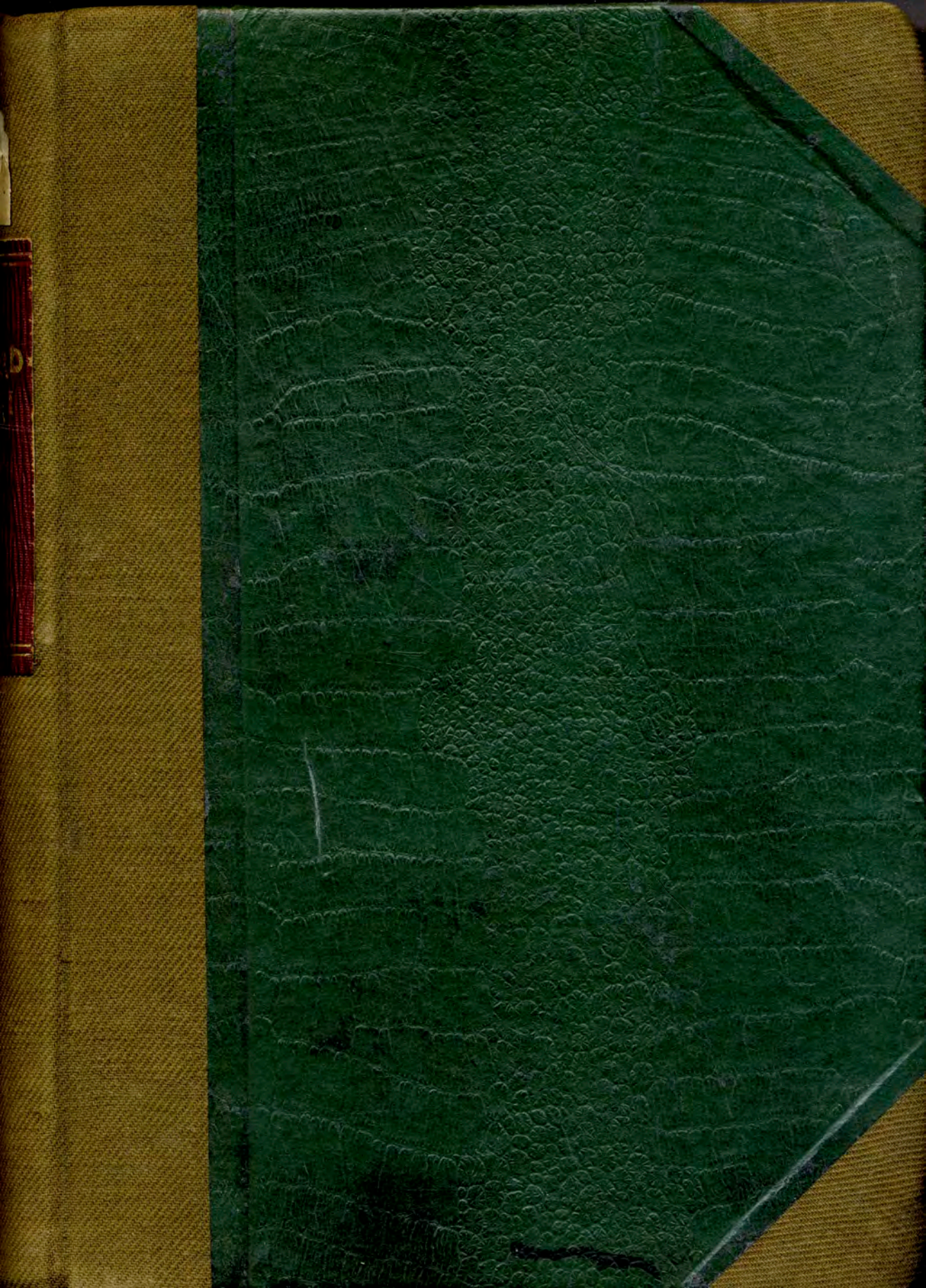
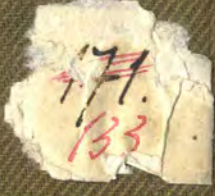

**SAMORZĄD
MIEJSKI**

1924

Tom IV.

Styczeń — Marzec 1924 r.

Zeszyt 1—3.

SAMORZĄD MIEJSKI

MIESIĘCZNIK

ORGAN ZWIĄZKU MIAST POLSKICH

Poświęcony sprawom samorządu miast w Polsce.

Redakcja i Administracja, Warszawa Miodowa 7. — Tel. 107 - 11.

„ZAKŁADY GRAFICZNE—WUZET”, WARSZAWA, MIODOWA 23.

Wydawca: Związek Miast Polskich.

Redaktor: Henryk Grotowski.

Treść zeszytu styczeń—marzec 1924 r.

	Str.
1) Dr. L. Zieliński: „Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych” referat wygłoszony na VII Og. Zjeździe Przedst. Miast w Katowicach	1
2) Dr. P. Wielgus: „Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych w praktycznym zastosowaniu”	21
3) J. Piekałkiewicz: „Nasza nowa waluta”	36
4) „Waloryzacja danin komunalnych”	62
5) Skorowidz ustaw i rozporządzeń za czas od 1-go stycznia do 15 marca 1924 r., sporządzony na podstawie „Dziennika Ustaw R. P.”, „Monitora Polskiego” i Dzienników Urzędowych Ministerstw	74
6) Skorowidz rzeczowy druków Sejmu za okres od 1 stycznia do połowy marca 1924 r.	106

Dr. LUDWIK ZIELIŃSKI.

Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych ¹⁾.

Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych została przedstawiona Sejmowi przez Rząd dn. 27 kwietnia r. b. w opracowaniu, przyjętem przez Radę Ministrów i różniącym się znacznie od tekstu, uchwalonego przez Ciała Prawodawcze, a mianowicie przez Sejm w III-im czytaniu dn. 3 sierpnia r. b., a następnie przez Senat dn. 11 sierpnia r. b. bez dalszych zmian.

Należy podkreślić, że wbrew uzusowi, przyjętemu przez poprzedni Sejm, który na posiedzenia swych Komisji w ważnych sprawach samorządowych, jak np. przy rozpatrywaniu ustawy o rozbudowie miast, zapraszał w charakterze rzeczoznawców przedstawicieli samorządu, wychodząc ze słusznego założenia, że nie ubliża instytucji prawodawczej zasięganie opinii zrzeszenia wszystkich miast polskich, — obecna Komisja Skarbowa Sejmu odrzuciła podanie Zarządu Związku Miast o dopuszczenie przedstawicieli Związku Miast na posiedzenie Komisji, celem umożliwienia Zarządowi obrony na plenum Komisji poglądów samorządów miejskich, i w ten sposób głos Związku Miast, obejmującego nieledwie całość miast Rzeczypospolitej, nie został przez Komisję Sejmową wysłuchany. Obecnie obowiązkiem moim, jako referenta Zarządu, jest złożyć Zjazdowi sprawozdanie ze stanowiska zajętego przez Komisję Finansową Zarządu i cały Zarząd w sprawie projektu ustawy, opracowanego przez Ministerstwo Skarbu i kroków, poczynionych przez Zarząd, celem obrony interesów miejskich, na których pieczy Związek miast winien stać, a następnie kry-

¹⁾ Referat wygłoszony na ogólnem zebraniu delegatów Związku Miast Polskich 8—9-go września w Katowicach.

tycznie rozpatrzyć samą ustawę o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, uchwaloną przez Ciała Prawodawcze i wypowiedzieć dezyderaty de lege ferenda, które będą mogły znaleźć uwzględnienie przy opracowywaniu stałej ustawy o skarbowości komunalnej.

Komisja Finansowa Zarządu Z. M. znajdowała się w stałym kontakcie z autorami projektu ustawy i, rozważywszy szczegółowo najpierw zasadnicze tezy, opracowane w Ministerstwie Skarbu, które miały służyć za podstawę do opracowania projektu, a następnie sam projekt ustawy, zwróciła się do p. Ministra Skarbu z memorjałem w dn. 18 kwietnia r. b., którego odpis znajduje się w kancelarii Zarządu i jest dostępny w każdej chwili dla członków Zjazdu. Gdy okazało się, że w niektórych ważnych punktach różniły się zasadniczo poglądy Zarządu Z. M. i opracowania rządowego zarówno na same podstawy finansowe projektu, jak i na stosunek władz nadzorczych do władz samorządowych, Zarząd zwrócił się do referenta, p. posła J. Michalskiego, i na kilku konferencjach przedstawił p. referentowi sejmowemu swe poglądy na złożony przez Rząd projekt ustawy, a następnie, po odmowie dopuszczenia przedstawicieli Zarządu w charakterze rzeczoznawców na posiedzenie Komisji Skarbowej, zaprosił szereg posłów na naradę w sprawie rzeczonoego projektu, celem zaznajomienia ich ze stanowiskiem Związku Miast.

Aczkolwiek dzisiejsza ustawa bynajmniej jeszcze nie jest doskonałą i nie uwzględnia w należyтым stopniu interesów miast polskich, to jednak i to w pewnym stopniu, dzięki staraniom Zarządu, i przytoczonym naradom z członkami naszych Ciał Prawodawczych, udało się wprowadzić niektóre korzystne zmiany i nie dopuścić do niektórych uchwał, któreby były mogły w bardzo niekorzystny sposób odbić się na finansach miejskich, a przez to samo na rozwoju miast w Polsce.

Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, jak sama nazwa wskazuje, jest „tymczasową” i jako taka nie ma na celu stworzenia jednolitego stałego systemu skarbowości komunalnej w Polsce, co według zdania Komisji Skarbowej Sejmowej jest na razie niemożliwym bez uprzedniego stworzenia jednolitej organizacji samorządu terytorjalnego w dawnych 3 zaborach, lecz tylko zasilenie finansów komunalnych i stopniowe usuwanie różnic, jakie istnieją w poszczególnych dzielnicach polskich, aby w ten sposób przysposobić grunt i przygotować budowę unifikacji finansów Państwa i samorządu w przyszłości. Jako tymczasowa, obowiązywać ma tylko do czasu wydania ustawy o jednolitej organizacji samorządu dla całego Państwa.

Ustawa według zdania jej autorów, co z uznaniem podkreśla również Komisja Skarbowa Sejmu, „niweluje ważniejsze różnice międzydzielnicowe

w dziedzinie skarbowości komunalnej” i podług Komisji Sejmowej zmierza do wytknięcia linii, po której iść winna ostateczna reforma zasadnicza w tej dziedzinie.

Ustawa zajmuje się tylko skarbowością gromad, gmin miejskich i wiejskich oraz powiatowych związków komunalnych, pozostawiając na boku uregulowanie skarbowości samorządu wojewódzkiego, które według ustawy z dn. 26 września 1922 roku należy do samodzielnej działalności ustawodawczej sejmików wojewódzkich. Dla samorządu wojewódzkiego został tylko zgóry zarezerwowany pewien odsetek źródeł dochodowych, z przeznaczonych z mocy ustawy wpływów łącznie dla samorządów wszelkich kategorii.

Ustawa w ostatecznej redakcji zajmuje się wyszczególnieniem źródeł dochodowych, dostępnych dla komun i określeniem władz nadzorczych nad samorządem, ich stosunkiem do ciał komunalnych, oraz sposobem wymiaru i poboru danin komunalnych i uprawnień karnych władz samorządowych w stosunku do płatników.

Na czoło wysuwa się w paragrafie I-ym przepis zasadniczy o granicach prawa zatwierdzania przez władze nadzorcze uchwał ciał komunalnych, a mianowicie, że uchwały w sprawie pobierania samoistnych podatków komunalnych podlegają zatwierdzeniu władz nadzorczych, natomiast uchwały w sprawie dodatków komunalnych do podatków państwowych wymagają zatwierdzenia, tylko przy ustanawianiu dodatków do opłat państwowych od patentów na wyrób i sprzedaż trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych.

O ile przy nakładaniu na ludność ciężarów w formie podatków samoistnych kompetencje ciał samorządowych, jak widzimy, są silnie ograniczone i każda uchwała wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej, o tyle co do opłat za używanie urządzeń komunalnych i zakładów miejskich dobra publicznego oraz za świadczenia przedsiębiorstw miejskich, jak również za czynności i poświadczenia urzędowe organów komunalnych, komun nie są skrupowane, ich uchwały nie podlegają zatwierdzeniu władzy nadzorczej, która, gdy widzi, że wysokość wymienionych opłat jest nieodpowiednia, ma w swoim rozporządzeniu dwa uprawnienia, a mianowicie: może według artykułu 27 ustęp III żądać w każdym czasie zmiany lub zniesienia uchwał, dotyczących opłat administracyjnych, gdyby się okazało, że opłaty te są niewspółmiernie wysokie w stosunku do kosztów utrzymania tej gałęzi zarządu komunalnego, za której czynności opłaty są pobierane, — zaś według art. 28 punkt II, ustęp ostatni, władza nadzorcza może, o ile opłaty (ceny) za używanie przedsiębiorstw komunalnych względnie ceny za dostarczone przez nie przedmioty nie pokrywają kosztów łącznie

z oprocentowaniem i amortyzacją kapitału zakładowego, nakazać podwyższenie ich.

Gminy miejskie pod względem ich stosunku do władz nadzorczych są podzielone w ustawie na 3 kategorie:

a) miasta nie wydzielone i miasta małopolskie, liczące poniżej 15-tu tysięcy mieszkańców, podlegają władzy nadzorczej wydziałów powiatowych;

b) gminy miejskie, wydzielone z powiatowych związków komunalnych, wszystkie gminy miejskie w byłej dzielnicy pruskiej oraz miasta małopolskie, liczące powyżej 15 tysięcy mieszkańców, podlegają kompetencji wydziałów wojewódzkich;

c) Warszawa i miasta, liczące powyżej 100 tysięcy mieszkańców, znajdują się pod bezpośrednim nadzorem ministra Spraw Wewnętrznych, działającego w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Uchwała, podlegająca zatwierdzeniu władzy nadzorczej, staje się automatycznie prawomocną, o ile komuna, w ciągu 30 dni od doręczenia właściwej władzy nadzorczej uchwały, nie otrzyma zawiadomienia o odmowie zatwierdzenia. Zatwierdzona uchwała ma moc obowiązującą od dnia jej powzięcia, jeżeli w uchwale lub w zatwierdzeniu nie został oznaczony dzień późniejszy.

Ustalenie wzajemnego stosunku gmin miejskich i władz nadzorczych podlegało największym wahaniom w toku prac nad niniejszą ustawą. Projekt rządowy nie czynił różnic między miastami wydzielonymi i niewydzielonymi pod względem finansowym, przeprowadzając w ten sposób finansowe uniezależnienie miast niewydzielonych od powiatowych związków komunalnych i poddanie ich bezpośrednio kompetencji wydziałów wojewódzkich. Komisja Skarbowa Sejmu odrzuciła wysuniętą przez Rząd zasadę uniezależnienia wszystkich bez wyjątku gmin miejskich od powiatów, a to wychodząc z założenia, że unormowanie wydzielienia małych miast z powiatowych związków komunalnych należy pozostawić ustawie o organizacji samorządu, a nie rozstrzygać tej sprawy w ustawie tymczasowej, mającej na celu tylko doraźne uregulowanie finansów komunalnych. Komisja poczyniła tylko jeden wyjątek od tej reguły, uniezależniając od samorządu powiatowego miasta małopolskie ponad 25,000 mieszkańców, zaś plenum Sejmu zgodziło się na uniezależnienie finansowe gmin miejskich w Małopolsce już od 15,000 mieszkańców.

Sukcesem Zarządu Z. M. było skłonienie miarodajnych czynników prawodawczych do skreślenia z projektu rządowego pierwotnego art. 40, głoszącego, że władza nadzorcza, przy rozpatrywaniu sprawy i wydaniu orzeczenia, winna kierować się zarówno względami legalności, jak celowości. Zarząd Z. M. w swym memorjale wykazywał, że przyznanie władzy

nadzorczej prawa badania uchwał rad miejskich pod względem celowości, godzi w zasadę autonomii samorządu, który winien sam baczyc, żeby uchwały władz samorządowych były celowe, a rzeczą władz nadzorczych jest pilnować, by uchwały te były zgodne z obowiązującymi prawami i przepisami. Takie rozszerzenie atrybucji władzy nadzorczej, jak projektował Rząd, otwierało nieograniczone pole do samowoli władz administracyjnych, szczególnie na prowincji, każdy bowiem urzędnik administracyjny, może „celowość” rozumieć inaczej i mielibyśmy napewno liczne wypadki, że to, co w jednym miejscu byłoby uważane za nie celowe i uchwała nie zatwierdzona, to właśnie inny urzędnik administracyjny uważałby za celowe i wskazane. Już dotychczas zdarzało się nieraz, że władze administracyjne wprost targowały się z samorządem o to, pod jakimi warunkami mogą być zatwierdzone uchwały związków komunalnych, gdyż pojęcie celowości jest zawsze nieokreślone i subiektywne. Również ważnym ulepszeniem ustawy jest przychylenie się prawodawcy, zgodnie z opinią Związku Miast, do skrócenia terminu, w którym władza nadzorcza obowiązana jest zawiadomić komunę o odmowie zatwierdzenia uchwały — do 30 dni, gdy projekt rządowy przewidywał termin 6-tygodniowy.

Źródła dochodowe wyszczególnione w ustawie, a dotyczące gmin miejskich są następujące:

1) podatek od gruntów na obszarze gmin miejskich (art. 4-ty) może być pobierany zarówno w postaci dodatku do państwowego podatku gruntowego, jak i samoistnego podatku komunalnego, przyczem place budowlane w obrębie gmin miejskich mogą być pociągnięte do silniejszego opodatkowania od zwykłych gruntów;

2) podatek od kopalń (art. 5-ty) na rzecz związków komunalnych, na których obszarze znajdują się kopalnie węgla, soli lub ropy, z wyjątkiem żup solnych, będących w zarządzie państwowym — od ilości wydobytego materiału, w wysokości maksimum 1% ceny, względnie wartości sprzedaży. Należy zauważyć, że podatku powyższego nie znajdujemy w projekcie rządowym i został on wstawiony przez Komisję Skarbową Sejmu, która jako motyw przytacza w swym sprawozdaniu tę okoliczność, że obszary górnicze wymagają największych inwestycji, które winny obciążać miejscowy samorząd, słusznym więc jest, żeby samorząd pokrywał odnośne wydatki specjalnym podatkiem, pobieranym od wydobywanych na swoim terytorjum bogactw. Nie wyposażenie lokalnych samorządów w tego rodzaju źródła dochodowe jest według Komisji Sejmowej główną przyczyną niesłychanego zaniedbania, w jakim się okryły górnice w Polsce znajdują;

3) podatek od budynków na obszarze gmin miejskich (art. 6) może być pobierany w postaci dodatku do państwowego podatku od nierucho-

mości, albo w postaci samoistnego podatku, przyczem do 31 grudnia r. b. gminy miejskie w b. dzielnicach rosyjskiej i austriackiej mają prawo korzystać z uprawnień, nadanych im ustawą z dn. 17 grudnia 1921 roku. Budynki położone na obszarze gmin wiejskich, przyłączonych do miasta po 1 stycznia 1919 roku mogą być obciążone tylko do tej wysokości, do której byłyby obciążone, gdyby przyłączenie nie nastąpiło, a to na przeciąg 5 lat od roku, w którym przyłączenie nastąpiło;

4) podatek od lokali (art 7), ustanowiony przez ustawę o zasilaniu finansów komunalnych z dn. 17 grudnia 1921 roku, rozciąga się na cały obszar Rzeczypospolitej, ustawa ogranicza jednak swobodę gmin w normowaniu skali tego podatku przepisem, że stopa podatku od lokali nie może przekroczyć normy, którą na każdy rok podatkowy oznaczy Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu, przyczem wolne od podatku są wszystkie lokale zajmowane przez inwalidów, wdowy, sieroty tychże, pobierających rentę inwalidzką oraz emerytów, pobierających wsparcia na starość i niemoc. Powyższe ograniczenie kompetencji komun zostało utrzymane przez Komisję Skarbową i uchwalone przez Ciała Prawodawcze wbrew opinii Związku Miast, który w memorjałach złożonych Ministrowi Skarbu i Komisji Sejmowej, dowodził, że pozostawienie Ministrowi Skarbu prawa dyskrejonalnego według swego uznania ustanawiania norm maksymalnych dla podatku lokalowego nie jest uzasadnione, ani względami formalnymi, ani rzeczowymi, gdyż sprzeczne z samymi motywami projektu o samodzielności finansowej komun, szczególnie w dziedzinie samoistnych podatków komunalnych i nie uwzględnia stanu faktycznego, a mianowicie, że każda gmina miejska sama najlepiej wie, jakie może być najwyższe dopuszczalne obciążenie lokali i kompetencja fachowa gminy jest w każdym razie w tej sprawie większą od najbardziej uzdolnionego referenta ministerjalnego.

Oprócz zasadniczego podatku od lokali, gminy pobierać mogą dodatkowo podatek od części mieszkalnych zbędnych, t. z. podatek od zbytku mieszkaniowego oraz podatek za zajmowane pomieszczenia w hotelach, pensjonatach, zajazdach, pokojach umeblowanych i t. d., t. zw. podatek hotelowy;

5) podatek od przemysłu i handlu (art 8-my). Podatek pobiera się tylko w postaci dodatku do państwowego podatku obrotowego, określonego ustawą o podatku obrotowym na maksimum 25% podatku państwowego, przyczem z wpływów dodatku komunalnego potrąca się 10% na rzecz samorządu wojewódzkiego. Podatek ten powinien się stać podstawą finansową zarówno dla Państwa, jak i dla komun, niestety jednak brak wszelkiej statystyki przemysłowo-handlowej uniemożliwia nawet przybliżone pre-

liminowanie, ile z tego źródła należy się spodziewać wpływów bądź dla Skarbu, bądź dla komun;

6) podatek dochodowy (art. 9-ty). Gminy miejskie i wiejskie otrzymują udział 30% z wpływów tego podatku z ich gmin, a stolica 40%, gdy dotychczas Warszawa, na zasadzie ustawy o zasilaniu finansów komunalnych z dn. 17 grudnia 1921 roku, ze względu na swe specjalne położenie i specjalne wydatki, związane z jej charakterem stolicy Państwa, otrzymywała 50%. Projekt rządowy przewidywał jednolitą normę 30%. Pomimo, że Zarząd Z. M. w swych memorjałach domagał się dla wszystkich miast udziału 50%, dowodząc, jak nikłymi były wpływy z tego źródła dla miast dotychczas, Ciała Prawodawcze utrzymały normę projektu rządowego, czyniąc jedyny wyjątek dla Warszawy, której przyznano o 10% więcej.

7) podatek od spożycia, zużycia, względnie produkcji (art. 10-ty) pobierany jest dla komun w postaci dodatku do wszystkich państwowych podatków od spożycia, zużycia względnie produkcji, z wyjątkiem podatku od węgla, olejów mineralnych, soli i cukru, w wysokości 30% podatku od spirytusu i wyrobów wódczanych, wina i piwa oraz 15% od innych przedmiotów. Pozatem gminy mogą pobierać dodatki w wysokości maksimum 100% opłaty państwowej od patentów na wyrób trunków i przetworów wymienionych w art. 10-ym, względnie 200% od patentów na sprzedaż tych artykułów (art. 11-ty).

Z wpływów rzeczonych dodatków miasta otrzymują łącznie do połowy 60%, a związki powiatowe 40%.

W powyższych 2-ch artykułach ujęte jest najwydatniejsze źródło dochodowe dla gmin, gdyż wyszczególnione dodatki do państwowych podatków od spożycia, zużycia względnie produkcji mają zastępować cały system dotychczasowy gminnych podatków konsumcyjnych. Ciała Prawodawcze, akceptując zasadniczo punkt widzenia projektu ministerjalnego, że należy dążyć do skasowania różnolitych samoistnych podatków konsumcyjnych w gminach, poszły znacznie dalej w ograniczeniach uprawnień gmin, gdyż skasowały wszelkie samoistne podatki konsumcyjne gminne, a pozatem nie przyjęły proponowanego przez Rząd systemu podziału wpływów wspomnianych dodatków między uprawnione związki komunalne według ruchomego klucza, uwzględniającego zarówno potrzeby danej gminy, jak i wszystkie inne momenty, jak np. liczbę ludności, siłę konsumcyjną, intensywność ruchu handlowo-przemysłowego, odrzuciły projektowany przez Rząd organ doradczy rozdzielczy z przedstawicieli komun, jak również zabezpieczenie gmin, iż nie otrzymają mniej od sumy dochodu, osiągniętego w 1922 r. z komunalnych podatków spożywczych przy uwzględnieniu dewaluacji.

Komisja Skarbowa, a za nią oba Ciała Prawodawcze oparły klucz rozdziału na średniej arytmetycznej, ustalonej na podstawie liczby mieszkańców i ilości zapłaconego podatku przemysłowego, przez co z punktu widzenia skarbowego stał się rzeczywiście zbyt techniczny i doradczy organ rozdzielczy.

Wyszczególnione 2 paragrafy ustawy wzbudziły najsilniejszą opozycję ze strony miast, a szczególnie miast większych Małopolski, które jednym pociągnięciem pióra pozbawione zostały jednego z najpoważniejszych źródeł dochodowych przez skasowanie wszelkich podatków samoistnych konsumcyjnych. Najbardziej ucierpią te większe miasta Małopolski, które, jak np. Lwów i Kraków, posiadały system podatków spożywczych linjowych (octroi) nader wydatnych. Zarówno Zarząd Z. M., jak i specjalnie miasto Kraków, wystąpili do Rządu i Sejmu z odpowiednimi uwagami, niestety jednak Ciała Prawodawcze nie uznały widocznie słuszności reklamacji miast, gdyż, jak już wspomnieliśmy, poszły znacznie dalej od projektu rządowego, ograniczając dochody komun ze źródeł konsumcyjnych wyłącznie do wymienionych dodatków do podatków państwowych, i znosząc wszelkie wyjątki.

8) Tylko tym miastom, które przed 30 czerwca r. b. uzyskały za twierdzenie statutów o poborze samoistnych podatków od ładunków, wolno te podatki pobierać nadal, ale wyłącznie od towarów przywożonych drogami żelaznymi i wodnymi, a nie podlegających państwowym podatkom od spożycia, zużycia, względnie produkcji i nie stanowiących monopolu państwowego, przyczem a) podatki te nie mogą przenosić norm ustanowionych przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu, b) ładunki, stanowiące własność Państwa lub samorządu terytorjalnego oraz artykuły przeznaczone do odbudowy zabudowań mieszkalnych i gospodarczych zniszczonych wojną, wolne są od tego podatku.

Gminom miejskim wolno jest ponadto pobierać samoistny podatek od oświetlenia elektrycznego i gazowego w lokalach z wyszynkiem alkoholu i w lokalach zabaw, rozrywek i widowisk, a w Warszawie—od oświetlenia elektrycznego i gazowego wogóle, ale tylko na przeciąg lat 3-ich, poczem i dla Warszawy wejdą w życie ograniczenia w zakresie poboru tego podatku, jak dla innych miast (art. 12).

9) Opłaty od umów o przeniesienie własności, nieruchomości (art. 13) w wysokości maksymalnej do 4%.

10) Podatek od zaprotestowanych weksli (art. 14) ustalony został dla komun w wysokości $\frac{1}{2}\%$ sumy wekslowej.

Opłaty na rzecz gminy od aktów notarialnych, sporządzonych w wypadkach nie wymienionych w artykułach 13, 14 i 16 są wprowadzone nadal

dozwolone, ale tylko w stawkach procentowych, zależnie od sumy aktu, a nie w stawkach stałych. Stałe opłaty od aktów na rzecz gmin, za wyjątkiem wypadków, wyszczególnionych w przytoczonych 3-ach artykułach znoszą się.

W tej sprawie Komisja Skarbowa Sejmu, a za nią Ciała Prawodawcze uwzględniły przedstawienia Zarządu Z. M., który nie widział racjonalnej przyczyny, dlaczego projekt rządowy odejmował gminom miejskim prawo pobierania opłat od wszelkich aktów i czynności notarialnych, jak dotychczas, zaznaczając, iż dla wielkich miast opłaty te mogą przynieść bardzo poważny dochód, Warszawa np. preliminuje na 1924 r. około 6 miliardów z tego tytułu.

11) Podatek od spadków i darowizn (art. 16) może być przez komuny pobierany do wysokości 10% odnośnego państwowego podatku, przyczem jeżeli obiekty znajdują się w obrębie kilku związków komunalnych, to wpływami dzielą się odnośne związki proporcjonalnie do wartości obiektu, znajdującego się w każdym z nich.

12) Podatek od plakatów i szyldów oraz anonsów (art. 17). Wprowadzone jest ograniczenie zmniejszające bardzo poważnie dochodowość podatku od anonsów przez zwolnienie ogłoszeń w czasopismach, wychodzących nie rzadziej, jak raz na miesiąc, przez co usuwają się od podatku na rzecz gmin najliczniejsze ogłoszenia w prasie codziennej, tygodnikach i miesięcznikach. Pozatem zwolnione są ogłoszenia urzędowe, wyborcze do reprezentacji publicznych, o odczytach i zgromadzeniach publicznych oraz ogłoszenia osób, poszukujących pracy.

13) Podatek od publicznych zabaw, rozrywek i widowisk (art. 18)—określenie norm pozostawione jest gminie. Ciała Prawodawcze skreśliły, zgodnie z życzeniem Związku Miast ograniczenie projektowane przez Rząd, żeby najwyższe stawki tego podatku były określane przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

14) Podatek od prawa polowania (art. 19)—od wykonywania prawa polowania na mocy prawa własności gruntu, dzierżawy prawa polowania lub innego tytułu prawnego, przyczem najwyższe normy określa dla poszczególnych stref Państwa Minister S. W. w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Rolnictwa.

15) Inne podatki (art. 20 i 21). Gminom wolno jest pobierać oprócz podatków wymienionych w niniejszej ustawie samoistne podatki, obciążające inne źródła, nie wymienione w niniejszej ustawie z wyjątkiem majątku, kapitałów i rent, które nie mogą być opodatkowane na rzecz gmin, oraz źródeł obciążonych podatkami według niniejszej ustawy, które nie mogą podlegać ponownemu opodatkowaniu. Wyjątek stanowią t. zw. podatki

celowe, na ściśle określone cele inwestycyjne, pobierane w wyjątkowych wypadkach przez oznaczony okres czasu w wysokości co najwyżej 50% podatków komunalnych, dopuszczonych niniejszą ustawą, bądź w formie samoistnych podatków, bądź dodatków państwowych. Również nie dozwolone jest opodatkowanie na rzecz gmin obiektów majątkowych z wyjątkiem przedmiotów zbytku, służących do osobistego użytku, jak samochody, ekipaże, wierzchowce i t. d.

16) Opłaty i specjalne dopłaty (art. 27 do 32).

Ustawa rozróżnia opłaty za korzystanie z przedsiębiorstw komunalnych, za świadczenia zakładów dobra publicznego i za t. zw. opłaty administracyjne za czynności i poświadczenia urzędowe organów komunalnych. Prawodawca troszczy się, by opłaty administracyjne nie były zbyt wysokie, a opłaty za korzystanie z przedsiębiorstw miejskich zbyt niskie i utrzymując zasadę, że uchwały Ciał Samorządowych w przedmiocie pobierania wszystkich powyższych opłat nie podlegają zatwierdzeniu władz nadzorczych, daje wyraz tej trosce w 2-ch przepisach, przytoczonych przez nas na początku referatu.

Związkom komunalnym wolno, celem uzyskania funduszy obrotowych na utrzymanie urzędów i zakładów dobra publicznego oraz przedsiębiorstw miejskich, pobierać zaliczki na opłaty od osób korzystających z tychże zakładów, urzędów i przedsiębiorstw.

Pobieranie opłat targowych od artykułów żywności, dostarczanych przez producentów, dozwolone jest tylko przy sprzedaży w miejskich halach targowych.

Na pokrycie kosztów założenia i utrzymania urzędów i zakładów dobra publicznego związki komunalne winny pobierać specjalne dopłaty od tych właścicieli nieruchomości i przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, którym urządzenia te i zakłady przynoszą szczególne korzyści i udogodnienia. Wysokość tych dopłat winna być stopniowana w stosunku do wartości osiągniętych korzyści i udogodnień.

Tylko w wypadkach, gdy pokrycie kosztów założenia i utrzymania urzędów i zakładów dobra publicznego wyłącznie komunalnymi podatkami, opłatami lub innymi dochodami, leży w interesie publicznym, dozwolone jest związkom komunalnym, na mocy osobnej uchwały, podlegającej zatwierdzeniu władzy nadzorczej, nie pobierać specjalnych dopłat, o których mowa wyżej.

17) Z innych źródeł dochodowych ustawa zajmuje się jeszcze pożyczkami i dotacjami ze Skarbu lub z funduszy innych związków komunalnych na cele komunalne i postanawia w art. 33, że wszelkie pożyczki i objęcia poręki, z wyjątkiem pożyczek krótkoterminowych, przeznaczo-

nych na czasowe zasilenie funduszy kasowych, wymagają zatwierdzenia władz nadzorczych, a w art. 35, że ustawy przewidujące dotacje, o których wyżej mowa, pozostają w mocy.

Zakończywszy wyliczanie źródeł dochodowych, ustawa przechodzi do szczegółowego określenia władz nadzorczych i ich atrybucji w stosunku do samorządu, o czym zostało zreferowane już wyżej, a następnie w dalszych artykułach zajmuje się bardzo ważną sprawą wymiaru i poboru danin komunalnych oraz atrybucjami karnymi władz samorządowych.

Co do wymiaru i poboru danin komunalnych, ustawa przeprowadza zasadę, że wymiar i pobór samoistnych podatków komunalnych uskutecznią władze samorządowe, a dodatków do państwowych podatków—władze skarbowe, które za czynności organów współdziałających przy wymiarze, poborze i ściąganiu komunalnych dodatków do państwowych podatków od gruntu, budynków, przemysłu i handlu, mogą pobrać 2% sum, wypłacanych związkom komunalnym z tytułu tych dodatków.

Aczkolwiek zasadniczo dodatki komunalne pobierane są przez organa skarbowe, jednakże Minister Skarbu ma prawo poruczyć związkom komunalnym za ich zgodą pobór podatków państwowych w całości lub w części.

W b. dzielnicy pruskiej dodatek do państwowego podatku dochodowego jest z mocy ustawy pobierany i wymierzany przez władze komunalne.

Uprawnienie Ministra Skarbu, dające mu możliwość przekazania tym związkom komunalnym, które posiadają odpowiedni aparat podatkowo-egzekucyjny i przedstawiają gwarancję sprawności, poboru i ściągania podatków państwowych za wynagrodzeniem dla nich 3%, nie znajdowało się w projekcie rządowym i zostało wstawione przez Komisję Skarbową Sejmu na skutek usilnych starań Z. M.

Bardzo ważne dla samorządu są przepisy art. 57 i 58, nakładające na organa skarbowe obowiązek rozłożenia wszystkich wpłat na podatki i opłaty państwowe, do których przypisane są dodatki komunalne, proporcjonalnie na podatki państwowe i na dodatki wszystkich związków komunalnych z przynależnymi odsetkami i karami za zwłokę, — i wypłacenia należnych samorządom sum najpóźniej do dnia 14 po upływie miesiąca, w którym wpływ nastąpił.

Znacznym zmianom uległa redakcja uprawnień karnych zarządów związków samorządowych, kiedy bowiem pierwotny projekt rządowy ograniczał te uprawnienia do tymczasowego nałożenia kary pieniężnej z tem, że jeśli kara nie została zapłaconą w ciągu 30 dni, to zarząd samorządowy winien skierować sam sprawę do właściwego sądu, przez co oczywiście prawo wymierzania kar przez gminę stawało się iluzorycznym, — ustawa, wychodząc z założenia, że każdy obywatel powinien sam dbać o swój

interes, postanawia, że skazany, jeśli jest niezadowolony z orzeczenia karnego Ciała Samorządowego, ma prawo w ciągu 14 dni po doręczeniu zawiadomienia o karze, zgłosić żądanie rozpatrzenia sprawy na drodze sądowej, jeśli zaś tego nie uczyni, kara ulega wykonaniu. W razie otrzymania sprzeciwu, zarząd związku komunalnego winien sprawę skierować do właściwego sądu.

W przepisach końcowych doniosłe znaczenie dla samorządów ma art. 68, zastosowujący wskaźnik drożyzniany cen hurtowych, miarodajny dla podwyżki, względnie zniżki podatków państwowych do dodatków komunalnych, a przez to zabezpieczający komuny przed dewaluacją. Również pożądanem dla samorządów było skreślenie z projektu rządowego przez Komisję Skarbową Sejmu uprawnienia władzy nadzorczej do zatwierdzania budżetów związków komunalnych oraz związanego z tem prawa zniesienia lub zmniejszenia przy rozpatrywaniu budżetu poszczególnych danin komunalnych, o ileby uznała je za zbędne lub nadmierne. W ten sposób zakres samowoli administracyjnej został znacznie zwężony.

Przy obradach nad niniejszą ustawą Ciała Prawodawcze uchwaliły szereg rezolucji pod adresem Rządu, które ze względu na ich znaczenie dla samorządów winny być podane do wiadomości Zjazdu.

Rezolucje Sejmu:

I. Wzywa się Rząd, aby w Banku komunalnym otworzył dogodny kredyt dla ciał samorządowych gminnych i powiatowych.

II. Wzywa się Rząd, aby na terenie b. dzielnicy pruskiej obszary dworskie zniósł i wcielił do gmin.

III. Wzywa się Rząd, aby z powodu braku urzędowej statystyki finansów komunalnych w Polsce, który uniemożliwia zorientowanie się w tej dziedzinie, utrudniając zarazem pracę ustawodawczą — natychmiast, co należy, zarządził, w celu spowodowania gmin miejskich oraz powiatowych, wojewódzkich i krajowych związków komunalnych, iżby corocznie do 4-ch tygodni po zatwierdzeniu budżetu jeden egzemplarz budżetu, a do 4-ch tygodni po zestawieniu zamknięcia rachunkowego, jeden egzemplarz tego zamknięcia przedkładały Ministrowi Spraw Wewnętrznych według jednolitego szematu (kilka typów), ułożonego w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

IV. Wzywa się Rząd, aby przedłożył Sejmowi w uzupełnieniu ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych projekt ustawy o zasadach gospodarki skarbowej samorządu.

V. Wzywa się Rząd, aby wpływy z dodatków komunalnych do państwowych podatków gruntowego i przemysłowego oraz udział w państwowym podatku dochodowym, pobierane przez władze skarbowe w ciągu

roku 1923, były niezwłocznie wypłacane gminom miejskim i wiejskim oraz powiatowym związkom komunalnym, według norm, przewidzianych w artykułach 3 ustęp 1a (i b), oraz w artykułach 8 i 9 z zachowaniem przepisu art. 74 ust. 5 niniejszej ustawy.

Rezolucje Senatu:

I. Senat wzywa Rząd, ażeby przedłożył ciałom ustawodawczym projekt noweli do ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, któraby:

1) wprowadziła sprawiedliwy rozdział dodatków do podatków bezpośrednich (gruntowego, budynkowego i przemysłowego) między gminy wiejskie, miasta, powiaty i samorządy wojewódzkie, a w szczególności podwyższenia udziału samorządów wojewódzkich w tych dodatkach w b. dzielnicy austriackiej i odpowiedni udział samorządów powiatowych w dodatkach opłacanych przez miasta niewydzielone ze związków powiatowych;

2) podwyższyła przewidziany w art. 25 podatek samorządów wojewódzkich od obrotu trunkami w wyszynku i drobnej sprzedaży trunków do wysokości przedwojennej, dochody z opłat szynkarskich i konsumcyjnych od piwa w b. dzielnicy austriackiej oraz wymierzyła wymiar i pobór tego podatku organom powołanym do wymiaru i poboru państwowego podatku przemysłowego łącznie z podatkiem państwowym, jak to Rząd projektował w art. 29 pierwotnego projektu;

3) zmieniła postanowienia ustawy o władzach nadzorczych w tym kierunku, ażeby te postanowienia, o ile się odnoszą do b. dzielnicy austriackiej, zastosowane zostały do obowiązujących ustaw ustrojowych (gminnej, miejskiej i powiatowej).

II. Odnośnie do przepisów art. 7 ust. 2.

Wzywa się Rząd, aby przy wydaniu rozporządzenia wykonawczego do wspomnianej ustawy, oznaczył maksymalną stopę podatku od lokali, a nie pozostawiał Ministrowi Spraw Wewnętrznych oznaczenia na każdy rok podatkowy z osobna stopy podatku od lokali.

III. Odnośnie do art. 10 ust. 3.

Wzywa się Rząd, aby przedłożył ciałom ustawodawczym projekt noweli do art. 10 ust. 3, ustawy zmieniającej podstawę rozdziału między gminy miejskie wpływów z dodatku do podatków od spożycia na rzecz gmin miejskich przy uwzględnianiu potrzeby i zadań kulturalnych odnoszących gmin miejskich, a zwłaszcza tych, które stanowią główne centra naukowe, a nadto, odnośnie zaś do miast Krakowa i Lwowa przy uwzględnieniu tej okoliczności, by wpływy z odnośnych dodatków do państwowego podatku spożywczego nie były niższe od dotychczasowych wpływów go-

tówkowych w odnośnych miastach z podatku spożywczego w tych miastach od lat 80 pobieranych.

IV. Odnośnie do art. 11 ust. 2.

Wzywa się Rząd, aby ustalone w rozp. Rady Ministrów z dn. 23-go października 1922 r. poz. 879 Dz. U. № 95 opłaty państwowe od patentów na wyrób i sprzedaż trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych podwyższyl odpowiednio do wzrostu drożyzny i dewaluacji marki polskiej.

V. Odnośnie do art. 40. Wzywa się rząd, aby przy wydaniu rozporz. wykonawczych zwrócił uwagę Władz Nadzorczych, że korzystanie z uprawnień objętego art. 40 należy do wyjątków, że stosowanie odnośnego przepisu może dotyczyć tylko tych miast, co do których będzie można stwierdzić, że tylko z powodu rażącej opieszałości odnośne miasta uchwały do zatwierdzenia Władzy Nadzorczej nie przedłożyły.

VI. Odnośnie do art. 58. Wzywa się Rząd, aby odnośnie do miast, które korzystały z prawa poboru podatków spożywczych, a tem samem miały codzienne poważne gotówkowe wpływy, polecono odnośnym władzom skarbowym, by w miarę możliwości miastom tym wypłacono z góry miesięczną zaliczkę w wysokości wykazanego dotychczas miesięcznego wpływu.

VII. Wzywa się Rząd, aby jaknajspieszniej zajął się definitywnem uregulowaniem finansów komunalnych zwłaszcza miast i by do odnośnych prac przedwstępnych powołał fachowych reprezentantów związków komunalnych.

VIII. Aby ulżyć finansom miasta Lwowa i Krakowa, które ponoszą bardzo wielkie koszty z powodu, że magistraty ich zastępują starostwa, wzywa się Rząd, aby wniósł odpowiedni projekt ustawy o utworzeniu w tych miastach Starostw Grodzkich.

IX. Wzywa się Rząd, aby w rozporządzeniu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Ministerstwa Skarbu, dotyczącem gmin miejskich o charakterze wiejskim zostało wyjaśnione w myśl art. 72, że miasta nie wydzielone z powiatów, a nie liczące nie więcej, niż 25 tysięcy mieszkańców, winny być traktowane na równi z gminami wiejskimi pod względem przyjmowania udziału w wydatkach związków powiatowych.

X. Wzywa się Rząd, by przy zatwierdzaniu samoistnych podatków gruntowych w miastach przestrzegał, by nieruchomości, należące do publicznych zakładów leczniczych nie przynoszących dochodów przez oddanie ich w najem lub dzierżawę, podatkowi nie podlegały.

XI. Wzywa się Rząd, by przy wykonaniu przepisów art. 27 zwrócił specjalną uwagę na uchwały związków komunalnych, dotyczące taks pobieranych przez samorządowe szpitale publiczne.

Ustawa o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych jest

wielkim krokiem naprzód w kierunku uporządkowania prawodawstwa finansowego samorządów i ich uprawnień w tym względzie. Kiedy bowiem ustawa z 17 grudnia 1921 roku o zasilaniu finansów miejskich nie dawała całokształtu źródeł dochodowych miejskich, a tylko wymieniała kilka z nich i działanie jej było zgóry ograniczone do 31 grudnia r. b., przyczem nie obejmowała b. dzielnicy pruskiej, obecna ustawa stara się dać całokształt uprawnień ciał samorządowych w dziedzinie finansowej i obejmuje cały obszar Rzeczypospolitej bez województwa Śląskiego. Ale braki jej rzucają się w oczy. Kiedy bowiem art. 69 Konstytucji ustanawia zasadę ścisłego rozgraniczenia źródeł dochodowych Państwa i samorządu, ustawa tymczasowa nie tylko, że nie zmierza do wcielenia w życie tej naczelnej zasady, ale wprost łamie ją, opierając skarbowość samorządów przeważnie na dodatkach do państwowych podatków. Tłumaczenie autorów projektu skarbowego, zamieszczone w uzasadnieniu rządowem do tego projektu, jest według nas nieco naciągnięte, jeżeli bowiem Sejm Ustawodawczy uważał ścisłe rozgraniczenie źródeł dochodowych Państwa i samorządu za rzecz tak ważną i doniosłą dla Państwa, iż specjalny artykuł Konstytucji tej sprawie poświęcił, to oczywiście nie mogło ustawodawcy iść o to, czy poszczególny podatek państwowy jest obciążony podatkiem komunalnym, czy nie, ale o samą zasadę, t. j. o to, czy myślą przewodnią rozbudowy systemu dochodów komunalnych ma być jednolitość źródeł finansowych Państwa i Samorządu, czy rozdział i rozgraniczenie tych źródeł. Pod tym względem przepis Konstytucji jest tak jasny, iż według nas, nie może nasuwać wątpliwości. Ustawodawca chciał, żeby pewne kategorie źródeł dochodowych były przeznaczone dla Państwa, a inne dla samorządu, gdyż rozumiał doskonale, że od tego zależy, po jakiej linii potoczyć się rozwój życia samorządowego, od tego bowiem, czy źródła dochodowe są samodzielne, czy nie, zależy uniezależnienie gospodarki samorządowej od państwowej, o co właśnie prawdopodobnie ustawodawcy szło, względnie odwrotnie—uzależnienie pierwszej od drugiej. Sprawa ta ma największe znaczenie dla miast, a specjalnie dla miast większych, posiadających własny aparat podatkowy i możność rozbudowy własnego systemu podatkowego. Wiemy, iż jedną z przyczyn słabości dawnej Rzeczypospolitej—była słabość miast i lekceważenie przez czynniki miarodajne ich rozwoju, gdyż miasta są najważniejszymi ośrodkami kulturalnymi w Państwie i, jeżeli pożywienie materialne obywateli zależy od wsi, to pokarm duchowy, czyli rozwój kultury jest ściśle związany z rozwojem miast, a wiemy, że pierwszym warunkiem tego rozwoju jest danie samorządom miejskim trwałych podstaw finansowych i możliwie jaknajwiększe uniezależnienie gospodarki finansowej miast od wahań gospodarki państwowej. Aczkolwiek Ciała

Prawodawcze obecnie projekt rządowy w jego zasadniczych liniach wytycznych zatwierdziły, to z licznych rezolucji, które uchwalił Sejm i Senat zostały zaopatrzone, widzimy, że czynniki prawodawcze zdawały sobie sprawę z niedoskonałości ustawy, z jej tymczasowości i z konieczności w jaknajkrótszym czasie wydania ustawy zasadniczej, regulującej w definitywny sposób gospodarkę skarbową samorządu. Nie omylimy się prawdopodobnie, twierdząc, iż przy uchwalaniu projektu rządowego decydującą rolę odebrało przeświadczenie, iż obecny stan nieuporządkowany uprawnień związków komunalnych w dziedzinie skarbowości, nie może być nadal tolerowany, i że każda ustawa, która chociażby w sposób tymczasowy uporządkuje tę dziedzinę, będzie lepszą od obecnego chaosu. Liczne petycje ciał samorządowych nakłaniały również czynniki prawodawcze do jaknajwiększego pośpiechu.

Myślą przewodnią ustawy jest niestety nieusamodzielnienie samorządów i dążenie do rozwoju życia autonomicznego komun, a raczej związanie samorządów z Państwem, uzależnienie ich od władz administracyjnych, które będą im wydzielały przeważającą część środków na opędzenie wydatków, gdyż samoistne podatki w stosunku do dodatków do państwowych podatków, będą odgrywały bardzo drugorzędną rolę. Takie oparcie finansowości samorządów na dodatkach państwowych ma wprawdzie tę dobrą stronę, że daje samorządom pewne źródła dochodowe bez zachodu i pracy, oszczędzając samorządom koszty poboru, ale tak, jak dla człowieka życie bez pracy jest demoralizującym, tak i dla samorządu tego rodzaju oglądanie się wyłącznie na Państwo i czerpanie z tych dochodów bez zachodu z rąk urzędów skarbowych, jest w samej zasadzie myślą niezdrową, zabijającą w zarodku samodzielność związków komunalnych. Czy nawet ze względów praktycznych nie byłoby znacznie słuszniej, i w skutkach obliczonych na dalszą metę rozumne rozgraniczenie źródeł dochodowych Państwa i komun, z przekazaniem tym ostatnim tych podatków, których pobór i wymiar, ze względu na ich właściwości, wymaga bliższej i dokładniejszej znajomości życia płatników, celem osiągnięcia wydajniejszych rezultatów poboru. Do tej kategorii podatków należą przede wszystkim podatki bezpośrednie, które w rękach samorządów stałyby się znacznie wydajniejszym źródłem dochodowym, niż w rękach Rządu.

Praktyka samorządowa w innych krajach w całości ten punkt widzenia potwierdza. W Niemczech, a co zatem idzie, w gminach b. dzielnic pruskiej, wymiar i pobór podatku państwowego dochodowego należy do gminy. Właśnie ze względu na różnorodność stosunków i warunków życia oraz nierówny poziom kulturalny i gospodarczy w poszczególnych częściach Polski, a więc i na nierównomierne zapotrzebowania podatkowe należało

liczyć się z warunkami lokalnymi i dozwolić samorządom, oczywiście pod nadzorem Rządu, na autonomiczną rozbudowę systemu podatkowego komunalnego. W takich warunkach oparcie skarbowości komunalnej na zgóry limitowanych ustawowo dodatkach i usunięcie na plan drugi samoistnych podatków, wydaje się podwójnie nie wskazane, a dla przyszłego rozwoju życia miast, jak już zaznaczyliśmy, nawet groźne.

Szczególniej, jeżeli Rząd zastrzega dla siebie najważniejsze źródła dochodowe w dziedzinie podatków bezpośrednich, to w dziedzinie podatków pośrednich, a specjalnie konsumcyjnych, powinna być pozostawiona swoboda gminom rozbudowy tych podatków w miarę swych potrzeb, jednym bowiem z zasadniczych warunków równowagi każdego budżetu, czy publicznego, czy prywatnego, jest tak zwana elastyczność budżetowa, która daje się osiągnąć tem, że pewne źródła dochodów mogą być zwiększane stosownie do potrzeb. Tymczasem ustawa rozpoczyna od przekreślenia całego dotychczasowego systemu podatków pośrednich i konsumcyjnych, zastępując te najpoważniejsze źródła dochodowe mechanicznie określonym dodatkiem do państwowych podatków spożywczych.

Wprawdzie ustawa sama nazywa się tymczasową, ale można mieć uzasadnioną obawę, iż te same pobudki, które kierowały autorami projektu przy opracowaniu niniejszej ustawy — oparcia skarbowości komunalnej na dodatkach państwowych, mogą przejść również i do ustawy zasadniczej. Należy z całym naciskiem podkreślić życzenie komun miejskich, ażeby zgodnie z rezolucjami ciał prawodawczych, Rząd jaknajprędzej przystąpił do opracowania owej stałej, zasadniczej ustawy o skarbowości komunalnej, rozgraniczającej, w myśl art. 69 Konstytucji, źródła dochodowe Państwa i samorządu i dającej tym ostatnim możliwość oparcia swych finansów na trwałych, samodzielnych podstawach.

Jest to nasz główny dezyderat, z którym łączy się drugi, praktycznie nie mniej ważny, ażeby przy opracowaniu projektu tej stałej ustawy był, zgodnie z rezolucją Senatu, pociągnięty do współdziałania Związek Miast.

Również byłoby nadzwyczaj ważnem dla samorządów, ażeby Ministrowie Spraw Wewnętrznych i Skarbu, którzy z mocy ustawy mają wydać przepisy wykonawcze do niniejszej ustawy, zechcieli przy opracowywaniu tych przepisów, wysłuchać opinii Z. M.

Bardzo doniosłą sprawę porusza Komisja Skarbowa Sejmu w swej trzeciej rezolucji. Jak dotychczas niema opracowanych ogólnych przepisów budżetowania, ani też szematów ułożonego wzorowego budżetu, wskutek czego budżety są układane nie według jednego i tego samego planu, co utrudnia niewymownie porównywanie budżetów i opracowanie statystyki finansowo-komunalnej w Polsce. To też zupełnie słusznie Komisja Skar-

bową, podkreślając ten brak statystyki urzędowej finansów komunalnych, utrudniający pracę ustawodawczą, wysuwa żądanie opracowania jednolitego szematu wzorowego budżetu i przedstawiania corocznie Ministerstwu Spraw Wewnętrznych przez wszystkie komuny po jednym egzemplarzu zarówno budżetu, jak i zamknięcia rachunkowego. Łącząc się z tym dezyderatem, możemy tylko wyrazić dodatkowe życzenie, ażeby do opracowania wspomnianego szematu wzorowego budżetu był zawezwany do pomocy Związek Miast, który jaknajchętniej swoją współpracę ofiaruje.

Również przyłączamy się całkowicie do rezolucji I-ej i V-ej Sejmu, w sprawie kredytu komunalnego i niezwłocznego wypłacenia przez Rząd samorządom wpływu z dodatków komunalnych do państwowych podatków gruntowego i przemysłowego oraz udział w państwowym podatku dochodowym za rok 1923.

Bardzo ważne i nacechowane troską praktycznego zmniejszenia niektórych słabych stron ustawy są rezolucje Senatu, zmierzające bądź do ściślejszego ujęcia kompetencji władz administracyjnych i ograniczenia wypadków samowoli administracyjnej (patrz rezolucje do art. 7 ust. 2-gi i do art. 40-go), bądź do zapewnienia wpływów miastom najbardziej pokrzywdzonym wskutek skasowania samoistnych podatków spożywczych komunalnych, (patrz rezolucje do art. 10-go ust. III, do art. 11, ust. drugi i do art. 58), a także rezolucja podkreślająca konieczność powołania do prac przedwstępnych nad zasadniczą ustawą o skarbowości komunalnej, reprezentantów związków komunalnych w charakterze rzeczoznawców.

Przechodząc obecnie do wniosków i rezolucji, jakie według nas Zjazd Związku Miast winien powziąć w sprawie dezyderatów naszych de lege ferenda, świadomie ograniczamy się do ogólnych dezyderatów, gdyż wy-suwanie już dzisiaj, kiedy ustawa tymczasowa już jest prawem i zmienioną na razie być nie może, dezyderatów co do poszczególnych przepisów ustawy, uważamy za przedwczesne, życie bowiem pokaże, jaki przepis ustawy jest celowy i praktyczny, a jaki zbędny lub szkodliwy.

Idzie nam przede wszystkim o to, ażeby przy opracowaniu przez czynniki miarodajne bądź przepisów wykonawczych dla tej ustawy, bądź przepisów dla prawidłowego budżetowania i szematów dla wzorowego budżetu, bądź w przyszłości zasadniczej stałej ustawy o skarbowości samorządowej, uprawniony głos przedstawicielstwa miast polskich był wysłuchany i uwzględniony, a następnie o to, ażeby przyszła ustawa opierała się na zdrowych i racjonalnych zasadach, dających możliwość rozwoju i rozkwitu życia samorządowego w Polsce.

Dezyderaty nasze ujmujemy w następujące wnioski, które Zjazd Z. M. raczy uchwalić, wzywając jednocześnie Zarząd do nieustawiania w zabie-

gach u miarodajnych czynników rządowych i prawodawczych, ażeby tezy te były uwzględnione w przyszłej ustawie o skarbowości komunalnej.

Zjazd Związku Miast przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Zarządu o stanowisku zajętem w toku prac sprawozdawczych nad Ustawą o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych i, dzieląc poglądy Komisji Finansowej Zarządu, uchwała następujące tezy i dezyderaty, wzywając Zarząd do przedłożenia ich czynnikom miarodajnym rządowym i prawodawczym.

T e z y:

1) Zjazd Związku Miast, uważając, że dla prawidłowego rozwoju życia miejskiego w Polsce niezbędnym jest zastąpienie przepisów i ustaw doraźnych o charakterze tymczasowym ustawą zasadniczą, regulującą w definitywny sposób skarbowość samorządową, uznaje, zgodnie z rezolucjami Ciał Prawodawczych, niezwłocznie po uchwaleniu zasadniczej ustawy o gminie miejskiej, opracowanie przez czynniki rządowe i uchwalenie przez czynniki prawodawcze—ustawy zasadniczej o skarbowości komunalnej — za niezbędne.

2) Zjazd Z. M., opierając się na ścisłym brzmieniu art. 69 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, uważa, że ustawa o gospodarce samorządowej winna uwzględniać zasady rozgraniczenia źródeł dochodowych Państwa i samorządu i oprzeć finansowość ciał komunalnych na samodzielnych i trwałych podstawach, dających możliwość rozkwitu i rozwoju życia samorządowego w Polsce.

3) Wymiar i pobór podatków bezpośrednich, a przede wszystkim podatku dochodowego, obrotowego i majątkowego w gminach miejskich, mających odpowiedni aparat podatkowo-egzekucyjny, winien przez Rząd być powierzony gminom, jako znającym lepiej warunki życia i stan za-możności swych obywateli — za odpowiednim wynagrodzeniem i aby miastom tym zezwolono na potrącanie dodatków zgodnie z ustawą na rzecz tychże miast przypadających.

D e z y d e r a t y:

1) Do opracowania a) przepisów wykonawczych do niniejszej ustawy tymczasowej, b) przepisów prawidłowego budżetowania i szematów wzorowego budżetu, c) prac przygotowawczych nad ustawą zasadniczą o gospodarce samorządowej winien być w myśl rezolucji uchwalonych przez Senat zawezwany do współdziałania Zarząd Z. M. w osobie wydelegowanych przez Zarząd przedstawicieli, jako rzeczoznawców w sprawach dotyczących uregulowania finansów miejskich.

2) Zarząd Z. M. powinien zawczasu poczynić u czynników miarodajnych Ciał Prawodawczych starania, by do udziału w pracach Komisji, której zostanie powierzone zreferowanie ustawy o gospodarce samorządowej, był zawezwany Zarząd w osobach swych przedstawicieli, jako rzeczoznawców.

Dr. PIOTR WIELGUS

Wiceprezydent m. Krakowa.

Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych w praktycznym zastosowaniu ¹⁾.

Według obowiązujących na terenie Małopolski ustaw gminnych, wydatki na cele gminne winny być pokrywane przede wszystkim z majątku gminnego, następnie z zakładów i przedsiębiorstw gminnych, a w ostatnim dopiero rzędzie z dodatków do podatków bezpośrednich, podatku konsumpcyjnego i z opłat gminnych.

Na tych zasadach, stale przed wojną praktykowanych, budowały gminy cały swój komunalny system skarbowy i prosperowały względnie pomyślnie.

Nieruchomości miejskie przynosiły przed wojną znaczne stosunkowo dochody. Dziś nieruchomości miejskie wobec ustawy o ochronie lokatorów pokrywają bardzo znikomą część podatków miejskich.

Nie lepiej dzieje się z miejskimi zakładami przemysłowymi. Zakłady te przez cały ciąg wojny światowej i w czasie niepodległości Polski nie remontowane z powodu dewaluacji pieniądza i braku funduszy są u schyłku swej sprawności i wymagają bardzo kosztownego remontu.

W czasach przedwojennych dochody z miejskich zakładów przemysłowych kryły znaczną część wydatków budżetowych niejednokrotnie jak np. w Krakowie około $\frac{1}{10}$ część budżetu. Ponieważ na remont przedsiębiorstw przemysłowych nie można w dzisiejszych czasach uzyskać inwestycyjnej pożyczki, przeto też te inwestycje pokrywa się z bieżących do-

¹⁾ Referat wygłoszony na ogólnym zebraniu Koła miast małopolskich w Krakowie 15/XII 1923 roku.

chodów, następstwem czego są wysokie koszty produkcji dające się dotkliwie odczuwać ludności miejskiej, a co najważniejsze — poważna luka w budżetach miast, niczem nie dająca się pokryć, a powodująca z roku na rok coraz większy deficyt budżetowy.

W tym stanie rzeczy budżet miast pokrywać się winno z dodatków do podatków bezpośrednich, podatków konsumpcyjnych i opłat miejskich.

Przed wojną wspomniane co dopiero dodatki do podatków i podatki konsumpcyjne i opłaty musiały w zasadzie pokryć niedobory miejskie. Już w czasie wojny wskutek ustawy o ochronie lokatorów dodatki do podatku domowo - czynszowego malały z roku na rok tak, że miastom pozostały właściwie tylko podatki konsumpcyjne i opłaty, które stosunkowo znikomą przedstawiały pozycję w budżetach miejskich.

Ponadto fatalna gospodarka finansowa państwa, pozostająca w ścisłej łączności z gospodarką miast, wreszcie szalona dewaluacja marki polskiej dopełniły tego obecnego zniszczenia, jaki przedstawiają miasta polskie. Budżet miasta jest zawsze wyraźnym odbiciem jego zasobowości, jego polityki i jego gospodarki zarazem.

Przedwojenne budżety miast wykazują dążność do rozwoju; wykazują, że miasta popierały silnie nie tylko politykę gruntową, politykę rozbudowy, ale także w wysokiej mierze politykę uprzemysłowienia miast. Tymczasem wojenne i powojenne budżety miast wykazują zupełne zaniedbanie, zupełne zubożenie tych miast i to pod każdym względem.

Cała obecna działalność prawie wszystkich rad miejskich i zarządów miast skupia się jedynie w wyszukiwaniu źródeł dochodów i funduszy, ale nie na cele produkcyjne dla miast, nie na ich rozbudowę, czy ich uprzemysłowienie, ale jedynie a w każdym razie przeważnie na opędzenie kosztów administracyjnych, na opłatę swych funkcjonariuszy. Taki stan istnieje we wszystkich miastach Polski i z przykrością skonstatować się musi, iż im większe miasto, tem z większymi trudnościami finansowymi walczyć musi.

Jest to wysoce niezdrowy objaw i taki stan miast na długo utrzymać się nie mógł. Toteż Rząd i Sejm przystąpił do poprawy finansów komunalnych miast, wydając już drugą z rzędu ustawę dotyczącą finansów miast i to:

a) ustawę z dnia 17 grudnia 1921 r. Dz. U. R. P. № 2 poz. 6 o zasileniu finansów miejskich i obecnie,

b) ustawę ogólniejszą o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, w której uregulowano kwestję finansów miejskich.

Charakterystyczną cechą obu wspomnianych ustaw była i jest ich tymczasowość. Pierwsza ze wspomnianych ustaw wobec drugiej staje się

nieaktualną, ta druga zaś ustawa ma obowiązywać do czasu aż wydana zostanie ustawa regulująca jednolicie organizację samorządu na obszarze całego państwa. Obecnie ustawa ta z jednej strony uzgadnia do pewnego stopnia różnice dzielnicowe na polu skarbowości, jednak z drugiej strony uwzględnia także odmienne w poszczególnych dzielnicach zasady skarbowości komunalnej.

Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 11 sierpnia 1923 r. Dz. U. R. P. № 94 poz. 747 wznowia względnie stwarza następujące dochody dla samorządów:

I. Podatki.

II. Opłaty.

III. Inne źródła dochodowe.

ad I. System podatków komunalnych omawianej ustawy obejmuje:

- 1) podatek od gruntów na obszarze gmin miejskich,
- 2) podatek od kopaliń,
- 3) podatek od budynków na obszarze gmin miejskich,
- 4) podatek od lokali,
- 5) podatek od przemysłu i handlu,
- 6) podatek dochodowy,
- 7) podatek od spożycia, zużycia, względnie produkcji,
- 8) podatek nazwany „opłatą“ od umów od przeniesienia własności nieruchomości,
- 9) podatek od zaprotestowanych weksli,
- 10) podatek od spadków i darowizn,
- 11) podatek od plakatów i szyldów i podatek od anonsów,
- 12) podatek od publicznych zabaw, rozrywek i widowisk,
- 13) podatek od prawa polowania.

Z przytoczonych powyżej podatków jedno stanowią:

- a) samoistne podatki komunalne — inne stanowią:
- b) dodatki od podatków państwowych — inne wreszcie podatki obejmują:
- c) udział gminy w odnośnym podatku państwowym.

Już sama konstrukcja tej ustawy nasuwa pewne wątpliwości wobec artykułu 69 Konstytucji, który domaga się ścisłego rozgraniczenia źródeł dochodowych Państwa i samorządu. Widzimy bowiem, że ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych przewiduje istnienie tych samych źródeł podatkowych służących i państwu i instytucjom samorządowym, tym ostatnim w postaci samoistnych podatków jak to ma miejsce przy podatku od gruntów na obszarze gmin miejskich i przy podatku od budynków na obszarze gmin miejskich, choć ustawa rozstrzyga zasadniczo kwestję, że gdy to samo źródło jest opodatkowane na rzecz Państwa i na

rzecz samorządu, to opodatkowanie komunalne następować winno tylko w formie dodatków do podatków państwowych.

Zasady utylitarne jednak przemawiają za tem, by przepisu art. 69-go Konstytucji tak skrupulatnie nie przestrzegać, bo podatkowe źródła nie są tak liczne i trzymają się ściśle zasady art. 69 Konstytucji, nie możnaby zaspokoić potrzeb Państwa; powtóre—dodatki do podatków państwowych można traktować jako osobne podatki komunalne o drobnej formie opodatkowania, a ścisłą interpretacją postanowienia art. 69 Konstytucji odebrałoby samorządom terytorjalnym prawo korzystania z dogodnej i taniej formy pobierania podatków w formie dodatków do podatków państwowych.

Podział odnośnych podatków na samoistne podatki i dodatki do podatków państwowych ma bardzo doniosłe znaczenie już nie tylko ze względu na sposób wymiaru i sposób poboru odnośnych podatków, ale przede wszystkim na sposób uchwalania odnośnych podatków.

Przewidziane powołaną ustawą podatki nie mogą być automatycznie wymierzone i ściągane z wyjątkiem podatku dochodowego, przewidzianego w art. 9, który automatycznie jest wymierzany i ściągany przez władze skarbowe, — przeciwnie co do nich zapaść muszą uchwały rad miejskich, a nadto uchwały te odnośnie do pewnych podatków, muszą być zatwierdzone przez władze nadzorcze. Co do niektórych podatków uchwały te winny być tylko podane do wiadomości władz nadzorczych, pewne wreszcie uchwały zarządów miejskich co do opłat zwłaszcza nie podlegają żadnej dalszej instancji.

Ta formalna strona wykonania ustawy o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych nastrocza dla Zarządów miast szereg wątpliwości, a mianowicie, które uchwały rad miejskich wymagają zatwierdzenia władz nadzorczych, a które nie. Otóż w tym kierunku Art. 1 postanawia, że: uchwały w sprawie pobierania samoistnych podatków komunalnych podlegają zatwierdzeniu władz nadzorczych, natomiast uchwały w sprawie pobierania dodatków komunalnych do podatków państwowych wymagają tego zatwierdzenia tylko w jedynym wypadku i to w wypadku przewidzianym art. 11, o ile rozchodzi się o dodatki do opłat państwowych od patentów na wyrób i sprzedaż trunków i t. p.

Praktycznie rzecz biorąc podlegają zatwierdzeniu władz nadzorczych uchwały rad miejskich dotyczące zaprowadzenia:

- 1) podatku od gruntów na obszarze gmin miejskich w postaci jednak samoistnego podatku,
- 2) podatku od kopaliń,
- 3) podatku od budynków na obszarze gmin miejskich,
- 4) podatku od lokali,

5) podatku od spożycia, zużycia wzgl. produkcji w zasadzie z odchyleniem w okólniku Ministerstwa Spraw Wewn. z dnia 11 listopada 1923 r. № S. M. 6048 (Okólnik № 128) t. j. o ile w czasie przejściowym samorządy będą podatek od spożycia spirytusu i wyrobów wódczanych pobierać,

6) dodatku do opłat państwowych od patentów na wyrób i sprzedaż trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych,

7) podatku od towarów przywożonych lub wywożonych,

8) podatku od publicznych zabaw, rozrywek i widowisk.

Uchwały co do innych podatków natomiast zatwierdzeniu władz nadzorczych nie podlegają, jednak wedle zarządzenia objętego powołanym okólnikiem M. S. W. do art. 27 i 28 „uchwały dotyczące wprowadzenia nowych opłat i zmian w istniejących opłatach należy na przyszłość przedkładać władzy nadzorczej tylko do wiadomości”.

Ze względów utylitarnych, mojem zdaniem, wskazaniem byłoby przedkładać uchwały rady miejskiej co do wszystkich nowo uchwalonych podatków do wiadomości władz nadzorczych z wyjątkiem podatku przemysłowego i podatku dochodowego względnie udziału w tym podatku, przy czem zwrócić należy uwagę, że w wypadkach konieczności zatwierdzenia uchwał rady miejskiej w sprawach podatkowych przez władze nadzorcze, odnośna uchwała przedłożona być winna w pięciu egzemplarzach przy dołączeniu wyciągów z protokołów posiedzeń i przy podaniu liczby ułamków i wyniku głosowania.

Nadto o ile chodzi o podatki komunalne, należy dołączyć w 1-nym egzemplarzu:

- a) preliminarz budżetowy na bieżący okres podatkowy,
- b) sprawozdanie z wykonania budżetu za rok ubiegły,
- c) zestawienie rozchodów i przychodów za ostatni kwartał,
- d) zapotrzebowanie gotówki na najbliższe miesiące,
- e) wykaz wprowadzonych już podatków i wysokości ich wpływów w ostatnim kwartale r. b.,
- f) wykaz zaległych podatków i danin,
- g) wykaz długów komunalnych,
- h) wykaz majątku komunalnego i ostatni bilans przedsiębiorstw komunalnych.

O ile zaś uchwały rad miejskich co do podatków czy opłat komunalnych przedkłada się tylko do wiadomości władz nadzorczych, to odnośną uchwałę przedkłada się tylko w dwóch egzemplarzach, dołączając do tych uchwał w jednym egzemplarzu odpowiednie materiały, uzasadnia-

jące wysokość opłat i wykazujące stosunek wpływu z nich do kosztów utrzymania danej gałęzi zarządu komunalnego, za czynności którego są pobierane.

Które władze wykonują nadzór nad gminami w sprawach podatkowych?

Władze te określa art. 36 ust. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, tudzież okólnik M. S. W. do art. 27, 28 i 36 i tak:

Odnosnie do miast poniżej 15,000 ludności, to miasta te przedkładają odnośne uchwały i statuty Wydziałowi Powiatowemu, a ten Województwu, a to ostatnie ewentualnie ze swoim wnioskiem Ministerstwu Spraw Wewnętrznych. Jak z tego widać, tymczasowy wydział samorządowy zupełnie został pominięty w komunalnych sprawach podatkowych.

Co do miast większych, t. j. ponad 15,000 mieszkańców jak również co do miasta Krakowa i Lwowa, to miasta te przedkładają odnośne statuty podatkowe oraz uchwały mające służyć jako informacje — do wiadomości władz nadzorczych — za pośrednictwem Województwa odnośnego.

Odnosnie do nowych opłat, specjalnych dopłat i zmian w tych opłatach, to w zasadzie odnośne uchwały nie podlegają zatwierdzeniu władz nadzorczych, mimo to jednak uchwały odnośne przedkładane być powinny do wiadomości władz nadzorczych, a to po myśli zarządzenia Ministerstwa Spraw Wewn. objętego okólnikiem № 128 poprzednio już cytowanym. Władze nadzorcze z okazji przedkładania im odnośnych uchwał do wiadomości mogą odnośne uchwały znieść lub żądać zmiany tych uchwał, gdyby się okazało, że odnośne opłaty są za wysokie w stosunku do kosztów utrzymania dotyczącej gałęzi zarządu komunalnego.

Przy omawianiu opłat należy podkreślić, iż Rząd stoi na stanowisku, że przedsiębiorstwa komunalne tak powinny swoje opłaty kalkulować, by opłaty pokrywały conajmniej koszt eksploatacji łącznie z oprocentowaniem i amortyzacją kapitału zakładowego, przyczem wolno związkom komunalnym celem uzyskania funduszy obrotowych na utrzymanie komunalnych urządzeń i zakładów dobra publicznego pobierać od stron zaliczki na opłaty, z tem, że od ubogich, którzy ubóstwo stwierdzają, zaliczek pobierać nie wolno.

Wymiar i pobór samoistnych podatków skutecznie zarząd miasta, zaś wymiar i pobór dodatków komunalnych do podatków i opłat państwowych skutecznie odnośna podatkowa władza państwowa.

Związki komunalne partycypują w odpowiednim stosunku w odsetkach i karach za zwłokę i kosztach egzekucyjnych odnośnie do dodatków komunalnych, zaś co do samoistnych podatków i opłat komunalnych pobierają takie same odsetki i kary za zwłokę jak przy państwowych podatkach.

Wpływy z dodatków komunalnych do podatków państwowych pobe-

rane przez władze skarbowe winny być wypłacane gminom najpóźniej do dni 14-tu po upływie odnośnego miesiąca.

Dla uniknięcia dewaluacji przy poborze dodatków komunalnych do poszczególnych podatków państwowych zawiera ustawa postanowienia w art. 68 tej treści, że dodatki te ulegać będą zwwyżce, lub zniżce według wzrostu wskaźnika cen hurtowych, miarodajnego dla podwyżki względnie zniżki podatków i opłat państwowych.

Rzecz praktycznie przedstawiono w art. 10 ust. z dnia 24 marca 1923 r. Dz. U. R. P. № 44, poz. 296 tak, że stawki podatkowe ulegać będą co kwartał, poczynsz od trzeciego kwartału 1923 r. podwyżce lub zniżce w tym stosunku, w jakim przeciętna z cen hurtowych w styczniu 1923 r. będzie pozostawała do przeciętnych z cen hurtowych w drugim miesiącu drugiego kwartału 1923 r. względnie kwartałów następnych. Wykładnik tej podwyżki ustala Ministerstwo Skarbu w marcu, czerwcu, wrześniu i grudniu, poczynsz od czerwca 1923 r. na podstawie dat dostarczonych przez Główny Urząd Statystyczny i ogłasza go na 8 dni przed rozpoczęciem odnośnego kwartału.

Rozporządzeniem Ministerstwa Skarbu z dnia 14 czerwca 1923 roku (Dz. U. R. P. № 93, poz. 744) ustalono wykładniki podwyżki i to od 1-go lipca 1923 r. w cyfrze 2'1, to znaczy, że tak podatki państwowe jak i dodatki komunalne po 1 lipca b. r. należne mnoży się przez cyfrę 2'1, od 1 zaś października 1923 r. ustalono wykładnik podwyżki na 4'8 tak, że od tego czasu należności gminy z tytułu dodatków do podatków od 1-go października 1923 r. należy pomnożyć przez 4'8.

Jakkolwiek w ustawie niema wyraźnego postanowienia, to jednak w myśl zasad okólnika Ministerstwa Spraw Wewn. poprzednio cytowanego wykładnik ten z cen hurtowych może mieć zastosowanie nie tylko do komunalnych dodatków do podatków państwowych, ale także i do wszystkich podatków samoistnych i opłat wyrażonych w kwotach markowych, a również i do należności podatkowych z tytułu podatku od lokali.

Praktycznie więc biorąc, stawki podatków samoistnych i opłat, które od dnia 1 czerwca b. r. nie uległy zmianie, mogą być na podstawie postanowienia organu wykonawczego związku komunalnego, a więc uchwały magistratu podwyższone na 4 kwartał b. r. 4'8 krotnie.

Stawki zaś podatkowe i opłaty, które nie uległy zmianie od 1 lutego b. r. mogą być na zasadzie postanowienia organu wykonawczego związku komunalnego podwyższone na 4 kwartał b. r. 10'1 krotnie. Do wspomnianych podwyżek nie potrzeba uchwały rady miejskiej.

Wedle postanowień wspomnianego okólnika Ministra Spraw Wewn., o ile stosowanie powyższych wykładników nie wyrównuje spadku wartości

marki polskiej, nie pozostaje nic innego jak w drodze uchwał rady miejskiej odpowiednio dotyczące podatki w stosunku do potrzeb podwyższyć.

Tak przedstawia się rzecz odnośnie do wpływów podatkowych i wpływów z opłat należnych i płatnych po dzień 31 grudnia 1923 r., nie biorąc pod uwagę postanowień ustawy z dnia 6 grudnia 1923 roku Dz. U. R. P. z dn. 15 grudnia 1923 r. № 127, poz. 1044 o waloryzacji podatków.

Ta ostatnia ustawa obowiązująca od dnia 1 stycznia 1924 r. przewiduje na okres aż do czasu wprowadzenia w obieg pieniężny stałej polskiej jednostki monetarnej, obliczanie podstaw wymiaru, jakoteż wymierzanie względnie obliczanie opłat, kar i grzywien oraz wszelkich innych publiczno-prawnych świadczeń na rzecz Skarbu Państwa i samorządów na podstawie franka złotego. Wartość tego franka złotego wyrażona w markach polskich ogłaszać będzie Minister Skarbu w odpowiednich terminach ustalonych w rozporządzeniu wykonawczem.

Przerachowanie kwot pieniężnych wyrażonych w markach polskich będzie uskutecznione odmiennie odnośnie do zaległych należności z roku 1923, a odmiennie odnośnie do wpływów w roku 1924. I tak przy zaległych wpływach 1923 r. zaległości ustala się w ten sposób, że oblicza się osobno sumę wszelkich zaległości po dzień 31 grudnia 1923 r. wykazaną w zamknięciach ksiąg poborowych za rok 1923 w markach polskich i sumę stąd powstałą dzieli się przez przeciętny kurs franka złotego z roku 1923, który Ministerstwo Skarbu ustaliło na 150,000 mp. Otrzymałą w ten sposób kwotę wpisuje się do nowej księgi poborowej na rok 1924 w formie ułamka, którego licznik oznaczać będzie kwotę zaległości we frankach złotych, a w mianowniku wykazaniem będzie ta sama zaległość w markach polskich. Sumę odsetek i kar za zwłokę zlicza się osobno, przelicza się tę sumę na franki złote w sposób wyżej podany i wpisuje się ją także do nowej księgi w rubryce przeznaczonej na odsetki i kary za zwłokę w formie ułamka, którego licznik oznaczać będzie ilość franków złotych, a mianownik ilość marek polskich. Te franki złote w ten sposób wyliczone będą już musiały być płacone po kursie podanym przez Ministerstwo Skarbu w dniu płatności. Co się tyczy wpływów z podatków i opłat z roku 1924 to znów trzeba rozróżnić:

a) podatki czy opłaty procentowe jak np. przy podatku widowiskowym, hotelowym, lokatorskim, które nie mogą być z natury swej pobierane w przeliczeniu na franki złote, skoro sama należność jak czynsz, bilet w kinie czy teatrze pobierany jest w markach, a nie przeliczany na franki złote,

b) podatki i inne opłaty, kary i grzywny te do czasu wprowadzenia w obieg pieniężnej stałej polskiej jednostki monetarnej, oblicza się, wy-

mierza i zarachowuje na podstawie franka złotego, którego wartość w markach określa Minister Skarbu w terminach i na okresy, które podają rozporządzenia wykonawcze, a które zostały już wydane i to z dn. 15 grudnia 1923 r. № 115 i z dnia 15 grudnia 1923 r. № 417. Te ostatnie rozporządzenia regulują także sposób księgowania dotyczących należności w przeliczeniu na franki złote.

Nie można sobie obiecywać prędkich i wielkich korzyści z waloryzacji podatków, bo waloryzując wpływy, musimy w bardzo krótkim czasie waloryzować także i wydatki.

Jedyną korzyścią waloryzacji jest możliwość pewniejszego budżetowania, ale luk w budżetach tą waloryzacją nie zapełni się jeszcze, w każdym jednak razie jest to krok naprzód do uzdrowienia finansów miejskich zwłaszcza wtedy, jeśli już nie idealnym dla obrachunku tylko przyjętym złotym czy frankiem operować będziemy, ale monetą o stałej wartości.

Przystępując do omówienia poszczególnych podatków i opłat komunalnych, to:

1) Podatek od gruntów na obszarze gmin miejskich może być pobierany albo jako dodatek do podatku państwowego, albo jako podatek samoistny. Podatek ten opłacają także wolne od podatku państwowego grunta państwowe, ale tylko w formie samoistnego podatku.

Obciążenie tym podatkiem jest w ustawie ograniczone i to w sposób następujący:

W art. 14 ust. z dnia 15 czerwca 1923 r. (Dz. U. R. P. № 65, poz. 505) ustalono najwyższe obciążenie gruntów do wysokości 150% podatku państwowego. Ponieważ zaś w ustawie o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych gminy miejskie mogą korzystać z najwyższego obciążenia do wysokości 90% przeto wysokość podatku komunalnego od gruntów miejskich wynosi 135%.

W wyższym stopniu ponad 135% mogą być opodatkowane place budowlane oraz grunta, które uzyskały charakter placów budowlanych wskutek osiągnięcia linii regulacyjnych ulic i placów. Podatek ten jednak musi być podatkiem samoistnym. Podatek od placów budowlanych nie ma znaczenia większego dla miast mniejszych, bo sprawa inwentaryzacji tych placów, badanie ich obszarów i oszacowanie pociągnie za sobą koszty, które nie stoją w żadnym stosunku z ewentualnymi wpływami. Dla zaprowadzenia samoistnego podatku gruntowego musi być statut przez radę m. uchwalony, a przez władze nadzorcze zatwierdzony. Wskazaniem jest pobieranie tego podatku w formie dodatku do podatku państwow., bo wymiar i ściąganie podatku nie kosztuje, nie mówiąc już o tem, że zatwierdzenia władz nadzorczych nie potrzeba.

2) Podatek od kopalni. Związki komunalne, które na swym obszarze mają kopalnie soli, węgla i ropy mogą pobierać podatek kopalniany w wysokości 1% ceny sprzedaży wydobywanego minerału. Państwowe kopalnie i żupy solne są wolne od tego podatku. Tak samo są wolne od tego podatku tereny, które nie mają zewnętrznych urządzeń kopalnianych. Wpływy z tego podatku przeznaczone są wyłącznie na cele inwestycyjne w danych miejscowościach. Dla kontroli zużycia odnośnych funduszy okólnik Min. Spraw Wewn. postanawia, że po upływie okresu budżetowego winny odnośne związki komunalne wykazać wobec władzy nadzorczej, która statut podatkowy zatwierdziła, zużycie tego podatku na cele inwestycyjne. Mimo to jednak zarządy miast oględnie postępując mogą z tego źródła pokrywać i wydatki administracyjne, podając w kosztach inwestycyjnych koszt zarządu zarazem.

3) Podatek od budynków na obszarze gmin miejskich. Podatek od budynków mogą pobierać gminy miejskie z zastrzeżeniem 10% dla samorządu wojewódzkiego.

Gminy miejskie w b. dzielnicy austr. mogą zamiast państwowego podatku od nieruchomości przekazanego ustawą z dnia 17/12 1921 roku o zasileniu funduszy miejskich pobierać samoistny podatek od budynków i to do końca roku 1923. Po upływie tego terminu gminy miejskie będą miały prawo pobierać podatek od budynków albo w postaci dodatku do państwowego podatku od nieruchomości, albo w postaci samoistnego podatku.

Podatek ten wobec ustawy o ochronie lokatorów nie pokrywa kosztów wymiaru i poboru podatku. Podatek ten jest więc na razie nierealny, a może być wydatny wtedy, gdy ustawa o ochronie lokatorów zostanie poważnie zmieniona.

4) Podatek od lokali. Rada miejska uchwała stopę tego podatku i uchwałę tę zatwierdza władza nadzorcza. Najwyższą stopę tego podatku określa Minister Spraw Wewn. w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Z uchwał co do tego podatku miasta się wstrzymały, bo Minister Spraw Wewn. tej najwyższej stopy podatku jeszcze nie określił.

Jak słyhać Minist. Spr. Wewn. projektowało tytułem tego podatku 5% czynszu przedwojennego w złocie, następnie 3%.

Uchwałę co do tego podatku trzeba spieszenie powziąć, by miasta już w styczniu 1924 roku mogły ten podatek wymierzać, a gotówka z tego podatku mogłaby wpływać do kas miejskich z końcem marca r. b. Należy więc postarać się o uchwały rad miejskich co do ustalenia podatku lokatorskiego w wysokości 3% czynszów przedwojennych w złocie. Ponieważ wedle ustawy z dnia 17 grudnia 1921 roku (Dz. U. R. P. z r. 1922 № 2,

poz. 6, art. 21 — 26) wysokość podatku określa się stosownie do faktycznego komornego z roku 1921, które to faktyczne komorne obejmuje podwójny czynsz z roku 1914 co do lokali mieszkalnych, a poczwórny czynsz odnośnie do lokali przemysłowych, przeto te 3% czynszu z roku 1914 odpowiednio przeliczyć należy.

5) Podatek od przemysłu i handlu, nie wymaga osobnej uchwały Rady miejskiej. Władze skarbowe automatycznie już ten podatek wymierzają i ściągają w wysokości 0.5 od obrotu.

Podatek ten opłacają także przedsiębiorstwa państwowe, np. P. K. K. P., rządowe fabryki tytoniu, koleje w miejscu siedziby Dyrekcji i t. d.

Dochody komunalne z podatku przemysłowego stanowią i stanowiąc będą jedno z najpoważniejszych źródeł dochodu samorządów miejskich tak co do wysokości wpływów jak co do prędkiego realizowania tych podatków. Prawda, że wedle art. 54 zeznania o obrocie mają być składane po upływie każdego półrocza kalendarzowego, a uchwały płatnicze mają być rozesłane za I półrocze roku podatkowego najpóźniej do 15 września tegoż roku, a za drugie półrocze do 15 marca drugiego roku i te terminy są zarazem terminami wpłaty odnośnego podatku, atoli wedle art. 56 ust. z dn. 14 maja 1923 r. № 58 Dz. U. Rzp. przedsiębiorstwa handlowe pierwszych pięciu kategorii winny przypadający na nią do zapłaty podatek od obrotu za ubiegły miesiąc wpłacić do dnia 15 w przyszłym miesiącu. Ponieważ te, co dopiero wspomniane przedsiębiorstwa płacą największą część podatku i tak stosunkowo prędko, bo co miesiąc, przeto wpływy komunalne z tego podatku najlepiej i najpoważniej zasilają kasy miast. Byłoby tylko wskazaniem, aby także P. K. K. P., państwowe przedsiębiorstwa przemysłowe wyżej wymienione płaciły ten podatek komunalny miesięcznie z dołu, a nie czekały terminów wymiaru 1-go października, względnie 15 kwietnia. Zdaje się, że tego rodzaju wpłata będzie następowała wobec zwaloryzowania podatków.

Odpowiednie wnioski winno się w każdym razie do Ministra Skarbu przedstawić co do wydania dodatkowego rozporządzenia wykonawczego, by dowolność w art. 56 ust. 2 zdanie ost. przewidziana, zamieniona została w kategorię przepis.

6) Podatek dochodowy. Gminy miejskie mają w tym podatku 30% udział i ten udział władze skarbowe wymierzają i ściągają automatycznie od podatników. Uchwał więc rady miejskie co do tego podatku nie wydają, bo tu nie potrzeba uzgodnień przewidzianych w art. 75 ust. 6 ust. o tymcz. uregulowaniu finansów komunalnych. Podatek ten powinien być i najpoważniejszym i najelastyczniejszym źródłem dochodu dla samorządów. Niestety, ograniczenie tego samorządowego udziału tylko do

30% zamiast zostawić dowolności zarządów miast ustalenie wysokości tego podatku i powolność wpływów z tego podatku nie mają dla miast takiego efektu jaki mieć powinien.

7) Podatek od spożycia, zużycia względnie produkcji. Ustawą o tymczasowym uregulowaniu finansów komun. odebrano miastom samoistne podatki od trunków oraz podatek od węgla, soli, cukru, olejów mineralnych. Wzamin za to dano im 30% dodatek do podatku państwowego od piwa, wina i trunków spirytusowych, które Rząd sam łącznie ze swym podatkiem będzie pobierał na rzecz związków komunalnych, tudzież 15% dodatku do państwowego podatku od innych przedmiotów. Sprawa ta już jest przesądzona, dwa największe miasta straciły, względnie stracą bardzo dużo; z drugiej jednak strony przyznać trzeba, że ten 30% podatek gminny podzielony między związki komunalne wpłynie korzystnie na sianację finansów średnich i małych miast, bo otrzymają w każdym razie więcej, niż dotychczas z tych źródeł dostawały i nie potrzebują utrzymywać kosztownego personelu.

Wniosku ostatecznego co do wspomnianego podatku nie można jeszcze wysnuć, bo nie wiadomo, jak się ten podatek w praktyce dla samorządów będzie przedstawiał i jak ostateczny rozdział tych podatków będzie przeprowadzony. Żadnych uchwał rad miejskich co do tego podatku nie potrzeba, bo ten podatek same władze państwowe będą wymierzały, ściągły i między związki samorządowe rozdzielały. Zanim jednak władze państwowe ten podatek komunalny od spożycia zaczną ściągać, to w okresie przejściowym te związki komunalne, które już z tego podatku korzystały, będą go ściągać w wysokości 30% dla siebie o tyle, o ile spożycie następuje na obszarze tychże związków.

8) Dodatki do opłat państwowych od patentów na wyrób i sprzedaż trunków, przetworów wódczanych i spirytusowych. Tego rodzaju dodatki winny być specjalną uchwałą rady miejskiej uchwalane, a uchwała taka podlega zatwierdzeniu władz nadzorczych. Podatki te nie stanowią wielkiej pozycji w budżecie, bo nie mogą one przenosić 100% opłaty państwowej od patentu na wyrób trunków, a 200% opłaty państwowej na sprzedaż trunków i przetworów, ale w każdym razie może to być w miastach większych kwota poważniejsza, zaś wymiar i ściągnięcie tego podatku nie napotka na wielkie trudności, bo władze skarbowe na skutek wniosku gmin same już dodatki te będą ściągać.

9) Podatek towarowy, t. j. od towarów wywożonych lub przywożonych mogą pobierać, jako podatek samoistny te miasta, które do końca czerwca r. b. uzyskały na ten podatek zatwierdzenie statutów.

Co do tego podatku gminy miejskie winny spowodować uchwałę rady miejskiej, że te podatki nadal będą pobierać i przedłożyć tę uchwałę władzom nadzorczym, by Ministerstwo Spraw Wewn. w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu ustaliło normę tego podatku. Wielkiego efektu z tego podatku nie będzie.

10) Podatek samoistny od oświetlenia elektrycznego i gazowego, ale tylko w lokalach z wyszynkiem alkoholu i w lokalach zabaw, rozrywek i widowisk. Podatek ten możliwy do wprowadzenia w niektórych miastach, efekt tego podatku w miastach mniejszych minimalny.

11) Opłata od umów od przeniesienia własności nieruchomości. Co do opłaty potrzebna uchwała rady miejskiej dlatego, że wysokość tej opłaty podana tylko w najwyższej granicy, którą dopiero uchwałą rady miejskiej ustalić należy. Uchwałę tę przesyła się tylko do wiadomości, ale nie do zatwierdzenia władz nadzorczych.

Dochody z tego podatku mogłyby stanowić poważne źródło gdyby nie ogólnie panujący zastój.

12) Podatek zaprotestowanych weksli, jako samoistny podatek komunalny w wysokości $\frac{1}{2}\%$ sumy wekslowej przypada tej gminie, gdzie weksel do protestu przedstawiono. Łatwy do ściągnięcia podatek, bo przez notariuszy przy zaprotestowaniu weksla, ale w ostatecznym wyniku o małym efekcie.

Uchwała rady miejskiej winna być zatwierdzona przez władze nadzorcze, wychodząc z założenia, że ma się do czynienia ze samoistnym podatkiem; z treści jednak art. 14 powołanej ustawy wynika, że odnośna uchwała samorządu zatwierdzenia władz nadzorczych nie wymaga. Ze względów oportunistycznych praktyczniej jest odnośną uchwałą rady miejskiej przedłożyć władzom nadzorczym.

13) Podatek od spadków i darowizn, wymaga uchwały rady miejskiej, bo zależy od decyzji dotyczącego samorządu, czy ten podatek chcą u siebie wprowadzić. Uchwała rady miejskiej nie potrzebuje zatwierdzenia władz nadzorczych, przedstawiona być musi tylko do wiadomości tychże władz. Dochód z tego podatku powinien być pokaźny, zwłaszcza wobec tego, że wymiar i ściągnięcie tego podatku nie pociąga kosztów dla gminy.

14) Podatek od plakatów, szyldów i anonsów nie przedstawia wielkich dla miast widoków; na razie zresztą jeszcze nierealny, bo Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zapowiedzianego statutu wzorowego nie wydało.

15) Podatek od publicznych zabaw, rozrywek i widowisk. Wprowadzenie tych podatków wymaga uchwały rady miejskiej,

a nadto zatwierdzenia przez władze nadzorcze. W okólniku swem Ministerstwo Spraw Wewn. określa maximum stawek, co ujemnie niejednokrotnie może się odbić na efekcie z tego podatku. W każdym razie jednak dochód z tego podatku może być bardzo wydatnem źródłem dochodu.

16) Podatek od prawa polowania może być bardzo znikomym. Uchwała rady miejskiej nie podlega zatwierdzeniu władz nadzorczych. Najwyższe normy tego podatku ustali Minister. Spraw Wewnętrznych.

O ile o inne nie objęte wspomnianą ustawą podatki się rozchodzą, to musi się uzyskać na tego rodzaju podatki zatwierdzenie władz nadzorczych.

Co do opłat, to ustawa przewiduje:

a) opłaty za używanie komunalnych urządzeń i zakładów dobra publicznego, a więc opłaty za gaz, elektrykę, wodę, wywóz śmieci, za stowiska na placach i gruntach miejskich, opłaty od psów, myta;

b) opłaty za czynności i poświadczenia urzędowe, a więc miejskie należności stemplowe, opłaty komisyjne, manipulacyjne i t. d.

Uważam, że miasta korzystając z przepisu art. 27 ust. o tymczas. uregul. finansów komun. mogłyby wprowadzać u siebie opłaty mytnicze, jako opłaty za używanie dróg, ulic i urządzeń miejskich.

Wprawdzie artykułem 24 ust. z 10 grudnia 1920 r. Dz. U. R. P. z d. 15 stycznia 1921 r. № 6 poz. 32 zniesiono w zasadzie myto na drogach publicznych. Ponieważ jednak w powołanym artykule ustawy przewidziano w wyjątkowych razach możliwość utrzymania myta pod warunkiem uzyskania zezwolenia na pobieranie myta na drogach między innymi gminnych na podstawie uchwały związku samorządowego zatwierdzonej przez Ministerstwo Robót Publicznych — ponieważ dalej ustawą późniejszą dotyczącą dróg publicznych zakazu wprowadzania myt nie wydano, przeto traktując myta jako opłaty przewidziane w art. 27 ust. o tymcz. ureg. fin. kom., — zarządy miast mogą, moim zdaniem, uchwalić wprowadzenie opłat mytniczych za używanie dróg gminnych. Uchwała taka nie potrzebuje zatwierdzenia Ministra Robót Publicznych, bo ona opiera się nie na ustawie z d. 10 grudnia 1920 r. lecz na ustawie o tymcz. ureg. finans. kom. Gdyby jednak Starostwo, czy Dyrekcja robót publicznych kwestionowały odnośną uchwałę rady miejskiej, natenczas w tym wypadku należałoby uchwałę tę przedłożyć Ministerstwu Robót Publicznych w myśl powołanej poprzednio ustawy.

W ogólnych więc zarysach starałem się przedstawić, jak sprawa przewidzianych podatków i opłat w ustawie o tymczasowem uregulowaniu finansów miejskich w praktyce wygląda i jak praktycznie przeprowadzona być winna odnośnie do każdego z poszczególnych podatków.

Reasumując moje wywody twierdzę, że gminy miejskie, specjalnie

o Krakowie i Lwowie nie mówiąc, swoje budżety będą musiały oprzeć w głównej mierze obecnie na podatku przemysłowym, dochodowym, gruntowym, widowiskowym, a z chwilą wydania ustawy o ochronie lokatorów także na podatku od budynków i lokali, bo z majątków i własnych przedsiębiorstw, miasta prawie żadnych nie mają dochodów, jak to na wstępie przedstawiono.

Inne podatki przewidziane w ustawie o tymcz. ureg. finans. kom. nie dają tyle, by opłacić kosztu wymiaru i ściągnięcia.

Ustawa o tymcz. ureg. finans. komunalnych, w całej swej rozciągłości wykonana, nie zaspokoi potrzeb miast zwłaszcza większych, te ostatnie miasta już te wszystkie objęte ustawą podatki, które przedstawiają ekonomiczną dla miast wartość, u siebie wprowadziły. Ustawa ta więc miastom większym nic nowego nie daje. Wszystko co opodatkować było można, już opodatkowano. Niewyzyskany należycie jest podatek od budynków i podatek od mieszkań oraz lokali. Podatki te mogłyby być wydatne ale dopiero wtedy, gdy czynsze odpowiednio zostaną podwyższone, co może mieć miejsce z chwilą wydania nowej ustawy o ochronie lokatorów. Aż do tego czasu miasta z tych podatków wiele spodziewać się nie mogą. Jedynym ratunkiem dla miast mogłoby być przyznanie miastom większego udziału w podatku dochodowym względnie samoistne podatki gminne do podatku dochodowego i to w takiej wysokości, jak tego potrzeby miasta wymagają, oraz wprowadzenie napowrót dalszego podatku zarobkowego. Te dwa ostatnie podatki dotyczą w silniejszej mierze ludność finansowo silniejszą i wogóle zdolniejszą do ponoszenia ciężarów podatkowych, mogąc łatwo pokrycie na te podatki przerzucić na wytwór swej pracy.

J. PIEKAŁKIEWICZ.

Nasza nowa waluta.

Po zjednoczeniu poszczególnych dzielnic Polski w jedno samodzielne państwo przez długi jeszcze czas, a nawet w znacznej mierze jeszcze i do dziś dnia, w poszczególnych częściach Rzeczypospolitej obowiązywało nadal różnorodne prawodawstwo.

W dziedzinie walutowej w szczególności mieliśmy aż trzy zasadnicze jednostki pieniężne: rubel, koronę austriacko-węgierską i markę niemiecką. Prócz tego, rozporządzeniem Warszawskiego Generalnego Gubernatora z dnia 14 kwietnia 1917 roku w b. Królestwie Kongresowym na terenie okupacji niemieckiej, została wprowadzona marka polska, jako wyłączny środek płatniczy, dla wszystkich zobowiązań, które powstały po dniu 26 kwietnia 1917 r., czyli że za wyjątkiem powstałych przed tym dniem, — jak również czynności prawnych na wypadek śmierci. Zawieranie w rublowej walucie umów, wystawianie dokumentów, dokonywanie wypłat zostało zabronione. W tych wypadkach gdzie rubel mógł jeszcze figurować, dłużnik miał prawo dokonać zapłaty czy to w rublach, czy też w markach, według stosunku 1 rubel = 2,16 marki. W tymże stosunku zostały przeliczone na marki polskie kwoty wyrażone w istniejących ustawach w rublach. Marka polska była przytem uznana równą marce niemieckiej. W celu emisji marek polskich okupanci stworzyli rozporządzeniem Warszawskiego Generalnego Gubernatora z dnia 9 grudnia 1916 r. Polską Krajową Kasę Pożyczkową, która rozpoczęła swą działalność w dniu 26 kwietnia 1917 roku.

W części b. Kongresówki i na Kresach Wschodnich na terenie tak zwanych etapów istniały stworzone przez Niemców ost—marki i ost—ruble. W części b. zaboru rosyjskiego okupowanej przez Austrię zostały wprowadzone, prócz istniejących tam rubli, również i korony austriacko-węgierskie. Jak widzimy, różnorodność była bardzo wielka.

Chociaż wszystkie trzy systemy pieniężne (rosyjski, austriacki i niemiecki) były oparte na złocie, przyczem 1 rubel = 2,66 franka złotego, 1 korona = 1,05 franka złotego i 1 marka = 1,23 franka złotego, to jednakże po wybuchu wojny światowej wymiana banknotów na złoto we wszystkich trzech państwach zaborczych została wstrzymana¹⁾, monety złote znikły z obiegu i banknoty, oderwane od swojej podstawy złotej, przekształciły się w typowe pieniądze papierowe, których wartość ulega zwykle silnym wahaniom, a w szczególności znacznie się obniża: w styczniu 1919 roku jeden rubel carski miał wartość 0,81 franka złotego zamiast 2,66 franka, t. j. 30,5%; marka niemiecka — zamiast 1,23 fr. tylko 0,50 fr., t. j. 40,6%; korona — zamiast 1,05 fr. tylko 0,29 fr., t. j. 27,6% swojego przedwojennego kursu. Następnie wartość tych walut wahała się i spadała jeszcze silniej, w różnym tempie dla każdej z nich, co ogromnie utrudniało stosunki gospodarcze i finansowe pomiędzy poszczególnymi naszymi dzielnicami, gdyż wzajemne ustosunkowanie ich jednostek pieniężnych ciągle się zmieniało.

Stopniowo dominujące znaczenie we wszystkich dzielnicach otrzymuje marka polska, gdyż emitująca je instytucja, Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa w Warszawie, została objęta przez rząd polski i jej działalność unormowano ustawą z dnia 7 grudnia 1918 r.²⁾, wtedy, gdy emisje rubli, koron i marek niemieckich, jako walut obcych państw, nie mogły być przez nas dokonywane. Takie coraz większe przenikanie w obrót marek polskich łączyło się z rozszerzeniem prawnej podstawy jej obiegu.

Już we wspomnianej wyżej ustawie Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej z dnia 7 grudnia 1918 roku zostało określone, że marki polskie są prawnym środkiem płatniczym w całym państwie polskim i przyjmowane będą przez wszystkie urzędy według wartości nominalnej. W tych zaś dzielnicach, w których prawnie obiegają jeszcze ruble lub korony, stosunek marek polskich do tych pieniędzy przy zapłatach skarbowych ustanawiany będzie periodycznie przez Ministerstwo Skarbu. W prywatnych zaś transakcjach wzajemny stosunek tych walut ma być określany ich kursem giełdowym.

W celu zabezpieczenia ludności od strat kursowych i dla stałego rozpowszechnienia marek polskich ustawą z dnia 11 marca 1919 roku³⁾,

¹⁾ W Austrii i przed wojną nie było prawnego obowiązku wymiany banknotów na złoto, jednakże faktycznie wymiana taka istniała.

²⁾ Dz. Praw R. P. z 1918 r. № 19 poz. 55.

³⁾ Dz. Ust. R. P. z 1919 r. № 24 poz. 237.

przywóz i przesyłanie w posyłkach pocztowych i listach, rubli i koron austriacko-węgierskich i marek niemieckich został czasowo zakazany.

Na mocy ustawy z dnia 20 listopada 1919 r.¹⁾ o walucie w obrębie byłej dzielnicy pruskiej marka polska stała się jedynym prawnym środkiem płatniczym na terytorjum tej dzielnicy, a marka niemiecka przestała nim być. Wszelkie zobowiązania w markach niemieckich należało uiszczać markami polskimi w takiej samej sumie, na którą opiewały zobowiązania, t. j. dla tych wypadków marka niemiecka została uznana za równą marce polskiej.

Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 24 grudnia 1919 roku²⁾ dla wpłat oraz wypłat rządowych został ustalony aż do odwołania dla tych obszarów państwa, w których korona pozostawała prawnym środkiem płatniczym, stosunek jej do marki polskiej 70 fenigów za jedną koronę. Następnie ustawą z dnia 15 stycznia 1920 roku³⁾ zostało potwierdzone, że marka polska jest prawnym środkiem płatniczym na całym obszarze Państwa Polskiego, w tych zaś dzielnicach Rzeczypospolitej, w których dotąd prawnym środkiem płatniczym była korona austriacko-węgierska, wszelkie wypłaty należne w koronach mogły być dokonywane bądź w koronach bądź też w markach polskich w stosunku 70 fenigów za jedną koronę. Ustawą tą stosunek ustalony poprzednio dla wpłat i wypłat rządowych został więc rozpowszechniony i na zobowiązania prywatne.

Dalszy krok został uczyniony ustawą z dnia 24 marca 1920 roku⁴⁾, która nakazywała stemplowanie względnie wymianę na obszarach b. zaboru i okupacji austriacko-węgierskiej koron na marki polskie w ustalonym poprzednio stosunku po 70 fenigów za jedną koronę. Po ukończeniu wymiany i stemplowania, korony austriacko-węgierskie, niezaopatrzone stemplem polskim, przestawały być prawnym środkiem płatniczym, a zaciąganie po tym terminie zobowiązań w walucie koronowej zostało wzbronione. W myśl rozporządzenia Ministerstwa Skarbu z dnia 7 marca 1920 roku⁵⁾ wymiana banknotów koronowych była zakończona dnia 25 czerwca 1920 r. i od tego dnia korona austriacko - węgierska nie jest prawnym środkiem płatniczym jak poprzednio ani w Małopolsce ani w b. General Gubernatorstwie Lubelskiem.

Stopniowo również i waluta rublowa została z Polski całkowicie wy-

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1919 r. № 91 poz. 492.

²⁾ Dz. Ust. R. P. z 1919 r. № 96 poz. 513.

³⁾ Dz. Ust. R. P. z 1920 r. № 5 poz. 26.

⁴⁾ Dz. Ust. R. P. z 1920 r. № 28 poz. 166.

⁵⁾ Dz. Ust. R. P. z 1920 r. № 45 poz. 281.

parta. Na mocy ustawy z dnia 29 kwietnia 1920 roku¹⁾ znaki pieniężne w walucie rublowej rosyjskiej przestają być prawnym środkiem płatniczym na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i żądanie i dokonywanie wypłat w rublach, za wyjątkiem wypłat za ubiegłe przed 13 maja 1920 roku kupony, wylosowane listy i depozyty rublowe, jako też zaciąganie zobowiązań w tej walucie zostało wzbronione. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 lipca 1921 roku²⁾, wyżej wspomniana ustawa z dnia 29 kwietnia 1920 roku została rozciągnięta na województwa poleskie, nowogródzkie, wołyńskie oraz część woj. białostockiego. Od tego czasu można uważać unifikację walutową w Polsce za dokonaną, za wyjątkiem górnośląskiej części województwa śląskiego, gdzie marka polska stała się jedynym prawnym środkiem płatniczym, dopiero od dnia 1 listopada 1923 r. na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1922 r.³⁾.

Jednakże nie dość mieć ujednoliconą walutę, dobry pieniądz musi spełniać szereg funkcji poza tym, iż jest prawnym środkiem płatniczym i ma moc zwalniania z zobowiązań. Jest on przede wszystkim miernikiem wartości towarów i usług, wspólnym jej mianownikiem, zezwalającym na ustalenie i porównywanie w dogodnej do użytku formie wartości wymiennej poszczególnych dóbr. Pieniądz służy również do przechowywania wartości, jej zaskarbienia, czy bezpośrednio w monetach i banknotach, czy też w formie zobowiązań osób trzecich wypłacenia pewnej ich kwoty.

Dla należytego spełniania tych funkcji wartość pieniądza powinna być stałą i nie może ulegać silniejszym wahaniom. Mierząc na przykład długość jakiegoś przedmiotu, nie będziemy posługiwali się jednostką, której długość zmienia się chociażby nieznacznie, dajmy na to wstążką gumową, lecz bierzemy do tego metr z drzewa lub żelaza. Również nie będziemy przechowywali przez czas dłuższy takich przedmiotów, które zmieniają wskutek tego swe własności i stają się nieużytecznymi lub mniej użytecznymi na przykład surowe mięso, chleb i t. d.

Z tego punktu widzenia marka polska nie odpowiadała wymaganiom stawianym dla dobrego pieniądza gdyż jej wartość bardzo silnie się zmieniła, a w szczególności zmniejszała się, co dowodzą nam poniższe liczby. (Patrz Tablica № 1 str. 40).

Jak widzimy, kurs dolara z 9,8 marki w styczniu 1919 roku wzrósł w grudniu 1923 r. do 5,078,269 marek, t. j. podniósł się w 518,191 razy i marka polska z grudnia 1923 roku równała się 1,518,191 części marki ze

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1920 r. № 38 poz. 216.

²⁾ Dz. Ust. R. P. z 1921 r. № 75 poz. 514.

³⁾ Dz. Ust. R. P. z 1922 r. № 115 poz. 1038.

TABLICA № 1.

Kurs dolara w Warszawie.

Przeciętne miesięcznie z całego miesiąca:

Miesiące	1919 ^a	1920	1921	1922	1923
Styczeń . . .	9,80	130,93	757,02	3,058,00	25,354,04
Luty	10,60	155,39	817,68	3,573,60	41,579,84
Marzec	11,65	158,79	823,34	4,145,07	42,697,04
Kwiecień . . .	15,21	170,76	806,78	3,853,72	44,698,44
Maj	15,50	190,17	905,67	4,030,92	49,000,02
Czerwiec . . .	16,65	163,47	1,346,75	4,263,36	86,055,17
Lipiec	19,45	171,55	1,928,15	5,639,37	127,730,77
Sierpień . . .	31,60	209,35	2,282,66	7,660,12	237,040,74
Wrzesień . . .	35,63	242,67	4,622,71	7,788,33	282,507,33
Październik . .	47,89	271,48	4,588,36	11,191,24	1,033,783,95
Listopad . . .	67,96	414,13	3,379,42	15,975,72	2,297,858,97
Grudzień . . .	110,67	558,56	3,155,27	17,740,86	5,078,269,23

^a Przeciętnie z ostatnich w miesiącu siedmiu posiedzeń giełdy.

Źródło: Rocznik statystyki. Miesięcznik Statystyczny, Wiadomości Statystyczne wydawane przez Główny Urząd Statystyczny.

stycznia 1919 roku. Odpowiednio, chociaż nie zupełnie jednakowo, zmieniła się wartość nabywcza marki polskiej i w stosunku do towarów i usług.

Zrozumiałem więc jest, że markę polską uważano powszechnie za walutę przejściową nie tylko ze względów na jej pochodzenie, jako tworów okupantów, lecz również i dlatego, iż nie spełniała ona należycie funkcji pieniądza.

Już dekret z dnia 5 lutego 1919 r. ¹⁾ postanawia, że jednostka monetarna polska otrzyma nazwę „Lech”, a setna jej część nazwę „grosz”, a ustawa z dnia 28 lutego 1919 r. ²⁾ zastępuje nazwę „lech” przez „złoty”.

¹⁾ Dz. Ust. z 1919 r. № 14 poz. 174.²⁾ Dz. Ust. z 1919 r. № 20 poz. 230.

Tym samym przesądzono, iż marka polska nie zostanie zatrzymana jako stała nasza waluta. W maju 1919 r. ówczesny minister skarbu Karpiński na podstawie uchwały Rady Ministrów złożył nawet do Sejmu projekt Statutu Banku Polskiego, który miał emitować banknoty w złotych i wycofać znajdujące się w obiegu marki polskie, korony austriacko-węgierskie i ruble rosyjskie. Jednakże projekt ten nie został przez Sejm uchwalony, gdyż dla stworzenia stałej jednostki pieniężnej nie dość zmienić nazwę poprzednio istniejącej, lecz trzeba usunąć warunki, które powodowały wahania, w szczególności zmniejszenie jej wartości nabywczej.

Przyczyny zaś spadku wartości marki polskiej nie mogły być tak szybko usunięte, gdyż kryły się w naszym stanie skarbowym i gospodarczym.

W pierwszych latach po wznowieniu naszego istnienia państwowego mierzyliśmy siły na zamiary i chcieliśmy od razu we wszystkich dziedzinach odrobić skutki długich lat niewoli i ostatniej wojny.

Zdawało się nam przytem, że skoro mamy własne państwo i rząd, to nie kto inny jak rząd powinien wziąć w swoje ręce i niezwłocznie zadowolić wszystkie potrzeby społeczne, bo przecież to był rząd nie zaborców, lecz własny, któremu interesy narodu leżały blisko serca. I rzeczywiście rząd, czy to z własnej inicjatywy, czy też pod naciskiem sejmu lub opinii publicznej, podejmował się jaknajróżnorodniejszych obowiązków, nie licząc się często z posiadaniem do ich wykonania środków.

Wymagając by władze państwowe zadawałniały jaknajszerzej nasze potrzeby, nie chcieliśmy jednak ponosić żadnych ofiar. Uważano widocznie, że wysokie podatki były dobre dla władz zaborczych, lecz swój własny rząd nie powinien się do nich uciekać, bo jakaż byłaby wówczas różnica między nim a rządami zaborców. Chcieliśmy, by nam rząd wszystko dawał, a nic od nas nie żądał wzamian.

Jeśli do tego dodamy, iż aparat państwowy, który w innych państwach udoskonalany był w ciągu całego szeregu lat, u nas tak pod względem organizacyjnym jak i personalnym, nie mógł od razu wzorowo funkcjonować, to uprzytomnimy sobie w jakiej znajdowaliśmy się sytuacji.

Normalne dochody z podatków, opłat i t. d. nie wystarczały do pokrycia wszystkich wydatków i skarb państwa zmuszony był zaciągnąć pożyczki w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej, która dla zdobycia niezbędnych do tego środków, drukowała i drukowała bez końca marki polskie o czym świadczą następujące dane:

TABLICA № 2.

Dług Skarbu Państwa i Obieg banknotów.

W milionach marek.

Lata	31/III	30/VI	30/IX	31/XII
Dług Skarbu Państwa				
1918	—	—	—	117,8
1919	400,0	1,125,0	3,225,0	6,825,0
1920	14,775,0	27,625,0	40,625,0	59,625,0
1921	93,625,0	130,625,0	178,000,0	221,000,0
1922	232,100,0	235,000,0	342,000,0	675,600,0
1923	1,752,000,0	2,996,500,0	10,265,500,0	111,332,000,0
Obieg banknotów				
1918	—	—	—	1,023,8
1919	1,223,2	1,784,6	2,964,7	5,316,3
1920	10,690,6	21,730,1	33,203,5	49,361,5
1921	74,087,4	102,697,3	152,792,1	229,537,6
1922	250,665,5	300,101,1	463,706,0	793,437,5
1923	1,841,205,6	3,566,649,1	11,197,737,9	125,371,955,4

Źródło: Rocznik statystyki, Miesięcznik Statystyczny i Wiadomości Statystyczne wydawane przez główny Urząd Statystyczny.

Tak ogromne zwiększanie obiegu marek polskich nie mogło nie wywołać znacznego spadku ich wartości.

Drugą przyczyną, która działała w tymże kierunku był nasz handel zagraniczny. Ogołoceni podczas wojny z maszyn, surowców i różnych towarów, musieliśmy je w dużych ilościach sprowadzać z zagranicy, wówczas gdy, wobec upadku naszego rolnictwa i przemysłu, nie mogliśmy zbyt wiele wzamian wywozić. Dlatego też nasz bilans handlowy, t. j. stosunek między wartością przywożonych a wywożonych towarów był dla nas niepomyślny: musieliśmy więcej zagranicą płacić, niż stamtąd otrzymywać. Stwarzało to większy popyt na waluty obce od ich podaży, co wywoływało wzrost kursów walut zagranicznych, czyli spadek wartości marki.

Począwszy jednak od 1922 roku sytuacja ta zasadniczo się zmienia: wskutek odbudowy naszego rolnictwa i przemysłu oraz pomyślnych koniunktur wywozowych, dzięki niższym cenom niektórych towarów w Polsce niż zagranicą, głównie na skutek szybszego spadku wartości marki polskiej w stosunku do walut obcych niż jej wewnętrzna wartość nabywcza, wywóz nasz zaczyna przewyższać przywóz, tak, że za 10 miesięcy 1923 r. eksport wynosił 1,021 milionów franków złotych, import 920 milionów fr. zł.¹⁾ Wobec tego można przypuszczać, że i nasz bilans płatniczy t. j. stosunek sumy wypłat zagranicę nie tylko za przywiezione towary, lecz i ze wszystkich innych tytułów, jak to spłata długów, odsetek, utrzymanie poselstw, wydatki osób podróżujących zagranicę i t. d. do sumy ogólnej należnych nam od zagranicy kwot, jest od 1922 roku dla nas korzystny. Jednakże pomyślną tę zmianę nie można było aż do stabilizacji naszej marki należycie wykorzystać, gdyż chroniąc się od spadku wartości marki, część eksportów, a również i szereg innych osób, nie sprzedawały otrzymanych walut obcych, lecz wołały je przytrzymać w kraju lub zagranicą, a nawet w tymże celu kupowały waluty, tak, że dodatni w zasadzie bilans stał się ujemnym. Wartość zaś marki musiała spadać przy dodatnim nawet bilansie płatniczym, aż do zaprzestania jej emisji na pokrycie deficytów skarbowych.

Przeprowadzenie zaś reformy walutowej bez usunięcia obydwóch czynników jej spadku — nadmiernych emisji i ujemnego bilansu płatniczego — nie było wskazane, gdyż wówczas nową walutę mógł spotkać los marki polskiej, co by jeszcze bardziej utrudniło rzeczywistą sanację naszych stosunków walutowych i skarbowych. Dlatego też choć wszyscy chcieliśmy jaknajprędzej wprowadzenia nowej waluty, nie było to aż do pełnego czasu wykonalne.

Zbyt długo zaś trwający spadek wartości marki uczynił ją prawie zupełnie niezdolną do służenia miernikiem wartości lub środkiem gromadzenia oszczędności. W życiu gospodarczym te funkcje waluty krajowej coraz szerzej zaczęły spełniać waluty obce (dolar, frank i t. d.) lub towary jak zboże. Pojawiła się wielka mnogość tych jednostek, różnych w poszczególnych działach życia gospodarczego. Tenutę dzierżawną na grunta naprzykład zaczęto prawie ogólnie określać w pewnej ilości żyta, przemysł włókienniczy liczył na dolary, przemysł naftowy na franki i t. d.

Dla zahamowania przenikania walut obcych do naszego wewnętrznego życia gospodarczego, co mogło znacznie przyspieszyć deprecjację marki polskiej, Sejm w ustawie z dnia 17 grudnia 1921 r. o środkach naprawy

¹⁾ Wiadomości Statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego z 1924 r. № 2.

gospodarki państwowej ¹⁾ zakazał zawierania umów między obywatelami polskimi w walutach obcych bez zezwolenia władz skarbowych.

Jednakże i skarb państwa był ostatecznie zmuszony do uciekania się do innych jednostek pieniężnych, niż marka polska.

A mianowicie ustawą z dnia 26 września 1922 r. ²⁾ została uchwalona 8% pożyczka złota. Każda jej obligacja zawierała odcinek wyrażony w markach i odcinek w złotych, których wartość w markach polskich jest obliczana według kursów dolara lub franka szwajcarskiego. We wspomnianej wyżej ustawie z dnia 28 lutego 1919 roku w myśl której nasza nowa jednostka monetarna ma się nazywać „złoty”, jej wartość nie została podana. Dlatego też w specjalnej ustawie z dnia 26 września 1922 r. ³⁾ określono, iż wartość jednego złotego jest równa $\frac{1}{3100}$ kilograma złota 900 próby. Przyjęliśmy więc jednostkę pieniężną łacińskiej unji monetarnej, w której skład wchodziły Francja, Włochy, Hiszpanja, Szwajcaria, Belgja i t. d.

Następnie na mocy ustawy z dnia 22 marca 1923 r. ⁴⁾ wypuszczono bony skarbowe w złotych, których wartość w markach polskich ma być obliczana według kursu franka szwajcarskiego. Za zgodą Ministra Skarbu Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa, Poczta Kasa Oszczędności i niektóre prywatne instytucje kredytowe zaczęły prowadzić niektóre operacje w złotych, w szczególności przyjmować wkłady w tych jednostkach.

Stopniowo złote zaczęły coraz szerzej przenikać do życia gospodarczego, chociaż z punktu widzenia prawnego ⁵⁾ nasuwały się bardzo poważne wątpliwości, co do stosowania złotych w umowach, rejestrach handlowych i t. d. bez ogólnego lub specjalnego zezwolenia władz skarbowych, a praktyka sądowa była w tym względzie dosyć różnorodną. Pewne zamieszanie wprowadzało również istnienie kilku sposobów ustalania wartości złotego w markach polskich w swych wynikach znacznie się różniących ⁶⁾. Nawet Skarb Państwa posługując się przy operacjach kredytowych złotym polskim obliczanym według kursów walut obcych, w projekcie ustawy o sanacji skarbu i projekcie budżetu na rok 1923 brał za podstawę

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1921 r. № 103 poz. 741.

²⁾ Dz. Ust. R. P. z 1922 r. № 83 poz. 741.

³⁾ Dz. Ust. R. P. z 1922 r. № 83 poz. 740.

⁴⁾ Dz. Ust. R. P. z 1923 r. № 33 poz. 215.

⁵⁾ Obacz „*Ekonomista*” za 1923 r. t. II Kronika Finansowa przez J. Piekalkiewicza.

⁶⁾ Obacz „*Przegląd Gospodarczy*” za 1923 rok № 12 J. Piekalkiewicz „*Złote Polskie*”.

złoty ustalony według indeksu cen hurtowych t. j. stosunku cen przed wojną w walucie złotej, a obecnie w markach papierowych.

Wychodząc z założenia, że w interesie zdrowego rozwoju życia gospodarczego miernik złoty powinien być jeden, i musi być ustawodawczo uznany, ówczesny i obecny Minister Skarbu Grabski złożył do Sejmu projekt ustawy o środkach przygotowawczych do reformy walutowej ¹⁾, w myśl którego wartość złotego miała być obliczona w markach polskich według ceny złota w Londynie, wyrażanej w funtach sterlingów i kursu funta sterlingów na giełdzie w Warszawie. Tą drogą ustalano by więc za ile marek polskich można kupić w Londynie tyle złota, ile zawiera złoty polski t. j. $\frac{1}{3100}$ kg. 900 próby. Wyniki tych obliczeń są prawie jednakowe z dokonywanymi za pomocą kursu dolara w Warszawie, gdyż wartość dolara jest naogół równa wartości złota zawartego w dolarze złotym, o czym możemy się przekonać z następujących liczb:

TABLICA № 3.
Wartość franka złotego.

Data	Obliczona według ceny złota w Londynie i kursu funta st. w Warszawie	Obliczona według kursu dolara
15/IX 23	55,500	55,501,9
1/X „	73,400	73,359,1
15/X „	178,800	179,054,1
2/XI „	317,000	316,119,7
15/XI „	362,000	361,969,1
1/XII „	675,300	679,536,7
15/XII „	1,002,600	1,003,861,0
2/I 24	1,229,350	1,235,521,2
15/I „	1,898,000	1,906,370,7
1/II „	1,825,000	1,795,366,8
15/II „	1,800,000	1,800,193,1

¹⁾ Druk Sejmowy № 558.

Sejm jednakże tego projektu nie uchwalił. W jego zapatrywaniach nastąpiła reakcja. Polityka złotowa, która już częściowo została na mocy ustaw wprowadzona w życie, a jeszcze bardziej weszła doń samorzutnie, wydała się mu zbyt niebezpieczną dla marki polskiej. Obawiano się bowiem, że ostateczne ulegalizowanie złotych zwiększy tempo spadku wartości marki, a jednocześnie wywoła wyrównanie naszych wewnętrznych cen ze światowymi, co dla naszego życia gospodarczego byłoby bardzo niekorzystne, tamując wywóz. W tym samym kierunku działały również i czynniki, których wprowadzenie stałej jednostki rozrachunkowo - pieniężnej pozbawiłoby zysków otrzymywanych na spadku wartości marki. Minister Skarbu Grabski zmuszony był podać się do dymisji, a jego następcy p. Linde i p. Kucharski usilnie dążyli do zlikwidowania złotych; wykupywano bony skarbowe złote, zaniechano przyjmowania wkładów w złotych, nie ogłaszano kursów złotego i t. d.

Jednakże rozpędzone koło nie dało się zatrzymać i cofnąć wstecz, gdyż złote już zbyt silnie weszły w życie gospodarcze. A gdy pozatem nadzieja znacznej pożyczki zagranicznej zawiodła, i marka zaczęła spadać z katastrofalną szybkością, a dochody skarbowe malały, Minister Skarbu Kucharski był zmuszony zmienić swoje poglądy i złożył do Sejmu projekt ustawy o zastosowaniu stałej jednostki do danin publicznych, w którym wziął za podstawę, nie nazywając go po imieniu, frank złoty, obliczany w markach według ceny złota w Londynie i kursu funta sterlingów w Warszawie, t. j. koncepcję p. Grabskiego, o której mówiliśmy wyżej. Sejm uchwalił ten projekt z niektórymi zmianami i zastąpił określenie „stała jednostka podatkowa” nazwą „frank złoty”.

Ustawę tę dokładniej omówimy w specjalnym artykule, tu należy tylko zaznaczyć, że zastosowanie franka złotego do wymierzania, pobierania podatków i opłat publicznych oraz do kredytów udzielanych przez instytucje państwowe i samorządowe, miało doniosłe znaczenie tak dla tych dziedzin, których bezpośrednio ustawa ta dotyczyła, jak i wogóle dla całego życia gospodarczego. Z chwilą gdy Państwo i samorządy przestały posługiwać się marką polską jako miernikiem wartości i jednostką obliczeniową w stosunku do ludności, to również i całe życie gospodarcze musiało przejść na rachunek złoty, tak w stosunku do cen towarów, jak, co prawda w powolniejszym tempie i usług. Waloryzacja stała się powszechną. Wskutek tego kurs walut obcych zaczął odegrywać w naszym życiu jeszcze większe znaczenie niż dotąd, ceny wewnętrzne szybciej się przystosowały do jego wahań i do cen na rynku wszechświatowym. Możemy się o tem przekonać chociażby ze wskaźników złotych kosztów utrzymania w Warszawie, które wyrażają stosunek między wartością w wa-

lucie złotej jednakowej ilości towarów i usług w 1914 roku a ich wartością w poszczególnych okresach, przyczem ich sumy w markach papierowych zostały przerachowane na walutę pełnowartościową według kursu dolara w Warszawie. Wskaźniki te, licząc rok 1914 za 100, wynosiły w czasie od 1 do 15 grudnia 1923 roku 78,6, od 16 do 31 grudnia — 80,9, od 1 do 15 stycznia 1924 roku 108,7; od 16 do 31 stycznia r. b. 128,2¹⁾. Znaczy to, że gdy w pierwszej połowie grudnia roku ubiegłego koszty utrzymania w walucie złotej były u nas niższe od przedwojennych o 19,1%, to w drugiej połowie stycznia były wyższe o 28,2%. Ten ostatni wskaźnik jest jeszcze jednak niższy od odpowiednich wskaźników w państwach ze złotą walutą wynoszących od 135 do 170, głównie jednak wskutek niewysokich u nas kosztów mieszkania: w drugiej połowie stycznia r. b. niższych o 86% niż przed wojną.

Ustawa z dnia 6 grudnia o waloryzacji danin publicznych, wywierając tak silny wpływ na całe życie gospodarcze jednak wcale, jak to już zaznaczyliśmy, nie regulowała całokształtu stosunków prawnoprywatnych, i w dalszym ciągu było bardzo nie jasne, czy na przykład mogą być zawierane umowy opiewające na złote, względnie franki złote. Wszystkie te wątpliwości rozstrzyga, wydane na podstawie ustawy z dnia 11 stycznia 1924 r. o naprawie skarbu Państwa i reformie walutowej²⁾, rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 20 stycznia r. b. o określaniu wartości przedmiotów majątkowych oraz zaciąganiu i dochodzeniu zobowiązań w złotych³⁾.

W myśl artykułu 1 i 2 tego rozporządzenia wartość przedmiotów majątkowych i zobowiązań we wszelkiego rodzaju dokumentach i aktach prawnych, nie wyłączając weksli i papierów wartościowych, może być wyrażana w złotych, jak również opiewać mogą na złote wpisy do ksiąg hipotecznych i innych rejestrów publicznych.

Podobnie w złotych mogą być dochodzone przed sądami pretensje, wynikające ze wszelkich tytułów prawnych, niezależnie od waluty, na jaką opiewają.

Określenie w złotych wartości przedmiotów majątkowych i zobowiązań, dokonane w aktach prawnych i powództwach sądowych przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia, jest ważne.

Przepisy te zezwalają na stosowanie złotych lecz wcale nie nakładają obowiązku posługiwania się niemi, tak, że strony będą mogły według

¹⁾ Wiadomości statystyczne Głównego Urzędu Stat. za rok 1924 № 2 i 3.

²⁾ Dz. Ust. R. P. z 1924 r. № 4 poz. 28.

³⁾ Dz. Ust. R. P. z 1924 r. № 7 poz. 64.

swego uznania zawierać umowy czy to w złotych, czy też w markach polskich. Przy dochodzeniu jednakże pretensji w sądach kwot podanych w umowach i dokumentach w markach mogą być one wyrażone również i w złotych. Sposób przerachowania kwot markowych, które w poszczególnych okresach miały różną wartość, na złote nie został jednak w powyższym rozporządzeniu wskazany.

O ile nam wiadomo, rząd zamierza chociażby częściowo złagodzić skutki ogromnego spadku wartości marki przez wydanie rozporządzenia, na mocy którego kwoty wyrażone w zobowiązaniach aż do 1 stycznia 1924 r. w walucie markowej, rublowej i koronowej, byłyby przerachowane na złote w pewnym stosunku do wartości tych walut w poszczególnych okresach. Pierwszy krok w tym kierunku został już uczyniony: rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 stycznia r. b.¹⁾ zostały wstrzymane losowania zapisów dłużnych (listów zastawnych, obligacji i t. p.), emitowanych przez instytucje kredytowe za wyjątkiem wydanych w złotych, walutach obcych i zbożu po dniu 10 listopada 1918 r. Również został uchylony obowiązek tych instytucji przyjmowania w terminach umownych rat umarzających pożyczki, na zasadzie których emitowano zapisy dłużne, a termin i sposób spłaty tych rat ma być określony w specjalnym rozporządzeniu. Następnie rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lutego r. b. o zmianie warunków spłat prywatno-prawnych należności w stosunku do Skarbu Państwa²⁾ zostało zarządzone, aby do czasu uregulowania drogą oddzielnego rozporządzenia, sprawy przerachowania zobowiązań prywatno-prawnych, wszelkie sumy, wpłacane z tytułu zobowiązań prywatno-prawnych, zaciągniętych w stosunku do Skarbu Państwa i określonych w markach polskich, były uznawane — nienaruszając postanowionych umowami terminów i innych warunków spłat — jedynie za zaliczki na poczet należności uiszczone. Przepis ten nie ma jednak zastosowania do tych zobowiązań w stosunku do skarbu, przy których wysokość świadczeń pieniężnych została uzależniona od wartości lub ceny innych rzeczy oraz do zobowiązań, zaciągniętych w stosunku do państwowych instytucji kredytowych. Przerachowanie na złote kwot, wyrażonych w rublach, koronach i markach z uwzględnieniem ich wartości w okresie powstania zobowiązania, uczyni zadość poczuciu sprawiedliwości, może jednak wywołać duży zamęt w stosunkach gospodarczych i powinno być przeprowadzone z najdalej idącą oględnością.

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1924 r. № 11 poz. 95.

²⁾ Dz. Ust. R. P. z 1924 r. № 15 poz. 143.

W myśl wspomnianego wyżej rozporządzenia z dnia 20 stycznia r. b. złoty winien być obliczany i płatny w markach polskich według kursu franka złotego, ustalonego i ogłaszanego w Monitorze Polskim przez Ministerstwo Skarbu na zasadzie art. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 1923 roku o waloryzacji danin publicznych na dzień, w którym przypada obliczenie, względnie zapłata.

Strony mogą też przyjąć za podstawę obliczania względnie zapłaty kurs giełdowy franka złotego. O ile więc strony nie oznaczą jakie złote wchodziły w grę przy zawieraniu umowy, to będzie się uważało je za równoznaczne złotym obliczanym i ogłaszanym dla danin publicznych, jak dotąd co dzień, i tylko wrazie wyraźnego zastrzeżenia w umowie, będzie brany w rachubę kurs giełdowy franka złotego.

Oba te kursy, Ministerstwa Skarbu i giełdowy, są obliczane na jednakowych zasadach, t. j. według ceny złota w Londynie i kursu funta sterlingów w Warszawie, tak, że są one prawie identyczne. Znaczne różnice mogłyby powstać tylko przy silnych wahaniach waluty, gdyż Ministerstwo Skarbu, ogłaszając kurs franka złotego na dwa dni naprzód, zmuszone jest posługiwać się notowaniami funta sterlingów na giełdzie Warszawskiej z dni poprzedzających dzień, w którym kurs ten obowiązuje wtedy, gdy giełda bierze do swych obliczeń kurs funta z tego samego dnia. W przyszłości jeśli giełda zaprzestanie obliczać wartość franka złotego tą pośrednią drogą, a będzie notowała rzeczywiste transakcje monetami złotymi, a Ministerstwo zachowa swój system, różnice między temi obliczeniami mogą być nieco większe, dziś jednak nie mają prawie żadnego znaczenia.

Przepis o ewentualnym stosowaniu wartości franka złotego według notowań giełdy był prawdopodobnie, umieszczony pod wpływem sfer, które uważały, że w pewnym okresie Minister Skarbu mógłby być zainteresowany w obniżeniu wartości franka w markach i dlatego większe gwarancje bezstronności ma kurs ustalany przez giełdę. W drugiej połowie roku ubiegłego w stosunku do złotego polityka taka rzeczywiście istniała, lecz obecnie obawy te są naszym zdaniem niesłuszne, gdyż dziś Ministerstwo Skarbu nie może obniżać kursu franka złotego, albowiem tym samym zmniejszałoby swoje dochody z podatków, opłat i t. d. Dwa zaś sposoby obliczania wartości złotego, choć bardzo do siebie zbliżone, wnoszą pewne zamieszanie, chociaż w porównaniu z poprzednim stanem gdy było ich daleko więcej, stanowią znaczny postęp w dziedzinie prostoty i jasności naszego systemu pieniężnego. Poza niemi żadne inne, chociażby tak silnie rozpowszechnione u nas przyrównywanie złotego do franka szwajcarskiego, nie będzie mogło być w stosunkach prywatno-prawnych nadal stosowane.

Po wydaniu omawianego rozporządzenia z dnia 20 stycznia r. b. mamy więc dwie jednostki pieniężne: marki polskie i złote. Pierwsze z nich znajdują się w obiegu w formie banknotów markowych Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej. Złotych w obiegu dotąd nie mamy, służą więc one nam tylko jako waluta obrachunkowa przy zawieraniu umów, uiszczaniu należności i t. d. Faktyczna jednak zapłata i zwolnienie od zobowiązania może nastąpić z reguły tylko za pomocą marek polskich, które pozostają dotąd nadal u nas jedynym prawnym środkiem płatniczym. Jak widzimy, mamy pewien podział pracy między markami a złotem. Wzajemny stosunek ich wartości nie jest jeszcze ustawowo określony i jak mówiliśmy o tem wyżej, wartość złotego w markach ustala Minister Skarbu lub giełda według ceny złota w Londynie i kursu funta sterlingów w Warszawie. Mamy więc dwie równoległe waluty. Taki stosunek między niemi jest jednak tylko przejściowy. Po pewnym okresie zostanie uchwalone ilu markom równa się jeden złoty i wówczas waluta markowa prawnie zniknie, chociaż banknoty markowe będą mogły jeszcze przez dłuższy czas znajdować się w obiegu, nie będą jednak miały samodzielnego znaczenia i swej własnej wartości, a staną się jakby zdawkową monetą złotego. Kiedy to nastąpi—przewidzieć trudno, dają się słyszeć bardzo poważne głosy, że reformę tę należy przeprowadzić już dziś. Naszym jednak zdaniem, bardziej oględnem i wskazanem będzie nie spieszenie się zbyt z zakończeniem reformy walutowej, tymbardziej, że o ile kurs marki będzie pozostawał na jednym poziomie, stosunek ten faktycznie zostanie ustalony i wejdzie w życie, i dopiero wówczas należy go prawnie sankcjonować.

Przygotowania jednak do tego kroku i do utorowania drogi walucie złotowej są już poczynione. W szczególności został unormowany nasz pieniądz złotowy rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 20 stycznia 1924 roku w przedmiocie systemu monetarnego ¹⁾.

W myśl tego rozporządzenia jednostką monetarną Rzeczypospolitej Polskiej jest złoty, zawierający dziewięć trzydziestych pierwszych części grama czystego złota, (zawartość franka).

Złoty dzieli się na sto groszy.

Wybijanie monet należy do praw zwierzchniczych Państwa i jest wyłącznym jego przywilejem.

Wybijane będą monety:

1) złote: po sto złotych, po pięćdziesiąt złotych, po dwadzieścia złotych, po dziesięć złotych;

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1924 r. № 7, poz. 65.

2) srebrne: po pięć złotych, po dwa złote, po jednym złotym i po pół złotego;

3) niklowe: po dwadzieścia groszy i po dziesięć groszy;

4) brązowe: po pięć groszy, po dwa grosze i po jednym groszu.

Monety złote będą wybijane ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi dziewięćset części złota i sto części miedzi. Z jednego kilograma tego stopu wybiją się trzy tysiące sto złotych w złocie. Waga monet po sto złotych wynosi trzydzieści dwie całe i dwadzieścia pięć tysięcy osiemset sześć stotysięcznych grama, — średnica — trzydzieści pięć milimetrów. Waga monet po pięćdziesiąt złotych wynosi szesnaście całych dziewięćset trzy stotysięczne grama, — średnica — dwadzieścia osiem milimetrów. Waga monet po dwadzieścia złotych wynosi sześć całych i czterdzieści pięć tysięcy sto sześćdziesiąt jedna stotysięczna grama, — średnica — dwadzieścia jeden milimetrów. Waga monet po dziesięć złotych wynosi trzy całe i dwadzieścia dwa tysiące pięćset osiemdziesiąt stotysięcznych grama, — średnica — dziewiętnaście milimetrów.

Monety srebrne po pięć złotych wybijane będą ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi dziewięćset części srebra i sto części miedzi. Waga monet po pięć złotych wynosi dwadzieścia pięć gramów.

Monety srebrne po dwa złote, po jednym złotym i po pół złotego wybijane będą ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi osiemset trzydzieści pięć części srebra i sto sześćdziesiąt pięć części miedzi. Waga monet po dwa złote wynosi dziesięć gramów, a po jednym złotym pięć gramów. Wzory monet ustala Minister Skarbu.

Monety, wypuszczone na podstawie tego rozporządzenia, będą prawnymi środkami płatniczymi, mającymi moc umarzania zobowiązań przez zapłatę: monety złote bez ograniczenia kwoty, monety srebrne po pięć złotych oraz monety po dwa złote, po jednym złotym i po pół złotego łącznie do kwoty stu złotych przy każdej wypłacie, monety o wartościach poniżej pół złotego łącznie do kwoty pięciu złotych przy każdej wypłacie.

Kasy państwowe będą przyjmowały monety wszelkich rodzajów, w każdej ilości, przy wszystkich wpłatach, z wyjątkiem tych wpłat, które w myśl obowiązujących przepisów winny być uiszczane w złocie.

Państwo wybija monety złote w miarę potrzeby, bez ograniczeń co do kwoty, a monety srebrne po 5 złotych do kwoty czterech złotych na każdego mieszkańca Rzeczypospolitej Polskiej, monety po 2 złote, po 1 złotym i po $\frac{1}{2}$ złotego łącznie do kwoty czterech złotych na każdego mieszkańca Rzeczypospolitej Polskiej, wreszcie monety o wartościach poniżej $\frac{1}{2}$ złotego — do kwoty jednego i pół złotego na każdego mieszkańca Rzeczypospolitej Polskiej.

Jak widzimy, podstawą naszej waluty będą monety złote, inne monety w tej liczbie i srebrne mają mieć tylko pomocnicze znaczenie i ich obowiązkowe przyjmowanie — zdolność umarzania zobowiązań — będzie ograniczona, gdyż wartość srebra lub innych metali w tych monetach jest niższą od ich nominalnej wartości. Monety te mają więc pomocnicze znaczenie, jako zdawkowe, bez samodzielnej wartości i miernikiem wartości ma służyć tylko złoto, będziemy więc mieli tak zwany monometalizm złoty, faktycznie stosowany przed wojną prawie we wszystkich państwach świata.

Wobec tego, że nominalna wartość i obiegowa monet srebrnych, niklowych i brązowych będzie wyższą od wartości zawartych w nich metali, rząd mógłby w celach otrzymania większych dochodów z bicia monety, puścić w obieg nadmierną ich liczbę, dlatego też wzorem innych państw, ilość tych monet w obiegu została ograniczona w stosunku do liczby ludności kwotą rzeczywiście niezbędną dla prawidłowego funkcjonowania aparatu pieniężnego. Ich ogólna maksymalna suma — $9\frac{1}{2}$ złotych na 1 mieszkańca nie jest wcale wysoka. W Rzeszy Niemieckiej przed wojną, na przykład najwyższa ilość srebra w obiegu mogła wynosić 20 marek, t. j. 24,6 franków na głowę. Monety tego rodzaju będą wybijane wyłącznie na rachunek państwa.

Monety zaś złote, wybijane będą na rachunek Państwa jak również na rachunek osób prywatnych, zgłaszających do przebiccia na monetę ilości złota, nie mniejsze niż sto gramów czystego złota. Na rachunek osób prywatnych wybija się, na warunkach przez Ministra Skarbu oznaczonych, za pokryciem kosztów wybiccia, te z pośród monet złotych, które Minister Skarbu uzna za potrzebne dla obiegu.

Zasada wolności wybijania monet złotych przez osoby prywatne jest jednym z kamieni węgielnych złotej waluty, gdyż utrzymuje wartość monet złotych na jednym poziomie z wartością złota w sztabach. Albowiem, gdy wartość monet złotych staje się chociażby trochę wyższą od wartości zawartego w nich kruszcu, osoby prywatne, w celach osiągnięcia zysku, przynoszą złoto do mennicy i puszczając otrzymane monety w obieg, zwiększają ich ilość, a tym samym zmniejszają ich wartość. Opłaty pobierane przez mennicę za wybijanie monet nie powinny być przytem wysokie, gdyż tamowałyby takie wyrównanie wartości. W Anglii na przykład mennica wybija monety dla osób prywatnych zupełnie bezpłatnie. Jeśli odwrotnie monety złote mają niższą wartość od złota w sztabach zaczyna się przetapianie monet w sztaby, czemu nie mogą zapobiec, jak to dowiodła historia, żadne zakazy prawne: Przez zmniejszenie w ten sposób

ilości złotych monet zwiększa się ich wartość i wyrównuje się z wartością złota w sztabach.

Dla zapobieżenia przetapiania monet w niektórych państwach mennice lub banki emisyjne sprzedają złoto w sztabach po określonej cenie. Zwiększając tą drogą ilość złota na rynku, zmniejszają jego wartość i wyrównują z wartością złota w monetach.

Wszystkie te środki mogą utrzymać na jednakowym poziomie wartość złota w monetach i sztabach wewnątrz państwa. Dla zachowania jednak jego wartości na wszechświatowym poziomie, niezbędny jest wolny przywóz i wywóz złota zagranicę, który istniał przed wojną światową prawie powszechnie, dziś już należy do wyjątków. Nawet w Anglii wywóz złota miejscowego obecnie jest zakazany.

Terminy wypuszczenia monet w obieg i nadania im charakteru prawnego środka płatniczego zostaną określone rozporządzeniami Ministerstwa Skarbu.

W najbardziej doskonałych współczesnych systemach pieniężnych, opierających się na złocie jako podstawie i mierniku wartości, środkami obiegowymi są jednak nie tylko monety z kruszcu lub monety zdawkowe lecz również i pewne surogaty pieniędzy.

W obecnych warunkach gospodarczych, gdy wymiana towarów tak wewnątrz poszczególnych państw jak i zagranicą ma bardzo szeroki zakres, a sumy dokonywanych obrotów bardzo znacznie się wahają w poszczególnych miesiącach i dniach, zapotrzebowanie na środki zapłaty jest z jednej strony bardzo duże z drugiej zaś — również bardzo się waha, wówczas gdy ilość monet w obiegu nie może być zbyt łatwo zmieniona. Życiu gospodarczemu przychodzą na pomoc surogaty pieniądza: weksle i czek. Hurtownik zamiast płacić fabrykantowi gotówką wystawia mu weksel lub czek.

Fabrykant zaś kupując surowce płaci za nie otrzymanym wekslem lub czekiem, które następnie jeszcze kilkakrotnie mogą przed ich realizacją przechodzić z rąk do rąk. Jednakże ten sposób przyjmowania zapłaty nie jest dla stron obowiązkowym i godzą się one na niego tylko wówczas, gdy podpisy na tych dokumentach są solidne i im znane, a terminy płatności nie są odległe. Czem wystawiciel jest bardziej popularny a termin zobowiązania krótszy, tem szerzej może taki dokument obiegać. Weksle instytucji powszechnie znanej, płatne po okazaniu, byłyby przyjmowane przez wszystkich.

Tym właśnie wymaganiom zadawalniają banknoty wydawane przez tak zwane instytucje emisyjne, wzamian za złoto lub weksle firm i osób prywatnych. Banknoty takie powinny być w każdej chwili płatne t. j. wymieniane na monety złote i wówczas, nie mając nawet legalnego kursu t. j.

charakteru prawnego środka płatniczego, zapłatę którym każdy jest obowiązany przyjąć, znajdują powszechne zastosowanie.

Emisja banknotów ma jednak na celu nie tylko nadanie obiegowi pieniężnemu giętkości, lecz również przynosi inne znaczne korzyści. Do zdobywania kruszczów, niezbędnych dla obiegu pieniężnego, konieczne jest poświęcenie pewnej sumy wartości stworzonych przez społeczeństwo, które wskutek tego nie mogą być zużyte w innym celu: na budowę fabryk, maszyn i t. d. Banknoty zastępując kruszcze tym samym zaoszczędzają gospodarstwu społecznemu kwoty, które w przeciwnym wypadku musiałyby zostać zużyte na stworzenie niezbędnego aparatu pieniężnego i pozwalają je zużyć na inne potrzeby. Następnie monety ze złota, znajdując się w obiegu, stopniowo się ścierają, tracą część swojej wartości i muszą być zastępowane przez nowe, co wywołuje znaczne koszty na ciągłe podtrzymywanie wartości obiegu na jednym poziomie. Natomiast zamiana zniszczonych banknotów na nowe, wobec nieznacznych zwykle kosztów ich druku, nie pociąga za sobą większych wydatków. Z tego ostatniego punktu widzenia byłoby korzystne posiadanie przez bank emisyjny nawet takiej samej ilości złota, ile banknotów znajduje się w obiegu, gdyż tą drogą ochroniłoby się monety złote od stopniowego zniszczenia. Banknoty prócz tego są, ze względu na ich materiał i formę, daleko wygodniejsze w użyciu niż monety złote, szczególnie w większej ilości. Dlatego też w czasach normalnych w państwach ze stałą złotą walutą banknoty są często chętniej nawet przyjmowane niż monety złote.

U nas funkcje instytucji, która emituje banknoty spełniała dotychczas Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa. Zmuszona dotąd przez rząd do ciągłego udzielania skarbowi państwa pożyczek na pokrycie deficytu drogą bezustannych emisji marek polskich, instytucja ta wypaczyła całkowicie swe zadania, wprowadzając zamiast ładu w życie gospodarcze, chaos. Obecnie jednak rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 1 lutego 1924 r.¹⁾ zaciąganie przez Skarb Państwa po tym dniu dalszych kredytów w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej zostało uniemożliwione i dalsze pożyczki z tego tytułu są wykluczone. Dla nadzoru nad ściśłem wykonaniem tego przepisu została stworzona z czynników obywatelskich specjalna komisja, której zakres działania został unormowany w rozporządzeniu Ministra Skarbu z dnia 4 lutego 1924 r.²⁾. Dalszych więc emisji marek polskich na cele skarbowe Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa nie będzie mo-

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1924 r. Nr. 12 poz. 104.

²⁾ Dz. Ust. R. P. z 1924 r. Nr. 14 poz. 138.

gła dokonywać i zajmie się więc jedynie zwykłymi operacjami instytucji emisyjnych t. j. normowaniem obiegu pieniężnego i emisją marek wyłącznie na cele gospodarcze drogą dyskonta weksli, skupu walut, złota i t. d.

Po przeprowadzeniu jednak ostatecznej reformy walutowej również nie będziemy mogli obejść się bez instytucji emisyjnej. Mogłaby nią pozostać Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa po gruntownym zreformowaniu lub też należałoby stworzyć nową instytucję. Została wybrana ta ostatnia droga i rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 20 stycznia 1924 r. ogłoszono statut nowej instytucji emisyjnej—Banku Polskiego¹⁾.

W XX stuleciu ucichły już spory, czy emisja banknotów powinna być regulowana przez państwo, czy też zupełnie wolną od wszelkiej ingerencji rządowej i nawet w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej kontrola emisji banknotów staje się coraz surowszą.

Jednomyslności niema tylko w stosunku do formy interwencji państwa w tej dziedzinie, a mianowicie: czy instytucja emisyjna ma być całkowicie w ręku rządu i być instytucją państwową, czy też prywatną, kontrolowaną jedynie przez rząd. Różnica ta jest tem mniejszą, iż nawet zwolennicy pierwszej koncepcji żądają znacznej niezależności władz banku emisyjnego od rządu, w szczególności ministra skarbu. Tak na przykład projekt statutu Banku Polskiego, złożony do Sejmu w maju 1919 r., o którym już wspominaliśmy, wychodząc z założenia, iż ma to być instytucja państwowa, starał się jednak uniezależnić ją od ministra skarbu, podporządkując Prezesowi Rady Ministrów, na którego wniosek Naczelnik Państwa miał mianować zarząd banku. Jednocześnie maksymalna granica pożyczek skarbu państwa w tym banku została ściśle określona.

Zwolennicy prywatnych banków emisyjnych twierdzą, że prywatne instytucje są bardziej samodzielne, mniej ulegają wpływom czynników rządowych i wskutek tego, łatwiej mogą się ustrzedz od wykorzystywania prawa emisyjnego na pokrycie deficytów państwowych. Prócz tego skarb zwalnia się tą drogą od konieczności zdobycia kapitałów niezbędnych do działalności banku, które dostarczają osoby prywatne — właściciele akcji banku.

W naszych warunkach, gdy istniejąca instytucja emisyjna, Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa, była powolnym narzędziem w rękach ministra skarbu, musieliśmy jeszcze bardziej niż zwykle dbać o uniemożliwienie na przyszłość podobnego spaczenia działalności banku emisyjnego. Nie bez znaczenia był również i argument o zdobycie kapitałów banku od osób prywatnych.

¹⁾ Dz. U. R. P. z 1924 r. Nr. 8 poz. 75.

Dlatego też w myśl rozporządzenia z dnia 20 stycznia r. b. Bank Polski ma być spółką akcyjną. Kapitał zakładowy banku ma wynosić 100 milionów złotych podzielonych na milion akcji po sto złotych, czyli franków złotych.

Kapitał w wysokości stu milionów złotych należy uważać przynajmniej na razie za zupełnie dostateczny, gdyż na przykład francuski bank emisyjny miał według statutu z 1911 r. 182¹/₂ miliona franków kapitału, a dla założonego w 1922 banku austriackiego komisja finansowa Ligi Narodów uznała za wystarczający kapitał w 30 milionów koron, czyli 30 milionów 150 tysięcy franków złotych.

Niewysoka nominalna wysokość poszczególnych akcji (sto złotych) ma na celu ich uprzystępnienie szerokim warstwom społeczeństwa. W myśl ogłoszonych warunków subskrypcji, zapisy i wpłaty na akcje są przyjmowane we wszystkich Oddziałach Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej i w szeregu banków. Wpłaty mogą być dokonywane różnymi monetami złotymi, złotem w sztabach, banknotami zagranicznymi oraz czekami i wpłatami na zagranicę według ich kursu giełdowego. Wpłaty w markach polskich nie są przyjmowane, gdyż kapitał banku musi się składać ze złota i walut obcych, jednakże każdy, kto chce zapisać się na akcje, może kupić złota lub waluty obce, co zostało przez Ministerstwo Skarbu zezwolone. Akcje banków emisyjnych dają zwykle wysoką dywidendę i ich wartość giełdowa bywa znacznie wyższą od nominalnej tak, że ich posiadanie jest nie tylko zaszczętne, lecz i bardzo korzystne, należy więc się spodziewać, że niezbędny kapitał zostanie zebrany bez większego udziału rządu, którego część w kapitale banku drogą nabycia pewnej ilości akcji nie została w statucie określona.

Posiadanie 25 akcji daje prawo uczestniczenia w walnym zebraniu akcjonariuszy z jednym głosem. Nikt jednak nie może mieć więcej niż 500 głosów; jeżeli więc skarb państwa będzie miał większą ilość akcji niż 1250 t. j. na 1.250.000 złotych, to i wówczas rząd nie będzie posiadał ponad 500 głosów. Przepis ten ma na celu zmniejszenie wpływów na walnych zebraniach poszczególnych osób i instytucji.

Walne zgromadzenie wybiera Radę Banku i Dyрекcję Banku. Dla zabezpieczenia jednak ogólnopństwowych interesów prezesa Rady Banku i jego zastępcę mianuje Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów na okres 5 lat. Przeciwko wyborowi poszczególnych członków Rady Banku Minister Skarbu ma prawo założenia sprzeciwu; członków dyrekcji zaś Minister Skarbu zatwierdza. Mianowani przez Prezydenta Rzeczypospolitej prezes i wiceprezes Rady Banku są w wykonywaniu swych czynności prawie od rządu niezależni, gdyż mogą być usunięci przez Prezydenta Rzeczypospolitej jedynie na wniosek Rady Ministrów, opierającym się

na orzeczeniu specjalnej Komisji, powołanej na żądanie Ministra Skarbu w składzie jednego członka wyznaczonego przez niego, jednego przez pierwszego prezesa Sądu Najwyższego i jednego przez pierwszego prezesa Najwyższego Trybunału Administracyjnego i to tylko w tych wypadkach, gdy nie wypełniają oni swych obowiązków lub są niezdolni do ich pełnienia, albo też przyjęli płatne stanowisko w służbie państwowej, komunalnej, lub prywatnej.

Przepis ten daje gwarancję nieusuwalności prezesa lub wiceprezesa Banku za niewykonywanie życzeń Rządu, lub ministra skarbu sprzecznych z ustawami, lub statutem banku.

Prezes Banku ma zwierzchni nadzór nad całą działalnością Banku, przewodniczy w Radzie Banku i czuwa nad wykonaniem jej postanowień. Przysługuje mu prawo zawieszenia uchwały Rady, która zdaniem jego wykracza przeciwko ustawie, statutowi Banku, interesowi państwowemu lub zadaniom należytego regulowania obiegu pieniężnego i ułatwiania kredytu. Zawieszoną uchwałę przedstawia Prezes Banku Ministrowi Skarbu, który w terminie do trzech dni może zatwierdzić sprzeciw prezesa i wówczas zawieszona uchwała nie podlega wykonaniu. Prócz tego, dla utrzymania łączności z Bankiem, minister skarbu może mianować Komisarza Banku, którego prawa są jednak bardzo ograniczone i podlegają jedynie na informowaniu się o działalności Banku.

W tym celu, aby dyrekcja nie była zbyt zainteresowana o osiągnięciu przez Bank możliwie jak największych zysków ze szkodą dla interesów ogólnych, Statut Banku Polskiego postanawia, że uposażenia naczelnego dyrektora i dyrektorów jest stałe i nie może być uzależnione ani od zysków, ani od obrotów Banku. Jeżeli postanowienie dyrekcji jest sprzeczne, zdaniem prezesa Banku, z podstawowymi zamierzeniami Banku, ma on prawo wstrzymać wykonanie takiej uchwały aż do decyzji Rady Banku.

Dla kontrolowania działalności Banku Statut przewiduje również komisję rewizyjną, wybieraną przez walne zebranie.

Ten system organizacji Banku zabezpiecza z jednej strony zachowanie w jego działalności interesów gospodarstwa społecznego i państwowego, z drugiej zaś nie pozwala na zbyt ingerencję rządu lub ministra skarbu w działalność Banku, a w szczególności na wykorzystywanie emisji banknotów dla zaciągania pożyczek na pokrycie deficytów państwowych.

Najważniejszym prawem, jakie utrzymuje Bank Polski, jest wyłączny przywilej wypuszczania biletów bankowych aż do 31 grudnia 1944 roku. Następnie przywilej ten może być przedłużony na mocy osobnej ustawy. Banknoty Banku Polskiego będą prawnym środkiem płatniczym i mają posiadać nieograniczoną moc umarzania zobowiązań, wyjąwszy tylko te wypadki, w których na mocy wyraźnego postanowienia ustawy, lub umowy

zapłata ma nastąpić w monetach złotych. Poprzednio wspominaliśmy, że banknoty instytucji emisyjnej niekoniecznie muszą być prawnym środkiem płatniczym, jednakże obecnie zwykle banknotom nadaje się tę właściwość, tak np. posiadały ją banknoty angielskie, francuskie i niemieckie nawet przed wojną światową, gdyż prawo to nadaje banknotom mocniejszą podstawę w obrocie pieniężnym.

Statut Banku przewiduje obowiązek wymiany wypuszczonych biletów bankowych na każde żądanie i w nieograniczonych ilościach na monety złote. Jednakże obecnie przepis ten nie może być od razu praktycznie zastosowany, gdyż tak wskutek naszych warunków gospodarczych, jak głównie wskutek warunków w państwach sąsiednich, a nawet prawie na całej kuli ziemskiej, wymiana banknotów na złoto, a co zatem idzie wolny obieg monet złotych w życiu gospodarczym jest niemożliwa. W żadnym z państw europejskich obecnie faktyczna wymiana nie istnieje, bo chociaż w Anglii obowiązek Banku Angielskiego do wymiany banknotów na złoto nie został prawnie zniesiony, to jednakże w rzeczywistości nikt banknotów do wymiany nie przedstawia pod wpływem ogólnie przyjętej zasady, iż byłoby to nielojalnością w stosunku do angielskich interesów państwowych i gospodarczych.

Dlatego też o ilebyśmy wprowadzili wymianę banknotów na monety złote i, co się z tem wiąże, wolny wywóz złota, zaczęłoby ono od nas uciekać do innych państw. Wobec tego wymiana na złoto może być u nas wprowadzona tylko wówczas, gdy stosunki walutowe ostatecznie unormują się nie tylko u nas, lecz i zagranicą. O momencie rozpoczęcia obowiązkowej wymiany biletów na monety złote zadecyduje Rada Ministrów w rozporządzeniu, wydanem na wniosek Ministra Skarbu, opierającym się na uchwale Rady Banku.

Zwolnienie narazie od obowiązków wymiany banknotów wcale jednak nie pomniejsza konieczności stosowania przez Bank zasad zdrowej polityki emisyjnej i przepisy w tym kierunku będą miały moc prawną natychmiast po rozpoczęciu przez Bank działalności.

Emisja banknotów winna być pokryta conajmniej w 30% zapasem złota w monetach i sztabach, zapasem zagranicznych banknotów, weksli, czeków, oraz pozostałości na rachunkach w walutach zagranicznych, nie podlegających znacznieszym wahaniom kursowym. Z chwilą rozpoczęcia u nas wymiany banknotów na złoto tylko te waluty obce można będzie zaliczać do wyżej wspomnianego pokrycia, które w każdej chwili będą mogły być faktycznie wymienione zagranicą na złoto.

Przed wojną na pokrycie w złocie uważano naogół tylko złoto efektywne, chociaż rosyjski Bank Państwa zaliczał do niego również i „złoto zagranicą”, t. j. pozostałości na rachunkach w bankach zagranicznych.

Dziś jednak gdy złota w obiegu międzynarodowym prawie niema i trudno go zdobyć, dopuszczalnym jest również zaliczanie do tego pokrycia i walut obcych. W statucie nowego Banku Austrjackiego do pokrycia złotego zaliczone są, tak jak i u nas, kruszcze i waluty obce.

Wysokość pokrycia złotego w 30% ogólnej sumy banknotów znajdujących się w obiegu, jest zdaniem naszym zupełnie dostateczna. W Austrii np. w ciągu 5 pierwszych lat pokrycie takie ma wynosić tylko 20%, przez dalsze 5 lat — 24%, przez następne 5 lat 28%, a dopiero później $\frac{1}{3}$ i to faktycznie nie całego obiegu, lecz tylko banknotów wydanych na cele gospodarcze przedsiębiorstw prywatnych i państwowych.

W celu zachęcenia władz naszego banku do posiadania wyższego pokrycia w złocie niż 30%, podatek emisyjny od banknotów znajdujących się w obiegu został uzależniony od stopnia tego pokrycia: przy pokryciu ponad 50% podatek wynosi za każdą dekadę $\frac{1}{12}\%$ sumy emisji, przy stosunku od 40—50% — $\frac{1}{34}\%$, przy stosunku od 30—40% (mniejsze pokrycie niż 30% nie jest dopuszczalne) $\frac{1}{30}\%$ sumy emisji.

Poza pokryciem emisji w złocie pozostała część, tak zwane pokrycie bankowe emitowanych biletów, jest również ściśle określona.

Przedewszystkiem muszą to być zdyskontowane krótkoterminowe weksle, powstałe z dokonanych obrotów gospodarczych, płatne najdalej w ciągu trzech miesięcy i opatrzone z zasady trzema a wyjątkowo tylko dwoma podpisami. Weksle powstałe z dokonywanych obrotów gospodarczych są to tak zwane weksle towarowe, wydawane przez nabywców różnych towarów (surowców, półfabrykatów lub wyrobów gotowych) sprzedawcom takowych. Tego rodzaju weksle, będąc skutkiem dokonanej transakcji, wskazują na rozszerzenie się obrotu towarowego i na wywołane nim większe zapotrzebowanie gotówki, które Bank Emisyjny winien zaspokoić. W myśl statutu nie mogą natomiast służyć zabezpieczeniem emisji banknotów tak zwane weksle finansowe, w szczególności weksle przyjacielskie, wystawiane celem zdobycia środków pieniężnych, za którymi nie stoi żadna transakcja handlowa, i które nie wskazują na rozszerzenie obrotu towarowego.

Bankowym pokryciem emisji mogą służyć według statutu również i warranty, t. j. dokumenty o złożeniu w specjalnych składach różnych towarów na przechowanie.

Naszem zdaniem postanowienie to jest sprzeczne z normalnymi zasadami polityki emisyjnej, gdyż warrant dowodzi nie o rozszerzeniu obrotów handlowych lecz o ich zmniejszeniu, przez wycofanie drogą zmagazynowania pewnej ilości towarów. Należało je traktować analogicznie do

pożyczek zabezpieczonych różnymi wartościami, które zupełnie słusznie nie mogą być w myśl statutu pokryciem emisji banknotów.

Również nie celowe jest, według nas z tych samych względów, zezwone statutem pokrywania emisji banknotów papierami wylosowanymi i kuponami.

Można jednak przypuszczać, że operacje te nie będą miały większego znaczenia w działalności Banku, także nasze zastrzeżenia są bardziej teoretycznej niż praktycznej natury.

Następnie pokryciem bankowym mogą służyć zapasy srebra według jego wartości w złocie, zapasem polskich monet srebrnych i bilonem, który to zapas nie może jednak przekraczać 5% ogólnej sumy emisji banknotów bankowych, zobowiązania Skarbu Państwa z bezprocentowego kredytu, udzielonego na czas trwania przywileju, do sumy nie wyżej nad 50 milionów złotych z tytułu nadanego Bankowi przywileju emisyjnego.

Rząd za udzielony przywilej emisji banknotów otrzymuje zwykle prawo na zaciągnięcie określonej pożyczki w banku. Dług skarbu angielskiego w Banku Angielskim wynosi około 500 milionów franków, francuskiego w Banque de France — przed wojną około 200 milionów franków, dziś daleko więcej. W porównaniu z temi sumami 50 milionów, które nasz skarb będzie mógł pożyczyć w Banku Polskim nie jest kwotą wysoką.

Do zakresu działania Banku poza czynnościami emisyjnymi należy:

- a) dyskonto weksli, warrantów, papierów wylosowanych i kuponów,
- b) udzielanie pożyczek zabezpieczonych różnymi wartościami,
- c) kupno i sprzedaż złota i srebra,
- d) kupno i sprzedaż walut obcych oraz dewiz, utrzymywanie zagranicą rachunków, oraz korzystanie z kredytów potrzebnych do wykonywania tych czynności,

e) przyjmowanie wkładów i otwieranie rachunków przekazowych (żyrowych),

- f) sprzedaż przekazów i wypłat na własne oddziały,
- g) inkasowanie weksli i innych dowodów,
- h) przyjmowanie depozytów na przechowanie i do administracji,
- i) załatwianie wszelkich zleceń komisowych z dziedziny bankowej.

Poza dyskontem weksli jako środkiem regulowania wewnętrznego obiegu pieniężnego, najważniejszymi operacjami Banku są kupno i sprzedaż złota i walut obcych dla regulowania wartości zewnętrznej pieniądza, który nie wyraża w kursie obcych walut. W tej dziedzinie bank emisyjny może już przed wymianą banknotów na złoto drogą racjonalnej polityki dewizowej przy pomocy znacznego zapasu walut obcych, utrzymać kurs naszej waluty na jednym poziomie, jak to czyni np. obecny bank austriacki.

Wychodząc z założenia, iż Bank Polski może lokować swe fundusze tylko w sposób łatwy do zrealizowania i na krótki termin, statut zabrania mu nabywania na swój własny rachunek akcji i udziałów, z wyjątkiem akcji i udziałów przedsiębiorstw, przygotowujących bilety bankowe i inne papiery dla Banku, gdyż tą drogą Bank mógłby finansować poszczególne przedsiębiorstwa, dostarczając im kapitałów zakładowych. Bank niema również prawa z pewnymi wyjątkami nabywania nieruchomości.

Z całego czystego rocznego zysku, który Bank Polski osiągnął, przeznaczają się 10% na fundusz zapasowy aż do chwili, gdy fundusz ten dojdzie do 20% kapitału zakładowego; w następnych latach przeznaczają się na ten cel 5% aż do chwili, gdy fundusz zapasowy dojdzie do połowy kapitału zakładowego.

Z reszty wydziela się przedewszystkiem akcjonariuszom dywidendę nie wyższą niż 8%. Z pozostałej części zysków, o ile po potrąceniu na fundusz zapasowy zysk nie przekroczy 12% kapitału zakładowego, przypada połowa akcjonariuszom tytułem superdywidendy, a połowa Skarbowi Państwa.

O ile wreszcie zysk przekracza normy wyżej wskazane, to z pozostałej nadwyżki przypada $\frac{1}{3}$ na dalszą superdywidendę, a $\frac{2}{3}$ na rzecz Skarbu Państwa.

O ile zyski roczne nie wystarczają na wydzielenie dywidendy w wysokości 4%, zaś fundusz zapasowy wynosi więcej niż 10% kapitału zakładowego, to można z niego uzupełnić dywidendę do 4%.

Jak z powyższych uwag mogliśmy się przekonać, jesteśmy u wrót ostatecznej sanacji naszych stosunków walutowych przez wprowadzenie nowego pieniądza o stałej wartości. Kroki przygotowawcze zostały już dokonane. Dziś przez nieuchylenie się od płacenia podatków i masowe zapisywanie się na akcje Banku Polskiego i pożyczki państwowe społeczeństwo nasze musi przekuć zamiary w czyn.

J. PIEKALKIEWICZ.

Waloryzacja danin komunalnych.

Ciągły, z nieznacznymi tylko przerwami, spadek wartości marki polskiej aż do połowy stycznia r. b. powodował ogromne uszczuplanie realnych, po przeliczeniu na stałe jednostki, wpływów państwa i samorządów, wówczas gdy wydatki nie mogły być w tymże stopniu zmniejszane, wskutek czego deficyty wzrastały w toku wykonywania budżetów. Podnoszenie od czasu do czasu stawek podatkowych nie mogło temu przeciwdziałać, gdyż wobec związanych z powzięciem odnośnych uchwał formalności i niezbyt skwapliwego ich załatwiania, wzrost stawek podatkowych nie mógł nadążyć za spadkiem wartości marki.

Dlatego też w 1923 roku w szeregu ustaw o państwowych podatkach (gruntowym, dochodowym, przemysłowym, opłatach stemplowych i t. d.) uchwalono automatyczne podnoszenie stawek w zależności od spadku wartości marki, który obliczano według wzrostu cen hurtowych w poszczególnych okresach w stosunku do wskaźnika wziętego w ustawie za punkt wyjściowy. W myśl art. 68 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych ¹⁾, dodatki komunalne do poszczególnych podatków (opłat) państwowych miały ulegać podwyżce względnie niższe, w ten sam sposób, t. j. według wskaźnika cen hurtowych, jak i podatki państwowe, a komunalne podatki, samoistne opłaty, dopłaty i kary pieniężne miały być zmieniane w tym stosunku, w jakim przeciętna cen hurtowych w styczniu 1923 roku będzie pozostawała do przeciętnej tychże cen w drugim miesiącu kwartału, poprzedzającego kwartał płatności podatku.

Mnożniki te mogły dać dobre rezultaty tylko przy niezbyt silnem tempie spadku wartości marki, jeśliby obliczono je na podstawie danych

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1923 r. № 94 poz. 747.

z możliwie bliskich do terminu płatności podatków okresów. Przy szybkim zaś spadku wartości marki, jak w 1923 roku, i według liczb czasami nawet z przed roku (podatek od skrzynek depozytowych) ich zastosowanie do danin publicznych minęło się z celem. Musiano uciec się do bardziej radykalnych środków i przeciwnik wprowadzania sztucznych pieniężnych jednostek obrachunkowych, ówczesny minister skarbu Kucharski, czuł się zmuszonym złożyć do Sejmu projekt ustawy o zastosowaniu stałej jednostki podatkowej do obliczania danin oraz niektórych innych dochodów ¹⁾, który został następnie z pewnemi zmianami uchwalony przez Sejm i Senat.

Ustawa z dnia 6 grudnia o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin, niektórych innych dochodów publicznych oraz kredytów udzielanych przez instytucje państwowe i samorządowe ²⁾ dotyczy, w myśl artykułu 9, tak samodzielnych publiczno-prawnych dochodów samorządów jak i dodatków do podatków państwowych, ma więc dla nich ogromne znaczenie. Na mocy jej art. 1, do czasu wprowadzenia w obieg pieniężny stałej polskiej jednostki monetarnej, obliczanie podstaw wymiaru, jako też wymierzanie, względnie obliczanie, tudzież zarachowywanie podatków, opłat, kar i grzywien oraz wszelkich innych świadczeń pieniężnych o charakterze publiczno-prawnym na rzecz Skarbu Państwa ma się dokonywać na podstawie franka złotego.

Po rozpoczęciu działalności przez Bank Polski i puszczeniu w obieg złotych polskich, ustawa z dnia 6 grudnia przestanie więc obowiązywać, gdyż wówczas będziemy mieli własną stałą jednostkę pieniężną. Przejście z franka złotego na złoty polski będzie łatwe do przeprowadzenia, gdyż są to jednakowe jednostki pod względem zawartości złota w każdej z nich.

Wartość franka złotego oblicza się na podstawie cen czystego złota na giełdzie w Londynie i przeciętnego w tym samym okresie czasu kursu funta sterlingów w postaci czeków na Londyn w Warszawie. Jak o tem dokładniej mówimy w artykule „Nasza nowa waluta“, ten sposób ustalania wartości franka złotego jest prawie identyczny z jej obliczaniem według kursu dolara podzielonym przez 5,18 (stosunek zawartości złota we franku i dolarze).

Rozporządzenie wykonawcze do ustawy z dnia 6 grudnia ustala ³⁾, że obliczania kursu franka waloryzacyjnego (złotego) należy do Departamentu Kredytowego Ministerstwa Skarbu, który przytem zaokrągla wynik do dziesiątek tysięcy marek. Kurs ten jest ogłaszany codziennie w formie obwiesz-

¹⁾ Druk Sejmowy Nr. 805.

²⁾ Dz. Ust. R. P. z 1923 r. Nr. 127 poz. 1044.

³⁾ „Monitor Polski“ z dnia 24 grudnia 1923 r. Nr. 292 poz. 415.

czenia Ministerstwa Skarbu w „Monitorze Polskim” i obowiązuje trzeciego dnia po ustaleniu, względnie także dnia czwartego, ewentualnie dalszego dnia, jeżeli ustalenie kursu nastąpi w przeddzień niedzieli lub świąt. W obwieszczeniu może być określony również inny termin, w którym odnośny kurs ma obowiązywać. Departament Kredytowy zawiadamia o wysokości kursu franka złotego Główny Urząd Telegraficzny, który natychmiast rozsyła telegramy służbowe do wszystkich urzędów pocztowo-telegraficznych, te zaś podają niezwłocznie treść telegramu telefonicznie lub inną najdogodniejszą drogą służbową, najbliższym urzędem pocztowym, które nie są zarazem urzędami telegraficznymi.

Zwaloryzowane w ten sposób dochody będą się zmieniały w markach polskich odpowiednio do wahań kursu walut obcych głównie dolara, wydatki natomiast będą zależały w znacznie większym stopniu niż od kursu walut obcych, od wewnętrznej wartości nabywczej marki, która wyraża się w kosztach utrzymania lub indeksie cen hurtowych.

W myśl okólnika Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 31 grudnia 1923 r., w sprawie układania budżetów związków komunalnych, preliminarze wydatków i dochodów winny być podawane w markach polskich i w złotych, obliczanych według skróconego indeksu cen hurtowych tego okresu, w którym budżet został ułożony. Wydając ten okólnik Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przestrzegało się ściśle art. 70 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, który postanawia, że budżety związków komunalnych winny być pod względem jednostki obliczeniowej dostosowane do budżetu państwa.

Budżet zaś państwa na 1924 rok został ułożony w złotych, obliczanych według skróconego indeksu cen hurtowych.

Różnorodność w sposobach obliczania wartości franka złotego ma nie tylko teoretyczne lecz i praktyczne znaczenie, gdyż otrzymywane wyniki znacznie się różnią jak o tem świadczą poniższe liczby. (Patrz tablica str. 65).

Frank waloryzacyjny wskazuje wartość w markach franka złotego, a frank indeksowy ile marek przeciętnie trzeba zapłacić za towar, który przed wojną kosztował 1 frank złoty.

Jak widzimy, do końca grudnia roku ubiegłego wartość franka waloryzacyjnego w markach była wyższa od franka indeksowego, następnie zaś odwrotnie. Wynika stąd, że do końca 1923 r. poziom naszych cen w walucie złotej był przeciętnie niższy niż przed wojną i za franka złotego można było u nas więcej nabyć towarów niż w 1914 r. Ceny jednak światowe w złocie są obecnie znacznie wyższe niż w 1914 r., wskutek czego i u nas, po powszechnym zastosowaniu do obliczeń w życiu gospodarczym walut obcych

Wartość franka waloryzacyjnego i indeksowego.

Tygodnie	Frank waloryzacyjny	Frank obliczony według skróconego indeksu cen hurtowych	Frank indeksowy większy(+) lub mniejszy (—) od waloryzacyjnego	
			S u m a	%
26/XI— 1/XII 23	678,825	490,000	— 188,825	— 27,8
3/XII— 8/XII „	684,950	605,000	— 79,950	— 11,7
10/XII—15/XII „	836,508	720,000	— 116,508	— 13,9
17/XII—22/XII „	1,175,442	980,000	— 195,442	— 16,6
24/XII—29/XII „	1,214,800	1,110,000	— 104,800	— 8,6
31/XII— 5/I 24	1,234,492	1,360,000	+ 125,508	+ 10,2
7/I — 12/I „	1,650,000	1,820,000	+ 170,000	+ 10,3
14/I — 19/I „	1,895,714	2,178,000	+ 282,286	+ 14,9
21/I — 26/I „	1,900,000	2,269,000	+ 369,000	+ 19,4
27/I — 2/II „	1,891,428	2,134,000	+ 242,572	+ 12,8
4/II — 9/II „	1,814,286	1,954,000	+ 139,714	+ 7,7
11/II — 16/II „	1,800,000	2,018,000	+ 218,000	+ 12,1

lub złotych, przewyższyły one poziom przedwojenny i zatrzymują się stale na obecnym mniej więcej poziomie, lub nawet jeszcze się nieco podniosą.

Wobec takiej zmiany stosunku między frankiem waloryzacyjnym, a frankiem indeksowym, dochody przeliczane na franki indeksowe do końca grudnia roku ubiegłego, a pobierane według franka waloryzacyjnego, w rzeczywistości wyniosą mniejszą ilość franków indeksowych niż preliminowane. Tak na przykład kwota 100 milionów marek w czasie od 26 listopada do 1 grudnia wynosiła 204,1 franków indeksowych albo 147,3 franków waloryzacyjnych. W tygodniu od 4 do 10 lutego ta sama ilość franków waloryzacyjnych stanowi 267 milionów marek, które równają się tylko 136,8 frankom indeksowym. Takie zmniejszenie we frankach indeksowych preliminowanych dochodów nie byłoby wcale niebezpieczne, o ile analogicznie zmniejszałyby się wydatki. Lecz wydatki, jak już o tem wspominaliśmy, będą się zmieniały odpowiednio do wzrostu kosztów utrzymania lub indeksu cen hurtowych, tak, że wyniosą mniej więcej taką samą ilość franków indeksowych, jaka była preliminowana a znacznie większą ilość franków waloryzacyjnych. Wydatek więc 100 milionów marek, który w pierwszym tygodniu grudnia

wynosił 204,1 franków indeksowych albo 147,3 franków waloryzacyjnych w czasie od 4 do 10 lutego wyniósłby tą samą ilość franków indeksowych, ale natomiast 399 milionów marek, które stanowiłyby już 219,8 franków waloryzacyjnych. Z tego przykładu widzimy, że budżet zrównoważony w ostatnim tygodniu listopada na 100 milionów marek czyli 204,1 franków indeksowych wydatków i dochodów, przy wykonaniu go według cen z czasu od 4 do 10 lutego wykazałby deficyt w 132 miliony marek, t. j. 67,6 franków indeksowych lub 72,5 franków waloryzacyjnych. Budżety zestawiane w czasie późniejszym, niż koniec listopada, ulegną mniejszym zmianom, gdyż stosunek franka indeksowego do waloryzacyjnego był coraz bliższy do obecnego ich stosunku. Tą jednak niewspółmierność jednostek zastosowanych do budżetów i do dochodów z danin należy mieć na uwadze, aby móżdż zapobiedz jej skutkom.

Przepisy wykonawcze o zastosowaniu ogólnej ustawy z dnia 6 grudnia do samorządów zostały ogłoszone w rozporządzeniu Ministerstwa Skarbu z dnia 26 stycznia 1924 r., wydanym w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych¹⁾.

W myśl § 1 tego rozporządzenia poczynawszy od dnia 1 stycznia 1924 r. oblicza się podstawy wymiaru samoistnych komunalnych podatków, opłat, specjalnych dopłat i kar, oraz wymierza się względnie oblicza się, tudzież zarachowuje się te daniny i kary, niemniej odsetki za zwłokę i koszty egzekucyjne we frankach złotych.

Wyrażone w markach w poprzednio wydanych lecz obowiązujących jeszcze postanowieniach kwoty pieniężne, w szczególności stawki podatkowe, przelicza się na franki złote według przeciętnego kursu franka złotego z trzech miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym postanowienia te nabrały mocy obowiązującej. Tak na przykład jeśli stawka podatków 100,000 marek została ustalona w lipcu 1923 r. dzieli się ją przez przeciętny kurs z czerwca, maja i kwietnia 1923 r. (16042,6 mk. 94791,1 mk. i 8586,3 mk.) — 11369,2 mk. co da 8,8 franka złotego.

Ustawa z dnia 6 grudnia przewidywała prócz tego dla ustaw i rozporządzeń, które zawierały przepisy określające dzień, miesiąc lub okres czasu miarodajny dla ustalenia wartości podstaw wymiaru lub stawek podatkowych, przerachowanie kwot markowych na franki złote według jego kursu tego samego dnia, miesiąca lub okresu. W rozporządzeniu jednak z dnia 26 stycznia r. b. powyższy przepis nie został uwzględniony, prawdopodobnie aby nie komplikować przeliczeń, z punktu widzenia formalnego jednak bez dostatecznej podstawy.

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1924 r. Nr. 14, poz. 134.

W wypadkach, w których daniny wymierzone były przed dniem 1 stycznia 1924 r. i mimo upływu terminu zapłaty nie zostały przed dniem 1 stycznia 1924 r. całkowicie wpłacone, należy nieuiszczone kwoty danin przeliczyć na franki złote, dzieląc niewpłacone sumy marek polskich poszczególnych danin komunalnych przez liczbę 1,220,000, wyrażającą wartość franka złotego w dniu 1 stycznia 1924 r.

W tych zaś wypadkach, w których daniny wymierzone były przed dniem 1 stycznia 1924 r., a przypadają do zapłaty po tym dniu, — prerachowanie należności na franki złote winno być dokonane według wartości franka złotego, obowiązującej w dniu terminu płatności tych należności.

Nieuiszczone do dnia 1 stycznia 1924 r. kary nałożone z powodu przekroczeń przepisów ustaw rozporządzeń oraz statutów, regulaminów i t. p., dotyczących danin komunalnych, jak również kary (odsetki) za zwłokę i koszty egzekucyjne, narosłe od danin komunalnych, płatne przed dniem 1 stycznia 1924 roku przelicza się według kursu franka złotego z dnia 1 stycznia 1924 r.

Należności obliczone w frankach złotych uiszcza się w markach polskich według wartości franka złotego w dniu zapłaty. Celem zasięgnięcia wiadomości o wartości franka złotego winni wyznaczeni przez zarządy związków komunalnych delegaci zgłaszać się codziennie o godzinie 8 rano w miejscowych, względnie w niezbyt odległych od miejsca siedziby zarządów związków komunalnych, urzędach pocztowo-telegraficznych (pocztowych) z zeszytami, do których wpiszą słowami wartość franka złotego według urzędowego kursu oraz okres czasu, w którym ma ona obowiązywać, przyczem stwierdzają to swoim podpisem.

W razie nie nadejścia do wspomnianych urzędów najdalej do godziny 9 zrana telegramu o wartości franka złotego stosuje się wartość franka złotego z dnia poprzedniego, przyczem wartość ta obowiązuje nawet i w tym wypadku, gdy urząd pocztowo-telegraficzny (pocztowy) otrzyma telegram o wartości franka złotego po godzinie 9 zrana.

W wypadkach gdy urzędy pocztowo-telegraficzne (pocztowe) są zbyt odległe od miejsca siedziby zarządów związków komunalnych, wyznaczeni przez zarządy związków komunalnych delegaci zasięgają codziennie — a gdyby to okazało się niemożliwym, przynajmniej raz na tydzień — wiadomości w urzędach pocztowo-telegraficznych (pocztowych) o wartości franka złotego w sposób w danych warunkach najodpowiedniejszy, posługując się w tym celu również telefonami posterunków policyjnych.

Ogłoszenia o wartości franka złotego według kursu urzędowego winny zarządy związków komunalnych umieszczać w lokalach kas komunalnych na miejscach widocznych.

Wpłaty do kas komunalnych należności, wymierzanych we frankach złotych, mogą być przez płatników deklarowane bądź we frankach złotych, bądź też w markach polskich. W pierwszym wypadku kasy komunalne obliczają na podstawie wartości franka złotego, obowiązującej w dniu zapłaty, ile marek polskich wynosi kwota deklarowana we frankach złotych, w drugim zaś wypadku przeliczają kwotę deklarowaną w markach polskich na franki złote.

Pokwitowania, wydawane przez kasy komunalne, winny opiewać na marki polskie cyframi i na franki złote cyframi i słowami.

Na dowodach kasowych winna być zaznaczona pobrana kwota w markach polskich i równowartość jej we frankach złotych.

Nakazy i wezwania płatnicze, jak również listy i wykazy płatników winny opiewać na franki złote.

Księgowanie wpływów z danin komunalnych winno się odbywać we frankach złotych i w markach polskich przy równoczesnem zaznaczaniu wartości franka złotego.

Zwaloryzowanie podatków komunalnych wpłynie na ich terminowe uiszczenie, gdyż w interesach płatnika nie będzie leżało zwleknięcie z wpłatą jak przy kwotach wyrażonych w markach w nadziei na spadek jej wartości.

Dlatego też kary za zwłokę, które przy należnościach w markach wynosiły 5% dziennie, zostały w ustawie z dnia 6 grudnia zmniejszone do 2% miesięcznie. Odsetek ten jest jednak naszym zdaniem zbyt niskim, gdyż przy obecnej drożyznie kredytu, nawet w stałej walucie, kara ta może być nie zawsze dość skuteczną. Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego ¹⁾ kary za zaleganie w płaceniu podatków przemysłowego i dochodowego ze wszystkich źródeł z wyjątkiem uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzenia za najemną pracę zostały już znacznie podniesione drogą podwyższenia stawek podatkowych o 1/2 procent za każdy dzień zwłoki.

W celu uniemożliwienia płatnikom zabezpieczenia się od ewentualnego wzrostu kursu franka złotego, zostało zezwolone wpłacanie zaliczek na poczet podatków, których termin płatności jeszcze nie nastąpił, według kursu franka złotego w dniu uiszczenia zaliczki.

Wyплаты z tytułu publiczno-prawnego na rzecz innych związków komunalnych lub skarbu, na przykład podatki pobierane przez miasta dla samorządu wojewódzkiego lub powiatowego, mogą być dokonywane bez przeliczania na franki złote w terminach płatności i w okresach ulgowych, które wynoszą dla podatków płatnych w czasie:

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1924 r. Nr. 16 poz. 151.

- a) od dnia 1 do 10 każdego miesiąca — do dnia 15 tegoż miesiąca;
- b) od dnia 11 do 20 każdego miesiąca — do dnia 25 tegoż miesiąca;
- c) od dnia 21 do końca każdego miesiąca — do dnia 5 następnego miesiąca.

Wyплаты, nieuskutecznione w powyższych terminach, podlegają przeliczeniu na franki złote w ten sposób, że należne sumy dzieli się przez przeciętną wartość franka złotego z okresu, w którym wypłaty miały nastąpić.

Wynikające z przeliczenia franki złote podlegają uiszczeniu według wartości franka złotego w dniu zapłaty.

Postanowienia te mają odpowiednie zastosowanie do osób i instytucji, które w myśl istniejących ustaw i rozporządzeń są obowiązane do pobierania danin komunalnych i odpowiedzialne są za wpływ tychże danin.

Zastosowanie waloryzacji nie wyklucza prawa żądania odsetek za zwłokę i kosztów egzekucyjnych w razie, jeżeli wspomniane osoby i instytucje nie dotrzymują określonych w ustawach i rozporządzeniach terminów wypłaty pobranych danin komunalnych uprawnionym związkom komunalnym.

Taka waloryzacja należności tak od związków samorządowych jak i od osób i instytucji pobierających daniny komunalne zabezpiecza wysokość tych dochodów od zmniejszenia się przy spadku wartości marki i wpłynie dodatnio na ich terminowe uiszczanie, co obecnie szczególnie w b. dz. pruskiej nie zawsze było praktykowane.

Należności jednak związków komunalnych ze skarbu państwa nie zostały zwaloryzowane: pobrane przez kasy skarbowe przy wypłacie podatków (opłat) państwowych dodatki komunalne zapisuje się w odnośnych księgach w markach polskich i wypłaca się zarządom związków komunalnych w granicach zebranych sum. Poczucie sprawiedliwości wymagałoby zwaloryzowania również i tych należności, analogicznie do tego jak zostały zwaloryzowane należności skarbu od związków komunalnych, jednakże na przeszkodzie temu stanął art. 9 ustawy z dnia 6 grudnia, który postanawia, że pobrane na rzecz związków i instytucji samorządowych dodatki do podatków wypłaca skarb państwa tym związkom według wartości franka złotego w terminie wpływu tych dodatków do kas skarbowych. Jednakże nawet tylko na waloryzacji podatków państwowych w stosunku do podatków związków komunalnych znacznie wygrały, gdyż ich dodatki zostały również zwaloryzowane.

Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 18 grudnia 1923 r. ¹⁾ zwaloryzowano państwowy podatek gruntowy. Stawki podatku wyrażone w mar-

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1923 r. № 134 poz. 1117.

kach przeliczono na franki złote według przeciętnego kursu z kwietnia, maja i czerwca 1923 r. (1 frank zł.=11,269 mk.), to jest z 3-ch miesięcy poprzedzających miesiąc ogłoszenia ustawy—lipiec. Wobec tego, że art. 9 ustawy z dnia 15 czerwca 1923 roku w przedmiocie wyrównania podatków gruntowych, tudzież niektórych podatków budynkowych¹⁾ przewidywał wykładnik zwwyżki lub zniżki podatków w stosunku do wskaźnika przeciętnych cen hurtowych z marca 1923 roku, co znaczy, że stawki podatkowe były wyrażone w markach wartości nabywczej z marca 1923 r., należałoby przeliczyć je, naszym zdaniem, według kursu złotego z marca z wysokości 8,291 mk., jak to wymaga punkt a art. 5 ustawy z dnia 6 grudnia o waloryzacji danin publicznych. Zastosowanie przez Ministra Skarbu kursu franka złotego w wysokości 11,269 mk. zamiast 8,291 mk. obniżyło stawki podatkowe o 27,1%, tak np. kwota 600 tysięcy marek przeliczona przez Ministerstwo Skarbu na 53 franki powinna wynosić, naszym zdaniem, 72,4 franka. Zmniejszy to dochody skarbu z tego podatku, a również i dochody związków komunalnych.

Podatki budynkowe nie zostały dotychczas zwaloryzowane i dotąd obowiązują stawki tych podatków w markach polskich, które zupełnie nie odpowiadają jej dzisiejszej wartości.

Podatek od nieruchomości miejskich, który w myśl ustawy z dnia 17 grudnia 1921 r. o zasileniu finansów miejskich miał być pobierany od 1924 r. przez Skarb Państwa, nie został jeszcze przystosowany do dzisiejszych warunków.

Podatek przemysłowy przystosowano do ustawy z dnia 6 grudnia 1923 r. rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 18 grudnia 1923 r.²⁾ Suma obrotu, która służy za podstawę wymiaru podatku, ma być w zeznaniach podawana w markach polskich z przerachowaniem na franki złote według przeciętnej wartości z ubiegłego półrocza, względnie według przeciętnej wartości z każdego poszczególnego miesiąca, o ile chodzi o przedsiębiorstwa handlowe pierwszych dwóch kategorii i przedsiębiorstwa pierwszych pięciu kategorii.

Kursy franka złotego, które powinny być brane do tych przeliczeń mają być ogłaszane specjalnymi rozporządzeniami. Zastosowanie do przeliczeń przeciętnych kursów franka z półrocza lub miesiąca może wywołać niezupełnie równomierne obciążenie poszczególnych przedsiębiorstw, gdyż przerachowania według przeciętnego kursu będą równoznaczne z przeliczeniami według poszczególnych kursów całego okresu tylko w tym wypadku, gdy wysokość obrotów przedsiębiorstw byłaby w swej realnej wartości jed-

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1923 r. № 65 poz. 505.

²⁾ Dz. Ust. R. P. z 1923 r. № 134 poz. 1112.

nakową we wszystkich dniach. Jeżeli zaś przy przeliczaniu np. według miesięcznego kursu obrotu są większe na początku miesiąca, to otrzymana drogą przeliczeń według przeciętnego miesięcznego kursu suma obrotów będzie przy zwiększającym się w ciągu miesiąca kursie franka złotego mniejszą od rzeczywistej, przy spadającym zaś kursie większą od rzeczywistej. Przeliczanie obrotów dokonywanych w markach polskich na franki złote według każdodziennego jego wartości jest praktycznie niewykonalne, gdyż zbyt obciążałoby tak poszczególne przedsiębiorstwa, jak i urzędy skarbowe.

Analogicznie został zwaloryzowany podatek od wyszynku i drobnej sprzedaży trunków, pobierany przez miasta i powiaty dla samorządu wojewódzkiego względnie Skarbu¹⁾: obrotu w markach za każdy miesiąc winny być przeliczane na franki złote według przeciętnej miesięcznej jego wartości.

Podatek dochodowy został zwaloryzowany rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 15 lutego 1924 r.²⁾ W zasadzie dochód z innych źródeł niż płaca najemna, emerytury i t. p. wyrażony w markach polskich winien być w myśl tego rozporządzenia przeliczany na franki złote według przeciętnej jego wartości z tego okresu czasu, w którym został osiągnięty. W drodze wyjątku jednak przy poborze podatku dochodowego na rok podatkowy 1924 według dochodów z 1923 roku te ostatnie mają być przeliczone według kursu franka złotego czterokrotnie wyższego niż przeciętny za odnośne okresy. Tak na przykład dochód osiągnięty w roku kalendarzowym 1923 ma być przeliczony na franki złote, licząc 1 zł. = 600,000 marek, gdy rzeczywisty przeciętny kurs za 1923 rok wynosił 150,363 mk. A więc podlegający podatkowi dochód we frankach złotych, otrzymany z podzielenia dochodu w markach przez 600,000, będzie mniejszy, niż przy dzieleniu przez 150,363, prawie czterokrotnie, wymierzony zaś od tej sumy podatek będzie naogół jeszcze niższy, gdyż od mniejszych dochodów pobiera się niższy procent podatku. Takie zmniejszenie podatku było wywołane prawdopodobnie tym, że płatnicy nie liczyli według dawnych przepisów nawet na taką jego wysokość, jaka została przyjęta na rok 1924 i nie byli do tego materialnie przygotowani. W każdym jednak razie sposób przeliczania podatku na rok 1924 nie odpowiada wymaganiom ustawy z dnia 6 grudnia 1923 roku o waloryzacji danin publicznych.

Stawki podatku od spirytusu, wina musującego, piwa, cukru, zapalek, kwasu octowego, olejów mineralnych, drożdży, soli mineralnych na obszarze

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1924 r. № 16 poz. 166.

²⁾ Dz. Ust. R. P. z 1924 r. № 16 poz. 165.

b. dzielnicy pruskiej i woj. śląskiego (w pozostałych dzielnicach istnieje monopol państwowy) oraz opłaty od patentów akcyzowych wyrażone w markach polskich rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 24 grudnia 1923 r.¹⁾ zostały przeliczone na franki złote, według jego kursu w dniu wejścia w życie poszczególnych rozporządzeń, w których odnośne stawki były ustalone. Poprzednio rozporządzeniami Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 1923 roku większość tych stawek markowych została podwyższona, tak, że w rzeczywistości Ministerstwo Skarbu utrzymało stawki w tej wysokości, która jego zdaniem była korzystną dla Skarbu oraz możliwą dla życia gospodarczego. W porównaniu ze stawkami przedwojennymi, które w poszczególnych dzielnicach były bardzo różnorodne, niektóre podatki są wyższe, tak np. opodatkowanie cukru za 100 kgr. w b. dzielnicy pruskiej wynosiło przed wojną 17,22 franka, obecnie zaś 35 franków, inne zaś niższe, tenże podatek od cukru w b. dzielnicy austriackiej przed wojną wynosił 39,9 franków złotych, podatek od litra spirytusu w b. dzielnicy rosyjskiej wynosił 4,34 franka, obecnie 2,20 do 2,30 franka.

Rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 18 grudnia 1923 roku²⁾ podatek od spadków i darowizn został przystosowany do wymagań ustawy z dnia 6 grudnia o waloryzacji danin publicznych. Wobec tego, że podatek ten jest wymierzany jako pewien odsetek wartości majątku podlegającego opodatkowaniu, najważniejsze znaczenie mają w nim kwoty określające granice klas oraz stop podatkowych, wyrażanych w procentach. Przeliczono je z marek na franki złote według jego przeciętnego kursu z miesięcy stycznia, lutego i marca 1923 roku (1 fr. = 7,121 mk.) poprzedzających miesiąc ogłoszenia (kwiecień) ustawy, w której granice te zostały zakresłone. W ustawie jednak istniał przepis, że winny być one modyfikowane, odpowiednio do zmian indeksu cen hurtowych ze stycznia 1923 r., t. j. granice klas podatkowych były ustalone w markach wartości nabywczej ze stycznia 1923 roku i według kursu franka złotego z tego miesiąca (1 fr. = 5,015 mk.) należało przeliczyć je na franki złote. Zastosowanie wyższego dzielnika było w tym wypadku dla płatników niekorzystne, gdyż wskutek tego zmniejszyła się wysokość majątku wolnego od podatku, dla następnych na przykład z 2,393 fr. zł. do 1,700 fr. zł., a stopy podatku będą wyższe, dla małżonka na przykład przy majątku w 40,000 fr. złotych podatek wyniesie 10%, t. j. 4,000 fr. zł. zamiast 8%, t. j. 3,200 fr. złotych.

Wymiary opłat stemplowych oraz kar za przekroczenie przepisów o opłatach stemplowych, dokonywane począwszy od dnia 1 stycznia przez

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1923 r. № 137 poz. 1148.

²⁾ Dz. Ust. R. P. z 1923 r. № 134 poz. 1114.

władze skarbowe lub przez inne władze i urzędy państwowe, czy to w formie nakazu płatniczego czy też bez takowego (wymiary doraźne) mają być uskutecznione we frankach złotych¹⁾. W tym celu ustala się przedewszystkiem w myśl obowiązujących przepisów opłatę w markach, a następnie przelicza się ją na franki złote według jego kursu w dniu powstania obowiązku do uiszczenia opłaty lub wydania decyzji o karze. Przepisy te nie dotyczą jednak opłat pobieranych przez notariuszy.

Przeprowadzona waloryzacja danin publicznych ma obecnie, po ustaleniu kursu marki polskiej, mniejsze znaczenie niż przewidywano, zezwoliła jednakże na szybkie dostosowanie stawek podatków do spadku wartości marki w 1923 r. i na początku 1924 r. a tym samym przyczyniła się do rozwiązania jednego z najważniejszych zagadnień — stabilizacji marki polskiej.

¹⁾ Dz. Ust. R. P. z 1923 r. № 134 poz. 1115.

Skorowidz

Ustaw i rozporządzeń za czas od 1-go stycznia do 15-go marca 1924 r., sporządzony na podstawie: „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” (do Nr. 25 włącznie), „Monitora Polskiego” (do Nr. 64 włącznie), „Dziennika Urzędowego Ministerstwa Sprawiedliwości” (do Nr. 4 włącznie), „Dziennika Urzędowego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego” (do Nr. 3 włącznie), „Dziennika Urzędowego Ministerstwa Skarbu” (do Nr. 6 włącznie) i „Dziennika Urzędowego Generalnej Dyrekcji Poczty i Telegrafów” (do Nr. 12 włącznie).

K o l e j e ż e l a z n e.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 31/XII—23 r. o waloryzacji „taksy komisowego”, pobieranego przez agencje celne polskich kolei państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 2/24 poz. 13.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 3/I—24 r. o zmianach w rozporządzeniu z d. 7 listopada 1923 r. o otwarciu do użytku publicznego nowozbudowanej kolei wąskotorowej Ciechanów-Grudusk (D. U. R. P. Nr. 116 poz. 930).

Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 34.

Rozporządzenie (Ministra Kolei Żelaznych z d. 31/I) Rady Ministrów z d. 14/I—24 r. w sprawie stosowania franka złotego, jako miernika, przy obliczaniu opłat na kolejach państwowych oraz będących pod zarządem państwowym.

Dz. U. R. P. Nr. 7/24 poz. 67.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych z d. 19/I—24 r. w przedmiocie wypuszczenia Serji I 10% pożyczki kolejowej.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 83.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 21/I—24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej Pol. kol. żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 84.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 26/I—24 r. o uzupełnieniu taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 11/24 poz. 100.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych z d. 7/II—24 r. o zmianie i uzupełnieniu warunków wypuszczenia serji I-ej 10% pożyczki kolejowej.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 139.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 8/II—24 r. w sprawie taryfy na przewóz towarów w ruchu tymczasowym na budujących się liniach Kutno-Płock i Kutno-Zgierz.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 141.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 8/II—24 r. o uzupełnieniach taryfy towarowej, stosowanej do przewozów kolejami wąskotorowymi.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 142.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 23/II—24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 18/24 poz. 184.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 25/II—24 r. w sprawie udzielenia koncesji na budowę i eksploatację międzymiastowej kolei elektrycznej prywatnej użytku publicznego wyłącznie dla ruchu osobowego z Dąbrowy przez Będzin do Sosnowca i z Będzina do Czeladzi.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 213.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 23/II—24 r. w przedmiocie zmiany w postanowieniach, dotyczących bezpośredniej komunikacji towarowej pomiędzy Polską a Tryjestem.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 222.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 18/II—24 r. o dodatkach godzinowym i kilometrowym drużyn konduktorskich za czas spędzony w służbie przy pociągach.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 234.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 18/II—24 r. o dodatkach godzinowym i kilometrowym drużyn parowozowych za czas spędzony w służbie na parowozie.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 235.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 6/III—24 r. o podwyższeniu taryfy osobowej na liniach Towarzystwa Akcyjnego Warszawskich dróg żelaznych dojazdowych.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 244.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 11/III—24 r. o zmianie opłat przewozowych i dodatkowych na budujących się liniach Kutno-Płock i Kutno-Zgierz.

Dz. U. R. P. Nr. 23/24 poz. 252.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 8/III—24 r. o uzupełnieniu i zmianach taryfy osobowej i bagażowej, obowiązującej na polskich kolejach państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 24/24 poz. 254.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 10/III—24 r. o zmianach postanowień szczególnych, obowiązujących na polskich kolejach górnośląskich, do części II „Taryfy polskich normalno-torowych kolei państwowych na przewóz osób, psów, bagażu i przesyłek nadzwyczajnych.

Dz. U. R. P. Nr. 24/24 poz. 255.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 11/III — 1924 r. o podwyższeniu taryfy osobowej i bagażowej na wąskotorowych kolejach państwowych oraz prywatnych, znajdujących się w zarządzie państwowym, położonych w obrębie Dyrekcji kolei państwowych w Warszawie, Radomiu, Wilnie i we Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 24/24 poz. 256.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 11/III—24 r. o podwyższeniu taryfy osobowej i bagażowej na liniach Towarzystwa budowy i eksploatacji dróg żelaznych dojazdowych w Królestwie Polskiem.

Dz. U. R. P. Nr. 25/24 poz. 258.

Oświecenie Publiczne i Wyznania Religijne.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej w przedmiocie sprostowania błędu w ustawie z d. 23 kwietnia 1923 r. o przekazaniu Uniwersytetowi Jana Kazimierza we Lwowie budynków posejmowych.

Dz. U. R. P. Nr. 1/24 poz. 5.

Ustawa z d. 13/II—24 r. w przedmiocie przyznania Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie praw szkół akademickich państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 185.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 23/II—24 r. w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o przekazaniu Ministrowi W. R. i O. P. zarządu stacji doświadczalnych: mechanicznej, ceramicznej i naftowej we Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 207.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 21/II—1924 r. w przedmiocie dokonania wyborów organów zarządzających w gminach wyznaniowych żydowskich na terenie b. Królestwa Kongresowego.

Monitor Polski Nr. 56/24 poz. 157.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 21/II—1924 r. w przedmiocie dokonania wyborów organów zarządzających w gminach wyznaniowych żydowskich na obszarze województw: Krakowskiego, Lwowskiego, Stanisławowskiego i Tarnopolskiego.

Monitor Polski Nr. 56/24 poz. 158.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 6/XII—1923 r. w sprawie przyjmowania uczniów do szkół technicznych.

Dz. Urzęd. Ministerstwa W. R. i O. P. Nr. 2/24 poz. 10.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Relig. i Oświecenia Publicznego z d. 2/XII—23 r. w sprawie wykonania ustawy z d. 9/X—1923 r. o uposażeniu.

Dz. Urzęd. Minister. W. R. i O. P. Nr. 2/24 poz. 11.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Relig. i Oświecenia Publicznego z d. 10/I—24 r. w sprawie ustalenia dnia wolnego od nauki szkolnej, celem uczczenia walk o uwolnienie Lwowa.

Dz. Urzęd. Min. W. R. i O. P. Nr. 3/24 poz. 22.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 11/I—24 r. w sprawie przyznawania prywatnym szkołom ogólno-kształcącym Okręgu Szkolnego Krakowskiego i Lwowskiego praw gimnazjów państwowych.

Dz. Urzęd. Minister. W. R. i O. P. № 3/24 poz. 23.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 14/I—24 r. w przedmiocie utworzenia Studium Rolniczego przy Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.

Dz. Urzęd. Min. W. R. i O. P. Nr. 3/24 poz. 24.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 26/I—24 r. w sprawie przejęcia od kuratorów Okręgów szkolnych administracji państwowych szkół technicznych, średnich szkół przemysłu artystycznego, agrotechnicznych i przemysłowych.

Dz. Urzęd. Min. W. R. i O. P. Nr. 3/24 poz. 25.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 7/II — 1924 r. w sprawie uczczenia pamięci Tomasza Woodrowa Wilsona.

Dz. Urzęd. Min. W. R. O. P. Nr. 3/24 poz. 26.

Poczty i telegrafy.

Rozporządzenie Ministra Poczty i Telegrafów z d. 16/XII — 23 r. w sprawie waloryzacji opłat pocztowych, telegraficznych i telefonicznych.

Dz. U. R. P. Nr. 2/24 poz. 11.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 18/I — 24 r. w przedmiocie ustanowienia Generalnej Dyrekcji Poczty i Telegrafów.

Dz. U. R. P. Nr. 9/24 poz. 85.

Rozporządzenie Ministra Poczty i Telegrafów z d. 13/XII — 23 r. L. 4216/XI, w sprawie zaprowadzenia telegramów listowych.

Dz. U. G. D. P. i T. Nr. 1/24 poz. 2.

Ustawa z d. 5/XII — 23 r. w przedmiocie zniesienia Ministerstwa Poczty i Telegr.

Dz. U. G. D. P. i T. Nr. 2/24 poz. 5.

UWAGA: Dalszy ciąg ustaw i rozporządzeń, dotyczących poczty i telegrafów patrz pod „Przemysł i Handel”.

Praca i Opieka Społeczna.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 28/XII 23 r. w przedmiocie niektórych zmian i uzupełnień w rozporządzeniu z d. 21/III—21 r. w przedmiocie przepisów wyborczych dla kas chorych.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 21.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 31/XII—23 r. w przedmiocie dalszego przedłużenia terminu urzędowania dotychczasowego Zarządu Zakładu ubezpieczenia od wypadków we Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 5/24 poz. 42.

Rozporządzenie z d. 16/I—24 r. Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przedmiocie wynagrodzenia przewodniczącego i ławników

Komisji Rozjemczych w Wojew. Poznańskim i Pomorskim, powołanych na mocy rozporządzenia Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej z d. 15 czerwca 1919 r. o urządzeniu Inspektoratu Pracy w rolnictwie i o załatwianiu zatargów pomiędzy pracodawcami i pracownikami rolnymi.

Monitor Polski Nr. 17/24 poz. 58.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 18/I—24 r. w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Ministrem Skarbu o podwyższeniu djeł dziennych dla członków Komisji Rozjemczych, powołanych w myśl ustawy z d. 1 sierpnia 1919 r. o załatwianiu zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami i pracownikami rolnymi.

Monitor Polski Nr. 22/24 poz. 73.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 18/I—24 r. w przedmiocie rozdziału kompetencji Ministra Zdrowia Publicznego.

Dz. U. R. P. Nr. 9/24 poz. 86.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 14/I—24 r. w przedmiocie dalszego podwyższenia dodatków drożyznianych do rent pobieranych na podstawie ustaw o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie, obowiązujących na obszarze b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 11/24 poz. 96.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej z d. 28/I—24 r. w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do opłat na rzecz Kas Chorych i Związków Kas Chorych.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 120.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 19/I—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej o zastosowaniu stałej jednostki do opłat ryczałtowych dla wyższych urzędów ubezpieczeń.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 133.

Ustawa z d. 30/I—24 r. w przedmiocie rozciągnięcia obowiązujących na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i cieszyńskiej części wojew. śląskiego ustaw o obowiązkowym ubezpieczeniu robotników od wypadków na obszar województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, wołyńskiego, poleskiego i nowogródzkiego oraz Ziemi Wileńskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 148.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 18/I—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie zastosowania jednostki stałej w ustawie o ubezpieczeniu pensyjnym funkcjonariuszy w służbie prywatnej i niektórych funkcjonariuszy w służbie publicznej.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 159.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 18/I—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie zastosowania jednostki stałej do składek w ubezpieczeniu od wypadków na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego oraz cieszyńskiej części województwa Śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 160.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 15/I—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w sprawie czasu pracy dla wykonywania robót, poprzedzających produkcję lub po niej następujących.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 188.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 5/II—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie zastosowania jednostki stałej do wymiaru składek w zakresie ubezpieczenia urzędników prywatnych w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 191.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 5/II—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie zastosowania jednostki stałej do wymiaru opłat w zakresie ubezpieczeń od wypadków w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 192.

Ustawa z d. 12/II—24 r. w przedmiocie częściowej zmiany ustawy z dnia 18/III—21 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 223.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 3/III—24 r. w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej oraz Sprawiedliwości w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do opłat za odpisy ustalonych rozporządzeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 3 lipca 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 230.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 28/II—24 r. w przedmiocie dodatków drożyznianych do świadczeń, zapewnionych ustawą o ubezpieczeniu pensyjnym funkcjonariuszy w służbie prywatnej i niektórych funkcjonariuszy w służbie publicznej.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 232.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 29/II—24 r. w przedmiocie dodatków drożyznianych do rent, zapewnionych obowiązującą w b. dzielnicy pruskiej ustawą o ubezpieczeniu urzędników prywatnych.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 233.

Instrukcja, dotycząca wykonania Rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Przemysłu i Handlu z d. 18/XII—23 r. w przedmiocie ustroju i zakresu działania parytetowych komisji doradczych przy Państwowych Urzędach Pośrednictwa Pracy i Opieki nad wychodźcami.

Monitor Polski Nr. 50/24 poz. 143.

Przemysł i Handel.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 31/XII—23 r. w przedmiocie przedłużenia mocy prawnej patentów na wynalazki oraz świadectw ochronnych na wzory rysunkowe, modele i znaki towarowe, udzielonych na zasadzie poprzednio obowiązujących ustaw.

Dz. U. R. P. Nr. 2/24 poz. 12.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 5/I — 24 r. w sprawie uzupełnienia wykazu towarów, podlegających opłacie cła normalnego.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 19.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 31/XII — 23 r. o podniesieniu opłat za świadectwa złotnicze.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 22.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 7/I — 24 r. o opłatach probierczych.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 23.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 9/I — 24 r. w przedmiocie podwyższenia maksymalnej stawki przekazów czekowych P. K. O.

Monitor Polski Nr. 13/24 poz. 49.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 4/I — 24 r. o ustaleniu taksy plac dziennych i akordowych dla mierniczych górniczych (markszajdrów) na obszarze b. Królestwa Kongresowego.

Monitor Polski Nr. 13/24 poz. 50.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 18/I — 24 r. w przedmiocie uzupełnienia „Instrukcji o zastosowaniu art. 334 — 415 ustawy górniczej” wydanej w 1893 r. o przemyśle górniczym w gub. Królestwa Polskiego.

Monitor Polski Nr. 21/24 poz. 67.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 14/I — 24 r. w przedmiocie podwyższenia granic wartości listów wartościowych i paczek, kwot przekazów pocztowych i telegraficznych tudzież obciążenia przesyłek pocztowych pobraniem.

Monitor Polski Nr. 21/24 poz. 68.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 18/I — 24 r. w przedmiocie ustanowienia Generalnej Dyrekcji Poczty i Telegrafów.

Dz. U. R. P. Nr. 9/24 poz. 85.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 21/I — 24 r. o podwyższeniu opłat za czynności urzędów miar.

Dz. U. R. P. Nr. 9/24 poz. 90.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 18/I — 24 r. o utworzeniu izby dla spraw handlowych przy sądzie okręgowym w Katowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 12/24 poz. 106.

Obwieszczenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu w przedmiocie sprostowania błędów w załączniku do rozporządzenia Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dn. 13/XII — 23 r. w przedmiocie przerachowania stawek celnych na franki złote.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 126.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 12/II — 24 r. w przedmiocie częściowej zmiany i uzupełnienia wykazu towarów, podlegających opłacie cła normalnego.

Dz. U. R. P. Nr. 15/24 poz. 146.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 12/II — 24 r. w przedmiocie częściowej zmiany § 1 rozporządzenia z d. 16 listopada 1923 r. w sprawie wykazu towarów, opłacających cło w monecie złotej.

Dz. U. R. P. Nr. 15/24 poz. 147.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 7/II — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu o zastosowaniu stałej jednostki do przeliczenia opłat ustanowionych w dekretych z d. 4/II — 19 r. o patentach na wynalazki, o ochronie wzorów rysunkowych i modeli i ochronie znaków towarowych (Dz. P. P. P. Nr. 13 poz. 137, 138, i 139), podwyższonych ustawą z d. 31/I — 22 r. (Dz. U. R. P. Nr. 11 poz. 89) i rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 29 paździer. 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 114 poz. 912).

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 162.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 9/II — 24 r. w przedmiocie zmiany opłaty wywozowej od ropy naftowej.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 163.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Ministra Przemysłu i Handlu z d. 12/II — 1924 r. w sprawie obniżenia podatku od węgla na obszarze Rzeczypospolitej.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 164.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 15/I — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w sprawie czasu pracy dla wykonywania robót, poprzedzających produkcję lub po niej następujących.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 188.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 1/II — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu bali i desek osikowych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 190.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 23/II — 24 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia z d. 13/XII — 23 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 199.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 19/II — 24 r. w przedmiocie wynagrodzenia za sekwestr cystern wagonowych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 202.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 19/II — 24 r. w przedmiocie zmiany należności za jednorazowe wypożyczenie i użycie cysterny.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 203.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 21/II — 24 r. w przedmiocie przedłużenia mocy prawnej patentów na wynalazki, oraz świadectw ochronnych na wzory

rysunkowe, modele i znaki towarowe, udzielonych na zasadzie poprzednio obowiązujących ustaw.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 204.

Rozporządzenie Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z d. 23/II — 24 r. w przedmiocie uzupełnienia rozporządzenia z d. 13/XII — 23 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 205.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrami Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 25/II — 24 r. w przedmiocie stosowania złotego do opłat w postępowaniu rejestrowym na obszarze sądów apelacyjnych: lubelskiego, warszawskiego i wileńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 209.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrami Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 25/II — 24 r. w przedmiocie stosowania złotego do opłat w postępowaniu rejestrowym na obszarze sądów apelacyjnych: krakowskiego, lwowskiego oraz sądu okręgowego cieszyńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 210.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 25/II — 24 r. o zastosowaniu stałej jednostki do przeliczenia opłat ustanowionych w ustawie z d. 28/V — 24 r. o polskich stawkach handlowych morskich.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 220.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 21/II — 24 r. w przedmiocie listów za dowodem doręczenia.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 221.

Rozporządzenie Generalnego Dyrektora Poczty i Telegrafów z dn. 31/I — 24 r. Nr. 167/IV w przedmiocie uposażenia agentów pocztowych.

Dz. U. G. D. P. i T. Nr. 7/24 poz. 26.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 11/II — 24 r. w przedmiocie podjęcia przez urzędy i agencje pocztowe czynności obrotu czekowego na rachunek oddziału P. K. O. w Krakowie.

Dz. U. G. D. P. i T. Nr. 9/24 poz. 42.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 21/II — 1924 r. L. 1226/Pr. w przedmiocie listów za dowodem doręczenia.

Dz. U. G. D. P. i T. Nr. 11/24 poz. 48.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 7/III — 24 r. w przedmiocie podwyższenia opłat pocztowych za listy, kartki pocztowe, druki, próbki towarów, papiery handlowe, przesyłki mieszane, czasopisma, paczki i przekazy obrotu wewnętrznego i z W. M. Gdańskiem oraz niektórych opłat telefonicznych za połączenie abonentów z centralą.

Dz. U. G. D. P. i T. Nr. 12/24 poz. 51.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 28/I — 24 r. o zwiększeniu liczby członków Rady Rzemieśniczej przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu, utworzonej rozporządzeniem Rady Ministrów z d. 19 lipca 1921 r. przez powołanie przedstawicieli z Województwa Śląskiego.

Monitor Polski Nr. 35/24 poz. 107.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 22/II — 1924 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w sprawie czasu pracy dla wykonywania robót, poprzedzających produkcję lub po niej następujących w zakładach, podległych bezpośrednio Ministerstwu Przemysłu i Handlu.

Dz. U. R. P. Nr. 23/24 poz. 249.

R e f o r m a R o l n a.

Rozporządzenie Rady ministrów z d. 2/I — 24 r. w sprawie specjalnego wynagrodzenia akordowego dla funkcjonariuszów urzędów ziemskich.

Dz. U. R. P. Nr. 2/24 poz. 10.

Rozporządzenie Rady Ministrów w przedmiocie zmian w statucie organizacyjnym Ministerstwa Reform Rolnych.

Monitor Polski Nr. 5/24 poz. 25.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 22/I — 24 r. w przedmiocie utworzenia okręgowego urzędu ziemskiego na obszarze wojew. Śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 117.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 1/II — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Reform Rolnych w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do obliczania opłat za nadzór nad instytucjami upoważnionymi do przeprowadzenia parcelacji.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 137.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 11/II — 1924 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej rozporządzenia tymczasowego Rady Ministrów z d. 1 września 1919 r. normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich na Ziemię Wileńską.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 153.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 11/II — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie wykonania ustawy z d. 17/XII — 20 r. o przejęciu na własność Państwa ziemi w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej, zmienionej ustawą z d. 16 sierpnia 1923 r. w przedmiocie zmian w ustawie z d. 17 grudnia 1920 r. o przejęciu na własność Państwa ziemi w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 18/24 poz. 180.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 10/III — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości o wykonaniu niemieckiej ustawy osadniczej na górnośląskiej części województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 245.

R o b o t y P u b l i c z n e.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 1/XII — 23 r. w porozumieniu z Ministrami Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Przemysłu i Handlu o podwyższeniu taks egzaminacyjnych dla ubiegających się o upoważnienie do przemysłu budowniczego, majstrów murarskich, kamieniarskich, ciesielskich i studniarskich (urmistrzów) na obszarze b. zaboru austriackiego.

Monitor Polski Nr. 1/24 poz. 1.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej niektórych dekrétów, ustaw i rozporządzeń Rady Ministrów na Ziemię Wileńską.

Dz. U. R. P. Nr. 11/24 poz. 97.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej rozporządzenia Rady Ministrów z d. 14/XII — 20 r. o ustaleniu wzoru i wymiarów bandery dla statków Państw. Zarządu Wodnego na województwa: nowogródzkie, poleskie i wołyńskie oraz na powiaty: grodzieński, wołkowyski i gminy: białowiejską, masiewską i suchopolską powiatu bielskiego wojew. białostockiego.

Dz. U. R. P. Nr. 12/24 poz. 105.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 1/II—24 r. w porozumieniu z Ministrami Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Skarbu i Spraw Wewnętrznych w przedmiocie dostarczania drzewa opałowego.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 140.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych oraz Ministra Skarbu z d. 13/II—24 r. w przedmiocie opłat za czynności urzędowe, dokonywane na zasadzie ustawy elektrycznej.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 217.

Rolnictwo i Dobra Państwowe.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 16/I—24 r. w przedmiocie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad dobrami „Puszcza Nalibocka”, położonemi w powiecie wołyńskim wojew. Nowogródzkiego.

Monitor Polski Nr. 17/24 poz. 57.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 21/I—24 r. w przedmiocie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad nieruchomym majątkiem pocerkiewnym w Targowicy, pow. dubieńskiego.

Monitor Polski Nr. 24/24 poz. 80.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 22/I—24 r. w przedmiocie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad opuszczoną kaplicą prawosławną przy wsi Kapuścin w pow. wołyńskim.

Monitor Polski Nr. 25/24 poz. 84.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 23/I—24 r. w przedmiocie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad dobrami, stanowiącemi uposażenie duchowieństwa prawosławnego w Horodżilowie pow. wołyńskiego.

Monitor Polski Nr. 26/24 poz. 89.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 24/I—24 r. w przedmiocie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad majątkiem pocerkiewnym w Ochowie pow. Pińskiego.

Monitor Polski Nr. 27/24 poz. 92.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 15/I—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu oraz Ministrem Skarbu w przedmiocie norm szacunkowych zwierząt domowych dla wymiaru podatku procentowego.

Dz. U. R. P. Nr. 7/24 poz. 71.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 9/II—24 r. o przerachowaniu gwarancji za zobowiązania Centralnej Kasy Spółek Rolniczych w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 128.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 1/II—24 r. w porozumieniu z Ministrami: Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Skarbu i Spraw Wewnętrznych w przedmiocie dostarczania drzewa opałowego.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 140.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 11/II—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie wykonania ustawy z d. 17/XII—20 r. o przejęciu na własność Państwa ziemi w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej, zmienionej ustawą z d. 16 sierpnia 1923 r. w przedmiocie zmian w ustawie z d. 17/XII—20 r. o przejęciu na własność Państwa ziemi w niektórych powiatach Rzeczypospolitej Polskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 18/24 poz. 257.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 18/II—24 r. o zmianie statutu (ustawy) Banku Ziemiańskiego w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 214.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 4/II—24 r. w przedmiocie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad majątkami pocerkiewnymi w Działkowicach, Kuraszewie i Żerczycach pow. bielskiego woj. Białostockiego.

Monitor Polski Nr. 31/24 poz. 101.

S k a r b o w o ś ć.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 29/XII—23 r. w przedmiocie zmiany przepisów o opłatach stemplowych i pokrewnych daninach publicznych, obowiązujących na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 1/24 poz. 6.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 28/XII—23 r. w przedmiocie rozciągnięcia na górnośląską część wojew. śląskiego niektórych postanowień rozporządzenia Rady Ministrów z d. 14 października 1921 r. o opodatkowaniu spirytusu i wyrobów wódczanych na obszarze Rzeczypospolitej Pol. (D. U. R. P. Nr. 86 poz. 628).

Dz. U. R. P. Nr. 2/24 poz. 7.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 2/I—24 r. w sprawie unormowania djet dziennych.

Dz. U. R. P. Nr. 2/24 poz. 9.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 2/I—24 r. w sprawie specjalnego wynagrodzenia akordowego dla funkcjonarjuszów urzędów ziemskich.

Dz. U. R. P. Nr. 2/24 poz. 10.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej w przedmiocie sprostowania błędów w ustawie z d. 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 15.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 4/I — 24 r. w sprawie ustalenia przeciętnej wartości franka złotego za miesiąc grudzień 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 17.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 4/I—24 r. w sprawie zmiany rozporządzenia z d. 20 marca 1923 r. w przedmiocie kompetencji izb skarbowych do zarządzania odpisów i zwrotów, oraz zniżania i umarzania kar pieniężnych (grzywien) lub podwyżek w sprawach, dotyczących się opłat stemplowych (należności stemplowych i bezpośrednich) i podatków: gieldowego, oraz spadkowego i od darowizn.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 18.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 5/I — 24 r. w sprawie uzupełnienia wykazu towarów, podlegających opłacie cla normalnego.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 19.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 6/I — 24 r. w przedmiocie uprawy tytoniu w roku 1924.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 20.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 31/XII — 23 r. o podniesieniu opłat za świadectwa złotnicze.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 22.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 7/I — 24 r. o opłatach probierczych.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 23.

Ustawa z d. 19/XII — 23 r. w sprawie zmiany przepisów z d. 24/IV — 23 r. w przedmiocie opłat stemplowych od podań oraz świadectw urzędowych (D. U. R. P. Nr. 44 poz. 298).

Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 25.

Ustawa z d. 10/I—24 r. o dodatkowym prowizorium budżetowym za czas od 1 października do 31 grudnia 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 26.

Ustawa z d. 10/I — 24 r. o prowizorium budżetowym na czas od 1/I do 31/III — 24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 27.

Ustawa z d. 11/I — 24 r. o naprawie Skarbu Państwa i reformie walutowej.

Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 28.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 22/XII — 23 r. w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do obliczania taryfowych należności za niezmienione, tudzież adjurowane i sprostowane odciski map, za kopję map, odpisy i wyciągi z arkuszy posiadłości gruntowych i innych operatów pomiarowych, oraz za pomiary na prywatne żądanie stron interesowanych i za inne czynności urzędowe ewidencji katastru podatku gruntowego na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 29.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/XII — 23 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia wykonawczego z d. 30/I — 20 r. do ustawy z d. 31 lipca 1919 r. o tymczasowej organizacji władz i urzędów skarbowych.

Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 30.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/XII—23 r. w przedmiocie umorzenia należności skarbowych z tytułu zaległych podatków i opłat oraz kar za zwłokę i grzywien.
Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 31.

Rozporządzenie IV Ministra Skarbu z d. 1/I — 24 r. w celu wykonania art. 1 do 7 ustawy z d. 11 sierpnia 23 r. o podatku majątkowym.

Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 32.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 5/I — 24 r. celem wykonania ustawy z d. 6/XII — 23 r. o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin, niektórych innych dochodów publicznych, oraz kredytów, udzielonych przez instytucje państwowe i samorządowe.

Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 33.

Ustawa z d. 14/XII — 23 r. o uprawnieniach organów wykonawczych władz skarbowych.

Dz. U. R. P. Nr. 5/24 poz. 37.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z d. 15/I—24 r. o poborze drugiej zaliczki na poczet podatku majątkowego.

Dz. U. R. P. Nr. 5/24 poz. 38.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 15/I—24 r. o wypuszczeniu Serji I bonów podatkowych.

Dz. U. R. P. Nr. 5/24 poz. 39.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 15/I—24 r. w przedmiocie wypuszczenia Serji I 10% pożyczki kolejowej.

Dz. U. R. P. Nr. 5/24 poz. 40.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 3/I—24 r. w przedmiocie określenia kursu franka złotego dla wpłat podatku majątkowego.

Monitor Polski Nr. 7/24 poz. 34.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 10/I—24 r. w przedmiocie zarachowywania i kontroli zaliczeń wpłacanych na pokrycie opłat celnych.

Monitor Polski Nr. 20/24 poz. 65.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 28/I — 24 r. o powołaniu Nadzwyczajnego Komisarza dla spraw kredytu publicznego i oszczędności społecznych.

Monitor Polski Nr. 25/24 poz. 83.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 10/I—24 r. w przedmiocie wpłacania zaliczeń na pokrycie opłat celnych.

Dz. Urz. M. S. Nr. 2/24 poz. 95.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 16/I — 24 roku w przedmiocie uiszczenia drugiej zaliczki na podatek majątkowy przez rolników.

Dz. U. R. P. Nr. 6/24 poz. 47.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 20/I—24 r. o określaniu wartości przedmiotów majątkowych oraz zaciąganiu i dochodzeniu zobowiązań w złotych.

Dz. U. R. P. Nr. 7/24 poz. 64.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 20/I—24 r. w przedmiocie systemu monetarnego.

Dz. U. R. P. Nr. 7/24 poz. 65.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 14/I—24 r. w przedmiocie zatwierdzenia niektórych zmian statutu Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego i Banku Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego.

Dz. U. R. P. Nr. 7/24 poz. 66.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 17/I—24 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc luty 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 7/24 poz. 68.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 10/I—24 r. w przedmiocie wpłacania zaliczeń na pokrycie opłat celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 7/24 poz. 70.

Ustawa z d. 10/I—24 r. o skreśleniu art. 89 ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o podatku majątkowym.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 74.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 20 stycznia 1924 r. w przedmiocie ustanowienia statutu dla banku emisyjnego.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 75.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 14/I—24 r. w sprawie djet przy podróżach służbowych do Niemiec.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 76.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 14/I—24 r. w przedmiocie wymiaru i poboru państwowego podatku gruntowego od gruntów użytkowych i lasów położonych na obszarze ziemi Wileńskiej oraz województwa: nowogrodzkiego, poleskiego, wołyńskiego oraz powiatów: białostockiego, bielskiego, sokólskiego, wołkowyskiego i grodzieńskiego woj. białostockiego.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 77.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 15/I—24 roku w przedmiocie blankietów wekslowych.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 78.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 16/I—24 r. w wykonaniu ustawy z d. 2-go lipca 1921 r. o podatku giełdowym.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 79.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 17/I—24 r. w przedmiocie ustalenia rabatu handlowego dla sprzedawców wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 80.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 17/I—24 r. w sprawie zmiany stawek opłat stemplowych.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 81.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 21/I—24 r. w przedmiocie opłat stemplowych od kart łowieckich.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 82.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Min. kolei żelaz. z d. 19/I—24 r. w przedmiocie wypuszczenia Serji I 10% pożyczki kolejowej.

Dz. U. R. P. Nr. 8/24 poz. 83.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I—24 r. w przedmiocie zastosowania stałej jednostki od kredytów, udzielanych przez instytucje państwowe i samorządowe.

Dz. U. R. P. Nr. 9/24 poz. 88.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I—24 r. w przedmiocie zmian w kwotach pieniężnych określonych w przepisach karnych, karno-administracyjnych i niektórych skarbowych, oraz w przepisach porządkowych i dyscyplinarnych, tudzież w przedmiocie zastosowania złotego (franka złotego) do obliczania niektórych z tych kwot.

Dz. U. R. P. Nr. 9/24 poz. 89.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 24/I—24 r. w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do obliczania sum ubezpieczenia, składek ubezpieczeniowych i świadczeń za pogorzele przy ubezpieczeniach od ognia budowli podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu w Pol. Dyr. Ubez. Wzajemnych.

Dz. U. R. P. Nr. 10/24 poz. 91.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 25/I—24 r. w przedmiocie uiszczania opłat stemplowych (należności stemplowych i bezpośrednich) od wszelkiego rodzaju dokumentów i aktów prawnych: w których wartość przedmiotów majątkowych lub zobowiązań wyrażono w złotych.

Dz. U. R. P. Nr. 10/24 poz. 92.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/I—24 r. o ustanowieniu Nadzwyczajnego Komisarza Oszczędnościowego.

Dz. U. R. P. Nr. 11/24 poz. 93.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 29/I—24 r. w przedmiocie przyspieszenia terminów płatności podatku od kapitałów i rent.

Dz. U. R. P. Nr. 11/24 poz. 94.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 29/I—24 r. o wstrzymaniu losowania zapisów dłużnych emitowanych przez instytucje kredytowe.

Dz. U. R. P. Nr. 11/24 poz. 95.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 14/I—24 r. w przedmiocie dalszego podwyższenia dodatków drożyznianych do rent pobieranych na podstawie ustaw o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie, obowiązujących na obszarze b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 11/24 poz. 96.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 26/I—24 roku w przedmiocie przesunięcia terminu do składania zeznań o majątku oraz terminu do składania spisu płatników przez zarządy gmin z art. 25 i art. 27 ustawy z 11 sierpnia 1923 roku o podatku majątkowym.

Dz. U. R. P. Nr. 11/24 poz. 98.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 31/I—24 r. w przedmiocie niezaliczania na podatek przemysłowy przedpłat, uiszczonych na poczet tegoż podatku w postaci świadectw przemysłowych.

Dz. U. R. P. Nr. 12/24 poz. 102.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 31/I—24 r. w przedmiocie wypuszczenia Serji I premjowej pożyczki dolarowej.

Dz. U. R. P. Nr. 12/24 poz. 103.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 1/II—1924 r. o zamknięciu kredytu dla Skarbu Państwa w P. K. K. P. i o nadzorze nad jej działalnością emisyjną i kredytową.

Dz. U. R. P. Nr. 12/24 poz. 104.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 24/I — 24 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 30 listopada 1922 r. celem wykonania ustawy z dn. 26 września 1922 r. o opłacie za nadzór nad zakładami ubezpieczeń w związku z ustawą z d. 6/XII — 23 r. o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin, niektórych innych dochodów publicznych oraz kredytów, udzielanych przez instytucje państwowe i samorządowe.

Dz. U. R. P. Nr. 12/24 poz. 108.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedl. z dn. 30/I—24 r., zmieniające niektóre postanowienia rozporządzenia Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 27 lipca 23 r. w przedmiocie regulowania obrotu dewizami i walutami zagranicznymi oraz obrotu pieniężnego z zagranicą.

Dz. U. R. P. Nr. 12/24 poz. 109.

Ustawa z d. 10/I—24 r. w przedmiocie przepisów o państwowym podatku dochodowym, obowiązujących na całym obszarze Rzplitej.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 110.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z d. 4/II — 24 r. o Państwowej Radzie Oszczędnościowej.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 118.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 15/I—24 r. w przedmiocie wprowadzenia na obszarze województwa pomorskiego, poznańskiego i górnośląskiego obszaru woj. śląskiego alkoholomierza objętościowego.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 119.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej z d. 28/I—24 r. w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do opłat na rzecz Kas Chorych i Związków Kas Chorych.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 120.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/I — 24 r. w przedmiocie przywrócenia sześciodniowego terminu, wyznaczonego do sprzedaży z licytacji przesyłek celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 121.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 1/II—24 r. w przedmiocie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z d. 15/I—24 r. o poborze drugiej zaliczki na poczet podatku majątkowego.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 122.

Obwieszczenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu w przedmiocie sprostowania błędów w załączniku do rozporządzenia Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 13/XII — 23 r. w przedmiocie przerachowania stawek celnych na franki złote.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 126.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 4/II—24 r. w przedmiocie przyspieszenia terminów płatności należności prawnych w b. zaborze austriackim.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 127.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 9/II—24 r. w przedmiocie zmian w taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 129.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 r. w przedmiocie zaliczenia funkcjonariuszów straży celnej do grup uposażenia.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 132.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 19/I—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej o zastosowaniu stałej jednostki do opłat ryczałtowych dla wyższych urzędów ubezpieczeń.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 133.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 26/I—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, celem wykonania art. 9 ustęp pierwszy i drugi ustawy z d. 6/XII—23 r. o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin, niektórych innych dochodów publicznych oraz kredytów, udzielanych przez instytucje państwowe i samorządowe.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 134.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 29/I—24 r. w sprawie ujednostajnienia opodatkowania węgla na obszarze Rzeczypospolitej.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 135.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/I—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych celem wykonania na obszarze województwa śląskiego art. 9 ustęp pierwszy i drugi ustawy z d. 6/XII—23 r. o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin, niektórych innych dochodów publicznych oraz kredytów udzielanych przez instytucje państwowe i samorządowe.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 136.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 1/II—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Reform Rolnych w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do obliczania opłat za nadzór nad instytucjami upoważnionymi do przeprowadzenia parcelacji.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 137.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 7/II — 24 r. w przedmiocie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z d. 1/II — 24 roku o zamknięciu kredytu dla Skarbu Państwa w P. K. K. P. i o nadzorze nad jej działalnością kredytową i emisyjną.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 138.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Kolei Żelaznych z d. 7/II — 24 r. o zmianie i uzupełnieniu warunków wypuszczenia serji I-ej 10% pożyczki kolejowej.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 139.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 11/II — 1924 roku o zmianie warunków spłat prywatno-prawnych należności w stosunku do Skarbu Państwa.

Dz. U. R. P. Nr. 15/24 poz. 143.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 12/II — 24 roku w przedmiocie częściowej zmiany i uzupełnienia wykazu towarów, podlegających opłacie cła normalnego.

Dz. U. R. P. Nr. 15/24 poz. 146.

Rozporządzenie Ministra Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 12/II — 24 roku w przedmiocie częściowej zmiany § 1 rozporządzenia z d. 16 listopada 1923 roku w sprawie wykazu towarów, opłacających cło w monecie złotej.

Dz. U. R. P. Nr. 15/24 poz. 147.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 10/I—24 r. w przedmiocie zarachowywania i kontroli zaliczeń wpłacanych na pokrycie opłat celnych.

Dz. Urz. M. S. Nr. 3/24 poz. 118.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Kolei Żelaznych w porozumieniu z Min. Spraw Wewnętrznych z d. 8/II—24 r. w sprawie uiszczenia opłat statystycznych przez agencje celne pol. kolei państwowych.

Dz. Urz. M. S. Nr. 5/24 poz. 175.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 16/II — 24 r. o podniesieniu stawek podatków bezpośrednich.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 151.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 20/II — 1924 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 1/II—24 r. (Dz. U. R. P. Nr. 12 poz. 104) o zamknięciu kredytu dla Skarbu Państwa w P. K. K. P. i o nadzorze nad jej działalnością emisyjną i kredytową.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 152.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów, Ministra Sprawiedliwości i Ministra Skarbu z d. 18/II—24 r. o wykonaniu ustawy z d. 5/XII — 23 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnym i administracyjnym oraz prokuratorów.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 158.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 18/I — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie zastosowania jednostki stałej w ustawie o ubezpieczeniu pensyjnym funkcjonariuszy w służbie prywatnej i niektórych funkcjonariuszy w służbie publicznej.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 159.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 6/II — 24 r. w sprawie sprzedaży wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 161.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 7/II — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu o zastosowaniu stałej jednostki do przeliczenia opłat ustanowionych w dekretach z d. 4/II — 1919 r. o patentach na wynalazki, o ochronie wzorów rysunkowych i modeli i o ochronie znaków towarowych (Dz. P. P. P. Nr. 13

poz. 137, 138, 139), podwyższonych ustawą z d. 31/I—22 r. (Dz. U. R. P. Nr. 11 poz. 89); rozporządzeniem Rady Ministrów z d. 29 października 1923 roku (Dz. U. R. P. Nr. 114 poz. 912).

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 162.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 9/II—24 r. w przedmiocie zmiany opłaty wywozowej od ropy naftowej.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 163.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Ministra Przemysłu i Handlu z d. 12/II—24 r. w sprawie obniżenia podatku od węgla na obszarze Rzeczypospolitej.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 164.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 15/II — 24 roku w przedmiocie wykonania ustawy z d. 6/XII — 23 r. o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin, niektórych innych dochodów publicznych oraz kredytów, udzielanych przez instytucje państwowe i samorządowe, odnośnie do przepisów ustawowych o państwowym podatku dochodowym, zawartych w rozporządzeniu Ministra Skarbu z dn. 14 lipca 1923 roku (Dz. U. R. P. Nr. 77 poz. 607; w ustawie z d. 10/I—24 r. Dz. U. R. P. Nr. 13 poz. 110).

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 165.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 25/II — 24 r. o podwyższeniu drugiej zaliczki na poczet podatku majątkowego.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 212.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 18/II — 24 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc marzec 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 17/24 poz. 174.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 12/II — 24 r. w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do obliczania grzywien i odsetek za zwłokę w sprawach podatkowych na obszarze górnośląskiej części woj. śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 17/24 poz. 176.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 12/II — 24 r. w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do podatku od pojazdów mechanicznych na obszarze woj. śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 17/24 poz. 177.

Ustawa z d. 13/II—24 r. zmieniająca niektóre postanowienia ustawy z d. 11/XII—1923 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Dz. U. R. P. Nr. 18/24 poz. 178.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 11/II—24 r. w sprawie djet przy podróżach służbowych do Niemiec.

Dz. U. R. P. Nr. 18/24 poz. 179.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 12/II — 24 roku o zastosowaniu stałej jednostki do podatku od przedsiębiorstw wędrownych na obszarze górnośląskiej części wojew. śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 18/24 poz. 181.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 12/II—24 r. o zastosowaniu stałej jednostki do podatku od składów wędrownych na obszarze górnośląskiej części wojew. śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 18/24 poz. 182.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości z d. 15/II — 24 roku w przedmiocie uchylecia rozporządzenia z dn. 3 września 1918 r. (Nr. 323 austr. Dz. u. p.) o państwowym zezwoleniu na tworzenie i podwyższanie kapitału zakładowego spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i na podwyższanie kapitału podstawowego spółek akcyjnych i spółek komandytowych na akcje.

Dz. U. R. P. Nr. 18/24 poz. 183.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 1/II—24 r. o przekazaniu miejskiej komisji szacunkowej wymiaru państwowego podatku dochodowego na obszarze m. Włocławka.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 189.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z dn. 1/II — 24 roku o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu bali i desek osikowych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 190.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 5/II — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie zastosowania jednostki stałej do wymiaru składek w zakresie ubezpieczenia urzędników prywatnych w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 191.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 5/II — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w przedmiocie zastosowania jednostki stałej do wymiaru opłat w zakresie ubezpieczeń od wypadków w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 192.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 15/II — 24 roku celem wykonania ustawy z d. 10/I — 24 r. w przedmiocie przepisów o państwowym podatku dochodowym, obowiązujących na całym obszarze Rzeczypospolitej.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 193.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 18/II — 24 roku w sprawie zmiany stawek opłat stemplowych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 194.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 18/II — 24 roku w sprawie zmiany stawek opłat stemplowych i pokrewnych danin publicznych, obowiązujących na górnośląskiej części wojew. śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 195.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 21/II — 24 r. zmieniające niektóre postanowienia rozporządzenia Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z dn. 27 lipca 1923 roku w przedmiocie regulowania obrotu dewizami i walutami zagranicznymi oraz obrotu pieniężnego z zagranicą.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 196.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 21/II — 24 r. zmieniające § 11 p. b. rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 24/I — 24 r. celem wykonania ustawy z d. 26 września 1922 r. o opłacie za nadzór nad zakładami ubezpieczeń w związku z ustawą z d. 6/XII — 23 r. o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin, niektórych innych dochodów publicznych oraz kredytów, udzielanych przez instytucje państwowe i samorządowe.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 197.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 21/II — 24 r. o wyrobie machorki w prywatnych fabrykach wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 198.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 23/II — 24 roku w przedmiocie zmiany rozporządzenia z d. 13/XII — 23 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 199.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 23/II — 24 r. w przedmiocie przesunięcia na rok 1924 terminu do składania zeznań o dochodzie z art. 49 ustawy o państwowym podatku dochodowym.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 200.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 28/II — 24 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 6/II — 24 r. w sprawie sprzedaży wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 201.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 19/II — 24 r. w przedmiocie wynagrodzenia za sekwestr cystern wagonowych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 202.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 19/II — 24 r. w przedmiocie zmiany należności za jednorazowe wypożyczenie i użycie cysterny.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 203.

Rozporządzenie Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z d. 23/II — 24 roku w przedmiocie uzupełnienia rozporządzenia z d. 13/XII — 23 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 205.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrami Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dn. 25/II — 24 roku w przedmiocie stosowania złotego do opłat w postępowaniu rejestrowym na obszarze sądów apelacyjnych: lubelskiego, warszawskiego i wileńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 209.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrami Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 25/II — 24 r. w przedmiocie stosowania złotego do opłat w postępowaniu rejestrowym na obszarze sądów apelacyjnych: krakowskiego i lwowskiego oraz sądu okręgowego cieszyńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 210.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych oraz Ministra Skarbu z d. 13/II—24 r. w przedmiocie opłat za czynności urzędowe, dokonywane na zasadzie ustawy elektrycznej.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 217.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 15/II — 24 roku o ustaleniu ceny na tytoń „Presówka”.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 218.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 21/II — 24 r. w przedmiocie przyznawania rejonowym hurtownikom tytoniowym kredytów na pobór wyrobów tytoniowych w Państwowych Magazynach wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 219.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 25/II — 24 r. o zastosowaniu stałej jednostki do przeliczenia opłat ustanowionych w ustawie z d. 28/V — 20 r. o polskich statkach handlowych morskich.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 220.

Ustawa z d. 12/II — 24 r. w przedmiocie częściowej zmiany ustawy z d. 18/III — 21 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojсковą.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 223.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 3/III — 24 r. w sprawie zastosowania stałej jednostki do kosztów postępowania przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 227.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 23/II — 24 r. w przedmiocie zwolnienia od cła surowic i szczepionek, używanych w lecznictwie i stosowanych do celów weterynaryjnych.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 228.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 28/II — 24 r. w przedmiocie wypuszczenia serji I premjowej pożyczki dolarowej.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 229.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 3/III — 24 r. w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej oraz Sprawiedliwości w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do opłat za odpisy ustalonych rozporządzeniem Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 3 lipca 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 230.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 3/III — 24 r. zmieniające stawki opłat od kart łowieckich.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 231.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 3/III — 24 r. w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do obliczania należności kontrolnej od soli.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 242.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 3/III — 24 r. w przedmiocie reorganizacji urzędów skarbowych na obszarze miasta Wilna.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 243.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 1/II — 24 r. w przedmiocie ustalenia przeciętnej wartości franka złotego za miesiąc styczeń 1924 r.

Monitor Polski Nr. 30/24 poz. 99.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 14/II — 24 roku w przedmiocie określenia kursu franka złotego dla wpłat podatku majątkowego.

Monitor Polski Nr. 45/24 poz. 130.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 14/II — 24 roku w przedmiocie organizacji Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

Monitor Polski Nr. 45/24 poz. 131.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 29/II — 24 roku w przedmiocie ustalenia przeciętnej wartości franka złotego za miesiąc luty 1924 r.

Monitor Polski Nr. 54/24 poz. 151.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 10/III — 1924 roku w sprawie zmiany § 14 rozporządzenia z d. 13/XII — 1923 roku w przedmiocie wykonania postanowień art. 14 rozporządzenia Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 11 czerwca 1920 roku o taryfie celnej (Dz. U. R. P. Nr. 51 poz. 314) w brzmieniu ustalonym rozporządzeniem Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 13/XII — 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 135 poz. 1124) w sprawie pobierania należności celnych w markach polskich według wartości stałej jednostki złotej (Monitor Polski Nr. 295 z 1923 r. poz. 424).

Monitor Polski Nr. 64/24 poz. 179.

Rozporządzenie V Ministra Skarbu z d. 6/III — 24 roku wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, w celu wykonania art. 11 — 23 ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o podatku majątkowym, zawierające przepisy o organach wymiarowych.

Dz. U. R. P. Nr. 24/24 poz. 253.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 13/III — 24 r. o wypuszczeniu zagranicznej siedmioprocentowej pożyczki w lirach włoskich.

Dz. U. R. P. Nr. 25/24 poz. 257.

Sprawiedliwość.

Ustawa z d. 5/XII — 23 r. w przedmiocie podwyższenia opłat sądowych na obszarze sądów apelacyjnych: krakowskiego, lwowskiego i sądu okręgowego cieszyńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 1/24 poz. 1.

Obwieszczenie z d. 31/XII — 23 r. w sprawie sprostowania błędu w rozporządzeniu Rady Ministrów z d. 26 listopada 1923 roku w przedmiocie podwyższenia kosztów postępowania przed Najwyższym Trybunałem Administrac.

Dz. U. R. P. Nr. 2/24 poz. 14.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 2/I — 24 r. w przedmiocie zmian kwot pieniężnych w ustawach o sądach przemysłowych i kupieckich obowiązujących w wojew.: poznańskim i pomorskim.

Dz. U. R. P. Nr. 5/24 poz. 41.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 18/I — 24 roku o ustaleniu liczby obrońców sądowych i obrońców przy sądach pokoju w okręgu sądu okręgowego w Pińsku.

Monitor Polski Nr. 19/24 poz. 63.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 17/I — 24 roku o rozmieszczeniu rewirów śledczych w m. st. Warszawie oraz powiecie warszawskim w okręgu sądu okręgowego w Warszawie.

Monitor Polski Nr. 23/24 poz. 76.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 17/I — 24 roku o dylokacji sądów pokoju w powiecie suwalskim w okręgu sądu okręgowego w Suwałkach.

Monitor Polski Nr. 23/24 poz. 77.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 r. w przedmiocie zmian w statucie organizacyjnym Ministerstwa Sprawiedliwości.

Monitor Polski Nr. 26/24 poz. 88.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 26/I — 24 r. o powierzeniu pisarzom hipotecznym przy sądach okręgowych w Grodnie, Łucku, Nowogródku, Pińsku i Równem obowiązków zastępców st. notariusza.

Monitor Polski Nr. 26/24 poz. 90.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 24/I — 24 roku o djetach sędziów przysięgłych i mężów zaufania w b. zaborze austriackim.

Dz. U. R. P. Nr. 11/24 poz. 99.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 18/I — 24 r. o utworzeniu izby dla spraw handlowych przy sądzie okręgowym w Katowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 12/24 poz. 106.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 21/I — 24 r. o dylokacji sądów powiatowych w powiecie administracyjnym krakowskim w okręgu sądu okręgowego w Krakowie.

Dz. U. R. P. Nr. 12/24 poz. 107.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 18/II — 24 r. zmieniające przepisy tymczasowe o kosztach sądowych w b. zaborze rosyjskim.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 154.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 18/II — 24 r. o zmianie kwot pieniężnych w niektórych przepisach o postępowaniu sądowym w sprawach cywilnych w b. zaborze rosyjskim.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 155.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 18/II — 24 r. zmieniające kwoty pieniężne niektórych postanowień obowiązujących w b. dzielnicy austriackiej ustaw o postępowaniu sądowym w sprawach cywilnych.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 156.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 18/II — 24 r. w przedmiocie zmiany kwot pieniężnych w ustawach o ustroju sądownictwa i o postępowaniu w cywilnych sprawach spornych w wojew.: poznańskim, pomorskim i górnośląskiej części wojew. śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 157.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów, Ministra Sprawiedliwości i Ministra Skarbu z d. 18/II — 24 r. o wykonaniu ustawy z d. 5/XII — 23 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnym i administracyjnym oraz prokuratorów.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 158.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/II — 24 r. w przedmiocie podwyższenia opłat sądowych na obszarze sądów apelacyjnych: krakowskiego i lwowskiego i sądu okręgowego cieszyńskiego oraz zastosowania złotego do opłat sądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 186.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/II — 24 roku o zastosowaniu złotego do kosztów i opłat sądowych w województwach: poznańskim i pomorskim.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 187.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 21/II — 24 r. zmieniające niektóre postanowienia rozporządzenia Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 27 lipca 1923 roku w przedmiocie regulowania obrotu dewizami i walutami zagranicznymi oraz obrotu pieniężnego z zagranicą.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 196.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrami Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 25/II — 24 r. w przedmiocie stosowania złotego do opłat w postępowaniu rejestrowym na obszarze sądów apelacyjnych: lubelskiego, warszawskiego i wileńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 209.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrami Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 25/II — 24 r. w przedmiocie stosowania złotego do opłat w postępowaniu rejestrowym na obszarze sądów apelacyjnych: krakowskiego i lwowskiego oraz sądu okręgowego cieszyńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 210.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/II — 24 r. o zmianach kwot pieniężnych w ustawach o sądach przemysłowych i kupieckich, obowiązujących w województwach: poznańskim i pomorskim.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 216.

Ustawa z d. 13/II — 24 r. w przedmiocie stosowania na obszarze województwa śląskiego ustaw, dotyczących państwowej służby cywilnej.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 224.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 3/III — 24 r. w sprawie zastosowania stałej jednostki do kosztów postępowania przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 227.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/II — 24 roku w przedmiocie właściwości sądu dla uznania zaginionego cudzoziemca za zmarłego.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 238.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w przedmiocie nadsyłania rocznych wykazów osób niewinnych.

Dz. Urzęd. Min. Sprawiedliwości Nr. 1/24 poz. 1.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 5/I — 24 r. o zmianie § 31 rozporządzenia z dn. 16 maja 1923 r. w przedmiocie zorganizowania szkół dla urzędników i funkcjonariuszy więziennych.

Dz. Urzęd. Min. Sprawiedliwości Nr. 2/24 poz. 2.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 14/I — 24 r. w przedmiocie rocznych wykazów czynności władz sądowych na całym obszarze Rzeczypospolitej.

Dz. Urzędowy Min. Sprawiedliwości Nr. 3/24 poz. 3.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 12/I — 24 r. w przedmiocie wykonywania kary ciężkiego więzienia w Centralnym więzieniu we Wronkach.

Dz. Urzędowy Min. Sprawiedliwości Nr. 3/24 poz. 4.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 14/I — 24 r. w przedmiocie wykonywania kary ciężkiego więzienia nad więźniarkami z okręgów sądów apelacyjnych we Lwowie i Krakowie w oddziale kobiecym w b. zakładzie kary przy ul. Kazimierzowskiej we Lwowie („Brygidki“).

Dz. Urzędowy Min. Sprawiedliwości Nr. 3/24 poz. 5.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 16/I — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Spraw Wojskowych w przedmiocie umundurowania i uzbrojenia urzędników i niższych funkcjonariuszy więziennych.

Dz. Urzędowy Min. Sprawiedliwości Nr. 3/24 poz. 6.

S p r a w y W o j s k o w e.

Ustawa z d. 12/II — 24 r. w przedmiocie częściowej zmiany ustawy z d. 18/III—21 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 223.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 10/III — 24 roku w sprawie zmiany Statutu Organizacyjnego Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Monitor Polski Nr. 63/24 poz. 176.

S p r a w y Z a g r a n i c z n e.

Ustawa z dnia 5/XII — 23 r. w przedmiocie ratyfikacji umowy handlowej między Polską a Turcją, podpisanej w Lozannie d. 23 lipca 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 1/24 poz. 2.

Ustawa z d. 5/XII — 23 r. w przedmiocie ratyfikacji traktatu przyjaźni pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Turcją, podpisanego w Lozannie d. 23 lipca 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 1/24 poz. 3.

Ustawa z d. 5/XII — 23 r. w przedmiocie ratyfikacji konwencji osiedleńczej pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Turcją, podpisanej w Lozannie d. 23 lipca 1923 roku.

Dz. U. R. P. Nr. 1/24 poz. 4.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 28/XII — 23 r. o przenoszeniu w stan rozporządzalności urzędników Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 16.

Układ podpisany w Dreźnie d. 2 maja 1923 r. między Polską a Niemcami w sprawie przedłużenia terminu, przewidzianego w art. 219 konwencji polsko - niemieckiej,

dotyczącej Górnego Śląska, podpisanej w Genewie d. 15/V — 1922 roku (zatwierdzony ustawą z d. 6 lipca 1923 r. Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 590).

Dz. U. R. P. Nr. 5/24 poz. 44.

Oświadczenie Rządowe z d. 13/XII — 23 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych polsko - niemieckiego układu, podpisanego w Dreźnie d. 2/V — 23 roku w sprawie przedłużenia terminu, przewidzianego w art. 219 konwencji polsko - niemieckiej, dotyczącej Górnego Śląska, podpisanej w Genewie d. 15/V — 22 r.

Dz. U. R. P. Nr. 5/24 poz. 45.

Ustawa z d. 10/I — 24 r. w przedmiocie ratyfikacji polsko - niemieckiego układu, podpisanego w Berlinie d. 14 lipca 1923 roku co do przedłużenia o dalsze 9 miesięcy, t. j. do 31 marca 1924 roku terminu końcowego, przewidzianego w polsko - niemieckim protokole z d. 18/XII — 22 r., dotyczącym przystąpienia na życzenie jednej ze stron do rokowań, celem dokonania sprostowania błędów drukarskich w urzędowym tekście polsko - niemieckiej konwencji o Górnym Śląsku, podpisanej w Genewie dn. 15 maja 1922 roku.

Dz. U. R. P. Nr. 12/24 poz. 101.

Konwencja Sanitarna pomiędzy Polską a Rosją, Ukrainą i Białorusią, podpisana w Warszawie d. 7/II — 23 roku.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 111.

Oświadczenie Rządowe z d. 10/I — 24 roku w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Konwencji Sanitarnej pomiędzy Polską a Rosją, Ukrainą i Białorusią, podpisanej w Warszawie d. 7/II — 23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 112.

Oświadczenie Rządowe z d. 23/I — 24 r. w przedmiocie przedłużenia terminu dla wnoszenia powództw do Mieszanego Trybunału Rozjemczego polsko-niemieckiego.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 123.

Konwencja Polsko - Francuska dotycząca majątków, praw i udziałów, podpisana w Paryżu d. 6/II — 1922 roku.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 149.

Oświadczenie Rządowe z dn. 16/I — 24 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych polsko-francuskiej konwencji, dotyczącej pewnych kwestii odnoszących się do majątków, praw i udziałów, podpisanej w Paryżu dnia 6/II—1922 roku.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 150.

Oświadczenie Rządowe z d. 10/II — 24 r. w przedmiocie przystąpienia Estonii do Międzynarodowej konwencji o ochronie własności przemysłowej, podpisanej w Paryżu d. 20/III — 1883 r., przejranej w Brukseli d. 14/XII — 1900 r. i w Waszyngtonie dnia 2 czerwca 1911 roku.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 170.

Ustawa z d. 13/II — 24 r. w przedmiocie ratyfikacji konwencji międzynarodowej, dotyczącej zwalczania handlu kobietami i dziećmi, podpisanej w Genewie d. 30 września 1921 roku.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 211.

Konwencja pomiędzy Austrią, Węgrami, Włochami, Polską, Rumunją, Królestwem Serbo-Kroacko-Słoweńskim i Czechosłowacją, dotycząca spraw archiwalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 23/24 poz. 247.

Oświadczenie Rządowe z d. 23/I — 1924 r. w przedmiocie złożenia dokumentów ratyfikacyjnych, dotyczących Konwencji, podpisanej w Rzymie dnia 6 kwietnia 1922 r. pomiędzy Polską, Austrią, Węgrami, Włochami, Rumunją, Królestwem Serbów, Kroatów i Słoweńców oraz Czechosłowacją w sprawach, związanych z archiwajami.

Dz. U. R. P. Nr. 23/24 poz. 248.

Sprawy Wewnętrzne.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 28/XII — 23 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia Rady Ministrów z d. 30 sierpnia 1923 r. w sprawie przeprowadzenia spisu ludności w górnośląskiej części województwa śląskiego, w Ziemi Wileńskiej z wyjątkiem powiatu brasławskiego oraz na przyłączonej do Rzeczypospolitej Polskiej części b. pasa neutralnego polsko-litewskiego (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 707).

Dz. U. R. P. Nr. 2/24 poz. 8.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 4/I — 24 r. o włączeniu wsi Sadykierz gminy Wyszaków do gminy Obryte w powiecie Pułtuskim.

Dz. U. R. P. Nr. 3/24 poz. 24.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 24/XII — 23 r. o utworzeniu gminy wiejskiej Skolimów-Konstancin w pow. warszawskim.

Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 35.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 24/XII — 23 r. o utworzeniu gminy wiejskiej Myszków w powiecie będzińskim.

Dz. U. R. P. Nr. 4/24 poz. 36.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 30/XII — 23 r. o zmianie granic gmin wiejskich Mrzyglód i Włodowice w pow. będzińskim.

Dz. U. R. P. Nr. 5/24 poz. 43.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 18/I — 24 r. w przedmiocie rozdziału kompetencji Ministra Zdrowia Publicznego.

Dz. U. R. P. Nr. 9/24 poz. 86.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska wyższej służby administracyjnej.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 113.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 29/I — 24 r. w przedmiocie taksy aptekarskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 124.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 29/I — 24 r. w przedmiocie taksy aptekarskiej (Prace przy recepturze).

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 125.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 28/XII — 23 r. w przedmiocie przedłużenia działalności urzędu Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do spraw walki z epidemiami.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 130.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 28/XII — 23 r. w przedmiocie uznania niektórych uzdrowisk za posiadające charakter użyteczności publicznej.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 131.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/I — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych celem wykonania na obszarze wojew. śląskiego art. 9 ustęp pierwszy i drugi ustawy z d. 6/XII — 23 r. o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin, niektórych innych dochodów publicznych oraz kredytów udzielanych przez instytucje państwowe i samorządowe.

Dz. U. R. P. Nr. 14/24 poz. 136.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 9/II — 24 r. w przedmiocie przepisów sanitarnych dla hoteli, pokoiów umeblowanych i pensjonatów.

Dz. U. R. P. Nr. 15/24 poz. 145.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 26/I — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu celem wykonania ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 166.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 31/I — 24 r. o utworzeniu gminy wiejskiej Inowłódz w powiecie rawskim wojew. Warszawskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 167.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 31/I — 24 r. w przedmiocie wyłączenia przysiółka Siedliska-Bredtheim ze związku gminy Majdan Średni w pow. Nadworniańskim i utworzenia z niego samostnej gminy pod nazwą Siedliska-Bredtheim.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 168.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 8/II — 24 r. w przedmiocie częściowej zmiany rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych o przepisach wykonawczych do dekretu z d. 3/I — 1919 r. o stowarzyszeniach.

Dz. U. R. P. Nr. 16/24 poz. 169.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 6/II — 24 r. w przedmiocie taksy aptekarskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 17/24 poz. 175.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości z d. 15/II — 24 r. w przedmiocie uchylecia rozporządzenia z d. 3 września 1918 r. (Nr. 323 austr. D. U. P.) o państwowym zezwoleniu na tworzenie i podwyższanie kapitału zakładowego spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i na podwyższanie kapitału podstawowego spółek akcyjnych i spółek komandytowych na akcje.

Dz. U. R. P. Nr. 18/24 poz. 183.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 18/II — 24 r. o włączeniu folwarku Wójtówka gm. Kościelnica powiatu Tureckiego do gminy Niewiesz tegoż powiatu.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 206.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 23/II — 24 r. w porozumieniu z Ministrem W. R. i O. P. o przekazaniu Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządu stacji doświadczalnych: mechanicznej, ceramicznej i naftowej we Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 207.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 22/II — 24 r. o zmianie granic gmin wiejskich Wola-Węzykowa i Zapilice w powiecie łaskim.

Dz. U. R. P. Nr. 19/24 poz. 208.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 18/II — 24 r. o utworzeniu gminy miejskiej Aleksandrowa w pow. Łódzkim.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 215.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/II — 24 r. o zmianach kwot pieniężnych w ustawach o sądach przemysłowych i kupieckich, obowiązujących w województwach: poznańskim i pomorskim.

Dz. U. R. P. Nr. 20/24 poz. 216.

Ustawa z d. 13/II — 24 r. w przedmiocie stosowania na obszarze województwa śląskiego ustaw, dotyczących państwowej służby cywilnej.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 224.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 11/II — 24 r. w przedmiocie organizacji władz administracyjnych II instancji.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 225.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 18/II — 24 r. o służbie przygotowawczej i o egzaminie sanitarnym dla kandydatów na stanowiska administracyjnych urzędników lekarskich i farmaceutycznych I kategorii w państwowej służbie zdrowia.

Dz. U. R. P. Nr. 21/24 poz. 226.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/II — 24 r. o zmianie granic miasta Żyrardowa, powiatu Błońskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 236.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/II — 24 r. o rozszerzeniu granic miasta Chmielnika w pow. Stopnickim.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 237.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 24/I — 24 r. o włączeniu wsi Zimny Źródło gminy Mazowsze powiatu Lipnowskiego do gminy Obrowo tegoż powiatu.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 239.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 13/II — 24 r. w sprawie częściowej zmiany rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 7 czerwca 1920 r. w przedmiocie wykonania ustawy z d. 20/I — 20 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego oraz rozporządzenia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 5/II — 21 r. w przedmiocie wykonania pomienionej ustawy na obszarze b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 240.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 29/II — 24 r. w przedmiocie zaliczkowego pokrywania kosztów leczenia chorych w szpitalach publicznych.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 241.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 3/III — 1924 r. w sprawie statutu organizacyjnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Monitor Polski Nr. 61/24 poz. 172.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 23/II — 24 r. o zmianie rozporządzenia Ministra Zdrowia Publicznego z d. 27 listopada 1923 r. w przedmiocie wydawania z aptek środków leczniczych oraz określania ich ceny.

Dz. U. R. P. Nr. 23/24 poz. 251.

R ó ż n e.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 2/I — 24 r. w przedmiocie uzupełnienia rozporządzenia Rady Ministrów z d. 2/XI — 22 r. o banderze i znakach rządowych statków morskich.

Dz. U. R. P. Nr. 9/24 poz. 87.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 roku o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska wyższej służby administracyjnej.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 113.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 roku o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska prawniczo-administracyjne w państwowej służbie skarbowej.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 114.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 roku o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska kategorii I państwowej służby technicznej w dziale administracji skarbowej.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 115.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 roku o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska kategorii I państwowej służby technicznej w dziale Min. Robót Publicznych.

Dz. U. R. P. Nr. 13/24 poz. 116.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 4/II — 24 roku o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska administracyjne II kategorii w służbie państwowej.

Dz. U. R. P. Nr. 15/24 poz. 144.

Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów w przedmiocie sprostowania błędów w rozporządzeniu Rady Ministrów z d. 21/I — 24 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska wyższej służby administracyjnej.

Dz. U. R. P. Nr. 22/24 poz. 246.

Skorowidz rzeczowy druków Sejmu

za okres od 1 stycznia do połowy marca 1924 r.

Koleje Żelazne.

Wniosek posła Bartla z Klubu „Wyzwolenia” i „Jedności Ludowej” w sprawie budowy i naprawy taboru kolejowego w fabrykach prywatnych i państwowych, oraz w sprawie gospodarki cieplnej na polskich kolejach państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1008 z d. 20/II—24 r.

Sprawozdanie Komisji Komunikacyjnej, dotyczące projektu ustawy o zakresie działania Ministra Kolei Żelaznych i o organizacji urzędów kolejowych (Druk 871).

Druk Sejmu Nr. 1022 z d. 26/II—24 r.

Oświecenie Publiczne i Wyznania Religijne.

Wniosek posła ks. Styczyńskiego i posłów ze Zw. Lud. Narod. w sprawie przekazania gmachu t. zw. Starego Cła w Nowych Skalmierzycach na własność parafii skalmierzyckiej.

Druk Sejmu Nr. 936 z d. 5/I—24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z dn. 26 września 1922 r., dotyczącej kwalifikacji zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i Seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 828), wniesiony przez Min. W. R. i O. P.

Druk Sejmu Nr. 994 z d. 9/II — 24 r.

Wniosek posła A. Langer i tow. ze Z. P. S. L. „Wyzwolenia” i „Jedności Ludowej” w sprawie przedłożenia ustawy o ochronie praw autorskich i wprowadzenia opłat za wydawanie dzieł, co do których prawa autorskie już wygasły, na rzecz pobierania i rozwijania twórczości narodowej w Polsce.

Druk Sejmu Nr. 1011 z d. 19/II—24 r.

Wniosek posłów Polskiego Związku Ludowców w sprawie wygórowanych opłat szkolnych w szkołach średnich.

Druk Sejmu Nr. 1028 z d. 26/II—24 r.

Wniosek posłów Malika, Bednarczyka, Romana i innych z klubu P. S. L. w sprawie wprowadzenia przez Rząd przymusowych opłat w państwowych szkołach średnich.

Druk Sejmu Nr. 1029 z d. 26/II — 24 r.

Wniosek posłów: Hellera, Silberscheina, Lewinsona i tow. w sprawie jednorazowej subwencji państwowej dla funkcjonariuszów gmin żydowskich.

Druk Sejmu Nr. 1031 z d. 26/II — 24 r.

Wniosek Bronisława Greissa, Antoniego Matakiewicza, Ignacego Jasińskiego, ks. Czuja i tow., w sprawie zwolnienia od opłaty szkolnej w szkołach średnich w ogólności uczniów i uczniów niezamożnych rodziców, w szczególności zaś za drugie półrocze bieżącego roku.

Druk Sejmu Nr. 1049 z d. 6/III — 24 r.

Odbudowa kraju.

Sprawozdanie komisji odbudowy kraju, dotyczące projektu ustawy o pomocy państwowej na odbudowę budynków, zniszczonych lub uszkodzonych wskutek działań wojennych (Druk 806).

Druk Sejmu Nr. 999 z d. 14/II — 24 r.

Przemysł i handel.

Projekt ustawy o poparciu przemysłu ludowego, wniesiony przez Min. Przemysłu i Handlu.

Druk Sejmu Nr. 944 z d. 12/I — 24 r.

Projekt ustawy o zbiornikach używanych pod ciśnieniem, wniesiony przez Min. Przemysłu i Handlu.

Druk Sejmu Nr. 946 z d. 11/I — 24 r.

Projekt ustawy o Izbach przemysłowo-handlowych, wniesiony przez Min. Przemysłu i Handlu.

Druk Sejmu Nr. 949 z d. 22/I — 24 r.

Wniosek posła Gdyka i kol. z klubu Chrześcijańskiej Demokracji w sprawie zaopatrzenia ludności w cukier.

Druk Sejmu Nr. 954 z d. 28/I — 24 r.

Wniosek posła Lublińskiego - Stuczyńskiego i kolegów, w przedmiocie uchylenia przepisów, ograniczających prawo kobiet do zajmowania się handlem.

Druk Sejmu Nr. 955 z d. 28/I — 24 r.

Wniosek posła Bartla i tow. z klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie niedomagań i braków w organizacji radiotelegrafii w Polsce i chaosu, jaki panuje w tej dziedzinie w Centralnych Urzędach pocztowo-telegraficznych.

Druk Sejmu Nr. 959.

Wniosek posłów Pawłowskiego, Janeczka, Krempe i innych z klubu Polskiego Zw. Ludowców w sprawie zakazu wywozu drzewa zagranicę.

Druk Sejmu Nr. 971 z d. 5/II — 24 r.

Wniosek posła T. Prószyńskiego i kolegów w sprawie zamiaru podwyższenia cła na papier drukowy.

Druk Sejmu Nr. 988 z d. 8/II — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie rozciągnięcia na woj. śląskie mocy obow. ustawy z d. 17/XII — 20 r. (Dz. U. R. P. Nr. 4 poz. 16) oraz ustawy z d. 4 lipca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 74 poz. 581), wniesiony przez Min. Przemysłu i Handlu.

Druk Sejmu Nr. 995 z d. 6/II — 24 r.

Wniosek posła Manterysa i kolegów ze Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie zwalczania lichwy uprawianej przez handlujących drzewem opałowym.

Druk Sejmu Nr. 1005 z d. 15/II — 24 r.

Wniosek posłów Klubów Zw. Lud. Narod., P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedności Ludowej“, P. S. L. „Piasta“, Chrześcijańskiej Demokracji, N. P. R., P. P. S. i Chrześc. Narod. w sprawie przyspieszenia budowy portu w Gdyni.

Druk Sejmu Nr. 1012 z d. 21/II — 24 r.

Projekt ustawy o powierzaniu morskich statków handlowych, wniesiony przez Min. Przemysłu i Handlu.

Druk Sejmu Nr. 1042 z d. 23/II — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie morskich opłat portowych, wniesiony przez Min. Przemysłu i Handlu.

Druk Sejmu Nr. 1043 z d. 25/II — 24 r.

Projekt ustawy o upoważnieniu Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych, Robót Publicznych, Spraw Wewnętrznych i Kolei Żelaznych do wydania jednolitych na cały obszar Państwa przepisów, odnoszących się do zakładania, urządzania oraz ruchu fabryk prochu i materiałów wybuchowych, wniesiony przez Min. Przem. i Handlu.

Druk Sejmu Nr. 1044 z d. 25/II — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Związku Ludowo-Narodowego w sprawie eksportu jaj.

Druk Sejmu Nr. 1047 z d. 29/II — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie wolnego obrotu handlowego między b. dzielnicą pruską a innemi dzielnicami Rzeczypospolitej Pol., wniesiony przez Min. Przemysłu i Handlu.

Druk Sejmu Nr. 1055 z d. 1/III — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Komunikacyjnej dotyczące projektu ustawy o poczcie, telegrafii i telefonii (Druk Nr. 593).

Druk Sejmu Nr. 1060 z d. 12/III — 24 r.

Praca i Opieka Społeczna.

Wniosek posła Sochy z Klubu P. Z. L. w sprawie oszczędności emigrantów w Ameryce, składanych na skutek propagandy Generalnego Konsulatu w New-Yorku.

Druk Sejmu Nr. 940 z d. 4/I — 24 r.

Wniosek posłów S. Łańcuckiego, S. Królikowskiego i innych w sprawie komitetów fabrycznych, kopalnianych, folwarcznych i innych.

Druk Sejmu Nr. 957 z d. 28/I — 24 r.

Wniosek posłów Adamka, Stańczyka i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie przestrzegania przepisów o Radach Zakładowych na Górnym Śląsku.

Druk Sejmu Nr. 964 z d. 31/I — 24 r.

Wniosek posłów S. Królikowskiego i S. Łańcuckiego w sprawie waloryzacji płac robotniczych i pracowniczych.

Druk Sejmu Nr. 966 z d. 31/I — 24 r.

Wniosek posłów Jana Stańczyka, Jana Cupiała i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie tymczasowego zabezpieczenia przez Rząd środków utrzymania bezrobotnym.

Druk Sejmu Nr. 972 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posłów A. Piotrowskiego, S. Marciniaka, S. Paczkowskiego oraz kolegów z Klubu Chrz. Demokracji w przedmiocie poszkodowanych pracowników branży tytoniowej w b. dzielnicy pruskiej, na skutek ustawy o monopolu tytoniowym z dnia 1 czerwca 1922 r.

Druk Sejmu Nr. 1001 z d. 15/II — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy o projekcie ustawy w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (Druk Nr. 391).

Druk Sejmu Nr. 1006 z d. 20/II — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy w przedmiocie projektu ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia, przedłożonej przez Rząd (Druk Nr. 404 i 641).

Druk Sejmu Nr. 1024 z d. 27/II — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie uzupełnienia dekretu Naczelnej Rady Ludowej z d. 6 lipca 1919 r. o organizacji biur pośrednictwa pracy.

Druk Sejmu Nr. 1026 z d. 26/II — 24 r.

Wniosek posła Z. Marka i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie ograniczenia ruchu w państwowych żupach solnych w Polsce i wywołania przez to bezrobocia.

Druk Sejmu Nr. 1034 z d. 26/II — 24 r.

Wniosek posła Lisieckiego i kol. z Klubu N. P. R. w sprawie redukcji robotników w żupach solnych w Inowrocławiu.

Druk Sejmu Nr. 1051 z d. 6/III — 24 r.

Wniosek posłów Jana Stańczyka, Józefa Adamka i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustawy z d. 18/XII — 1919 r. (Dz. U. R. P. Nr. 2/20 poz. 7) „O czasie pracy w przemyśle i handlu“, oraz ustawy z dn. 16/V — 1922 roku (Dz. U. R. P. Nr. 40/22 poz. 334) „O urlopach dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu“ na teren Górnego Śląska.

Druk Sejmu Nr. 1053 z d. 6/III — 24 r.

Rolnictwo i Dobra Państwowe.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kolegów z klubu P. S. L. „Wyzwolenie i Jedność Ludowa“ w sprawie należytego przejęcia przez Państwo około 150 spółek przemysłowych b. zaboru pruskiego, nasadzonych tu dla celów germanizacyjnych antypolskich.

Druk Sejmu Nr. 937 d. 3/I — 24 r.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kolegów z klubu P. S. L. „Wyzwolenie i Jedność Ludowa” w sprawie konieczności przerwania coraz bardziej rozwijającego się samowolnego i bezprawnego przez bardzo wielu właścicieli, obciążonych służebnościami majątków ziemskich ograniczenia praw serwitutowych włościan.

Druk Sejmu Nr. 938.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kolegów z klubu P. S. L. „Wyzwolenia i Jedności Ludowej” w sprawie uregulowania w b. zaborze pruskim, w myśl należnych korzyści Państwa i Narodu Polskiego majątków ziemskich i przemysłowych-prywatnych albo spółkowych, które były rząd pruski oddał prywatnym osobom pochodzenia niemieckiego lub spółkom z osób takich złożonym, albo przez nie kontrolowanym na zasadach ulgowych: rentowych lub „zabezpieczonych” przez specjalne instytucje finansowe: „Mittellandkasse”, „Bauerbank” i inne podobne państwowe lub prywatne byłego zaboru pruskiego.

Druk Sejmu Nr. 939.

Wniosek posła Sochy i kolegów z Klubu P. Z. L. w sprawie uwłaszczenia długoletnich dzierżawców i użytkowników.

Druk Sejmu Nr. 941 z d. 4/I — 24 r.

Projekt ustawy o wyścigach konnych, wniesiony przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państw.

Druk Sejmu Nr. 961 z d. 30/I — 24 r.

Wniosek posła Wróny i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie i Jedność Ludowa” w sprawie dewastacji lasów Olchowiec-Borowek w pow. Krasnostawskim.

Druk Sejmu Nr. 980 z d. 8/II — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej o projekcie ustawy w przedmiocie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w woj.: nowogródzkim, poleskim, wołyńskim, okręgu administracyjnym wileńskim, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim woj. Białostockiego (Druk. 655).

Druk Sejmu Nr. 990 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posła Malika i kolegów z Klubu P. S. L. „Piast” w sprawie uregulowania prawa własności gruntów zajętych pod forty i wypłacenia odszkodowania właścicielom zajętych pod nie gruntów.

Druk Sejmu Nr. 998/24 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posłów Hołowacza i Szapiela i tow. z Klubu P. S. L. „Wyzwolenie i Jedność Ludowa”, w sprawie czasowego wstrzymania wykonania przymusowej likwidacji serwitutów na ziemiach wschodnich.

Druk Sejmu Nr. 1004 z d. 15/II — 24 r.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kolegów z Klubu P. S. L. „Wyzwolenia i Jedności Ludowej” w sprawie spiesznego wprowadzenia w życie ustawy z d. 31/VII — 23 r. o scalaniu gruntów; przeznaczenia na cel ten odpowiednich środków oraz prowadzenia komasacji z urzędu we wsiach niezamożnych i zniszczonych przez wojnę, zwalniając rzeczono wsie częściowo lub całkowicie od opłat.

Druk Sejmu Nr. 1009 z d. 19/II — 24 r.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kolegów z Klubu P. S. L. „Wyzwolenia i Jedności Ludowej” w sprawie spiesznego i planowego likwidowania z mocy art. 92, 297 i 304 Traktatu Wersalskiego tak zwanych majątków „likwidacyjnych” należących do 1920 r. do obywateli niemieckich lub przez nich kontrolowanych.

Druk Sejmu Nr. 1015 z d. 21/II — 24 r.

Wniosek posła W. Ostrowskiego i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie niewłaściwego postępowania Banku Ziemian we Lwowie, jako instytucji parcelacyjnej, z okazji przeprowadzenia parcelacji w gminie Baryk, w pow. Buczackim.

Druk Sejmu Nr. 1017 z d. 21/II — 24 r.

Wniosek posła Tadeusza Seiba i tow. z Klubu P. S. L. „Wyzwolenia i Jedności Ludowej” w sprawie przedłużenia mocy obowiązującej ustawy o ochronie drobnych dzierżawców rolnych z d. 2 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 56 poz. 346).

Druk Sejmu Nr. 1018 z d. 21/II — 24 r.

Wniosek posłów Klubu P. S. L. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych, a w szczególności zmiany niektórych przepisów ustawy z d. 2/VII — 1920 r. Dz. U. R. P. Nr. 56 poz. 346, oraz ustawy z d. 18/III — 1920 r. Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 165.

Druk Sejmu Nr. 1020 z d. 22/II — 24 r.

Wniosek posłów Bednarczyka, Malika i kol. z Klubu P. S. L. w sprawie zniesienia ograniczenia wywozu zagranicę produktów rolnych, jako też w sprawie nałożenia cła na produkty rolne sprowadzane z zagranicy, jak to się nakłada na produkty przemysłowe, t. j. ubranie, obuwie, narzędzia i inne.

Druk Sejmu Nr. 1027 z d. 26/II — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Związku Ludowo-Narodowego w sprawie wywozu produkcji rolniczej zagranicę.

Druk Sejmu Nr. 1037 z d. 29/II — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Chrześcijańsko-Narodowego w sprawie zbyt niskich cen na produkty rolnicze, nie będące w żadnym stosunku do kosztów produkcji.

Druk Sejmu Nr. 1039 z d. 29/II — 24 r.

Wniosek posła M. Janeczka i kolegów z klubu P. Z. L. w sprawie uchylecia rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 15/I — 24 r., wydanego w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu oraz z Ministrem Skarbu w przedmiocie norm szacunkowych zwierząt domowych dla wymiaru podatku procentowego.

Druk Sejmu Nr. 1048 z d. 29/II — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Związku Ludowo-Narodowego w sprawie jaknajśpieszniejszego wydania rozporządzeń wykonawczych do ustawy z d. 31 lipca 1923 r. o scalaniu gruntów.

Druk Sejmu Nr. 1058 z d. 8/III — 24 r.

Roboty Publiczne.

Projekt ustawy w przedmiocie sprzedaży nieruchomości państwowych w Dębicy, Jarosławiu, Krosnie, wniesiony przez Min. Robót Publicznych.

Druk Sejmu Nr. 993 z d. 9/II — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Polskiego Związku Ludowców w sprawie zabrania ziemi nadrzecznej prywatnym właścicielom z powodu domniemanej regulacji rzek, do dziś nie przeprowadzonej.

Druk Sejmu Nr. 1032 z d. 21/II — 24 r.

Wniosek posła Berka i kolegów z Klubu P. Z. L. w sprawie zamknięcia drogi kilku wioskom pow. Pilzno z powodu otwarcia nowej drogi powiatowej Pilzno-Jodłowa.

Druk Sejmu Nr. 1033 z d. 22/II — 24 r.

R e f o r m a R o l n a.

Wniosek posłów Klubu P. S. L. „Piast” w sprawie ustawy o sfinansowaniu parcelacji i osadnictwa.

Druk Sejmu Nr. 1021 z d. 22/II — 24 r.

S p r a w y W e w n ę t r z n e.

Projekt ustawy o budżecie Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie, wniesiony przez M. S. Wewn.

Druk Sejmu Nr. 945 z d. 17/I — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zmian niektórych postanowień ustawy o państwowej służbie cywilnej, wniesiony przez Prez. Rady Ministrów.

Druk Sejmu Nr. 950 z d. 25/I — 24 r.

Wniosek posła K. Czapińskiego i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie konkordatu oraz udziału księży w zbrodniczych knowaniach antypaństwowych organizacji, specjalnie zaś tak zw. P. P. P.

Druk Sejmu Nr. 951 z d. 28/I — 24 r.

Wniosek posłów Zw. P. P. S. w sprawie zwalczania tajnych organizacji spiskowych i terrorystycznych oraz w sprawie pociągnięcia do odpowiedzialności osób urzędowych, wchodzących w porozumienie z tajną organizacją, działającą pod nazwą P. P. P.

Druk Sejmu Nr. 952 z d. 28/I — 24 r.

Wniosek posła Putka i tow. z klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie zmiany granic powiatu politycznego Maków (Małopolska).

Druk Sejmu Nr. 960.

Wniosek posła Putka i tow. z klubu Z. P. S. L. w sprawie rabunkowej gospodarki gminnej w Czarnym Dunajcu i tolerowania jej przez władze państwowe i wyższe instancje samorządowe.

Druk Sejmu Nr. 965 z d. 31/I — 24 r.

Wniosek posła Dąbskiego i innych w przedmiocie projektu ustawy o unormowaniu stosunków prawnych zawodu dziennikarskiego.

Druk Sejmu Nr. 967 z d. 31/I — 24 r.

Projekt ustawy o gminie miejskiej, wniesiony przez Ministerstwo spraw Wewnętrznych.

Druk Sejmu Nr. 973 z d. 6/II — 24 r.

Projekt ustawy o ordynacji wyborczej dla gmin miejskich, wniesiony przez M. S. W.
Druk Sejmu Nr. 974 z d. 6/II — 24 r.

Projekt ustawy o wyborach do sejmików powiatowych, wniesiony przez Min. Spr. Wewn.

Druk Sejmu Nr. 975 z d. 6/II — 24 r.

Projekt ustawy o powiatowych związkach komunalnych, wniesiony przez Min. Spr. Wewn.

Druk Sejmu Nr. 976 z d. 6/II — 24 r.

Projekt ustawy o gminie wiejskiej, wniesiony przez Min. Spr. Wewn.

Druk Sejmu Nr. 977 z d. 6/II — 24 r.

Projekt ordynacji wyborczej dla gmin wiejskich, wniesiony przez Min. Spr. Wewn.

Druk Sejmu Nr. 978 z d. 6/II — 24 r.

Wniosek posłów Klubów Zw. Lud. Narod., Chrześcijańskiej Demokracji i Klubu Chrześc.-Narod. w sprawie tajnych organizacji.

Druk Sejmu Nr. 981 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posła Z. Sokolnickiej i kolegów ze Zw. Lud. Narod. w sprawie usunięcia cudzoziemców uciążliwych oraz szkodliwych dla Państwa Polskiego i jego obywateli.

Druk Sejmu Nr. 984 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posła J. Skrzypy i towarzyszy w sprawie uniemożliwienia działalności Ukraińskiej Socjal-Demokratycznej Partii i zawieszenia socjalistycznej prasy ukraińskiej „Wperedu”, „Ziemli i Woli”, „Selanskiej Doli”, miesięcznika „Nowej kultury” oraz masowych aresztowań, rewizji wśród członków U. S. D. P. i wśród kulturalno-oświatowych i ekonomicznych instytucji i stowarzyszeń ukraińskich i osób prywatnych w Galicji Wschodniej, na Chełmszczyźnie, Podlasiu, Wołyniu i Polesiu.

Druk Sejmu Nr. 986 z d. 8/II — 24 r.

Projekt ustawy o pokrywaniu kosztów leczenia ubogich żydów, będących stałymi mieszkańcami gmin na obszarze b. Królestwa Kongresowego, wniesiony przez Min. Spraw Wewnętrznych.

Druk Sejmu Nr. 1007 z d. 18/II — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Ukraińskiego w sprawie tragicznej i tajemniczej śmierci w policyjnych aresztach we Lwowie przy ulicy Jachowicza Olgi z Lewickich Besarabowej.

Druk Sejmu Nr. 1013 z d. 21/II — 24 r.

Wniosek posła Inslera i tow. z koła Żydowskiego w sprawie stosunków w więzieniach lwowskich.

Druk Sejmu Nr. 1030 z d. 26/II — 24 r.

Wniosek posła Hołowacza i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie”, i „Jedność Ludowa” w sprawie zabójstwa 74-letniego starca Antoniego Horbaczewskiego i śmiertelnego pobicia jego żony ze wsi Dojnowa gminy Siedliskiej pow. Wołyńskiego przez policjantów P. P. w Gieranionach.

Druk Sejmu Nr. 1057 z d. 7/III — 24 r.

S k a r b o w o ś ć.

Projekt ustawy w przedmiocie uregulowania stosunków celnych, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 947 z d. 21/I — 24 r.

Wniosek posła Z. Kadłubowskiego i kolegów ze Zw. Lud. Narod. w przedmiocie braku funduszków w gminach wiejskich i w związkach samorządowych.

Druk Sejmu Nr. 958 z d. 29/I — 24 r.

Projekt ustawy o rozciągnięciu na górnośląską część woj. Śląskiego mocy obowiązującej ustawy z d. 29 października 1920 roku o spółdzielniach oraz ustaw późniejszych, dotyczących ruchu spółdzielczego, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 969 z d. 4/II — 24 r.

Projekt ustawy o opodatkowaniu piwa, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 970 z d. 26/I — 24 r.

Wniosek posła W. Kiernika i Klubu P. S. L. w sprawie bezzwłocznego wydania i ogłoszenia przez Rząd rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 roku o tymczasowym uregulowaniu fin. kom.

Druk Sejmu Nr. 982 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posła B. Greissa i tow. z Klubu Katolicko-Ludowego w sprawie ujednolnienia wartości franka złotego we wszystkich działach administracji skarbowej.

Druk Sejmu Nr. 983 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posła W. Kiernika i kol. z Klubu P. S. L. w sprawie sanacji finansów samorządowych przez nowelizację ustawy z dnia 15 czerwca 1923 roku o wyrównaniu podatków gruntowych oraz ustawy z d. 11 sierpnia 1923 roku o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Druk Sejmu Nr. 987 z d. 8/II — 24 r.

Projekt ustawy o sposobie zapłacenia podatku majątkowego w myśl ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o podatku majątkowym przez płatników posiadających majątki (nieruchomości) ziemskie, związane ograniczeniami własności, w drodze sprzedaży tych majątków, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 991 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posłów Bogusławskiego, Łaskiewicza i tow. w sprawie zmiany ustawy z d. 15 czerwca 1923 r. w przedmiocie wyrównania podatków gruntowych, tudzież niektórych podatków budynkowych, oraz ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Druk Sejmu Nr. 997 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posła Putka z Klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie naruszenia ustawy o podatku majątkowym przez zwolnienie majątków kościelnych i duchowieństwa od płacenia tegoż podatku.

Druk Sejmu Nr. 1002 z d. 15/II — 24 r.

Wniosek posłów Klubu P. S. L. „Wyzwolenia” i „Jedności Ludowej” w sprawie skreślenia części art. 58 i całych artykułów 59 i 60 ustawy o podatku majątkowym z d. 11 sierpnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 746).

Druk Sejmu Nr. 1010 z d. 19/II — 24 r.

Projekt ustawy, zmieniającej niektóre przepisy ustawy z d. 2/III—23 r. w przedmiocie udzielenia Ministrowi Skarbu upoważnienia do regulowania w drodze rozporządzeń obrotu pieniężnego z krajami zagranicznymi oraz obrotu obcemi walutami (Dz. U. R. P. Nr. 25/23 poz. 154) w brzmieniu nadanem ustawą z d. 23 czerwca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 62 poz. 459).

Druk Sejmu Nr. 1025 z d. 23/II — 24 r.

Wniosek posła Wiślickiego i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie umów w walucie obcej.

Druk Sejmu Nr. 1036 z d. 27/II — 24 r.

Wniosek posła W. Baranowskiego i kolegów z Klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie spiesznego wstrzymania poboru zaliczek na podatek majątkowy z tych gospodarstw drobnych, które z tytułu własności mają jednego gospodarza, istotnie zaś oddawna podzielone są przez rodzinę na karłowate, nie mające wartości 3,000 fr., gospodarstwa.

Druk Sejmu Nr. 1038 z d. 27/II — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zmiany ustępu 2 art. 119 ustawy w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego (Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 412) i ustępu 2 art. 8-go ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 747).

Druk Sejmu Nr. 1056 z d. 29/II — 24 r.

S k a r b o w o ś ć Z w i ą z k ó w S a m o r z ą d o w y c h.

Wniosek posła Z. Kadłubowskiego i kolegów ze Zw. Lud. Narod. w przedmiocie braku funduszków w gminach wiejskich i w związkach samorządowych.

Druk Sejmu Nr. 958 z d. 29/I — 24 r.

Wniosek posła W. Kiernika i kol. z klubu P. S. L. w sprawie bezzwłocznego wydania i ogłoszenia przez Rząd rozporządzenia wykonawczego do ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Druk Sejmu Nr. 982 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posła W. Kiernika i kol. z klubu P. S. L. w sprawie sanacji finansów samorządowych przez nowelizację ustawy z d. 15 czerwca 1923 r. o wyrównaniu podatków gruntowych oraz ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu fin. komunalnych.

Druk Sejmu Nr. 987 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posłów Bogusławskiego, Łaskiewicza i tow. w sprawie zmiany ustawy z d. 15 czerwca 1923 r. w przedmiocie wyrównania podatków gruntowych, tudzież niektórych podatków budynkowych, oraz ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Druk Sejmu Nr. 997 z d. 8/II — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zmiany ustępu 2 art. 119 ustawy w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego (Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 412) i ustępu 2 art. 8 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 747).

Druk Sejmu Nr. 1056 z d. 29/II — 24 r.

Sprawiedliwość.

Projekt ustawy w przedmiocie zwinięcia kas sierocych oraz przechowywania depozytów sądowych w okręgach sądów apelacyjnych: krakowskiego i lwowskiego oraz sądu okręgowego cieszyńskiego, wniesiony przez Min. Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 942 z d. 5/I — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy depozytowej z d. 21/IV — 1913 r. (Zb. U. pr. str. 225) oraz ustawy z d. 23 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 57 poz. 358); wniesiony przez M. Sprawiedl.

Druk Sejmu Nr. 943 z d. 11/I — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustaw o Najwyższym Trybunale Administracyjnym na obszar wojew. Śląskiego.

Druk Sejmu Nr. 962 z d. 26/I — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Prawniczej o projekcie rządowym ustawy w przedmiocie skrócenia czasu aplikacji, wymaganej do uzyskania uzdolnienia do urzędu sędziowskiego w województwach zachodnich (Druk 852).

Druk Sejmu Nr. 1023 z d. 26/II — 24 r.

Wniosek posłów Lypacewicza, Putka, Saranieckiego, Śmiarowskiego, Popiela, Marka i t. d. w sprawie stosowania przepisów art. 92 Kod. Cyw. Król. Pol. i następnych ustawy z d. 2 czerwca 1836 r. (Dz. P. t. 18):

Druk Sejmu Nr. 1040 z d. 29/II — 24 r.

Wniosek Klubu Sejmowego Związku Ludowo-Narodowego w sprawie zniesienia obowiązującej dotychczas na ziemiach Województwa Poznańskiego i Pomorskiego ustawy pruskiej z d. 11/III — 1850 r.

Druk Sejmu Nr. 1054 z d. 6/III — 24 r.

Sprawy zagraniczne.

Wniosek posłów Klubu Sejmowego Zw. Lud. Narod. w sprawie wydalenia robotników polskich przez rząd niemiecki.

Druk Sejmu Nr. 933 z d. 4/I — 24 r.

Wniosek posła Brzezińskiego i kol. z Klubu N. P. R. w sprawie gwałtownego wydalenia robotników polskich z Niemiec.

Druk Sejmu Nr. 934 z d. 4/I — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie ratyfikacji umowy polsko-jugosłowiańskiej, dotyczącej stosunków prawnych obywateli obu stron z protokołem końcowym, podpisanym w Belgradzie d. 4/V — 23 r., wniesiony przez M. S. Z.

Druk Sejmu Nr. 935 d. 4/I — 24 r.

Wniosek posłów S. Królikowskiego, S. Łańcuckiego i innych w sprawie traktatu handlowego ze związkiem Socjal. Rep. Radzieckich.

Druk Sejmu Nr. 956 z d. 29/I — 24 r.

Wniosek posła Z. Sokolnickiej i kolegów ze Zw. Lud. Narod. w sprawie zabiegów niemieckich, wstrzymujących zastosowanie retorsji przez Rząd Polski do Niemców, nie posiadających obywatelstwa polskiego.

Druk Sejmu Nr. 985 z d. 8/II — 24 r.

Projekt ustawy z uzasadnieniem odnośnego wniosku w przedmiocie ratyfikacji Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego pomiędzy Polską a Finlandją, podpisanego w Warszawie d. 10 listopada 1923 r., oraz tekst tego traktatu i dołączonych doń aneksów A. i B. protokołu zamknięcia z d. 10 listopada 1923 r. listy A. i B. (do protokołu tego), noty Ministra Spr. Zagr. z d. 11/XII—23 r. do Chargé d'Affaires Finlandzkiego w Warszawie w sprawie rozciągnięcia postanowień Traktatu powyższego na terytorjum w. m. Gdańska, wniesiony przez M. S. Z.

Druk Sejmu Nr. 1000 z d. 12/II — 24 r.

Projekt ustawy z uzasadnieniem odnośnego wniosku w przedmiocie ratyfikacji Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego pomiędzy Rzplita Polską a Wielką Brytanią, podpisanego w Warszawie d. 26 listopada 1923 r., oraz tekst tego Traktatu, dołączonych doń dwóch aneksów Nr. 1 i Nr. 2 i not Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 26 listopada 1923 r. do posła angielskiego w Warszawie: 1) w sprawie ułatwień tranzytowych, 2) w sprawie udziału w. m. Gdańska, oraz tegoż Posła do Ministra Spraw Zagranicznych z d. 26 listopada 1923 r., 3) w sprawie „antiedumping clause“, 4) w sprawie dokumentów nawigacyjnych.

Druk Sejmu Nr. 1045 z d. 28/II — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie ratyfikacji protokołu, podpisanego w Genewie dnia 14 czerwca 1923 r., dotyczącego poprawki art. 393 Traktatu Pokoju, podpisanego w Wersalu d. 28 czerwca 1919 r., oraz odpowiednich artykułów innych Traktatów Pokoju

Druk Sejmu Nr. 1046 z d. 28/II — 24 r.

Wniosek posłów z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedność Ludowa“ w sprawie Klajpedy.

Druk Sejmu Nr. 1052 z d. 6/III — 24 r.

Sprawy Wojskowe.

Sprawozdanie Komisji Wojskowej, dotyczące projektu ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów marynarki wojennej (Druk 425).

Druk Sejmu Nr. 979 z d. 12/II — 24 r.

Projekt ustawy o zakwaterowaniu wojska, wniesiony przez Min. Spraw Wojskowych.

Druk Sejmu Nr. 992 z d. 9/II — 24 r.

Wniosek posła Pasickiego i kolegów z klubu P. S. L. „Piast“ w sprawie wypłacania należności za rzeczy rekwirowane przez Armię Polską w czasie prowadzenia wojny w 1919 i 1920 r.

Druk Sejmu Nr. 1014 z d. 22/III — 24 r.

Wniosek posła Wędziagolskiego i kolegów z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedność Ludowa“, w sprawie zniesienia w wojsku w czasie pokoju instytucji „ordynansów“.

Druk Sejmu Nr. 1019 z d. 22/II — 24 r.

Władza Naczelna i Rząd.

Wniosek posłów ze Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie rewizji statutu organicznego woj. Śląskiego i wprowadzenia w życie na całym Polskim Śląsku w ramach organicznego statutu woj. Śląskiego wszelkich obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej ustaw i przepisów oraz ustalenia kompetencji naczelnych władz państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1050 z d. 6/III — 24 r.

Walka z drożyzną.

Wniosek posła Gdyka i kol. z klubu Chrześcijańskiej Demokracji w sprawie zaopatrzenia ludności w cukier.

Druk Sejmu Nr. 954 z d. 28/I — 24 r.

Wniosek posła Kapelińskiego i tow. z Klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa”, w sprawie drożyzny artykułów pierwszej potrzeby.

Druk Sejmu Nr. 1035 z d. 27/II — 24 r.

Różne.

Wniosek posła W. Ostrowskiego i kolegów z klubu P. S. L. w sprawie zabicia 9 robotników kolejowych przez pociąg na szlaku Rudniki—Częstochowa w d. 3/II r. b.

Druk Sejmu Nr. 989 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posła Malika i kolegów z klubu P. S. L. „Piaś” w sprawie uregulowania prawa własności gruntów zajętych pod forty i wypłacenia odszkodowania właścicielom zajętych pod nie gruntów.

Druk Sejmu Nr. 998 z d. 8/II — 24 r.

Wniosek posłów Wiewiórskiego, Berka i kolegów P. Związku Ludowców w sprawie pozwolenia uprawy tytoniu do własnego użytku dla włościan na rok 1924.

Druk Sejmu Nr. 1003 z d. 15/II — 24 r.

Wniosek posła Brunona Gruszki i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie wydania zarządzeń zapobiegnięcia gwałtowności powodzi i jej ewentualnym skutkom.

Druk Sejmu Nr. 1016 z d. 21/II — 24 r.

Wniosek posłów R. Jaworowskiego, N. Barlickiego, Z. Praussowej i tow. w sprawie zamknięcia Opery Warszawskiej z powodu braku funduszy.

Druk Sejmu Nr. 1059 z d. 7/III — 24 r.

Dr. TADEUSZ PRZEORSKI.

Organizacja gminy miejskiej według projektu rządowego.

Obecny system administracyjny Rzpltej ma — jak zresztą dotychczas wiele instytucji państwowych — charakter ustroju tymczasowego. Dotyczy to zarówno samorządu, jak ustroju państwowych władz administracyjnych. Specjalnie co do organizacji samorządu przypomnieć należy, że dotychczas na terytorjum Rzpltej obowiązują trzy, względnie cztery systemy samorządu, przeważnie pozostałość jeszcze z czasów rządów zaborczych. Jednym z pierwszych zadań państwa jest unifikacja administracji na terenie Rzpltej, a to zarówno państwowej, jak samorządowej. Wytyczne w tym kierunku zawierają postanowienia art. 3, 65, 66, 67, 68, 69 i 70 Konstytucji Rzpltej z 17 marca 1921. W częściowej rozbudowie powyższych postanowień rząd Rzpltej opracował 8 projektów ustaw dotyczących samorządu.

Projekty te obejmują ustrój samorządu gminy wiejskiej, miejskiej, powiaty i województwa. Organizacja każdej z wymienionych jednostek samorządu terytorjalnego ujęta została kodyfikacyjnie w dwie ustawy, a to ustawę określającą zasady ustroju i ustawę zawierającą ordynację wyborczą.

Podstawą bezwzględnie obowiązującą przy opracowaniu powyższych projektów musiały być postanowienia powołanych poprzednio artykułów konstytucji marcowej. Postanowienia te muszą też być zasadniczym punktem wyjścia przy rozpatrzeniu i ocenie omawianych projektów.

Konstytucja nasza odnośnie do administracji państwa i udziału w niej samorządu zawiera następujące zasady:

a) Rzplta polska, opierając swój ustrój na szerokim samorządzie terytorjalnym, przekazuje przedstawicielstwu tego samorządu właściwy zakres ustawodawstwa zwłaszcza z dziedziny administracji, kultury i gospodarstwa, który zostanie bliżej określony ustawami państwowymi.

b) dla celów administracyjnych państwo polskie podzielone będzie w drodze ustawodawczej na województwa, powiaty, gminy miejskie i wiejskie, które będą równocześnie jednostkami samorządu terytorjalnego.

c) jednostki samorządowe mogą łączyć się w związki dla przeprowadzenia zadań wchodzących w zakres samorządu. Związki takie mogą otrzymać charakter publiczno-prawny na podstawie osobnej ustawy.

d) w organizacji państwowej przeprowadzona będzie zasada dekoncentracji. Organy administracji państwowej w poszczególnych jednostkach terytorjalnych mają być zespolone w jednym urzędzie pod jednym zwierzchnikiem. Zarazem uwzględniona będzie zasada udziału obywateli powołanych drogą wyboru w wykonaniu zadań tych urzędów w granicach określonych ustawami.

e) prawo stanowienia w sprawach należących do zakresu działania samorządu przysługuje Radom obieralnym. Czynności wykonawcze Samorządu wojewódzkiego i powiatowego należą do utworzonych na zasadzie zespolenia kolegów obieranych przez ciała reprezentacyjne z przedstawicielami władz administracyjnych i pod ich przewodnictwem.

f) źródła dochodowe Państwa i Samorządu będą ustawami ściśle rozgraniczone.

g) Państwo będzie sprawowało nadzór nad działalnością samorządu przez Wydziały samorządu wyższego stopnia; nadzór ten mogą jednak ustawy przekazać częściowo sądownictwu administracyjnemu.

Wypadki, w których uchwały Samorządu wymagać będą wyjątkowo zatwierdzenia przez organy samorządu wyższego stopnia lub przez Ministerstwa, określone będą ustawami.

h) obok samorządu terytorjalnego (administracyjnego) osobna ustawa powoła samorząd gospodarczy dla poszczególnych dziedzin życia gospodarczego, a mianowicie izby handlowe, przemysłowe, rolnicze, rzemieślnicze i inne, połączone z naczelną izbą gospodarczą Rzpltej, których współpracę z władzami państwowymi w kierowaniu życiem gospodarczym i w zakresie zamierzeń ustawodawczych określą ustawy.

i) odwołania od orzeczeń organów zarówno rządowych jak i samorządowych dopuszczalne są tylko do jednej wyższej instancji, o ile wyjątkowo trzecia instancja nie jest ustawą przewidziana; od orzeczeń karno-administracyjnych w II instancji istnieje prawo odwołania się do właściwego sądu, wreszcie dla orzekania o legalności aktów administracyjnych w zakresie administracji tak rządowej, jak samorządowej przewidziane jest osobne sądownictwo administracyjne, oparte w swej organizacji na współ-

działaniu czynnika obywatelskiego i sędziowskiego z istniejącym już obecnie Najwyższym Trybunałem administracyjnym na czele.

Z zasad powyższych wynika, że

1) państwo rządzone ma być centralnie w przeciwieństwie do systemu prowincjonalnego, przy przyjęciu zasady dekoncentracji tj. przekazania władzy terytorjalnej mandatem władz naczelnych związkowi terytorjalnym,

2) administracja jego opierać się ma na systemie samorządowym, zespolonym ściśle z organami administracji rządowej,

3) organa uchwalające mają być ściśle oddzielone od organów zarządzających i wykonawczych,

4) samorządowi przysługuje autonomia tj. legislatura w formie prawa wydawania t. zw. statutów miejscowych względnie ustaw wojewódzkich,

5) charakter władz administracyjnych mają powiaty wiejskie i miejskie, oraz województwa. — Gminy wiejskie i miejskie, ostatnie o ile nie są wydzielone z powiatów, są organami administracji państwowej jedynie w drodze delegacji.

Wytyczne powyższe odbiegają znacznie od zasad samorządu dotychczasowego zarówno w b. Kongresówce, jak przedewszystkiem w Małopolsce. Austriacka ustawa gminna z 1862 roku w przeciwieństwie do polskiej konstytucji, która opiera administrację państwa na samorządzie, nadała autonomię i samorząd gminie, obok samorządu krajowego — przewidziała przytem możliwość utworzenia między temi dwiema instytucjami organizacji pośredniej w postaci samorządu powiatowego utworzonego ustawą krajową z roku 1886 o reprezentacjach powiatowych. Dekret o samorządzie miejskim obowiązujący obecnie na ziemiach b. zaboru rosyjskiego przyznał miastom przeważnie tylko samorząd gospodarczy.

Istotną cechą samorządu austriackiego w przeciwieństwie do zasad konstytucji marcowej, był dualizm władz rządzących, państwowych i krajowych, sprzeczny z pojęciem ustroju samorządowego, a wynikający w Austrii z konieczności państwowych i dynastycznych. Każdy powiat, a także kraj jako prowincja państwa, posiadał dwa rodzaje instytucji rządzących, państwową i samorządową. Wszelkie dążenia Sejmu Galicyjskiego zmierzające do uchylenia tego dualizmu i zespolenia samorządu z administracją państwową — datujące się od roku 1866, a mające szczególniejszy wyraz w powtarzających się w latach 1869, 1874, 1876, 1881 uchwałach Sejmu krajowego — rozbiły się o opór Wiednia i zasadę centralizmu wszechwładnie w Austrii panującą.

Z chwilą przewrotu politycznego i powstania niepodległej Polski racje państwowe austriackie straciły wszelką aktualność. Sprawująca Rząd Małopolski polska Komisja likwidacyjna zaraz w listopadzie 1918 zniosła dua-

lizm reprezentacji powiatowych oddając przewodnictwo wydziału powiatowego staroście powiatowemu i zespalać przynajmniej co do administracji powiatowej czynnik rządowy z czynnikiem obywatelskim — Samorząd miejski i gminny pozostał na razie bez zmiany z wyjątkiem rozszerzenia prawa wyborczego przez dodanie IV Koła robotniczego — Samorząd krajowy został zniesiony, a w miejsce wydziału krajowego utworzony został tymczasowy Wydział samorządowy — instytucja przejściowa, kadłubowa, bez wyraźnej kompetencji i określonego zakresu działania.

Z przedstawionych poprzednio postanowień Konstytucji wynika, że samorząd nie jest sam dla siebie celem, lecz systemem administracji państwowej — w konsekwencji zatem musi być przy uwzględnieniu w najszerszej mierze interesów ludności miejscowej, jej życzeń i dążeń, zainteresowania się najszerszych jej sfer sprawami publicznymi, dostosowany jednak do potrzeb państwa i w mechanizm jego administracji ściśle włączony. Przyjmując bowiem za podstawy administracji państwowej samorząd — o ile administracja ta ma być jednolitą i prawidłową, muszą samorządowe ogniewa tego ustroju administracyjnego działać niezwykle sprawnie w ścisłej koordynacji z administracją rządową.

Przyjmując, że samorząd zgodnie z zasadniczym jego pojęciem jest sprawowaniem władztwa miejscowego przez lokalne czynniki obywatelskie, tj. sprawowaniem przez te czynniki administracji terytorjalnej państwa, że jest udziałem tychże czynników w dążnościach państwa do realizacji potrzeb ludności na drodze ustawodawstwa lokalnego, wreszcie kontrolą ludności nad administracją publiczną, Konstytucja zasadę powyższą realizuje na podstawie zespolenia władz państwowych z samorządem, gdyż istotnym warunkiem dobrej administracji jest ciągła styczność i współdziałanie organów administracji publicznej z przedstawicielami narodu.

Z powyższych zasad wynikać muszą w praktycznym ujęciu problemu rozbudowy samorządu następujące konsekwencje:

a) przyjęcie zasady samorządu poczynszy od najniższej jednostki administracyjnej, jaką jest gmina wiejska i przeprowadzenie tej zasady odpowiednią organizacją samorządu miasteczek, miast, miast wyłączonych z powiatów, miast o własnych statutach, powiatów wiejskich aż do samorządu wojewódzkiego i ostatecznego najwyższego wyrazu udziału ludności w zarządzie Rzpltej tj. Sejmu i Senatu.

b) uzależnienie, wzajemne ustosunkowanie i zharmonizowanie tych poszczególnych ogniw administracji samorządowej i państwowej przez poddanie najniższych jednostek samorządu tj. gmin wiejskich i miast nie wyłączonych z powiatu nadzorowi i kontroli Wydziału powiatowego, miast wyłączonych z powiatów i powiatów wiejskich nadzorowi Wydziału woje-

wódzkiego, samorządu wojewódzkiego zaś — naczelnym Władzom administracyjnym państwa.

c) powołanie drogą wyborów przedstawicieli szerokich sfer ludności do udziału w stanowieniu praw i kontroli administracji poszczególnych ogniw tejże — a więc w gminach rad gminnych w miastach Rad miejskich — w powiatach sejmików powiatowych, w województwach sejmików wojewódzkich.

d) prawo wydawania w granicach terytorjalnych związków samorządowych, to jest gminy, powiatu, województwa, praw ogólnie obowiązujących z mocą egzekucyjną w formie statutów miejscowych.

e) poruczenie wybranym, względnie powołanym przez reprezentacje samorządowe czynnikom czynności wykonawczych i zarządu, przekazanie przez państwo tymże organom w granicach ustaw agend administracji państwowej.

f) oddzielenie zupełne władz uchwalających i kontrolujących od czynnika zarządzającego i wykonawczego, a wobec poruczenia temu ostatniemu agend administracji państwowej posiadanie pewnego wykształcenia i pewnych kwalifikacji, w dalszej konsekwencji zatwierdzenie wyboru przez władze nadzorcze, przysięga służbowa, oraz nadzór służbowy nad jego działalnością wykonywany przez jednostki samorządowe wyższego stopnia, oraz przez państwo.

g) zasada, że urzędnicy samorządowi o ile spełniają funkcje administracji państwowej muszą mieć analogiczne kwalifikacje jakich państwo wymaga w służbie rządowej, że ich stosunek służbowy, normy uposażenia, prawa emerytalne, powinny być jednakie, że przejście ze służby rządowej do samorządowej i odwrotnie winno być dopuszczalnem i ułatwionem przy zachowaniu pełnych praw w służbie poprzedniej nabytych.

Opracowane przez Rząd ustawy samorządowe obejmują całokształt zagadnienia samorządowego — ściśle w ramach obowiązujących postanowień Konstytucji, w konstrukcji swej podstawowej ściśle i konsekwentnie zawierają szereg, prawie że jednakich, w poszczególnych projektach postanowień, dotyczących zwłaszcza zakresu działania, prawa finansowego, nadzoru państwowego, toku instancji, instytucji wspólnych wszystkim organizacjom samorządowym, co w wysokim stopniu ułatwia zapoznanie się z nimi i zorientowanie się w omawianem zagadnieniu.

Opracowany projekt ustawy o gminie miejskiej, bo tym głównie zająć się zamierzam, ujęty jest w formę ustawy ramowej zasadniczej dla wszystkich miast Rzeczypospolitej. Pod względem kodyfikacyjnym jest może zbyt obszerny i kazuistyczny. Zarzut ten jednak, zważywszy specyficzne stosunki naszego państwa, zupełnie nową, a niezmiernie doniosłą rolę sa-

morządu w przyszłej organizacji ustroju administracyjnego państwa, może stać się raczej jego zaletą, niż wadą.

Omawiany projekt ustawy o Gminie miejskiej — którego szczegółów, przyjmując, że wszyscy interesujący się temi sprawami mieli możliwość zainformowania się z jego brzmieniem, drukowaniem w Samorządzie miejskim, omawiać nie będę — o ile dotyczy samej struktury samorządu jego roli i stanowiska w państwie, pokrywa się w głównych zarysach z uchwałami dotychczasowych zjazdów miast Małopolski i Śląska cieszyńskiego, powziętymi zarówno w przedmiocie ustroju administracyjnego Rzpltej, jak zasad ustawy gminnej dla miast. Zasady natomiast przyszłej ordynacji wyborczej dla miast wychodzą z diametralnie przeciwnego stanowiska zjazdów miast naszej dzielnicy, które oświadczyły się ze względów podstawowych, ogólnospołecznych i administracyjnych, oraz z uwagi na konieczność utrzymania polskiego charakteru miast mniejszych i miast na kresach — za systemem zastępstwa interesów w ordynacji wyborczej.

Opracowane przez Rząd projekty ustaw samorządowych odbiegają natomiast w wielu punktach od zasad ustawy opracowanej przez Związek miast polskich, a akceptowanych zresztą bardzo nieznaczoną większością przez zjazdy miast w Poznaniu, Lwowie i Katowicach. Różnice te polegają przeważnie na niepełnym uwzględnieniu przez projekt Związku miast zasad Konstytucji, a dotyczą głównie:

1) przeprowadzonej przez projekt rządowy zasady zespolenia organizacji samorządowej z organizacją administracji państwa, wynikającej — jak na wstępie wspomniałem — z zasad konstytucji,

2) zawierdzania wyborów członków Magistratu przez Władze nadzorcze, czemu zasadniczo Związek miast jest przeciwny, a co ma swe uzasadnienie w oparciu administracji państwowej na samorządzie i poruczeniu przez Rząd samorządowi agend administracji państwowej,

3) utraty mandatu radzieckiego przez radnego wybranego na członka Magistratu, co wynika z zasady dekoncentracji przyjętej przez Konstytucję i podziału władzy na uchwalającą i wykonawczą, oraz oparcia ordynacji wyborczej na bardzo szerokich zasadach, w których to warunkach ingerencja R. m. w samą administrację miejską musi być w interesie prawidłowego toku tej administracji ograniczoną,

4) podziału ławników na zawodowych i niezawodowych — wymogu kwalifikacji dla zawodowych członków Magistratu oraz podwójnej kadencji urzędowania dla zawodowych członków Magistratu,

5) czasu kadencji Rady miejskiej, proponowanej przez Rząd na 4 lata przez Związek miast na lat sześć z wyborem przez Radę miejską ustępu-

jącą wzorem angielskim t. zw. starszych (aldermanów) radnych w ilości nieprzekraczającej $\frac{1}{3}$ części członków ustępującej Rady, a urzędujących 12 lat,

6) możliwości mianowania członków magistratu przez władze nadzorcze z urzędu na czas aż do wyboru przez Radę m. członków Magistratu, którzy uzyskają zatwierdzenie władz przełożonych,

7) możliwości zawieszenia uchwały R. m. przez Magistrat, oraz uchwały Magistratu przez Prezydenta m. względnie burmistrza,

8) zasady, że w ramach zasadniczej ustawy — może własne statuty mieć 5 miast wielkich — inne miasta wydzielone z powiatu mogą opracować wspólną dla siebie ustawę, podczas gdy Związek miast domaga się wogóle wolności ułożenia sobie statutu dla miast,

9) badania nie tylko legalności ale i celowości gospodarki gminnej przez władze nadzorcze, kontroli tejże gospodarki przez Wydziały samorządu wyższego stopnia zamiast przez osobne komitety,

10) przewodnictwa w komisjach, które projekt ustawy oddaje prezesom Rady miejskiej — burmistrzowi względnie członkom Magistratu — podczas gdy Związek miast proponuje wybór przewodniczącego z łona komisji,

11) przyjęcia w ordynacji wyborczej zasady pluralności, gdy Związek miast stoi na stanowisku czystego 5 przymiotnikowego głosowania,

12) poruczenia przeprowadzenia wyborów Prezydentowi względnie burmistrzowi — zamiast, jak to żąda Związek miast, sędziemu.

Te są zasadnicze różnice między zasadami przyjętymi przez projekty rządowe, a stanowiskiem zajętym przez Związek miast polskich. Różnice te nie są tak istotne, by w przedmiocie tym dalsza dyskusja była wykluczoną. Pochodzą one stąd, że projekt Związku miast jest do pewnego stopnia syntezą zasad przyszłej ustawy miejskiej, niezupełnie ściśle liczącą się z zasadami konstytucji — gdy tymczasem projekt rządowy jest szczegółowo, logicznie, ściśle z konstytucją rozbudowaną konstrukcją administracji państwowej na podstawach samorządu.

Przedstawiony zarys ustawy o gminie miejskiej różni się również w ujęciu całego szeregu zagadnień od obecnie obowiązujących na terenie Małopolski ustaw gminnych, a to zarówno statutów obu miast stołecznych jak miast rządzących się ustawami z r. 1889 i 1896. Ustawy cytowane, jak i statuty miast Lwowa i Krakowa są przepisami rozbudowanymi na zasadach zasadniczej ustawy gminnej z roku 1862 oraz krajowej z r. 1866. Te same różnice okazuje porównanie projektowanej organizacji samorządu powiatowego w stosunku do ustawy o reprezentacji powiatowej z r. 1866 i organizacji samorządu wojewódzkiego w stosunku do organizacji Sejmu

krajowego Galicyjskiego. Różnice te odnośnie do gmin—w szczególności do gmin miejskich—tkwią głównie:

1) w postanowieniach o członkostwie gminnym. Ustawy małopolskie przyjmują również członkostwo gminne obejmując niem przynależnych i uczestników gminy t. j. osoby mające w gminie majątek nieruchomy, lub opłacających w gminie bezpośrednie podatki. Jedynie przynależni do gminy mają prawo do wsparcia i opieki w razie zubożenia. Projekt ustawy o gminie miejskiej uważa za członka gminy każdego, kto w gminie zamieszkał wśród okoliczności wskazujących na zamiar trwałego tamże pobytu. Poza powyższem kryterjum projekt określa członkostwo dość ogólnie, nie łącząc z niem ani specjalnych praw, ani obowiązków. Uwzględniwszy, że prawo wyborcze unormowane jest osobnymi przepisami, że opieka społeczna objęta została osobną ustawą, tworzenie fikcyjnego jakiegos i sztucznego pojęcia członkostwa jest de lege ferenda zbędnem, ze względu zaś na postanowienia zawarte w art. 10 ust. 1 projektu—może nawet i niebezpiecznem. W konsekwencji bowiem utrzymania instytucji „członkostwa” gminnego w jej obecnej strukturze zupełnie niepotrzebnej, zdarzyć się może, że gmina świadczenia z dziedziny opieki społecznej, opieki nad ubogimi, ograniczone dotychczas do osób przynależnych, wobec nieuchwytnego kryterjum stałego zamieszkania (domicilium) trudności przeprowadzenia kontrdowodu—rozszerzyć będzie musiała na liczne rzesze mieszkańców, a możliwie nawet i obcych. Gmina, która ma dobrze urządzoną instytucję opieki społecznej, dobrze prowadzone Zakłady humanitarne, wobec postanowienia, że o członkostwie osób chorych, fizycznie lub umysłowo niedołężnych decyduje ich prawny zastępca, może być narażona na wielkie ciężary, bo cała biedota i nędza ludzka z okolicznych wsi, powiatów i miasteczek ściągając będzie na starość do miasta dla tej właśnie opieki społecznej. Jeżeli się zważy, że nowa ustawa o opiece społecznej cały prawie ciężar teje przerzuca na gminy—to można z dużem prawdopodobieństwem twierdzić, że świadczenia w tej dziedzinie będą rozłożone bardzo nierównomiernie i że szereg gmin—zwłaszcza miast większych—stanie wobec niemożności podolania swym zadaniom.

W dzisiejszej ewolucji stosunków społecznych i pojęć prawnych, istotnym jest faktycznie stosunek mieszkańców do gminy i stosunek gminy do mieszkańców—wzajemne obowiązki i prawa—jedne i drugie powinny być w ustawie ustalone i sprecyzowane. Projekt ustawy nie normuje zupełnie obowiązków gminy względem jej mieszkańców, nie normuje poza „członkami” obowiązków mieszkańców, którymi mogą być obcy, poddani państw innych, mogą być osoby prawnicze, korzystające na równi z członkami z urzędzeń gminnych.

2) w postanowieniach dotyczących rozdziału władzy uchwalającej od władzy wykonawczej i zarządzającej i organizacji zarządu miasta. Przepisy te wspólne są w zasadzie wszystkim organizacjom samorządowym w projektach przez Rząd ostatnio opracowanych.

Zarząd Gminy stanowił dotychczas na wsi wójt wybierany z grona rady—w miastach burmistrz lub prezydent—dalej ich zastępcy podwójci, wiceburmistrz, wiceprezydent, skład zaś władzy gminnej na wsi t. zw. zwierzchność gminna, w miastach Magistraty złożone z assesorów—a w Krakowie i Lwowie z urzędników, naczelników Wydziałów.

Projekt rządowy przyjmuje Magistrat złożony z prezydenta, jego zastępców i członków tegoż zwanych ławnikami, wybranych przez Radę miejską. Ilość ławników wynosić ma w zasadzie 10% członków Rady. Ławnicy dzielą się na zawodowych i niezawodowych. Wybrani mogą być zarówno członkowie Rady miejskiej jak i osoby z poza Rady miejskiej. Zawodowi ławnicy urzędują podwójną kadencję—niezawodowi przez kadencję Rady, która ich wybrała. Wybór zawodowych członków Magistratu ma być dokonany w drodze konkursu—niezawodowych na tajnem, równem, proporcjonalnem prawie głosowania. Kandydat ma mieć kwalifikacje uzdalniające go do prowadzenia jednego lub kilku działów administracji miejskiej, kwalifikacje naukowe określają ustawy wojewódzkie—prezydent w miastach o własnych statutach ma posiadać nadto wykształcenie akademickie—w miastach średnich wyłączonych z powiatów wykształcenie szkół średnich—w innych miastach ukończoną szkołę powszechną. Członków Magistratu zatwierdza i zaprzysięga władza nadzorcza.

Organizacja powyższa odbiegająca znacznie od dotychczasowego typu Magistratów w Małopolsce wymaga bliższego omówienia. Małopolska ma Magistraty mieszane obywatelsko-urzędnicze—w skład ich wchodzi wybrani z grona Rady członkowie prezydum miasta, assesorzy, urzędnicy jako ciało kolegjalne—projekt opiera organizację Magistratu na ławnikach częścią zawodowych częścią niezawodowych, jako kierownikach jednego lub kilku działów administracji miejskiej. Koncepcja ta ma być przeciwstawieniem systemu burmistrzowsko-urzędniczego przyjętego w Małopolsce. Faktycznie jednak mało się od tego systemu, zdaniem mojem zresztą dobrego, różni. Ławnicy fachowi nie są bowiem niczem innem, jak urzędnikami gminnymi wybranymi przez Radę miasta na pewien czas w przeciwieństwie do urzędników stałych. Jedni i drudzy są mianowani przez Radę miasta, bo wybór na podstawie konkursu ławnika—nie różni się zdaniem mojem niczem od nominacji urzędnika stałego, będącej również często wynikiem konkursu. Różnica tkwi wyłącznie w czasie zaangażowania do służby gminnej—u ławników na lat kilka, u urzędników na znacznie dłuższy okres. Znaczenie

obranego przez Rząd systemu, oraz jego dodatnie strony polegają na czem innym, polegają na słusznej i trafnej dążności Rządu do stworzenia w państwie, które w $\frac{2}{3}$ częściach swego obszaru zawodowych, kwalifikowanych urzędników samorządowych ma bardzo niewielu, typu kwalifikowanych pracowników miejskich—stworzenie tego typu drogą elekcji przez Rady miejskie ludzi miejscowych, znajomością stosunków lokalnych do tego najbardziej powołanych—z pośród kandydatów na te stanowiska, wyboru osobników najteższych, najbardziej odpowiednich. Dla Małopolski mającej w miastach dostateczny zastęp urzędników rutynowanych i kwalifikowanych, instytucja ławników, wobec jej kosztowności, zmusi Rady miejskie do szukania tychże wśród swych starszych urzędników, naczelników poszczególnych departamentów i wydziałów—województwa poznańskie, pomorskie i śląskie ten typ ławników już po większej części posiadają—miasta Kongresówki we własnym interesie muszą go stworzyć. Dla Małopolski przeto zmiana ta nie ma tak istotnego znaczenia.

Co się tyczy składu Magistratu, to podział członków Magistratu na zawodowych i niezawodowych istotnie nie wydaje się trafny—o ile bowiem chodzi o opinię Gminy i prawo wglądu Rady miejskiej w gospodarkę Magistratu, to w pierwszym kierunku Magistrat może zawsze zasięgać opinii R. m. lub jej komisji—w drugim kierunku R. m. ma ustawą zagwarantowane prawo kontroli i wglądu w gospodarkę gminną przez swoje komisje, skład zaś Magistratu z członków o różnym stanowisku, rozmaitej kompetencji osłabia sprawność Magistratu—stworzyć może platformę do tarć między interesem Gminy a zadaniami i potrzebami administracji bieżącej. Uniknąć tegoż można przez skład Magistratu jednolity, złożony wyłącznie z członków zawodowych. Rzecz natomiast zupełnie szluszna, że członkowie Magistratu, który ma charakter państwowej władzy administracyjnej w mieście, muszą mieć pewne kwalifikacje, że wybór ich musi podlegać zatwierdzeniu i że w charakterze swym organów administracji państwowej muszą składać przysięgę służbową. Podwójny czasokres urzędowania członków Magistratu jest dawnym postulatem Koła miast Małopolski, wychodzących z założenia konieczności utrzymania pewnej ciągłości w administracji miejskiej i dania zarządowi miejskiemu możności rozwinięcia i przeprowadzenia swych myśli i projektów gospodarczych. Zasada ta jest tem słusniejszą w czasach obecnych, gdy Rady miejskie zwłaszcza w miastach większych stały się ciałami par excellence politycznymi, zajmującymi się zagadnieniami ogólnymi, stanowiącymi ogólne wytyczne tło dla gospodarki miejskiej. Błędem ustawy jest, że nie oznacza dokładnie kwalifikacji naukowych i fachowych ławników, kwalifikacji urzędników w miastach o ludności poniżej 25,000 mieszkańców, że sprawę tę tak doniosłą dla jedno-

litości administracji i zadań samorządowi przekazanych pozostawia ustawodawstwu wojewódzkiemu. Brak ten powinien być uzupełniony w ostatecznej redakcji projektu, a kwalifikacje ławników wyższe od uzdolnienia wymaganego od urzędników, nad którymi ławnicy mają być przełożonymi.

Odnosnie do proponowanej organizacji Magistratu nasuwają się jeszcze następujące wątpliwości:

Jak każda władza, każdy urząd—ktoś musi nim kierować ktoś musi być odpowiedzialny za jego działalność i tok jego czynności. Rozważać, naradzać się, stanowić może wielu, może to robić Rada miejska, kolegium Magistratu—rządzić może i odpowiadać za rządy jeden—to stara, ogólnie uznana zasada. W gminie czynnikiem takim powinien być prezydent czy burmistrz i ten charakter jego powinien być w ustawie ściśle i jasno postawiony. Zasada ta dotyczy zarówno stosunku prezydenta czy burmistrza jako przewodniczącego Magistratu do ławników jak i do urzędników miejskich. W jego rękach powinna się koncentrować cała władza wykonawcza i administracja gminy, władza porządkowa i dyscyplinarna całym personelem miejskim. Zasada powyższa nie jest zbyt jasno w projekcie ustawy przeprowadzoną, a kazuistycznie ujęte postanowienia artykułów 83 i następnych aż do 86 włącznie mogą w praktycznym wykonaniu spowodować wiele nieporozumień. Postanowienia wspomniane należałoby przeto odpowiednio zmienić.

Konsekwencją rozdziału władzy uchwalającej i władzy wykonawczej jest przepis, że członek Rady miasta wybrany członkiem Magistratu traci mandat radziecki i więcej w tej kadencji do Rady miasta wrócić nie może. Zasada zupełnie słuszna i racjonalna.

3) Odmienne również od obecnego ustroju unormowana została kontrola i nadzór wyższych władz nad gminą. Kontrola ta może niezupełnie zgodnie z zasadami konstytucji, przewidującymi wyjątkowe zatwierdzanie uchwał rad miejskich, została zaostrzoną i to zarówno w dziedzinie spraw własnego zakresu działania, jak i spraw zleconych. Wedle projektu bowiem przeważna część uchwał podlega zatwierdzeniu, a wszystkie uchwały nawet najblabszych spraw dotyczące muszą być bezzwłocznie po ich powzięciu podane w odpisach do wiadomości władz przełożonych. Kontrolę i nadzór wykonują Wydziały powiatowe, a odnośnie do miast wyłączonych z powiatu, miast o własnych statutach—wydziały wojewódzkie. Nadzór ten idzie w dwóch kierunkach, rzeczowym—dotyczącym zatwierdzania pewnych uchwał, zatwierdzaniu względnie badaniu budżetu miejskiego, zamknięć rachunkowych, osobowym—dotyczącym nadzoru służbowego, administracyjnego nad Magistratem, którego nietylko członków, ale i urzędników władze nadzorcze mogą w wypadkach ustawami przewi-

dzianych pociągnąć do odpowiedzialności porządkowej, zawiesić w urzędowaniu, a nawet złożyć z urzędu.

4) Dalszą istotną różnicę stanowią postanowienia ordynacji wyborczej. Kadencja Rady miasta trwa 4 lata — zawodowych członków Magistratu w zasadzie lat 8. Dotychczasowe kurje zostają zniesione we wszystkich organizacjach samorządowych. Ich miejsce zastępuje powszechne, tajne, bezpośrednie, pluralne prawo głosowania i stosunkowy rozdział mandatów. Zasady zatem z wyjątkiem pluralności, która stanowi nowość — analogiczne do przyjętych przez ordynację wyborczą do Sejmu. Głosowanie nie na osoby lecz na numery list, do urny stają stronnictwa polityczne, ich programy nie indywidualności ludzkie. Czy to w gminie właściwe, nie chcę się zastanawiać — zdania są podzielone i każde ma swoją rację. Stanowisko miast naszej dzielnicy jest zresztą ustalone i ma swój wyraz w deklaracji złożonej na zjeździe miast we Lwowie. W każdym razie stwierdzić należy, że skład Rad miejskich zmieni się zasadniczo i że element inteligencji przy obecnym braku jej organizacji wejdzie do rad miejskich w znacznie mniejszym procencie, niż obecnie jest w nich reprezentowany. Korzyści z tego Samorząd nie odniesie żadnej. Rząd pluralnością pragnie ratować doniosłe wartości społeczne i narodowo-państwowe, droga jednak w obecnej formie obrona nie jest bynajmniej trafna. Rozumieć można pluralność dla wykształcenia średniego i akademickiego, lecz trudno pojąć ideę pluralności wynikającej np. z faktu posiadania czworga dzieci.

Zastanawiając się nad stanowiskiem, jakie miasta Małopolski odnośnie do przedstawianych projektów zająć powinny, odróżnić należy dwie kwestje: zasadniczą, dotyczącą projektowanej struktury samorządu miejskiego, oraz dalszą dotyczącą ujęcia pewnych zagadnień z tą strukturą związanych. Co do pierwszej t. j. samej budowy samorządu, to wobec zasadniczych i to dość szczegółowych — pomijam kwestję słusznych czy niesłusznych — wytycznych Konstytucji co do roli samorządu w administracji państwa — odstępstwo od tychże w dzisiejszym stanie obowiązujących przepisów prawnych jest wykluczone. Dotyczy to zwłaszcza dążeń idących w kierunku usamodzielnienia samorządu, uniezależnienia tegoż od czynników rządowych, stworzenia z miast pewnego rodzaju kantonów autonomicznych miejskich w obrębie państwa. Tego rodzaju dążności separatystyczno-federacyjne są zresztą niezgodne z teorią samorządu i rolą tegoż w państwie. Projekt Rządu jest w zasadniczych jego podstawach zgodny z pojęciami przyjętymi w Małopolsce co do roli samorządu w Państwie i formy, w jakiej on ma mieć swój wyraz. O ile się zaś bierze pod uwagę stosunki na ogół w Polsce istniejące, przypuszczalne zamierzenia Rządu i cele odnośnie do samorządu Konstytucją przewidziane, projekt ustawy o samorzą-

dzie miejskim oparty na znajomości tych właśnie stosunków i przesłanek, a nadający charakter ogólnopństwowej instytucji proponowanym formom tegoż samorządu — wyklucza w dużym stopniu możliwość stworzenia z samorządu terenu dla spraw i interesów nic wspólnego z administracją miast nie mających. W tym też stanie rzeczy projekt rządowy jako synteza pewnych zasad, jako próba położenia silnych demokratycznych podwalin pod przyszły ustrój administracyjny Rzpltej musi znaleźć zrozumienie i poważną ocenę u tych czynników, którzy szeregi lat na czele samorządu miejskiego stali i z zagadnieniami tegoż samorządu się prawie że żyli.

O ile sama struktura samorządu miejskiego nie może nasuwać poważniejszych zarzutów, o tyle rozwiązanie niektórych jej zagadnień budzić musi szereg wątpliwości. Wątpliwości te poza omówionymi już instytucjami członkostwa gminnego, składu Magistratu, nadzoru władz przełożonych i zasad ordynacji wyborczej, dotyczą szeregu postanowień, które obecnie omówię. I tak de lege ferenda należałoby:

1) Skreślić postanowienia § 1 lit. b. (a mianowicie zdanie „Przepisy niniejszej ustawy obowiązują te gminy, które ustawy wojewódzkie uznają za miasta”). Przepis ten stanowiący pewnego rodzaju antynomię z postanowieniem art. 108 naraża szereg miast Małopolskich na zaliczenie ich do rzędu wsi. Ustawy wojewódzkie wydawać będą sejmiki wojewódzkie złożone w przeważającej większości z reprezentantów powiatów wiejskich — co w praktyce będzie miało ten skutek, że w przyszłości o zachowaniu charakteru miast decydować będzie wieś — rzecz bardzo prawdopodobna — pod kątem widzenia interesów i potrzeb wiejskich. Decyzji w tej mierze ustawodawstwu wojewódzkiemu pozostawić nie można, inaczej zdarzyć się może, że podobnie, jak to miało miejsce przy zamierzonym zaliczeniu miast poniżej 5000 ludności pod względem uprawnień podatkowych z ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów miejskich do rzędu wsi, aby samorząd powiatowy finansowo wzmocnić, kilkadziesiąt obecnych miasteczek Małopolski straci charakter miejski.

2) Odnośnie do art. 2 lit. b. wskazaniem by było objęcie ustawą o gminie miejskiej również i postanowień o zmianach granic, zwłaszcza o przyłączeniu lub wyłączeniu z urzędu gmin podmiejskich w wypadkach, w których względy administracyjne i ogólnogospodarcze i państwowe polskie za tem przemawiają, co obecnie połączone jest często z całym szeregiem trudności i przeszkód.

3) Należało sprecyzować ściśle stanowisko i organizację miast niewydzielonych z powiatu o ludności wyżej 15.000 mieszkańców, lub będących uzdrowiskami o charakterze użyteczności publicznej, poddanych nad-

zorowi wojewódzkiemu i ustalić stosunek tychże do powiatu i województwa, co w projekcie ustawy nie jest zupełnie ściśle i jasno przeprowadzone.

4) W art. 11 al. 2.

zamiast „choroby” zamieścić „brak zdrowia”.

al. 5. uznający sprawowanie opieki w najogólniejszym tego słowa pojęciu za powód zwolnienia od obowiązku przyjęcia urzędu gminnego — skreślić.

5) Uzupełnić tytuł I ustawy postanowieniami co do języka urzędowego, pieczęci urzędowych i określeniem stosunku istniejących w granicach miasta osób prawnych do Gminy.

6) Wobec przyjęcia pełnoletności na lat 21 przez ustawodawstwo polskie i wymogu rocznego zamieszkania — prawo wyborcze czynne przysługiwać może mającym 22 rok życia ukończony w chwili zarządzenia wyborów, o ile od roku stale zamieszkują w danej gminie. Stale zamieszkiwać bowiem może osoba zdolna do powzięcia ze skutkiem prawnym swej woli tj. osoba pełnoletnia.

7) Postanowienie art. 26 ust. 2 o powołaniu do Rady miasta przez tąż Radę z grona osób mających prawo do wybierania do Rady gminnej zastępców na miejsce opróżnione przez listę wygasłą — jako sprzeczne z zasadą wybieralności członków Rady i zasady proporcjonalności — skreślić. Uzupełnić natomiast brak postanowienia na ten wypadek, gdy Rada wskutek ubytku członków i zastępców zdekompiluje się w sposób wykluczający możliwość powzięcia legalnych uchwał.

8) Skreślić w art. 39 postanowienie, że wszelkie uchwały Rady miejskiej mają być przesłane w odpisie władzy nadzorczej.

9) Oznaczyć w art. 42 ustawy ilość zastępców Prezydenta dla miast o własnych statutach na 3-ch, miast wyłączonych z powiatu na 2-ch, dla burmistrzów ustanowić jednego zastępcę. Podwyższyć w art. 47 ilość członków Magistratu wynoszącej obecnie 10% radnych na 15%, a więc mniej więcej do ilości członków Magistratów przez obecne ustawy przyjętej w Małopolsce.

10) Poddać rewizji postanowienie art. 52 co do prawa głosowania na posiedzeniach Magistratu u ławników niezawodowych, którzy nie są przecież organami administracyjnymi w ścisłym tego słowa znaczeniu, lecz rzeczoznawcami R. m. w łonie Magistratu, o ile wogóle instytucja ławników niezawodowych zostanie utrzymana i przyznać głos stanowczy zastępcom ławników zawodowych (art. 54).

11) Określić w art. 63 jakie dziedziny życia gospodarczego i administracji miejskiej mogą być regulowane statutami miejscowymi — określić w art. 64 wysokość środków przymusowych i kar za przekroczenie przepi-

sów tychże statutów — nie pozostawiając tegoż osobno wydać się mającym przepisom.

12) Uchylić przepis art. 76, wedle którego każdy dodatkowy kredyt wymaga wyraźnego lub milczącego zatwierdzenia władzy nadzorczej, jako zbyt uciążliwy dla gospodarki miejskiej i dający szerokie pole do szykan ze strony władz nadzorczych.

13) W art. 81

punkt 3) dotyczącym ustalania wymiaru uposażeń dla członka Magistratu, zamiast słowa „wymiaru” zamieścić „zasad”,

punkt 5) zamieścić „ustalenie etatu” posad,

punkt 18) zatwierdzanie „zasad” zamiast umów, bo poszczególne umowy są rzeczą bieżącej administracji i nie mogą czekać tygodniami na zatwierdzenie ich przez Radę miasta.

14) W art. 82 ustawa powinna przynajmniej jedną komisję obligatoryjnie ustanowić, a to kontrolującą dla kasy miejskiej, określić jej skład, zakres działania i sposób działalności.

15) W art. 83, 84 sprecyzować postanowienia co do władzy porządkowej i dyscyplinarnej nad personelem miejskim, przelewając ją w całości na przewodniczącego Magistratu.

16) ad art. 87 ustęp 2 skreślić.

17) W art. 90 ust. 3 zadania policji miejscowej oraz obowiązki i prawa gmin w związku z wykonywaniem policji miejscowej — powinny być, o ile idzie o egzekutywę — wyszczególnione i ściśle określone w samej ustawie gminnej dla miast.

18) Ustosunkować i poddać władzy służbowej członków Magistratu prezydentowi względnie burmistrzowi.

19) Poddać rewizji zasady ordynacji wyborczej — w szczególności projektowaną pluralność w kierunku przyznania dalszych głosów dodatkowych poza umiejętnością czytania i pisania po polsku uzasadniającą prawo do 1 głosu dodatkowego,

1) cenzusowi inteligencji, obejmującemu ukończenie szkół średnich i szkół wyższych (łącznie z głosem zasadniczym maksymalnie 3 głosy),

2) dla udziału w polskiej kampanii wojennej i odznaczenia wojskowego, utraty męża, ojca, lub dziecka w czasie wojny polskiej (łącznie z głosem zasadniczym maksymalnie 3 głosy),

3) dla opłacania tytułem podatków bezpośrednich państwowych kwoty co najmniej 300 Złp. rocznie (łącznie co najwyżej 2 głosy),

z tem, że ogólna ilość głosów wogóle nie może przekraczać trzech. System proponowany uratowałby częściowo te zasady o których przeprowadzenie w ordynacji wyborczej Koło miast od lat zabiega.

MARCELI POROWSKI.

O stanie naszych miast i gospodarce miejskiej.

W pracy swej pod tytułem „Stan samorządu miejskiego w Polsce i braki w jego organizacji” umieszczonej w ostatnim numerze „Samorządu Miejskiego” z roku 1922, przytoczyłem dane cyfrowe o składzie organów miejskich i pracowników miejskich w miastach województwa warszawskiego.

Mówiąc zarazem ogólnie o miastach b. Królestwa Kongresowego, wskazałem na duże zaniedbanie tych miast, znajdujące się w związku z polityką rządu zaborczego i brakiem wogóle na tem terytorjum samorządu przed wojną.

Korzystając ze sprawozdań miast, posiadanych przez Ministerstwo Spraw wewnętrznych, mam możność obecnie przedstawić niektóre bliższe dane zarówno co do stanu miast jak i co do działalności organów miejskich.

Z powodu obszerności materiału i trudności jego opracowania muszę z konieczności ograniczyć się narazie tylko do miast województwa warszawskiego, uzupełniając w ten sposób poprzednią swą pracę, dotyczącą miast tegoż województwa.

Jakkolwiek sprawozdania, z których skorzystałem obecnie, dotyczą stanu miast i działalności organów miejskich za 1921 rok, to jednak nie straciły one przez to swej aktualności, gdyż niema podstaw do przypuszczenia, aby w dotychczasowych warunkach stosunki w miastach takiej uległy zmianie, iż stan rzeczy, wynikający ze sprawozdań za 1921 rok, utraciłby wszelkie podobieństwo do stanu obecnego.

Na wstępie muszę zaznaczyć, że nie pretenduję do bezwzględnej ścisłości danych, niżej przedstawionych, gdyż materiał, z którego korzystałem, nie zawsze był pełnowartościowy, a w każdym razie sprawiał trudność w orjentowaniu się i utrudniał możność porównywania skutkiem

braku jednolitego systemu rachunkowości komunalnej i jednolitych zasad budżetowania.

Pracą niniejszą objęte zostały 54 miasta województwa warszawskiego, w tem 53 miast, rządzących się dekretem o samorządzie miejskim i 1 miasto (Biała), którego stan prawny dotychczas uregulowany nie został.

O stanie miast województwa warszawskiego pod względem ich rozwoju i kulturalnego znaczenia może dać wyobrażenie nawet ich zewnętrzny wygląd. Według danych, przedstawionych przez miasta, z liczby 54 — w 29 miastach większość domostw jest drewnianych, a w 17 miastach domy drewniane stanowią ponad $\frac{2}{3}$ wszystkich domów.

O ile chodzi o ulice miejskie, to bardzo nieliczne miasta posiadają wszystkie ulice zabrukowane. W miastach, liczących ponad 10,000 mieszkańców, stan ulic przedstawia się następująco:

w Włocławku na 45 klm. ogólnej długości ulic — 18 klm. nie posiadało bruków,

w Żyrardowie zaledwie $\frac{1}{3}$ ulic posiadała bruki,

w Mławie na 47 ulic tylko 29 było zabrukowane,

w Kutnie tylko ulice w śródmieściu posiadały bruki,

w Łowiczu zabrukowane były wszystkie ulice w śródmieściu i główne arterje na przedmieściach,

w Skierniewicach na 42 ulice — 6 ulic bruków nie miało,

w Pruszkowie na 60 ulic tylko 5 posiadało bruki,

w Grodzisku było 5 ulic szosowanych, 5 brukowanych, pozostałe zaś według sprawozdania „gościńce lub drogi polne piaszczyste”,

w Mińsku Mazowieckim brukowane ulice stanowiły tylko trzecią część wszystkich ulic.

Z liczby pozostałych miast ponad 10,000 mieszkańców jedno tylko miasto Ciechanów miało wszystkie ulice zabrukowane; Płock i Pułtusk bliższych danych o stanie ulic nie przedłożyły. Z pośród innych miast wyróżniają się pod względem stanu swych ulic Wołomin, posiadający 3 ulice zabrukowane, Aleksandrów, posiadający tylko dwie ulice zabrukowane, a zwłaszcza Otwock, w którym na 54 klm. ogólnej długości ulic tylko 2 klm. miały bruki.

O ile wziąć pod uwagę, że stan istniejących bruków w wielu wypadkach jest zły z powodu nienależytego ich utrzymywania, to przychodzimy do przekonania, że pod względem stanu ulic miasta województwa warszawskiego pozostawiają wiele do życzenia.

Ze sprawą stanu ulic łączy się sprawa oświetlenia miasta, posiadająca poważne znaczenie zarówno ze względu na udogodnienie w komunikacji miejscowej, jak i ze względu na bezpieczeństwo publiczne. Otóż z pośród 54 miast województwa warszawskiego tylko 40 miast posiadało oświetlone ulice, w tem 34 miast — elektryczne, zaś 6 miast, mianowicie: Mława, Ciechanów, Płońsk, Sochaczew, Zakroczym i Biała — oświetlenie naftowe; 14 miast nie posiadało żadnego oświetlenia, a w tem jedno większe miasto (liczące ponad 10,000 mieszkańców) — mianowicie Mińsk Mazowiecki. Nie posiadały oświetlenia ulicznego również 3 inne miasta, będące siedzibą władz powiatowych, mianowicie Aleksandrów, Maków i Radzymin.

Żadne z miast województwa warszawskiego nie posiada tramwajów, a nawet nie we wszystkich większych miastach (ponad 10,000 mieszkańców) były drożki.

O stanie miast daje również pewne wyobrażenie sposób zaopatrywania mieszkańców w wodę i sposób usuwania nieczystości. Pod tym względem miasta województwa warszawskiego przedstawiają się następująco:

Wodociąg posiada m. Płock; wodociąg ten należy do koncesjonowanego „Towarzystwa Wodociągów Płockich” jednak administruje nim Magistrat.

Dzielnice fabryczną miasta Żyrardowa obsługują wodociągi Zakładów Żyrardowskich. W Pułtusku również istnieje wodociąg, (własność wojska), obsługujący jednak tylko pół miasta. Z mniejszych miast posiada wodociąg Ciechocinek; w Otwocku niektóre domy i sanatoria mają wewnętrzny wodociąg i wreszcie kilka domów w Rypinie korzysta z wodociągu. W innych miastach wodociągów zupełnie niema; ze sprawozdań wynika, że nie wszędzie są nawet artezyjskie studnie.

Co się tyczy kanalizacji, to tylko Płock jest skanalizowany, zaś z innych miast we Włocławku częściowo skanalizowane było śródmieście, w Żyrardowie kilkanaście domów, w Pułtusku kanalizacja przeprowadzona była na trzech ulicach, w Lipnie również tylko 3 ulice częściowo były skanalizowane, wreszcie w Rypinie i Otwocku posiadały kanalizację niektóre domy.

O ile do powyższych spostrzeżeń dodać jeszcze, że nie wszystkie miasta miały nawet kąpieliska publiczne (z liczby 54 miast — 21 nie posiadało żadnych publicznych urządzeń kąpielowych), że w niektórych miastach nie było nawet lekarza (np. Różana), że zjawisko takie, jak ambulatorjum miejskie, należy do rzadkości (z pośród mniejszych miast ambulatorja miejskie były urządzone tylko w Nieszawie, Mszczonowie, Nasielsku), że nieliczne miasta zdobyły się na utrzymywanie lekarza miejskiego (z pośród mniejszych miast Zakroczym, Rypin, Nowy Dwór), to przychodzimy do

tego przekonania, że miasta nasze są tak zaniedbane, iż celem zajęcia przez nie swego właściwego stanowiska i wykonywania właściwego zadania w charakterze ośrodków kultury, muszą one zdobyć się w czasie najkrótszym na ogromne wysiłki.

Przechodząc teraz do zobrazowania w świetle cyfr działalności organów miejskich w miastach województwa warszawskiego, powinniśmy przede wszystkim zapoznać się ze stanem majątku tych miast. Dokładnych danych o majątku miejskim, w szczególności o wartości tego majątku, brak; z konieczności więc ograniczamy się do przedstawienia opisowego ważniejszych obiektów majątkowych poszczególnych miast, a w szczególności gruntów miejskich (oprócz placów budowlanych) i przedsiębiorstw miejskich. Z pośród wszystkich miast województwa warszawskiego (za wyjątkiem Błonia, o majątku którego wiadomości nie posiadamy), ważniejsze obiekty majątkowe miały następujące miasta:

Włocławek	— 684 morgi leśnej przestrzeni, w tem 501 morg za- lesionej przestrzeni, a nadto 237 morg nieużytków,
Płock	— około 430 morg gruntów ornych,
Mława	— około 795 morg lasu i około 30 morg ziemi or- nej (miasto podaje przedwojenną cenę lasu 200,000 rubli),
Łowicz	— około 460 morg gruntów, w tem około 85 morg lasu i około 40 morg łąk,
Skierniewice	— około 450 morg lasu i 72 morgi gruntów ornych,
Pułtusk	— grunty miejskie o wartości przedwojennej około 80,000 rubli,
Rawa	— około 740 morg gruntów, w tem 600 morg wybo- rowego lasu,
Gąbin	— około 66 włók lasu,
Mogielnica	— 697 morg gruntów, w tem 401 morga leśnej prze- strzeni i 240 morg pastwisk,
Zakroczym	— około 259 morg lasu,
Kowal	— około 90 morg lasu,
Brześć Kujawski	— około 550 morg gruntów, w tem 480 morg lasu,
Radziejów	— około 300 morg gruntów, w tem 270 morg past- wisk.

Pozatem ze sprawozdań można przypuszczać, że większy majątek posiada jeszcze miasto Gostynin (lasy). Powyższe dane o majątku miejskim podajemy częściowo na podstawie sprawozdań miast za 1921 r., częściowo zaś na podstawie wykazów majątków miejskich z 1919 r.

O ile chodzi o przedsiębiorstwa miejskie, to za nielicznymi wyjątkami miasta posiadają własne rzeźnie, a 12 miast, mianowicie: Włocławek, Łowicz, Skierniewice, Pułtusk, Grodzisk, Otwock, Grójec, Rypin, Gostynin, Przasnysz, Piaseczno i Brześć Kujawski miały własne elektrownie. Miasto Lubień miało własną sieć przewodów elektrycznych, do której energia elektryczna dostarczana była z młyna parowego.

Pozatem miasto Ciechocinek prowadziło warsztat wyrobów wiklinowych, (w r. 1921 został zlikwidowany z powodu niezdolności do konkurencji z prywatnymi przedsiębiorstwami tego rodzaju), Gąbin posiadał własną torfiarnię i cegielnię, Przasnysz — fabrykę wyrobów betonowych, Rawa i Włocławek — cegielnię, Grójec eksploatację torfu, wreszcie Płock miał w swej administracji wodociąg, a pozatem miał własną cementownię. Szeręg miast zajmowało się w r. 1921 aprowidowaniem mieszkańców.

Niektóre miasta, jak np. Aleksandrów, Wołomin, Przedecz, Dobrzyń nad Wisłą, Lubraniec, Chodecz żadnych przedsiębiorstw nie miały, a inne znowu, jak Ciechocinek i Aleksandrów nie wykazały wogóle żadnego majątku.

Dla zorientowania się w stanie majątków miejskich należałoby również mieć dane o obciążeniu tych majątków. W tym względzie posiadamy tylko dane o pożyczkach, zaciągniętych w 1921 r., które ująć można w następujące zestawienie:

Zestawienie pożyczek w markach polskich zaciągniętych przez miasta w 1921 r.

Nazwa miasta	Ze skarbu Państwa			I n n e		
	admini- stracyjne	aprowiza- cyjne	inwesty- cyjne	admini- stracyjne	aprowiza- cyjne	inwesty- cyjne
Włocławek	18,000,000	—	17,500,000	—	—	27,000,000
Mława	—	—	—	—	1,003,000	—
Łowicz	—	—	—	—	10,190,824	800,000
Skierniewice	—	—	—	4,007,985	—	—
Pułtusk	—	—	—	500,000	—	—
Ciechanów	—	—	—	230,000	—	—
Grodzisk	—	—	5,000,000	—	—	—
Otwock	—	3,500,000	—	—	—	10,100,000
Rawa	—	—	—	—	—	250,000
Gostynin	—	—	—	1,685,000	—	2,000,000
Maków	—	—	—	—	1,700,000	100,000
Gąbin	—	—	—	—	1,173,000	—
Błonie	—	—	—	—	—	250,000
Nasielsk	—	—	—	—	930,000	—
Mszczonów	—	—	—	—	382,190	—
Zakroczym	—	—	—	—	2,500,000	—
Kowal	—	—	1,000,000	—	—	—
Nowe Miasto	—	25,000	—	—	—	—
Nieszawa	—	—	—	—	—	986,000

Pozatem Lipno zaciągnęło 130,000 mk. pożyczki i Radziejów 200,000 mk.; w odnośnych sprawozdaniach charakteru tych pożyczek nie wskazano.

Miasta Płock, Przasnysz, Sochaczew i Chorzele nie podały danych o zaciągniętych przez nie pożyczkach.

Inne miasta żadnych pożyczek nie zaciągnęły.

Należy mieć na uwadze, że pożyczki administracyjne (na pokrycie nie-doboru budżetowego) i aprowizacyjne miały charakter pożyczek krótkoterminowych, zaś inwestycyjne były długoterminowe.

Dla zorientowania się w stopniu obciążenia majątku miejskiego pożyczkami wyrażonemi w markach polskich z 1921 r. jak również w tem, w jakim stopniu miasta korzystały z pożyczek, a w szczególności z pomocy Skarbu Państwa, należy również mieć na uwadze, że przeciętna wartość franka złotego za ostatnie trzy kwartały 1921 r. wynosiła około 500 marek, co wynika z rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 18 grudnia 1923 r. (Dz. Ust. № 134/1923 r. poz. 1114).

W uzupełnieniu danych o pożyczkach przedstawiamy poniżej dane o subwencjach (bezzwrotnych), otrzymanych przez miasta w 1921 r., a mianowicie:

Zestawienie subwencji w markach polskich otrzymanych przez miasta w 1921 r.

Nazwa miasta	za Skarbu Pań- stwa	I n n e
Włocławek	1.500.000.—	—
Mława	—	400.000.—
Skierniewice	1.750.000.—	520.000.—
Pruszków	—	50.000.—
Ciechanów	—	50.000.—
Wyszków	700.000.—	—
Otwock	—	75.000.—
Rypin	—	358.125.—
Gostynin	411.000.—	2.866.962.—
Gąbin	—	39.622.—
Błonie	—	401.148.—
Nasielsk	—	110.000.—
Zakroczym	—	75.000.—
Radzymin	950.000.—	20.000.—

Pozatem Płońsk otrzymał tytułem subwencji 30.000 marek, nie wskazał jednak z jakiego źródła; m. Dobrzyń nad Drwęcą otrzymało tytułem subwencji za 3 lata (1919 — 1921 r.) 60.000 mk.

Miasta Płock, Przasnysz, Sochaczew i Chorzele nie przedstawiły żadnych danych o subwencjach; inne zaś miasta subwencji nie otrzymały.

O działalności miast możemy sądzić na podstawie danych o dokonanych inwestycjach i innych wydatkach nadzwyczajnych i na podstawie danych o gospodarce organów miejskich w zakresie wydatków zwyczajnych.

O ile chodzi o inwestycje miejskie, tudzież o inne wydatki nadzwyczajne, to z liczby 54 miast województwa warszawskiego — 22 miasta żadnych inwestycji nie dokonały, a w tej liczbie następujące miasta, liczące ponad 10,000 mieszkańców: Żyrardów, Mława, Pułtusk i Grodzisk.

Poważniejsze inwestycje względnie inne wydatki nadzwyczajne miały miejsce w następujących miastach: Włocławek, Otwock, Gostynin, Gąbin, Błonie, Radzymin i Brześć Kujawski, a mianowicie:

w e W ł o c ł a w k u wybudowano i uruchomiono nową cegielnię miejską, hale targowe, kioski na rogach ulic, główny kolektor III sieci kanalizacyjnej. Ponadto rozpoczęto budowę 7-klasowej szkoły powszechnej, kolonji robotniczych, łaźni ludowej i zakupiono na ten cel część materiałów budowlanych. Zakupiono plac z zabudowaniami w celu urządzenia przytułku dla starców, szkoły powszechnej, domu dla urzędników i gimnazjum żeńskiego. Rozpoczęto budowę głównego kolektora III b. sieci kanalizacyjnej. Wreszcie prowadzono plantowanie terenów pod kolonje robotnicze, park miejski, roboty nad regulacją ulic i inne.

W O t w o c k u pobudowano elektrownię miejską i przystąpiono do budowy chodników, bruków i szosy na ulicach miasta.

W G o s t y n i n i e urządzono łaźnię, kąpiele ludowe, przerobiono gmach pokoszarowy pod szkoły powszechne i nabyto elektrownię.

W G ą b i n i e pobudowano cegielnię miejską, wybrukowano 1 ulicę i przebrukowano dwie, rozszerzono park miejski, przeprowadzono na jednej ulicy rury ściekowe, rozpoczęto budowę łaźni miejskiej.

W B ł o n i u ukończono budowę ratusza (20 lutego 1921 r. przeniesiono biura Magistratu do własnego budynku), zakupiono materiał na budowę łaźni.

W R a d z y m i n i e wybrukowano jedną ulicę, wysadzono drzewami owocowymi ulicę w centrum miasta, pobudowano dwie nowe studnie artestyckie, zakupiono orkiestrę dla straży ogniowej, zakupiono materiały budowlane na budowę łaźni, przygotowano materiał dla budowy szosy.

W B r z e ś c i u K u j a w s k i m przerobiono gmach powięzienny na szkoły miejskie (ze sprawozdania tego miasta nie wynika, czy roboty te były przeprowadzone tylko w jednym roku 1921, czy też w ciągu trzech lat 1919 — 1921). W roku 1920 m. Brześć Kujawski nabył na własność elektrownię.

Co się tyczy innych miast, to na podstawie sprawozdań można sądzić, że w zakresie inwestycji zrobiły one niewiele.

O ile chodzi o działalność organów miejskich w zakresie wydatków zwyczajnych, to o tem możemy sądzić na podstawie danych o wpływach i wydatkach miejskich, które ujęliśmy w tablicę (patrz w końcu tabl. № 1).

Dla ścisłości należy zaznaczyć, że nie wszystkie miasta podały dane cyfrowe za jednakowy okres czasu co utrudnia możliwość porównania wpływów i wydatków poszczególnych miast.

Z liczby 54 miast — 32 miasta przedstawiło dane za rok budżetowy (od 1 kwietnia do 31 grudnia), 6 miast — za rok kalendarzowy, zaś 14 miast nie wskazało zupełnie, czy przesłane dane sporządzone zostały za rok budżetowy czy kalendarzowy. Wreszcie miasto Gostynin przedstawiło dane cyfrowe za czas od 1 lipca 1920 r. do 31 grudnia 1921 r. i Dobrzyń nad Drwęcą — za trzy lata (1919, 1920, 1921 r.). Przyjmując jednak pod uwagę, że wskutek znacznego spadku wartości marki polskiej w ciągu roku 1921 wydatki za pierwszy kwartał stanowią w stosunku do całorocznych wydatków mniej więcej $\frac{1}{10}$ część (do wniosku tego przychodzimy na podstawie przeciętnej wartości franka złotego w r. 1921), możliwość porównywania danych z poszczególnych miast w pewnym stopniu istnieje.

Orientowanie się w tablicy utrudnia jeszcze i ten fakt, że niektóre miasta włączyły do swych budżetów ogólnych (administracyjnych) budżety brutto przedsiębiorstw miejskich, czyli, że do budżetu weszły wszystkie wpływy i wydatki tych przedsiębiorstw. Trudność tę częściowo można było pokonać przez wyeliminowanie ze sprawozdań rachunkowych wpływów i wydatków z przedsiębiorstw miejskich i przez uwzględnienie tylko czystego zysku, lecz jedynie w stosunku do tych nielicznych miast, które przedstawiły szczegółowe sprawozdania z wykonania budżetu.

Z przeglądu tablicy wynika, że w niektórych miastach wpływy znacznie przewyższały wydatki i miasta te w końcu roku miały znaczną nadwyżkę kasową. Przyczyny tego zjawiska na podstawie tylko materiałów rachunkowych nie można było ustalić. Objaw ten nie może być w każdym razie uważany za dodatni, gdyż celem gospodarki komunalnej nie jest oczywiście osiąganie zysków pieniężnych i wszystkie wpływy winny być, zwłaszcza w obecnym stanie miast, używane na doprowadzenie tych miast do należytego stanu.

W tych przypadkach, gdy wykazane w tablicy wydatki przewyższają wpływy, należy przypuszczać, że różnica pokryta została z pozostałości kasowej z roku poprzedniego.

O ile chodzi o poszczególne rubryki tablicy, to rubryki dotyczące wpływów miejskich, wyjaśnień nie wymagają. Należy tylko zaznaczyć, że

na podstawie materiałów rachunkowych nie można było niestety ustalić wpływów osobno z podatków i opłat miejskich i dlatego z konieczności wpływy te podano w jednej rubryce.

W rubrykach, odnoszących się do wydatków miejskich, podana jest rubryka „inne” wydatki (osobno rzeczowe i osobowe); rzeczowe wydatki obejmują w pierwszym rzędzie wydatki na budowę i utrzymanie ulic miejskich i oświetlenie miasta, których wyodrębnić nie było można. Wydatki osobowe składają się z uposażenia członków magistratu i wszystkich pracowników miejskich, z wyjątkiem pracowników w działach zdrowotności publicznej, szkolnictwa i opieki społecznej.

Nie można było również wyodrębnić wydatków zwyczajnych i nadzwyczajnych. Wprawdzie szereg miast podało w swych sprawozdaniach rachunkowych sumę wydatków „inwestycyjnych”, lecz na tych danych nie można było się oprzeć, gdyż niektóre z tych miast, jak wynika z ich ogólnych sprawozdań, żadnych inwestycji nie dokonały i zatem pod wydatkami „inwestycyjnymi” rozumiały prawdopodobnie wydatki na konserwację istniejących urządzeń miejskich.

Od tych ogólnych uwag przechodzimy teraz do bliższych spostrzeżeń o wpływach i wydatkach miejskich.

O ile chodzi o wpływy miejskie, to największe zainteresowanie mogą wzbudzać dane o wpływach z podatków i opłat miejskich, dające pogląd na stopień obciążenia mieszkańców miasta. Otóż pod tym względem panuje wielka różnorodność. Wysokość wpływów oczywiście zależy może od różnych czynników, a w pierwszym rzędzie od wielkości majątku miejskiego, od stanu rozwoju handlu i przemysłu i t.d. W dużym stopniu przyczyną różnorodności wysokości wpływów może być również niechęć organów miejskich do wprowadzania podatków i wadliwość w funkcjonowaniu miejskiego aparatu podatkowo-egzekucyjnego. Z tablicy wynika, że najniższe wpływy z podatków i opłat miejskich miało z pośród 54 miast województwa warszawskiego miasto Wołomin, zajmujące pod względem liczby ludności 24-te miejsce wśród tych miast. Miasto to zajmowało zresztą jedno z ostatnich miejsc pod względem ogólnej wysokości wpływów.

Nieduże stosunkowo wpływy z podatków i opłat miejskich wykazał Pruszków, mianowicie mniej nawet od Radzymina, jakkolwiek Pruszków liczy 15,151 mieszkańców, a Radzymin tylko 4,195. Żyrardów, liczący 21,125 mieszkańców, miał mniejsze wpływy z podatków i opłat niż np. Przasnysz, liczący 5,965 mieszkańców. Wysokie stosunkowo wpływy z podatków i opłat miejskich i zatem wysokie obciążenie mieszkańców miało miejsce w Pułtusk, Otwocku, Przasnyszu, Zakroczymie, Ciechocinku, Radzyminie i Dobrzyniu nad Drwęcą.

Co się tyczy danych o innych własnych dochodach obejmujących wpływy z majątku miejskiego, to największe stosunkowo wpływy miały: Włocławek, Gostynin, Gąbin, Rawa i Skierniewice, które zresztą, jak to wskazano wyżej, posiadają stosunkowo duży majątek. Należy jednak zauważyć, że Mława i Gąbin w porównaniu z innymi wymienionymi wyżej miastami podają wpływy z majątku miejskiego w wysokości, nieodpowiadającej wielkości ich majątku. Miasto Pułtusk nie podało żadnych „innych” wpływów, prawdopodobnie przez nieporozumienie, gdyż miasto to posiada stosunkowo znaczny majątek; wpływy z majątku prawdopodobnie zostały podane łącznie z wpływami z podatków i opłat. Bardzo małe wpływy z majątku miejskiego podaje miasto Mogielnica.

Zaznaczyć wreszcie należy, że niektóre miasta podały znaczne wpływy „z innych” własnych źródeł dochodowych, nie posiadając wcale majątku miejskiego; należy przypuszczać, że podane liczby dotyczą wpływów brutto (a nie netto) z przedsiębiorstw miejskich, względnie zawierają ogólne sumy wpływów z aprowizacji (ze sprzedaży artykułów pierwszej potrzeby).

Dla zorientowania się w wysokości wydatków miejskich należało dokonać przeliczenia marek polskich na franki złote; dla przeliczenia tego przyjęliśmy stosunek marki polskiej do franka złote, jak 1 : 500, co odpowiada przeciętnej wartości franka złote za rok 1921. Wydatki miast z wyjątkiem Gostynina i Dobrzynia n/Dr.) we frankach złotych przedstawiają się następująco:

we Włocławku	271,729 fr. zł.
w Płocku	163,374 „ „
w Otwocku	47,589 „ „
w Skierniewicach	36,974 „ „
w 16 innych miastach od 10,000 do 25,000 fr. zł.	
w 13 miastach . . . „ 5,000 „ 10,000 „ „	
w 10 „ . . . „ 2,000 „ 5,000 „ „	
w 6 „ . . . „ 1,000 „ 2,000 „ „	
w 3 „	poniżej 1,000 fr. zł.

Wydatki miejskie, jak to wynika z tablicy, częstokroć nie stoją w żadnym stosunku ani do wielkości miasta ani do jego potrzeb. Dość powiedzieć, że miasto Wołomin, liczące 6,290 mieszkańców, miało tak małe wydatki, że z pośród 54 miast tylko miasto Przedecz (3,026 mieszkańców) i Chodecz (1686 mieszkańców) wydatkowało mniej od Wołomina. Zjawisko to jest wprost niezrozumiałe, jeżeli wziąć pod uwagę, że stan miasta Wołomina przedstawia się nieszczególnie (miasto ma tylko trzy ulice wybrukowane, nie posiada wcale chodników i nie ma żadnego oświetlenia). Niskie

stosunkowo wydatki miało z pośród większych miast miasto Żyrardów, liczące 21,125 mieszkańców, mianowicie wydatkowało mniej niż Gąbin i Przasnysz, liczące niecałe 6,000 mieszkańców. Pruszków, liczący 15,150 mieszkańców, wydatkowało mniej od Radzyna, liczącego 4,195 mieszkańców, i Ciechocinka, liczącego 2,446 mieszkańców. Dość duże wydatki natomiast miał Otwock, pomijając nawet tę okoliczność, że przeszło 12 milionów stanowiły wydatki inwestycyjne, na pokrycie których miasto zaciągnęło pożyczkę. Poważną sumę wydatkowało również miasto Gostynin, a następnie Przasnysz, Gąbin, Sochaczew, Zakroczym, Radzymin, Dobrzyń nad Drwęcą i Ciechocinek.

Przechodząc teraz od wydatków ogólnych do wydatków w poszczególnych działach gospodarki miejskiej, należy zaznaczyć, że wydatki te również nie stoją w żadnym stosunku do wielkości i potrzeb miast, a nawet do ogólnych wydatków miejskich. Z pośród wszystkich miast województwa warszawskiego najmniej, bo prawie nic, nie wydały na zdrowotność publiczną miasta Płońsk i Grodzisk, liczące ponad 10,000 mieszkańców. Nie wykazały żadnych wydatków na zdrowotność publiczną Mława, Lipno, Rawa i Chodecz, co (należy przypuszczać), polega na nieporozumieniu. Stosunkowo mało wydatkowało na zdrowotność Żyrardów, mianowicie mniej niż szereg mniejszych miast, a w szczególności mniej niż Radzymin. Największe wydatki na zdrowotność publiczną miały poza Włocławkiem i Płockiem następujące miasta: Gostynin, Zakroczym (więcej niż Skierniewice), chociaż Zakroczym liczył 4,901 mieszkańców, a Skierniewice 15,298. O ile chodzi o wydatki na szkolnictwo, to pod tym względem wyróżnia się Żyrardów, który wydatkowało więcej niż Płock. Stosunkowo duże wydatki na szkolnictwo miały również miasta Gostynin, Zakroczym, Sochaczew, Piaseczno, Kowal, Ciechocinek. Małe wydatki na szkolnictwo miało miasto Kutno, bardzo małe—miasto Ciechanów, mianowicie mniejsze od wydatków miasta Radziejowa i pięciokrotnie mniejsze od Ciechocinka, jakkolwiek Ciechanów liczy 12,008 mieszkańców, a Radziejów tylko 3,152, zaś Ciechocinek 2,446.

Na dobroczynność publiczną żadnych wogóle wydatków nie wykazuje Nowy Dwór i Maków. Z pośród innych miast najmniej wydał na dobroczynność w r. 1921 Grójec (zaledwie 200 mk.). Bardzo mało wydał również Mińsk Mazowiecki.

O ile chodzi o t. zw. „inne” wydatki rzeczowe, to w tej sprawie trudno coś powiedzieć, gdyż te „inne” wydatki obejmują w poszczególnych wypadkach wpływy brutto z przedsiębiorstw miejskich. Mając jednak na uwadze, że we wspomnianych wydatkach mieszczą się przede wszystkim wydatki na budowę i utrzymanie dróg miejskich, na oświetlenie miasta

i t. p., godzi się podkreślić, że niektóre miasta niewątpliwie zbyt małą działalność rozwinęły w tym kierunku. Najmniej, bo zaledwie 9,852 mk. „innych” wydatków wykazało miasto Nowy Dwór. Pozatem bardzo niskie wydatki miało miasto Wołomin (niższe od najmniejszego miasta w województwie warszawskim Chodecza). Na budowę, utrzymanie dróg miejskich i porządku miejskie bardzo mało wydatkowało miasto Warka, Wyszaków, Mińsk Mazowiecki i Pruszków.

Przechodzimy teraz do „innych” wydatków osobowych, t. zn. do wydatków na utrzymanie członków Magistratu i personelu miejskiego, z wyjątkiem wydatków osobowych w działach zdrowotności publicznej, szkolnictwa i dobroczynności publicznej. Przy przeglądzie wydatków osobowych rzuca się w oczy niewspółmierność tych wydatków w poszczególnych miastach ani do wielkości miast ani do ogólnych wydatków. Np. w Ciechanowie, liczącym 12,800 mieszkańców, wydatki osobowe stanowiły więcej niż w Mławie, liczącej 17,141 mieszkańców, jakkolwiek wydatki w Mławie dwukrotnie przewyższały ogólną sumę wydatków w Ciechanowie. Z drugiej strony należy zauważyć, że w szeregu miast wydatki osobowe stanowiły znów zbyt małą pozycję, co oczywiście również nie może być poczytane za dodatni objaw, gdyż przy nienależycym uposażeniu pracowników miejskich kwalifikacje i wydajność ich pracy nie może być zbyt wysoka. Wydatki osobowe w 10 miastach z pośród 54 miast województwa warszawskiego nie przekroczyły 1,000 franków rocznie, licząc frank złoty po 500 mk. t. zn. według przeciętnego kursu za trzy ostatnie kwartały 1921 r.

Dane w liczbach absolutnych nie są same przez się wystarczające dla zobrazowania stanu gospodarki miejskiej. Zachodzi więc konieczność dokonania porównań poszczególnych miast na podstawie liczb stosunkowych.

Wyżej zaznaczono, że nie wszystkie miasta układały swe budżety i sprawozdania rachunkowe jednakowo. Z tego też względu nie będzie dostatecznym ustalenie stosunku wydatków w poszczególnych działach gospodarki miejskiej do wydatków ogólnych. Ażeby więc mieć więcej zbliżony do rzeczywistości pogląd na wysokość wydatków miejskich w poszczególnych działach ułożyliśmy tablicę (№ II), w której podane są wydatki na jednego mieszkańca i procentowy stosunek wydatków w poszczególnych działach do ogólnych wydatków miejskich. Pozatem w tablicy uwidoczniły jest stopień obciążenia mieszkańców miast podatkami przez wskazanie, ile przypada na głowę mieszkańca z podatków i opłat miejskich.

Przy porównywaniu otrzymanych danych z poszczególnych miast uwzględnialiśmy tę okoliczność, że niektóre miasta sporządziły sprawozdania za rok kalendarzowy, inne zaś za rok budżetowy.

Ze wspomnianej tablicy № II wynika, co następuje:

Najwyższe obciążenie podatkami miało miejsce w Przasnyszu, a następnie w Ciechocinku, Włocławku, Otwocku i Radzyminie. Najniższe wpływy z podatków na jednego mieszkańca wykazuje Wołomin, a następnie Rawa, Przedecz, Gąbin i Radziejów.

W 35 miastach województwa warszawskiego, które wskazały wyraźnie za jaki okres czasu sporządzone zostały ich sprawozdania, co zatem daje możliwość porównania, wpływy z podatków i opłat na jednego mieszkańca stanowiły we frankach złotych:

w Ciechocinku 3 fr., we Włocławku 2,7 fr., w Otwocku 2,3 fr. zł.,
w 7 miastach od 1 do 2 fr. zł., w 15 miastach od 0,5 do 1 fr. zł.,
w 6 miastach od 0,25—0,5 fr. zł., a następnie w Sochaczewie 0,24,
w Radziejowie 0,19 fr. zł., w Gąbinie 0,18 i w Przedeczu 0,14 fr. zł.

Przyjmując, że sprawozdania innych 13 miast odnoszą się również do roku budżetowego, otrzymamy, że wpływy z podatków i opłat we frankach złotych stanowiły na 1 mieszkańca:

w Przasnyszu 3,69 fr., w Radzyminie 2,49 fr., w 2 miastach—od 1 do 2 fr., w 2 miastach — od 0,5 do 1 fr., w 4 miastach — od 0,25 do 0,5 fr. i wreszcie w Grójcu 0,24, w Rawie 0,1 i w Wołominie 0,05 fr. zł.

Wpływów z podatków i opłat miast Gostynina i Dobrzyń nad Drwęcą na franki złote nie przeliczamy, gdyż miasto Gostynin przedłożyło sprawozdanie za czas od 1 lipca 1920 r. do 31 grudnia 1921 r., zaś miasto Dobrzyń nad Drwęcą za 3 lata (1919 — 1921).

Miasta: Płock, Góra Kalwarja, Dobrzyń nad Wisłą i Chorzele nie wyodrębniły z ogólnych wpływów sum, otrzymanych tytułem podatków i opłat.

O ile chodzi o wydatki miejskie na głowę mieszkańca, to najwięcej wydatkował Gostynin, a potem Włocławek, Płock, Otwock i Ciechocinek. Najmniej wydatkowało miasto Wołomin, a potem Przedecz, Radziejów, Nowe Miasto i Mogielnica.

Przechodzimy teraz do przedstawienia wydatków w poszczególnych działach w liczbach stosunkowych.

W dziale zdrowotności publicznej najwięcej wydatkowały:

na jednego mieszkańca: Gostynin, a następnie Płock, Włocławek, Radzymin i Zakroczym;

w stosunku do wszystkich wydatków: Płock, Zakroczym, Gostynin, Radzymin i Błonie.

Z powyższego wynika, że 4 miasta, mianowicie: Gostynin, Płock, Radzymin i Zakroczym wydatkowały najwięcej zarówno na jednego miesz-

kańca, jak i w stosunku do wszystkich wydatków. Włocławek, który pod względem wysokości wydatków na jednego mieszkańca, zajmuje trzecie miejsce, jest na czternastym dopiero miejscu, o ile chodzi o stosunek jego wydatków na zdrowotność publiczną do wszystkich wydatków.

Najmniej wydatkowały na zdrowotność publiczną:

na jednego mieszkańca: Płońsk, Grodzisk, Radziejów, Grójec i Otwock;

w stosunku do wszystkich wydatków: Płońsk, Grodzisk, Otwock, Sochaczew, Maków.

Z powyższego wynika, że najmniej pod każdym względem wydatkowały na zdrowotność: Płońsk, Grodzisk i Otwock, poza miastami: Mławą, Rawą, Lipnem i Chodczem, które żadnych wydatków na zdrowotność nie wykazały.

Procentowy stosunek wydatków na zdrowotność publiczną do wszystkich wydatków przedstawia się następująco:

w 8 miastach	ponad 10 do 19,1%
„ 12 „	od 5 do 10%
„ 9 „	„ 2½ „ 5%
„ 10 „	„ 1 „ 2½
„ 10 „	poniżej 1%.

W dziale szkolnictwa najwięcej wydatkowały:

na jednego mieszkańca: Ciechocinek, a potem Włocławek, Gostynin, Otwock i Sochaczew.

w stosunku do wszystkich wydatków: Radziejów, Ciechocinek, Żyrardów, Wołomin i Pruszków.

Najmniej wydatkowały na szkolnictwo:

na jednego mieszkańca: Przedecz, Kałuszyn, Wołomin, Ciechanów i Mogielnica.

w stosunku do wszystkich wydatków: Płock, a potem Rawa, Kałuszyn, Gąbin i Maków.

Z powyższego wynika, że najwięcej pod każdym względem wydatkowało na szkolnictwo miasto Ciechocinek, najmniej Kałuszyn. Wysoki procent wydatków na szkolnictwo w stosunku do wszystkich wydatków wykazało miasto Wołomin, które jednak pod względem wysokości wydatków na jednego mieszkańca zajmuje jedno z ostatnich miejsc, mając najniższe ogólne wydatki.

Procentowy stosunek wydatków na szkolnictwo do wszystkich wydatków przedstawia się następująco:

w 10 miastach	od 25 do 36%
" 20 "	" 10 " 25%
" 18 "	" 5 " 10%
" 4 "	" 3,4 " 4,9%

Ponadto miasto Radziejów wydatkowało na szkolnictwo 57,5% wszystkich wydatków.

W dziale dobroczynności publicznej najwięcej wydatkowały:

na jednego mieszkańca: Włocławek, a potem Gostynin, Mława, Płock, Dobrzyń nad Drwęcą;

w stosunku do wszystkich wydatków: Mława, Przedecz, Lubień, Kałuszyn, Dobrzyń nad Drwęcą.

Najmniej wydatkowały na dobroczynność publiczną poza Nowym Dworem i Makowem, które żadnych wydatków nie wykazały:

na jednego mieszkańca: Grójec, a potem Wołomin, Pruszków, Biała i Mogielnica;

w stosunku do wszystkich wydatków: Grójec, Otwock, Sochaczew, Pruszków i Biała.

Procentowy stosunek wydatków na dobroczynność publiczną do wszystkich wydatków przedstawia się następująco:

w 4 miastach	ponad 10 do 19%
" 13 "	od 5 do 7,8%
" 22 "	" 1 " 5%
" 12 "	poniżej 1%

O ile chodzi o „inne” rzeczowe wydatki, to ze względów, o których mowa wyżej, porównanie tych wydatków w poszczególnych miastach jest niemożliwe. Mając na uwadze, że „inne” rzeczowe wydatki obejmują w pierwszym rzędzie wydatki na budowę, utrzymanie dróg miejskich i oświetlenie miasta, przytaczamy tylko procentowy stosunek „innych” rzeczowych wydatków do wszystkich wydatków miejskich, a mianowicie:

w Makowie	74,4%
" Otwocku	73%
" Gąbinie	68%
" 11 miastach	ponad 50 do 59½%
" 13 "	od 40 do 50%
" 8 "	" 30 " 40%
" 7 "	" 20 " 30%
" 4 "	" 15 " 20%
" Wołominie	9,8%
" Warce	4%
" Nowym Dworze	0,3%

Z powyższego wynika, że w niektórych miastach wydatki na budowę, utrzymanie ulic i oświetlenie miasta stanowiły znikomą część w stosunku do wszystkich wydatków.

Przegląd tablicy № II kończymy na wydatkach „innych” osobowych.

Wydatki osobowe stanowiły najwięcej:

na jednego mieszkańca: w Gostyninie, a potem w Płocku, Ciechocinku, Przasnyszu i Otwocku;

w stosunku do wszystkich wydatków: w Ciechanowie, Lipnie, Wyszku, Warce i Grójcu.

Najmniejsze wydatki osobowe miały następujące miasta:

na jednego mieszkańca: Wołomin, a potem Przedecz, Radziejów, Nowe Miasto i Mogielnica;

w stosunku do wszystkich wydatków: Włocławek, a potem Otwock, Maków, Gostynin, Gąbin.

Procentowy stosunek wydatków osobowych do wszystkich wydatków przedstawia się następująco:

w Ciechanowie	74,6%
" Lipnie	60%
" Wyszku	58,7%
" Warce	57,4%
" Grójcu	55,3%
" Nowym Dworze	52,6%
" Mińsku Mazowieckim	51%
" 14 miastach	od 40 do 50%
" 14 "	" 30 " 40%
" 14 "	" 20 " 30%
" Otwocku	18%
" Włocławku	14%

Z powyższego wynika, że w szeregu miast wydatki osobowe stanowiły większość wszystkich wydatków, a w Ciechanowie prawie ¾ wszystkich wydatków.

Zasługuje na specjalne podkreślenie, że we Włocławku miały miejsce najmniejsze stosunkowo wydatki osobowe.

Z powyższego przeglądu stanu miast i działalności organów miejskich wynika z jednej strony, że miasta województwa warszawskiego są nadzwyczaj zaniedbane, z drugiej strony, że gospodarka miejska prowadzona była w roku 1921 w wielu wypadkach bez określonych zasad i planu. Niektóre

miasta wogóle tak mało wydatkowały, że samorząd istniał w nich tylko na papierze, faktycznie zaś organy samorządowe tam nic nie robiły, w innych zaś rzuca się w oczy zaniedbanie przez organy miejskie najważniejszych działów gospodarki miejskiej, a w pierwszym rzędzie w dziale zdrowotności publicznej. Dane, na których opieramy się, odnoszą się wprawdzie do roku 1921, który był dla wszystkich związków komunalnych bardzo ciężki zarówno z powodu dużego spadku wartości marki polskiej, jak i z powodu braku dostatecznych uprawnień podatkowych (w związku z ciężkim stanem miast została wydana w końcu roku ustawa o zasileniu finansów miejskich). Przedstawione wyżej dane cyfrowe upoważniają pomimo tego do twierdzenia, że nie wszystkie miasta starały się i umiały należycie wykorzystać nawet swe szczupłe uprawnienia podatkowe, jak również w najwyższym stopniu wykorzystać majątki własne, a z drugiej strony niektóre organy miejskie niewątpliwie nie zdawały sobie należycie sprawy z ciążących na nich obowiązków i nie doceniały ważności tych zadań, do których były powołane. Że tak być mogło i było, dość powołać się na wypadek, jaki miał miejsce w powiatowym mieście Lipnie. Ze sprawozdania tego miasta wynika, że Magistrat zamierzał zaciągnąć pożyczkę i zasypać staw w mieście, który wedle określenia Magistratu był „rozsadnikiem wszelkich chorób”; zamierzenia swego Magistrat nie mógł urzeczywistnić, gdyż sprzeciwiła się temu Rada Miejska.

Przyczyną malej wydajności działalności organów miejskich w niektórych wypadkach niewątpliwie był brak oszczędności zwłaszcza w zakresie wydatków osobowych. Zarówno pod względem liczby urzędników miejskich, jak i wysokości ich uposażenia panowała duża różnorodność.

Jakkolwiek przytoczone wyżej dane odnoszą się do miast województwa warszawskiego, to jednak spostrzeżenia, które te dane nasuwają, można uogólnić i odnieść również do innych miast b. zaboru rosyjskiego, które niewątpliwie nie stoją wyżej od miast województwa warszawskiego.

Kilkuletnie doświadczenie organów miejskich mogło oczywiście spowodować w opisanych stosunkach pewne zmiany na lepsze, jednak śpieszna i radykalna sanacja gospodarki miejskiej jest nieodzowna i to nie tylko ze względu na interesy poszczególnych miast, lecz i interes państwowy, gdyż dla Państwa oczywiście nie może być obojętne, jak gospodaruje samorząd, wykonujący część zadań publicznych i czerpiący swe dochody w dużym stopniu z publicznych danin.

Na konieczność unormowania zasad gospodarki komunalnej zwrócono już uwagę Rządowi w Sejmie przy uchwalaniu ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych i w tym przedmiocie Sejm powziął przy trzecim czytaniu wspomnianej ustawy odpowiednią rezolucję

Z drugiej strony sprawa gospodarki komunalnej postawiona została w związku z naprawą Skarbu, wyrazem czego jest p. 4 art. 1 ustawy z dn. 11 stycznia 1924 r. (Dz. Ust. № 4/1924, poz. 28), przewidujący z jednej strony przekazywanie samorządom nowych zadań, z drugiej strony, unormowanie zasad gospodarki związków komunalnych.

Jest zatem absolutną koniecznością jaknajśpieszniejsze załatwienie tej sprawy.

Nie należy jednak przypuszczać, że w drodze ogólnych postanowień będzie można wyczerpująco ująć wszystkie różnorodne strony gospodarki komunalnej, jakby tego wymagały nasze warunki. Z tego też względu, niezależnie od wydania ogólnych norm, należy przynajmniej na pewien okres czasu położyć nacisk na należyte wykonywanie nadzoru nad samorządem przez władzę nadzorczą, a w tym celu przede wszystkim wyposażać tę władzę w odpowiednie uprawnienia do wkraczania w gospodarkę komunalną w zakresie jej celowości. Władza nadzorcza aby mieć możność spełnić swój obowiązek musi posiadać dostateczny wpływ na układanie budżetów komunalnych. Na terenie b. zaboru rosyjskiego władza nadzorcza posiada wprawdzie prawo wyrażania zgody na uchwały budżetowe związków komunalnych, jednak odnośne postanowienia nie zostały ujęte należycie i wyczerpująco.

Oczywiście władza nadzorcza nie powinna występować w stosunku do samorządu tylko w charakterze kontrolera. W naszych warunkach władza nadzorcza winna być przede wszystkim nauczycielem-doradcą i jest to właśnie najważniejsza jej rola¹⁾.

¹⁾ Najzupełniej zgadzamy się ze zdaniem autora. Niemniej jednak nie możemy nie nadmienić, że szereg wypadków przekonywuje, że tak niestety jeszcze nie jest. Władze nadzorcze dotychczas jedną rolę się przejęły i to gorliwie, to rolą kontrolera; ponętniejsza ona i łatwiejsza. Wieleby na to można przytoczyć dowodów, a już znakomitym jest historia rozporządzenia wykonawczego do ust. z 11/8 — 1923 r. i historia wydania statutów wzorowych. Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych była wywołana koniecznością skarbową samorządów. Koniecznością też zdawałoby się będzie natychmiastowe wprowadzenie jej w życie.

W połowie listopada 1923 roku ukazuje się bardzo ogólna instrukcja wprowadzająca niewiele wprowadzająca ustawę, 18-go marca zaś dopiero część rozporządzenia wykonawczego.

Typowym jest przykład sprawy wzorowych statutów. Ukazują się one częściowo przy okólniku z 29/IV, gdy większa część miast statuty podatkowe opracowała i zdołała uzyskać zatwierdzenie, w czym im z pomocą przyszło biuro Związku Miast Polskich — przysyłając miastom statuty poszczególnych miast już zatwierdzone. Tak zw. wzorowe statuty świadczą jak bardzo odwrotnym jest stosunek władzy nauczyciela-doradcy do uczeni - miast. (Przyp. Redakcji).

TABLICA I.

ZESTAWIENIE

wpływów i wydatków (w markach polskich) miast województwa warszawskiego za 1921 rok.

Nazwa miasta	Liczba mieszkańców	W P Ł Y W Y				W Y D A T K I				
		z podat- ków i opłat	z innych własnych źródeł dochodo- wych	z poży- czek i subwen- cji	Ogółem	na zdro- wość publiczną i szpital- nictwo	na oświatę i kulturę	na do- broczyn- ność pu- bliczną	I n n e	
									rzeczowe	osobowe
Włocławek . . .	40339	53,512,211	41,626,029	64,000,000	159,138,240	8,404,871	19,634,660	8,593,222	80,833,081	18,398,806
Płocki) . . .	25770	—	—	—	—	15,588,376	2,817,138	2,334,955	39,790,339	21,156,216
Żyrardów . . .	21125	7,836,694	2,951,634	—	10,788,328	308,665	3,497,691	490,176	— ²⁾	— ²⁾
Mława . . .	17141	10,012,587	2,996,007	1,403,000	14,411,594	—	1,403,603	2,462,541	5,805,215	3,069,626
Kutno . . .	15980	9,268,466	2,013,809	—	11,282,275	435,590	822,100	137,416	6,225,128	3,916,713
Łowicz ³⁾ . . .	15805	7,024,061	3,112,405	800,000	10,936,466	216,982	938,150	99,804	5,139,644	11,539,747
Skierbiewice . . .	15298	7,131,460	5,537,324	6,277,985	18,946,769	911,881	955,366	470,163	10,746,405	5,137,132
Prużków . . .	15151	3,693,459	671,726	50,000	4,415,185	67,720	1,523,179	7,190	865,044	1,952,051
Pułtusk . . .	13502	12,165,307	—	500,000	12,665,307	138,047	1,122,635	47,271	6,700,897	4,465,282
Ciechanów . . .	12008	5,038,772	292,419	—	5,331,191	68,374	323,310	56,283	970,144	4,192,973
Grodzisk . . .	11227	2,856,993	4,694,124	5,000,000	12,551,117	1,650	755,463	643,044	4,148,235	3,631,195
Minsk-Mazowiecki . . .	10527	3,375,907	613,784	—	3,989,691	74,496	936,605	79,600	767,011	1,938,157
Płońsk . . .	9218	7,127,929	—	30,000	7,157,929	1,300	416,409	38,701	3,499,615	2,734,844
Wyszaków . . .	9073	1,507,000	1,374,089	700,000	3,581,089	383,200	404,400	215,000	700,000	2,422,373
Otwock . . .	8537	9,693,428	752,388	13,675,000	24,120,816	8,400	2,153,268	4,990	17,355,937	4,292,069
Lipno . . .	8465	1,744,896	1,222,533	130,000	3,097,429	—	350,543	84,165	1,173,014	2,400,746
Grojec . . .	8393	1,003,809	2,774,294	—	3,778,103	10,498	286,186	200	1,322,189	1,993,800
Aleksandrów . . .	8201	1,020,701	1,102,081	—	2,122,782	104,621	243,402	155,676	851,412	723,900
Nowy Dwór . . .	7800	2,851,154	235,221	—	3,086,375	353,990	916,555	—	9,852	1,424,500
Rawa . . .	7508	389,078	6,439,026	250,000	7,078,104	—	238,243	84,766	3,982,579	2,383,000
Rypin . . .	7362	3,553,866	1,615,588	358,125	5,527,579	261,492	969,800	388,658	1,621,451	1,831,683

Sierpc . . .	6694	3,884,877	1,351,866	178,000	5,414,743	71,897	334,032	233,576	1,894,399	2,124,961	4,658,865
Gostynin . . .	6688	1,662,712	26,304,089	6,962,962	34,929,763	4,686,748	2,766,039	1,367,487	15,374,360	6,260,237	30,454,871
Wołomin . . .	6290	158,533	304,272	—	462,805	26,200	145,917	2,201	39,005	204,916	417,239
Maków . . .	6220	3,757,430	4,337,194	1,800,000	9,894,624	20,872	512,838	—	7,487,202	2,043,682	10,064,594
Kaluszyn . . .	5971	1,896,122	—	—	1,896,122	32,200	88,378	167,000	829,003	686,741	1,883,362
Przasnysz . . .	5965	11,012,783	—	—	11,012,783	46,081	819,142	217,000	5,322,981	4,289,797	10,645,001
Gąbin . . .	5744	521,330	11,862,696	1,212,623	13,596,649	380,449	966,708	40,248	6,925,670	2,344,705	10,187,780
Piaseczno . . .	5637	1,464,703	3,217,901	—	4,682,604	26,650	1,097,656	56,747	1,846,604	1,124,361	4,152,018
Góra Kalwaria ⁴⁾ . . .	5508	1,730,972	2,736,085	—	3,041,422	20,000	306,040	330,420	1,170,778	1,350,907	2,931,631
Blonie . . .	5326	915,865	335,959	651,148	5,118,205	671,679	288,370	83,906	1,545,933	1,960,007	4,796,409
Mogielnica . . .	5309	608,365	5,657,842	—	1,251,824	56,065	151,429	6,945	477,396	459,750	1,151,585
Sochaczew . . .	5063	1,264,971	1,040,356	1,040,000	3,345,327	8,988	1,009,429	15,000	3,616,516	1,561,636	6,211,569
Nasielsk . . .	5032	3,069,210	—	382,190	3,451,400	38,303	542,651	214,033	524,843	1,832,333	3,984,055
Mszczonów . . .	5006	3,780,818	1,180,619	2,575,000	7,536,437	938,308	1,067,885	56,010	1,526,977	1,436,322	5,025,502
Zakroczym . . .	4901	1,250,000	812,176	—	2,062,176	137,925	372,005	73,225	654,065	824,956	2,062,176
Wyszogród . . .	4307	801,390	221,510	—	1,022,900	152,091	287,800	9,000	45,600	669,420	1,163,911
Warka . . .	4305	526,931	327,282	970,000	6,514,213	811,301	590,758	20,400	2,568,058	2,065,432	6,045,949
Radzymin . . .	4195	4,877,260	204,822	60,000	5,142,082	262,030	591,664	392,770	1,735,197	2,049,055	5,030,716
Dobryń n/Drw. . .	4068	2,121,527	619,806	1,000,000	3,741,333	57,805	774,000	178,214	645,260	662,364	2,317,643
Kowal . . .	4066	820,000	1,803,924	25,000	2,623,924	53,621	456,244	53,880	957,714	594,080	2,115,539
Brześć Kujawski . . .	3816	521,711	194,305	—	741,016	19,000	231,340	8,000	262,675	211,000	732,015
Nowe Miasto . . .	3770	1,084,726	140,852	200,000	1,225,578	82,566	203,100	61,900	609,801	515,960	1,473,327
Rożana . . .	3275	355,105	—	—	555,105	4,300	350,000	5,720	82,008	167,100	609,128
Radziejów . . .	3152	238,437	100,046	—	338,483	10,570	46,375	40,490	51,828	128,175	227,438
Przedecz . . .	3026	—	—	—	666,028	11,700	221,726	41,000	391,602	666,028	—
Dobryń n/Wisłą ⁵⁾ . . .	2693	3,707,193	990,286	—	4,697,479	150,829	1,623,064	52,810	1,016,821	1,687,938	4,531,462
Ciechocinek . . .	2446	—	—	—	1,069,451	—	—	—	—	—	1,068,179
Chorzele ⁶⁾ . . .	2444	612,151	—	—	621,151	44,609	101,434	2,147	220,852	225,690	594,732
Biała . . .	2413	922,520	877,609	986,000	2,786,129	188,554	188,200	31,304	802,817	720,214	1,931,089
Nieszawa . . .	2401	949,990	350	—	950,340	51,609	212,271	18,288	214,738	267,984	764,890
Lubraniec . . .	2196	560,109	27,851	—	587,960	9,148	80,900	72,810	148,538	286,300	597,696
Lubień . . .	2116	405,200	—	—	405,200	—	104,845	21,544	97,222	210,887	434,498

1) Danych o wymiarach w m. Płocku nie posiadamy.

2) „Inne” wydatki podano w ogólnej sumie.

3) Wpływy i wydatki na aprowizację z ogólnych wpływów i wydatków wyeliminowano.

4) M. Góra Kalwaria wpływy nie wyszczególniła.

5) M. Dobryń n/W podał wpływy i „inne” wydatki w ogólnych sumach.

6) M. Chorzele podał wpływy i wydatki tylko w ogólnych sumach.

TABLICA II.

Z E S T A W I E N I E

wydatków i wpływów miast województwa warszawskiego za 1921 rok
(w liczbach stosunkowych)

Nazwa miasta	Liczba mieszkańców	Zdrowotność publ. i szpi- talnictwo		Oświata i Kultura		Dobroczyń- ność pu- bliczna		I n n e				Wydatki na 1 mieszkanca	Podatki i opłaty na 1 mieszkanca	% stosunek posz- czególnych wpły- wów do ogólnej su- my wpływów		
		Na 1 mieszkanca	% stosunek do wszystkich wy- datków	Na 1 mieszkanca	% stosunek do wszystkich wy- datków	Na 1 mieszkanca	% stosunek do wszystkich wy- datków	Rzeczowe		Osobowe				Z podatków i opłat	Z innych własnych źródeł dochodo- wych	Z pożyczek i sub- wencji
Włocławek . . .	40339	208	6,2	487	14,5	213	6,3	2004	59	456	14	3368	1327	34	26	40
Płock ¹⁾ . . .	25770	605	19,1	109	3,4	91	2,9	1544	48,7	821	25,9	3170	—	73	—	—
Zyrardów ²⁾ . . .	21125	15	3,1	166	35,2	23	4,9	—	—	—	—	470	371	70	21	9
Mława . . .	17141	—	—	82	11,7	143	19	339	45,2	179	24,1	743	584	82	18	—
Kutno . . .	15980	27	3,8	51	7,1	9	1,2	390	54	245	33,9	722	580	64	29	7
Łowicz . . .	15805	14	2,1	59	9,2	6	1	325	51,1	325	36,6	729	444	64	29	—
Skierzwice . . .	15298	60	4,9	62	5,2	31	2,5	702	58,2	353	29,2	1208	466	38	29	33
Pruszków . . .	15151	4	1,5	101	34,5	0,5	0,2	57	19,5	129	44,3	291,5	244	84	15	1
Pułtusk . . .	13502	10	1,1	83	9	4	0,4	496	53,8	331	35,7	924	901	96	—	4
Ciechanów . . .	12008	6	1,4	27	5,8	5	1	80	17,2	349	74,6	467	420	90	5	5
Grodzisk . . .	11227	0,1	0,02	67	8,2	57	7	370	45,3	323	39,5	817,1	254	23	37	40
Mińsk Mazowiecki . . .	10527	7	1,9	89	24,7	8	2,2	73	20,2	184	51	364	273	85	15	—
Płońsk . . .	9218	0,1	0,01	45	6,2	4	0,6	380	52,2	297	41	726	166	99,6	—	0,4
Wyszki . . .	9073	42	9,3	45	9,8	24	5	77	17,2	267	58,7	455	166	42	38	20
Otwock . . .	8537	1	0,04	252	9	1	0,04	2031	7,3	503	18	2788	1135	40,2	3,1	56,7
Lipno . . .	8465	—	—	41	8,8	10	2,1	139	29,1	284	60	474	206	56	40	4
Grójec . . .	8393	13	0,3	34	8	0,02	0,006	157	36,4	238	55,3	430	120	27	73	—
Aleksandrów . . .	8201	45	13	29	11,7	19	7,6	104	40,9	88	34,8	253	124	48	52	—
Nowy Dwór . . .	7800	—	—	118	34	—	—	1	0,3	183	52,6	347	366	92	8	—

Rawa . . .	7508	—	—	32	3,5	11	1,3	530	59,5	318	35,6	891	52	5,5	91	3,5
Rypin . . .	7362	35	5	132	19,2	53	7,7	220	31,9	249	36,2	689	483	64	29	7
Sierpc . . .	6694	11	1,5	50	7,2	34	5	283	40,6	318	45,7	696	580	72	25	3
Gostynin . . .	6688	701	15,4	414	9,1	204	4,5	2299	50,4	93,6	20,6	4554	249	4,8	75	20,2
Wołomin . . .	6290	4	6,2	23	34,8	0,4	0,5	1204	9,8	33,6	48,7	67	25	34	66	—
Maków . . .	6220	3	0,2	82	5,1	—	—	74,4	74,4	329	20,3	1618	604	38	44	18
Kałużyn . . .	5971	5	1,7	15	4,7	36	11,5	892	45,6	115	36,5	315	1847	100	—	—
Przasnysz . . .	5965	8	0,4	137	7,6	28	1,5	10,4	50	720	40,5	1785	91	3,8	—	9
Gąbin . . .	5744	66	3,7	87	4,9	7	10,4	1206	68	408	23	737	260	30	70	—
Piaseczno . . .	5637	5	0,7	195	26,4	10	1,4	328	44,5	199	27	737	—	—	—	—
Góra Kalwaria ³⁾ . . .	5508	4	0,7	56	10,4	15	2,9	212	40	245	46	532	—	—	—	—
Blonie . . .	5326	126	13	54	6	62	7	290	33	368	41	900	325	34	54	12
Mogielnica . . .	5309	11	5	29	13	1	0,5	89	41	87	40	217	173	27	27	—
Sochaczew . . .	5063	2	0,1	200	16,1	3	0,2	714	58,5	308	25,1	1227	120	10	90	—
Nasielsk . . .	5032	95	12	186	23	43	6	104	13	364	46	791	251	38	31	—
Mszczonów . . .	5006	8	1,2	108	17	33	5,1	334	52	158	24,7	641	613	89	11	—
Zakroczym . . .	4901	191	18,6	218	21,2	11	1,1	312	30,5	293	28,6	1025	771	50	16	34
Wyszogród . . .	4307	32	6,7	86	18	17	3,5	152	31,7	192	40,1	479	290	61	39	—
Warka . . .	4305	35	13	67	24,8	2	0,8	11	4	155	57,4	270	186	78	22	—
Radzymin . . .	4195	193	13,4	138	9,6	5	0,3	613	42,7	492	34	1441	1244	80	5	15
Dobrzyń n/Dr. . .	4068	64	5,2	145	11,6	97	7,8	427	34,7	504	40,7	1237	1199	95	4	—
Kowal . . .	4066	14	2,5	190	33,4	44	7,7	159	27,8	163	28,6	570	522	57	17	26
Nowe Miasto . . .	3816	14	2,5	120	21,6	14	2,6	251	45,3	155	28	554	215	31	69	—
Różana . . .	3770	5	2,6	61	31,6	2	1,1	70	35,9	56	28,8	194	136	70	27	3
Radziejów . . .	3275	25	5,6	62	13,8	19	4,2	186	41,4	158	35	450	331	88	12	36
Przedecz . . .	3152	1	0,7	111	57,5	2	1	26	13,3	53	27,5	193	113	64	—	—
Dobrzyń n/Wisłą ⁴⁾ . . .	3026	3,5	3,8	15,3	16,6	13,4	14,6	17	18,5	42,8	46,5	92	79	70	30	—
Ciechocinek . . .	2693	4	1,6	82	33,2	15	6,1	—	—	—	—	247	—	—	—	—
Chorzele ⁵⁾ . . .	2446	62	3,3	663	36	22	1,1	416	22,4	690	37,2	1853	1515	79	21	—
Biała . . .	2444	—	—	42	17	—	—	—	—	—	—	437	—	—	—	—
Nieszawa . . .	2413	18	7,5	78	9,7	0,9	0,3	91,1	37,3	94	37,9	246	254	100	—	—
Lubraniec . . .	2401	79	9,8	78	9,7	13	1,6	334	41,6	300	37,3	804	384	33	31	36
Lubień . . .	2196	24	6,7	97	27,8	8	2,3	97	28,2	122	35	348	433	100	—	—
Chodzież . . .	2116	4	1,5	38	13,6	35	12,2	70	24,8	135	47,9	282	265	95	5	—
Chodzież . . .	1686	—	—	62	24	13	5	58	22	125	49	258	240	100	—	—

1) Danych o wpływach z m. Płocka brak.

2) „Inne” wydatki podano w ogólnej sumie.

3) Wpływy podano w ogólnej sumie.

4) Wpływy oraz „inne” wydatki podano w ogólnej sumie.

5) Wpływy i wydatki podano w ogólnej sumie.

W interesie samorządu i Państwa leży, aby między organami samorządowymi, a władzą nadzorczą utrzymany był jak najściślejszy kontakt i w tym celu konieczne jest należyte postawienie sprawy inspekcji związków komunalnych, gdyż przy bezpośrednim zetknięciu się organów samorządowych z doświadczonym inspektorem, wyniki będą niewątpliwie o wiele lepsze, niż przy ograniczaniu się do wydawania zarządzeń przy biurkach.

Należy jednak stworzyć takie warunki, aby w tych przypadkach, gdy wskazówki władzy nadzorczej padają na grunt nieodpowiedni, władza miała prawo wymagać zastosowania się do tych wskazówek. Władza nadzorcza w wypadkach, podobnych temu, jaki miał miejsce w Lipnie ze stawem cuchnącym, oczywiście nie może czekać, aż Rada Miejska sama przyjdzie do przekonania, że staw ten należy jednak jaknajspieszniej zasypać.

Ze stanowiska ogólnopaństwowego sanację gospodarki miejskiej należy przeprowadzić jeszcze w kierunku dokładnego zbadania, czy istniejące miasta posiadają odpowiednie warunki dla samodzielnego i należytego prowadzenia gospodarki.

Aby uniknąć tego, że miasta małe i biedne sprowadzić mogą z konieczności swą działalność do pokrywania wydatków osobowych i nie będą w możności wykazać większej działalności na polu właściwym, należałoby zbadać zdolność finansową tych miast i albo wzmocnić je przez rozszerzenie granic, albo też w imię koniecznej oszczędności znieść w nich odrębny ustrój samorządowy i wcielić je do innej gminy.

W związku z powyższymi uwagami byłoby również wskazane stworzenie jakiegoś funduszu wyrównawczego, na który składałyby się wszystkie miasta i z którego udzielano by pomocy miastom, mającym warunki rozwoju, lecz narazie znajdującym się w trudnej sytuacji finansowej.

Myśl ta powstaje w związku z sytuacją, jaką wytworzyła ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 11 sierpnia 1923 r., dająca prawo miastom ustanawiania dodatków komunalnych do państwowego podatku przemysłowego. Otóż podatek ten stał się bardzo wydajnym źródłem dochodowym w miastach dużych, z rozwiniętym handlem i przemysłem, a zwłaszcza w takich centrach fabrycznych, jak Łódź. Dzięki dużym wpływom z podatku przemysłowego miasto Łódź znalazło się w tej sytuacji, że nie potrzebuje spieszyć się z wykorzystaniem innych uprawnień podatkowych, podczas gdy inne miasta mają niedostateczne dochody przy wykorzystaniu w maksymalnej wysokości wszystkich swych uprawnień podatkowych.

Dr. TADEUSZ PRZEORSKI.

Projekty samorządu powiatowego i wojewódzkiego.

W opracowanym przez Rząd systemie ustaw samorządowych interesuje miasta samorząd powiatowy i wojewódzki; organizacja pierwszego obchodzi miasta niewyłączone z powiatów — organizacja drugiego wszystkie miasta w obrębie województwa położone. Rząd opracował projekt ustawy o samorządzie powiatowym i projekt ten złożył w Sejmie. Co się tyczy ustroju samorządu wojewódzkiego, projekt tegoż pozostaje dotychczas w opracowaniu Ministerstwa spraw wewnętrznych. Na podstawie szczegółowych też objętych uchwałami Komisji dla reformy administracji i analogii z innymi projektami samorządowymi omówię również przypuszczalny typ jego organizacji.

Organizacja samorządu powiatowego ujęta została podobnie jak samorząd miejski w ustawę o samorządzie powiatowym i ustawę zawierającą ordynację wyborczą do Sejmików powiatowych. Prawdopodobnie też i samorząd wojewódzki ujęty zostanie kodyfikacyjnie w dwie ustawy analogicznie do samorządu gminnego i powiatowego.

Projekt ustawy o Samorządzie powiatowym opiera się na tych samych zasadach, na których opracowano projekty samorządu miejskiego. Wobec omówienia tychże zasad szczegółowo przy przedstawieniu ustaw miejskich, przejdę odrazu do przedstawienia zasad organizacji samorządu powiatowego — oraz samorządu wojewódzkiego. Samorząd zaś wiejski omówię w najogólniejszych zasadniczych rysach, koniecznych dla objęcia całokształtu zagadnienia samorządowego na tle projektów rządowych.

Projekt ustawy o gminie wiejskiej przyjmuje zasadę gminy zbiorowej, złożonej z kilku wsi, osad, folwarków, lub zaścianków — przewiduje jednak również i możliwość utworzenia gmin pojedynczych z wsi większych. Gmina

zbiorowa, jako najniższa jednostka samorządu gminnego w administracji państwowej, składa się z szeregu gromad będących w dziedzinie samorządu gospodarczego samoistnymi organizacjami publiczno - prawnymi, mającymi własny zarząd i stanowiących samoistne osoby prawne.

Sprawa członkostwa gminnego, praw i obowiązków mieszkańców, praw wyborczych, zakresu działania gminy, statutów miejscowych, zarządu majątku gminnego unormowaną została w sposób zupełnie analogiczny jak w projekcie ustawy o gminie miejskiej z tem, że gmina może przejąć również i zakres działania gromad, w pewnych zaś wypadkach na zarządzenie Wydziału powiatowego musi nawet objąć zarząd poszczególnych gromad. Konieczność taka zajść może w gromadach, które gospodarują niezgodnie z przepisami ustawy, ze szkodą dla mieszkańców, a normalne zarządzenia w podobnych wypadkach okazują się nieskutecznymi.

Samorząd wiejski posiada, podobnie jak miasta, radę gminną jako organ stanowiący i kontrolujący oraz zarząd gminny, jako organ zarządzający i wykonawczy — a zarazem najniższy organ administracji państwowej na wsi. Zarząd ten stanowi wójt, któremu do pomocy może Rada gminna dodać 1 lub kilku ławników. Wójt załatwia sprawy należące do zakresu działania gminy, sprawy zlecone i sprawy miejscowej policji administracyjnej samodzielnie. O ile gmina nie ma odpowiedniego kandydata na wójta, lub tok administracji, albo też dobro gminy tego wymaga, może Sejmik wojewódzki ustanowić dla pewnej gminy wójta zawodowego. Wójt zawodowy urzęduje lat 8 i jest w przeciwieństwie do wójta wybieranego, którego urząd jest honorowym, płatny z funduszków gminnych.

Zakres działania Rady gminnej i zarządu gminnego analogiczny zupełnie do zakresu działania w gminach miejskich. Nadzór nad gminą wiejską sprawuje Wydział powiatowy. Tenże zatwierdza wybór wójta i ławników.

Organizacja gromady jest zbliżona do typu organizacji gminnej. Na czele każdej gromady stoi rada gromadzka. W gromadach liczących powyżej 50 osób mających prawo wyborcze czynne—radę zastępuje zebranie gromadzkie jako organ stanowiący i kontrolujący. Organem zarządzającym i wykonawczym jest sołtys i ewent. jego zastępca, który jest zarazem zastępcą wójta w gromadzie. Ordynacja wiejska oparta jest na tych samych zasadach co ordynacja wyborcza dla miast.

Wybory przeprowadza gminna komisja wyborcza, w obwodach głosowania miejscowa komisja wyborcza. Postanowienia dotyczące list wyborczych, postępowania reklamacyjnego, list kandydatów, głosowania, skrutynium, są takie same, jak w ordynacji wyborczej dla miast z tą różnicą, że listy mogą być w terminie reklamacyjnym wyłożone tylko przez 4 godziny

dziennie, a listy kandydatów podpisuje 20 wyborców, głosowanie zaś odbyć się może i w dzień powszedni.

Wybór zarządu gminnego tj. wójta i ławników dokonać się powinien w 14 dni po kadencji poprzedniej rady, względnie w 14 dni po prawomocności wyborów. Wybór zarządu gminnego dokonywany w tajnym głosowaniu na każdego członka zarządu osobno, przeprowadza komisja delegowana przez starostę.

Wybory rad gromadzkich zarządza Wydział powiatowy — przeprowadza je gromadzka komisja wyborcza powołana przez wójta. Postępowanie identyczne jak przy wyborach gminnych, a więc na podstawie list wyborczych ułożonych przez sołtysa zgłoszonych przez co najmniej 10 wyborców list kandydatów i t. p. Wybór sołtysa i jego zastępców dokonany być winien w 14 dni po upływie kadencji poprzedniej, względnie po prawomocności wyborów, w sposób przepisany przy wyborze wójta. Jedynie na zebraniach gromadzkich głosowanie jest jawne, ustne, lub przez rozstąpienie się—i tu jednak na żądanie $\frac{1}{4}$ części należy przeprowadzić wybór zarządu gromady głosowaniem tajnym kartkami.

Gminy wiejskie, oraz niewyłączone z powiatu miasta tworzą jednostki samorządu wyższego typu, tj. samorządu powiatowego.

Każdy polityczny powiat stanowi w granicach swych terytorjalnych korporację terytorjalną (powiatowy związek komunalny) powołaną do sprawowania administracji publicznej w zakresie ustawą przepisany. Członkami powiatowego związku komunalnego są członkowie gmin wiejskich i niewydzielonych z powiatu gmin miejskich, w obrębie danego powiatu położonych. Wszyscy członkowie mają prawo korzystania w równej mierze z urządzeń publicznych związku i obowiązek ponoszenia ustawą przepisanych publicznych świadczeń na rzecz związku.

Zadania związku powiatowego są dwojakie: samorządowe tj. podejmowane samodzielnie, lub oznaczone przez ustawę jako należące do własnego zakresu działania, tudzież zlecone z dziedziny administracji państwowej. Zadania własne samorządowe obejmują sferę czynności wychodzących poza granice interesów jednej gminy, lub kilku, albo też przekraczających możliwość finansową, lub techniczną poszczególnych gmin, a to w dziedzinie rolnictwa, przemysłu, handlu, komunikacji, oświaty, kultury społecznej, zdrowia publicznego, zapobiegania klęskom elementarnym, zapewnienia pomocy kredytowej, rozwoju ruchu spółdzielczego i t. d.

Organami samorządu powiatowego jest sejmik powiatowy jako organ uchwalający i kontrolujący, oraz Wydział powiatowy jako organ wykonawczy i zarządzający. Sejmik powiatowy składa się według wielkości zaludnienia powiatu z 16 do 18 członków, tudzież tylu zastępców. Sejmikowi

powiatowemu przewodniczy starosta względnie jego zastępca. Członków i zastępców wybierają Rady miejskie względnie gminne wsi i miast w powiecie położonych z powiatu niewydziałonych, a podzielonych przez Województwo na wniosek Wydziału powiatowego na kilka lub kilkanaście okręgów wyborczych. Członkowie sejmiku powiatowego wybierani są na 4 lata. Członkowie ci składają do rąk starosty służbowe przyrzeczenia. Zwyczajne posiedzenia sejmiku odbywają się co najmniej raz na 3 miesiące, nadzwyczajne w miarę potrzeby na żądanie co najmniej $\frac{1}{4}$ części członków lub polecenia władzy nadzorczej.

Podobnie jak Rada miejska może sejmik wyłonić ze swego grona dla pewnych spraw komisje stałe lub czasowe. Sejmik powiatowy ma na równi z innymi organizacjami samorządowymi prawo wydawania statutów miejskich i regulaminów.

Wydział powiatowy składa się ze starosty powiatowego jako przewodniczącego, oraz 6 członków wybranych przez sejmik i tyluż zastępców. Wybór na członka Wydziału powiatowego pociąga za sobą utratę mandatu do sejmiku powiatowego. Mandat członka Wydziału powiatowego trwa 4 lata. Członkowie składają przysięgę służbową do rąk starosty.

Wydział powiatowy załatwia sprawy kolegjalne. Posiedzenia odbywają się w razie potrzeby—starosta załatwia sprawy bieżące samodzielnie. Wydział powiatowy może w wypadkach ustawą przewidzianych zawiesić uchwałę Sejmiku, starosta uchwałę Wydziału. W razie zawieszenia rozstrzyga Wydział wojewódzki. Potrzebny personel urzędniczy dostarcza Wydziałowi powiatowemu związek komunalny. Postanowienia o majątku i gospodarce powiatowej brzmią analogicznie jak w projekcie ustawy o gminie miejskiej.

Własny zakres działania sejmiku obejmuje: stanowienie o przejmowaniu, względnie podejmowaniu zadań samorządowych, uchwalanie statutów powiatowych, regulaminów, wybór członków sejmiku, komisji — ustalanie etatu posad personelu urzędowego, obciążanie, zbywanie i nabywanie majątku, zaciąganie pożyczek, uchwalanie budżetu, danin, opłat, podatków, dodatków, zatwierdzanie zamknięć rachunkowych, wydawanie opinii, podejmowanie procesów, wykonywanie kontroli nad wydziałem i t. d.

Do własnego zakresu działania Wydziału powiatowego należy: przygotowywanie wniosków na Sejmik, mianowanie urzędników, zarządzanie majątkiem, sporządzanie preliminarza budżetowego i zamknięć rachunkowych, asygnowanie wydatków i ściąganie dochodów, wymiar i ściąganie publicznych danin i opłat, roczne sprawozdania, wydawanie opinii dla władz.

Przy załatwianiu spraw administracyjnych może Wydział powiatowy posługiwać się organami gmin jemu podległych. Wydział powiatowy zastę-

puje sejmik na zewnątrz. Pisma Wydziału podpisuje starosta. Dokumenty zawierające zobowiązania—prócz starosty—1 członek Wydziału.

Zadania zlecone określone są ustawami lub rozporządzeniami władz. Do zadań tych należy również i nadzór państwowy nad działalnością gmin z powiatu niewydziałonych.

Odwołania w sprawach należących do zakresu samorządowego rozstrzyga Wydział wojewódzki, w sprawach zakresu zleconego przedłożonych w toku instancji — władze państwowe.

Nadzór nad działalnością samorządu powiatowego sprawuje Wydział wojewódzki, nadzór ten ma na celu dopilnowanie, aby powiaty nie działały wbrew ustawom i aby tok administracji powiatowej odbywał się prawidłowo.

Z tytułu nadzoru Wydział wojewódzki:

- 1) znosi zarządzenia Wydziału powiatowego przeciwne ustawie,
- 2) wydaje polecenia wykonania pewnych, lub zaniechania innych czynności.

Zarządzenia te wydaje przy sposobności:

- 1) zatwierdzania uchwał sejmiku powiatowego wymagających zatwierdzenia (sprzedaż, pozbycie, obciążenie majątku, zaciągnięcie pożyczek i t. d.),
- 2) zatwierdzania corocznego budżetu, badania zamknięć rachunkowych,
- 3) zatwierdzania członków Wydziału powiatowego,
- 4) załatwiania rekursów,
- 5) perjurycznych lustracji.

Władzę dyscyplinarną nad członkami Wydziału powiatowego wykonuje Wydział wojewódzki, który może złożyć z urzędu, zawiesić członków tego Wydziału.

Minister spraw wewnętrznych może rozwiązać sejmik powiatowy przy zatrzymaniu Wydziału powiatowego, lub powołaniu na jego miejsce rady przybocznej. Nowe wybory należy zarządzić w okresie 3 miesięcy.

Ordynacja wyborcza dla powiatów zawiera przepisy dotyczące wyboru członków sejmiku powiatowego oraz wydziału powiatowego. Członków sejmiku powiatowego wybierają radcy gmin wiejskich i miejskich miast z powiatu niewydziałonych. Prawo wyborcze bierne analogiczne z prawem wybieralności do rad gminnych. Wybory członków sejmiku powiatowego zarządza województwo. Wybory odbywają się w okręgach. Jeden okręg obejmować może jedną gminę miejską, lub wiejską, albo też kilka gmin wiejskich lub wreszcie gminę miejską i kilka wiejskich. Na każdy okręg przypada pewna ilość mandatów, co najmniej 2. O ile okręg obejmuje jedną gminę, wybory odbywają się na posiedzeniu rady gminnej, lub miejskiej specjalnie ad hoc zwołaniem. W okręgach obejmujących kilka gmin wybory

odbywają się na wspólnym zebraniu członków rad gminnych w skład okręgu wchodzących w terminie oznaczonym przez starostwo na 2 tygodnie przed dniem głosowania.

Wybory przeprowadzają komisje złożone z przewodniczącego i 3 członków. Przewodniczącym w okręgu obejmującym jedną gminę jest przewodniczący miejscowej rady miejskiej lub gminnej, w innych okręgach przewodniczący największej co do ludności gminy, o ile w skład okręgu wchodzi i miasto — przewodniczący dotyczącej Rady miejskiej. Trzech członków komisji powołuje przewodniczący z grona członków Rady miejskiej względnie gminnej, biorących udział w zebraniu.

Przepisy wyborcze są mniejwięcej oparte na zasadach przyjętych przy wyborach do rady miejskiej. A więc głosowanie jest tajne, kartkami koloru białego w kopertach urzędowo otemplowanych. Listy kandydatów sporządzone na piśmie w sposób unormowany w ordynacji miejskiej zgłasza się w czasie posiedzenia na ręce przewodniczącego. Dozwolone są związki list. Głosuje się na listy oznaczone numerami. Skrutynium dokonuje się systemem de Hondta przez podział ilości głosów oddanych na poszczególne listy kandydatów kolejno przez 1, 2, 3, 4, i t. d. — następnie podkreśla się kolejno tyle najwyższych ilorazów, ilu członków sejmiku i ich zastępców ma być wybranych. Najwyższe kolejno liczby decydują o wyborze na członka sejmiku, następne o wyborze na zastępcę. Jeżeli na 2 lub 3 listy kandydatów padły równe ilości głosów, decyduje los. Protesty należy wnosić w ciągu dni 14-tu. Rozstrzyga je w I instancji Wydział powiatowy, w II Wydział wojewódzki. Pozatem sejmik powiatowy bada z urzędu prawo wybieralności swych członków i w razie wątpliwości poddaje sprawę rozstrzygnięciu Wydziału wojewódzkiego. W razie rozwiązania sejmiku lub unieważnienia całych wyborów — przeprowadza się nowe wybory, w razie unieważnienia wyboru pewnych osób wchodzi na ich miejsce następca z list, w razie unieważnienia wyboru w pewnych okręgach — w okręgach tych muszą być przeprowadzone nowe wybory.

Wybory Wydziału powiatowego odbywają się w sposób przepisany dla wyboru Magistratu w miastach wyłączonych z powiatu.

Samorząd wojewódzki opierać się musi na analogicznych zasadach, co samorząd gminny i powiatowy z temi różnicami, które z terytorjalnego jego zakresu działania i stanowiska w administracji wynikać muszą. Wojewódzki związek komunalny obejmuje bowiem terytorjum jednego województwa. Wojewódzki związek komunalny musi być instytucją prawa publicznego, posiadać osobowość prawną narówni z organizacjami samorządu gminnego lub powiatowego. Województwo zajmujące w organizacji samorządowej najwyższy szczebel ma w swym zakresie działania zarówno sprawy samorzą-

dowe, jak i sprawy zlecone administracji państwowej. Organami jego będą sejmik wojewódzki i wydział wojewódzki. Członków sejmiku wojewódzkiego wybierają sejmiki powiatowe i rady miast wydzielonych z powiatów.

Sejmik wojewódzki zwołuje Prezydent Rzpltej corocznie, on też zamyka względnie odracza jego sesję. Sejmik wybierać będzie swego marszałka, jego zastępców i sekretarzy. Rząd reprezentuje wojewoda. Dla przygotowania spraw w poszczególnych działach administracji tudzież dla kontroli gospodarczych Wydziału sejmik może wyłonić osobne komisje.

Wydział wojewódzki składa się z wojewody i jego zastępcy jako przewodniczącego oraz członków wybranych przez sejmik. Wydział wojewódzki ma do dyspozycji odpowiedni personel urzędowy dostarczony przez związek wojewódzki.

Wydział wojewódzki ma prawo zawieszania uchwał sejmiku wojewódzkiego przeciwnych prawu — nieformalnie powziętych. To samo prawo przysługuje Wojewodzie odnośnie do uchwał Wydziału.

Do spraw zastrzeżonych ustawodawstwu wojewódzkiemu należeć mają sprawy oświaty publicznej z wyjątkiem szkół akademickich, sprawy zdrowotności publicznej prócz policji sanitarnej, sprawy dobroczynności publicznej, sprawy budowlane, sprawy komunikacyjne Województwa — sprawy kultury rolnej, sprawy popierania handlu i przemysłu, sprawy regulacji rzek, organizacji i administracji gmin i powiatów, wreszcie inne sprawy przez państwo ustawodawstwu wojewódzkiemu przekazane.

Inicjatywa ustawodawstwa przysługuje Rządowi — Wydziałowi wojewódzkiemu i członkom sejmiku.

Ustawy wojewódzkie nie mogą być przeciwne ustawom państwowym i mogą być przez te ustawy zniesione lub uchylone.

Komunalny związek wojewódzki może posiadać swój własny majątek — musi posiadać swe źródła dochodu — administracja nimi analogiczna, jak przy innych organizacjach samorządowych.

Własny zakres działania sejmiku wojewódzkiego obejmie podobnie w samorządzie powiatowym zarząd własnego majątku, ustalanie rocznego preliminarza wydatków i zatwierdzanie zamknięć rachunkowych, uchwalanie świadczeń i danin publicznych na rzecz związku, opinie i wnioski do Rządu w sprawach dotyczących województw.

Wydział wojewódzki opracowuje we własnym zakresie działania wniośki na sejmik, zarządza majątkiem związku, sprawuje nadzór nad personelem urzędowym — udziela opinii i składa sprawozdania.

Sprawy zlecone określają osobne ustawy, do nich należy również nadzór nad gminami, miastami i powiatami.

Władzą nadzorczą, odwoławczą i kontrolującą jest Ministerstwo spraw wewnętrznych.

Wybory do sejmiku wojewódzkiego zarządza Prezydent Rzpltej na zasadzie uchwały Rady Ministrów. Każdy powiat wiejski czy miejski stanowi osobny okręg wyborczy i wybiera pewną, stosownie do wielkości zaludnienia ilość członków sejmiku i zastępców. Wyboru dokonywują sejmiki powiatowe względnie Rady miast wydzielonych z powiatów na osobnym ad hoc zwołanym zebraniu.

Przedstawiony powyżej system samorządu powiatowego, różni się pod względem struktury od dotychczasowego samorządu powiatowego na ziemiach Małopolski. Samorząd ten oparty na ustawie o reprezentacji powiatowej z roku 1866 obejmował zarówno jak i samorząd krajowy wyłącznie zarząd własnego gospodarstwa, tudzież sprawy nakładania samoistnych podatków i dodatków do podatków państwowych, wreszcie nadzór powiatu nad gospodarką gmin, zaś kraju nad gospodarką powiatów i miast rządzących się własnym statutem. Tak powiatowe, jak krajowe organizacje samorządu małopolskiego nie miały ustawowo ograniczonych uprawnień i obowiązków w taki sposób, w jaki przyznano je gminom jako organom administracji państwowej w zakresie własnym i poręczonym. Wynikiem powyższych zasad był zupełny brak egzekutywy u samorządu powiatowego i krajowego, które o wykonanie swych uchwał, ba nawet o ściąganie swych podatków zwracać się musiały do Władz państwowych. W tym względzie gminy były w wielu kierunkach w lepszym położeniu niż przełożone nad nimi władze samorządowe. Wynikało to z dualizmu władz, z niemożności istnienia dwóch rządów w kraju, ogólnych założeń o roli samorządu w administracji, odmiennych zupełnie od zasad przyjętych przez Konstytucję polską.

Wedle przedstawionych wyżej projektów samorząd powiatowy jest organizacją w zasadach na których się opiera, analogiczną do Gmin, tak we własnym jak i poleconym zakresie działania—organizacją zespoloną ściśle z powiatową administracją państwa.

Te same różnice dotyczą i samorządu II instancji. Samorząd krajowy austriacki ogniskował w Sejmie wszelkie sprawy nie należące do kompetencji Rady państwa, a w Wydziale krajowym miał najwyższą Magistraturę w sprawach własnego gospodarstwa krajowego. Utworzenie 4 województw na terenie Małopolski podzieliło Małopolskę na 4 terytorjalne związki samorządowe drugiej instancji. Ustawa o samorządzie miejskim utworzy prawdopodobnie poza Lwowem i Krakowem 7—9 powiatów miejskich, reszta miast wejdzie w skład powiatowych związków komunalnych jako miasta

niewyłączone z powiatów. Z tych też powodów przyszła organizacja samorządu powiatowego i wojewódzkiego nie może być obojętną dla miast.

Poza samą organizacją Wydziału powiatowego, bo ta, a nie Sejmik jest władzą Samorządową I, względnie w odniesieniu do gmin wiejskich i miast niewydzielonych z powiatów II instancją w sprawach samorządowych—organizacją, opartą na zasadzie zespolenia wybranego kolegjalnego ciała samorządowego z czynnikami urzędowym, jaki przedstawia starosta jako przewodniczący, istotną miasta przedewszystkiem obchodzącą stroną samorządu powiatowego i wojewódzkiego jest skład Sejmików i zastępstwo miast w reprezentacji powiatowej i wojewódzkiej. Oba projekty są dla miast w porównaniu z dotychczasową organizacją małopolską niekorzystne. Austriacka reprezentacja powiatowa tj. Rada powiatowa i Sejm krajowy składał się z przedstawicieli interesów klasowych. Miasta jako stan w państwie miały w powiatach $\frac{1}{4}$ część reprezentantów a jeżeli się zważy, że t. zw. kurja wielkiego przemysłu wysyłała w zasadzie również przedstawicieli miejskich, miasta miały faktycznie połowę przedstawicieli w Radach powiatowych—drugą zaś miała wieś podzielona na 2 kurje wielkiej i małej własności. Analogiczne choć mniej liczne zastępstwo miały miasta w Sejmie krajowym.

Opracowany przez Rząd projekt ordynacji wyborczej do Sejmików powiatowych i przypuszczalna ordynacja do Sejmików wojewódzkich opiera się względnie opierać się będzie na zasadzie bezwzględnej równości — a więc powiaty, względnie województwa podzielone zostaną na okręgi wyborcze o pewnej według ilości ludności stosunkowo równej dla każdego okręgu liczbie mandatów. O ile przy wyborach do Sejmiku wojewódzkiego okręgi te będą ustawą oznaczone, bo pokrywają się terytorjalnie z powiatami politycznymi — to powiaty dzieli na okręgi wyborcze województwo, — podział zaś okręgów czyli t. zw. geometria wyborcza nie jest bynajmniej rzeczą obojętną. Wiadomo bowiem, że odpowiedniemi przykrajaniem okręgów wyborczych, można pewnym zrzeszeniom społecznym pomóc — można je też poprostu unicestwić, jak to ma miejsce w ordynacji wyborczej do Sejmu w odniesieniu do miast. Opracowane projekty wyborcze dla samorządu powiatowego przykrojone zostały zresztą zupełnie na modłę polityczną, podobnie jak projektowana ustawa wyborcza dla miast, z zupełnem zapoznaniem przedewszystkiem gospodarczego i administracyjnego charakteru samorządu gminnego miejskiego, powiatowego i wojewódzkiego. Jak taka polityczna ordynacja wyborcza będzie w praktyce wyglądała np. na wsi i jakie skutki przyniesie—trudno przewidzieć. W miastach jej pewnego rodzaju antidotum jest organizacja Magistratu—w powiatach będzie miała ten skutek, że w Małopolsce ilość reprezentantów miast w obecnej

$\frac{1}{4}$ względnie $\frac{1}{2}$ zejdzie wedle cyfry ludności do $\frac{1}{6}$, a uwzględniając rozbić miasta pod względem politycznym do $\frac{1}{10}$ obecnego stanu. Stosunki te odbijają się najfatalniej na miastach, a najgorzej na miastach niewyłączonych z powiatów, o sprawach bowiem powiatowych i wojewódzkich decydować będzie wieś swą przygniatającą większością reprezentantów w Sejmikach powiatowych i wojewódzkich, naturalnie pod kątem widzenia interesów i potrzeb wsi z zapoznaniem może najistotniejszych i najżywotniejszych spraw miejskich. W samorządzie powiatowym i wojewódzkim powtórzy się ta sama historia, jaką przeżywamy w Sejmie t. j. miasta nie będą miały w ciałach tych zastępstwa, jakie by im przypadać powinno z tytułu znaczenia kulturalnego i gospodarczego w państwie. Mała też nadzieja, by Sejm wybrany na tych samych zasadach inne w tej sprawie zajmował stanowisko — spodziewana zaś rewizja podstaw ordynacji wyborczej do najwyższych ciał ustawodawczych, znajdujących się obecnie w stadium pewnego rodzaju referendum ludowego, toruje sobie prawo obywatelstwa w artykułach prasowych, ankietach i pracach naukowych i jest obecnie rzeczą dalszej przyszłości związaną z rewizją konstytucji.

Mimo pewnej beznadziejności — jest rzeczą reprezentacji miejskich, aby w sprawie tej właściwe interesom i potrzebom miast stanowisko zajęły. Projekt samorządu powiatowego jest znacznym postępem w stosunku do organizacji powiatowej obowiązującej obecnie na ziemiach Kongresówki, wedle której każda gmina wysyła do Sejmiku w zasadzie 2-ch delegatów, którą to ilość dopiero w r. 1921 odnośnie do miast podwyższono w miarę ludności do 3, 4 względnie nawet 5 — i pewne dalsze ustępstwa nie są w zupełności wykluczone.

Na poprzednich zjazdach miast Małopolski i Śląska cieszyńskiego stanowisko miast naszej dzielnicy odnośnie do samorządu powiatowego i wojewódzkiego streszczało się — podobnie jak i w miastach niewydzielonych z powiatów w Kongresówce — w dążeniu do pewnego usamodzielnienia gospodarczego i administracyjnego miast w stosunku do powiatów. Dziś bowiem, nawet gdy miasta posiadają względnie silną reprezentację w powiecie, stosunek ten nawet w Małopolsce jest w wielu wypadkach nieprawidłowy — dla rozwoju miast szkodliwy, a dla zarządu miast niejednokrotnie nawet przykry. Stosunki tak się bowiem ułożyły, że powiat składający się przeważnie z gmin wiejskich — uważa miasta doń należne przede wszystkim za domeny swoich dochodów. Faktycznie też miasta jako centra handlu i przemysłu ponoszą gros wydatków powiatowych, nic przeważnie wzamian poza teoretycznymi głównie ogólnogospodarczymi korzyściami z powiatu nie mając. Typowym tego rodzaju przykładem jest w ostatnich czasach wdrożona akcja, aby szereg miast rządzących się w Małopolsce

ustawą z r. 1896 zaliczyć pod względem uprawnień podatkowych do wsi i różnice procentowe w całym szeregu źródeł dochodowych przekazać powiatom. Akcja powyższa spotkała się ze zdecydowanym sprzeciwem Koła miast zarówno w Wydziale samorządowym jak u Władz centralnych. Powiat przeważnie zupełnie zapoznaje potrzeby, znaczenie i konieczność popierania rozwoju miast. Przyczyny powyższych stosunków, które w razie wejścia nowej ordynacji wyborczej zmieniają się na gorsze, szukać należy wyłącznie w zasadach ordynacji wyborczej. Uchwalone też na poprzednich zjazdach Małopolskich odnośnie do organizacji administracji powiatowej postulaty domagały się zagwarantowania wpływu miast należących do powiatowego względnie wojewódzkiego Związku komunalnego na tok gospodarstwa powiatowego czy wojewódzkiego — oraz na tok administracji politycznej w województwie, powiecie — przede wszystkim zaś dotyczącej samego miasta, co do ostatniej w tym kierunku, by przewidziane ustawami opinie miast w sprawach administracyjnych bezwarunkowo Władze administracyjne wiązały — w razie zaś różnicy zapatrywań między miastem i Władzą administracyjną I instancji, by sprawę rozstrzygły Władze administracyjne II instancji. Zastępstwo miast w samorządzie powiatowym i wojewódzkim odpowiadać powinno nie tylko stosunkowi zaludnienia miast i wsi lecz i znaczeniu gospodarczemu i kulturalnemu miast w powiecie czy województwie.

Sprawę nadzoru miast przez Wydziały powiatowe i wojewódzkie, w szczególności stanowisko miast co do zatwierdzania uchwał Rad miejskich, przedstawiłem w pracy o samorządzie miejskim. Odnośnie do skarbowości powiatowej stanowisko miast streszcza się w twierdzeniu:

a) że z postanowień ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów miejskich mają prawo korzystać wszystkie Gminy miejskie bez względu na wielkość ich zaludnienia i charakter lokalny,

b) że zaliczenie miasta pod względem uprawnień wynikających z powyższej ustawy do rzędu wsi może nastąpić tylko na prośbę dotyczącej gminy miejskiej,

c) że konieczną jest nowelizacja ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów miejskich w kierunku urzeczywistnienia postulatów objętych uchwałami zjazdu miast Małopolski z 15 grudnia 1923 r.

d) że o ile idzie o sanację i rozbudowę podstaw skarbowości powiatowych związków komunalnych, to w ramach obowiązujących obecnie przepisów dopuszczalną jest ona tylko w drodze nowelizacji ustawy i stworzenia nowych źródeł dochodów dla samorządu powiatowego, jednakże bez uszczuplenia źródeł dochodów miastom już przekazanych.

W przedmiocie zatem samej ordynacji wyborczej do Sejmików powiatowych, to o ile zasady jej w myśl poprzednio wyrażonych życzeń nie ulegną zasadniczej zmianie, dążeniem miast musi być, aby w odnośnych ustawach przyjęto zasady pluralności dla miast, a to przez przyznanie gminom miejskim analogicznie do ordynacji wyborczej dla miast w stosunku do gmin wiejskich 2—3-krotną ilość mandatów, tudzież aby z miast utworzono wyłączone okręgi wyborcze miejskie z ewentualnem przyłączeniem gmin podmiejskich tworzących terytorjalną i gospodarczą całość z miastami.

Dr. GUSTAW TAUBENSCHLAG.

Wywłaszczenie ziemi dla miast.

Uwagi do art. 26 ustawy o reformie rolnej i do ustawy o rozbudowie miast.

Sejm ustawodawczy w uchwale swojej z dnia 10 lipca 1919 r. w przedmiocie zasad reformy agrarnej poruszył w p. 5 inną jeszcze kwestję, pozostającą w bardzo luźnym związku ze wspomnianą reformą. Postanawia on mianowicie m. in., że „w pobliżu wielkich miast i ośrodków przemysłowych należy zabezpieczyć zapas ziemi dla tworzenia kolonji i ogrodów robotniczych, urzędniczych i t. p.” Pomieszenie obu tych spraw—zgola odmiennych—w rezolucji sejmowej, miało niepożądane następstwa, bo oto w ustawie z 15 lipca 1920 r., zatytułowanej „ust. o wykonaniu reformy rolnej” znajdujemy niespodzianie art. 26, dotyczący terytorjalnej ekspansji miast. Cały szereg niejasności lub wręcz sprzeczności płynie stąd właśnie, że kwestja wywłaszczenia ziemi dla miast potraktowaną została fragmentarycznie i że ustawodawca nie ujął tej kwestji w ramy odrębnej ustawy.

Art. 26 opiewa: „Grunty, położone w obrębie miast i osad przemysłowo-fabrycznych, oraz w sferze ich interesów mieszkaniowych, a to co do miasta stołecznego Warszawy, grunty położone w promieniu 15 klm. od centrum miasta, zaś co do innych większych miast w miarę potrzeby i wedle określenia Gł. Urz. Ziemskiego—mają być pozostawione tym miastom na cele ich rozszerzania się oraz na tworzenie kolonji dla robotników, urzędników i t. p.”

1) Już sam sposób „ulokowania” cytowanego artykułu w ustawie jest bardzo niefortunny. Art. 26 stanowi mianowicie część rozdziału III, zatytułowanego „Parcelacja”. Rozdział ten poświęcony jest szczegółowemu omówieniu, jak wywłaszczone obszary należy parcelować i zawiera wskazówki co do kwalifikacji osadników i warunków nabywania ziemi. Art. 24—26 tego rozdziału mówią m. in. o wyłączeniach z pod rolniczej

parcelacji niektórych kompleksów jako to: z uwagi na wartość artystyczną i historyczną wznoszących się tam budynków, lub bogactwa naturalne (art. 24). Następnie art. 25 stanowi, że O. U. Z. może zdecydować też wyłączenie części terytorium wyłączonego „na cele gminne, społeczne i t. d.”, wreszcie „pozostawienie” ziemi na cele rozszerzania się miast. (Art. 26). Tego rodzaju wyłączenia będą uwzględnione w planie parcelacyjnym rolnym, którego integralną część stanowią. (Por. Art. 27, który, powołując się na poprzednie artykuły, rozpoczyna się od słów: „Plan parcelacyjny obejmować będzie wreszcie”)...

Art. 26 pod takim kątem widzenia rozpatrywany daje możność zarezerwowania ziemi dla miast tylko pod postacią wyłączenia t. zn. tylko w związku z parcelacją rolną, podjętą skądinąd w sąsiedztwie miast na zas. art. 1 p. 1—6 i 8. Samodzielne natomiast wywłaszczenie ad hoc dla miast może być przeprowadzone wyłącznie na zasadzie p. 7 art. 1 ustawy; powoływanie się na art. 26 jest tu zatem niewłaściwe. Rozporządzenie wykonawcze z 21/IX 1921 r. jest więc raczej wykonawczym przepisem do art. 1 p. 7, niż do art. 26. Główny U. Z. stanął jednak na innym stanowisku. Rzecz ma nie tylko znaczenie redakcyjne i formalne, ponieważ treść obu zacytowanych postanowień prawa nie jest bynajmniej identyczną.

Analiza samego art. 26 nasuwa pozatem refleksje następujące:

II) Art. ten stanowi, że „grunty, położone w obrębie miast i osad przemysłowo-fabrycznych, oraz w sferze ich interesów” mają być pozostawione „tym miastom”. Drugi więc ustęp tego samego zdania przewiduje przydział gruntu wyłącznie dla gmin miejskich, podczas gdy pierwszy wspomina też o osadach, zatem o jednostkach administracyjnych o ustroju wiejskim. Ponieważ ustawa w swej introdukcji zaznacza, że jest wydana „w myśl uchwały Sejmu z dnia 10 lipca 1919 r.” więc wolno się na uchwałę tę, jako źródło prawa, w celu interpretacji ustawy powoływać. P. 5 zaś uchwały sejmowej mówi tylko o „wielkich miastach”. Natomiast § 6 rozporządzenia Prezesa Gł. U. Z. wymienia wyraźnie i gminy wiejskie, przyznając pozatem w § 2 i 6 nawet pewnym związkom i stowarzyszeniom mieszkaniowym prawo występowania o wykup ziemi. Wobec takiego chaosu trudno jest rozstrzygnąć, czy miarodajnym jest w tym wypadku kryterium administracyjne (ustrój miejski), ekonomiczne (stopień uprzemysłowienia), czy też inne.

III) Przed podobnym dylematem stajemy, jeśli spytamy, dla jakich celów, w imię jakich potrzeb jest dopuszczalna ekspropriacja. W ust. VII Rezolucji sejmu czytamy bowiem o przekazaniu miastom gruntów „na cele ich rozszerzania się, kolonie robotnicze, urzędnicze i t. p.”, w uchwale sej-

mowej (p. 5) o zabezpieczeniu zapasu ziemi „dla tworzenia kolonji i ogrodów robotniczych, urzędniczych i t. p.”; art. 26 ustawy zaś mówi o pozostawieniu ziemi miastom „na cele ich rozszerzania się oraz na tworzenie kolonji dla robotników, rzemieślników, urzędników i t. p.”, zatem przeciwstawia już potrzeby mieszkaniowe dla wyszczególnionych i innych („i t. p.”) kategorii zrzeszeń uboższych sfer mieszczaństwa — potrzebom terytorjalnej ekspansji. Granice jej zaś mogą być bardzo szeroko nakreślone: obejmując zapotrzebowanie terenowe nie tylko dla różnych komunalnych przedsięwzięć w ścisłym znaczeniu (budowa szkół, szpitali miejskich, zakładanie zieleńców), lecz także dla instytucji rządowych, które mając w mieście swą siedzibę, przyczyniają się temsamem do jego rozbudowy, (stacje i urządzenia pocztowe, kolejowe, gmachy państwowe, koszary) wszystko to bowiem mieści się w elastycznym terminie ustawy: „rozszerzanie”.

Jak z jednej jednak strony art. 26 cz. 2 odnośnie do rozmiarów wywłaszczenia dałby się pogodzić z enuncjacją sejmową w tej materji, tak znowu z drugiej strony przepis powyższy pozostaje w sprzeczności z art. 1 p. 7 ustawy, na zasadzie którego wykupowi podlegają majątki „w sferze oddziaływania interesów mieszkaniowych miejskich położone”, zatem tylko dla celów, z mieszkalnictwem związanych; z wykluczeniem wszystkich innych zamierzeń. Wykładnia bowiem ekstensywna jest niedozwoloną odnośnie do ustaw ograniczających, do rzędu których bezprzecznie należy ustawa rolna. Art. 1 jest zaś miarodajnym — jak wyluszczone w ust. 1) — tam, gdzie miasto z własnej inicjatywy, niezależnie od projektów agrarnych, wszczyna w swoim interesie akcję ekspropriacyjną. Rozporządzenie wykonawcze wnosi jednak nowe jeszcze elementy: oto w § 2 ust. 5 wymienia: „potrzeby budowlane i potrzeby mieszkaniowe ludności oraz tworzenie kolonji dla robotników” i t. d.; przeciwstawiając więc kolonie mieszkalne dla pewnych organizacji — indywidualnym potrzebom ludności, wprowadza jednocześnie ogólnikowy, niejasny termin: potrzeb „budowlanych”, który mógłby być rozumiany w sensie dopuszczalności wywłaszczenia dla zaspokojenia wszelkich potrzeb terenowych, w zakresie rozbudowy miejskiej w najszerszym ujęciu. § 2 rozp. wyk. nie neguje w tym względzie art. 26 cz. 2 ustawy, temsamem jednakowoż przeczy p. 7 art. 1, którego interpretacja dosłowna skłania do konkluzji, że miasta są w swej polityce ekspansywnej ograniczone do sfery wyłącznie mieszkaniowej. Powołane czynniki winny co najrychlej te niedokładności usunąć; dałoby się to trybem uproszczonym skutecznie drogą opracowania rozporządzenia, określającego taksatywnie, które potrzeby uznać należy za objęte ustawowym terminem: „rozszerzania się miasta” i dopuszczające przymusowy wykup gruntów podmiejskich. Podkreślić zaś wypada, że cały szereg innych jeszcze — prócz

mieszkaniowych — nader ważnych interesów społecznych i ekonomicznych, oświatowych i administracyjnych — domaga się terenowego rozwiązania.

IV) Rozporządzenie wyk. z dnia 21/IX 1921 r. odróżnia w postępowaniu ekspropriacyjnym dwa stadja, a mianowicie:

pierwsze — to definitywne określenie sfery interesów terytorjalnych miasta przez Gł. U. Z. (§ 2 rozp.) na podstawie wniosków, składanych przez gminę, lub spółdzielnię mieszkaniową (?)

drugie — to wykup poszczególnych majątków, położonych w granicach tej strefy.

Rozp. wyk., wprowadzając we wszystkich wypadkach taki modus procedendi, mianowicie obowiązek ustalenia strefy przed przystąpieniem do właściwego wykupu — nie jest w zgodzie z art. 26 ustawy. Ustawa bowiem określa tylko a priori promień 15 km. dla m. Warszawy, co do innych miast jednak zastrzega przekazywanie gruntów „w miarę potrzeby (każdorazowej) i wedle określenia Głównego Urzędu Ziemskiego”, nie wspominając jednak nic o odległości od centrum miasta, czyli że w zasadzie wszelkie dezyderaty terenowe mogą być zrealizowane, o ile będą tylko należycie umotywowane — przyczem geograficzne położenie wymaganego terenu jest obojętne. Przeciwno określaniu zaś strefy podnieść należy pozatem następujące obiekcje:

a) ma ono znaczenie teoretyczne, ponieważ tendencje w ewolucji terytorjalnej miast, zwłaszcza większych, o charakterze przemysłowym, nie dadzą się co do swego kierunku na dalszą metę przewidzieć;

b) strefa taka tworzy rzadko geometryczną figurę pierścienia kołowego, ponieważ miasta o konfiguracji n. p. prostokątnej wykazują w swej linii podłużnej naturalnie znacznie większą odległość peryferji od centrum, niż w liniach poprzecznych, zatem w pierwszym kierunku pożądanem jest nieraz zabezpieczenie zapasu ziemi w innym, bo większym promieniu;

c) aproksymatywne określenie strefy, jako oparte na hipotezach, pozbawione jest znaczenia praktycznego, natomiast wywołuje nieuzasadnioną panikę wśród okolicznych właścicieli ziemskich i osłabia ze zrozumiałych powodów w znacznej mierze intensywność wytwórczości rolnej;

V) Ustawa o ref. roln. rozróżnia dwie kategorie dóbr, podlegających wywłaszczeniu, a mianowicie dobra, wyliczone w p. 1 — 7 artykułu pierwszego, podlegają wykupowi w całości, dobra zaś, wymienione pod l. 8 tylko warunkowo i częściowo (art. 2), a mianowicie:

a) tylko majątki ponad 60, 180 wzgl. 400 ha,

b) po wydzieleniu części obszaru dla dotychczasowego właściciela (§ 18 Przep. wyk. do ust. roln., Dz. U. 83 ex 1920 poz. 557).

c) o ile nie stanowią typu gospodarstwa, wysoce uprzemysłowionego, względnie poświęconego wytwórczości nasiennej, hodowlanej lub rybnej.

Do grupy pierwszej zaliczone są m. i. majątki ziemskie, „znajdujące się w sferze oddziaływania interesów mieszkaniowych miejskich” (art. 1 p. 7), atoli art. 2, dotyczący wykupu majątków ze wskazanymi wyżej ograniczeniami, wymienia w p. a): „majątki, położone w okręgach przemysłowych i podmiejskich”, więc pozornie te same, co w p. 7 art. 1 wyszczególnione. Chcąc uniknąć sprzeczności, należałoby przyjąć, że w drugim wypadku chodzi o majątki, położone wprawdzie w okręgach podmiejskich, lecz nie objęte strefą interesów mieszkaniowych i t. p., które zatem mają znaczenie w pierwszym rzędzie dla parcelacji rolnej, niepozostającej w żadnym związku z wykupem ziemi w interesie ludności miejskiej.

Dystynkcja ta jednak nie jest pozbawioną sztuczności. Niejasna redakcja powoduje, że istotna intencja ustawodawcy pozostała ukryta; wątpliwości zaś potęguje m. i. ta jeszcze okoliczność, że w ustawie o wywłaszczeniu gruntów dla m. stoł. Warszawy z dn. 21 czerwca 1921 r. (Dz. U. № 63 poz. 386) wykup dozwolony jest tylko odnośnie do majątków, liczących ponad 23 ha (maksymalny obszar normalnego gospodarstwa — art. 27 cz. 2), wprowadza się zatem pewne ograniczenia, których przecież nie zna ustawa zasadnicza o ile chodzi o rozszerzanie miast.

In merito: podkreślić wypada, że ustanawianie a priori wspomnianych wyżej pod: a) — c) ograniczeń, mogłoby sparaliżować niejednokrotnie urzeczywistnienie najdonioślejszych zamierzeń komunalnych, uniemożliwiając n. p. wykup drobnej parceli właśnie ze względu na jej małe rozmiary (poniżej wywłaszczalnego minimum art. 2 p. a, niezbędnej może dla celów regulacyjnych i budowlanych).

VI) Rozwój terytorjalny miast może też utknąć na poważnych trudnościach, jeżeliby Gł. U. Z. przystąpił do parcelacji rolnej majątków, właśnie w strefie podmiejskiej położonych. W myśl art. 1 wszystkie grunty, wyliczone pod l. 1 — 8 (więc i p. 7) mogą być bowiem przeznaczone „na cele przeprowadzenia reformy rolnej” t. j. właśnie do parcelacji rolnej. Chaotyczne pomieszanie dwóch różnych kwestji: reformy agrarnej i rozbudowy miast jest tu szczególnie jaskrawe. Bo jeżeli rozumiemy, że kolonizacja włościańska i powiększanie karłowatych gospodarstw odbywa się kosztem majątków, które straciły tutuł moralny do ochrony ze strony państwa czy to ze względu na złą gospodarkę, czy też na osobę posiadacza, który nabył majątek celem dalszej odprzedaży w chęci zysku, lub nie jest rolnikiem, czy też ze względu na zbyt duży obszar — to niezrozumiałem jest, czemu bliskość miasta ma wpływać na zakwalifikowanie jakiegoś majątku na rozparcelowanie między rol-

ników. Położenie geograficzne jest natomiast momentem ważnym, o ile chodzi o rozszerzenie miast, których ekspansja jest ściśle uzależniona lokalnie od okolicznych warunków terytorjalnych, podczas gdy przydział ziemi dla małych miast może być skuteczniejszy w jakiegokolwiek okolicy, niezależnie od sąsiedztwa miast.

Ta kolizja mogłaby być rozwiązana przez postanowienie, że grunty podmiejskie należy w zasadzie od parcelacji rolniczej wyłączać, tworząc tam rolnicze jednostki gospodarcze wyjątkowo i dopiero po stwierdzeniu, że sąsiednie miasta nie zamierzają tych gruntów dla siebie wykupywać (§ 14 Rozp. wyk.).

VII) W art. 6 ustawy przewidziany jest wykup majątków prywatnych w pewnej kolejności; tego samego porządku należy też przestrzegać wg. § 5 rozp. wyk. i w postępowaniu ekspropriacyjnym na rzecz miast.

Ponieważ miasto graniczy często z kilku jednocześnie powiatami, a miarodajnym jest stan posiadania nieruchomości ziemskich w każdym powiecie odrębnie, przeto i kolejność wykupu będzie z natury rzeczy inną w poszczególnych okolicach podmiejskich. Pozatem system kolejności doprowadzi do wytworzenia się licznych enclav, nie stanowiących z obszarem miejskim jednego zwartej kompleksu terytorjalnego, a od siebie oderwane i rozrzucone w znacznej nieraz odległości. Praktyczna wartość takiego de-sygnowania gruntów na rzecz miasta jest bardzo problematyczną.

Ponadto, ponieważ z p. 1 — 6 przydział ziemi dla miast może nastąpić tylko w drodze wyłączenia z pod rolniczej parcelacji, a samodzielna akcja wykupu może być wszczęta dopiero z p. 7, zatem w siódmym rzędzie, przeto miasto musiałoby czekać na wywłaszczenie aż do chwili, gdy zostanie udowodnionem, że w jego sferze interesów np. w promieniu kilkudziesięciu kilometrów nie ma już majątków, kwalifikujących się do wykupu ze względu na znamiona p. 1 — 6, względnie, że już zostały one wszystkie rozparcelowane. Dlatego to m. st. Warszawa wyjednało dla siebie ustawę specjalną, uchylającą ową kolejność.

VIII) Wykup w celach agrarnych zasadniczo się różni od wywłaszczenia terenów w interesie komunalnym. Podczas gdy w pierwszym wypadku racjonalnym jest planowe zajęcie przymusowe i parcelowanie całych majątków, to w drugim akt ekspropriacyjny winien się ograniczyć do tej tylko części majątku, która do realizacji pewnych najaktualniejszych potrzeb miejskich jest niezbędną. Wszczywanie procedury wywłaszczeniowej odnośnie do całego kompleksu majątkowego ze względu na potrzebną tylko część jego obszaru — byłoby bardzo szkodliwym i nieprodukcyjnym marnowaniem żywotnych sił gospodarczych. Lecz zarówno ustawa, jak i rozp.

omija te momenty, mówiąc stale o wykupie „majątków” (t. zn.: całych kompleksów majątkowych). Tak łatwe w tej dziedzinie próby tendencyjnej dewastacji wielkiej własności należałoby jednak z góry uniemożliwić wyrażnym postanowieniem prawnym.

IX) Skład komisji, orzekających o wywłaszczeniu ziemi na rzecz miast jest taki sam, jak w wypadku zajęcia gruntów dla celów, związanych z reformą rolną.

Mimo zgola odmiennego charakteru sprawy, rozp. wyk. odsyła bowiem w tej materji en bloc do art. 6 — 22 ustawy o reformie rolnej. Organa municypalne delegują tylko na posiedzenia okręgowej komisji ziemskiej (§ 9 rozp.) w osobach swych przedstawicieli, którym przyznano jedynie rolę informatorów („celem udzielania potrzebnych wyjaśnień”), pozbawiając ich zatem nawet prawa inicjatywy w obradach (n. p. w formie składania wniosków).

We wspomnianych komisjach zasiada natomiast z głosem stanowczym: 6 członków z pośród rolników małej i wielkiej własności oraz robotników rolnych.

Ta sama komisja decyduje nie tylko tam, gdzie chodzi o wykup przymusowy własności ziemskiej; skład jej nie ulega żadnej zmianie nawet w tych wypadkach, gdzie uchwała wywłaszczenie parceli, położonej w obrębie miasta.

W komisji reprezentowane są więc wyłącznie interesy agrarne — mieszczanstwo natomiast (właściciele nieruchomości, związek lokatorów) nie ma zagwarantowanego ani jednego mandatu (por. jednak p. XI).

X) W ścisłym związku z ustawą o reformie rolnej pozostaje wyprzedzająca ją ustawa z 2 sierpnia 1919 r. o upoważnieniu Rządu do wydania rozporządzenia normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskiej (Dz. P. 64 poz. 384). Na zasadzie art. 3, wydanego na podstawie powyższej ustawy rozporządzenia, żadna zmiana własności ziemskiej z wyjątkiem rustykalnej nie może nastąpić bez zgody Okręgowego Urzędu Ziemskiego. O. U. Z. zaś odmawia zezwolenia na przeniesienie prawa własności nieruchomości, jeżeli to „uniemożliwiałoby lub ograniczałoby zastosowanie zasad reformy rolnej, uchwalonych przez Sejm Ustawodawczy w dniu 10 lipca 1919 r.,” zatem też wprowadzenie w życie p. VII Rezolucji lub odpowiadających mu w ustawie o reformie rolnej: artykułów 1 p. 7 i 26 (Okr. Rozp. Rady Ministrów z d. 1/IX-1919 w Dz. U. 73 poz. 428).

Jednakowoż Przepisy wykonawcze z d. 12/IX 1919 (Monitor № 206) do cyt. wyżej Rozp. Rady Min. postanawiają w art. 1, że: „za nieruchomości ziemskie uważać należy tylko nieruchomości, położone poza obrę-

bem miasta", czyli, że obrót ziemią w obrębie miast nie podlega wskazanej wyżej kontroli ze strony urzędów ziemskich. Mimo tak wyraźnego przepisu, trudno się oprzeć wrażeniu, że kwestja ta nie jest należycie przemyślana, ani definitywnie rozstrzygnięta, skoro w art. 31 ust. 2 ustawy z d. 26/IX 1922 r. w przedmiocie rozbudowy miast (Dz. U. R. P. Nr. 73 poz. 428) czytamy, że wspomniane wyżej Rozp. Rady Ministrów, normujące przenoszenie własności nieruchomości ziemskiej nie ma zastosowania do tych tylko nieruchomości, w obrębie miast położonych, których obszar ogólny nie przekracza 23 ha. (typ dominujący) zatem a contra: wszelka alienacja większych obszarów wymaga zgody urzędu ziemskiego, chociażby chodziło o tereny, znajdujące się w granicach miasta, co jednak przeczy ust. 1 cyt. Art. 31 ust. o rozb. zasadą: „swobody dobrowolnego prawnoprywatnego obrotu ziemią — w obrębie miast”.

Dzięki tym niejasnym postanowieniom czynniki komunalne nie są w stanie zapobiec wzmagającej się w mieście spekulacji gruntowej; miasto zaś traci finansową zdolność nabywania w swych granicach licznych parcel, które są nieraz niezbędnie potrzebne dla celów mieszkalnych zwłaszcza, ze względu na odległość od centrum, dogodności komunikacyjne, możliwość korzystania z miejskich urządzeń, jak kanalizacji, wodociągów, prądu elektrycznego i t. p.

Skup parcel budowlanych przez miasto z pierwszej ręki mógłby stworzyć zdrowy substrat do rozwinięcia racjonalnej polityki terenowej, wywołać obniżenie renty gruntowej, wykluczyć czynnik spekulacyjny i ułatwić finansowe rozwiązanie poważnych ekonomicznych trudności przy rozbudowie miasta.

Natomiast przejawiająca się już dziś dążność do lokowania kapitałów w nieruchomościach, rosnąca stale w miarę postępującej dewaluacji pieniądza i budzącego się ruchu budowlanego, wytworzy wielki popyt na ziemię w mieście; według znanych praw ekonomicznych następstwem tego zjawiska będzie znaczne podniesienie ceny targowej, a w konsekwencji osiągnie i cena ziemi przymusowo wywłaszczanej, która według ustawy ma wynosić połowę ceny targowej w ostatnich czasach, znaczną wysokość. Byłoby więc rzeczą bardzo pożądaną, by organa miejskie roztaczały stałą kontrolę nad obrotem ziemią w obrębie miasta, tak jak urzędy ziemskie na wsi i to bez względu na wielkość parceli.

XI) W końcu zastanówić się wypada w jakim stosunku do siebie pozostają: ustawy o wywłaszczeniu, a w szczególności na obszarze b. zaboru rosyjskiego obowiązujący Dekret z dnia 7/II 1919 r., a analogiczne przepisy o wykupie gruntów w ustawie o reformie rolnej.

Art. 1 cyt. Dekretu opiewa, że przymusowe wywłaszczenie nierucho-

mości oraz czasowe ich zajęcie, lub ustanowienie na nich służebności — nastąpić może „na użytek dróg żelaznych i innych dróg komunikacyjnych lądowych wodnych oraz wszelkich urządzeń użyteczności publicznej”. Ustawa o reformie rolnej zaś głosi, że w planie parcelacyjnym uwzględnić należy:

a) art. 25: „czy i które tereny winny być przeznaczone — na cele gminne, szkolne, kościelne i inne społeczne lub przemysłowe” (będą to nieraz „urządzenia użyteczności publicznej” w rozumieniu art. 1 Dekr. o wywł.).

b) art. 26: pozostawianie miastom gruntów na cele ich „rozszerzania się” (a więc też na budowę projektowanych w programie rozbudowy miasta zakładów gminnej użyteczności publicznej, szpitali, rzeźni i t. p., lub dla celów regulacyjnych, co czasem mogłoby być identycznym z wywłaszczeniem „na użytek dróg komunikacyjnych lądowych” w pojęciu cyt. Dekretu).

Powierzchnowe już zestawienie odpowiednich postanowień wykazuje zatem, że obie ustawy niejednokrotnie będą miały ten sam zakres zastosowania.

Ustawa rolna mówi w rozdziale, poświęconym parcelacji własności rustykalnej, przede wszystkim o konserwacji pewnych obiektów już istniejących, a służących innym celom społecznym i t. p., a następnie o „przeznaczeniu”, tj. wydzieleniu części wywłaszczonego obszaru pod budowę gmachów o charakterze publicznym (szkół, urzędów gminnych). Tylko ten ostatni wypadek jest najbardziej zbliżony do wywłaszczenia na użytek urządzeń użyteczności publicznej, przyczem różnica na tem głównie polega, że realizacja możliwa jest w zasadzie tylko akcesoryjnie, mianowicie w związku z podjętą już rolniczą parcelacją (p. wyżej pod I).

I ta dystynkcja nawet zaciera się, o ile chodzi o zajęcie terenów na ogólne potrzeby rozszerzającego się miasta na zas. art. 26, wzgl. 1 ustawy, która pozatem dopuszcza ekspropriację w interesie „rozszerzania miast” nie tylko w wypadkach, Dekretem o wywłaszczeniu objętych, bo — w braku norm przeciwnych — także tam, gdzie niema znamion „publicznej użyteczności” (budowa domów mieszkalnych).

Scisle rozgraniczenie jest nader trudne; przyczyna niejasności tkwi zarówno w ogólnikowym określeniu Dekretu, który nie podaje żadnego kryterjum dla ustalenia cechy publicznej użyteczności — jak i w powierzchownej stylizacji art. 24 — 26 Ust. Roln., która nawet nie waha się rozporządzać ziemią w celach „przemysłowych” (art. 25). Są to koncepcje zupełnie już odległe od reformy rolnej i w rezolucjach sejmowych wcale nie przewidziane.

Ustalenie linii demarkacyjnej między temi dwoma źródłami prawa jest nader ważne, bo obecny stan rzeczy kryje w sobie zarzewie sporów kom-

petencyjnych i konfliktów nietylko formalnej natury, albowiem naruszenie właściwości jest podstawą do unieważnienia wszystkich aktów prawnych i naraża zarówno państwo, jak strony na nieobliczalne straty.

Dekret o wywłaszczeniu daje znacznie większą rękojmię, że prawa właściciela ziemskiego nie zostaną pogwałcone. Wyższość jego w tej mierze znajduje wyraz m. in. w następujących przepisach prawnych:

1) Każde wywłaszczenie wymaga uprzedniego stwierdzenia, że służy celom użyteczności publicznej (art. 2). Dzieje się to *ex officio*, ponieważ chodzi tu nietylko o prywatne prawa subiektywne a o przełamanie zasady nietykalności własności prywatnej, noszącej charakter publiczno-prawny. Rozpatrywanie istnienia tego warunku jest natomiast na zasadzie ustawy o reformie rolnej zbyteczne, zwłaszcza w wypadkach, gdzie właściciel, pod presją i z obawy otrzymania tylko połowy ceny szacunkowej, „godzi się” na zawarcie t. zw. „dobrowolnego” układu.

2) Oszacowania majątku dokonywa Komisja Szacunkowa, w której reprezentowaną jest nietylko administracja, lecz i element sędziowski, przy czem uwzględniać należy wszelkie straty a nawet *lucrum cessans* właściciela. Komisji służy prawo wzywania ekspertów i badanie ich pod przysięgą (art. 8 i 10).

3) Odszkodowanie wypłacane jest natychmiast po uprawomocnieniu się orzeczenia tej Komisji w gotówce, w całości, bez jakichkolwiek potrąceń (art. 14).

4) Przepisanie tytułu własności w księgach hipotecznych następuje bezpośrednio na rzecz zainteresowanej instytucji i dopiero po uskutecznieniu wypłaty należności za nieruchomość wywłaszczoną. Natomiast Okręgowe Urzędy Ziemskie zwracają się do sądów o wpis skarbu państwa, za właściciela „wykupionego majątku” już w chwili, gdy Gł. Kom. Z. zatwierdzi uchwałę pierwszej instancji, opiewającą na przymusowy wykup (Por. w tym przedmiocie: Jaworski, Państwo praworządne a reforma rolna, zbiór artykułów, r. 1922: str. 96-99, 9, 38 — 47 oraz Kwartalnik prawa cywilnego i karnego 1919 r., zesz. II S. 185 i n.).

Co do procedury przy wywłaszczeniu natomiast wg. ust. o ref. rolnej p. niżej p. XII.

Te same uwagi dotyczą w zasadzie także innych ustaw dzielnicowych, w tej materii obowiązujących.

Własność tabularna dążyć więc będzie do jaknajwiększego zacieśnienia kompetencji urzędów ziemskich, starając się dowieść tezy, że ustawy o wywłaszczeniu nie są uchylone przez analogiczne postanowienia ustawy o reformie rolnej.

XII) Ustawa z dnia 26 września 1922 r. w przedmiocie rozbudowy miast (Dz. U. 89 poz. 811) wnosi do omawianej kwestji nowe postanowienia.

Na zasadzie art. 4 cyt. ust. „zadaniem gminy będzie m. i rozpoczęcie samodzielnej akcji budowlanej celem pomnożenia liczby lokali mieszkalnych w mieście”, — a „dla osiągnięcia powyższych celów gmina nabywa drogą umowy dobrowolnej lub wywłaszczenia przymusowego grunty”.

A) Postępowanie ekspropriacyjne w myśl cyt. ust. zasadniczo różni się od trybu wywłaszczenia, wszczętego na podstawie art. 26 ustawy o reformie rolnej, a mianowicie:

1) wykup przymusowy przeprowadzają — według ustawy rolnej — władze administracyjne, wzgl. komisje o składzie obywatelskim przy współudziale sędziego i delegatów: Min. R. i D. P. oraz O. U. Z., a w szczególności:

- a) Okręgowa komisja ziemska orzeka na wniosek Okr. Urz. Ziemskiego, czy dana nieruchomość ma być przymusowo wykupiona oraz — w przypadku wykupu z art. 1 p. 8 — jaki obszar gruntu pozostawić właścicielowi;
 - b) Okręgowy Urząd Ziemski następnie określa topograficznie obszar wywłaszczony i obszar wyłączony.
 - c) Komisja okręgowa ustala na podstawie opinii komisji szacunkowej, złożonej z rzeczoznawców oraz delegatów O. Urz. Z. i Min. R. i D. P. — cenę wykupną nieruchomości; cenę tę ma stanowić „połowa przeciętnej ceny targowej, płaconej za majątki o zbliżonym obszarze w danej okolicy”.
 - d) Od orzeczeń O. K. Z., wzgl. O. U. Z. służy odwołanie do Gł. K. Z. wzgl. Gł. U. Z. w terminie 30-dniowym.
 - e) Z chwilą prawomocności orzeczenia przymusowego wykupu Okr. U. Z. obejmuje nieruchomość wykupioną w swe fizyczne posiadanie.
 - f) Następnie przekazuje ją gminie miejskiej na warunkach, oznaczonych przez Prezesa Gł. U. Z. w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych i Ministrem Skarbu — na własność, w celu parcelacji lub w tymczasową administrację.
 - g) Spłata ceny wykupnej, należnej właścicielowi — nastąpi w terminie późniejszym w 4%-ej państwowej rencie ziemskiej (ustawa z d. 16/VII—1920 r. o tymczasowych środkach dla sfinansowania reformy rolnej).
- 2) Ustawa natomiast o rozbudowie miast konstruuje tę procedurę w sposób zgoła odmienny: (Art. 4 cz. 2 p. c. Art. 8—11). Instancją decy-

dującą na żądanie Rady miejskiej, o wywłaszczeniu, jest właściwy sąd pokoju, który:

- a) orzeka o potrzebie, przedmiocie i rozciągłości wywłaszczenia (p. natomiast wyżej 1 a i b).
- b) o wysokości pełnego odszkodowania (p. natomiast 1 c.).
- c) wykonanie wywłaszczenia może nastąpić dopiero po zapłaceniu przez miasto stronie odszkodowania w gotówce; niespełnienie tego warunku w ciągu 3 miesięcy stanowi tytuł od uchylenia prawomocnego orzeczenia wywłaszczającego (p. natomiast: 1 g, e).
- d) gmina miejska nabywa odnośne grunty bezpośrednio nie zaś dopiero z rąk władzy państwowej (por. zaś 1 f).

Różnice są więc bardzo znaczne; niewątpliwie ustawa o rozbudowie miast jest dla właściciela nieruchomości o wiele korzystniejsza, bo nie tylko zapewnia ze względu na czynnik sędziowski większą obiektywność i niezależność decyzji, lecz przede wszystkim nakazuje uiszczenie pełnego (a nie połowy) odszkodowania:

B) Można ją jednakowoż stosować tylko w zakresie, ograniczonym zarówno terytorjalnie, jak i ze względu na cel wywłaszczenia (Art. 6 ust. 1 i 2), a mianowicie:

- a) wyłącznie z uwagi na brak mieszkań, nie zaś w celu zwiększenia zapasu terenowego, lub na potrzeby ogólne miasta (por. natomiast wyżej pod III).
- b) tylko w odniesieniu do gruntów, położonych w granicach miasta „p. natomiast wyżej pod I i IV).
- c) o ile ich „obszar ogólny“ nie przekracza 23 ha.

Ten ostatni warunek jest wyrażony bardzo nieściśle, albowiem:

Art. 6 brzmi: „wywłaszczenie w obrębie miast w granicach art. 29 ustęp ostatni dopuszczalne jest na cele mieszkalne“. Powołany zaś art. 29 opiewa: „przepisy ustawy o wykonaniu reformy rolnej nie odnoszą się do gruntów, położonych w obrębie miast, których ogólny obszar nie przekracza 23 h. zatem: wywłaszczać wg. ustawy o rozb. w granicach, w których nie działa ustawa rolna t. j. obszarów, niżej 23 ha. można tylko w interesie miejskiego mieszkalnictwa. Jeżeli artykułowi ustawy damy treść przepisu, wykluczającego bezwzględnie wszelką możliwość ekspropriacji tych właśnie mniejszych terytorjalnych kompleksów, dla innych, jak w ust. o rozb. miast, wymienionych zamierzeń t. j. budowy domów mieszkalnych, to w rezultacie eksploatacja takich terenów prywatnych na szkoły, szpitale, ogrody miejskie, teatry, domy ludowe i t. p. w zasadzie stałaby się niemożliwą, o ile w konkretnym wypadku nie dałoby się skorzystać z ustaw o wywłaszczeniu na rzecz „urządzeń użyteczności publicznej“

(p. wyżej pod XI) kategoryczna zaś i ogólna forma cyt. art. przemawia za taką wykładnią; podczas gdy, dążąc do bardziej logicznej konstrukcji, raczej musielibyśmy się przychylić do innej interpretacji: tej mianowicie, że ustawa rolna tylko w powyższych terytorjalnie zakreślonych granicach, w obrębie miasta nie działa, o ile chodzi o zajęcie ziemi na potrzeby mieszkalne bo tu obowiązuje *lex specialis*, ust. o rozbudowie, natomiast odzyskuje swą moc w razie potrzeby wykupu gruntów dla innych celów, ogólnomiejskich. Bo już jest rzeczą niewątpliwą (arg. a contr. z art. 29 ust. o rozb.), że kompleksy majątkowe, liczące ponad 23 ha, ulec mogą wywłaszczeniu na zasadzie art. 26 ust. roln. dla wszystkich celów w art. tym wskazanych, t. j. zarówno mieszkaniowych, jak innych, z rozszerzaniem się gminy miejskiej związanych (p. wyżej p. III). Byłoby więc rzeczą zgoła niezrozumiałą zezwalać na przymusowe pozbawienie własności prywatnej, na budowę szkół i t. p. tylko wtedy, gdy miasto pragnie większe zająć obszary, a wykluczać je odnośnie do mniejszych przestrzeni. Tak więc musimy rzecz zdecydować wbrew dosłownemu tekstowi ustawy, jeżeli rozstrzygnięcie tej kwestii wątpliwej niema być wbrew logice.

Kryterjum 23 ha. jest poza to zupełnie dowolne. Ustawa o ref. roln. w art. 27 mówi o podziale gruntów na jednostki gospodarcze samodzielne w tych właśnie rozmiarach, lecz trudno w tym dostrzec jakikolwiek związek z wykupywaniem ziemi dla miast.

Prawdopodobnie ustawodawca wychodzi z założenia (mylnego zresztą), że obszary większe w mieście, mają charakter bardziej agrarny (nie wyłącznie parceli budowlanej) i ten punkt widzenia skłonił go do przekazywania takich wywłaszczeń organom niesądowym, a komisjom, w których uczestniczyliby też rzecznicy włościńskich interesów. Jest to jednak pogląd, którego błędność nie wymaga dłuższego wywodu.

Na tem kończymy nasze rozważania *de lege lata*. W powyższych uwagach nie dotykaliśmy zupełnie strony ekonomicznej i społecznej prawa o wywłaszczeniu, znaczenia procesu urbanizacji i t. p. analizując tylko formę przepisów t. j. rozpatrując, czy ustawa ta nie stoi w sprzeczności z inną, czy wola ustawodawcy jest jasną, czy odpowiada jej brzmienie poszczególnych postanowień, czy stosowanie przepisu nie wytworzy trudności w praktyce. Ocena wypaść musi jak najgorzej. Prawo—o którym mowa—jest jednym wielkim błędem, jest tworem, urągającym kardynalnym zasadom nowoczesnej techniki kodyfikacyjnej.

Miasta powinny się domagać nowej ustawy, specjalnie normującej poruszoną tu kwestję wszechstronnie, ustawy, w której należałoby m. in. urzeczywistnić następujące dezyderaty:

1) Wywłaszczenie na potrzeby nietylko mieszkaniowe, ale też inne ogólne, podyktowane koniecznością rozwoju miasta we wszystkich kierunkach życia gospodarczego i kulturalnego.

2) Wyraźne zniesienie wszelkich ograniczeń co do obszaru, rodzaju i kolejności gruntów, ulegających wykupowi w interesie rozbudowy miast.

3) Uzależnienie wszelkiego obrotu ziemią w obrębie miasta od zgody władz municypalnych, tak samo, jak w okolicach podmiejskich od aprobaty Urzędów ziemskich.

4) Zasadnicza niedopuszczalność rolniczej parcelacji w obrębie strefy miejskiej terytorialnej ekspansji.

5) Powołanie do życia kolegalnych ciał opiniodawczych z udziałem przedstawicieli zainteresowanych warstw społeczeństwa, natomiast przekazanie prawa decyzji o wywłaszczeniu i ustalenia wysokości odszkodowania — sądom.

6) Uzgodnienie ustawy o wywłaszczeniu ziemi dla miast z art. 99 konstytucji oraz z dzielnicowymi ustawami o wywłaszczeniu ¹⁾).

¹⁾ Por. rezolucję sejmową z dnia 17 i 22 czerwca 1921 (Monitor № 136 i 139).

Skorowidz

Ustaw i rozporządzeń za czas od 15/III—24 do 1 maja 1924 r., sporządzony na podstawie: „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”, (do № 38 włącznie), „Monitora Polskiego” (do № 109 włącznie), „Dziennika Urzęd. M. W. R. i O. P.” (do № 7 włącznie).

Koleje Żelazne.

Ustawa z d. 27/II—24 r. w przedmiocie sprzedaży gruntu kolejowego na rzecz „Stowarzyszenia Domu Zdrowia pracowników polskich kolei państwowych okręgu stanisławowskiego w Stanisławowie.

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 260.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 29/III—24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 30/24 poz. 303.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 29/III—24 r. o rozciągnięciu na przewozy kolejami wąskotorowymi zmian i uzupełnień taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 30/24 poz. 305.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 5 kwietnia 1924 r. o waloryzacji i zmianie opłat taryfy osobowej, bagażowej i towarowej na wąskotorowej kolei Wawer-Wiązowna.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 336.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 5/IV—24 r. o otwarciu tymczasowego ruchu osobowego na linii kolejowej Kutno-Płock-Radziwie.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 346.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 16/IV—24 r. o uzupełnieniu i zmianach taryfy osobowej i bagażowej, obowiązującej na polskich kolejach państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 375.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 18/IV — 24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 376.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 18/IV — 24 r. o zmianach i uzupełnieniach ujednolajionych postanowień dodatkowych do konwencji Międzynarodowej o przewozie towarów kolejami żelaznymi z d. 14 października 1890 r.

Dz. U. R. P. Nr. 37/24 poz. 398.

Oświecenie Publiczne i Wyznania Religijne.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 13/III — 24 r. o wyłączeniu gruntów pod budowę publicznej szkoły powszechnej we wsi Irządze, pow. włoszczowskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 261.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 3/III — 24 r. o stosowaniu ustawy z d. 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska do profesorów naukowych zakładów teologicznych: w Tarnowie, Przemyślu i Stanisławowie.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 310.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 3/III — 24 r. do art. 28 ustawy z d. 9/X — 23 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska, dotyczącego wynagrodzenia zastępców profesorów szkół akademickich.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 311.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 31/III — 24 r., zmieniające częściowo rozporządzenie z d. 21/II — 24 r. w przedmiocie dokonania wyborów organów zarządzających w gminach wyznaniowych żydowskich na terenie b. Królestwa Kongresowego.

Monitor Polski Nr. 81/24 poz. 228.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/III — 24 r. o stosowaniu ustawy z d. 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska do funkcjonariuszów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, Państw. Instytutu Dentystycznego i Państw. Instytutu Pedagogicznego w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 368.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 23/I — 24 r. w sprawie

wykonania art. 28 i 105 ustawy z d. 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116 p. 924), dotyczących wynagrodzenia pomocniczych sił naukowych w szkołach akademickich.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 poz. 36.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Relig. i Oświecenia Publicznego z d. 6/II — 24 r. w sprawie taks za egzaminy w publicznych szkołach powszechnych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 poz. 37.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 8/II — 24 r. w sprawie organizacji szkół ćwiczeń.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6 poz. 52.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 7/III — 24 r. w sprawie ujednolajnienia ocen postępów i sprawowania uczniów w szkołach powszechnych, preparandach i seminarjach nauczycielskich, szkołach średnich ogólnokształcących i zawodowych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7 poz. 63.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 11/III — 24 r. w przedmiocie uzupełnienia rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z d. 21 czerwca 1923 r. w sprawie uproszczonych egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7 poz. 64.

Praca i Opieka Społeczna.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 7/III — 24 r. w przedmiocie dodatków drożyznianych do rent ubezpieczenia od wypadków dla osób, pobierających renty i dodatki do rent z Zakładu ubezpieczenia od wypadków we Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 269.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 18/III — 24 r. w przedmiocie zwolnienia gospodarstw rolnych o obszarze do 30 hektarów na terytorium województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i cieszyńskiej części województwa śląskiego od uiszczenia Zakładowi ubezpieczenia od wypadków zaległych opłat za czas od 1 lipca 1921 r. do dnia 25/II — 24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 297.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 17/III—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej oraz Ministrem Przemysłu i Handlu w przedmiocie zastosowania jednostki stałej do wymiaru składek w zakresie ubezpieczeń na wypadek niezdolności do pracy, starości i na korzyść pozostałych po ubezpieczonych rodzin w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 291.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 27/III—24 r. w przedmiocie odsyłania osób, potrzebujących opieki, do gmin, w których osoby te mają prawo do opieki trwałej.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 318.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/III—24 r. w przedmiocie dodatków drożynianych do rent ubezpieczenia inwalidów, z powodu starości i dla rodzin po ubezpieczonych, zapewnionych obowiązującą w b. dzielnicy pruskiej ordynacją ubezpieczeniową Rzeszy Niemieckiej z d. 19 lipca 1911 r.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 323.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26 marca 1924 r. w przedmiocie podwyższenia dodatków drożynianych do rent pobieranych na podstawie ustaw o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie, obowiązujących w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 324.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 31/III—24 r. w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych w przedmiocie zmiany rozporządzenia z d. 23 czerwca 1923 r. o czasie pracy w zakładach handlowych.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 335.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 14/III—24 r. w przedmiocie uprawnień Min. Pracy i Opieki Społecznej do powoływania Nadzwyczajnych Komisji Rozjemczych do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi.

Monitor Polski Nr. 68/24 poz. 191.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej z d. 9/IV—24 r. w przedmiocie zastosowania stałej jednostki (franka złotego) do opłat, pobieranych od pracodawców przez państwowe urzędy pośrednictwa pracy za dokonane zapośredniczenia do pracy tytułem zwrotu kosztów kancelaryjnych.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 345.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej wydane w porozumieniu z Ministrami Przemysłu i Handlu i Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 12/IV—24 r. w przedmiocie zmiany podziału województw: poznańskiego i pomorskiego na okręgi i obwody inspekcji pracy.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 389.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 24/IV—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w przedmiocie zwrotu kosztów z tytułu świadczeń na opiekę społeczną, przewidzianych ustawą z d. 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej.

Dz. U. R. P. Nr. 38/24 poz. 404.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 26/IV—24 r. w przedmiocie ustanowienia ulgowych opłat, pobieranych od pracodawców przez państwowe urzędy pośrednictwa pracy za dokonane zapośredniczenia do pracy tytułem zwrotu kosztów kancelaryjnych, oraz ustanowienie terminu płatności wzmiankowanych opłat (normalnych i ulgowych).

Dz. U. R. P. Nr. 38/24 poz. 405.

Rozporządzenie z d. 18/IV—24 r. Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przedmiocie zmiany §§ 6 i 7 rozporządzenia austriackiego Ministra Opieki Społecznej (Dz. U. P. Nr. 79 z d. 23/II—18 r.), dotyczących wysokości wsparć dla inwalidów cywilnych, członków ich rodzin i osób, pozostałych po inwalidach cywilnych.

Monitor Polski Nr. 99 poz. 275.

Przemysł i Handel.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 4/II — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu celulozy.

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 265.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 25/II — 1923 r. w sprawie zastosowania stałej jednostki do opłaty stemplowej od kart do gry.

Dz. U. R. P. Nr. 28/24 poz. 279.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 19/III — 24 r. w przedmiocie przedłużenia mocy prawnej patentów na wynalazki, oraz świadectw ochronnych na wzory rysunkowe, modele i znaki towarowe, udzielonych na zasadzie poprzednio obowiązujących ustaw.

Dz. U. R. P. Nr. 28/24 poz. 282.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 17/III — 24 r. w przedmiocie częściowego podwyższenia opłat za czynności urzędów miar.

Dz. U. R. P. Nr. 28/24 poz. 283.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 19/III—24 r. o ryczałcie dla kierowników urzędów pocztowych VI klasy.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 289.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 28/III — 24 r. o przedłużeniu mocy obowiązującej rozporządzenia z d. 13/XII — 23 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 295.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26/III — 24 r. o zmianie stawki celnej na pomarańcze i pomarańczki świeże.

Dz. U. R. P. Nr. 30/24 poz. 300.

Ustawa z d. 5/II — 1924 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 306.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 1/III — 1924 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu skórek zajęczych i króliczych surowych, niewyprawionych.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 312.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z dnia 10/IV — 24 r. w sprawie ustalenia kursu złotego w zastosowaniu do opłat ustanowionych w ustawie z dnia 5/II — 24 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 319.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/III — 24 r. w przedmiocie zmiany okręgów probierczych: lwowskiego i krakowskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 325.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 19/III — 23 r. o zastosowaniu stałej jednostki do opłat pocztowych, telegraficznych i telefonicznych, oraz do wszelkich świadczeń pieniężnych o charakterze publiczno-prawnym, na rzecz zarządu pocztowego i telegraficznego.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 331.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 2 kwietnia 1924 r. o zmianie rozporządzenia z d. 6 kwietnia 1923 r. w przedmiocie opłat za dozór kotłów zlecony Stowarzyszeniu dozoru kotłów w Poznaniu przez władze państwowe.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 332.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 2 kwietnia 1924 r. o zmianie rozporządzenia z d. 10 kwietnia 1923 r. w przedmiocie wysokości opłat pobieranych przez Stowarzyszenie dozoru kotłów w Poznaniu za sprawdzanie urządzeń wymagających dozoru.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 333.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 3/IV—24 r. w przedmiocie obliczania należitości za przesyłanie czasopism pocztą w obrocie wewnętrznym z W. M. Gdańskiem.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 334.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 31/III—24 r. w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych w przedmiocie zmiany rozporządzenia z d. 23 czerwca 1923 r. o czasie pracy w zakładach handlowych.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 335.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 7/III—24 r. w sprawie zmiany granic okręgów dyrekcji poczt i telegrafów we Lwowie i Krakowie.

Monitor Polski Nr. 67/24 poz. 187.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 19/III—24 r. w przedmiocie zmiany granic okręgów Dyrekcji Poczt i Telegrafów w Lublinie i Warszawie.

Monitor Polski Nr. 69/24 poz. 195.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 31/III — 24 r. w przedmiocie ustalenia granic okręgu ochrony górniczej dla zakładu zdrojowego w Rabce powiatu myślenickiego woj. krakowskiego.

Monitor Polski Nr. 80/24 poz. 224.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 31/III—24 r. w przedmiocie ustalenia gra-

nic okręgu ochrony górniczej dla zakładu zdrojowego w Szczawnicy, powiatu nowotarskiego, woj. krakowskiego.

Monitor Polski Nr. 80/24 poz. 225.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 31/III — 24 r. w przedmiocie ustalenia granic ochrony górniczej dla zakładu zdrojowego w Żegiestowie pow. nowosądeckiego, woj. krakowskiego.

Monitor Polski Nr. 80/24 poz. 226.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 10 kwietnia — 24 r. w przedmiocie ustanowienia klas towarów w zastosowaniu do wzorów zdobniczych.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 347.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 10/IV—24 r. w przedmiocie ustanowienia klas towarów w zastosowaniu do znaków towarowych.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 348.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 10/IV — 24 r. w przedmiocie zatwierdzenia roty przysięgi dla rzeczników patentowych.

D. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 349.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 14/IV—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu oraz Ministrem Skarbu w przedmiocie norm szacunkowych zwierząt handlowych dla wymiaru podatku procentowego.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 358.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 18/IV—24 r. o przyznaniu IV Targowi poznańskiemu, mającemu się odbyć w Poznaniu w dniach od 27 kwietnia do 4 maja 1924 r. włącznie, ulg w przedmiocie ochrony wynalazków, wzorów i znaków towarowych.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 371.

Rozporządzenie Ministra Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 24/IV—24 r. o zmianie brzmienia art. 14 rozporządzenia o taryfie celnej z dnia 11 czerwca 1920 r.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 372.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 15/IV—24 r. w sprawie ustalenia taryf pocztowych, telegraficznych i telefonicznych w walucie złotowej.

D. U. R. P. Nr. 37/24 poz. 397.

Postanowienie Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z d. 1/IV—24 r. w przedmiocie zatwierdzenia statutu prowizyjnego dla robotników, zatrudnionych w państwowych żupach solnych w Małopolsce, oraz zaopatrzenia dla ich wdów i sierot.

Monitor Polski Nr. 95 poz. 266.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 14/IV — 24 r. w przedmiocie zniżki opłat za paczki pocztowe w obrocie z Austrią.

Monitor Polski Nr. 104 poz. 286.

Reforma Rolna.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 27/II — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości w przedmiocie wykonywania ustawy z d. 31 lipca 1923 r. o scalaniu gruntów.

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 266.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 12/III — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Sprawiedliwości, Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Spraw Wewnętrznych w sprawie wykonania ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o zakresie działania Ministra Reform Rolnych i organizacji urzędów i komisji ziemskich.

Dz. U. R. P. Nr. 28/24 poz. 281.

Rozporządzenie Ministrów: Reform Rolnych i Skarbu z d. 1/II—24 r. w przedmiocie opłat za nadzór urzędów ziemskich nad działalnością parcelacyjną osób fizycznych i prawnych oraz zastosowania franka złotego, jako stałej jednostki do obliczania tych opłat.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 330.

Roboty Publiczne.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 24/III—24 r. o wojewódzkich radach wodnych.

Dz. U. R. P. Nr. 30/24 poz. 299.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 6/III—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przedmiocie pobierania opłat za wydobywanie piasku, żwiru, kamieni i lodu z łóżysk wód publicznych śródlądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 316.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Skarbu z d. 13/II—24 r. w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, dotyczące wy-

miaru i poboru opłat za przeprowadzenie zmian w operacie katastralnym na obszarze województwa poznańskiego i pomorskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 356.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14/IV—24 r. w sprawie przekazania zarządom gmin miejskich i wiejskich, zatwierdzania projektów budowl i wydawania pozwoleń na budowę na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, lubelskiego, kieleckiego, białostockiego, nowogródzkiego, poleskiego, wołyńskiego, wileńskiego okręgu administracyjnego i m. Warszawy.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 383.

Obwieszczenie Ministra Robót Publicznych z d. 23/IV—24 r. w porozumieniu z Ministrami Rolnictwa i Dóbr Państwowych i Spraw Wewnętrznych o sprostowaniu pomyłki w rozporządzeniu Ministra Robót Publicznych z d. 1/II—24 r. w przedmiocie dostarczania drzewa opałowego.

Dz. U. R. P. Nr. 37/24 poz. 396.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 1/V—24 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia z 11/II—22 r. o utworzeniu Państwowej Rady Elektrycznej.

Monitor Polski Nr. 106 poz. 298.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 1/V—24 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia z d. 31/V—22 r. o utworzeniu Państwowej Rady Mierniczej.

Monitor Polski Nr. 106 poz. 299.

Rolnictwo i Dobra Państwowe.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 3/III — 24 r. o przekazaniu Ministrowi Skarbu nadzoru nad zakładem Niemieckim Listów Zastawnych oraz nad zakładem Kredytowym Miejskich Właścicieli Domów w Poznaniu.

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 262.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 9/IV — 24 r. w przedmiocie zmiany na terenie Okręgowego Urzędu Ziemskiego w Wilnie wysokości sum, podlegających opodatkowaniu na rzecz Wojskowego Funduszu Ziemskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 354.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 4/IV — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w przedmiocie zewnętrznych odznak organów straży dla ochrony kultury krajowej na obsza-

rze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego oraz cieszyńskiej części wojew. śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 357.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 14/IV—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu oraz Ministrem Skarbu w przedmiocie norm szacunkowych zwierząt handlowych dla wymiaru podatku procentowego.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 358.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 18/IV—24 r. w przedmiocie djet i kosztów podróży lekarzy weterynaryjnych i rozjemców, powołanych do szacowania bydła z powodu chorób zakaźnych na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego.

Monitor Polski Nr. 100 poz. 276.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 29/IV—24 r. o ustanowieniu zarządu państwowego nad majątkiem pocerkiewnym w Wiesiołuszy powiatu duniłowickiego.

Monitor Polski Nr. 101 poz. 278.

Skarbowość.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 4/II — 1924 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu celulozy.

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 265.

Obwieszczenie Ministra Skarbu o sprostowaniu omyłki w rozporządzeniu Ministra Skarbu z d. 18/II — 24 r. w sprawie zmiany stawek opłat stemplowych (Dz. U. R. P. Nr. 19 poz. 194).

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 270.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 15/III — 24 r. w przedmiocie uzupełnienia rozporządzenia z d. 28/I — 24 r. o ustanowieniu Nadzwyczajnego Komisarza Oszczędnościowego.

Dz. U. R. P. Nr. 27/24 poz. 271.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 17/III — 24 r. o powiększeniu emisji serji II 6% złotych bonów skarbowych.

Dz. U. R. P. Nr. 27/24 poz. 272.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 17/III — 24 r. o zmia-

nie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 20/I — 24 r. w przedmiocie ustanowienia statutu dla banku emisyjnego.

Dz. U. R. P. Nr. 27/24 poz. 273.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 17/III — 24 r. o przechowywaniu zobowiązań Skarbu Państwa z tytułu pożyczek państwowych oraz konwersji rzeczonych pożyczek.

Dz. U. R. P. Nr. 27/24 poz. 274.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 3/III — 24 r. w sprawie zastosowania stałej jednostki do podatku od kart do gry na górnośląskiej części woj. śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 27/24 poz. 275.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 14/III — 24 r. zawierające sprostowanie rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 15/II — 24 r. w przedmiocie wykonania ustawy z d. 6/XII — 23 r. o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin, niektórych innych dochodów publicznych oraz kredytów, udzielonych przez instytucje państwowe i samorządowe, odnośnie do przepisów ustawowych o państwowym podatku dochodowym, zawartych w rozporządzeniu Ministra Skarbu z d. 14 lipca 1923 r. i w ustawie z d. 10/I — 24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 27/24 poz. 276.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 19/III — 24 r. w sprawie ustalenia na miesiąc kwiecień 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 28/24 poz. 277.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 25/II — 24 r. w sprawie zastosowania stałej jednostki do opłaty stemplowej od kart do gry.

Dz. U. R. P. Nr. 28/24 poz. 279.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 29/II — 24 r. w przedmiocie zmian w rozmieszczeniu ewidencji katastru podatku gruntowego w okręgu izby skarbowej we Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 28/24 poz. 280.

Ustawa z d. 20/III — 24 r. zmieniająca niektóre przepisy ustawy z d. 2/III — 23 r. w przedmiocie udzielenia Ministrowi Skarbu upoważnienia do regulowania w drodze rozporządzeń obrotu pieniężnego z krajami zagranicznymi oraz obrotu obcemi walutami w brzmieniu, nadanem ustawą z dn. 23 czerwca 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 285.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 8/III — 24 r. w przedmiocie regulowania obrotu dewizami i walutami zagranicznymi oraz obrotu pieniężnego z zagranicą.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 290.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 17/III — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej oraz Ministrem Przemysłu i Handlu w przedmiocie zastosowania jednostki stałej do wymiaru składek w zakresie ubezpieczeń na wypadek niezdolności do pracy, starości i na korzyść pozostałych po ubezpieczonych rodzin w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 291.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dnia 17/III — 24 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia z dnia 20 kwietnia 1923 r. w przedmiocie powoływania i zwalniania oraz praw i obowiązków maklerów na giełdach przemysłu w Polsce.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 292.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 22 marca 1924 r. w przedmiocie zmiany rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 28/II — 24 r. w przedmiocie wypuszczenia serji I premjowej pożyczki dolarowej.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 293.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 27/III — 24 r. w przedmiocie zmiany terminu pierwszego losowania premji wygranych serji I premjowej pożyczki dolarowej.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 294.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 28/III — 24 r. o przedłużeniu mocy obowiązującej rozporządzenia z d. 13/XII — 23 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 295.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 19/III — 24 r. zmieniające częściowo rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 r. w przedmiocie zmian w kwotach pieniężnych, określonych w przepisach karnych, karno-administracyjnych i niektórych skarbowych, oraz w przepisach porządkowych i dyscyplinarnych, tudzież w przedmiocie zastosowania złotego (franka złotego) do obliczania niektórych z tych kwot.

Dz. U. R. P. Nr. 30/24 poz. 302.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 31/III — 24 r. w sprawie podwyższenia stawek niektórych podatków bezpośrednich.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 308.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 31/III—24 r. w przedmiocie pokrycia należności za subskrybowane przez Skarb Państwa akcje Banku Polskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 309.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 1/III—24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu skór zajęczych i króliczych surowych, niewyprawionych.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 312.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 19/III—24 r. w przedmiocie zastosowania stałej jednostki do obliczania kosztów nakładu opasek zapalnikowych.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 313.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu i Spraw Wewnętrznych z d. 28/III—24 r. w sprawie zastosowania stałej jednostki do kosztów postępowania w administracyjnym postępowaniu spornym.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 314.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 28/II—24 r. w sprawie zmiany rozporządzenia z d. 25 sierpnia 1923 r. zawierającego przepisy wykonawcze dla obszaru b. dzielnicy rosyjskiej w przedmiocie opodatkowania spadków i darowizn.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 315.

Rozporządzenie II Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 18/III — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu, w celu wykonania ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 317.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 6/III—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przedmiocie pobierania opłat za wydobywanie piasku, żwiru, kamieni i lodu z łożysk wód publicznych śródlądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 316.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 10 kwietnia 1924 r. w sprawie ustalenia kursu złotego do opłat ustanowionych w ustawie z d. 5/II—24 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 319.

Rozporządzenie Ministrów: Reform Rolnych i Skarbu z d. 1/II—24 r. w przedmiocie opłat za nadzór urzędów ziemskich nad działalnością parcelacyjną osób fizycznych i prawnych oraz zastosowania franka złotego, jako stałej jednostki do obliczania tych opłat.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 330.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 14/III — 24 r. w przedmiocie ustalenia przeciętnej wartości franka złotego dla poszczególnych miesięcy okresu od 1 stycznia 1922 r. do 31/XII — 24 r. dla celów obliczenia podatku dochodowego na rok 1924.

Monitor Polski Nr. 66/24 poz. 184.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/II — 24 r. w sprawie statutu organizacyjnego Ministerstwa Skarbu.

Monitor Polski Nr. 65/24 poz. 182.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/III — 24 r. w przedmiocie wypłaty procentów od 8% państwowej pożyczki złotej.

Monitor Polski Nr. 76/24 poz. 216.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/III — 24 r. w przedmiocie ustalenia przeciętnej wartości franka złotego za miesiąc marzec 1924 r.

Monitor Polski Nr. 83/24 poz. 233.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 6/III — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, w celu wykonania art. art. 11—23 ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o podatku majątkowym (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 746), zawierające przepisy o organach wymiarowych.

Dz. Urzęd. Min. Skarbu Nr. 8/24 poz. 245.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 12/IV—24 r. uzupełniające rozporządzenie z d. 13/III—24 r. o wypuszczeniu zagranicznej 7% pożyczki w lirach włoskich.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 338.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z d. 12/IV—24 r. o podwyższeniu państwowych podatków gruntowych.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 339.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z d. 12/IV—24 r. o podwyższeniu ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 340.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 2/IV — 24 r. w przedmiocie udzielania pozwoleń prywatnym fabrykom wyrobów tytoniowych na przewóz surowca.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 341.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 8/IV—24 r. w przedmiocie nadzoru nad przedsiębiorstwami trudniącymi się czynnościami bankowymi.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 342.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/III — 24 r. w przedmiocie wykonania ustawy z d. 1 czerwca 1922 r. o monopolu tytoniowym.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 343.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 3/IV—24 r. w sprawie zastosowania stałej jednostki do podatków: spadkowego i od darowizn na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 344.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej z d. 9/IV—1924 r. w przedmiocie zastosowania stałej jednostki (franka złotego) do opłat, pobieranych od pracodawców przez państwowe urzędy pośrednictwa pracy za dokonane zapośredniczenia do pracy tytułem zwrotu kosztów kancelaryjnych.

Dz. U. R. P. Nr. 33/24 poz. 345.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 12/IV—24 r. o podniesieniu stawek podatku dochodowego od dochodu z uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 350.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z d. 14/IV—24 r. o zmianie ustroju pieniężnego.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 351.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Skarbu z d. 13/II — 24 r. w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, dotyczące wymiaru i poboru opłat za przeprowadzenie zmian w operacie katastralnym na obszarze województwa poznańskiego i pomorskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 356.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 14/IV—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu oraz Ministrem Skarbu w przedmiocie norm szacunkowych zwierząt handlowych dla wymiaru podatku procentowego.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 358.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 11/IV — 24 r. w przedmiocie odroczenia oznaczonego w art. 8 część pierwsza ustawy z d. 10/I — 24 r. terminu płatności podatku dochodowego, oraz w przedmiocie przesunięcia na rok podatkowy 1924 r. terminu do składania zeznań o dochodzie z art. 49 ustawy o państwowym podatku dochodowym.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 359.

Obwieszczenie Ministra Skarbu z d. 15/IV — 24 r. w przedmiocie rozpoczęcia czynności przez Bank Polski.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 360.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 14/IV — 24 r. o pborze pierwszej raty podatku majątkowego i przekazaniu czynności obliczenia tej raty komisjom szacunkowym.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 366.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 17/IV — 24 r. w sprawie uzupełnienia i zmiany niektórych postanowień zawartych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 20/I—24 r. w przedmiocie systemu monetarnego.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 367.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/IV — 24 r. o ustaleniu na m. maj. 24 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 370.

Rozporządzenie Ministra Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 24/IV—24 r. o zmianie brzmienia art. 14 rozporządzenia o taryfie celnej z dnia 11 czerwca 1920 r.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 372.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 23/IV — 24 r. w sprawie zastosowania stałej jednostki do podatku obrotowego na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 377.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 17/IV — 24 r. o połączeniu (fuzji) państwowych instytucji kredytowych w Bank Gospodarstwa Krajowego.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 382.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 27/IV—24 r. o karach za przekroczenie przepisów o relacji marki polskiej do złotego.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 384.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 27/IV — 24 r. o wierzytelnościach w walutach obcych i w złotych w złocie, hipotecznie zabezpieczanych.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 385.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 15/IV — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu, w przedmiocie przekazania wojewodom (delegatowi Rządu w Wilnie) i dyrektorom izb skarbowych niektórych uprawnień Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Skarbu, wynikających z ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 390.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 15/IV — 24 r. w sprawie sprzedaży wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 391.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 28/IV — 24 r. w sprawie zastosowania złotego do opłat stemplowych oraz podatku giełdowego na całym obszarze Państwa z wyjątkiem górnośląskiej części wojew. śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 392.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 15/IV — 24 r. w przedmiocie częściowej zmiany rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 23 czerwca 1923 r., dotyczącego kredytowania podatków od spirytusu, piwa, cukru, zapalek i t. p.

Dz. U. R. P. Nr. 37/24 poz. 399.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 23/IV — 24 r. uzupełniające rozporządzenie waloryzacyjne Ministra Skarbu z d. 15/II — 24 r. w odniesieniu do przepisów o państwowym podatku dochodowym, sprostowane rozporządzeniem Ministra Skarbu z d. 14/III — 24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 37/24 poz. 400.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 23/IV — 24 r. w przedmiocie tekstu rozporządzenia o systemie monetarnym.

Dz. U. R. P. Nr. 37/24 poz. 401.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Kolei

Żelaznych z d. 28/IV — 24 r. w sprawie opłat stemplowych od dokumentów przewozowych na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 37/24 poz. 402.

Rozporządzenie VI Ministra Skarbu z d. 9/IV — 24 r. w celu wykonania art. art. 30 i 31 oraz pierwszych sześciu części art. 32 ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o podatku majątkowym, tudzież w celu wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z d. 14/IV — 24 r. o poborze pierwszej raty podatku majątkowego i przekazaniu czynności obliczenia tej raty komisjom szacunkowym.

Dz. U. R. P. Nr. 38/24 poz. 403.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 24/IV — 24 r. w sprawie uzupełnienia § 3 rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 13/XII — 23 r. w przedmiocie wykonania postanowień art. IV Rozporządzenia Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu o taryfie celnej.

Monitor Polski Nr. 103 poz. 283.

Obwieszczenie Ministra Skarbu z d. 12/V — 24 r. o wartości 1 grama czystego złota.

Monitor Polski Nr. 108 poz. 305.

Sprawiedliwość.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 10/III—24 r. o taksie dla pisarzy hipotecznych.

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 264.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 18/III—24 r. w przedmiocie ogłoszenia przepisów tymczasowych o kosztach sądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 28/24 poz. 284.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 19/III—24 r. zmieniające częściowo rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I—24 r. w przedmiocie zmian w kwotach pieniężnych określonych w przepisach karnych, karno-administracyjnych i niektórych skarbowych, oraz w przepisach porządkowych i dyscyplinarnych, tudzież w przedmiocie zastosowania złotego (franka złotego) do obliczania niektórych z tych kwot.

Dz. U. R. P. Nr. 30/24 poz. 302.

Ustawa z d. 21/III—24 r. w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z d. 17/II—22 r. o organizacji władz dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko funkcjonariuszom państwowym.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 307.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/III—24 r. w sprawie liczenia czasu spędzonego w służbie państwowej niesędziowskiej, tudzież czasu spędzonego w służbie państwowej sędziowskiej i prokuratorskiej w wypadkach przejścia z jednej kategorii służby do drugiej w dziale Ministerstwa Sprawiedliwości.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 322.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/III—24 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej ustawy z d. 27/I—22 r. o nieobecnych i zaginionych na powiaty: wileński, trocki, oszmiański, święciański, brasławski, dziśnieński, duniłowiczowski i wilejski.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 326.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 26/II—24 r. o dyslokacji sądów pokoju w powiecie suwalskim w okręgu sądu okręgowego w Suwałkach.

Monitor Polski Nr. 83/24 poz. 234.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 9/IV—24 r. o przerachowaniu należności wynikających z przepisów tymczasowych o kosztach sądowych, obowiązujących w b. zaborze rosyjskim.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 369.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 15/IV—24 r. w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Prezesem Najwyższej Izby Kontroli Państwa w przedmiocie zmiany rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z d. 6/IV—22 r. o uiszczaniu opłat sądowych w znaczkach sądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 362.

Sprawy Wewnętrzne.

Ustawa z d. 27/II—24 r. w przedmiocie zaliczenia gminy Winniki do miejscowości, podlegających galicyjskiej ustawie gminnej z d. 3 lipca 1896 r.

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 259.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 3/III — 24 r. o zmianie granic powiatów: makowskiego i przasnyskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 263.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 4/III—24 r. w przedmiocie taksy aptekarskiej (Prace przy recepturze).

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 267.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 25/I—24 r. o znie-

sieniu gminy wiejskiej Brużycy oraz Nakielnicy i utworzeniu gminy wiejskiej Brużycy Wielkiej w powiecie łódzkim.

Dz. U. R. P. Nr. 28/24 poz. 278.

Ustawa z d. 21/III — 24 r. w przedmiocie zmian niektórych postanowień ustawy o państwowej służbie cywilnej.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 286.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 10/III—24 r. o rozszerzeniu granic miasta Rychwała w powiecie konińskim.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 287.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 10/III—24 r. o rozszerzeniu granic miasta Brześcia Kujawskiego w pow. włocławskim.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 288.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 19/III — 24 r. zmieniające częściowo rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 r. w przedmiocie zmian w kwotach pieniężnych określonych w przepisach karnych, karno-administracyjnych i niektórych skarbowych, oraz w przepisach porządkowych i dyscyplinarnych, tudzież w przedmiocie zastosowania złotego (franka złotego) do obliczania niektórych z tych kwot.

Dz. U. R. P. Nr. 30/24 poz. 302.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 24/III — 24 r. w przedmiocie obowiązkowego zgłaszania zachorowań na śpiączkę epidemiczną (encephalitis lethargica).

Dz. U. R. P. Nr. 30/24 poz. 304.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu i Spraw Wewnętrznych z d. 28/III—24 r. w sprawie zastosowania stałej jednostki do kosztów postępowania w administracyjnym postępowaniu spornem.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 314.

Rozporządzenie II Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 18/III — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu, w celu wykonania ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 31/24 poz. 317.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/III—24 r. w przedmiocie rozszerzenia granic miasta i uzdrowiska Ciechocinka.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 327.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/III — 24 r. o wyłączeniu wsi Ludwikowa, Stróży i Wiśniowej Góry z gminy Gałkówka w powiecie brzezińskim i włączeniu tychże do gminy Brójce w powiecie łódzkim.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 328.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/III — 24 r. o wyłączeniu majątku Kołomyi z gminy Lubień w powiecie włocławskim i włączeniu do gminy Błonie w powiecie kutnowskim.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 329.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 8/III — 24 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej o zatwierdzeniu szczegółowych norm postępowania w sprawie przymusowej naprawy i doprowadzenia do stanu mieszkalnego domów zniszczonych i niezamieszkalnych oraz przymusowego przebudowania poddaszy, suterren i budowli gospodarczych na pomieszczenia mieszkalne w mieście Piotrkowie, określonych przez Magistrat m. Piotrkowa.

Monitor Polski Nr. 74/24 poz. 209.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 19/III — 24 r. o zniesieniu Państwowego Zakładu Apropowizacji Sanitarnej.

Monitor Polski Nr. 75/24 poz. 212.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 27/III — 24 r. w przedmiocie ogólnego regulaminu Naczelnej Izby Lekarskiej.

Monitor Polski Nr. 87/24 poz. 246.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 19/III — 24 r. w przedmiocie utworzenia Rad Wojewódzkich w województwach: nowogródzkim, poleskim, wołyńskim oraz w okręgu administracyjnym wileńskim.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 352.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 31/III — 24 r. w przedmiocie włączenia gmin: Łączki Jagiellońskie i Wojaszówka do powiatu Krosno.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 353.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 9/IV — 24 r. o ustanowieniu komisji lekarskich dla funkcjonariuszów państwowych, oraz wojskowo-lekarskich dla zawodowych wojskowych.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 355.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej w sprawie sprostowania błędów w ustawie z d. 13/II — 24 r. w przedmiocie zmian postanowień usta-

wy z d. 11/XII — 23 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 386.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 15/IV — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu, w przedmiocie przekazania wojewodom (delegatowi Rządu w Wilnie) i dyrektorom izb skarbowych niektórych uprawnień Ministra Spraw Wewnętrznych i Ministra Skarbu, wynikających z ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 390.

Sprawy Wojskowe.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 29/III — 24 r. uzupełniające rozporządzenie z d. 27 sierpnia 1923 r. o zasadach, dotyczących sposobu przeprowadzenia wyboru przy awansach oficerów w roku 1923.

Dz. U. R. P. Nr. 30/24 poz. 301.

Ustawa z d. 11 kwietnia 1924 r. o przywróceniu mocy obowiązującej ustawy z d. 22/III — 23 r. o zasiłkach dla rodzin osób, powołanych na ćwiczenia wojskowe.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 363.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 kwietnia 1924 r. w przedmiocie wywłaszczenia placu pod budowę magazynu technicznego obozu warownego Wilno.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 364.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 kwietnia 1924 r. w przedmiocie wywłaszczenia gruntu pod budowę ośrodka oporu bataljonowego dla obozu warownego Wilno.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 365.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 17/IV — 24 r. o wywłaszczeniu gruntu pod budowę magazynów amunicyjnych obozu warownego Wilno.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 381.

Sprawy zagraniczne.

Oświadczenie rządowe z d. 20/III — 24 r. o przystąpieniu Kanady do międzynarodowej konwencji o ochronie utworów literackich i artystycznych, podpisanej w Bernie d. 13 listopada 1908 r., uzupełnionej przez protokół dodatkowy z d. 20/III — 1914 r.

Dz. U. R. P. Nr. 29/24 poz. 298.

Oświadczenie rządowe z d. 14/IV — 24 r. w przedmiocie złożenia przez Rząd Jugosłowiański dokumentów ratyfikacyjnych konwencji, podpisanej w Rzymie d. 6 kwietnia 1922 r. pomiędzy Austrią, Węgrami, Włochami, Polską, Rumunją, Królestwem serbów, kroatów i słoweńców oraz Czechosłowacją, dotyczącej spraw archiwalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 34/24 poz. 361.

Konwencja Handlowa między Polską, a Królestwem serbów, kroatów i słoweńców, podpisana w Warszawie dnia 23 października 1922 r.

Dz. U. R. P. Nr. 35/24 poz. 373.

Ustawa z d. 1/IV — 24 r. w przedmiocie ratyfikacji traktatu handlowego i nawigacyjnego pomiędzy Rzeczypospolitą Polską a Japonją, podpisanego w Warszawie d. 7/XII — 22 r.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 378.

Ustawa z d. 1/IV — 24 r. w przedmiocie przystąpienia do konwencji, dotyczącej międzynarodowej wymiany dokumentów urzędowych oraz wydawnictw naukowych i literackich, podpisanej w Brukseli dn. 15/III—1886 r.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 379.

Ustawa z d. 1/IV — 24 r. w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Międzynarodowego Porozumienia, dotyczącego utworzenia w Paryżu Międzynarodowego urzędu do walki z epizootjami.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 380.

Układ w przedmiocie przedłużenia o dalsze 9 miesięcy t. j. do 31/III — 24 r. terminu końcowego, przewidzianego w polsko-niemieckim protokole z d. 18/XII — 22 r., dotyczącym przystąpienia na życzenie jednej ze stron do rokowań, celem sprostowania błędów drukarskich w urzędowym tekście polsko-niemieckiej konwencji o Górnym Śląsku, podpisanej w Genewie d. 15/V — 1922 r.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 387.

Oświadczenie Rządowe z d. 31/III — 24 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych polsko-niemieckiego układu, podpisanego w Berlinie d. 14 lipca — 1923 r. w sprawie przedłużenia o dalsze 9 miesięcy t. j. do 31 marca 1924 r. terminu końcowego, przewidzianego w polsko-niemieckim protokole z d. 18/XII — 22 r., dotyczącym przystąpienia na życzenie jednej ze stron do rokowań, celem sprostowania błędów drukarskich w urzędowym tekście polsko-niemieckiej konwencji o Górnym Śląsku, podpisanej w Genewie d. 15/V — 1922 r.

Dz. U. R. P. Nr. 36/24 poz. 388.

Ustawa z d. 1/IV — 24 r. w przedmiocie przystąpienia Polski do międzynarodowej konwencji o rozpoczęciu kroków nieprzyjacielskich, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r.

Dz. U. R. P. Nr. 37/24 poz. 393.

Ustawa z d. 1/IV — 24 r. w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i obowiązków mocarstw i osób neutralnych w razie wojny lądowej, podpisanej w Hadze dnia 18 października 1907 r.

Dz. U. R. P. Nr. 37/24 poz. 394.

Ustawa z d. 1/IV — 24 r. w przedmiocie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do międzynarodowej konwencji, dotyczącej praw i zwyczajów wojny lądowej, podpisanej w Hadze d. 18 października 1907 r. wraz z odnośnym regulaminem.

Dz. U. R. P. Nr. 37/24 poz. 395.

Różne.

Rozporządzenie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli z d. 12/III — 24 r. o przeniesieniu Izby Okręgowej Kontroli w Kowlu do Brześcia nad Bugiem.

Dz. U. R. P. Nr. 26/24 poz. 268.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/III—24 r. o wykonaniu ustaw z d. 11/XII—1923 r. i z d. 13/II—24 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 320.

Rozporządzenie Prezesa Najwyższej Izby Kontroli z d. 5/IV — 24 r. wydane w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów w przedmiocie utworzenia specjalnego urzędu Kontroli Państwowej w Katowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 32/24 poz. 337.

Skorowidz rzeczowy druków Sejmu

za okres od 16 marca do 15 kwietnia 1924 r.

Koleje Żelazne.

Wniosek posłów z Klubu Chrześcijańskiej Demokracji w sprawie wydania przez Dyрекcję Kolei Państwowych rozporządzenia niezgodnego z ustawą sejmową z d. 18/XII—19 r.

Druk Sejmu Nr. 1089 z d. 18/III—24 r.

Wniosek posła Nawrockiego i kolegów z Klubu P. S. L. „Piaśt” w sprawie odbudowy linii kolejowej Borki Wielkie—Grzymałów.

Druk Sejmu Nr. 1098 z d. 18/III—24 r.

Wniosek posła J. Romana i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie żniek kolejowych dla naczelników gmin i sekretarzy gminnych.

Druk Sejmu Nr. 1141 z d. 3/IV—24 r.

Wniosek posła Seiba i tow. z Klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie budowy kolei Brzozów—Krosno.

Druk Sejmu Nr. 1149 z d. 4/IV—24 r.

Wniosek posła T. Prószyńskiego i kolegów ze Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie ulepszenia komunikacji kolejowej ze Śląskiem.

Druk Sejmu Nr. 1150 z d. 4/II—24 r.

Wniosek posła I. Skrzypy z Klubu Ukraińskiej Socjalno-Demokratycznej Partji i tow. w sprawie uchylenia dekretu Naczelnika Państwa z d. 7/II—19 r. w przedmiocie przepisów tymczasowych o wywłaszczeniu przymusowym na użytek dróg żelaznych i innych dróg komunikacyjnych lądowych i wodnych, oraz wszelkich urządzeń użyteczności publicznej (Dz. P. P. P. Nr. 14, poz. 162).

Druk Sejmu Nr. 1168.

Wniosek ks. posła Londzina i kol. z Klubu Chrz.-Narodowego w przedmiocie rozbudowy linii kolejowej Dziedzice—Zebrzydowice na Śląsku Cieszyńskim.

Druk Sejmu Nr. 1169 z d. 10/IV—24 r.

Wniosek posła Jana Kalenkiewicza i kolegów ze Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie rewizji taryf kolejowych dla przewozu produktów i towarów, pochodzących z województw: Wileńskiego, Nowogródzkiego i Poleskiego.

Druk Sejmu Nr. 1179 z d. 10/IV—24 r.

Wniosek posłów księdza Okonia, Kudelskiego, Średniawy i tow. z Chłopskiego Str. Radykalnego w sprawie natychmiastowego wypłacenia za grunta, zajęte pod kolej Lublin—Rozwadow.

Druk Sejmu Nr. 1183 d. 11/IV—24 r.

Wniosek posłów ks. Okonia, Kudelskiego, Średniawy, Sanojcy i towarzyszy z Chłopskiego Stron. Radykalnego w sprawie natychmiastowego wznowienia rozpoczętej budowy kolei Rzeszów—Kolbuszowa—Tarnobrzeg—Sandomierz.

Druk Sejmu Nr. 1184 z d. 11/IV—24 r.

Wniosek posła J. Sanojcy i tow. z Klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie budowy kolei Kraków—Miechów.

Druk Sejmu Nr. 1187 z d. 11/IV—24 r.

Oświecenie Publiczne i Wyznania Religijne.

Wniosek posła Stefana Sołtyka i kolegów ze Związku Ludowo-Narodowego w sprawie przekazania państwowemu Seminarjum Nauczycielskiemu Żeńskiemu w Radomiu gmachu po b. ochronie rosyjskiej przy ulicy Warszawskiej Nr. 25 w Radomiu.

Druk Sejmu 1066/24 z d. 13/III — 24 r.

Wniosek posłów sejmowego Związku Ludowo-Narodowego w sprawie zniesienia t. zw. patronatu szkolnego w wojew. poznańskim i pomorskim i powołania także t. zw. patronatów szkolnych do podatków i innych ciężarów szkolnych na równi z innymi mieszkańcami.

Druk Sejmu Nr. 1067/24 z d. 13/III — 24 r.

Wniosek posła J. Putka i tow. z klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie prowadzenia metryk stanu cywilnego w Małopolsce w języku polskim.

Druk Sejmu Nr. 1068/24 z d. 13/III — 24 r.

Wniosek posła N. Pryluckiego (żyd. Stron. Lud.) i inn. w sprawie wyborów organów zarządzających w gminach żydowskich na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.

Druk Sejmu Nr. 1073.

Wniosek posła Nojacha Pryluckiego (żyd Stron. Lud.) i inn. w przedmiocie zmian w dekrete z d. 7/II — 1919 r. o zmianach w organizacji gmin wyznaniowych żydowskich na terenie b. Królestwa Kongresowego oraz w przepisach obowiązujących, dotyczących organizacji gmin wyznaniowych żydowskich na terenie b. Królestwa Kongresowego.

Druk Sejmu Nr. 1074.

Wniosek posła Nojacha Pryluckiego (żyd. Stron. Lud.) i inn. w sprawie bezprawnego zamknięcia żydowskiej szkoły ludowej w Terespolu.

Druk Sejmu Nr. 1090 z d. 18/III — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Białoruskiego w sprawie odebrania od prawosławnych cerkwi w Wiesielusie, pow. Duniłowickim, ziemi Wileńskiej.

Druk Sejmu Nr. 1114 z d. 18/III — 24 r.

Wniosek posła T. Mendrysa i kol. z klubu Chrz. Dem. w sprawie przekształcenia przez Ministerstwo W. R. i O. P. Akademii Handlowych w Krakowie i we Lwowie na inny typ szkoły.

Druk Sejmu Nr. 1140 z d. 2/IV — 24 r.

Projekt ustawy o środkach prawnych od orzeczeń i zarządzeń państwowych władz szkolnych.

Druk Sejmu Nr. 1158 z d. 3/IV — 24 r.

Wniosek posła Poznańskiego i tow. z klubu Pol. Zw. Ludowców w sprawie przyznania wyższej szkole dla Handlu Zagranicznego we Lwowie praw szkół akademickich państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1193 z d. 11/IV — 24 r.

Wniosek posła A. Utty i innych w sprawie zmiany niektórych artykułów Przepisów Tymczasowych o szkołach elementarnych w Królestwie Polskim (Dz. U. Dep. W. R. i O. P. Nr. 1 z d. 1/X — 17 r. i Dz. U. R. P. Nr. 50 poz. 304 z 1920 r.).

Druk Sejmu Nr. 1197 z d. 11/IV — 24 r.

Wniosek posłów Smulikowskiego, Regera i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie unormowania stanu prawnego w szkolnictwie na Śląsku.

Druk Sejmu Nr. 1198 z d. 11/IV — 24 r.

Praca i Opieka Społeczna.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy o wniosku posła Kwapińskiego i tow. w sprawie przedterminowych zwalniań z pracy delegatów i robotników rolnych w Małopolsce (Druk 858).

Druk Sejmu Nr. 1079 z d. 14/III—24 r.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy o wniosku posła Żuławskiego i tow. w sprawie cofnięcia zarządzeń o wydaleniu robotników, którzy przekroczyli 55 rok życia, z wojskowych zakładów przemysłowych (Dr. 722).

Druk Sejmu Nr. 1084 z d. 14/III—24 r.

Wniosek posłów z Klubu Związku Ludowo-Narodowego w sprawie reformy ustawy o „Kasach Chorych”.

Druk Sejmu Nr. 1088 z d. 18/III—24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie uprawnień Ministra Pracy i Opieki Społecznej do powoływania Nadzwyczajnych Komisji Rozjemczych do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi, wniesiony przez Min. Pracy i Opieki Społecznej.

Druk Sejmu Nr. 1092 z d. 14/III—24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie odroczenia terminu wejścia w życie ustawy z d. 16 sierpnia 1923 r. o Opiece Społecznej w województwach Poznańskim i Pomorskim, wniesiony przez Minister. Pracy i Opieki Społecznej.

Druk Sejmu Nr. 1094. z d. 17/III—24 r.

Wniosek posła Hulaka i kolegów z Klubu P. S. L. „Piaś” w sprawie wydania uzupełnienia do rozporządzenia p. Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 26/I—22 r. w przedmiocie ubezpieczenia pracowników w Kasach Chorych.

Druk Sejmu Nr. 1100 z d. 18/III—24 r.

Projekt ustawy o zabezpieczeniu odpoczynku w niedzielę i dni świąteczne, wniesiony przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej.

Druk Sejmu Nr. 1107 z d. 17/III—24 r.

Wniosek posła J. Puchałki, Ludwika Gdyka i kolegów z Klubu Chrześcijańskiej Demokracji w sprawie emerytalnego zaopatrzenia robotników w państwowych fabrykach tytoniu w Małopolsce.

Druk Sejmu Nr. 1113 z d. 19/III—24 r.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy w przedmiocie projektu ustawy o społecznym pośrednictwie pracy, przedłożonej przez Rząd (Dr. 774).

Druk Sejmu Nr. 1085 z d. 15/III—24 r.

Wniosek posła J. Dąbskiego i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie ustawy o zabezpieczeniu emerytalnem pracowników samorządowych.

Druk Sejmu Nr. 1115 z d. 19/III—24 r.

Wniosek posła Falkowskiego i kolegów z Klubu Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie przejęcia przez Rząd pod zarząd przymusowy fabryk „T-wa Sosnowieckich Fabryk Rur i Żelaza” w Sosnowcu i w Zawierciu.

Druk Sejmu Nr. 1118 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posła Z. Praussowej, Hermana Liebermana i tow. w sprawie zniesienia ograniczeń dla robotników, udających się zagranicę w celach zarobkowych i w sprawie ułatwienia tym robotnikom emigracji.

Druk Sejmu Nr. 1122 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posłów z Polskiego Związku Ludowców w sprawie udzielenia państwowej pomocy ludności nawiedzionej powodzią.

Druk Sejmu Nr. 1125 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posła W. Michalaka i kol. z Klubu N. P. R. w sprawie zaprowadzenia przymusowego zarządu państwowego w zakładach przemysłowych Tow. Akc. R. Kindlera w Pabjanicach.

Druk Sejmu Nr. 1126 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posła Kiernika i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie usunięcia niesprawiedliwego upośledzenia w uposażeniu pracowników więzennych w b. dzielnicy austriackiej i pruskiej.

Druk Sejmu Nr. 1128 z d. 1/IV—24 r.

Wniosek posła A. Langiera i tow. ze Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie przyjsia z natychmiastową pomocą dla ludności wiejskiej, nawiedzionej klęską powodzi.

Druk Sejmu Nr. 1129 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posłów: Staniszkisa, Czerniewskiego, Goździka, Łabędy, Marylskiego, Rowickiego, Sacy, Urbańskiego, ks. Wyrębowskiego i kol. w sprawie przyjsia z pomocą ludności, która ucierpiała z powodu wylewów rzek, oraz w sprawie ulg podatkowych dla nich.

Druk Sejmu Nr. 1130 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posłów P. Z. L. w sprawie przyjsia z pomocą ludności zniszczonej wylewami rzeki Wisłoki, Sanu i Dunajca ze względu na wielkie straty w czasie ostatniej powodzi na Podkarpaciu.

Druk Sejmu Nr. 1131 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posłów Klubu P. S. L. w sprawie powodzi.

Druk Sejmu Nr. 1132 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posła Falkowskiego i kolegów ze Związku Ludowo-Narodowego w sprawie skreślenia § 3 art. 43 o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby, dotyczącego opłat za chorych członków Kas Chorych w szpitalach administrowanych przez związki komunalne.

Druk Sejmu Nr. 1138 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posłów księdza Okonia, Kudelskiego, Średniawy i tow. z Chłopskiego Stronnictwa Radykalnego w sprawie naprawienia krzywd, wyrządzonych ludności wiejskiej przy wyjeździe za pracą do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

Druk Sejmu Nr. 1145 z d. 19/III—24 r.

Wniosek posłów Herza, Milczyńskiego i kol. z Klubu N. P. R. w sprawie zmiany niektórych postanowień ustawy z d. 6 lipca 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 75 poz. 587) w przedmiocie rozciągnięcia na obywateli państw obcych przepisów prawnych o odszkodowaniu z tytułu nieszczęśliwych wypadków przy pracy, niezdolności do pracy, starości, śmierci, jakoteż braku pracy.

Druk Sejmu Nr. 1152 z d. 4/IV—24 r.

Wniosek posłów Popiela, Chądzyńskiego i kol. z Klubu N. P. R. w sprawie projektu ustawy o zaopatrzeniu emerytalnem pracowników państwowych, nie objętych ustawą z d. 11/XII — 23 r. oraz w sprawie przyjsia z natychmiastową pomocą dla znajdujących się w krytycznym położeniu emerytowanych pracowników kolejowych stałych dziennie płatnych, jak również wdów i sierot po pracownikach tej kategorii.

Druk Sejmu Nr. 1155 z d. 4/IV—24 r.

Przemysł i Handel.

Projekt ustawy o upoważnieniu Prezydenta Rzeczypospolitej do wydania przepisów o bezpieczeństwie na drogach morskich, wniesiony przez Min. Przemysłu i Handlu.

Druk Sejmu Nr. 1096 z d. 17/III—24 r.

Wniosek posła Falkowskiego i kolegów z Klubu Zw. Lud. Narodowego

w sprawie przedłożenia przez Rząd projektu ustawy, przedłużającej kontrakty dzierżawne małych kopalń węgla aż do chwili wyczerpania objętych niemi terenów i regulującej opłaty dzierżawne.

Druk Sejmu Nr. 1119 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posłów Polskiego Zw. Ludowców w sprawie przywozu rzeźnego z Rumunji.

Druk Sejmu Nr. 1153 z d. 4/IV—24 r.

Wniosek posła Łaskudy i kolegów z Klubu P. Z. L. w sprawie natychmiastowego zamknięcia granic wschodnich celem wstrzymania przywozu bydła i trzody chlewnej z Rumunji do Polski.

Druk Sejmu Nr. 1154 z d. 4/IV—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo - Narodowego w sprawie ustawy o popieraniu polskiej żeglugi morskiej.

Druk Sejmu Nr. 1166 z d. 10/IV—24 r.

Wniosek posła Łaskudy i kolegów z Klubu P. Z. L. w sprawie obniżenia cła o 75 od artykułów przemysłowych pierwszej potrzeby, a w szczególności od ubrań, obuwia, płótna, skór, żelaza i nawozów sztucznych.

Druk Sejmu Nr. 1192.

Reforma Rolna.

Wniosek posła Chwalińskiego i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie parcelacji państwowego majątku Mieleszyn pow. Wieluń.

Druk Sejmu Nr. 1078 z d. 14/III—24 r.

Wniosek posłów Klubu P. S. L. w sprawie przyspieszenia przez Rząd nowelizacji ustaw o wykonaniu reformy rolnej.

Druk Sejmu Nr. 1099 z d. 18/III—24 r.

Wniosek posła Juliusza Poniatońskiego i kolegów ze Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie wykonania reformy rolnej.

Druk Sejmu Nr. 1180 z d. 11/IV—24 r.

Wniosek posłów Klubu Pol. Stron. Ludowego w sprawie przekazania na cele reformy rolnej domen państwowych w b. dzielnicy pruskiej.

Druk Sejmu Nr. 1196 z d. 11/IV—24 r.

Roboty Publiczne.

Projekt ustawy o mierniczych przysięgłych, wniesiony przez Minist. Robót Publicznych.

Druk Sejmu Nr. 1081 z d. 13/III — 24 r.

Projekt ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z d. 9 lipca 1919 r. o budowie kanałów żeglownych tudzież regulacji rzek żeglownych i spławnych, wniesiony przez Minister. Robót Publicznych.

Druk Sejmu Nr. 1082 z d. 13/III — 24 r.

Wniosek posła Posackiego i kolegów z klubu P. Z. L. w sprawie spiesznego przygotowania i przedłożenia sejmowi ustaw o doprowadzeniu do stanu normalnego istniejących dróg państwowych i mostów oraz zabezpieczenia funduszu na powyższy cel.

Druk Sejmu Nr. 1147 z d. 28/III — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Sejmowego Zw. Lud. Narod. w sprawie zabezpieczenia brzegów Wisły od dalszego zabierania przez wodę.

Druk Sejmu Nr. 116 z d. 8/IV — 24 r.

Rolnictwo i Dobra Państwowe.

Projekt ustawy w przedmiocie zmian w ustawie o rybołówstwie z dnia 31 października 1887 r. dla Królestwa Galicji i Lodomerji z W. Ks. Krakowskiem.

Druk Sejmu Nr. 1062 z d. 12/III — 24 r.

Wniosek posła W. Lippomana i kolegów z klubu Związku Ludowo-Narodowego w sprawie niedostatecznego i nieterminowego wypłacania należności za przymusowo wybity inwentarz.

Druk Sejmu Nr. 1069 z d. 13/III — 24 r.

Projekt ustawy o kontroli państwowej nad ogierami i rejestracji klaczy zarodowych, wniesiony przez Min. Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1091 z d. 15/III — 24 r.

Projekt ustawy o zmianie niektórych przepisów łowieckich, wniesiony przez Minist. Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1097 z d. 17/III — 24 r.

Wniosek posłów klubu P. S. L. Wyzwolenia i Jedności Ludowej, w sprawie naglącej konieczności dostarczenia przez pośrednictwo Minister. Reform Rolnych Państwowemu Bankowi Rolnemu środków na zapewnienie długoterminowego kredytu dla rolnictwa drobnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Druk Sejmu Nr. 1101 z d. 18/III — 24 r.

Wniosek posłów Klubu P. S. L. w sprawie przyścia z pomocą kredytową drobnemu rolnictwu.

Druk Sejmu Nr. 1102 z d. 18/III — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej o wniosku nagłym posła Janeczka w sprawie zmniejszenia opłat za pasanie bydła w lasach państwowych (druk Nr. 509) i wniosku posłów Hołowacza i Szakuna w sprawie taksy za pasanie bydła w lasach państwowych (Druk Nr. 461).

Druk Sejmu Nr. 1108 z d. 20/III — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Polskiego Związku Ludowców w sprawie lichwy drzewnej, uprawianej przez administrację lasów państwowych przy sprzedaży drzewa budulcowego i opałowego.

Druk Sejmu Nr. 1110 z d. 19/III — 24 r.

Wniosek posła J. Romana i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie zamknięcia wywozu drzewa z powiatu Wadowice (Małopolska).

Druk Sejmu Nr. 1111 z d. 19/III — 24 r.

Wniosek posła Janeczka i kolegów z klubu P. Z. L. w sprawie zmniejszenia procentu pobieranego przez Państwowy Bank Rolny od wydawanych pożyczek małym rolnikom na ulepszenie gospodarstw i kupno ziemi.

Druk Sejmu Nr. 1143 z d. 3/IV — 24 r.

Skarbowość.

Wniosek posła Berka i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie redukcji urzędników, urzędów, pojazdów, koni i nieproduktywnej dla państwa a szkodliwej dla ludności administracji, zmierzającej do zabagnienia Skarbu Państwa, który to system prowadzi do złamania równowagi skarbowej budżetu Państwa, a obywateli, przyciśniętych śrubą podatkową, napawa obawą zaniku wiary w ekonomiczne istnienie Państwa.

Druk Sejmu Nr. 1077 z d. 13/III—24 r.

Projekt ustawy o dodatkowych kredytach w budżecie na rok 1924. (Pierwsza dodatkowa ustawa skarbowa), wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1086.

Wniosek posła Frostiga i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie egzekwowania II-ej zaliczki na podatek majątkowy.

Druk Sejmu Nr. 1087 z d. 14/III—24 r.

Projekt ustawy karnej skarbowej, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1104 z d. 29/III—24 r.

Projekt ustawy o prowizorium budżetowym na czas od 1 kwietnia do 30 czerwca 1924 r., wniesiony przez Ministerstwo Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1106 z d. 18/III—24 r.

Wniosek posła Eisensteina i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie uzgodnienia rozporządzenia Ministerstwa Skarbu z d. 6/III — 24 r. z tendencją odnośnych ustaw.

Druk Sejmu Nr. 1112 z d. 19/III—24 r.

Projekt ustawy o opłatach stemplowych, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1136 z d. 3/IV—24 r.

Projekt ustawy o monopolu spirytusowym, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1148 z d. 4/IV—24 r.

Wniosek posłów Klubu P. Z. L. w sprawie zmiany art. 41 ustawy z d. 23 czerwca 1921 r. o przymusie ubezpieczenia od ognia i o Polskiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych (Dz. U. R. P. Nr. 64 poz. 395).

Druk Sejmu Nr. 1151 z d. 4/IV—24 r.

Projekt ustawy o upoważnieniu Rządu do zabezpieczenia i użycia pożyczki zaciągniętej u Rządu Republiki Francuskiej, wniesiony przez Prez. Rady Ministrów.

Druk Sejmu Nr. 1159 z d. 7/IV—24 r.

Wniosek posła Romana i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie zmiany § 2 rozporządzenia Ministerstwa Skarbu z d. 18/XII — 23 r. Dz. U. R. P. Nr. 134 poz. 1115 przy wymiarze opłat w myśl § 50 ust. austr. z 9/II — 1850 r. Dz. U. P. Nr. 50 i art. 11 ust. z 13/VII—1920 r. Dz. U. 73 p. 498.

Druk Sejmu Nr. 1167 z d. 10/IV—24 r.

Wniosek posła Karola Holeksy i kolegów z Klubu Chrz. Demokracji w sprawie zwolnienia związków samorządowych od podatku budynkowego i gruntowego.

Druk Sejmu Nr. 1171 z d. 8/IV—24 r.

Wniosek posła Janeczka, Toczka i kolegów z Klubu P. Z. L. w sprawie bezprawnego pobierania przez Urzędy Skarbowe drugiej zaliczki na podatek majątkowy od płatników, których majątek nie przenosi 3,000 fr. zł.

Druk Sejmu Nr. 1177 z d. 10/IV—24 r.

Sprawiedliwość.

Projekt ustawy o aktach urodzenia dzieci nieznanych rodziców na obszarze b. zaboru rosyjskiego, wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1095 z d. 17/III — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Prawniczej w przedmiocie projektów ustaw o prywatnem prawie międzynarodowem i międzydzielnicowem (Dr. 159 ex 1923).

Druk Sejmu Nr. 1116 z d. 23/III — 24 r.

Wniosek posła Sommersteina i tow. z koła Żydowskiego w sprawie zmiany, względnie uchylenia rozporządzenia Rady Ministrów z d. 25/II — 24 r. w przedmiocie podwyższenia opłat sądowych na obszarze sądów apelacyjnych: krakowskiego i lwowskiego i sądu okręgowego Cieszyńskiego oraz zastosowania złotego do opłat sądowych. (Dz. U. R. P. Nr. 19 poz. 186 z 1924 r.).

Druk Sejmu Nr. 1124 z d. 2/II — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Prawniczej o rządowym projekcie noweli do ustaw: a) w przedmiocie umów, dotyczących sprzedaży nieruchomości ziemskich i miejskich na obszarze ziemi wileńskiej i województw wschodnich: b) w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich na terenie b. Królestwa Kongresowego (Druk Nr. 683) oraz o wniosku p. Łypacewicza i tow. w przedmiocie umów przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości ziemskich na terenie b. Królestwa Kongresowego. (Druk Nr. 552).

Druk Sejmu Nr. 1161 z d. 7/IV — 24 r.

Wniosek posła Lublińskiego-Stuczyńskiego i tow. z koła żydowskiego w sprawie ustawy w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawodawstwa cywilnego rosyjskiego, obowiązującego na ziemiach wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej.

Druk Sejmu Nr. 1164 z d. 8/V — 24 r.

Wniosek posła Sommersteina i tow. w sprawie unormowania opłat sądowych na obszarze sądów apelacyjnych: krakowskiego i lwowskiego i sądu okręgowego cieszyńskiego.

Druk Sejmu Nr. 1170 z d. 10/IV — 24 r.

Wniosek posła Bryla i kolegów z klubu P. S. L. w sprawie odebrania spraw spadkowych notariuszom i oddania ich z powrotem sądom.

Druk Sejmu Nr. 1185 z d. 11/IV — 24 r.

Wniosek posła Inslera i tow. z koła żydowskiego w sprawie organizacji referatów karnych przy władzach administracyjnych I instancji w Małopolsce i postępowania w sprawach karnych przed temi władzami.

Druk Sejmu Nr. 1189 z d. 11/IV — 24 r.

Wniosek posła Matakiewicza i tow. w sprawie zmiany § 6 ustawy z 6 lipca 1868 Nr. 96 Dz. p. p. o adwokaturze w b. zaborze austriackim.

Druk Sejmu Nr. 1194 z d. 2/IV — 24 r.

Sprawy Wewnętrzne.

Wniosek posła A. Anusza i tow. ze Związku Pol. Stronnictw Ludowych „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie zmiany rozporządzenia Rady Ministrów z d. 21/I — 24 r. o służbie przygotowawczej i egzaminie kandydatów na stanowiska wyższej służby administracyjnej.

Druk Sejmu Nr. 1065/24.

Wniosek posłów Gruszki, Kiernika i kol. z Klubu P. S. L. w sprawie opłat paszportowych.

Druk Sejmu Nr. 1075 z d. 13/III—24 r.

Wniosek posłów księdza Okonia, Kudelskiego, Średniawy i tow. z Chłop. Str. Radykalnego w sprawie obniżenia opłat paszportowych dla ludności wieśniaczej i roboczej, wyjeżdżającej za granice Państwa w celu poszukiwania pracy, do wysokości pięciu złotych polskich od paszportu zagranicznego.

Druk Sejmu Nr. 1076 z d. 14/III—24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zmiany niektórych postanowień o pracowniczych związkach zawodowych, względnie o stowarzyszeniach i związkach, wniesiony przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Druk Sejmu Nr. 1093 z d. 14/III—24 r.

Wniosek posła J. Dębskiego i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie ustawy o zabezpieczeniu emerytalnem pracowników samorządowych.

Druk Sejmu Nr. 1115 z d. 19/III—24 r.

Projekt ustawy o przedłużeniu mocy obowiązującej ustawy z d. 22/III—23 r. o zasiłkach dla rodzin osób powołanych na ćwiczenia wojskowe, wniesiony przez Min. Spraw. Wewnętrznych.

Druk Sejmu Nr. 1117 z d. 28/III—24 r.

Wniosek posłów Klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie nadużyć policyjnych w Daniłowiczach, ziemi Wileńskiej i w sprawie zniesienia zarządzeń, jeśli takowe istnieją, przeciwkonstytucyjnych, gwałcących nietykalność poselską.

Druk Sejmu Nr. 1121 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posła A. Pragiera i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie uchylecia nieprawnych postanowień rozporządzenia Rady Ministrów z d. 11/II—24 r. w przedmiocie organizacji władz administracyjnych II instancji (Dz. U. 21 ex 1924 r. poz. 225).

Druk Sejmu Nr. 1123 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posła J. Romana i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie zmiany granic powiatu Wadowice, Małopolska.

Druk Sejmu Nr. 1127 z d. 1/IV—24 r.

Wniosek posłów Rosmarina, Inslera i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie opłat paszportowych.

Druk Sejmu Nr. 1134 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posłów Zw. Str. Ludowych „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa”, P. P. S., N. P. R., Z. P. L. w sprawie sprzecznego z Konstytucją zarządzenia wojew. lwowskiego i pociągnięcia do odpowiedzialności za nadużycie władzy wojewody lwowskiego i starosty z Sambora.

Druk Sejmu Nr. 1135 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posła Putka i tow. w sprawie działalności Polskiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych.

Druk Sejmu Nr. 1137 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posła J. Putka i tow. w sprawie zmiany granic okręgów sądowych Zator i Oświęcim oraz w sprawie zniesienia powiatu politycznego Oświęcim.

Druk Sejmu Nr. 1142 z d. 3/IV—24 r.

Wniosek posła Utty i innych z Klubu Zjednoczenia Niemieckiego w sprawie jaknajpóźniejszego zorganizowania pomocy rządowej ofiarom klęski powodzi.

Druk Sejmu Nr. 1144 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posła Kordowskiego i tow. z Klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie krwawych zająć w pow. Kolneńskim na tle brutalnego i bezprawnego postępowania policji państwowej w związku z nadmiernie obciążającą ludność wiejską podatkami.

Druk Sejmu Nr. 1163 z d. 8/IV—24 r.

Wniosek posła M. Cieplaka i kol. z Klubu P. Z. L. w sprawie zwolnienia z rządowych biur pomocniczych sił żeńskich.

Druk Sejmu Nr. 1173 z d. 7/IV—24 r.

Sprawy wojskowe.

Wniosek posłów Klubu P. S. L. w sprawie zwolnienia od opłat pocztowych listów żołnierzy do rodzin.

Druk Sejmu Nr. 1063/24 z d. 6/III — 24 r.

Projekt ustawy o organizacji najwyższych władz wojskowych, wniesiony przez Min. Spraw Wojskowych.

Druk Sejmu Nr. 1080 z d. 14/III — 24 r.

Projekt ustawy o przedłużeniu mocy obowiązującej ustawy z dnia 22/III — 23 r. o zasiłkach dla rodzin osób powołanych na ćwiczenia wojskowe, wniesiony przez Min. Spraw Wewnętrznych.

Druk Sejmu Nr. 1117 z d. 28/III — 24 r.

Projekt ustawy o poborze rocznika 1903, kontyngensie rekruta na rok 1924 r. i o rozciągnięciu mocy obowiązującej tymczasowej ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej na obszar województwa śląskiego, Spisza i Orawy z prośbą o przedłożenie go Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej, wniesiony przez Min. Spraw Wojskowych.

Druk Sejmu Nr. 1160 z d. 10/IV — 24 r.

Sprawy zagraniczne.

Wniosek posła T. Skowronka i kol. z Klubu Chrz. Demokracji w sprawie aresztowań Polaków, zamieszkałych na Śląsku Opolskim, przez władze pruskie.

Druk Sejmu Nr. 1070/24 z d. 13/III — 24 r.

Wniosek posłów: Silberscheina, Hellera, Lewinsona i tow. z koła żydowskiego w sprawie odmówienia robotnikom żydowskim obywatelom polskim przez władze konsularne polskie w Niemczech wystawienia paszportów na pobyt w Niemczech, uniemożliwiając w ten sposób uzyskanie pracy tymże robotnikom.

Druk Sejmu Nr. 1072/24 z d. 13/III — 24 r.

Wniosek posłów Klubów Zw. Lud. Narod., Chrześcijańsko-Narodowego, chrześcijańskiej Demokracji, Polskiego Stronnictwa Ludowego, N. P. R., w sprawie zapewnienia Polsce wolnego i pewnego dostępu do morza w związku z załatwianiem sprawy Kłajpedy i z upośledzeniem praw polskich w Gdańsku.

Druk Sejmu Nr. 1103.

Sprawozdanie Komisji Administracyjnej i Spraw Zagranicznych o projekcie ustawy o organizacji Konsulatów i czynnościach konsułów. (Dr. 492).

Druk Sejmu Nr. 1105 z d. 28/III — 24 r.

Wniosek posłów Klubów Z. L. N., P. S. L., Ch. D., Ch. N., N. P. R., P. Z. L., i K. L. w sprawie groźby zakłócenia pokoju na wschodzie Europy przez Litwę oraz w sprawie prześladowania ludności polskiej na terytorjum Litwy zamieszkałej.

Druk Sejmu Nr. 1133 z d. 2/IV — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zatwierdzenia zgłoszonego przez Rząd Polski w d. 28 czerwca 1919 r. przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Międzynarodowej Konwencji o polepszeniu losu chorych i rannych w armjach czynnych, podpisanej w Genewie d. 6/VII — 1906 r. i tekst powyższej konwencji.

Druk Sejmu Nr. 1165 z d. 8/IV — 24 r.

Projekt ustawy z uzasadnieniem odnośnego wniosku w przedmiocie ratyfikacji konwencji pocztowo-telegraficznej z Rosją, wniesiony przez Min. Spraw Zagranicznych.

Druk Sejmu Nr. 1199 z d. 15/IV — 24 r.

Zdrowie Publiczne.

Wniosek posła J. Janeczka i kol. z Klubu P. Z. L. w sprawie uchylenia art. 1176 do 1190 włącznie ustawy lekarskiej, Zb. Pr. b. Cesarstwa Ros. tom XIII z r. 1905.

Druk Sejmu Nr. 1156 z d. 4/IV—24 r.

R ó ż n e.

Wniosek posłów Stańczyka i Kuryłowicza oraz tow. ze Z. P. P. S. w sprawie gwałtów, dokonywanych przez Policję Państwową, a w szczególności w sprawie bestjańskiego pobicia robotnika stacji kolejowej Ząbkowice Stanisława Gościka i inn. przez funkcjonariuszy P. P.

Druk Sejmu Nr. 1064/24 z d. 11/III—24 r.

Wniosek posła Malika i kolegów z Klubu P. S. L. „Piaś” w sprawie wypłacenia odszkodowania w gminie Hołosko Wielkie powiat Lwów za grunta, zajęte bezpłatnie przez wojskowość pod strzelnicę.

Druk Sejmu Nr. 1071/24 z d. 12/III—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej o projekcie ustawy w przedmiocie

przyznania Pol. Towarzystwu Czerwonego Krzyża wyłącznego prawa sprzedaży, przywozu i wywozu kart do gry. (Druk 659).

Druk Sejmu Nr. 1083 z d. 14/III—24 r.

Wniosek posłów A. Pączka, J. Moraczewskiego, K. Bartla i innych w sprawie pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu b. Ministra Przemysłu i Handlu, p. Władysława Kucharskiego, za wyrządzenie interesom Państwa oczywistej i znacznej szkody przy likwidacji Zarządu Państwowego nad Zakładami Żyrardowskiemi.

Druk Sejmu Nr. 1109 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posła N. Pryluckiego (Żyd. Stron. Lud.) i inn. w sprawie karygodnego zachowania się Policji Państw. oraz baonu maszynowego saperów w Nowym Dworze podczas powodzi.

Druk Sejmu Nr. 1120 z d. 2/IV—24 r.

Wniosek posłów Falkowskiego, Sacy z Klubu Związku Ludowo-Nar. w sprawie przekazania zarządu zdrojowiska ciechocińskiego autonomicznej komisji zdrojowej.

Druk Sejmu Nr. 1139.

Wniosek posła S. Sawickiego i kolegów z Klubu Związku Ludowo-Narodowego w sprawie wypłacenia należności za wywłaszczone grunty pod kolej Nasielsk—Sierpc.

Druk Sejmu Nr. 1146 z d. 3/IV—24 r.

Wniosek posłów Klubów Zw. Lud.-Narod., Chrz. Narod., Chrześc. Dem., P. S. L. „Piaś”, N. P. R., P. P. S. i Zw. Klubów „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” i Kat. Lud. w sprawie wykupu elektrowni w Chorzowie.

Druk Sejmu Nr. 1188 z d. 11/IV—24 r.

Wniosek posła ks. Okonia i tow. z Chłop. Str. Radykalnego w sprawie zwrócenia gminie Radomyśl nad Sanem w pow. Tarnobrzeskim lasu, zabranego jej przez obszar dworski.

Druk Sejmu Nr. 1190 z d. 11/IV—24 r.

Wniosek posła Iłskiego i kolegów z Klubu Zw. Lud.-Narod. w sprawie przekazania byłego fortu Mokotowskiego Magistratowi m. st. Warszawy.

Druk Sejmu Nr. 1191 z d. 10/IV—24 r.

Wniosek posła Wł. Ostrowskiego i kol. z Klubu P. S. L. w sprawie wymierzania przez władze skarbowe taksy przenośnej osadnikom od zakupionych przez nich gruntów we wschodniej części Małopolski, jakoteż w innych woj. wschodnich.

Druk Sejmu Nr. 1195 z d. 11/IV—24 r.

ALEKSANDER KROŃSKI.

Krytyka projektowanego ustroju władz komunalnych miejskich.

Ustrój władz komunalnych jest tak samo wynikiem stosunku sił społecznych, jak wogóle każda forma, w jakiej wyraża się wola danego społeczeństwa. (Porównaj A. Kroński: Ustrój komunalny miast — Warszawa 1917). Cały rozwój historyczny Anglii wpłynął na to, że wola gminy wyraża się za pośrednictwem jedyne go organu, a mianowicie—rady miejskiej.

Anglja nie zna podziału władz komunalnych. Wszystkie ich funkcje, a więc uchwałodawcze, nadzorcze, kontrolujące, wykonawcze, a niekiedy nawet sądowe—są ześrodkowane w jednym organie—radzie miejskiej.

Ten brak ścisłego podziału władz komunalnych tłumaczy się zupełnem niemal *desintersement* władzy państwowej w stosunku do spraw o charakterze lokalnym. Władza państwowa nigdy nie chciała wpływać na kształtowanie się konturów życia gminnego, nigdy nie narzucała gminie jakichkolwiek form.

Municipal Corporation Act z r. 1882 jest niczem innem, jak urzędowem stwierdzeniem takiego, a nie innego stanu rzeczy. Zaś taki stan rzeczy tłumaczy się tem bezwzględne m do gminy ze strony władzy państwowej zaufaniem, tą najdalej idącą wiarą w to, że ludność miejska i państwo jednego pragną, do jednego celu dążą.

Między królami angielskimi, a udzielnymi panami wrzała w wiekach średnich taka sama walka, jak na kontynencie, różnica zachodziła w nie-jednakowym stosunku mieszczan do monarchy i jego wasali.

We Francji, Niemczech i innych krajach zachodniej Europy mieszczaństwo było po stronie króla, w Anglii przeciwnie—po stronie wasali.

Za pomoc, okazywaną królom Zachodniej Europy miasta otrzymywały przywileje i patenty, dzięki którym stały się zupełnie samodzielne mi organizmami w państwie.

Za pomoc okazywaną panom angielskim, przy zdobywaniu przez nich władzy państwowej, miasta zachowały swe pierwotne prawo niezależnego zarządu w sprawach lokalnych i sądownictwa.

Pokonawszy przy pomocy miast niepokornych wasalów, monarchowie zachodnio-europejscy zwrócili oręż przeciwko miastom, i następstwem tego było zcentralizowanie ich zarządu.

Oslabiwszy władzę króla, oligarchowie angielscy okazali się mniej niewdzięcznymi i bronili prawa gospodarczego samorządu miast. Byli zadowoleni z pewni mieszczańskich oligarchów, aby im w czemkolwiek przeszkadzać, lub do czegokolwiek się mieszać.

A że wielkie jest umiłowanie tradycji u synów Albionu, i że chętnie poświęcają dla niej harmonję prawną, przeto ten prymitywny sposób samorządu, powstały z historycznie rozwijającego się stosunku sił, pozostał w swej formie niezmienionej.

Jeżeli teraz rzucimy okiem na Francję, to znajdziemy się na krańcach wręcz przeciwnych.

Wielka Rewolucja w sposób gwałtowny zmieniła ten stosunek sił społecznych, na który złożyły się wieki. Ale jedną z cech dynamiki jest to, że wywołuje reakcję. Stąd ciągle we Francji obawa przed kontrrewolucją. Aby ocalić dzieło rewolucji, aby ocalić idee jedności i równości, trzeba było uciec się do bezwzględnej centralizacji. Konwent dlatego pozbawił gminy wszelkiej swobody ruchów, a wszystkie następne rewolucyjne rządy Francji w ciągu całego niemal wieku trzymały się tej samej polityki samorządowej.

Szła ona stale po linii nasycania gminy ideą państwową. „W interesie państwa leży — głoszą motywy prawodawcze do ustawy samorządowej z dnia 5 kwietnia roku 1884 — żeby idea państwowości, a więc cnót obywatelskich, wsiąkała jaknajgłębiej w warstwy społeczne. Jedynym środkiem na to może być pełnienie pewnych funkcji państwowych przez osoby zaufane, wybrane z pośród obywateli. Taką osobą właśnie jest przedstawiciel gminy. Będąc nim i pełniąc jednocześnie funkcje państwowe, musi on z natury rzeczy, pozostawać w pewnej zależności od władzy państwowej; bez takiej zależności wykonywanie przez niego obowiązków byłoby wręcz niemożliwe”...

Oto dlaczego mer jest jednoosobowym organem zarządu gminy. Będąc urzędnikiem państwowym, jednocześnie jest on reprezentantem swojej komuny. Ale nie dość tego. Ten zarządca gminy jest jednocześnie przewodniczącym rady municypalnej i wszystkich jej komisji. W rękach jego jednoczą się funkcje uchwałodawcze, kontrolujące, nadzorcze, reprezenta-

cyjne i wykonawcze. Widzimy więc, że we Francji teoria o podziale władz nie jest bynajmniej stosowana do ustroju komunalnego.

Tak samo, jak w Anglii istnieje tam zupełne pomieszanie władzy wykonawczej z uchwałodawczą. Różnica polega jedynie na wewnętrznym ustosunkowaniu tych pomieszanych z sobą funkcji, ale pozatem doktryna o podziale władz jest tak samo lekceważona w ustroju komunalnym Anglii, jak i Francji. Doktryna ta jest ściśle przestrzegana jedynie w ustawodawstwie pruskim i wzorowanych na niem ordynacjach północno-niemieckich.

Ale na system taki stworzył się też cały szereg względów historycznych, wynikających z pewnego układu sił społecznych.

Niemieckie miasta po scentralizowaniu ich zarządu przez monarchów były najzupełniej zadowolone ze swoich państwowych zarządców. Może wpłynęła na to właściwa plemionom niemieckim bierność w stosunku do władzy państwowej, ale dość, że w końcu XVIII i na początku XIX wieku przeciwko absolutyzmowi monarchów miasta niemieckie nie zdradzały najmniejszego oporu.

Wojny napoleońskie i klęski, jakie przez nie spowodowane zostały, wstrząsnęły życiem politycznym Niemiec.

Ale wstrząśnienie to dotknęło jedynie wierzchnich sfer społeczeństwa. Mieszkaństwo niemieckie spało dalej snem bogobojnych. Lecz ci, którzy stali u nawy państwowej, zrozumieli niebezpieczeństwo, jakie sen taki za sobą sprowadzić może.

Powołany z r. 1807 do rządzenia nawą państwową, Karol von Stein, pisał w tym czasie do ministra Hardenberga: „Należy koniecznie przyzwyczaić naród do tego, aby umiał zarządzać swemi własnymi interesami, aby wyszedł nareszcie z tego stanu niemowlęstwa” (Dr. Slavitschek. Selbstverwaltung und Autonomie. Leipzig — 1910, str. 81).

Czciciel filozofji Hegla i Fichtego, Lorentz von Stein, uważał również, że — „najdoskonalszą formą wypełniania funkcji państwowych jest wykonywanie lokalnych zadań państwa przez osoby obrane, któreby chciały dobrowolnie zadania te spełniać, uważając je za swoje własne”. (Ibidem, str. 101).

Tę teorię rozwinął Gneist, i ona to stała się podwaliną pruskiego ustawodawstwa samorządowego z roku 1853.

Ustawodawstwo to jest więc płodem pewnych filozoficznych przesłanek. W myśl ich samorząd został narzucony ludności, która zresztą nie uczuwała żadnej jego potrzeby.

Oczywiście, że w takich warunkach powstałe ustawodawstwo samorządowe musiało być podporządkowane pewnej doktrynie, a więc przede wszystkim doktrynie o podziale władz.

To też jedynie pruskie ustawodawstwo przeprowadza ją ściśle; władza uchwałodawcza, czyli rada miejska jest skrupulatnie oddzielona od magistratu, czyli władzy wykonawczej.

Ale doktryna nie może zmienić stosunku sił społecznych. Stosunek ten zaś był taki, że bierne społeczeństwo miejskie nie mogło nie widzieć w magistracie takich samych, jak dawniej przedstawicieli władzy państwowej. Magistrat stał się dla ludności miejskiej takim samym urzędem państwowym, jakim był dawniej, kiedy to filozofja Steinów i Gneista nie każała jej tworzyć jakiejś rady miejskiej. Tem właśnie tłumaczy się ta niekonsekwencja, jaką zawiera § 56 ordynacji pruskiej z r. 1853. Głosi on, nie mniej nie więcej, że magistrat ma prawo i obowiązek zawiesić uchwałę rady miejskiej, a burmistrz uchwałę magistratu, dla względów nielegalności lub niecelowości tych uchwał.

Organ wykonawczy, który winien podporządkować się uchwałodawczemu; organ nadzorowany i kontrolowany, który winien stosować się do wskazówek tego organu, który go nadzoruje i kontroluje — zawiesza poprostu jego uchwały, o ile będzie miał inne poglądy na interes gminy lub państwa.

W każdym, dojrzałym do komunalnego życia społeczeństwie, taki stosunek obu organów władzy miejskiej dawałby powód do ciągłych tarć i nieporozumień; współzycie obu tych organów stałoby się istnym piekłem. W Niemczech atoli dzięki opisanemu wyżej stosunkowi sił społecznych rady miejskie chętnie i łatwo zgodziły się na rolę organów projektowanych i nie okazywały najmniejszej chęci do walki o swoje prerogatywy.

Dopiero na początku bieżącego stulecia stosunek sił społecznych w Niemczech uległ zmianie. Dążenie do podporządkowania biurokracji gminnej żywiołowi obywatelskiemu stało się w tym czasie tak widoczne i tak silne, że ustawodawstwo komunalne musiało ulec zmianie. Wyrazem jej są więc ordynacje miejskie wprowadzone do Badenji w r. 1906 i 1910, i w tym samym czasie powstałe ustawy samorządowe Wirtembergji, Hanoweru i Szlezwig-Holsztynu.

Wszystkie te ustawy oparte są na wzorze badeńskim, który tak samo, jak w Anglii i Francji, bynajmniej nie przestrzega zasady podziału władz. Według systemu badeńskiego członkowie magistratu, a więc nadburmistrz, burmistrz i ławnicy są jednocześnie członkami rady miejskiej, ale za to magistrat, jako organ, jest jej w zupełności podporządkowany.

Jedynym przywilejem magistratu jest to, że wrazie równości głosów przy głosowaniu w radzie miejskiej, przeważa głos nie prezesa rady miejskiej, lecz głos nadburmistrza (§ 43).

Taki ustrój komunalny z jednej strony odpowiada dążeniu ludności

miejskiej do samodzielnego zarządzania swoimi sprawami lokalnymi, z drugiej zaś strony podporządkowuje magistrat radzie miejskiej w sposób dyskretny, uniemożliwiający jakiegokolwiek tarcia między temi organami.

Kiedy w r. 1917 z polecenia tymczasowej Rady Stanu została utworzona pod przewodnictwem prof. Suligowskiego Komisja do opracowania projektu ustawy samorządowej, to właśnie przytoczone względy wpłynęły na to, że Komisja zaaprobowała zalecany przezemnie system badeński.

Komisja uznała, że stosunek sił społecznych miast polskich nie odbiega od obecnego stosunku sił w miastach południowo-niemieckich.

Takie same dążenie do samodzielnego załatwiania spraw lokalnych, jakie widzimy w Niemczech, istnieje i u nas. Taka sama dążność do podporządkowania biurokracji gminnej żywiołowi obywatelskiemu i u nas jest widoczna.

Przy ustaleniu więc jednakowego napięcia dążności samorządowych, zastosowanie identycznych norm do ich zrealizowania wydawało się Komisji najzupełniej wskazane.

Tembardziej wtedy, jeżeli doświadczenie, nabyte przy stosowaniu normy, wskazuje na najlepsze w tym względzie rezultaty. (Porównaj: Dr. Otto Most *Die deutsche Stadt Berlin* 1912).

Temi oto względami kierowała się komisja, opracowująca projekt samorządu miejskiego, przy budowie obecnie obowiązującego ustroju komunalnego.

I doświadczenie znowu poucza nas, że przesłanki komisji były trafne. Od czasu ogłoszenia dekretu o samorządzie miejskim okazało się dużo niedomagań w naszym życiu komunalnym.

Ale nie było jednego najszkodliwszego niedomagania: nie było żadnych tarć między magistratem i radą miejską.

Tymczasem za czasów okupacji niemieckiej, kiedy obowiązywała ordynacja, wzorowana na systemie pruskim, właśnie i nieporozumienia między magistratem i radą miejską były zjawiskiem stałym. Więcej było wtedy klótni samorządowej, niż gospodarki.

I oto teraz, kiedy pozytywne i negatywne dane pouczają nas o wyższości systemu badeńskiego nad pruskim; kiedy powstanie tego ostatniego tłumaczy się takimi względami natury społecznej, które z naszymi warunkami bytowania nie mają nic wspólnego—ministerstwo spraw wewnętrznych buduje miejski ustrój komunalny właśnie według pruskiego wzoru.

Nie znam motywów, któremi w danym razie kierowało się ministerstwo.

Należy przypuszczać, że motywem tym jest niższy stopień wykształcenia naszej ludności w stosunku do współczesnej niemieckiej. Stąd obawa,

że podporządkowanie biurokracji gminnej żywiołowi obywatelskiemu może dać rezultaty ujemne.

Ale wystarczy uczynić jedno tylko: usunąć od wpływania na życie gminy miejskiej analfabetów, jako kalek umysłowych, pozbawić ich prawa głosowania, a wtedy poziom rady miejskiej od razu się podniesie.

Może on nawet dojść do poważnej wysokości wrazie zastosowania do prawa wyborczego biernego wyższego cenzusu wykształceniowego.

Oto jedynie wskazany sposób do stworzenia takiej rady miejskiej, która mogła z pożytkiem dla samorządu podporządkować sobie magistrat.

Ministerstwo wolalo pójść po linii mniejszego oporu. Ulegając pseudodemokratycznym hasłom, nie pozbawiło analfabetów praw wyborczych, ale zato podporządkowanie im organu, wyżej umysłowo stojącego, uważało za niewskazane, więc chwyciło się systemu, który w naszych warunkach da stokroć gorsze rezultaty. Zastosowało system, noszący w swoim łonie ziarno niezgody; system którego sprzeczności mogły być niedostrzegane, przy biernym stosunku do samorządu pruskiego społeczeństwa w r. 1853, ale które obecnie, kiedy społeczeństwo nasze do samorządu dojrzało, będą razić i nie dadzą się nigdy pogodzić.

Bo dla nas będzie zawsze niezrozumiałe, żeby uchwała rady miejskiej, a więc organu stanowiącego, nadzorczego i kontrolującego była zależna od woli magistratu, a więc tego organu, który uchwały rady miejskiej winien wykonywać, przed nią się tłumaczyć i wskazówkom jej ulegać?

W myśl art. 58 Magistrat ma nie tylko prawo, ale i obowiązek zawieszania uchwały rady miejskiej, która według zdania Magistratu sprzeciwia się ustawom albo szkodzi interesom gminy lub dobru publicznemu.

Takie samo prawo i obowiązek ma w stosunku do Magistratu jego przełożony.

Faktycznie więc może on i zawiesić uchwałę rady miejskiej.

Czemże więc, według projektu stanie się ta ostatnia?

Jedynie organem projektodawczym.

Wprawdzie zawieszenie uchwały rady miejskiej musi być umotywowane, ale że motywy mają być przygotowane dopiero w ciągu 30 dni, a potem mają pójść na rozpatrzenie władz nadzorczych, to zawieszenie uchwał rady miejskiej sprowadza się do ich annulacji.

W tym punkcie nadzór państwowy, przeprowadzony w projekcie trafnie i harmonijnie, zaczyna nabierać dźwięków zupełnie fałszywych. Art. 98 projektu orzeka bowiem, że uchwały rady miejskiej lub magistratu, naruszające obowiązujące ustawy, władza nadzorcza winna uchylić, o ile na zasadzie § 58 nie zostały przedtem już zawieszone przez magistrat lub jego przełożonego.

Pomijając już pomieszanie pojęć „zawieszenie” i „uchylenie”, bynajmniej nie równoznacznych, nasuwa się szereg kwestji, które dysharmonję między organami jeszcze powiększą.

Bo jeżeli magistrat ma obowiązek zawiesić w pewnych wypadkach uchwałę rady miejskiej, to za niewykonanie tego swego obowiązku winien by ponosić jakąś odpowiedzialność.

To poczucie odpowiedzialności oczywiście wzmocni jeszcze prerogatywy magistratu w stosunku do stojącej nad nim rady miejskiej.

Tymczasem § 98 orzeka, że jedynym następstwem niezawieszenia nielegalnej uchwały będzie tylko uchylenie jej. O odpowiedzialności za niezawieszenie niema mowy.

Wynika z tego, że § 58 nie posiada żadnej sankcji, że stanowi tylko *lex imperfecta*. Po cóż więc w tych warunkach projektodawcy wciągają do wykonywania nadzorowania państwowego organ, który sam jest przedmiotem tego nadzoru?

Ta sprzeczność, jaka istnieje między §§ 15, 58, i 98 nie jest bynajmniej przypadkową. Wynika ona z mylnego założenia, na którym projekt buduje organy komunalne.

Pragnie on oddzielić władzę uchwałodawczą od wykonawczej.

Ale przy ustroju komunalnym zasada podziału władz nie daje się zastosować. Widzieliśmy, że ani system angielski, ani francuski, ani badeński zasady tej nie uznaje.

Uznaje ją tylko system pruski i to jedynie dzięki takim warunkom, które w naszym kraju są najzupełniej wyłączone.

Reasumując wszystko wyżej przytoczone, przychodzę do wniosków następujących:

Projektowany ustrój władz komunalnych nie odpowiada istniejącemu u nas stosunkowi sił społecznych.

Wciągając do wykonywania nadzoru państwowego organ, który winien zajmować stanowisko podporządkowane, projekt wywoła antagonizm między organami władzy miejskiej, ujemnie wpływając na bieg życia komunalnego.

Jedynie wskazanym ustrojem władz komunalnych jest ustrój, wprowadzony przez obowiązujący obecnie dekret o samorządzie.

SPRAWOZDANIE.

III Zjazd lekarzy i działaczy sanitarnych miejskich w Łucku 11—13 maja r. 1924.

III Zjazd, zorganizowany przez Komitet Wykonawczy II Zjazdu lekarzy i działaczy sanitarnych miejskich wspólnie z Komitetem Organizacyjnym w Łucku w dniu 11—13 maja r. b., stanowić będzie poważną kartę w dziejach podniesienia zdrowotności w Państwie Polskim.

Niemniej ważną rolę III Zjazd lekarzy i działaczy sanitarnych miejskich odegra w dziedzinie higieny społecznej naszych Kresów Wschodnich, tych rubieży Państwa Polskiego, które stoją na straży nie tylko naszej samodzielności, lecz i kordonu sanitarnego, zabezpieczającego Polskę od Wschodu.

Wybór m. Łucka, jako historycznego i prastarego miasta kresowego na Wołyniu, gdzie się odbył Zjazd, nie zawiódł nadziei organizatorów Zjazdu i przyczynił się do postawienia na porządku dziennym spraw zdrowotnych na Kresach narówni z innymi sprawami życia społecznego tego kraju.

III Zjazd, aczkolwiek miał swój program wytyczny, sprawom zdrowotnym i niedomaganiom pod względem stanu sanitarno-hygienicznego Kresów udzielił dużo uwagi i podkreślił, że sprawy zdrowia publicznego całego Państwa zależą od stanu zadawalniającego dzielnic.

Znaczenie Zjazdu określa w słowach nast. miejscowy dziennik „Życie Wołynia” z dnia 11/V—1924 roku w artykule „Witajcie”: „Jeszcze gojący wpływ czasu i zabiegliwa dłoń dbałego o lepsze jutro człowieka nie zdążyły zetrzeć z powierzchni murów naszego miasta świeżych śladów szeregu niedawnych nawałnic, a już stołecznemu grodowi dzielnicy Wołyńskiej sądzonem jest w dniu dzisiejszym powitać drogich gości ze wszystkich dzielnic Rzeczypospolitej, przybywających do nas radzić o sposobach i środ-

kach zapewnienia ludności miast polskich możliwie zdrowotnych warunków bytowania". Zjazd otworzył z ramienia Zarządu Związku Miast Polskich d-ra W. Boguckiego Prezes Komitetu Wykonawczego II Zjazdu, który w przemówieniu powitalnym podkreślił znaczenie zjazdów dla rozwoju spraw zdrowotnych naszych miast i wyraził nadzieję że i obecny Zjazd przyczyni się do podniesienia stanu sanitarnego w Polsce szczególnie w miastach na Kresach Wschodnich.

Następnie, w imieniu Komitetu Organizacyjnego zabrał głos Prezes Komitetu p. Waligórski — Prezydent m. Kowla i w serdecznych słowach powitał przybyłych delegatów na Zjazd, prosząc do stołu prezydalnego — na członków honorowych Prezydum p. Wojewodę Wołyńskiego Srokowskiego, p. Dyrektora Generalnej Dyrekcji Służby Zdrowia M. S. W. d-ra Cz. Wroczyńskiego, p. Wice-Prezydenta m. Warszawy d-ra Karp-Rottermunda, p. Prezesa Naczelnej Izby Lekarskiej d-ra Bączkiewicza, Prezesa T-wa Hygienicznego d-ra J. Polaka, Prezydenta m. Kowla p. Waligórskiego; do Prezydum Zjazdu — d-ra Wincentego Boguckiego jako Prezesa, na Wice-Prezesów — Wice-Prezydenta m. Wilna p. Łokuciewskiego, Radcę m. Poznania p. d-ra Szulca, Ławnika Magistratu m. Białegostoku d-ra Ostromęckiego, Prezesa Łuckiego Tow. Lekarskiego — p. d-ra Miłaszewskiego, Burmistrza m. Łucka p. Zielińskiego, na sekretarza Generalnego d-ra W. Gawłowskiego (Warszawa), na sekretarzy: d-ra Lipińskiego (Łuck), d-ra Łytyńskiego (Torczyn - Woł.). Do Komisji Mandatowej: d-ra Szaniawskiego (Łuck), d-ra Radwańskiego (Łuck), d-ra Wierzbickiego (Poznań).

Do Komisji Wnioskowej: d-ra Jakimiaka (Warszawa), d-ra Szulca (Poznań), d-ra Ostromęckiego (Białystok), d-ra Garbaczewskiego (Lublin), d-ra Minkiewicza (Wilno) d-ra Mittelstäda (Łódź), d-ra Wojnicza (Łuck).

Odczytano z kolei list powitalny Prezesa Zarządu Związku Miast p. d-ra Zawadzkiego i powitalne depesze — Ministra Sprawiedliwości, Ministra Rolnictwa, Prezydenta m. Lublina, Polskiego T-wa Pedjatrycznego, Polsko-Amer. Komitetu pomocy dzieciom, Gminy Żydowskiej i innych, po czym nastąpiły przemówienia powitalne.

Pierwszy przywitał Zjazd w imieniu Rządu p. Wojewoda Wołyński Srokowski, następnie Burmistrz m. Łucka p. Zieliński, Dyrektor Generalnej Dyr. Służby Zdrowia M. S. W. dr. Wroczyński, ks. prałat Zagórski w imieniu ks. Biskupa djecezji Łucko - Żytomierskiej; dr. Bączkiewicz w imieniu Nacz. Izby Lekarskiej dr. Rottermund—Miasta Warszawy, p. Łokuciewski—m. Wilna, następnie przedstawiciele m. Lublina, Poznania, Białegostoku, dr. Jakimiak w imieniu Warszawskiego Tow. Lekarskiego, dr. Miłaszewski—Łuckiego Tow. Lekarskiego, dr. Radwański—Czerwonego Krzyża, dr. Wierzbicki—w imieniu prasy lekarskiej „Nowin-Lekarskich”.

Program Zjazdu obejmował: referat wstępny p. Waligórskiego „Rozwój miast Rzeczypospolitej, a w szczególności rozwój miast kresowych, jako zagadnienie państwowe”, następnie referaty w sprawach sanitarnych, zaopatrywania miast w wodę i inne—D-ra Polaka „Stan higieny miast polskich z uwzględnieniem Kresów i obowiązki ich w dziedzinie zdrowia publicznego i kultury ludności;

D-ra Szaniawskiego „Stan sanitarny Województwa Wołyńskiego”;

D-ra Minkiewicza „Stan sanitarny Wilna i Kresów Wileńskich”;

D-ra Ostromęckiego „Rola samorządów miejskich w dziedzinie sanitarnej ze stanowiska prawodawstwa sanitarnego”; Inż. Piotrowskiego „Zasady zaopatrywania miast w wodę za pomocą wodociągów”; Insp. Weterynarji D-ra Mackiewicza „O rzeźniach miejskich”; D-ra Wasilewskiego „Zimnica na Kresach Wschodnich”; dalej referaty w sprawie wychowania fizycznego i higieny szkolnej: D-ra Światopełk — Zawadzkiego „Wychowanie fizyczne jako funkcja społeczna”, D-ra W. Gawłowskiego „Rola samorządów w wychowaniu fizycznym”, D-ra Wojnicza „Wól wśród młodzieży szkolnej w Łucku”, D-ra Dietrycha „Stan sanitarny szkół powszechnych pow. Kowelskiego”.

Uczestnicy zwiedzili zakłady zdrowia, szpitale, instytucje filantropijne m. Łucka, jak również starożytności miasta — zamek Lubarta, Katedrę, Synagogę, oraz przyjęli udział w uroczystym posiedzeniu T-wa Lekarskiego w Łucku i byli obecni na popisach gimnastycznych harcerza i sokoła.

Równolegle ze Zjazdem w Łucku została otwarta w dniu 11 maja „Wystawa Hygieniczna” w obecności władz miejscowych, lekarzy, członków Zjazdu, oraz publiczności. Wystawa ściągnęła liczną publiczność i wywołała wielkie zainteresowanie wśród uczącej się młodzieży i zwiedzających.

Ogólny nastrój i zainteresowanie się Zjazdem i wystawą dowiodły niezbiecie o wysokim zrozumieniu przez działaczy Kresów Wołyńskich, jak lekarzy tak i innych, konieczności przystąpienia do planowej organizacyjnej pracy wogóle i w dziedzinie podniesienia stanu zdrowotnego w szczególności. Serdeczność i szczerść, oraz opieka udzielana członkom Zjazdu przez miejscowych działaczy jak Prezydenta m. i Burmistrza m. Łucka p. Zielińskiego i innych, zjednały serca wszystkich przybyłych, wytworzyły nastrój pełen wzajemnego zrozumienia i zaufania; trzeba tylko życzyć aby i następne Zjazdy, w jakiej dzielnicy by się nie odbyły, umiały tak złączyć myślowo i duchowo zebranych, a czyny niezawodnie będą szły w parze z wysokim zrozumieniem ogólnego dobra narodu i naszej państwowości.

W Zjeździe wzięło udział 35 delegatów miast, 4 delegatów Tow. lekarskich. Z ogólnej liczby 58 członków Zjazdu lekarzy było 39,

licznie byli reprezentowani przedstawiciele instytucji społecznych, miejscowej inteligencji.

Uchwały III Zjazdu lekarzy i działaczy sanitarnych miejskich.

I. W sprawach sanitarno-organizacyjnych:

A.

Zważywszy, że podniesienie stanu sanitarno-hygienicznego Kresów Wschodnich jest niewykonalne, a conajmniej połączone z wielkimi trudnościami, o ile nie stworzy się uprzednio podatnego gruntu przez podniesienie ogólnego poziomu gospodarczo-kulturalnego i oświatowego szerokich warstw społeczeństwa Zjazd uchwała:

że podniesienie miast kresowych, a w pierwszym rzędzie miast, będących stolicami Województw, z Łuckiem na czele, jest sprawą pierwszorzędnego znaczenia państwowego i jest najkrótszą i najwłaściwszą drogą do duchowego zespolenia Kresów Wschodnich z Macierzą Polską;

Zjazd uprasza Sejm i Rząd o zwrócenie uwagi na to pierwszorzędne zagadnienie państwowe i uznanie go za pilne, oraz uwzględnienie w budżetach lat następnych sprawy budowy gmachów państwowych, w szczególności gmachów szkolnych, domów ludowych i innych;

ponadto Zjazd zwraca się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o wydatną pomoc na cele zdrowia publicznego na Kresach Wschodnich.

B.

1) Zakres działalności samorządów miejskich w dziedzinie sanitarnej winien się opierać na Zasadniczej Ustawie Sanitarnej z dn. 19/VII — 1919 r. z prowadzeniem pewnych zmian w podziale kompetencji i funkcji organów sanitarnych rządowych i komunalnych.

2) Stosunek rządu do samorządu w dziedzinie sanitarnej winien polegać na nadzorze i kontroli, a w razach wyjątkowych na pomocy finansowej i na udzielaniu za pomocą instrukcji wskazówek natury prawnej i technicznej, oraz na ingerencji władz wrazie uchylenia się samorządu od wykonania ustawowo przepisanych obowiązków.

3) W celu stworzenia prawnych podstaw dla działalności samorządów miejskich w dziedzinie sanitarnej i ulepszenia warunków zdrowotnych miast niezbędnym jest niezwłoczne opracowanie szeregu szczegółowych ustaw sanitarnych.

Projekt ustawy o zaopatrzeniu ludności w wodę powinien być poddany rewizji na specjalnej konferencji przedstawicieli Zarządu Związku Miast i Komitetu Wykonawczego III Zjazdu lekarzy i działaczy sanitarnych miejskich.

4) W celu uzgodnienia kompetencji i uprawnień samorządów miejskich w dziedzinie sanitarnej z kompetencją i uprawnieniami samorządów w dziedzinie administracji publicznej, wydanie pomienionych ustaw szczegółowych winno być poprzedzone przez wydanie miejskiej ustawy samorządowej.

5) Najpilniejszą ustawą szczegółową, bez której niemożliwe jest uzdrowienie miast, winna być ustawa o planowym i terminowym zaopatrzeniu ludności w dobrą wodę i skanalizowaniu miast z uwzględnieniem regulacji miast.

6) W celu należytego, sprawnego i szybkiego wykonywania swych obowiązków w dziedzinie sanitarnej należy samorządom miejskim przekazać władzę administracyjną I-ej lub II-ej instancji, w zależności od kategorii miast za wyjątkiem miast niewydzielonych z powiatów.

7) W celu skoordynowania działalności poszczególnych samorządów a planowego i skuteczniejszego ulepszenia warunków zdrowotnych oraz odciążenia budżetów miejskich, należy podzielić działalność sanitarną pomiędzy samorządy — wojewódzki, miejski i powiatowy, zależnie od rodzaju sprawy.

8) Zjazd uznaje konieczność współdziałania z organami rządowymi i samorządowymi instytucji społecznych, mających na celu podniesienie higieny społecznej w Państwie Polskim, zalecając wszystkim czynnikom podjęcie akcji propagandowej celem powstawania tych instytucji lub oddziałów istniejących Towarzystw, szczególnie T-wa Hygienicznego i uzyskania odpowiednich kredytów dla rozwoju spraw higienicznych w poszczególnych miejscowościach.

9) Zjazd zwraca się do Rządu o możliwe rychłe restytuowanie zakładu dla chorych umysłowych w Wilejce, jako mającego znaczenie dla Wileńszczyzny i przyległych Województw, ze względu na to, że istniejąca pomoc dla chorych umysłowych ani ilościowo ani jakościowo nie odpowiada potrzebom życia i wymaganiom nauki.

10) Wobec tego, że pomimo zapadłych uchwał na Zjazdach lekarskich, poszczególnych samorządów, a także uchwał Zjazdów Związku Miast co do skasowania przywileju Kas Chorych w opłacaniu 50% rzeczywistych kosztów utrzymania i leczenia w szpitalach chorych tej instytucji, Zjazd ponownie podnosi tę palącą dla samorządów sprawę o skasowaniu niczem nie dającego się umotywić przywileju Kas Chorych.

II. W sprawach higieny szkolnej i wychowania fizycznego.

1) Samorząd, jako ostoją życia zorganizowanego miejscowej ludności, pod kontrolą i przy poparciu Państwa, musi być uważany za warunek nie-

odzwonnego normalnego rozwoju życia społeczeństwa, szczególnie ważnego w dziedzinie pieczy nad zdrowiem i podniesieniem sił fizycznych i duchowych narodu.

2) Samorządy powinny zaopiekować się sprawami wychowania fizycznego i kultury cielesnej narówni z innymi dziedzinami gospodarki komunalnej powołując w tym celu specjalne organa.

3) W celu planowego przeprowadzenia zamierzeń na polu wychowania fizycznego w życiu, koniecznym jest aby samorządy opierały swą opinię na zdaniu upoważnionych do tego fachowców i powag naukowych, oraz zasłużonych w pracy społecznej obywateli danej gminy, powołując w tym celu komisje, komitety i rady wychowania fizycznego, jako ciała doradcze samorządów.

4) Samorządy powinny natychmiast przystąpić do zrewidowania planów regulacyjnych miast i osiedli (szczególnie przy mającej nastąpić rozbudowie) w celu uwzględnienia i zaprojektowania w różnych dzielnicach odpowiednich terenów na parki, skwery, place dla gier i zabaw, oraz boiska sportowe.

5) W budżetach samorządów winny być przewidziane specjalne pozycje na zamierzenia, związane z przeprowadzeniem planu, dotyczącego wychowania fizycznego i kultury cielesnej obywateli danej gminy.

6) Szczególną opieką i życzliwością samorządów powinny cieszyć się organizacje sportowe i ćwiczeń cielesnych, dlatego pomoc samorządów nie powinna ograniczać się do subwencji środków finansowych, lecz polegać na łączności organizacyjnej.

7) Nadzór higieniczno-lekarski w szkolnictwie, jako pierwszy etap w rozwoju sprawy wychowania fizycznego narodu, powinien być wprowadzony w tych zakładach naukowych, w których jeszcze nie został zorganizowany i rola samorządów w tym względzie polega na tem, aby niezwłocznie organizacja ta została wprowadzona w życie.

8) We wszystkich szkołach wyższych w pierwszej linii w Uniwersytetach na wydziale lekarskim winny powstać katedry medycyny społecznej i wychowania fizycznego, instytuty do badań naukowych w dziedzinie wychowania fizycznego, sale i boiska do ćwiczeń cielesnych, a w szkołach średnich obowiązkowe wykłady higieny.

III. W sprawach zaopatrywania w dobrą wodę miast polskich.

1) Zaopatrywanie miast w zdrową wodę i w dostatecznej ilości jest nieodzownym warunkiem podniesienia stanu zdrowotnego miast;

2) samorządy winny zająć się sprawą przy wydatnej pomocy Rządu: w ręku Rządu spoczywać winna kontrola i tylko w razie koniecznym inicjatywa;

3) obecne warunki, w jakich znajdują się miasta polskie, nie nasuwają specjalnych trudności do zrealizowania sprawy zaopatrywania miast w wodę, wobec czego sprawa ta powinna być jako najpilniejsza załatwiona w możliwie krótkim czasie;

4) jako normę zużycia wody, wystarczającą dla miast polskich, należy uznać 100 l. na dobę i mieszkańca; dla miast mniejszych bez szkody dla ludności norma ta może być obniżona aż do 40 l. na dobę i mieszkańca zależnie od warunków lokalnych;

5) urządzenie 2-ch równoległych wodociągów z czystą wodą do picia i potrzeb gospodarstwa domowego i z brudną do celów przemysłu należy uznać za nieracjonalne zarówno ze względów gospodarczych, jak również higienicznych;

6) za najbardziej odpowiednią formę przedsiębiorstwa wodociągowego należy uznać wodociąg, stanowiący własność miasta i pozostający w jego zarządzie, jednakże w początkowym zakresie inicjatywa prywatna co do zakładania wodociągów nie powinna być krępowana zwłaszcza w okręgach przemysłowych;

7) pozbawienie przemysłu prawa korzystania z wodociągów publicznych należy uznać za nieracjonalne;

8) w celu sfinansowania wodociągów miejskich konieczna jest pomoc Skarbu jak również współdziałanie Banku komunalnego i Związku Miast przez jaknajrychlejsze zorganizowanie biura porad w sprawie wodociągów.

IV. W sprawach sanitarno-weterynaryjnych.

1) Rzeźnie winny być traktowane, jako instytucje użyteczności publicznej o wybitnym sanitarnym znaczeniu.

2) Dochody z rzeźni winny być obracane poza amortyzacją i oprocentowaniem kapitału zakładowego na ulepszenia i utrzymanie w należytym porządku rzeźni, oraz na cele sanitarne.

3) Rzeźnie publiczne winny znajdować się w każdym mieście, osadzie i wsiach, będących ośrodkami przemysłowymi.

4) We wszystkich większych miasteczkach i osadach gminy winny utrzymywać lekarzy weterynaryjnych dla wykonywania urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa.

5) Zarząd rzeźni winien znajdować się w rękach lekarzy weterynaryjnych.

III Zjazd powołuje stały Komitet Wykonawczy przy Zarządzie Związku Miast w celu: a) dopilnowania i wykonania uchwał Zjazdu, b) wydawania Zarządowi Związku Miast opinii, w sprawie przygotowujących się i wno-

szonych do Sejmu projektów ustaw, dotyczących bezpośrednio spraw zdrowotnych, c) organizowania Zjazdów.

Komitet Wykonawczy III Zjazdu stanowią:

z Warszawy	— dr. Bogucki, dr. Polak, dr. Gawłowski, radna dr. Budzińska - Tylicka, dr. Kowalski Fr., radny Manduk, inspektor weterynarii dr. Mackiewicz, dr. Maleciński, Dyrektor biura Związku Miast Grotowski.
z Krakowa	— prof. Janiszewski,
ze Lwowa	— dr. Legeżyński,
z Poznania	— dr. Szulc, dr. Surzyński,
z Wilna	— Wice-Prezydent miasta p. Łokuciewski, dr. Minkiewicz,
z Białegostoku	— Ławnik dr. Ostromęcki,
z Włocławka	— dr. Burzyński,
z Lublina	— Prezydent miasta Szczepański, dr. Garbaczewski,
z Sosnowca	— dr. Stawiński,
z Łodzi	— Mittelstädt,
z Inowrocławia	— Prezydent miasta dr. Krzywiński,
z Torunia	— dr. Szeiborn.
z Kowla	— Prezydent miasta Waligórski,
z Łucka	— Dr. Miłaszewski i Burmistrz miasta dr. Zieliński.

SPRAWOZDANIE

Towarzystwa Aprowizacji miast Polski.

W 1919 r., w chwili olbrzymiego braku artykułów pierwszej potrzeby spadł na miasta obowiązek głębokiej troski o zaaprowidowanie mieszkańców w mąkę, cukier, ziemniaki, sól i węgiel. Magistraty poszczególne utrzymały powstałe podczas okupacji wydziały aprowizacyjne, chcąc jednak akcję gospodarczą ześrodkować i ułatwić ją sobie, powołały do życia spółkę handlową pod nazwą: „Towarzystwo Aprowizacji Miast Polski i Ziemi Wschodnich”, udziały której wykupiły następujące miasta: Warszawa, Lwów, Łódź, Lublin, Sosnowiec, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Tomaszów Mazowiecki, Będzin, Piotrków, Stanisławów, Radom, Biała Galicyjska, Żyrardów, Łowicz, Białystok, Kalisz, Kutno, Włocławek, Grodno, Płock, Ostrowiec, Radomsk, Wilno, Lipnik, Zamość, Zawiercie, Brzeziny, Sandomierz, Kozienice, Starostwo Lwowskie Gm. Podmiejsk., Gródek Jagielloński, Tarnów.

Kapitał spółki został stosownie do przepisów prawnych ustalony na 5 milionów marek i od razu okazał się, wobec ogromu zadań, niedostatecznym. Dopiero pomoc finansowa m. st. Warszawy, częściowo Rządu i organizacji o charakterze społecznym, umożliwiły spółce poczynienie zakupów na rynkach zagranicznych mąki i tłuszczu amerykańskich, oraz ziemniaków w b. dzielnicy pruskiej. Następnie, po zniesieniu przez władze ustawodawcze kontyngentów, Towarzystwo Aprowizacji Miast Polski i Ziemi Wschod. brało czynny udział w zaopatrywaniu miast w te artykuły, co do których Rząd zastrzegł sobie ingerencję, a więc mąkę żytnią, cukier i węgiel.

W związku z czynnościami handlowymi Towarzystwo było reprezentacją i obrońcą w sprawach aprowizacyjnych miast zrzeszonych i niezrzeszonych wobec władz państwowych i bierze udział w pracach odnośnych czynników rządowych, jako to Głównego Urzędu Wwozu i Wywozu, Rady Spożywców, Komitetów Celnych i t. p. organizacji.

W celu uzgodnienia pracy przy aprowidowaniu rynku wewnętrznego, specjalnie miejskiego, Towarzystwo nawiązało kontakt bardzo ścisły ze wszystkimi centralami organizacji spółdzielczych.

Będąc organizacją ściśle handlową, lecz opartą na jaknajszerszych zasadach społecznych, mogło i musiało się Towarzystwo przystosowywać do zmieniających się warunków życia ekonomicznego kraju oraz wymagań nie tylko magistratów, jako odbiorców, lecz i rynku ogólnego. I w chwili, gdy miasta zdecydowały, że tego typu organizacja międzymiejska ma rację bytu i warunki coraz większego rozwoju, uchwalono zmianę formy prawnej ze spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, na akcyjną.

Projekt swój wykonały miasta 16 grudnia ubiegłego roku i przekształciły swoją organizację na „Towarzystwo Apropowizacji Miast Polski, spółka akcyjna”. Celem przemiany, było stworzenie spółce tej prawnej formy, która ułatwi pracę handlową i która da możliwość coraz wydatniejszego zasilania w fundusze obrotowe i inwestycyjne. A jedno i drugie jest nieodzowne, bo spółka pracując cztery lata i będąc organizacją pomocniczą dla miast, musiała być zarazem najtańszym, bądź pośrednikiem, bądź hurtownikiem i wchodząc obecnie w normalne warunki pracy poinflacyjnej i ustabilizowanej wnosi jako dorobek wyrobioną organizację, opartą na centrali w Warszawie i oddziałach we Lwowie (własny magazyn), Łodzi (własny dom i magazyn), Radomsku (własny magazyn), Zdobunowie, Równem, Sosnowcu i Dąbrowie (dzierżawione magazyny), natomiast nie posiada dostatecznego kapitału na normalną pracę, oraz funduszu inwestycyjnego na pracę uprzemysławiania się, a więc na młyn i mydlarnię w pierwszym rzędzie.

W zrozumieniu tych potrzeb, delegaci miast na posiedzeniu 16/12 — 1923 roku uchwalili jednogłośnie podniesienie wydatne kapitału zakładowego drogą emisji nowych akcji, które to uchwały władze spółki obecnie realizują.

Zdobycie środków obrotowych, umożliwi dopiero rozwinięcie tych prac, które leżą w zakresie działalności Towarzystwa, a w pierwszym rzędzie:

kupno i sprzedaż wszelkich artykułów potrzebnych miastom i ludności miejskiej,
inicjowanie, organizowanie i uczestniczenie w przedsiębiorstwach handlowych i wytwórczych, pożytecznych z punktu widzenia polityki gospodarczej, komun miejskich lub korzystnych dla interesów szerszych warstw ludności miejskiej i wogóle rozwijanie jaknajszerszej działalności handlowo - przemysłowej, mającej na celu dobro ogółu spożywców miast polskich.

Nowe warunki gospodarcze naszego państwa, wymagały rewizji dotychczasowej działalności i kierunku w pracach Towarzystwa, które coraz bardziej pozbywa się charakteru pośrednika, dla magistratów w dostawach artykułów pierwszej potrzeby, a coraz bardziej staje się organizacją samodzielną, handlową, prowadzącą przez swoje magazyny, a w przyszłości sklepy, bezpośrednie zaspakajanie potrzeb ludności miejskich przede wszystkim w artykuły kolonialne, a następnie dąży do zostania jakby wydziałem gospodarczym magistratów, przez zaopatrywanie instytucji miejskich w pierwszym rzędzie w węgiel, a następnie artykuły techniczne i t. p. A wreszcie w przyszłości wzięcie wybitnego ruchu w olbrzymiej pracy miast, jaką będzie ich rozbudowa. Na tym polu pierwsze kroki są już postawione, a mianowicie Towarzystwo weszło, jako jeden z założycieli „kolei elektrycznych w Zagłębiu Dąbrowskim”, łączących Katowice przez Sosnowiec, Dąbrowę, Będzin, Olkusz z Krakowem. Wchodząc samo, ułatwiło i uzgodniło stanowisko zainteresowanych miast, które też udział bezpośredni w nowej tej spółce, opartej na funduszach polsko - francuskich, wzięły.

Prace dzisiejsze, to pierwsze kroki. Niemniej jednak przeświadczenie miast udziałowców i tych, które swoją współpracę już zadeklarowały o potrzebie takiej w Polsce pierwszej i jedynej organizacji oraz ta niezawodna pomoc, jaką miasta dają i dawać będą, następnie autorytet moralnej pomocy i opieki Związku miast, dają pewność na coraz większy, silniejszy i pełniejszy rozwój spółki. Zaś dopiero, gdy Towarzystwo stanie się siłą finansową, będzie w możności odpowiedzieć wszelkim potrzebom miast i ich ludności.

SPRAWOZDANIE

z działalności Zarządu Związku Miast Polskich i działalności biura Związku Miast Polskich za rok 1923.

Wybrany na ogólnym zebraniu delegatów miast, odbytem we Lwowie w maju 1922 r., Zarząd Związku Miast Polskich uległ w ciągu roku sprawozdawczego pewnym zmianom w swoim składzie.

W listopadzie już 1922 r. składa P. Stanisław Nowodworski godność Prezesa Związku, kierownictwo spraw Związku przechodzi do rąk Vice-Prezesa Zarządu P. Dr. J. Zawadzkiego, na najbliższym zaś posiedzeniu Zarządu w dniu 25/II — 1923 r. podczas obrad nad wyborem Prezesa Zarządu zapadła następująca uchwała:

Zarząd Związku Miast Polskich uważa obecną chwilę za nieodpowiednią do skompletowania Prezydium przez wybór Prezesa Związku: Wyrażając uznanie za dotychczasową gestję spraw Związku, Zarząd Związku M. P. uchwala poruczyć panu Vice-Prezesowi Zawadzkiemu funkcje Prezesa Związku, jako stale mieszkającemu w Warszawie członkowi Prezydium Zw. M. P., aż do chwili definitywnego wyboru Prezesa.

Na mocy tej uchwały P. Dr. Zawadzki kierował w ciągu roku 1923 sprawami Związku.

Ustąpili następnie w ciągu roku 1923 z grona Zarządu PP. Al. Rzewski i Stanisław Tor w związku ze złożeniem przez nich mandatów do Rady Miejskiej. Na miejsce ich wstąpili kolejni zastępcy członków z listy Nr. 1 P. P. Dr. Adolf Gross radny m. Krakowa i Tadeusza Hołówko, radny m. Warszawy.

Uchwałą zaś Zarządu z 7/9 — 1923 r. kooptowano jako członka Zarządu Dr. A. Górnikę, Prezydenta m. Katowic, na zastępcę członka p. Fichnę burmistrza m. Pszczyny, jako przedstawicieli miast Górnego Śląska. W tym składzie odbył Zarząd Zw. M. P. w okresie sprawozdawczym 3 posiedzenia, a to: 25/II, 2/5, 7/IX; obradując poza bieżącymi sprawami nad spra-

wami zatwierdzenia preliminarza budżetu biura na rok 1923, zamknięcia rachunkowego r. 1922 i t. p. nad sprawami ogólnego znaczenia dla miast, jak walki z drożyzną, ustawy o rozbudowie miast, ustawy o ochronie lokatorów, względnie o wyłączeniu z pod ustawy budynków miejskich i budynków fundacyj i zakładów pozostających pod zarządem miejskim, nad sprawą finansów miast i w związku z tem sprawą zaliczek dla miast na pokrycie niedoborów administracyjnych, wreszcie nad projektami ustawowego uregulowania finansów miast.

Sprawa drożyzny w miastach i walka z nią wypłynęła na Zarząd już w roku 1922 na posiedzeniu wrześniowym, poprzedzona szeregiem uchwał Rad Miejskich, domagających się podjęcia energicznej walki z wzrastającą drożyzną. Na tem posiedzeniu omówiono przyczyny drożyzny i metody walki z nią. Stwierdzono, że Zarząd Związku Miast winien być uznany za przedstawiciela spożywców, a przedstawiciele Zarządu winni być powoływani do grona instytucji tworzonych przez Rząd dla celów walki z drożyzną i spekulacją; szczególnie Związek Miast winien mieć przedstawiciela swojego w radzie przybocznej naczelnego Komisarza do walki z drożyzną. Zadania jednak Związku mimo zabiegów biura nie zostały spełnione — ówczesny minister Skarbu, jako nadzwyczajny Komisarz do walki z drożyzną, rady przybocznej nie zwoływał a na memorjały Związku nie odpowiadał. Dopiero Rząd gen. Sikorskiego zdecydował się pod naporem opinii zająć się sprawą drożyzny i spekulacji. Do walki z drożyzną powołano nadzwyczajnego Komisarza nadając mu szerokie kompetencje. Zarząd Związku Miast zgłosił bezzwłocznie swą współpracę i pomoc Rządowi w akcji walki z drożyzną. I już w dniu 25/II — 1923 r. odbyło się posiedzenie Zarządu przy współudziale nadzwyczajnego Komisarza do walki z drożyzną. P. T. Hartleba.

Zarząd Związku Miast domagał się:

- 1) Przeprowadzenia zamknięcia granic na wywóz artykułów spożywczych bez wszelkich wyjątków;
- 2) udzielenia kredytu miastom celem obniżenia cen na artykuły pierwszej potrzeby;
- 3) zniesienia w ustawie z d. 5/8 — 1922 r. bezkarności producentów rolnych, natomiast zastosowania ustawodawstwa o zwalczaniu lichwy do obecnych warunków gospodarczych i zmiany postanowienia art. 2 o przymusowym wykupie ujawnionych zapasów pierwszej potrzeby po cenie rynkowej;
- 4) kontroli cen produkcji węgla, nafty, i soli, na których ukształtowanie ani konsument ani handel nie mają wpływu;
- 4) zaprowadzenia taryfy różniczkowej (strefowej) na przewóz węgla i koksu.

6) niepodwyższania taryf kolejowych i opłat rządowych (pocztą, telegrafy, telefony).

7) rozciągnięcia sądów doraźnych na wypadki szmuglu.

Nadzwyczajny komisarz do walki z drożyzną zaznajomił zebranych na posiedzeniu z programem swojego działania, w którym postulaty Zarządu Związku Miast Polskich w zupełności się mieszczą, oświadczył, że Rząd chce okazać szczególną pomoc miastom jako ośrodkom przemysłowym; do pomocy w tej akcji muszą być powołane czynniki społeczne, a w pierwszej linii Związek Miast i jego ekspozytura handlowa — Towarzystwo aprowizacji miast; zebrani przedstawiciele miast zadeklarowali ze swej strony najdalej idącą współpracę Związku Miast. Przy omawianiu szczegółów wyrażono potrzebę ześrodkowania zakupów na rzecz akcji przeciwdrożyznianej w jednych rękach, aby nie wywoływać konkurencji i co za tem idzie zwyczajki cen, ustalono, że centralą zakupów winno być Towarzystwo aprowizacji pod patronatem Związku Miast; w tym celu do nadzoru działalności Towarzystwa aprowizacji Zarząd Związku Miast wybrał komisję złożoną z 4 członków Zarządu. Zaś przy komisarzu do walki z drożyzną powstanie jako organ pomocniczy i doradczy komitet, w którym interesów miast bronić miał dr. Zieliński, członek Zarządu Związku Miast Polskich. Komitet ten rozstrzygać miał między innymi sprawę kredytów aprowizacyjnych dla miast bądź towarowych bądź gotówkowych na zasadzie referatu i opinii d-ra Zielińskiego i biura Zarządu Związku Miast.

Nazajutrz udała się delegacja Zarządu Związku Miast razem z nadzwyczajnym komisarzem do walki z drożyzną, do P. P. ówczesnego prezesa ministrów gen. Sikorskiego i ministra skarbu Grabskiego, przedstawiła im program walki z drożyzną, który komisarz do walki z drożyzną przyjął jako swój, i domagała się nadto: 1) wyasygnowania miastom zaliczek, które pozwoliłyby prowadzić gospodarkę miejską do czasu zebrania odpowiednich funduszy z podatków, 2) natychmiastowego przedłożenia sejmowi projektu ustawy regulującej skarbowość miast;

3) udzielenia miastom kredytu aprowizacyjnego, obliczonego na 5 milionów, ludności licząc po 30 tysięcy Mk. na głowę, czyli kredytu w wysokości około 150 miliardów marek, 4) wzmoczenia ruchu budowlanego. Prezes Rady ministrów uznał żądania te za słuszne. Zapowiedział jaknajrychlejsze wniesienie do Sejmu projektu ustawy regulującej finanse miejskie; do tego czasu zarządzi na wniosek biura Związku M. P. wydanie instrukcji, która określi zasady statutów podatkowych i postanowi, że o ile statuty miast odpowiadają tym zasadom, winny być do 30 dni zatwierdzone, po upływie tego terminu automatycznie wchodzi w życie. Zwiększy to wpływ dochodów miast i w części chociaż ochroni finanse miast przed skutkami

dewaluacji. Pan Minister Grabski zapowiedział wniesienie do Sejmu ustawy przyznającej ministrowi prawo udzielania kredytu aprowizacyjnego w sumie 100 miliardów; kredyt budowlany będzie udzielany w formie obligacji w złotych na ogólną sumę 20 miliardów złotych.

Na kilku następnych posiedzeniach komitetu przy nadzwyczajnym komisarzu do walki z drożyzną przygotowano, w oczekiwaniu rychłego otrzymania kredytów, szczegóły obrotu sum kredytu aprowizacyjnego, sposób udzielania kredytu miastom.

Tak dobrze przygotowana akcja walki z drożyzną rozbiła się o stanowisko Sejmu — do końca maja ub. roku nie załatwiła sejmowa komisja budżetowa, mimo nieustających zabiegów Związku Miast, projektu ustawy o kredytach aprowizacyjnych. Zmiana Rządu z końcem maja ub. r. sprawę walki z drożyzną na nowe tory wprowadziła.

W zmienionych warunkach Związek Miast, nieustając w zabiegach swoich o pomoc miastom, ograniczyć się musiał do popierania zabiegów Towarzystwa aprowizacji miast w jego akcji rozdziału cukru i mąki między miasta.

W rozwinięciu obrony interesów miast Związek Miast parokrotnie interwenjował u ówczesnych ministrów spraw wewnętrznych i ministrów skarbu.

Skarbowość miast.

VI ogólne zebranie Związku Miast Polskich wezwało Zarząd Związku do opracowania zasadniczej ustawy dla całej Rzeczypospolitej Polskiej, o skarbowości gmin miejskich, rozgraniczającej prawidłowo źródła dochodowe miast od źródeł z dochodów państwowych.

Wykonując tę uchwałę biuro Zarządu przystąpiło do przygotowywanych prac gromadzenia materiałów, opracowania statystyki skarbowości miejskich dotychczas zupełnie odłogiem leżącej; Prezydium Zarządu odbyło zaś w tej sprawie szereg konferencji z miarodajnymi czynnikami, w szczególności z p. vice-ministrem skarbu Markowskim właściwym autorem ustawy o uregulowaniu komunalnych finansów a wielkim przyjacielem samorządu.

Okazało się wówczas dowodnie, że zasadnicza komunalna ustawa skarbowa zależną jest od wydania zasadniczej ustawy o ustroju samorządowym w Państwie — i póki ustawy samorządowe nie wyjdą z Sejmu nie będzie można przystąpić do uchwalenia zasadniczej ustawy skarbowej.

Praca nad ustawami samorządowymi była dopiero w przygotowaniu, pomyślana jako ujęcie zagadnień administracyjnych. W marcu b. r. dopiero komisja rzeczoznawców powołana dla sprawy reformy administracji ustaliła zasady ustaw samorządowych.

Ustrój skarbowości miejskiej unormowany był szeregiem różnych ustaw w każdej dzielnicy, uzupełniony szeregiem rozporządzeń wytworzył istną mozaikę dochodową względnie podatkową, dającą obraz zupełnego chaosu, a nie systemu.

W b. Kongresówce normował skarbowość miejską dekret z dnia 17/II—1919 r. (Dz. Pr. Nr. 14 z 1919 poz. 150) i przepisy wykonawcze do tego dekretu wydane 17/4 — 1919 r. W Małopolsce podstawą skarbowości miast jest gminna ustawa ramowa z d. 13/3 — 1889 r. dla 30 miast a z dnia 3/7 — 1896 r. dla 143 miast, statut miasta Lwowa z d. 14/X — 1870 r. i statut miasta Krakowa z d. 6/X — 1901 r., uzupełnione późniejszymi ustawami zaborczymi, a zmienione szeregiem ustaw Państwa Polskiego (ustawa z d. 16/7 — 1920 r. Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 550, z d. 14/7 — 1920 r. Dz. U. Nr. 61/389, z d. 16/7 — 1920 r. Dz. Ust. Nr. 70/469, z d. 17/6 — 1921 r. Dz. Ust. Nr. 59/372, z d. 24/X — 1921 r. Dz. Ust. Nr. 88/479, z d. 30/1—1920 r. Dz. Ust. Nr. 11/61, z d. 1/3 — 1921 r. Dz. Ust. Nr. 26/144).

W b. dzielnicy pruskiej skarbowość miast opierała się na ustawach pruskich, zmienionych częściowo rozporządzeniami b. Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej, b. Ministra b. Dzielnicy Pruskiej i ustawami polskimi. (Ustawa z 1893 r. o daninach komunalnych, ustawa z r. 1906 o daninach powiatowych i prowincjonalnych, Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dnia 24/IX—1921 r., z d. 31/IX — 1921 r., z d. 10/IX — 1921 r., z d. 22/IV — 1921 r., ustawa z 7/7 — 1921 r., ustawa z d. 21/IX — 1922 r.

Akcję sanacyjną zapoczątkowała ustawa z dnia 17 grudnia 1921 r. o zasileniu finansów miejskich. Ustawą tą przyznano miastom zarówno wydzielonym jak i niewydzielonym z powiatów: 1) udział w państwowym podatku dochodowym, 2) prawo poboru podatku od obrotu, od przedsiębiorstw, od zajęć podlegających procentowemu podatkowi od zysków, 3) dodatek do państwowego zasadniczego podatku przemysłowego, od przedsiębiorstw i zajęć podlegających tylko zasadniczemu podatkowi, 4) prawo poboru państwowego podatku od nieruchomości miejskich, 5) prawo poboru samoistnego podatku od lokali. Ustawa ta jest też pierwszym krokiem ujednolinitania przepisów o skarbowości komunalnej, pierwszym krokiem w akcji uniezależnienia miast niewydzielonych z powiatów od powiatowych związków komunalnych.

Rychło jednak okazało się, iż wskutek procesu walutowego w Państwie zamierzenia ustawy tej niespełniły się, dając zupełnie nikły efekt finansowy, ustawa nie spełniła swoich zadań, nie stała się tem o czem myślał ustawodawca, nadając jej nazwę ustawy o zasileniu finansów miejskich. Stwierdzają to opracowane przez biuro Zarządu Związku Miast Pol-

skich tablice statystyczne dochodów miast z 1922 r., %-go stosunku każdego z źródeł dochodów do ogółu dochodów miasta.

I tak np.:

1) Dla Aleksandrowa Kujawskiego przyniosła ta ustawa z roku 1922 ogółem—1,400,000 Mkp. co wynosi 9,9% ogólnych dochodów miasta w tym roku.

2) Biała Podlaska dostała 6,407,225 Mkp. t. j. 12% ogółu dochodów, Głębokie 2,000,000 — 17,7% ogółu dochodów, Grodno dostało 38,000,000 czyli 11,1% ogólnych dochodów, Kalisz 34,000,000 — 13,6% ogólnych doch., Łuck 27,000,000 t. j. 14,5% ogólnych dochodów, Suwałki 8,000,000 — 7,3% ogólnych dochodów, Zgierz 20,000,000 — 15,5% ogólnych dochodów. Przeciwnie ustawa ta ulżyła budżetom miast w roku 1922 w granicach 10—15%.

Koniecznością stało się wydanie ustawy skarbowej komunalnej, która — mając charakter tymczasowy (z powodów wyżej podanych) — niemniej jednak wprowadziła jednolitość skarbowości komunalnej w całym Państwie, zwiększyła źródła dochodowe miast.

Z inicjatywą tą wystąpiło Prezydium Zarządu Związku Miast Polskich już w grudniu ub. r. podczas konferencji z przedstawicielami Rządu, a w szczególności Ministerstwa Skarbu. Prezydium Zarządu Zw. M. P. domagało się jaknajrychlejszego wydania ustawy, podając w memoriałach swoich jako podstawę tej ustawy dezyderaty ostatniego zjazdu Związku Miast Polskich.

W marcu b. r. przesłało Ministerstwo Skarbu Zarządowi Związku Miast Polskich do opinii tezy do tymczasowej ustawy, dotyczącej danin i niektórych innych dochodów komunalnych.

W części ogólnej stwierdza Ministerstwo, aprobując stanowisko Zw. M. P., że doraźna sanacja finansów komunalnych jest kwestją palącą i niemożna czekać na stworzenie całego systemu skarbowości komunalnej, które będzie możliwe dopiero po unormowaniu organizacji samorządu wszystkich kategorii.

Za najwłaściwszy system uważa wprowadzenie, obok samoistnych określonych podatków komunalnych, dodatków do podatków państwowych dla każdej kategorii samorządu osobno; obecne potrzeby finansowe państwa wykluczają możliwość odstąpienia najważniejszych źródeł podatkowych samorządowi do wyłącznej eksploatacji, system dodatków do podatków państwowych nie sprzeciwia się też art. 69 Konstytucji, wyrażającemu zasadę ścisłego rozgraniczenia źródeł dochodowych państwa i samorządu. Dodatki do podatków są tylko formą pobierania podatków samorządowych.

Uzasadniają dalej tezy sprawę nadzoru finansowego nad samorządami. Uchwały Związków komunalnych nakładając podatki i opłaty na mieszkań-

ców, tak głęboko wrzynają się w stosunki gospodarcze i społeczne oraz mogą tak silnie oddziaływać na możliwość wykorzystania majątków, kapitałów i dochodów ludności przez podatki i opłaty na rzecz Państwa, że uchwały te powinny z reguły podlegać wyższemu zatwierdzeniu. Wyjątek winien być dopuszczony tylko dla samorządowych dodatków do państwowych podatków do pewnej normy, a pod pewnymi warunkami także dla opłat administracyjnych i dla opłat za używanie zakładów komunalnych, za korzystanie z przedsiębiorstw komunalnych.

Wprowadzają tezy następnie zasadę rozdziału dochodów i opłat samorządowych między poszczególne kategorie związków komunalnych, t. j. między samorząd wojewódzki w wysokości 10%, między powiaty i miasta określając stosunek procentowy rozdziału przy każdym poszczególnym źródle dochodowym, wydzielając zupełnie pod względem finansowym miasta od powiatów, przyczem narówni z miastami mają być traktowane gminy wiejskie o charakterze miejskim (np. Borysław) — gminy te oznaczy Minister Spraw Wewnętrznych wspólnie z Ministrem Skarbu.

Ogólną zasadą podatkową tej ustawy miała być zasada, że podatki komunalne mogą być pobierane bądź w postaci samoistnych podatków, bądź w postaci dodatków do podatków.

Samoistne podatki komunalne wymierza władza komunalna. Ustalenie stopy dodatków do podatków, jest rzeczą uprawnionych związków komunalnych, obliczenie zaś i pobór należy do organów państwowych. Zmiana wysokości podatku państwowego wywołuje odpowiednią zmianę także dodatków komunalnych.

Wpływy z dodatków do podatków winny być wypłacane uprawnionym związkom w ciągu dni 14 po upływie kalendarzowego miesiąca, w którym wpłaty nastąpiły; osobno omawiają tezy sprawę t. zw. systemu kontygentowego, stosowanego dotychczas w b. dzielnicy pruskiej.

Tezy otwierały dla samorządów następujące źródła dochodowe: podatki, opłaty i specjalne dopłaty i inne źródła dochodowe.

Z podatków poszczególnych wprowadzały tezy:

1) podatek gruntowy i podatek od budynków poza obszarem gmin wiejskich,

2) podatek przemysłowy,

3) podatek dochodowy,

4) podatek od nieruchomości,

5) podatek od lokali,

6) podatki konsumcyjne,

7) podatki obrotowe,

8) opłaty.

Zanim komisja finansowa Zarządu Związku M. P. mogła rozpoznać i zaopiniować nadesłane tezy, Ministerstwo Skarbu przesłało Zarządowi do opinii projekt ustawy tymczasowej o daninach i niektórych innych źródłach dochodów związków komunalnych w myśl też opracowany.

Tak tezy jak i projekt ustawy w części tylko uwzględniły żądania Związku M. P. przedstawiane w memorjach Prezydium Zarządu Zw. M. P. do Ministerstwa Skarbu, jakoteż podkreślane na konferencjach z przedstawicielami rządu.

Komisja finansowa Zarządu Związku Miast Polskich rozważała szczegółowo tezy i projekt Ministerstwa Skarbu i po referacie d-ra Zielińskiego, członka Zarządu i głównego referenta tej sprawy, wypowiedziała swoją opinię, tak co do części ogólnej, jak co do poszczególnych postanowień artykułów projektu ustawy.

Wytyczną uchwał komisji były uchwały ostatniego Zjazdu Związku M. P. Uznając motywy projektu ustawy zniewalające rząd do rozpoczęcia dzieła sanacji finansów samorządowych od wydania tymczasowej ustawy, mającej zapewnić samorządom określoną podstawę finansową i przeprowadzającą przez pierwszy częściową unifikację systemów skarbowości komunalnej w Państwie, Zarząd Związku M. P. podkreślał jednogłośnie żądania miast polskich, stwierdzone kilkakrotnie uchwałami walnych zjazdów miast, jaknajrychlejszego wydania stałej ustawy o finansach komunalnych, rozgraniczającej źródła dochodowe państwa i samorządów. Już jednak ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych winna zawierać postanowienia, któreby nadały Ministrowi Skarbu prawo powierzania za odszkodowaniem miastom, posiadającym odpowiednią administrację skarbową, wymiaru i poboru zarówno państwowych podatków bezpośrednich jak i dodatków komunalnych.

Przeprowadzenie tej zasady przyczyniłoby się do zmniejszenia wydatków państwowej administracji skarbowej, dla miast zaś stanowiłoby podniecie tem rychlejszego doskonalenia miejskiej administracji skarbowej.

Domagał się dalej Zarząd Związku Miast Polskich bezwzględnej przestrzegania w praktyce, a nie tylko w przepisach ustawowych, ażeby zatwierdzenie uchwał ciał samorządowych było jednostopniowe t. j. ażeby zatwierdzenie przez organ sprawujący nadzór było ostateczne i mogło podlegać rewizji przez wyższą instancję tylko na żądanie zainteresowanego ciała samorządowego w razie sprzeciwu tegoż.

O ile w ciągu 30 dni od daty przedłożenia organowi nadzoru uchwały związku komunalnego — ten ostatni nie otrzyma zawiadomienia o niezatwierdzeniu uchwały — uważa się ją za zatwierdzoną i związek komunalny ma prawo niezwłocznie wprowadzić ją w życie. Uchwała, która się

uprawomocniła, ma moc obowiązującą od daty jej ogłoszenia, — Zarząd Związku M. P. jednomyślnie odrzucił zasadę, ażeby uchwała po swem uprawomocnieniu miała skutek wsteczny od daty jej powzięcia, jako przeciwstawiającą się elementarnym podstawom praworządności i sprawiedliwości.

Uchwały ciał samorządowych w przedmiocie wszelkich opłat miejskich, zarówno administracyjnych jak i za świadczenia ze strony miasta, i za korzystanie z urządzeń i zakładów przedsiębiorstw miejskich, oraz w przedmiocie cen za produkty tych ostatnich, nie wymagają w żadnym wypadku zatwierdzenia władzy nadzorczej.

Zarząd Związku Miast Polskich jednomyślnie uważa zastrzeżenie projektu — że uchwały co do opłat administracyjnych wymagają zatwierdzenia, o ile te opłaty przewyższają koszt, a opłaty za korzystanie z zakładów i przedsiębiorstw miejskich o ile opłaty nie pokrywają kosztów własnych — za szkodliwe i wprowadzające w stosunkach między rządem i samorządem czynniki niepewności i samowoli władz administracyjnych, od których uznania będzie zależała w każdym wypadku decyzja, czy dana uchwała zalicza się do kategorii ulegających zatwierdzeniu czy nie.

W Komisjach Skarbowych Obywatelskich, rozpatrujących wymiary odwołania płatników, muszą brać udział także przedstawiciele zarządów miast.

Zajmował się Zarząd Związku Miast P. następnie szczegółowo postanowieniami szeregu artykułów projektu ustawy i tak: Ustęp 2 art. 10 projektu ustawy zawierał postanowienia, mocą których stopa podatku od lokali nie może przekroczyć normy, którą na każdy rok podatkowy oznaczy Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Postanowienia tego ustępu sprzeczne są — uzasadniał Zarząd w swej opinii — z motywami projektu o samodzielności finansowej miast, szczególnie w dziedzinie samoistnych podatków komunalnych nie znajdują uzasadnienia w dotychczasowym stosowaniu podatku od lokali przez zarządy miast, które nigdy nie przekroczyły granic napięcia tego podatku uwzględniając warunki lokalne w każdym mieście z osobna.

Nie uwzględniał też ten ustęp projektu ustawy postanowień projektu ustawy o ochronie lokatorów, zamierzających wprowadzenie % podwyżek komornego w kwartalnych czasokresach. Z tych motywów Zarząd Zw. M. P. uważał za konieczne skreślenie tego ustępu i w miejsce tego wprowadzenie zasady, że stopa podatku od lokali winna być regulowaną w stosunku odwrotnym do wzrostu komornego stosownie do postanowień ustaw o ochronie lokatorów.

Postanowienia projektu ustawy o podatku dochodowym nie spełniają żądań Związku Miast Polskich, wyrażonych w kilkakrotnych uchwałach zjazdu, podwyższenia udziału komun w tym podatku do wysokości 5%. Ustawa z d.

17/XII — 1921 r. przyznawała udział miast na 30%, stolicy zaś Państwa określiła udział na 50%. Było to wynikiem usilnych zabiegów Związku Miast Polskich. Statystyczne opracowanie budżetów i zamknięć rachunkowych miast za rok 1922, dowodnie stwierdzało jak nikłymi są wpływy dla miast z tego źródła i jak w stopniu nieznacznym wpłynęły na poprawę finansów miast. Z tego względu Zarząd Związku M. P. podtrzymywał swój postulat zwiększenia % udziału dla miast w państwowym podatku dochodowym do liczby 50%, w szczególności zaś dla miasta Warszawy zatrzymania wysokości przyznanej stolicy ustawą z d. 17/XII — 1921 roku o zasileniu finansów miast.

Według artykułu 13 projektu pobierać miał Rząd na rzecz gmin miejskich i powiatowych związków komunalnych 15%-owy dodatek do wszystkich podatków państwowych od spożycia, zużycia względnie produkcji.

Według zaś punktu 6-ego tegoż artykułu przedmioty, podlegające podatkowi państwowemu do spożycia, zużycia względnie produkcji nie mogą być obciążone innymi podatkami komunalnymi. Wynika tedy z tych postanowień, że dotychczasowe samoistne opłaty gminne, w szczególności od trunków, są zniesione.

Dochód płynący z tego 15%-go dodatku miał być według pewnego klucza między gminy miejskie i powiatowe związki komunalne rozdzielony przez Pana Ministra Spraw Wewnętrznych, po wysłuchaniu opinii komisji mieszaney, której skład określał ustęp 2. tego artykułu, przyczem tak miasta jak i związki komunalne mają zapewnioną wysokość udziału w tym wspólnym funduszu rozdzielczym nie niżej niż w roku 1922.

Projekt ten, wprowadzający pewną jednolitość w wymiarze i poborze tak chaotycznej dotychczas dziedziny opłat dodatków konsumcyjnych, przynosi postanowieniami ustępu 6-go dużą szkodę dochodowości wielkich 6-ciu miast, jak Warszawa, Wilno, Lwów, Kraków, Poznań, Lublin. Miasta te, a szczególnie Lwów i Kraków, które mają u siebie spożywczy podatek liniowy i doskonały aparat poborowy, miały wyższe wpływy z opłat od trunków, aniżeli zamierzał im to przyznać ustęp 1-szy tego artykułu.

System dodatków do podatków ma to do siebie, że wpływy z tego źródła są regularne, ale znacznie spóźnione, — co dla budżetów wielkich miast, mających u siebie samoistne opłaty od trunków równało się skreśleniu najwydatniejszego i najelastyczniejszego źródła dochodowego.

Projekt rządowy w ustępie 3-cim zapewniał wprawdzie miastom jako minimum dochód z r. 1922, atoli zapewnienie to było zupełnie nierealnem wobec wielokrotnej dewaluacji pieniądza polskiego i co zatem idzie wobec wielokrotnego wzrostu wydatków. W pierwszej mierze wyrównaniem byłoby

obliczenie tych budżetów z r. 1922 w złotych obliczeniowych lub innym mierniku stałym.

Zupełnie zaś paczyła zasady art. 13 tego projektu konstrukcja klucza rozdziału tego wspólnego funduszu określona ustępami 3 i 4 artykułu.

Dopuszczała ta konstrukcja do udziału w tym funduszu — oprócz 615 miast — związki powiatowe i samorządowe, więc blisko tysiąc ubiegających się zainteresowanych. Rozdzielającym będzie Minister Spraw Wewnętrznych przy pomocy komisji rozdzielczej. Skład komisji zawierał narówni przedstawicieli samorządu powiatowego i samorządu miejskiego, zapoznając zupełnie stanowisko miast, szczególnie wielkich. Określając klucz nie określała ściśle kolejności współczynników — używając charakterystycznego łącznika „bądź” jako cechę dowolności. Dowolność i chaos były tym właściwym spółczynnikami rozdzielczym.

Zarząd Związku M. P. podkreślał, że słuszną w tymczasowej ustawie finansowej zasada, oparcia dziedziny podatków i opłat konsumcyjnych na systemie dodatków do podatków państwowych, w postanowieniach dalszych tego artykułu schodziła do wprowadzenia zamieszania, tak do najwyższej władzy centralnej jak i do samorządów; wprowadzenie zasady starań ubocznych — do zaostrzenia stosunków między samorządami miejskimi a powiatowymi.

Z tych motywów ustalił Zarząd Zw. M. P. żądanie następujących zmian w 13 artykule tego projektu:

1) w ustępie drugim zmiana postanawiająca, że do składu komisji należą — prócz wymienionych w tym ustępie — jeszcze przedstawiciele 5 miast wojewódzkich, t. j. Lwowskiego, Krakowskiego, Wileńskiego, Pomorskiego, Lubelskiego, oraz przedstawiciel Związku Miast Polskich;

2) w ustępie trzecim zmiana, że minimum dochodu gwarancyjnego obliczać należy według budżetów z r. 1922 przeliczonych na stały miernik (złoty obliczeniowy);

3) w ustępie czwartym przyjąć jako spółczynniki rozdzielcze w ścisłej enumeracji:

1. liczba ludności,
2. wysokość podatku przemysłowego,
3. zapotrzebowanie budżetowe z roku poprzedniego w stałym mierniku obliczone z wyłączeniem osobnych pozycji budżetu.
- 4) inne czynniki ustalone przez komisję rozdzielczą, a przyjęte przez Pana Ministra Spraw Wewnętrznych;
- 5) do ustępu 6-go wstawić przy końcu tego ustępu dodatek:
„z wyjątkiem Warszawy, Lwowa, Krakowa, Łodzi, Wilna, Poznania, Lublina, którym dla wyrównania ubytku w dochodach, spowodowa-

nego wprowadzeniem 15% dodatku do państwowych podatków, może Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu zezwolić na dalsze pobieranie samoistnych opłat od trunków w sposób dotychczasowy“;

6) ewentualnie (domagał się Zarząd Związku Miast Polskich) należy zamiast tej proponowanej wyżej zasady rozdziału przyjąć zasadę $\frac{1}{100}$ rozdziału wpływów w stosunku: 65% ogólnego funduszu przypada miastom, 35% powiatom.

Bronił dalej Związek w tym projekcie sprawy niezależności miast wobec władz nadzorczych, żądając skreślenia postanowień wprowadzających zbytnią ingerencję tych władz.

Ministerstwo Skarbu jednak nie zmieniło swojego stanowiska. Wniezione 27/4-1923 r. na podstawie uchwały Rady Ministrów przez Ministra Skarbu do Sejmu „Projekt ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych“ (druk sejmowy № 474) niewiele różnił się od projektu ustawy w I-iej redakcji, przesłanego przez Ministerstwo Skarbu Związkowi M. P. do opinii.

Pozostawała tedy dalsza walka o przeprowadzenie dezyderatów Związku M. P., którą też Prezydium Związku podjęło i konsekwentnie na terenie Sejmu przeprowadziło.

Z inicjatywy Prezydium odbyło się w lokalu biura Zw. M. P. szereg konferencji między Prezydium Związku Miast Polskich a referentem sejmowym p. posłem Michalskim, b. Ministrem Skarbu.

Argumentacja Prezydium Związku M. P. poparta danymi statystycznymi, dostarczonemi przez biuro Zarządu, doprowadziła do częściowego uzgodnienia stanowiska referenta sejmowego, p. posła Michalskiego, ze stanowiskiem Zarządu Z. M. P.

Z inicjatywy też Prezydium Z. M. P. odbyła się końcowa wspólna konferencja u p. Vice-Ministra Skarbu Markowskiego, na której byli przedstawiciele Ministerstwa Skarbu, Prezydium Z. M. P. i p. referent Sejmu, poseł Michalski.

Dezyderaty Związku ujęte w memorjale rozesłało Prezydium Zarządu do członków Sejmowej Komisji Skarbowej, domagając się zarazem dopuszczenia na komisję przedstawiciela Związku jako rzeczoznawcy.

Niedopuszczone do obrad Komisji Skarbowej czuwało Prezydium nad biegiem obrad w sprawie projektu tej ustawy przez konferencje wspólne z posłami i senatorami, które w czasie obrad odbywało kilkakrotnie przy równocześnie prowadzonej w tym kierunku akcji prasowej, tak w prasie stolicy, jak i prowincjonalnej. Zabiegi te niepozostały bezowocne.

Komisja Skarbowa Sejmu poczyniła bowiem w projekcie rządowym szereg zmian merytorycznej i formalnej natury w myśl żądań Zarządu Z. M. P.

Komisja Skarbowa Sejmu uchwaliła nadto szereg rezolucji jako wyraz dyskusji w obradach nad sprawą skarbowości samorządów.

Rezolucje te brzmią:

I. Wzywa się Rząd, aby w Banku Komunalnym otworzył dogodny kredyt dla ciał samorządowych, gminnych i powiatowych;

II. Wzywa się Rząd, aby na terenie b. dzielnicy pruskiej obszary dworskie zniósł i wcielił do gmin;

III. Wzywa się Rząd, aby z powodu braku urzędowej statystyki finansów komunalnych w Polsce, który uniemożliwia zorientowanie się w tej dziedzinie, utrudniając zarazem pracę ustawodawczą, natychmiast co należy zarządził w celu spowodowania gmin miejskich oraz powiatowych, wojewódzkich i krajowych związków komunalnych, iżby corocznie do 4-ch tygodni po zatwierdzeniu budżetu jeden egzemplarz budżetu, a do 4-ch tygodni po zestawieniu zamknięcia rachunkowego jeden egzemplarz tego zamknięcia — przedkładały Ministrowi Spraw Wewnętrznych według jednolitego szematu (kilka typów), ułożonego w porozumieniu z Ministrem Skarbu;

IV. Wzywa się Rząd, aby przedłożył Sejmowi—w uzupełnieniu ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych—projekt ustawy o zasadach gospodarki skarbowej samorządu.

V. Wzywa się Rząd, aby wpływy z dodatków komunalnych do państwowych podatków gruntowego i przemysłowego oraz udział w państwowym podatku dochodowym, pobierane przez władze skarbowe w ciągu roku 1923, były niezwłocznie wypłacane gminom miejskim i wiejskim oraz powiatowym związkom komunalnym, według norm przewidzianych w artykule 3 ustępu I a (i b) oraz w artykułach 8 i 9 z zachowaniem przepisu art. 74 ust. 5 niniejszej ustawy.

Sejm przyjął projekt ustawy w brzmieniu komisji skarbowej, nie wprowadzając istotnych zmian.

Sejm Ustawodawczy, uchwalając 15/VII—1920 r. jedną z najdonioślejszych ustaw — ustawę o wykonaniu reformy rolnej, ocenił znaczenie tej reformy w rozwoju miast. Artykuł 26 tej ustawy postanawiał, że „Grunty położone w obrębie miast i osad przemysłowo-fabrycznych oraz w sferze ich interesów mieszkaniowych, a to co do miasta stołecznego Warszawy grunty położone w promieniu 15 kilometrów do centrum miasta, zaś co do innych większych miast w miarę potrzeby i wedle określenia Głównego Urzędu Ziemskiego — mają być pozostawione tym miastom na cele ich

rozszerzenia się, oraz na tworzenie kolonji dla robotników, rzemieślników, urzędników i t. p., a to pod kontrolą Głównego Urzędu Ziemskiego”.

Artykuł ten dawał miastom wyłączne prawo do gruntów, położonych w sferze ich interesów mieszkaniowych, postanawiając kategorycznie, że grunty takie mają być miastom pozostawione, a to na cele rozszerzenia się miast i tworzenia kolonji mieszkalnych.

Dalszym rezultatem postanowień art. 26 ustawy z 15/VII—1920 roku była ustawa z 21/VI—1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 63/386—1921 r.) o przymusowym wykupie majątków ziemskich w promieniu 15 kilometrów od centrum miasta stołecznego Warszawy i uchwała Sejmu Ustawodawczego z tej samej daty, wyznaczająca promień 10 kilometrów sfery interesów dla dalszych 4-ch miast, t. j. Krakowa, Lwowa, Łodzi i Poznania, oraz zabraniająca jakichkolwiek kroków, zmierzających do przymusowego wykupu w tejże sferze, o ile zarząd danej gminy miejskiej nie przedstawi Gł. Urz. Ziemskiemu wniosku o przymusowy wykup.

Tak postanowienia ustawy z 15/VII—1920 r., ustawy z 21/VI—1921 r., jak i uchwały Sejmu Ustawodawczego z tej samej daty uważały miasta, jako swoje dobrze nabyte, nienaruszalne prawa.

Złożony jednak do Sejmu dnia 2/VIII b. r. projekt rządowy ustawy o parcelacji i osadnictwie (druk Sejmu Nr. 719) w art. 3 ust. 6 i w art. 20 przekreślił w zupełności te prawa miast.

VII Ogólne Zebranie Przedstawicieli Związku Miast Polskich odbyte w Katowicach we wrześniu b. r., obradując nad projektem ustawy o parcelacji i osadnictwie, powzięło jednogłośnie następujące uchwały:

I. Zjazd miast protestuje przeciw pokrzywdzeniu miast w nowym projekcie ustawy o parcelacji i osadnictwie (druk Sejmu Nr. 719). Zjazd Miast uprasza Rząd i Sejm o zamieszczenie w powyższym projekcie przepisów, któreby zabezpieczały w pełni interesy miast przy wykonaniu zamierzonej parcelacji i osadnictwa.

W szczególności uprasza Zjazd Miast o zamieszczenie w projektowanej ustawie postanowień, któreby:

1) ustanawiały naokoło każdego miasta ogólną sferę interesów miejskich (sprawy mieszkaniowe, gruntowe, sanitarne, dobroczynne, przemysłowe i t. p.);

2) odnośnie do 6 największych miast Polski oznaczały zgóry i ściśle (w kilometrach) promień tej sfery interesów, a mianowicie: dla miasta Warszawy promień o długości 15 kilometrów, a dla miast Krakowa, Lwowa, Łodzi, Poznania i Wilna promień o długości 10 klm., licząc od środka miasta, t. j. od środka głównego rynku;

3) odnośnie do reszty miast powierzały określenie tej sfery interesów Ministrowi reform rolnych z Ministrem spraw wewnętrznych, Ministrem robót publicznych i Ministrem przemysłu i handlu;

4) zabraniały bezwzględnie jakiejkolwiek parcelacji rolnej (wykonania reformy rolnej) w obrębie powyższej sfery interesów;

5) przyznały prawo żądania przymusowego wykupu (wywłaszczenia) gruntów, leżących w obrębie miast i powyższej sfery interesów, na cele związane z rozszerzeniem miasta i budowę osad mieszkaniowych, jedynie i wyłącznie dotyczącym gminom miejskim, z wykluczeniem jakichkolwiek innych osób prawnych i fizycznych, z wyjątkiem przypadków wywłaszczenia na szczególne cele ogólnej użyteczności, przewidziane w osobnych ustawach, jak koleje, urządzenia wodne, drogi, kanalizacje, cmentarze i t. p.

Wykonując uchwały Ogólnego Zebrania Związku Miast Polskich, Prezydium Związku przedłożyło pismem z d. 27/IX — 23 r. PP. Posłom — członkom Komisji Rolnej wnioski wprowadzenia do art. 3 i art. 20 projektu rządowego ustawy o parcelacji i osadnictwie następujących poprawek:

Art. 3, ustęp 6 brzmieć winien:

„Grunty położone w obrębie granic administracyjnych miast i osad (ośrodków) przemysłowych, jako też w sferze ich interesów, wyłączone są od przymusowego wykupu na cele parcelacji rolnej i osadnictwa rolnego.

Przez sferę interesów rozumieć należy obszar położony poza granicami administracyjnymi miast, względnie osad (ośrodków) przemysłowych, a potrzebnych dla rozszerzenia się i wogóle całokształtu gospodarki tych miast lub osad, a w szczególności dla celów polityki mieszkaniowej i gruntowej, rozwoju przemysłu i komunikacji, podniesienia zdrowotności, wykonania opieki społecznej, umożliwienia aprowizacji i t. p.

Promień tej sfery oznacza się dla miasta Warszawy na 15 klm., a dla miast: Krakowa, Lwowa, Łodzi, Poznania i Wilna na 10 klm. linii powietrznych od środka miasta. Za środek miasta należy uważać środek głównego rynku.

Dla innych miast oraz dla osad (ośrodków) przemysłowych obszar sfery interesów oznaczy w miarę potrzeby Minister Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, Ministrem Robót Publicznych i Ministrem Przemysłu i Handlu, na wniosek lub po wysłuchaniu oświadczenia Zarządu miejskiego i Rady miejskiej (gminnej) odnośniego miasta lub osady (ośrodka).

W ten sam sposób może Minister Reform Rolnych rozszerzyć w przyszłości ustanowioną już sferę interesów tak powyższych 6 miast (Warszawy, Krakowa, Lwowa, Łodzi, Poznania i Wilna), jak również innych miast i osad (ośrodków) przemysłowych”.

Artykuł zaś 20 projektu ustawy o parcelacji i osadnictwie winien brzmieć:

„Grunty położone w sferze interesów miast i osad (ośrodków) przemysłowych mogą być przymusowo wykupione tylko na rzecz odnośnych miast, względnie osad (ośrodków) z wykluczeniem jakichkolwiek osób prawnych i fizycznych i tylko na cele rozszerzenia się tych miast, względnie osad (ośrodków), t. j. dla urzeczywistnienia tych powierzonych im zadań, których spełnienie wobec postępującego rozwoju miasta, względnie osady (ośrodka), wymaga zużytkowania gruntów leżących poza granicami administracyjnymi, a w obrębie sfery interesów, jak budowa nowych mieszkań, zakładów zdrowotnych, zakładów opieki społecznej, utworzenia ogrodów, parków ludowych, cmentarzy i t. p., niezależnie od celów przewidzianych w szczególności w ustawach np. celów kolejowych, wodociągowych i t. d.”

W motywach wniosków podkreślało Prezydium Związku Miast Polskich, że projekt rządowy nie tylko przekreśla ustanowione już sfery interesów 5 największych miast, wprowadza nadto niewłaściwy termin „sfera interesów mieszkaniowych”, sprzeczny z pojęciem miasta. Miasto nie jest jedynie obozem mieszkań, jest ono organizacją gospodarczą, mającą liczne interesy i zadania. Sfera interesów miast jest obszarem ochronnym, na którym nie wolno przeprowadzać reformy rolnej, oznaczenie zaś jej musi należeć wyłącznie do czynników miejskich.

Dla największych miast, które muszą mieć zabezpieczone szerokie podstawy rozwoju, sfera ta winna być określona zgóry przez ustawę. Wyklucza to z jednej strony dowolność władz, a z drugiej strony nie naraża miasta na zbędne a wielkie koszty studjów, planów, osobnych biur i t. p. koniecznych do opracowania projektów tej sfery według żądania władz ziemskich. Sfera interesów nie może ograniczać się tylko do spraw mieszkaniowych, lecz powinna objąć całokształt gospodarki gminnej, a w szczególności tak ważne działy jak: sanitarny, opieki społecznej, aprowizacji i t. d.

Że tak określony promień nie przysporzy miastom ponad miarę gruntów potrzebnych dla ich rozwoju, świadczą dane, dotyczące się miasta Lwowa: z dokonanego zestawienia gruntów osiągalnych na cele miasta Lwowa okazuje się, że w sferze o promieniu 10 kilometrów od środka miasta na 32500 ha ogólnego obszaru w 32 gminach katastr. jest zaledwie 3485 ha gruntów podlegających ustawie o wykonaniu reformy rolnej, 5122 ha lasów, a już 23638 ha gruntów znajduje się w rękach drobnych właścicieli, [że więc po odrzuceniu z owych 3485 ha dla 9 prywatnych właścicieli (dawnych obszarów dworskich), dla Państwa, dla księży i służby kościelnej 1187 ha, pozostanie zaledwie 2298 ha, z czego w mieście Lwowie 198 ha, poza obrębem miasta 2100 ha. A i ten obszar ulegnie zapewne redukcji,

gdy się zważy, że na powyższą sumę składa się 44 kompleksy, w tem tylko 7 obiektów w granicach od 242 do 100 ha położonych (z wyjątkiem 3 obszarów „martwej ręki”) tuż na granicy sfery omawianej — reszta, a zwłaszcza kościelne i plebańskie, w ilości 251 ha na ogólną cyfrę 526 ha, to zupełnie drobne grunty, które łatwo w danych warunkach (np. na dotację nowych rz.-katol. probostw) mogą odpaść i pomniejszyć ogólną cyfrę osiągalnych gruntów do 1900 ha.

Co do zapotrzebowania gruntów na cele miasta, trudno tu podawać całe zestawienie. Jednakże wedle aproksymatywnego obliczenia potrzeb w dziale tylko ściśle mieszkaniowym dla najbliższych 50 lat, biorąc przyrost ludności, wynikający z przecięcia lat 50 na 5,5% rocznie a na 50 lat 600.000 ludności i biorąc rozbudowę miasta Lwowa w stanie mniej zwartym 100 mtr² dla jednego domu z 20 mieszkańcami, wypadnie przeznaczyć dla przyszłej rozbudowy Lwowa na cele czysto mieszkalne około 3000 ha.

W obrębie tak pojętej sfery interesów jedynie miasto winno mieć możność rzeczywistego zaspokojenia tych interesów, czyli winno mieć prawo wyłączności. Dopuszczenie zaś do podziału — obok miast — zrzeszeń przekreśla nie tylko konieczną wyłączność wpływów miast, ale w konsekwencji tworzy nową sferę interesów zrzeszeń.

Komisja Rolna Sejmu dezyderatów Związku Miast Polskich nie uwzględniła. Artykuły 3, 9 i 19 projektu ustawy w brzmieniu ustalonym przez Komisję (druk Sejmu № 901) zatrzymują nadal zasady postanowień artykułów 3, 6 i 20 projektu rządowego tej ustawy.

Prezydjum Zarządu wezwało miasta do zgłoszenia protestów uchwałami rad miejskich przeciw postanowieniom projektu tej ustawy, przeciw uchwałom sejmowej komisji rolnej. Interwenjowało w tej sprawie u ówczesnego prezesa rady ministrów i zastępcy prezesa rady ministrów, prezesów klubów sejmowych. Na wezwanie Prezydjum Zarządu delegacje większych miast zjechały w przeddzień wniesienia tej sprawy na plenum Sejmu i wspólnie z Prezydjum Zarządu u tych wszystkich czynników zgłaszały protesty przeciw niszczącym rozwój miast postanowieniom tego projektu ustawy. Oświadczenia składane przez te czynniki dawały nadzieję że Sejm do zniszczenia miast nie dopuści i zmieni uchwały komisji rolnej. Niespodziewanie wybuchłe przesilenie rządowe, upadek gabinetu usunęły tę sprawę z porządku dziennego Sejmu. Sprawa odroczone zmusza Zarząd Związku Miast Polskich do ciągłej czynności.

Obrady nad nowelizacją ustawy o ochronie lokatorów wypełniły cały rok sprawozdawczy. Zabiegało Prezydjum Zarządu w tej sprawie o przeprowadzenie dwóch żądań: przyspieszenia ogłoszenia tej ustawy w jej nowej formie, przeprowadzenia zasady wyłączenia z pod tej ustawy budyn-

ków będących własnością samorządów i własnością instytucji, fundacji, zakładów będących pod zarządem miejskim. Zabiegi te przeprowadzano przesyłaniem odnośnych memorjałów, uczestniczeniem w obradach podkomisji i interwencją u czynników sejmowych.

Przeprowadzało te sprawy Prezydjum Zarządu przy pomocy biura Związku Miast, które wykonując uchwały Zarządu i Prezydjum spełniało część swoich zadań. Głównem zadaniem biura Związku było spełnianie usług poszczególnym miastom, a więc porady prawne, interwencje w sprawach miast u władz centralnych i instytucji centralnych, informowanie miast o stanie prac ustawodawczych z dziedziny miejskiego samorządu drogą przesyłania miastom okólników, instrukcji i t. p. W porównaniu z latami poprzednimi liczba spraw znakomicie się zwiększyła — bo przeszło potroiła — i obejmuje cyfrę 3810, — jest to wymownym dowodem potrzeby tych usług i ich rychłych i należytych załatwień przez biuro Związku.

Spełniało biuro te liczne czynności przy pomocy zmniejszonego personelu. Rok bowiem 1923 to rok ciągłych niedoborów kasowych. Stan finansów miast sprawił, że w roku 1923 wpłacono ledwie 40% preliminowanych wpływów oszczędnościowego budżetu biura. Ponadto wpływy przychodziły późno w zdeprecjonowanej walucie. Dowodnie to ilustruje zestawienie kasowe:

Zestawienie wpływów i zaległości składek członk.

Zaległa składka członkowska z r. 1923 mk. 3.353.345 f. 84	
Wpłacono na R-k zaległości	mk. 2.810.624 f. 50
Zbonifikowano zaległości	„ 542.721 „ 34
	mk. 3.353.345 f. 84
Należna skł. czł. za rok 1923 od 424 miast po 1 i $\frac{1}{2}$ grosza od mieszkańca	95.695 złp. 7 gr.
Zredukowano w r. 1923	4.488 „ 63 „
Należało się do zapłacenia	91.206 złp. 44 gr.
Wpłacono	44.088 „ 45 „
Zalega na rok 1924	47.117 złp. 99 gr.

R-ki		WPLYWY		R-ki		WYDATKI	
Pozostałość gotówki z roku 1922 . .		5.031.014,16		1 Wydatki rzeczowe:			
Wpływy w r. 1923				a) Utrzym. biura .		193.975.894,87	
1 Składek miast . . .	4.992.385,04,—			b) Wyd. pocztowe .		15.835.290,—	
2 „Sam. Miejskiego” .	186.565.202,—			c) Ruchomości . .		108.094.475,—	
3 Wpływów różnych .	24.821.707,—			2 Wydatki osobowe:		317.903.659,87	
4 Procentów	24.679,74			a) Wynagr. pracow. „Samorząd Miejski” .		1.262.304.810,—	
5 Zaliczek	868.991,—			4 Posiedz. Zarządu .		1.078.899.184,—	
6 Sum przechodnich .	17.769.600,—			5 Koszty Zjazdów . .		11.072.789,50	
		5.222.435.223,74		6 „Wjazdów” . . .		49.038.570,—	
				7 Wyd. Nadzwyczajnych		2.034.880,—	
				8 Wypł. Sum przech. .		24.963.000,—	
				9 Ekspozytur Związku.		17.203.501,—	
				Pozostałość na r. 1924:		81.130.399,—	
				Gotówka w Kasie Zw. .		2.844.550.793,37	
				„ w Bankach . . .		1.467.481.704,53	
				„ w Eksp. w Krak.		903.628.399,—	
						11.805.341,—	
						2.382.915.444,53	
						5.227.466.237,90	

Zestawienie wpływów i wydatków za rok 1923.

Nadzwyczajnym też jedynie wysiłkiem wydano za rok 1923 jeden tom „Samorządu Miejskiego”. Mimo ten stan finansów biura związku, „Samorząd Miejski” rozesłano wszystkim miastom należącym do Związku bez względu na to, że większa część miast obowiązkowej prenumeraty przez cały rok 1923 nie wpłaciła.

Pod koniec 1923 roku Magistrat m. Kalisza rozesłał miastom należącym do związku memoriał w sprawie organizacji Związku Miast Polskich. Memoriał porusza sprawę składu i organizacji władz Związku, — omawiając zaś zakres zadań biura, domaga się założenia przez biuro:

1) działu statystycznego i statystyczno-informacyjnego, — w uwadze podaje że jako ilustrację do statystyki informacyjnej może posłużyć fakt, że do dziś niema jeszcze skorowidza miast polskich;

2) biura pośrednictwa pracy dla urzędników komunalnych;

3) działu ekonomicznego, któryby wskazywał źródła zakupu i w razie potrzeby ułatwiał zakupy różnych specjalnych potrzeb miejskich, dostarczał na żądanie odpowiednio opracowanych formularzy, druków miejskich, ksiąg i t. p.;

4) zmiany wydawnictwa „Samorząd Miejski” na czasopismo wydawane w ściśle określonych terminach w formie popularnej, gdzie byłyby podawane w streszczeniu sprawozdania z miejskich zjazdów wojewódzkich, ciekawsze pomysły administracyjne i zarządzenia ze strony poszczególnych samorządów miejskich, szczególnie dobrze opracowane statuty i t. p.

Prócz tego pożądanem byłoby zamieszczać porównania stawek podatkowych, kosztów szpitalnych, przytułkowych, cen gazu, elektryczności i t. p.

Zanim przejdziemy do omawiania poszczególnych punktów zamierzeń reorganizacyjnych wspomnianego memoriału, nadmieniamy, że propozycje te nie wnoszą nic nowego do agend biura i że mieściły się zupełnie w zakresie działalności biura, jak je dotychczas pojmowaliśmy. Niejednokrotnie podkreślaliśmy to w sprawozdaniach biura.

Część tych agend, jak już podkreśliliśmy, biuro wypełniało, część wypełni, skoro finanse biura pozwolą powiększyć personel biura i pozwolą na należyte wydatki rzeczowe z pracami temi związane.

Odpowiadając zaś na żądanie memoriału założenia w biurze działu statystycznego, nadmieniamy powtórnie, że biuro przy tak niewystarczającym ilościowo personelu opracowało 150 budżetów i zamknąć rachunkowych — tablice statystyczne służyły przy obradach nad ustawą o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych — widział je też referent sejmowej ustawy finansowej komunalnej b. minister skarbu, p. Michalski i zwrócił uwagę na brak jakiegokolwiek statystyki urzędowej, co znalazło wyraz w uchwale komisji sejmowej. (Mylną jest ilustracja do statystyki informa-

cyjnej — podana w memorjale — skorowidz miast polskich sporządzono jeszcze w r. 1922 na zasadzie wyników spisu ludności — patrz miesięcznik statystyczny tom V zeszyt 5).

Biuro pośrednictwa pracy jest tylko nazwą. Sprawę pośrednictwa pracy biuro Związku przypominało w okólnikach swoich, prosząc zarządy miast o zgłaszanie wolnych stanowisk do biura związku i nadsyłanie ogłoszeń do „Samorządu Miejskiego“. Sprawę tę przypomina biuro miastom bardzo często i od miast zależy, by ta część agend rozwinęła się.

Spełniało też dotychczas biuro Związku zadania działu ekonomicznego — jak to nazywa memorjał — wykonując wszelkie zlecenia (a było ich dość wiele) w sprawie informacji zakupów. Równocześnie w zakresie aprowizacji spełniało te zlecenia — organizacja handlowa miast — towarzystwo aprowizacji miast. Rozwój agend informacyjno - pośredniczących biura w sprawach zakupów dla miast zależy również jedynie od miast.

Dążeniem biura jest zamienić „Samorząd Miejski“ na stały miesięcznik o poważnym charakterze i wysokim poziomie, odpowiadającym stanowi, jakie miasta zająć winny w układzie społecznym.

Równocześnie dążeniem naszym będzie rozszerzyć dział „Samorządu Miejskiego“ tak, żeby miesięcznik drukował, prócz rozpraw ściśle sprawy samorządu miejskiego omawiających, również i rozprawy z dziedziny gospodarstwa społecznego, skarbowości i t. p. — sprawozdania zjazdowe, jak chce memorjał kaliski informacje z administracji państwowej, statuty i t. d. byłyby balastem poważnego miesięcznika; biuro ten dział prowadzi i prowadzić będzie za pomocą okólników rozsyłanych miastom.

Statystyka porównawcza stawek podatkowych i t. d. była w r. 1923 niewykonalną z powodu ciągle postępującej gwałtownej dewaluacji marki polskiej.

Rok 1923 był rokiem wielkiego przesilenia i ciężkich zmagania się. Rok 1924 przyniesie niechybnie szereg zmian na lepsze w każdej z omawianych w sprawozdaniu spraw.

Biuro Związku Miast Polskich

Warszawa, Miodowa 7,

tel. 107-11.

przyjmuje zgłoszenia wakujących stanowisk w administracji miejskiej i zgłoszenia kandydatów na te stanowiska; pośredniczy w zebraniu referencji i opinii o kandydatach.

„SAMORZĄD MIEJSKI“

(prenumerowany
przez zarządy wszystkich miast polskich)
przyjmuje ogłoszenia firm handlowych, przedsiębiorstw i biur budowlanych, przemysłowo-technicznych i t. p.

CENY OGŁOSZEN:

1 strona za tekstem	—	30 złotych
$\frac{1}{2}$ strony	—	15 „
zewnątrzna strona okładki	—	100 „
wewnętrzna „	—	80 „

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI,
Warszawa, Miodowa 7, tel. 107-11.

SKŁADY PAPIERU
i materiałów piśmiennych

J. Dziewulski

Krak. Przedm. 29 (obok Hot. Saskiego)

Marszałkowska 97

Dostawy do Biur i Urzędów.

BIURO MIERNICZE

INŻYNIER

ALEKSANDER PAWLIKOWSKI

Hoża 8.

WARSZAWA

Telefon 97-47.

FIRMA EGZYSTUJE OD ROKU 1914.

WYKONYWA:

TRJANGULACJE, POMIARY MIAST, KOMASACJE, PARCELACJE, REGULACJE SERWITUTÓW.

POMIARY POSIADŁOŚCI ZIEMSKICH, POMIARY PRZESTRZENI LEŚNYCH. (URZĄDZENIA LASÓW).

SPORZĄDZA DOWODY POMIAROWE, PRZEPROWADZA STUDJA KOLEJOWE i HYDROTECHNICZNE.

UDZIELA EKSPERTYZ i KONSULTACJI.

TERMOMETRY, MANOMETRY

Materiały optyczne

Piorunochrony

Telefony, materiały instalacyjne elektryczne

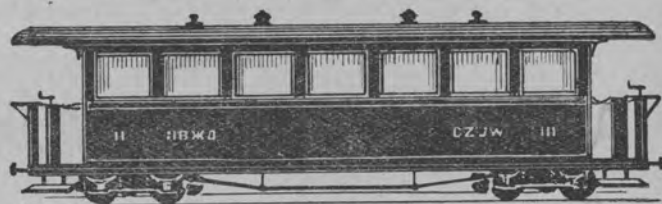
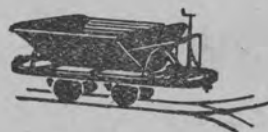
poleca

STANISŁAW STRAUS

Warszawa Al. Jerozolimska 22 tel. 153-52

Firma egzystuje od 1886 r.

Rok założenia 1871.

TOWARZYSTWO AKCYJNE

FABRYKI WYROBÓW ŻELAZNYCH

WŁ. GOSTYŃSKI i S-ka

w WARSZAWIE, MOKOTOWSKA 3, TELEF. 14-64 i 14-84.

SKŁAD FABRYCZNY: WIERZBOWA 3, TELEFON 14-85.

WAGONY wąskotorowe: osobowe i towarowe. Wagony dla tramwajów elektrycznych: motorowe i przyczepne. Wagony do celów wojskowych. WAGONIKI dla fabryk, kopalń, cukrowni, przemysłu leśnego i rolnictwa. ZWROTNICE, KRZYŻOWNICE, TARCZE OBROTOWE dla kolei normalnych i wąskotorowych. NARZĘDZIA do budowy i eksploatacji kolei żelaznych. WÓZKI bagażowe: dwu- i trzy kołowe: żelazne i drewniane.

Fabryka wykonała między innymi: Wagon motorowe i przyczepne dla tramwajów elektrycznych miejskich w Żytomierzu, Kijowie, Ekaterynosławiu, Piatigorsku, Saratowie, Niższym-Nowogrodzie, a ostatnio w Warszawie (wagon przyczepne), wagon wąskotorowe, osobowe dla T-wa Warsz. Dróg Żel. Dojazdowych, towarowe dla cukrowni „Zbiorsk”, „Ciechanów”, „Zagłębia”, Mirkowskiej fabryki papieru, Warszawskiej Dyrekcji Kolei Państwowych.

KONSTRUKCJE ŻELAZNE: Hale, wieże, wiązania dachowe, słupy, cieplarnie, werandy, schody, okna, urządzenia rzeźni.

DZIAŁ MECHANICZNO-ŚLUSARSKI: Dźwigarki budowlane, dźwigniki do wagonów i parowozów, kolejki i dźwigniki do rzeźni, żorawie obrotowe, kafary ręczne i parowe, kuźnie polowe, brony sprężynowe, beczki i zbiorniki, taczki do węgla i betonu, balkony, balustrady, ogrodzenia, krzyże, żyrandole, żaluzje z blachy falistej.

MEBLE METALOWE: Łóżka typu angielskiego: żelazne lakierowane, mosiężne i niklowane, łóżka dla koszar i szpitali, materace z drutu stalowego, umywalnie, szafki, lodownice pokojowe, meble ogrodowe, urządzenia szatni.

ODLEWY z żelaza, mosiądzu, aluminium, cynku i tp.

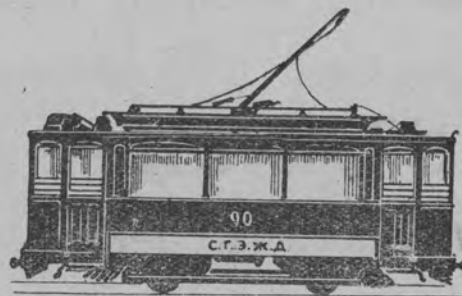
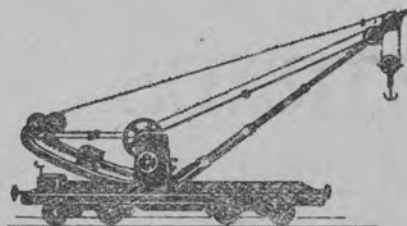
SPAWANIE elektrycznością i autogenem.

WSZELKIE WYROBY KUTE: surowe i obrabione.

CIĄGARNIA RUR i karnesów różnych profili.

WALCOWANIE blachy falistej.

STOLARNIA MECHANICZNA.

Fabryka instrumentów Geodezyjnych, Rysunkowych i Magazyn Optyczno-Techniczny

poleca:

NIWELATORY:-:

TEODOLITY:-:-:

PANTOGRAFY :-:

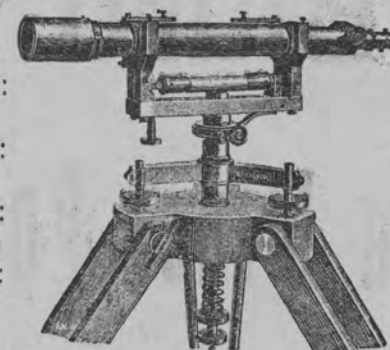
PLANIMETRY :-:

SKALE :-:-:-:

MIARY :-:-:-:

CYRKLE :-:-:-:

LORNETKI :-:-:-:

G. GERLACH

Warszawa — Osolińskich 4

WYŁĄCZNA REPREZENTACJA
NA POLSKĘ najlepszych amerykańskich
maszyn do pisania

„UNDERWOOD”

Arytmometry „ORIGINAL ODHNER”

Aparaty do Kopjowania

„ELLAMS'A” i inne,

Taśmy, kalki i t. p.

Biuro Związku Miast Polskich

Warszawa, Miodowa 7,

tel. 107-11

udziela miastom wszelkich informacji w sprawach zakupów urzędzeń i materiałów do budowy i prowadzenia przedsiębiorstw miejskich i zakładów użyteczności publicznej, biur miejskich i t. p.;

załatwia zamówienia miast na wszelkie zakupy;
pośredniczy w zawieraniu umów z przedsiębiorstwami i firmami, podejmującymi się wykonania urzędzeń miejskich.

ERRATA:

Str. 11 wiersz 4 od końca:

zamiast „zaznaczyć” — winno być „życzyć”

„ 39 ostatni wiersz:

zamiast „wyżej” — winno być „niżej”

„ 66 wiersz 1 — 3.

zamiast: 1) Udział w państw. pod. dochodowym.

2) „ w podatkach państwowych.

3) Podatki samoistne.

winno być: 2. Udział w podatkach państwowych

1) udział w państw. pod. dochodowym

3. Podatki samoistne.

Dr. PROF. A. SULIGOWSKI.

O reformie prawa wyborczego do ciał ustawodawczych, a także do ciał samorządowych, a w szczególności miejskich.

Kiedy po wielowiekowej pracy skierowanej ku opanowaniu sił natury i ku ułatwieniu bytowania człowieka na tej ziemi wytworzyły się wielkie ugrupowania i ustaliło się współżycie w związkach państwowych, obejmujących szerokie i liczne rzesze ludzkie, zrodziły się i zrodzić się musiały wątpliwości i trudności w sprawie urządzenia życia tych wielkich aglomeratów.

W tej pielgrzymce społeczeństwo ludzkie poddawało się różnym sposobom i różnym formom rządzenia, zarzucając stare, gdy te stawały się w miarę czasu nieodpowiednimi, a przyjmując nowe, jakie przy zmieniających się warunkach okazywały się odpowiedniejszymi. Zmiany tego rodzaju łączyły się niekiedy z ostreimi walkami pod hasłem nowych pragnień i nowych pomysłów przeciwko tym, którzy przeobrażeń, jakie życie społeczne sprowadzało, nie umieli lub nie chcieli zrozumieć. Na drodze tego pochod, gdy rządy absolutne monarchiczne się przeżyły, podniesioną została idea wszechwładztwa ludu, idea, wedle której wszelka władza z woli ludu powstawać i na tej woli opierać się powinna.

Idea ta nie obcą była ludziom w dawno minionych wiekach, genialne umysły przeczuwać ją mogły oddawna, przecież wysunęła się ona na czoło życia społecznego dopiero przez walkę z absolutyzmem. Pewne wstępne, że tak powiem, objawy tej myśli ujawniały się znacznie wcześniej w krajach kultury anglo-saskiej, pewne wstępne objawy, chociaż skażone przez piętno stanowości, ujawniały się nawet w dawnej Rzeczypospolitej Pol-

skiej, jednakże idea ta z całą siłą narzuciła się ludzkości z chwilą wybuchu wielkiej rewolucji francuskiej. Wystarczy przytoczyć znaną wszystkim prawnikom deklarację praw człowieka i obywatela z r. 1789.

W związku z tą ideą przyszły, nie obce zresztą ludziom dawniejszej epoki, zasady równości obywatelskiej, w imię których to zasad każda jednostka, wchodząca w skład wielkiego aglomeratu ludzkiego, to jest narodu i państwa, ma prawo domagać się wolności i sprawiedliwości, bo wszyscy ludzie rodzą się sobie równi, chociaż osobiste zdolności i przymioty, wykształcenie i wiedza wyróżniać mogą jednych od drugich.

W następstwie idei wszechwładztwa ludu zrozumiano, że każde państwo posiadać powinno swoje przedstawicielstwo, złożone z ludzi, powołanych przez lud do stanowienia norm prawnych dla życia w państwie. Walki o takie przedstawicielstwo wypełniają cały wiek dziewiętnasty i doprowadzają do ustalenia takiej formy rządzenia ludem, jeżeli nie we wszystkich, to przynajmniej w kulturalnych państwach europejskich. Przedstawicielstwo narodowe, a więc wybrane przez lud parlamenty i senaty układają ustawy, obowiązujące dla wszystkich w państwie.

A w dalszym ciągu wypłynęła sprawa form i sposobów wybierania tych przedstawicieli ludu. Okazało się przytem, że ta sprawa nie jest ani tak łatwą, ani tak prostą, jakby to się na pierwszy rzut oka wydawać mogło.

Po krótkich doświadczeniach przekonano się, że zadanie wybrańca łączy się z dużymi trudnościami, że wymaga ono pracy, że wymaga przetrzeźwionego postępowania, że wymaga wielkiej czujności i roztropności.

Pomijając w tej chwili praktyki odbyte w krajach kultury anglosaskiej i w amerykańskich Stanach Zjednoczonych, na kontynencie Europy Zachodniej i Środkowej czyniono coraz to nowe próby i eksperymenty, ustalające coraz to nowe sposoby wybierania przedstawicieli narodu. W ciągu stu z górą lat powstała mozajka najróżnorodniejszych pomysłów, powstała obszerna literatura przedmiotu, szeregi poważnych pisarzy poświęciło tej sprawie wiele myśli i pracy, w imię dobra ludu, dla zapewnienia mu dobrego i zdrowego orędownictwa jego interesów.

Przebieg tej sprawy jest ciekawy i zasługuje na uwagę.

Zaczęto, jak we Francji, od wyborów dwustopniowych. W imię powszechności wyborów Konwent z epoki rewolucji w konstytucji z d. 3 września 1791 r. powołał szerokie masy do wyborów, ale z tem na podstawie oddzielnej noweli zastrzeżeniem, że ludność wybiera tak zwanych wyborców, którzy dopiero wybierają posłów do ciała prawodawczego. Obawiano się, że nieprzyzwyczajona do wyborów ludność nie zdoła odrazu trafnie przeprowadzić wyborów.

Niezależnie od tego, zarówno we Francji jak i w innych krajach, wprowadzano różne ograniczenia. Ustanawiano cenzus albo naukowy, albo podatkowy, inaczej mówiąc dopuszczano do wyborów osoby, posiadające pewne wykształcenie, albo też płacące tej czy innej wysokości podatki. Kiedy indziej ustanawiano kurje wyborcze, jak w państwach niemieckich i w Austrii, czyli dzielono ludność na grupy wedle zawodów lub podatków i dozwolano każdej kurji wybierać pewną część posłów. Niekiedy ograniczano wybory w pewnych dzielnicach państwa lub dla pewnych narodowości, jak to miało miejsce w Rosji już w dwudziestym wieku, ponieważ w tym kraju dopiero na początku wieku bieżącego doszło do tworzenia przedstawicielstwa narodowego. Słowem poddawano wybory w różnych krajach różnorodnym ścieśnieniom.

I dopiero powoli i stopniowo zbliżano się do wyborów powszechnych, równych i bezpośrednich. Ale na to potrzeba było prawie całego stulecia.

Wprawdzie we Francji nastąpiło to wcześniej, a mianowicie podczas rewolucji 1848 r. rząd tymczasowy w konstytucji z d. 4 listopada 1848 r. zapowiedział powszechne prawo wyborcze, ale w noweli wyborczej z d. 15 marca 1849 r. wprowadził zastrzeżenie, że dla przyjmowania udziału w wyborach należało wylegitymować się z trzyletniego stałego zamieszkania w pewnym okręgu. Zastrzeżenie to wprowadzało pewną trudność dla niektórych grup i było niepopularne, to też Ludwik Napoleon podczas zamachu stanu dekretem z d. 2 grudnia 1852 zniósł to zastrzeżenie, torując sobie w ten sposób drogę do popularności i do plebiscytu, który wnet zatwierdził go na stanowisku Cesarza Francuzów.

Tym sposobem od r. 1852 ustaliło się powszechne prawo wyborcze do parlamentu francuskiego, i rozumie się bezpośrednie, przy zupełnym zniesieniu dwustopniowych wyborów.

Dało to początek ustalaniu się powszechnego prawa wyborczego na kontynencie Europy.

Jakoż w r. 1871, gdy po wojnie prusko-francuskiej utworzone zostało Cesarstwo Niemieckie, ustanowiono powszechne głosowanie do parlamentu niemieckiego. Zrobiono to z pobudki politycznej, licząc na to, że wśród szerszych warstw niemieckich tkwiło dążenie do zjednoczenia Niemiec, wbrew partykularyzmem, którym hołdowały warstwy zamożniejsze w oddzielnych państwach niemieckich. Jednakże, wprowadzając to powszechne głosowanie, zachowano bez zmiany systemy wyborcze, przeważnie kurjalne i oparte na wysokich cenzusach, jakie istniały w oddzielnych państwach wchodzących w skład Rzeszy Niemieckiej.

We Włoszech ustalono powszechne głosowanie w r. 1880. Austria posiadała systemy kurjalne — i dopiero w r. 1896 wprowadzono tam piątą

kurję powszechnego głosowania dla wyboru dodatkowych posłów do wiejskiej rady państwa. Portugalja otrzymała powszechne głosowanie w r. 1884, Holandja w 1887 r., Hiszpanja w 1890 r., Belgja w 1893 r., Szwecja w 1896 r., Bulgaria w 1897 r., Norwegja w 1898 r., Danja w 1901 r., Serbja w 1901 roku.

Nie trzeba jednak przypuszczać, że we wszystkich tych krajach ustaliło się prawo wyborcze istotnie powszechne, równe i bezpośrednie. Zachodziły pewne różnice, polegające na wprowadzeniu w niektórych krajach ograniczeń, chociaż niezbyt dotkliwych.

Obok tego zaznaczyć trzeba, że wybory do izb wyższych, czyli do tak zwanych najczęściej senatów, mniej więcej wszędzie, gdzie takowe istnieją, podlegają przepisom ostrzejszym i nie odpowiadają wyborom równym, powszechnym i bezpośrednim. Nawet we Francji senat francuski układa się wedle innej metody, dużo odmiennej od wyborów do parlamentu.

W wyborach do Senatu francuskiego przyjmują udział posłowie do parlamentu, członkowie rad generalnych (departamentowych) i okręgowych miejscowego samorządu oraz wybrani przez gminy miejskie i wiejskie delegaci.

Temu ciąglemu rozszerzaniu idei głosowania powszechnego towarzyszy stopniowe i ciągle doskonalenie wyborów.

Wychodząc z zasady, że ciało prawodawcze jako przedstawicielstwo kraju odbijać w sobie powinno rozmaite kierunki myśli politycznej i myśli społecznej, jakie w danym państwie istnieją, zaczęto wprowadzać pewne do wyborów korektywy, mające zapewnić udział w ciele prawodawczym nawet drobniejszym ugrupowaniom.

Dla dojścia do takiego rezultatu służą okręgi wyborcze kilkomandatowe i głosowanie na listy (*scrutin de liste*). O ileby ludność wybierała w okręgu jednego posła, musiałoby z urny wyjść nazwisko popierane przez większość istniejącą w danej miejscowości, przy kilkomandatowych okręgach mogą posiadać swego posła różne grupy.

Aby to jednak się stało, nie wystarcza tworzenie większych okręgów i wyznaczenie im pewnej ilości mandatów oraz głosowanie na listę, trzeba jeszcze ustalić odpowiednie dla tego celu zasady głosowania. I w tym względzie zrodziły się liczne pomysły, które w różnych krajach znalazły zastosowanie.

Z pomiędzy tych pomysłów zasługuje na podkreślenie system wyborów proporcjonalnych. Pierwszą myśl rzucił Anglik Hare jeszcze w r. 1857 w książce pod tytułem: *The Machinery of representation*. Wedle jego projektu za podstawę wyborów służy tak zwany iloraz wyborczy.

Jeżeli w pewnym okręgu ilość wyborców dochodzi do 100.000 wyborców, a mandatów do zapełnienia jest 10, to iloraz wyobraża 10.000. Za wybranego będzie też uznany ten, kto przy wyborach otrzyma 10.000 głosów z dodaniem jednego. Z chwilą, gdy rachunek daje taki rezultat, dalsze obliczanie co do danego kandydata ustaje, rozpoczyna się liczenie na drugiego, a następnie na trzeciego i tak dalej. Dodać trzeba, że wedle tego systemu każdy wyborca może na karcie wyborczej postawić więcej nazwisk, aniżeli wypada posłów, z tem zastrzeżeniem, że głosy jego przyjęte będą w ilości odpowiadającej liczbie mandatów, w kolei balotowanych kandydatów.

System ten rozwinął i nadał mu szerszy rozgłos belgijski prawnik d'Hondt. Wedle jego zasady głosy zebrane na każdą listę wyborczą dzielą się przez jeden, dwa, trzy i tak dalej z tem zastrzeżeniem, że tylko pierwszemu nazwisku przyznaje się tyle głosów, ile lista otrzymała, drugiemu już tylko połowę tych głosów, trzeciemu jedną trzecią i tak dalej. Ma to ten skutek, że listy grup mniej licznych, na które pada niewiele głosów, mogą konkurować z listami wielkich grup, a mianowicie z nazwiskami, które na listach wielkich grup stoją na trzecim, czwartym, piątym i wogóle na dalszym miejscu. Równa się to osłabieniu głosującej większości, przy jednoczesnym wzmocnieniu mniejszości i ułatwia mniejszościom wprowadzenie do ciała ustawodawczego swoich przedstawicieli. System ten pozyskał zastosowanie w Belgji, konstytucja belgijska z r. 1899 przyjęła go za podstawę do wyborów.

Ograniczenie większości, jakie z tego systemu wynika, dało powód do tworzenia obok list wyborczych okręgowych tak zwanych list państwowych, a mianowicie część posłów i część senatorów zazwyczaj $\frac{1}{5}$ z ogólnej liczby wchodzi do ciał prawodawczych przez listy państwowe, które stanowią jakgdyby uzupełnienie list okręgowych.

Przy wyborach po okręgach mniejszości wprowadzają do ciał prawodawczych swoich kandydatów pomimo niskiej stosunkowo ilości pozyskanych na swoje listy głosów, otóż listy państwowe zapewniać mają wielkim ugrupowaniom, chociaż częściowe pokrycie poniesionych strat. W szczególności wedle ustaw wyborczych z r. 1922 u nas obowiązujących za pomocą list państwowych wprowadzają swoich kandydatów do ciał prawodawczych tylko te grupy i te stronnictwa, które zdołały przeprowadzić swoich kandydatów do sejmu conajmniej w sześciu okręgach wyborczych, a do senatu conajmniej w trzech okręgach* — listy państwowe ugrupowań, które nie osiągnęły podobnego rezultatu, nie są uwzględniane.

* Art. 94 ustawy wyborczej do Sejmu i Art. 15 takiejże ustawy do Senatu.

Pomijając niektóre mniej charakterystyczne pomysły, należy mi wspomnieć o systemie pluralnym. Twórcy tego systematu, jak np. Lubbock, późniejszy lord Avebury uważają, że głosy nie liczyć, ale ważyć należy, inaczej mówiąc, że należy liczyć się z wykształceniem, wiedzą i doświadczeniem, mnożąc głosy tych, którzy rozumienie życia i jego potrzeb w większym od innych posiadają stopniu.

Wedle tego systemu osoby posiadające wyższe wykształcenie, ludzie starsi, ojcowie rodzin otrzymują dodatkowe głosy w ten sposób, że głosy ich liczą się za dwa głosy, za trzy głosy albo i za więcej głosów. I tak w Belgii ojcowie rodzin otrzymują jeden dodatkowy głos, posiadający wyższe dyplomy oraz sprawujący samodzielnie pewną profesję dwa dodatkowe głosy, posiadacze własności nieruchomości otrzymują także jeden głos z tem jednakże zastrzeżeniem, że przy wyborach do ciał prawodawczych jedna osoba nie może posiadać więcej jak trzy głosy, natomiast przy wyborach do ciał samorządowych może posiadać cztery głosy.

Różnorodne te pomysły nie znalazły echa w kraju, który był kolebką życia parlamentarnego. System wyborczy kształtował się w Anglii samorzutnie niezależnie od nowoczesnej doktryny powszechnego głosowania. Jakoż Anglja posiada izbę lordów, opartą na dziedzicznym piastowaniu mandatów, a co do izby gmin czyli parlamentu angielskiego z prawa wyborczego korzystają posiadacze lub dzierżawcy ziemi, posiadacze lub dzierżawcy nieruchomości, lokatorowie płacący podatek na biednych, przedstawiciele korporacji miejskich i profesorowie uniwersytetów.

Swoisty też był rozwój prawa wyborczego w Stanach Zjednoczonych, które są przedstawicielami kultury anglo-saskiej.

Już konstytucja z r. 1787 ułożona pod egidą twórcy tego państwa George'a Washingtona ustaliła powszechne, równe i bezpośrednie prawo wyborcze i do parlamentu i do Senatu państwowego, przecież od udziału w wyborach byli wyłączeni i indjanie i murzyni, czyli cała ludność tubylcza. Przyznano szeroko prawo głosowania, ale tylko osadnikom europejskim, którzy stanowili elitę tamtejszego społeczeństwa. I dopiero po ośmiu dziesiątkach lat, a mianowicie w części w roku 1865, a ostatecznie w r. 1870 dopuszczono i indjan i murzynów do udziału w wyborach.

Dodać należy, że w niektórych wchodzących w skład tego państwa Stanach istnieją dotąd pewne ograniczenia.

Rzecz godna uwagi, że do wspomnianego powyżej ograniczenia ludności tubylczej w tem państwie dopuścił człowiek niezwykle, człowiek genialny, jakim był George Washington.

Jak widzimy, powszechne głosowanie uzupełniane i poprawiane na

różne sposoby pozyskało obywatelstwo w życiu różnych narodów i krajów i coraz bardziej się rozpowszechnia.

Gdyby kto jednak postawił zapytanie, czy system ten pomimo zastosowania różnych uzupełnień i poprawek odpowiada sprawiedliwości, i czy daje zawsze dodatnie rezultaty, nie moglibyśmy dać potwierdzającej odpowiedzi. Te korektywy nie usunęły przekupstwa przy wyborach i nie zapewniły społeczeństwu wyboru najlepszych i najzdolniejszych ludzi. Sprawa stoi otwartą i zapewne nie tak prędko zamkniętą będzie.

Pisarze tej miary, jak francuscy Courcelle-Seneuil i Drumont, Bonney i Esmein, jak niemieccy Bluntschli, Georg Meyer, Schaeffle i Jellinek, jak belgijski Legey, jak angielscy John Stuart Mill i Lubbock, jak włoski Brunialti wykazują wady wszystkich pomysłów i załamują ręce nad trudnościami, jakie przy wyborach się rodzą i nad pomyłkami, jakie z nich wynikają.

Najdosadniej może wypowiedział to znakomity pisarz francuski Bourget w znanej książce pod tytułem: *Le disciple*, wydanej w roku 1889. Oto, co on mówi: (str. V)

„Francja widziała panów chwili, którzy w imię wolności tępil najdroższe jej wierzenia, widziała polityków hazardu, którzy z głosowania powszechnego czynili narzędzie panowania i środek do zdobycia wysokich stanowisk dla swej bałamutnej miernoty. Ona ulega powszechnemu głosowaniu, tej najbardziej monstrualnej i najbardziej niesprawiedliwej tyranii, gdyż siła liczby jest najbardziej brutalną, nie mając za sobą ani odwagi, ani talentu”.

A wydarzenia wyborcze ostatniej chwili we Francji, czyż nie wprowadziły w zdumienie? Odrzucenie człowieka tej miary, co Poincaré, sztuczne wywołanie dymisji ze strony Millerand'a, czyż nie budzą poważnych wątpliwości?

Dla pełności obszaru niech mi wolno będzie wspomnieć jeszcze o udziale kobiet w wyborach. Przez długie lata o dopuszczeniu kobiet do wyborów nie było mowy. Ograniczenia w dziedzinie prawa cywilnego praktykowane w różnych kodeksach, zwłaszcza dla kobiet zamężnych, conajmniej odwracały myśl społeczeństwa od dopuszczenia kobiet do pracy prawodawczej.

Prawo sejmowe z r. 1906 ogłoszone dla Finlandji zrobiło wyłom, nadając kobietom prawa wyborcze polityczne narówni z mężczyznami. Co prawda w różnych Stanach Zjednoczonych Ameryki uczyniono to wcześniej, w każdym jednak razie Finlandzka ustawa sejmowa wywołała ruch w tym kierunku. We Francji dotąd kobieta z prawa wyborczego politycznego nie

korzysta, ale w konserwatywnej Anglii dopuszczono niedawno po wielkiej wojnie kobiety do parlamentu, to jest do izby gmin.

Zwróćmy się teraz do stosunków naszych.

Wybory do pierwszego Sejmu Ustawodawczego dokonane zostały na zasadzie dekretów z d. 28 listopada 1918 r. wydanych przez Naczelnika Państwa.

W dekretach tych przyjęto jako zasadę: powszechne, równe, tajne, bezpośrednie i bez różnicy płci wybory, przy zastosowaniu proporcjonalności wedle systemu d'Hondta i przy głosowaniu na listy.

A więc stanęliśmy odrazu na gruncie ostatnich pomysłów, jakie życie europejskich społeczeństw wydało.

Nie pozostało to bez wpływu na dalszy bieg sprawy. Konstytucja z d. 21 Marca 1921 r. przyjęła w art. 11 powszechne, tajne, bezpośrednie, równe i stosunkowe głosowanie dla Sejmu i tożsamo w art. 36 dla Senatu, a ordynacje wyborcze z d. 28 lipca 1922 r. zasady te w odpowiedni sposób rozwinęły.

Próżno byłoby rozводить się, czy to dobre, czy złe. Konstytucja obowiązuje i ordynacje posiadają moc ustaw obowiązujących. Mam przekonanie, że kraj pozbawiony życia politycznego przez długie lata, kraj świeżo wyszły z pod ucisku niemieckiego i rosyjskiego i z pod obłudnej polityki austriackiej, kraj, który w dzielnicy b. Kongresówki i na kresach wschodnich nie wyszedł jeszcze z analfabetyzmu mas ludowych, otrzymał ostatnie pomysły wyborcze o wiele zawczasie. A przecież, gdyby mnie zapytano: czy można cofnąć się z tej drogi, odpowiem, że to rzecz bardzo trudna. Są już jura acquisita, są już prawa nabyte, których odebrać ludności nie można tak łatwo, nie mówiąc o tem, że zmiany do konstytucji w obecnych ciałach prawodawczych nie mogą być jeszcze uchwalone (Art. 125 konstytucji). Dopiero drugi z kolei Sejm może to uczynić. A przecież kto widział czy to w Sejmie Ustawodawczym, czy w ciałach prawodawczych obecnych ten brak przygotowania do trudnego zadania, ten musi odczuwać, że szerokie prawa wyborcze przedwcześnie zostały nadane, że pożądane są zmiany, że pożądana jest reforma. Skoro jednak o zmianie trudno mówić, trzeba ratować sytuację na innej drodze, na drodze czujności społecznej, na drodze ciągłej i nieustającej kontroli na tem, co się w ciałach prawodawczych dzieje, trzeba dopominać się o dobro państwa, o dobro Ojczyzny.

Można też trochę liczyć na dobre strony natury polskiej, na patriotyzm polski. Można liczyć, że w trudnej chwili wybrańcy ludu, chociażby niedostatecznie przygotowani, nie zapomną o obowiązku, jaki na nich ciąży i nie dadzą się pochłoniąć przez namiętności i uprzedzenia.

Przejdźmy z kolei do samorządu, a w szczególności miejskiego.

Najprzód musimy zaznaczyć, że mniej więcej we wszystkich państwach wybory do rad miejskich urządzone są nieco odmiennie, aniżeli do parlamentów.

Francuzi odróżniają dwa pojęcia: electorat politique, wybory do ciał prawodawczych i electorat administratif, wybory do ciał samorządowych.

I słusznie, bo zadania jednych i drugich są bardzo różne. Gdy ciała prawodawcze ustalają ogólne normy dla życia w państwie, to ciała samorządowe kierują bezpośrednio życiem i jego różnymi przejawami. One załatwiają bieżące sprawy, dotyczące czy to budownictwa, czy aprowizacji, czy szkół, czy zdrowotności, czy dochodów i wydatków, i chociaż w hierarchji państwowej zajmują niższe stanowisko, chociaż ich działalność obejmuje sprawy lokalne, to przecież dla sprawnego działania potrzebni w nich są ludzie posiadający szersze doświadczenie życiowe. I to jest pierwszy powód, dla którego wybory do samorządów, a w szczególności do samorządu miejskiego poddane bywają ostrzejszym ścieśnieniom.

Zasady tych wyborów do tej pory w drodze prawodawczej u nas ustalone nie zostały. Posiadamy rozmaite przepisy w oddzielnych dzielnicach, noszące charakter tymczasowych.

W b. Kongresówce ostatnie wybory do rad miejskich dokonane zostały na wiosnę 1919 r. na podstawie dekretu Naczelnika Państwa z d. 12 grudnia 1918 r., mocą którego rozciągnięto pięcioprzymiotnikowe głosowanie i na wybory do samorządu miejskiego. Jednakże dekrety Naczelnika Państwa wydane w końcu 1918 r. i na początku 1919 r. przed otwarciem Sejmu Ustawodawczego ulegają rewizji normalnego ciała prawodawczego. Okoliczność, że pięć lat upłynęło i dekret nie został zrewidowany, nie zmienia położenia rzeczy, i nie przesądza, jakie mogą być przyjęte przez ciała prawodawcze dla wyborów do samorządu miejskiego podstawy.

W Wielkopolsce wybory do rad miejskich opierały się na rozporządzeniu miejscowej Naczelnej Rady Ludowej z d. 11 lutego 1919 r., które to rozporządzenie w swoich dyspozycjach zbliżało się do dekretu Naczelnika Państwa z d. 13 grudnia 1918 r. I to rozporządzenie nosiło charakter tymczasowego. Wybory były przeprowadzone w roku 1920.

Podobnie stało się na kresach wschodnich, na zasadzie rozporządzenia Komisarza Głównego Ziem Wschodnich z d. 25 czerwca 1919 r. Wybory tam były dokonane w roku 1919.

Co do Małopolski rady miejskie kompletowane były jeszcze przed wojną w roku 1914 na zasadzie dawnych przepisów z lat 1870, 1889, 1896 i 1901 za pomocą kół wyborczych.

Ze względu że miasta główne Kraków i Lwów posiadały własne ustawy miejskie, a dalej 30 miast większych rządziło się inną ustawą, drobne zaś miasta znowu inną, istniały przeto uzupełniane w różnych latach ordynacje wyborcze, oparte na systemie kurjalnym.

Dodać trzeba, że Polska Komisja Likwidacyjna w Krakowie rozporządzeniem z d. 10 grudnia 1918 r. do istniejących trzech kół wyborczych dodała czwartą kurję dla osób pozbawionych praw wyborczych. Podział kół jest następujący: koło inteligencji, koło własności nieruchomości, koło więcej opodatkowanych, koło mniej opodatkowanych.

Wybory od roku 1914 nie były w tej dzielnicy odnawiane.

Obecnie rząd powziął zamiar usunięcia tej różnorodności przepisów i złożył do Sejmu zarówno projekt nowej ustawy miejskiej, jakoteż projekt nowej ordynacji wyborczej do rad miejskich, dla wszystkich dzielnic polskich. O ile dotyczy ordynacji wyborczej, przyjęto w niej powszechne głosowanie, zmoderowane za pomocą pluralności. Jakoż ojcowie rodzin otrzymują głos dodatkowy, osoby pozostające na służbie państwowej lub samorządowej otrzymują także głos dodatkowy, podobnież ci, co brali udział w wojnie lub są weteranami z powstania 1863 r., również władający językiem polskim w słowie i piśmie.

Wedle tego projektu jedna osoba może posiadać nie więcej jak cztery głosy.

Możnaby zrobić uwagę, czy nie należało jeszcze wyróżnić osoby posiadające wyższe wykształcenie oraz osoby starsze wiekiem. W państwie wysokiej kultury, jakim jest Szwecja, drabinka pluralności rozwiniętą została daleko rozciąglej. Pewne jednostki mogą posiadać kilkadziesiąt, a to aż do stu głosów. Projekt traktował tę sprawę, jak widzimy, bardzo łagodnie.

Inaczej ta sprawa jest załatwioną w kraju najdawniejszego w Europie samorządu, a mianowicie w Anglii. Tam ludność wybiera tylko $\frac{2}{3}$ radnych, a gdy to się stanie, wybrani zapraszają do rady osoby odpowiednie w drodze kooptacji. Tak dobrani radcowie noszą nazwę aldermenów, w odróżnieniu od pierwszych, których nazywają counsellors. Rzeczą godną jest uwagi, że ci aldermen'i uważani są jakgdyby za starszych i przy różnych uroczystościach idą w pierwszym szeregu.

Myśl rządu wprowadzenia pewnej korektywy do głosowania powszechnego przy wyborach miejskich trzeba uważać za szczęśliwą. Zdawałoby się nawet, że można ją było rozwinąć z większą śmiałością.

Nasz samorząd miejski, jakto już się okazało, kuleje. I nic dziwnego. Miasta nasze były zaniedbane w dawnej Rzeczypospolitej, były zaniedbane i później pod obcą okupacją. Niemasz dotąd w Polsce należytego zrozumienia spraw miejskich. W tych warunkach nie wystarcza nadać miastom

samorząd, trzeba zapewnić odpowiednie dla tego samorządu siły i tem się usprawiedliwia potrzeba pewnych zastrzeżeń przy wyborach do rad miejskich.

Na zakończenie niech mi wolno będzie zrobić jeszcze jedną uwagę ogólniejszej natury.

Żyjemy w epoce wielkiej demokratyzacji. Idea zwierzchnictwa ludu w rządach państwa coraz bardziej się ustala, zachwiać tą ideą nikt nie zdoła.

Ale jeżeli na tej idei opiera się powszechne prawo wyborcze, to z niej też wypływa obowiązek sumiennej i wolnej od wszelkich uprzedzeń dla ludu pracy, a co zatem idzie rodzi się potrzeba zapewnienia, aby obowiązek był należycie przez wybrańców ludu spełniany.

Rozlegają się często narzekania na błędy i pomyłki ciał prawodawczych i u nas i gdzieindziej. Mówią, że to kryzys parlamentaryzmu, a właściwie to nie kryzys parlamentaryzmu, to kryzys w dążaniach demokratycznych, których urzeczywistnienie łączy się z wielkimi trudnościami.

Czy przyszłość opanuje te trudności, czy usunie dzisiejsze bolączki?

Przypuszczać się godzi, że przyszłość przyniesie ściślejszą kontrolę działalności wybrańców ludu, a może jednocześnie i ściślejszą kontrolę przygotowania do posłowania.

Zaznaczyć należy, aby Polska, skoro skorzystała z ostatnich pomysłów europejskich, wniosła też ze swojej strony odpowiednie do życia korektywy i aby przyczyniła się do lepszego rozwiązania tej tak ważnej kwestji. Jeżeli komu, to prawnikom polskim przystoi przyjąć udział w tej akcji.

Dr. STANISŁAW NOWAK.

Uwagi nad projektem ustawy o gminie miejskiej.

Artykuły 3, 65, 66, 67, 69 i 70 Konstytucji z d. 17/III — 1921 r. przewidują zakres kompetencji przyszłych ciał samorządowych, podstawy ustroju samorządowego i zasady stosunku przyszłego samorządu do władzy państwowej; wszelkie więc projekty ustaw o gminie miejskiej muszą brać za punkt wyjścia powyższe artykuły naszej Konstytucji.

Projekt ustawy o gminie miejskiej, wniesiony do Sejmu czyni zadość powyższemu postulatowi i jest konsekwentnem rozwinięciem artykułów 3, 65, 66, 67, 69 i 70 Konstytucji Marcowej.

Ponieważ powyższy projekt ustawy o gminie miejskiej spotyka się z krytyką nie tylko niektórych ugrupowań politycznych, lecz i wielu działaczy samorządowych, pragnąłbym rozpatrzyć sporne punkty projektu ustawy i porzucić kilka uwag, dotyczących się zasad omawianego projektu. Zaznaczam, że uwagi moje tyczą się wyłącznie sprawy zastosowania projektowanej ustawy o gminie miejskiej do miast średnich, które mają być wydzielone z powiatów i które mają tworzyć t. zw. starostwa grodzkie. W ścisłym związku z projektem o gminie miejskiej znajduje się i projekt ordynacji wyborczej dla gmin miejskich; ponieważ i tutaj istnieją sporne kwestje, czynię kilka uwag i w tej materji.

I. Podział
miast.

Na podstawie art. 3-A projektu ustawy o gminie miejskiej rozróżnia się gminy miejskie, niewydzielone z powiatu, wydzielone z powiatu i m. stołeczne Warszawę.

Miasta wydzielone z powiatu mają tworzyć samodzielne okręgi powiatowe tak dla administracji państwowej, jak i samorządowej, przyczem zgodnie z art. 3-B wszystkie miasta wydzielone z powiatu, za wyjątkiem Lwowa, Łodzi, Krakowa, Poznania i Wilna, mają prawo do uzyskania osobnej wspólnej dla nich wszystkich państwowej ustawy miejskiej w granicach przepisów projektowanej ustawy.

Art. 3-C głosi, że uznanie miasta za samodzielny powiat miejski następuje na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

Dążenie większych miast wydzielonych z powiatu już na podstawie dziś obowiązującej ustawy z pod wszelkiego wpływu starostów, jako przedstawicieli władzy administracyjnej I instancji, jest powszechne; należy więc powitać z radością projekt ustawy o gminie miejskiej, który przewiduje, że miasta, wydzielone z powiatów, mają tworzyć samodzielne okręgi powiatowe, tak dla administracji państwowej, jak i samorządowej.

W obecnej chwili miasta te tworzą jedynie samodzielne okręgi samorządowe, nie mają jednak praw okręgów powiatowych dla administracji państwowej, tak że cała administracja państwowa na terenie tych miast w obecnej chwili znajduje się w rękach starostów.

Nieuniknionym rezultatem obecnie działającej ustawy jest dualizm władzy na terenie tych miast, co powoduje bezustanne konflikty pomiędzy urzędami administracyjnymi państwowymi i władzami miejskimi. Konflikty te są najczęstsze na polu zarządzeń policji miejskiej, urzędów sanitarnych i budowlanych. Klasycznym przykładem tych konfliktów jest stosunek policji do władz miejskich. Starostowie, którzy nie mają prawa wtrącania się do działalności władz samorządowych miasta wydzielonego, są jednak zwierzchnikami policji miejskiej; ani prezydenci, ani magistraty tych miast nie posiadają prawa wydawania jakichkolwiek poleceń władzom policyjnym, urzędującym na terenie tych gmin miejskich; policja winna wprawdzie współdziałać z władzami samorządowymi, winna im okazywać pomoc w granicach obowiązujących ustaw, w praktyce jednak ta współpraca pozostawia dużo do życzenia, powstają stale nieporozumienia i zatargi pomiędzy magistratem i policją, nierzadkie są wypadki, gdy policja odmawia wykonywania uprawnionych żądań władz samorządowych; następują skargi na policję do władzy nadzorczej.

Projekt ustawy o gminie miejskiej zapobiega tym możliwym starciom na przyszłość, usuwając dwoistość władzy na terenie miast wydzielonych i oddając władzę administracyjną w ręce prezydentów i magistratów; projekt ustawy, przeprowadzając tę doniosłą reformę, opiera się na art. 66 Konstytucji.

W myśl art. 66 Konstytucji władze samorządowe mogą otrzymywać charakter administracyjnych organów państwowych. Otóż tam, gdzie władza samorządowa już dziś stanowi samodzielne okręgi samorządowe, ma ona otrzymać prawa administracyjnych organów państwowych. I inaczej być nie może, leży to bowiem w interesie władzy rządowej, by władze rządowe i władze samorządowe wzajemnie się uzupełniały i by władze rządowe potrafiły wykorzystać władzę samorządową dla celów państwowych i przekazywały jej, tam gdzie ona posiada odpowiednie siły, atrybucje ad-

ministracji państwowej; do takich środowisk należą w pierwszym rzędzie miasta wydzielone z powiatu.

Ten pogląd jest również ogólnie podzielany przez czynniki samorządowe, o czym świadczy Zjazd delegatów Miast Polskich we Lwowie w r. 1922, który jednomyślnie uchwalił poniższą rezolucję, zaproponowaną przez p. dr. Dwernickiego:

„Zjazd delegatów Związku Miast Rzeczypospolitej wyraża przekonanie, że ustrój administracyjny Rzeczypospolitej zgodnie z przepisem art. 65 Konstytucji winien być oparty na rozległym celowo i zgodnie z tegoczesnymi pojęciami i potrzebami zbudowanym samorządzie miejscowym.

Wskutek tego, zgodnie z zasadą dekoncentracji w organizacji administracji państwowej wyrażonej w art. 66 Konstytucji, należy uchylić rozdział władzy wykonawczej w gminach miejskich miast wydzielonych z powiatów, a liczących ponad 25.000 mieszkańców między władze państwowe i samorządowe, natomiast wszystkie kompetencje państwowej władzy administracyjnej powiatowej (starosty) powierzyć magistratom powyższych gmin miejskich i w ten sposób całą władzę administracyjną w mieście skoncentrować w jednym organie administracyjnym. Wskutek tej organizacji władza administracyjna na terenie miejskim będzie dzięki dokładnej znajomości miejscowych stosunków znacznie sprawniejszą, a zarazem znacznie oszczędniejszą, odpadnie bowiem potrzeba ustanawiania władzy starościńskiej dla miast, wydzielonych z powiatów oraz kancelarii kompetencji starostwa i magistratu.

Magistraty działające w powyższym zakresie będą miały charakter i kompetencje starostw grodzkich i w tym zakresie czynności będą podlegały władzom wojewódzkim i Ministerstwu Spraw Wewnętrznych”.

Jest to zasada zupełnie słuszna, bo państwo dla należytego spełnienia swej roli nie może się obyć bez pomocy samorządu, ten więc ostatecznie winien stać się do pewnego stopnia organem pomocniczym dla państwa.

Z tego wynika, jak to słusznie zaznacza p. dr. Sikorski, że ustawy samorządowe powinny to przewidzieć, przeprowadzić zasadę równorzędnego udziału w administracji publicznej czynnika obywatelskiego z biurokratycznym i umożliwić ich łączne działanie.

Jeżeli więc samorząd ma być częścią publicznej administracji, to należy dążyć do zrealizowania tej myśli, do przekazania już dziś władzy administracyjnej samorządom tam, gdzie władza samorządowa jest już do tego przygotowana pod względem państwowo-twórczym, przede wszystkim więc w dużych miastach.

Słuszna jest więc zasada przeprowadzona w projekcie ustawy o gminie miejskiej, że miasta wydzielone z powiatów mają stanowić samodzielne jedno-

stki nie tylko samorządowe lecz i administracyjne, że magistraty tych miast mają mieć prawa starostwa grodzkiego, a prezydenci — starostów grodzkich, obdarzonych pełną władzą starościńską.

Projekt ustawy o gminie miejskiej w artykułach 4—10 omawia sprawę II. Członkostwo gminy. t. zw. członkostwa gminy, przyczem art. 4 głosi, że członkami gminy miejskiej są obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, którzy w granicach gminy miejskiej mają miejsce zamieszkania, miejscem zaś zamieszkania jest ta gmina, w której obywatel ma faktyczne mieszkanie wśród okoliczności wskazujących na zamiar zachowania tego mieszkania na stałe, i że brak jednego z wymienionych czynników, pociąga za sobą utratę członkostwa gminy miejskiej.

Artykuł ten nie jest jasny; wprawdzie w tymże samym artykule czytamy również, że członkowie gminy miejskiej, posiadający prawo wybierania są obywatelami miejskimi, a przysługujące im prawa stanowią miejskie prawo obywatelskie, a art. 18 zaznacza, że prawo wybierania do rady miejskiej ma ten, kto w gminie przynajmniej od roku zamieszkuje; pomimo tego ostatniego wyjaśnienia, sprawa członkostwa gminy nie jest postawiona jasno w projekcie ustawy o gminie miejskiej, bo właściwie nic nie mówi o tem, na czym polegają przywileje członka gminy w porównaniu z nieczłonkiem gminy.

Czy każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej natychmiast po uzyskaniu członkostwa ma prawo do natychmiastowego korzystania ze wszystkich publicznych zakładów i urządzeń gminy miejskiej i jakich?

Ustawa o opiece społecznej wyraźnie mówi, że prawa do trwałej opieki ze strony gminy nabywają obywatele Rzeczypospolitej Polskiej przez co najmniej roczny pobyt w gminie, i że gmina, która nie jest równocześnie zobowiązana do sprawowania opieki trwałej, może domagać się zwrotu wydatków od gminy, do trwałej opieki zobowiązanej i nawet odsłać tam potrzebującego pomocy na koszt gminy, do trwałej opieki zobowiązanej.

Inaczej być nie może; gdyby ograniczyć się tylko do tego zastrzeżenia, że członkiem gminy jest ten obywatel Rzeczypospolitej, który ma faktyczne mieszkanie wśród okoliczności, wskazujących na zamiar zachowania tego mieszkania na stałe, wówczas wszyscy chronicznie chorzy, wszyscy nędzarze i żebracy przenosiliby się tłumnie do większych miast, gdzie są i lepiej urządzone szpitale, gdzie są zamożniejsze zakłady dobroczynne, zamieszkiwaliby w tych miastach z zamiarem zachowania tego mieszkania na stałe i gmina miejska musiałaby ich uznać za swoich członków.

Wprawdzie art. 10 głosi, że w braku odmiennych przepisów ustawowych wszyscy członkowie gminy miejskiej mają prawo korzystania w równej mierze z publicznych zakładów i urządzeń gminy miejskiej, zastrzeżenie więc: „w braku odmiennych przepisów ustawowych”, stwierdza, że artykuł ten nie stoi w sprzeczności z ustawą o opiece społecznej, ale w takim razie z jakich publicznych zakładów i urządzeń gminy miejskiej może korzystać członek gminy miejskiej, który zamieszkuje na terenie gminy miejskiej mniej niż rok?

Wszak nie tylko obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, lecz i każdy cudzoziemiec, zamieszkujący na terenie gminy, ma prawo korzystania z różnych urządzeń gminy i publicznych zakładów, lecz nie na koszt gminy; może on korzystać z oświetlenia elektrycznego, z gazu, z wodociągów, z tramwajów, lecz za odpowiednią opłatą; może korzystać ze szpitali miejskich lecz również za opłatą; o ile prowadzi na terenie gminy miejskiej przedsiębiorstwo handlowe lub przemysłowe, winien płacić odpowiednie podatki etc. etc.; lecz to wszystko nie świadczy bynajmniej o tem, by ten obywatel Rzeczypospolitej miał już zostać członkiem gminy.

Tak pojmowane członkostwo gminy, jak to przewiduje art. 4 może stać się w przyszłości powodem różnych nieporozumień i nieuzasadnionych pretensji t. zw. członków gminy do gminy miejskiej, bo wielu obywateli Rzeczypospolitej uzyskawszy t. zw. członkostwo, zechcą z tego tytułu rościć pretensje do różnych świadczeń, jak np. do trwałej opieki ze strony gminy.

Sprawa ta winna być jasno ujęta i zdaniem mojem, członkostwo gminy winno się uzyskiwać dopiero z tą chwilą, kiedy obywatel Rzeczypospolitej bądź uzyskuje zgodnie z art. 18 projektu ustawy o gminie miejskiej prawo wybierania do rady miejskiej lub też zgodnie z ustawą o opiece społecznej prawo do trwałej opieki ze strony gminy, jednym słowem, by uzyskać członkostwo gminy winno się zamieszkiwać w danej gminie jeden rok, i w tym sensie należałoby rozumieć art. 4 projektu ustawy o gminie miejskiej, głoszącej, że okoliczności wskazujące na zamiar zachowania tego mieszkania na stałe są warunkiem uznania obywatela Rzeczypospolitej Polskiej za członka danej gminy miejskiej.

Art. 18 projektu ustawy o gminie miejskiej określa, kto ma prawo wybierania do rady miejskiej, — otóż prawo to mają posiadać członkowie gminy miejskiej bez różnicy płci, którzy w dniu zarządzenia wyborów ukończyli 21 rok życia, mają w gminie przynajmniej od roku miejsce zamieszkania i co do których nie zachodzi żaden z wypadków, pociągających za

III. Czynne i
bierne prawo
wyborcze.

sobą utratę prawa wybierania w myśl ordynacji wyborczej do sejmu, przy czem członek gminy miejskiej, mający w dniu zarządzenia wyborów przynajmniej od roku w kilku gminach miejsce zamieszkania, może wykonać prawo wybierania na dany okres wyborczy tylko w jednej z nich, według własnego wyboru.

Dotychczas obowiązujący dekret o samorządzie miejskim przyznaje prawo czynne wyborcze tym członkom gminy, którzy zamieszkują stale w gminie od 6 miesięcy; ordynacja francuska zadawała się również 6 mies. okresem zamieszkiwania w gminie; niektóre stronnictwa polityczne są zwolennikami poglądu, że w celu uzyskania czynnego prawa wyborczego wystarczy zamieszkiwanie w gminie miejskiej 6 miesięcy, gdyż inaczej pewna część obywateli mogłaby być de facto pozbawioną czynnego prawa wyborczego.

Uwarunkowanie prawa wybierania do rady miejskiej od czasu zamieszkiwania w danej gminie przynajmniej od roku uważam za sprawę bezsporną. Wykonanie prawa wyborczego jest aktem bardzo ważnym i jednym z najdonioślejszych obowiązków obywatelskich obywatela gminy miejskiej; musi on być wykonany sumiennie, gdyż od sumiennego wykonania tego obowiązku zależy trafny wybór odpowiednich kandydatów do rad miejskich, zaś trafność wyboru zależy w znacznym stopniu od trafnego zorientowania się wyborców co do kwalifikacji kandydatów na radnych miejskich, a to wymaga dłuższego czasu zamieszkiwania wyborcy w gminie miejskiej i dokładnego zaznajomienia się z miejscowymi stosunkami. Ordynacja francuska, zadawała się tylko 6 mies. okresem zamieszkiwania w gminie za wzór dla nas brana być nie może, bo gdybyśmy się mieli wzorować na ustroju komunalnym francuskim, to wówczas napewno stanęlibyśmy wobec takich problematów, które w naszych warunkach byłyby nie do przyjęcia, trudno zaś z całokształtu pewnego ustroju zapożyczać tylko poszczególne wyrwane fragmenty.

Stoję na tem stanowisku, że roczny pobyt stanowić winien minimum tego, co się wymaga od obywatela gminy, by mu nadać czynne prawo wyborcze.

Projekt ustawy o gminie miejskiej przewiduje, że prawo wybierania do rad miejskich uzyskuje się z chwilą ukończenia 21 lat życia.

Teza ta uzyskała większość głosów na Zjeździe delegatów miast polskich we Lwowie w r. 1922; sprawa wieku, dającego prawo wybierania do rad miejskich jest naogół sprawą sporną, co stwierdza choćby i to, że na Zjeździe we Lwowie znaczna ilość delegatów w głosowaniu wypowiedziała się za tem, że dopiero ukończony 25 rok życia winienby nadawać czynne prawo wyborcze.

Sprawa wieku jest kwestją bardzo ważną; istnieje wprawdzie wiele argumentów, które są podawane na korzyść poglądu, że każdy członek gminy miejskiej z chwilą ukończenia 21 roku życia winien nabywać czynne prawo wyborcze, na dowód przytacza się np. ordynację wyborczą francuską, gdzie ukończony 21 rok życia nadaje już czynne prawo wyborcze miejskie; tego rodzaju argumenty należy jednak brać bardzo ostrożnie, o czym wyżej wzmiankowałem.

Następnie podaje się jako bardzo ważny argument, że każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej z chwilą ukończenia 21 roku życia nabywa prawa czynnego wyborczego do Sejmu; pomijając tę okoliczność, jako nie należącą do zakresu niniejszego referatu, że i tu sprawa może być przedmiotem sporu, zwrócić należy uwagę na to, że nie można identyfikować dwóch różnych spraw, prawa czynnego wyborczego do Sejmu i do rad miejskich. Rady Miejskie są ciałami gospodarczymi; decydują one również o wyborze członków magistratu, jako kolegjum, które nietylko ma kierować gospodarką gminy miejskiej, ale i posiadać atrybucje władzy administracyjnej państwowej. Wyborcy miejscy winni posiadać więc znaczny zasób doświadczenia życiowego, umieć oceniać ludzi, zalety i wady ewentualnych kandydatów na radnych. Oczywiście, jeżeli zagadnienie czynnego prawa wyborczego ujmować nie ze stanowiska doświadczenia życiowego, lecz ze stanowiska politycznego, ze stanowiska pewnej doktryny, która nakazuje przyznawać prawa wyborcze czynne już po ukończeniu 21 roku życia, to wydawać się będzie herezją występowanie przeciwko uznaniu 21 roku życia za wiek, nadający prawo czynne wyborcze.

Podaje się częstokroć jako argument za przyznaniem prawa czynnego wyborczego 21-letnim obywatelom na tej podstawie, że obowiązek służby wojskowej w tym wieku jest dostatecznym powodem do przyznania i praw czynnych wyborczych; argument ten nie wytrzymuje krytyki, gdyż sprawy te nie mają nic wspólnego ze sobą; można być bardzo walecznym żołnierzem, bijącym się dzielnie i po bohatersku, a jednocześnie nie mieć najmniejszej znajomości życia publicznego i spraw gospodarczych kraju. Wogóle sprawy wieku nie można rozpatrywać ze stanowiska doktryny, lecz ze stanowiska interesów państwa i ogółu obywateli kraju. Zapewne, że każdy obywatel tylko drogą udziału w życiu publicznym nabiera potrzebnego doświadczenia politycznego, że chcąc nabyć to doświadczenie musi się zainteresować sprawami publicznymi, lecz z drugiej strony nauka życia publicznego drogą przedwczesnego dopuszczania młodych wiekiem obywateli do decydowania o sprawach niesłychanie subtelnych, za jakie uważać należy sprawy gospodarcze miast, może mieć niekiedy niepożądane następstwa. Nauka życia publicznego młodszych wiekiem obywateli miast musi

być tak pokierowana, ażeby ciż obywatele, ucząc się, jednocześnie nie mogli wbrew swej woli, wskutek braku doświadczenia życiowego, szkodzić interesom gospodarczym miast.

Przyznaję najzupełniej że sprawa wieku, jest sprawą sporną i że na tym punkcie nigdy jednomyślności się nie uzyska, jest to sprawa sumienia; ja osobiście stoję na tem stanowisku, że każdy obywatel gminy miejskiej winien dopiero po ukończeniu 25 roku życia otrzymać czynne prawo wyborcze.

Ze sprawą czynnego prawa wyborczego wiąże się i prawo bierne; otóż art. 20 projektu ustawy o gminie miejskiej głosi, że prawo wybieralności do rady miejskiej ma każdy obywatel miasta, który w dniu zarządzenia wyborów liczy co najmniej 25 lat życia i włada językiem polskim w słowie i piśmie.

Sprawa wieku przy biernym prawie wyborczem nasuwa też same refleksje, co i przy prawie czynnym wyborczem, i to a fortiori; argumenty pro i contra mogą być podobne; ja osobiście jestem tego zdania, że dopiero ukończony 30 rok życia winien nadawać prawo bierne wyborcze do rad miejskich; odpowiedzialność radnych jest stokroć większa, niż wyborców.

Tutaj pragnąłbym zwrócić uwagę na jedną, zdaniem moim, ważną okoliczność.

Otóż w myśl projektu ustawy o gminie miejskiej, roczny pobyt w gminie nadaje prawo wyborcze bierne.

Doświadczenie życiowe wskazuje, że jest to termin zbyt krótki; iluż to obywateli miasta mieszka w danej gminie przelotnie, rok lub półtora roku; ten krótki pobyt w danej gminie nie wiąże go zbyt silnie z gminą; nie budzi się w nim jeszcze to, co nazwać by można patriotyzmem lokalnym i dlatego obywatel ten nie przywiązuje się jeszcze do miasta, nie przejmuje się zbytnio sprawami gminy, nie zna dobrze stosunków miejscowych, nie zna ludzi, sam nie jest dobrze znany, jednym słowem jako ewentualny radny nie może być tak pożyteczny dla gminy, jak ten, co szereg lat przeżył w gminie. Sądziłbym więc, że chcąc uzyskać zespół radnych, którzyby mogli pracować dla gminy z większym pożytkiem, należałoby nadać prawo bierne wyborcze tylko tym obywatelom, którzy zamieszkują w gminie co najmniej od dwóch lat, i w tym duchu należałoby zmienić art. 20 projektu ustawy o gminie miejskiej.

Z artykułem 20 wiąże się art. 11, który mówi, że każdy członek gminy, posiadający prawo wybieralności, jest obowiązany przyjąć bezpłatny urząd z wyboru w gminie, przyczem kto bez powodu uznanego za usprawiedliwiający, wzbrania się przyjąć urząd lub przyjęty dalej sprawować, może być pociągnięty do świadczeń pieniężnych na rzecz gminnej opieki

społecznej, a w razie ponownego uchylecia się, może być pozbawiony na takiż okres czasu prawa wybierania i wybieralności do organów gminnych.

Artykuł ten jednocześnie podaje okoliczności zwalniające od obowiązku przyjęcia lub dalszego sprawowania urzędu.

Tutaj zaznaczyć muszę, że na Zjeździe delegatów miast polskich w Katowicach w r. 1923, uchwalono jednocześnie zasadę, że przymus przyjęcia mandatu z wyboru nie powinien być wprowadzony.

Obowiązek przyjęcia udziału w pracach organów gminnych wzorowany jest na ustawodawstwie niemieckiem.

P. dr. Sikorski motywuje konieczność wprowadzenia przymusu tem, że jest cechą wysokiej kultury, aby nie tylko umieć ustanowić dobre prawa, ale także poddać się karnie ich przepisom, i że do osiągnięcia stopnia najwyższej doskonałości przez niemieckie zarządy miast przyczyniły się karne zastępy obywateli miejskich, którzy uznali, że dobre prawa bez ich drowsolnego i sumiennego stosowania są martwe.

Sprawa przymusu dalszego sprawowania urzędu w pracach organów gminnych przedstawia się w projekcie ustawy o gminie miejskiej dość niejasno; o ile zwrócić uwagę na art. 30 projektu ustawy; w artykule tym zaznaczono, że radny, który bez usprawiedliwienia nie bierze udziału w pięciu posiedzeniach rady, traci mandat bez względu na kolejność opuszczonych posiedzeń; czy i w tym wypadku ma radny ponosić następstwa odmowy dalszego sprawowania przyjętego urzędu, o tem niema żadnej wzmianki; a w takim razie radny, który wbrew swej woli został powołany na radnego, mógłby w ten sposób spowodować swe do pewnego stopnia legalne ustąpienie ze stanowiska radnego.

Wogóle sprawa przymusu w teorji bardzo piękna, w praktyce jest bez korzyści:

1) trzeba być obywatelem o wysokiej kulturze społecznej, by mógł spełniać sumiennie obowiązki społeczne, narzucone mu wbrew jego woli; większość w ten sposób u nas wybranych radnych traktowałaby napewno swe obowiązki tylko bardzo formalnie, i korzyści z pracy ich nie byłoby żadnej;

2) kto miałby prawo narzucania swej woli i zmuszania obywatela do przyjmowania mandatu, skoro wiadomo, że układanie list kandydatów jest zwykle dziełem nielicznych grup wyborców?

Byłbym tego zdania, że przymus należałoby usunąć, bo tą drogą sprawność organów samorządowych w naszych warunkach się nie zwiększy, a stworzy się tylko źródło do nowych konfliktów.

V. Kadencja
lady Miejskiej.

Art. 23 projektu ustawy o gminie miejskiej przewiduje, że radni wybierani są na lat 4.

Zjazdy delegatów miast polskich we Lwowie i Katowicach uchwały, że wybory do rad miejskich odbywać się winny co lat 6.

Przy rozpatrywaniu sprawy długości trwania kadencji Rad Miejskich należy uwzględnić kilka czynników: zmienność opinii większości obywateli gminy miejskiej, ciągłość pracy Rad Miejskich i w naszych warunkach trwałość i systematyczność pracy radnych.

Zmienność opinii większości obywateli gminy miejskiej przemawiałaby za krótszą kadencją rad miejskich; u nas w Polsce ta częsta zmiana opinii publicznej jest zjawiskiem aż nadto dobrze znanem i świadczy o małym wyrobieniu politycznym ludności i słabym orjentowaniu się w skomplikowanych zagadnieniach natury gospodarczej; gdybyśmy więc mieli uwzględnić tylko tę zmienność opinii, to wybory powinnyby się odbywać dość często, gdyż inaczej mogłaby zachodzić kolizja pomiędzy opinią większości rady miejskiej i opinią większości obywateli gminy; z drugiej jednak strony stwierdzić należy, że często powtarzane wybory odbijałyby się ujemnie na biegu spraw miejskich; gospodarka miejska wymaga pewnej ciągłości pracy i pewnego zaznajomienia się radnych z całokształtem spraw miejskich; krótkie kadencje nie stwarzają tych warunków pracy.

W różnych państwach kadencje rad miejskich wahają się w granicach od 3 do 6 lat, przyczem skład rad miejskich ulega częściowemu odnawianiu w czasie trwania kadencji; u nas ze względu na zasadę proporcjonalności przy wyborach, częściowych wyborów nie da się przeprowadzić; — wymagałoby to stosowania bardzo złożonych manipulacji, w razie ustępowania części radnych.

Gdyby więc brać pod uwagę tylko dwa najważniejsze czynniki: zmienność opinii publicznej i ciągłość pracy, to zdaniem mojem dla dobra gminy pierwszeństwo należałoby przyznać zasadzie ciągłości pracy, by nie narażać gminy na ciągłe przewroty i zmiany, któreby się niekorzystnie odbijały na biegu spraw gminnych.

W naszych warunkach jest jednak jeszcze trzeci czynnik, z którym należy się liczyć. Otóż doświadczenie w Polsce wskazuje na to, że zbyt długi okres trwania kadencji rad miejskich nie jest wskazany z następujących powodów:

a) do rad miejskich dostają się często jednostki nieprzygotowane zupełnie do pracy i tych należałoby się pozbywać bardzo szybko z grona radnych;

b) wielu radnych, mających nawet pewne kwalifikacje do piastowania godności radnego, wkrótce po wyborze zaniedbuje swe obowiązki radzieckie.

Jedni i drudzy stają się wkrótce balastem, który trzeba usunąć.

Ze względów więc praktycznych jestem za 4 letnią kadencją rad miejskich i uważam ją najodpowiedniejszą dla naszych stosunków.

Na zjeździe delegatów miast polskich w Katowicach w r. 1923, dr. Zawadzki postawił wniosek, by ustępująca kolejno rada miejska zaraz po ogłoszeniu wyborów przystąpiła do wyboru ze swego grona starszych radnych, w liczbie nieprzekraczającej $\frac{1}{3}$ części ogólnej liczby radnych i tyluż ich zastępców, by starsi radni pełnili swe obowiązki przez cały czas trwania następnej kadencji rady miejskiej i posiadali pełne prawa radnych określone w ustawie i by na starszych radnych mogli być wybierani i członkowie magistratu.

Koncepcja tego projektu oparta na zasadzie angielskich aldermanów, jest słuszna, lecz chybia celu w naszych stosunkach.

Gdyby szło o podkreślenie tylko zasady, to należy uznać jej słuszność, lecz niestety ze względów praktycznych uważałbym ją za obosieczną w Polsce; aldermanami polskimi mogliby się stać nie ci właśnie radni, którzyby na to zasługiwali ze względu na swoją znajomość spraw gminnych i za swą pracę dla dobra gminy, lecz przede wszystkim przedstawiciele kierunków politycznych, wybierani drogą klucza partyjnego; byłoby to w naszych warunkach nie premją za umiejętną pracę i zasługę, lecz utrwaleniem tego, co w stosunkach miejskich uznać należy za rzecz najszkodliwszą, za utrwalanie ducha partyjności i rozpolitykowania. To, co jest dobre w Anglii, u nas mogłoby stać się szkodliwe.

V. Ustrój Magistratu.

Projekt ustawy o gminie miejskiej w artykułach 41—60 omawia ustrój magistratu.

Problemat ustroju magistratu należy do szeregu tych spraw, które były przedmiotem najgorętszych sporów na zjeździe delegatów Miast Polskich w Poznaniu w r. 1921; i dziś jeszcze sprawa ta należy do bardzo spornych.

Przedewszystkiem stwierdzić należy, że projekt ustawy o gminie miejskiej zrywa z dotychczas stosowanym u nas systemem badeńskim, na podstawie którego członkowie magistratu wchodzi w skład członków rady miejskiej; ponieważ i na ostatnim Zjeździe w Katowicach w r. 1923 sprawa ta nie była zupełnie poruszana i Zjazd jakby milcząco przeszedł nad zastosowaniem systemu badeńskiego do porządku dziennego, sprawy tej poruszać nie będę.

Biorąc więc rozbrat z dotychczasowym systemem badeńskim i biorąc za punkt wyjścia ustroju magistratu zasadę rozdziału władzy uchwalającej i kontrolującej, jaką jest rada miejska, od władzy zarządzającej i wykonaw-

czej, jaką jest magistrat, przejść należy do rozpatrzenia kilku bardzo ważnych spornych w tej materji zagadnień, do których należy: podział członków magistratu na zawodowych i niezawodowych i długość kadencji zawodowych członków magistratu.

Art. 43 projektu ustawy przewiduje podział członków magistratu na zawodowych i niezawodowych; do zawodowych zaliczają się burmistrz ewent. prezydenci i ławnicy zawodowi, do niezawodowych reszta ławników. Zgodnie z art. 47 ilość ławników nie powinna przekraczać 10% ilości radnych, a ilość ławników niezawodowych $\frac{1}{3}$ części członków magistratu.

Zanim przystąpię do rozpatrywania tych wyżej zaznaczonych spornych punktów, pragnąłbym przede wszystkim ustalić to, co jest bezsporne.

Otóż za bezsporne uznać należy żądanie, by członkowie magistratu wykazywali dokładną znajomość spraw miejskich i posiadali doświadczenie na polu gospodarki miejskiej. Kwestją sporu może być natomiast pytanie, gdzie szukać tych ludzi doświadczonych i wyszkolonych, czy uda się ich wogóle u nas znaleźć, a w razie znalezienia ich, jak ich zachęcić do pracy w magistratach; jeżeli zaś okaże się ich brak, w jaki sposób ich wykształcić, jak stworzyć ich kadry?

W odpowiedzi na rzucone pytania należy stwierdzić, że narazie brak u nas dostatecznej ilości fachowych pracowników, którzy mogliby być dobrymi prezydentami lub ławnikami; jest to rzecz zupełnie zrozumiała, bo w Kongresówce nie było samorządu, w zaborze pruskim przeważnie pracowali Niemcy, a Małopolska nie posiada zbyt wielu fachowców na eksport, jednym słowem narazie brak fachowców i należy dopiero tworzyć ich kadry; w jakiż sposób da się to zrobić? czy drogą organizowania magistratów z żywiołów obywatelskich, w sposób w jaki dotychczas tworzą się magistraty w b. Kongresówce, t. j. drogą wyboru ludzi, którzy przeważnie nie mają żadnych kwalifikacji fachowych i którzy najczęściej reprezentują pewne ugrupowania polityczne i od tych ugrupowań są zależni? czy też drogą ustawodawczego stworzenia koncepcji magistratów fachowych?

Tutaj rodzi się znowu pytanie, jak można organizować fachowe magistraty, z tych ludzi których dziś uważamy za nefachowców?

Na to pytanie dać można tylko następującą odpowiedź:

Przedewszystkiem należy stworzyć warunki, któreby dawały możliwość powstawania kadrów przyszłych fachowych działaczy samorządowych, należy stworzyć dobrą ustawę o ustroju magistratów; dziś obowiązująca ustawa niestety nie daje tej możliwości, należy ją więc zreformować i reforma ta iść musi w kierunku żądania fachowości od członków magistratu. Zapewne, początki będą trudne, być może nawet, że narazie podział członków magistratu na zawodowych i niezawodowych okaże się w praktyce iluzory-

czny, że większa część t. zw. zawodowych członków magistratu narazie co do swej fachowości nie wiele będzie się różniła od niezawodowych; lecz stopniowo dzięki odpowiedniemu doborowi, gorsi odpadną, pozostaną lepsi, przybywać będą nowi kandydaci i w ten sposób wytworzą się kadry doświadczonych i gruntownie z zasadami administracji gminnej obeznanych pracowników.

Dzisiejsze warunki pracy w magistratach nie są zbyt zachęcające; członkowie magistratu są zdani na łaskę i niełaskę rad miejskich, i dlatego wielu obywateli, którzyby w innych warunkach pracy mogli pracować z dużym pożytkiem dla miast, bądź nie mają możliwości wykazania swych zdolności administracyjnych, bądź też stronią zupełnie od pracy samorządowej.

Tutaj uprzedzić muszę dwa możliwe zarzuty przeciwników koncepcji magistratów złożonych z zawodowych członków; jeden tej treści, że kadry zawodowych działaczy samorządowych wytworzyłyby się mogły również i w tym wypadku, gdyby magistrat utrzymał dzisiejszy swój obywatelski charakter; nie przeczę, że i dziś spotykają się jednostki, które potrafią być dobrymi działaczami samorządowymi i dziś, przy tak niepomysłnych warunkach pracy; lecz ileż energii, ileż wysiłków i ile czasu muszą ci ludzie zużyć na pokonywanie tych trudności, jakie spotykają ze strony rad miejskich i jak nieraz podziwiać należy ich wytrwałość i tylko ubolewać, że nie daniem im jest pracować w innych warunkach, bo wówczas praca ich wydawałaby lepszy plon.

Osobiście nie wierzę, by u nas przy obywatelskich magistratach mógł się wytworzyć typ dzielnego zawodowca samorządowego; przeciwnicy koncepcji zawodowych członków magistratu powoływać się będą na Anglię, lecz porównanie to niestety niema zastosowania w naszych warunkach, o czymby dużo można było powiedzieć.

Drugi możliwy zarzut jest ten, że ci zawodowcy z czasem zatracą ducha obywatelskiego, że staną się suchymi rutynistami, słabemi tylko nićmi związanymi z idealnie pojętym samorządem. Obawa ta jest płonna, bo choć ci zawodowcy będą mało zależni od każdorazowej zmiany prądów wśród większości obywateli gminy miejskiej, to jednak wypadnie im współpracować z radą miejską, będącą odbiciem prądów nurtujących wśród większości obywateli gminy, będą więc musieli liczyć się z tymi nastrojami; o tej sprawie pomówię szerzej przy omawianiu spornej kwestji długości kadencji zawodowych członków magistratu.

Sądzę, że jeżeli wziąć za punkt wyjścia nie doktrynę, lecz stronę praktyczną życia, dla którego nie istnieje oderwana doktryna lecz żywy człowiek, to uznać trzeba, że im światlejsi, im doświadczeńsi i im bardziej fachowi będą członkowie magistratu, tem lepiej postawioną będzie i gospodarka gminy, a tem samem i lepiej gwarantowane dobro jej obywateli.

Możnaby zarzucić pewną niekonsekwencję projektowi ustawy o gminie miejskiej, że dążąc do stworzenia fachowego magistratu, zastrzega w nim miejsca i dla ławników niezawodowych; pomysł ten uważam za szczęśliwy z dwóch powodów: po pierwsze, dzięki obecności ławników niezawodowych ułatwioną jest współpraca magistratu z radą miejską; powtóre, tą drogą nie jeden z obywateli gminy ma możność bliższego zetknięcia się z zarządem miasta i lepszego wykształcenia w sprawach gospodarki miejskiej i nabycia w ten sposób w przyszłości zgodnie z art. 46 projektu ustawy kwalifikacji do kierowania magistratem lub poszczególnymi działami zarządu gminy miejskiej; nie zgodziłbym się jednak z tą interpretacją art. 43 projektu ustawy, że niezawodowi ławnicy wchodzą do magistratu, jako rzeczoznawcy interesów członków gminy; byłoby to sztucznem podkreśleniem rzekomego antagonizmu pomiędzy zawodowymi i niezawodowymi członkami magistratu.

Jakkolwiek zdaję sobie najzupełniej sprawę z tego, że kwestja ustroju magistratu będzie zawsze sporna, że ścierać się tu będą zawsze poglądy zwolenników magistratu fachowego i obywatelskiego, to jednak osobiście, w myśl powyżej wypowiedzianych uwag, stoję na stanowisku koncepcji zawodowych członków magistratów i jestem przekonany, że tylko tą drogą da się podnieść poziom naszej gospodarki miejskiej.

Projekt ustawy o gminie miejskiej nie mówi wyraźnie, czy niezawodowy członek magistratu, wybrany do magistratu z pośród członków rady, w razie złożenia mandatu ławnika, zatrzymuje nadal stanowisko radnego, czy też je zupełnie traci. Zjazd delegatów miast polskich w Katowicach przyjął jednogłośnie tezę, że członkowie magistratu wybierani z pośród radnych nie tracą mandatu radnego i po opuszczeniu magistratu powracają do rady miejskiej.

Nie negując zupełnie motywów podawanych przez p. dr. Sikorskiego, że radny, przyjmując stanowisko członka magistratu, ma czas namyśleć się nad tem co robi i ponieść stąd winien konsekwencje swego kroku, i że niema tytułu do rezerwowania dla niego stanowiska radnego, uważam jednak, że stosować się może to ograniczenie jedynie do zawodowych członków magistratu, w żaden jednak sposób nie należałoby stosować tego ograniczenia do niezawodowych ławników, gdyż niezawsze niezawodowy ławnik będzie ustępował z magistratu z tego tylko powodu, że ma być nieodpowiedni; powody ustąpienia jego z magistratu mogą być najrozmaitsze, a jednostka ta może być bardzo pożytecznym radnym. Byłbym tego zdania, że art 45 projektu ustawy winien być uzupełniony uwagą, że radny powołany na stanowisko niezawodowego ławnika nie traci mandatu radnego i po opuszczeniu magistratu powraca do rady miejskiej.

Jednym z najbardziej spornych punktów jest długość kadencji zawodowych członków magistratu.

Art. 45 projektu ustawy oznacza długość trwania kadencji tychże na 8 lat, a więc na okres dwa razy dłuższy, niż okres urzędowania rady miejskiej.

Tutaj przypomnieć należy, że na zjeździe delegatów miast polskich w Katowicach większością głosów przyjęty został wniosek o przeciwnej treści:

„Magistraty składają się z przewodniczącego, jego zastępcy, oraz członków magistratu, wybieranych przez radę miejską na czas trwania jej kadencji. Radzie Miejskiej przysługuje prawo zawierania z poszczególnymi kandydatami na członków magistratu kontraktu na czas dłuższy, niż kadencja rady miejskiej“.

Chcąc bezstronnie rozpatrzyć te dwa diametralnie przeciwne poglądy, należy uprzytomnić sobie organiczny związek, jaki zachodzi pomiędzy koncepcją zawodowych członków magistratu i długością ich kadencji, obejmującej podwójny okres urzędowania rad miejskich z jednej strony i koncepcją magistratu złożonego wyłącznie z obywatelskiego elementu i kadencją jego, równającą się kadencji rady miejskiej, z drugiej strony.

Jeżeli stanąć na stanowisku koncepcji projektu ministerjalnego i za zasadę powziąć myśl, że należy dążyć do stworzenia w Polsce zawodowych członków magistratu, to sprawa określenia czasu trwania kadencji zawodowych członków magistratu na podwójny okres rad miejskich, nie wyda się ani tak rażąca, ani tak dziwna.

Chcąc stworzyć kadry zawodowych członków magistratu, należy dać im podstawy znośnego bytu materialnego i gwarancję spokojnego jutra i ustalić takie warunki pracy ich, by to było z jaknajwiększą korzyścią dla gminy miejskiej i jej obywateli.

Dłuższa kadencja zachęci działaczy samorządowych do oddania się całkowitego pracy samorządowej i uznania jej za wyłączny swój zawód; zbyt częste zmiany na stanowiskach w magistratach i zbyt wielka niepewność jutra odstraszyłyby chętnych do oddania się wyłącznej pracy w samorządach.

Lecz nie jest to tylko jedyny motyw, przemawiający za dłuższą kadencją zawodowych członków magistratu; jest i inny motyw, nierównie ważny; względ na ciągłość gospodarki miejskiej; prawidłowy bieg spraw miejskich wymaga obecności ludzi, którzyby mogli z całym spokojem oddawać się pracy bez tego miecza Damoklesa nad ich głową, jakimby mogły być każdorazowe wybory do rady miejskiej.

Tutaj chciałbym uspokoić obawy tych, którzy mogliby sądzić, że dłuższa kadencja zawodowych członków magistratu byłaby zabezpieczeniem idei samorządu, ponieważ skład magistratu, złożonego w większości z członków urzędujących dwa razy dłużej niż rady miejskie, nie zawsze byłby wiernym odzwierciedleniem zmiennych nastrojów większości obywateli gminy; nie przeczę, że nierzadko skład magistratu nie będzie wiernym odbiciem większości rady miejskiej, lecz i na to znajdzie się sposób, by pogodzić te dwa ciała samorządowe. Magistrat będzie musiał współpracować z wybranymi większością obywateli gminy i będzie się musiał z tą większością liczyć, nie należy bowiem zapominać, że rada miejska jest ciałem uchwałodawczym i kontrolującym, że więc rada miejska zawsze, choćby tylko w sprawach budżetu i różnych kredytów, będzie mogła uzależnić od siebie magistrat; ten ostatni będzie więc zmuszony iść na drogę kompromisu, na drogę przekonywania i argumentów. Zapewne, tutaj możnaby zarzucić koncepcji dłuższej kadencji zawodowych członków magistratu, że jest zupełnie zbyteczna, bo skoro zawodowi członkowie magistratu, wybrani przez jedną radę miejską, będą musieli szukać porozumienia z następną radą miejską, wśród której, być może, zarysowała się zupełnie inna orientacja polityczna i gospodarcza, to czyż nie konsekwentniej byłoby, by ta druga rada miejska wybierała na nowo magistrat? Sądzę, że nie; choć stary magistrat będzie musiał szukać porozumienia z nową radą miejską, to jednak pozostanie fakt, że magistrat składać się będzie z ludzi, urzędujących już od kilku lat, bardziej doświadczonych i lepiej obeznanych z gospodarką gminy miejskiej; będzie to bezsprzeczny plus dla gminy miejskiej.

Tutaj możnaby zrobić następujący zarzut: jeżeli ci członkowie poprzedniego magistratu byli tak pożyteczni dla miasta, to zapewne nowa rada miejska wybierze ich nanowo, pocóż więc stwarzać dłuższą kadencję magistratu? Zapewne i to mogłoby się zdarzyć, lecz niezawsze, rada miejska mogłaby również dobrze wybrać i innych kandydatów do magistratu. Jeżeli więc chce się dążyć do stworzenia kadrów zawodowych członków magistratu, to należy dać im takie warunki pracy, by ludzie ci mieli gwarancję ciągłości pracy i pewności jutra; leży to zarówno w interesie tychże ludzi, jak i w interesie gminy. Nie bez znaczenia będzie także fakt, że w czasie wyborów do nowej rady miejskiej, gdy będzie wiadomem zgóry, że większość członków magistratu jest narazie nieusuwalna, bo ich kadencja się jeszcze nie skończyła, wybory odbywać się będą przy mniejszym roznamietnieniu, w atmosferze bardziej spokojnej; jest bowiem publiczną tajemnicą, że w miastach naszych nieraz już na szereg miesięcy przed spodziewanymi wyborami do rad miejskich odbywa się omawianie kandydatur na dobrze płatne stanowiska prezydentów, rozpoczyna się agitacja, skiero-

wana przeciwko urzędującemu magistratowi, co nie wpływa bynajmniej dodatnio na pracę tych ludzi, którzy czas swój, zdolności i wiedzę oddają na usługi gminie. Jeszcze na jeden szczegół, przemawiający za usunięciem dzisiejszego systemu kompletowania magistratu, a za wprowadzeniem koncepcji zawodowych członków magistratu i dłuższą ich kadencją, pragnąłbym zwrócić uwagę.

Jest to sprawa, która już niejednokrotnie była poruszana w różnych dyskusjach; dzisiejsi ławnicy, wybierani drogą wyborów proporcjonalnych przez radę miejską, reprezentują bardzo często w łonie magistratu kierunki polityczne i uważają się za reprezentantów pewnych odłamów politycznych, obowiązanych w pierwszym rzędzie do obrony i popierania interesów swych grup; jest to zjawisko nienormalne, które bezwarunkowo musi być usunięte, a najlepszym środkiem przeciwko temu anormalnemu zjawisku jest właśnie instytucja zawodowych członków magistratu, urzędujących przez podwójny okres urzędowania rady miejskiej.

Dłuższa kadencja zawodowych członków magistratu leży w interesie gminy: uważam, że wbrew opinii większości delegatów miast polskich na zjeździe w Katowicach, należy uznać projekt ustawy o gminie miejskiej w tej sprawie za godny poparcia.

Przechodzę obecnie do kwestji, która w projekcie ustawy o gminie miejskiej została zupełnie pominięta; chcę mówić o stosunku prezydenta, jako przełożonego magistratu do pozostałych członków magistratu; ustawa nic nie mówi o tem, jakie stanowisko w magistracie ma zajmować prezydent, czy on jest tylko primus inter pares, czy też ma być istotnym zwierzchnikiem magistratu i czy ławnicy podlegają władzy służbowej prezydenta; nawet na podstawie dziś obowiązującego statutu miejskiego prezydentowi służy prawo zażądania rewizji uchwał magistratu.

O ile projekt ustawy o gminie miejskiej nie będzie uzupełniony odpowiednimi przepisami, wyjaśniającymi powyżej poruszone zagadnienia, i o ile takowe nie będą rozstrzygnięte w tym duchu, że prezydent jest nie tylko przewodniczącym obrad magistratu, lecz i istotnym zwierzchnikiem magistratu, i że ławnicy są poddani służbowo prezydentowi, magistrat będzie przedstawiał obraz chaosu, każdy ławnik będzie pewnego rodzaju niezależnym prezydentem, i niewiadomo będzie właściwie, kto jest odpowiedzialny za czynności magistratu. Władza w magistracie musi być jednolita i sprężysta, a jednolitość i sprężystość władzy może być uzyskana tylko za cenę przekazania prezydentowi władzy zwierzchniczej w magistracie, poddania ławników służbowo prezydentowi i nadania mu prawa zawieszania uchwał magistratu. Prezydent winien mieć również wyłącznie zastrzeżone prawo dyscypliny w stosunku do personelu urzędniczego gminy.

Kwestję nadania prezydentowi kierowniczego stanowiska w magistracie uważam za sprawę bardzo ważną; niezłatwienie tej sprawy będzie źródłem niezliczonych konfliktów pomiędzy prezydentem i ławnikami i mścić się będzie w przyszłości na każdym kroku na gospodarce gminy.

Następnie uważam za rzecz szkodliwą dla interesów gminy, by, jak tego żąda art. 54, członek magistratu nie głosował na posiedzeniach magistratu nad sprawą przez siebie przedstawioną: sądziłbym, że odwrotnie, ten właśnie członek magistratu, który referuje sprawę, zna ją najlepiej i jego głos w danej sprawie winien być najwięcej ceniony; zdarzyć się przecież może, że najczęściej sprawy referować będzie prezydent, ten więc ostatni mógłby być najczęściej głosu pozbawiony; obawę, że członek magistratu referujący sprawę może być stronny, uważam za niczem nieusprawiedliwioną.

W art. 59 uważam za rzecz niedopuszczalną punkt, by rada miejska mogła tylko po wysłuchaniu zdania magistratu upoważnić komisję do powzięcia uchwał obowiązujących w zastępstwie magistratu; byłoby to wkroczeniem rady miejskiej w atrybucje magistratu, co może spowodować szereg konfliktów; kto będzie brał odpowiedzialność za czynności komisji dokonane wbrew magistratowi?

Jestem za dodaniem w art. 59 wyjaśnienia, że upoważnienie komisji do powzięcia obowiązujących uchwał w zastępstwie magistratu następować może tylko za zgodą magistratu.

Art. 96—107 projektu ustawy o gminie miejskiej poświęcone są sprawie nadzoru państwowego nad gminami miejskimi.

VI Nadzór państwowy.

Projekt ministerjalny ujmuje sprawę nadzoru państwowego w sposób biegunowo przeciwny uchwałom Zjazdu delegatów miast polskich w Katowicach.

Uchwała ta brzmi następująco: „Wybór prezydenta, burmistrza, jego zastępców i członków magistratu nie wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej”.

Tymczasem art. 103 projektu ministerjalnego głosi, że wybór przełożonych magistratu, ich zastępców i ławników musi być zatwierdzony przez władzę nadzorczą, do której należy państwowy nadzór nad samorządem miejskim, że w razie odmowy zatwierdzenia wyboru kandydata należy dokonać ponownego wyboru, i że jeżeli także kandydat, wybrany przy tym ponownym wyborze nie uzyska zatwierdzenia, wtenczas władza zatwierdzająca dokona na koszt gminy miejskiej mianowania na niezajęte stanowisko.

Jednocześnie jednak tenże art. 103 głosi, że przez zatwierdzenie wyboru otrzymują członkowie magistratu prawo władzy wykonawczej i do przekazywania jej funkcjonariuszom mianowanym oraz prawo do zastępowania władz, względnie organów rządowych.

Zasada zatwierdzania członków magistratu przez władzę nadzorczą znajduje bardzo wielu przeciwników; są oni tego zdania, że magistrat, który ma być instytucją samorządową, zatracą w ten sposób swój właściwy charakter, że członkowie magistratu stają się w ten sposób urzędnikami państwowymi, że zatwierdzanie lub niezatwierdzanie przez władzę nadzorczą członków magistratu będzie zależało od widzimisię władzy nadzorczej i od chwilowych prądów politycznych, jednym słowem, że z chwilą uznania tej zasady samorząd przestaje być samorządem.

Zapewne wszystkich tych zarzutów lekceważyć nie można, jest w nich pewna doza słuszności; a jednak nie należy zapominać, że zatwierdzanie wyboru członków magistratu pociąga za sobą nadawanie im prawa władzy wykonawczej i prawa przekazywania jej funkcjonariuszom mianowanym, oraz prawa do zastępowania władz, względnie organów rządowych.

Dzięki temu członkowie magistratu stają się de facto urzędnikami państwowymi z prawem do egzekutywy.

Przeciwnicy zasady zatwierdzania są tego zdania, że zatwierdzanie członków magistratu nie może być warunkiem sine qua non udzielania członkom magistratu praw urzędników państwowych, i że dla władzy nadzorczej winnoby być wystarczającym, jeżeli członek magistratu posiada kwalifikacje urzędnika państwowego odpowiedniego stopnia; oburzają się oni szczególnie z tego powodu, że o wartości wybranych kandydatów mają decydować nie obywatele miasta, lecz władza nadzorcza, która będzie miała prawo nie tylko dwukrotnie nie zatwierdzić tego samego kandydata, lecz nawet mianować własnego komisarza aż do chwili, gdy wyborcy wybiorą takiego kandydata, który uzyska aprobatę władzy nadzorczej.

Jest to istotnie sprawa bardzo ważna, jedna ze spraw zasadniczych. Ażeby mózgi rozwikłać ten poważny problemat, należy zastanowić się nad motywami prawodawcy, który dopiero za cenę zatwierdzania członków magistratu przez władzę nadzorczą godzi się na przekazanie tymże atrybucji władzy państwowej. Leży w interesie zarówno państwa, jak i ogółu obywateli, by idea państwowości przenikała całe społeczeństwo, najlepszym zaś środkiem, prowadzącym do tego celu, jest pełnienie pewnych funkcji państwowych przez osoby wybrane z pośród obywateli państwa; jednocześnie jednak państwo nie może dopuścić w interesie tychże obywateli, by prądy odśrodkowe w miastach miały naruszać jedność państwa, by miasta miały stawać się niemal niezależnymi jednostkami administracyjnymi;

między administracją państwową i zarządami gmin miejskich nie może być żadnej rozbieżności w działaniu, musi istnieć zbieżność celów i metod działania. Zapewne, istnieją państwa, jak Anglja, gdzie system decentralizacji istnieje bez szkody dla państwa, ale też ten system rozwijał się tam stopniowo, a każdy Anglik uważa się przede wszystkim za obywatela państwa, a obywatelstwo gminy stawia na drugim miejscu.

Projekt ministerjalny nadaje kierownikom gmin miejskich, wydzielonych z powiatu, stanowisko starostów, stanowisko wcale nie niższego urzędnika administracyjnego; dla państwa i dla ogółu obywateli gminy nie może być bynajmniej rzeczą obojętną, kto pełni funkcje starosty.

Być może, jeżeli kto stanie na tem stanowisku, że samorząd stanowi cel sam dla siebie, ten winien protestować przeciwko koncepcji zatwierdzania członków magistratu przez władzę nadzorczą, jednocześnie jednak jeżeli chce być konsekwentny, winien zwalczać myśl przekazywania funkcji państwowych członkom magistratu. Kto jednak wychodzi z tego założenia, że samorząd jest tylko częścią publicznej administracji i że celem administracji państwowej i samorządowej jest utrzymanie i umocnienie państwa, ten uzna za słuszne, aby członkowie magistratu, pełniąc funkcje państwowe, pozostawali w pewnej zależności od władzy nadzorczej i byli przez nią zatwierdzani.

Z dwojga złego trzeba wybierać jedno: albo niezatwierdzanie członków magistratu i pozbawienie ich charakteru władzy państwowej, lub też nadawanie im charakteru władzy państwowej i zatwierdzanie ich wyboru. Ja osobiście stoję na tem stanowisku, że art. 103 projektu ustawy o gminie miejskiej winien być utrzymany.

Obecnie należałoby zwrócić uwagę na różnicę zdań w kwestji, kto ma stanowić władzę nadzorczą.

Uchwała delegatów miast polskich w Katowicach brzmiała w tej sprawie następująco: „Dla nadzoru nad miastami tworzą się przy wydziale wojewódzkim komitety samorządowe według projektu, zawartego w projekcie Związku miast”. Do komitetów tych mieliby należeć: wojewoda, przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Skarbu i przedstawiciele ciał samorządowych miasta wojewódzkiego.

Na podstawie art. 96 projektu ustawy nadzór nad działalnością miast wydzielonych z powiatów sprawuje wydział wojewódzki.

Art. 70 Konstytucji mówi wyraźnie, że państwo będzie sprawowało nadzór nad działalnością samorządu przez wydziały samorządu wyższego stopnia; wobec tak wyraźnego brzmienia art. 70 Konstytucji, do projektu ustawy o gminie miejskiej nie mogły być wprowadzone punkty o specjalnych komitetach samorządowych przy wydziale wojewódzkim.

Sądziłbym, że niezależnie od powyższego powodu, uniemożliwiającego wprowadzenie do projektu ustawy o gminie miejskiej punktu o specjalnych komitetach samorządowych, jako władzy nadzorczej, przeciwko koncepcji komitetów należałoby wystąpić i z innego jeszcze powodu.

Pojęcie władzy nadzorczej winno być równoznaczne z pojęciem władzy fachowej, która styka się stale z zagadnieniami administracyjnymi i samorządowymi, i jest w tej dziedzinie do pewnego stopnia wyspecjalizowana. Otóż mam pewne wątpliwości, czy większą kompetencję w sprawach samorządowych mieć mogą przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości i Skarbu, czy też — Ministerstwa Spraw Wewnętrznych; inny możliwy zarzut, że przedstawiciele Min. Spraw Wewnętrznych mogą być stronni, i że bardziej bezstronni będą niezainteresowani bezpośrednio w sprawach administracji przedstawiciele innych ministerstw, nie uważam za trafny; nie przeczę, że istnieją zatargi i że zawsze istnieć będą pomiędzy władzami samorządowymi i władzami administracyjnymi państwowymi, lecz to nie może pociągać za sobą w konsekwencji odsunięcia czynników administracyjnych od spraw, związanych z wykonywaniem nadzoru nad ciałami samorządowymi.

Jeżeli w sprawie zatwierdzania członków magistratu przez władzę nadzorczą i w sprawie, kto ma stanowić władzę nadzorczą, stoję na punkcie widzenia projektu ustawy o gminie miejskiej, to niestety, w niektórych innych sprawach, dotyczących się kwestji sposobu wykonywania nadzoru państwowego, zapatrywania moje odbiegają od tych poglądów, jakie znajdują wyraz w różnych miejscach artykułów, traktujących o nadzorze państwowym.

Wogóle stwierdzić należy, że pojęcie nadzoru państwowego w projekcie ministerjalnym znajduje bardzo szerokie zastosowanie; wkracza ono nawet w dziedzinę celowości zarządzeń ciał samorządowych.

Rozumiem doskonale intencję projektu; projekt ten ma służyć dla wszystkich gmin miejskich całej Rzeczypospolitej, musi być więc zaopatrzony we wszelkie możliwe klauzule, które mogą się okazać niezbędne na kresach; lecz w ten sposób rdzennie polskie ziemie Rzeczypospolitej, szczególnie z powodu niezbyt doskonałej administracji kraju mogą niejednokrotnie stawać się terenem zaciętych walk pomiędzy władzą administracyjną państwową i samorządową lub też ofiarą dowolności urzędów państwowych administracyjnych.

Przechodząc do poszczególnych zagadnień działu o nadzorze państwowym, zwrócić muszę uwagę na następujący punkt: art. 97 mówi, że władzy nadzorczej przysługuje prawo wysłania na posiedzenie rady miejskiej swego delegata, celem złożenia oświadczenia lub udzielenia wyjaś-

nień. Uważam za rzecz niedopuszczalną, by przedstawiciel władzy nadzorczej mógł zjawiać się na posiedzeniu rady miejskiej i składać oświadczenia, które łatwo zamienić się mogą w pouczenia lub admonicje.

Następnie art. 101 głosi, że jeżeli utrzymanie lub przywrócenie prawidłowego biegu administracji miejskiej nie da się inną drogą osiągnąć, władza nadzorcza może ustanawiać na czas oznaczony w delegacji lub aż do odwołania komisarzy, na koszt gminy dla zawiadywania poszczególnymi działami zarządu gminy miejskiej i że komisarz wstępuje w zakresie powierzzonego mu działu administracji gminnej we wszystkie prawa i obowiązki magistratu. Wyobraźmy sobie taki stan rzeczy: komisarz przysłany przez władzę nadzorczą, obejmuje jeden dział zarządu gminy miejskiej, resztę działów pełnią ławnicy, na czele magistratu pozostaje prezydent; jaki jest stosunek prezydenta do komisarza, komu podlega komisarz, kto bierze odpowiedzialność za dział, kierowany przez komisarza. Stwarza się chaos i wątplię, czy w podobnym wypadku prezydent zechciałby pozostać na swem stanowisku. Uważam, że art. 101 jest nie do przyjęcia.

Następnie w art. 102 jest zaznaczone, że w miastach wydzielonych z powiatów, władza nadzorcza może w ciągu 30 dni od dnia otrzymania budżetu zakwestjonować prawność lub celowość budżetu, uwzględnić jego części, żądać bliższych wyjaśnień lub dokonania zmian według umotywowanego zlecenia.

Otóż należałoby zaprotestować przeciwko temu, by władza nadzorcza mogła kwestjonować celowość budżetu i żądać dokonywania zmian według umotywowanego zlecenia; gdyby władza nadzorcza miała to prawo, wówczas prawo budżetowe ciał samorządowych stałoby się fikcją, bo władza nadzorcza mogłaby np. usuwać pozycje przeznaczone na pewne określone inwestycje, przewidziane w budżecie i narzucać gminom inne inwestycje.

Nakoniec w art. 106 powiedziane jest, że w razie rozwiązania rady miejskiej, nowe wybory należy zarządzić w terminie 3-ch miesięcy, licząc od dnia rozwiązania rady miejskiej i że powyższy okres 3-miesięczny może być na podstawie orzeczenia władzy rozwiązującej przedłużony.

Nie przeczę, że tego rodzaju wyjątkowe prawo może okazać się konieczne na Kresach, lecz punkt taki nie może znaleźć miejsca w ustawie, przeznaczonej dla wszystkich gmin miejskich całej Rzeczypospolitej, otwierałby on wrota dla pozbawienia gmin miejskich praw samorządowych.

Wogóle należałoby zwrócić uwagę na to, że w dziale o nadzorze państwowym wiele punktów może mieć zastosowanie na Kresach, lecz nie mogą być stosowane w innych dzielnicach Polski; braki te są następstwem chęci opracowania jednolitej ustawy dla całej Rzeczypospolitej.

Inne artykuły działu o nadzorze państwowym, choć może przykre i twarde, są konieczne i usprawiedliwione tem, że magistraty uzyskują prawa władzy wykonawczej.

VII. Zasady wyborcze.

Art. 1 projektu ordynacji wyborczej dla gmin miejskich ustala, że wybory do rad miejskich odbywać się mają na podstawie powszechnego, tajnego i bezpośredniego systemu głosowania oraz stosunkowego rozdziału mandatów.

Art. 2 ustala, że każdy wyborca ma w zasadzie prawo do oddania jednego głosu, lecz ponadto każdy wyborca, o ile zadosyćczyni wyszczególnionym w tymże artykule warunkom, ma prawo do oddania głosu dodatkowego, przyczem każdy z czterech wyszczególnionych warunków nadaje prawo do jednego głosu dodatkowego z tem jednak zastrzeżeniem, że wyborca mimo posiadania większej ilości warunków ma prawo do oddania razem z głosem zasadniczym najwyżej czterech głosów.

Jednem słowem projekt ministerjalny wprowadza do ordynacji wyborczej do rad miejskich zasadę pluralności, która w ten sposób ma po raz pierwszy znaleźć zastosowanie na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej i ma zastąpić przy wyborach do rad miejskich dotychczas obowiązującą zasadę równości głosów. Inowacja ta spotka się bezwątpienia ze sprzeciwem zasadniczym wielu ugrupowań politycznych, znajdzie jednak napewno i licznych zwolenników.

Na zasadę pluralności zapatrywać się można z trojkiego punktu widzenia: po pierwsze, z punktu widzenia ściśle politycznego, powtóre z punktu uznawania zasady, że zasługi poszczególnych kategorii obywateli państwa są nierówne i że większe zasługi wobec państwa muszą być nagradzane przez nadawanie specjalnych przywilejów obywatelskich, i po trzecie z punktu widzenia praktycznego, ze stanowiska prawidłowego rozwoju gospodarki miejskiej.

Pierwszy punkt widzenia w konsekwencji swej musi być przeciwny zasadzie pluralności, jako godzącej w zasadę równości wszystkich obywateli wobec prawa; drugi i trzeci punkty widzenia uznają zasadę pluralności za słuszną, różnią się jednak w tem, że drugi punkt widzenia uznaje tylko rację państwową i chce wynagradzać tylko pewne usługi oddane państwu; trzeci punkt widzenia kładzie największy nacisk na kategorie tych wyborców, którzy dzięki swemu doświadczeniu życiowemu, nabytemu czy to drogą studiów naukowych, czy też drogą praktyki, mogą być więcej pożyteczni dla gminy.

Ostatni punkt widzenia wychodzi z tego założenia, że zadaniem samorządu miejskiego są sprawy gospodarcze gminy, i od umiejętnego ujmo-

wania tych spraw zależy pomyślny rozwój gospodarki gminy miejskiej, i co za tem idzie i większa pomyślność obywateli gminy.

Zasada powszechności wyborów dopuszcza do głosu wszystkich obywateli gminy, nikt z nich nie jest odsuwany od możliwości wywarcia swego wpływu na bieg spraw miejskich, względy jednak praktyczne nakazują, by przy decydowaniu spraw gospodarczych, częstokroć zawikłanych, większy wpływ mieli ludzie doświadczeni życiowo, t. j. starsi wiekiem i ludzie posiadający określony cenzus wykształcenia.

Jako zasadę należy uznać pomysł wprowadzenia pluralności do ordynacji wyborczej za trafny, inna rzecz, czy celowo ujętym został wykaz warunków, które mają nadawać prawo dodatkowego głosu; sądziłbym, że ten wykaz w formie proponowanej w art. 2 projektu ordynacji wyborczej chybia swego celu.

Wykaz ten obejmuje następujące kategorie wyborców:

a) osoby żyjące w prawnie zawartym związku małżeńskim lub w stanie wdowim, a posiadające czworo albo więcej dzieci własnych lub przysposobionych,

b) osoby, które zajmują w państwowej lub samorządowej administracji stanowisko z wyboru lub nominacji,

c) osoby, które brały udział w kampanii wojennej w polskiej armii regularnej lub formacjach ochotniczych, albo zostali zaliczeni do weteranów polskich, względnie utracili w polskich formacjach wojskowych małżonka lub dziecko,

d) osoby, które władają językiem polskim w słowie i piśmie.

Ten wykaz uważam nietylko za niedostateczny, lecz nawet za taki, który musi ulegć zmianie, gdyż inaczej korzystniej by było rzec się zasady pluralności i powrócić do zasady równości.

Wykaz powyższy nie obejmuje zupełnie tych kategorii wyborców, którzy są najcenniejszym elementem dla gmin miejskich, tych, którzy reprezentują wiedzę i doświadczenie życiowe; bez uwzględnienia tych kategorii wyborców, zastosowanie zasady pluralności nie wpłynie bynajmniej dodatnio na podniesienie poziomu rad miejskich.

Rozpatrzmy po kolei kategorie wyborców, które na podstawie projektu ministerjalnego miałyby korzystać z dodatkowego głosu.

Kategoria a) ma być surogatem kategorii wieku; nie sądzę by w ten sposób pojęta kategoria miała wyczerpywać grupę wyborców, którzy winni by reprezentować wiek i doświadczenie życiowe; kategoria a) winna być zamieniona na kategorię inną, kategorię wyborców, którzy ukończyli 40 rok życia.

Kategoria b) winna być zupełnie skreślona, bo z chwilą wprowadzenia kategorii wieku i kategorii cenzusu wykształcenia, staje się ona zupełnie zbyteczną.

Kategoria c) winna być utrzymana ze stanowiska państwowego, lecz z tem ograniczeniem, że z głosu dodatkowego mogą korzystać tylko ci wyborcy, którzy brali udział w kampanii wojennej polskiej, jako ochotnicy, ci, co otrzymali odznaczenie wojskowe, ci, co utracili w czasie kampanii polskiej męża, ojca, lub dziecko, lub ci, co są zaliczeni do weteranów.

Kategoria d) ze względów ogólnopaństwowych winna być utrzymana. Winna być stworzona jeszcze nowa kategoria, do której powinni być zaliczeni ci wyborcy, co posiadają cenzus wykształcenia, co ukończyli co najmniej średnią ogólnie kształcącą lub jej równorzędną szkołę.

Tylko w ten sposób ujęta zasada pluralności i utworzone w powyższy sposób kategorie wyborców, którym ma być udzielony głos dodatkowy przy wyborach, może wywrzeć dodatni wpływ na wynik wyborów do rad miejskich.

VIII. Zarządzenie wyborów.

Art. 5 projektu ordynacji wyborczej dla gmin miejskich zaznacza, że komisarzem wyborczym ma być z reguły przełożony magistratu lub jego zastępca.

Dotychczas komisarzami wyborczymi bywali przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości, sędziowie; rozlegają się i dziś głosy, by ten zwyczaj był nadal utrzymany; ponieważ jakoby przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości dają większą gwarancję bezstronności, niż przełożeni magistratów, którzy mogą być osobiście zainteresowani w akcji wyborczej.

Nie sądzę, by te obawy były usprawiedliwione; bez względu na to, kto będzie komisarzem wyborczym, rola jego w akcji wyborczej jest ściśle ograniczona przepisami ordynacji wyborczej.

Jakkolwiek jestem tego zdania, że sprawa, kto ma być komisarzem wyborczym, jest sprawą podrzędnego znaczenia, mniemam, że przedstawiciel magistratu, jako komisarz wyborczy, jest osobą bardziej odpowiednią, niż przedstawiciel Ministerstwa Sprawiedliwości, wobec czego popieram zapatrywanie, wyrażone w art. 5 projektu ordynacji wyborczej.

IX. Wybory do zarządu miejskiego.

Na podstawie art. 86 projektu ordynacji wyborczej dla gmin miejskich, rada miejska wybiera przełożonego magistratu drogą rozpisania konkursu.

Sposób więc powoływania przełożonego magistratu, przewidziany w projekcie różni się zasadniczo od dzisiejszego sposobu wyboru prezydentów i burmistrzów, z pośród obywateli danej gminy miejskiej, bez uprzedniego ogłaszania konkursów.

Pomysł ten jest zapożyczony z Niemiec, gdzie istnieją liczne kadry fachowców samorządowych i gdzie stworzono nawet specjalne akademje dla kształcenia przyszłych działaczy samorządowych; i istotnie ci dzielni fachowi niemieccy działacze samorządowi, powoływani drogą konkursów na stanowiska magistrackie, se temi jednostkami, którym samorząd niemiecki zawdzięczał w znacznym stopniu swą sprężystość i organizację; ludzie ci rozpoczynali częstokroć swą działalność samorządową w mniejszych gminach miejskich i stopniowo dzięki uznaniu, jakie zyskiwali, pracując na stanowiskach w mniejszych miastach, powoływani byli do większych miast, a nakoniec i do wielkich.

Zasada powoływania przełożonego magistratu drogą rozpisywania konkursu wiąże się ściśle z koncepcją zawodowych członków magistratu i jest logicznem uzupełnieniem powyższej koncepcji.

Stajemy wobec pytania, czy zasada konkursów da się wprowadzić do naszego życia samorządowego, czy zwyczaje niemieckie dadzą się zastosować w całej rozciągłości w Polsce.

Wyżej zwracałem już uwagę na to, że narazie brak u nas dostatecznej ilości fachowców do obsadzenia tak wielkiej ilości stanowisk w magistratach; okoliczności tej jednak nie przypisywałbym większego znaczenia, gdyż brak ten stopniowo czy to drogą studjów, czy też praktyki, da się wyrównać, o czem także wyżej wzmiankowałem.

Tutaj pragnąłbym zwrócić uwagę na innego rodzaju trudność, którą jednak z czasem da się również przezwyciężyć. Narazie największą trudność przy wprowadzeniu u nas zasady konkursów widzę w zbyt wybujałym partykularyzmie, który korzeniami swymi sięga ubiegłych stuleci, i który powoduje pewną niechęć do przybyszów; większość naszych miast prowadzi bardzo cichy i spokojny żywot; życie nowożytne, tak właściwe miastom zachodnio-europejskim, szczególnie tym, które są ośrodkami przemysłu i handlu, jest jeszcze obce naszym miastom.

Nie przeczę, że u nas powoli, w miarę większego rozwoju przemysłu i handlu, bądź powstawać będą nowe gminy miejskie, bądź dawne gminy, będące dotychczas cichymi miasteczkami, nabędą cech nowożytnych miast. Proces ten, do pewnego stopnia nieunikniony, przyczyni się w znacznym stopniu do usunięcia dotychczasowego partykularyzmu naszych miast, wpłynie na większe zbliżenie się jednych gmin do drugich, na wyrównanie dzisiejszych odrębności dzielnicowych i tem samem w dziedzinie samorządowej ułatwi wprowadzenie zasady konkursów przy wyborze prezydentów miast; zapewne typ prezydentów miast, rekrutujących się z pośród obywateli miejscowych, nie zginie odrazu, być może, że w pewnych granicach utrzyma się nawet na stałe.

Sądzę, że w początkach, w razie wprowadzenia zasady konkursów, rady miejskie, mające do wyboru pomiędzy kandydatami zamiejscowymi i miejscowymi, pierwszeństwo oddawać będą ostatnim, i że przejście od wyboru miejscowych obywateli, znających dobrze rodzinne miasto, do wyboru kandydatów z innych miast odbywać się więc będzie stopniowo, bez większych wstrząśnień; choć więc rozumiem dzisiejszą instyktowną niechęć wielu do systemu konkursów jestem zdania, że zasada ta przyjmie się u nas dobrze i że art. 86 projektu ordynacji wyborczej jest do przyjęcia.

Wszystkie powyżej wypowiedziane uwagi tyczą się również i wyboru zastępcy przełożonego magistratu; zwracam uwagę, że art. 87 jest niejasny, bo nie mówi wyraźnie czy zastępca przełożonego ma być również powoływany drogą rozpisywania konkursu.

Art. 94 projektu ordynacji wyborczej zaznacza, że kandydatów na ławników zawodowych przedstawia radzie miejskiej magistrat, i że kandydatów tych uzyskuje magistrat w drodze rozpisania konkursu.

Myśl tę uważam za trafną, bo skoro ławnicy zawodowi zgodnie z art. 44 i 46 projektu ustawy o gminie miejskiej muszą traktować swe zajęcie w magistracie, jako zawód główny i muszą mieć kwalifikacje do prowadzenia jednego lub kilku głównych działów urzędowania magistratu, to słusznym jest by byli powoływani drogą konkursu.

STEFAN RZEPKIEWICZ.

Zamknięcia rachunkowe związków komunalnych, a wymagania statystyki.

Budżet ogólny¹⁾, podobnie jak zamknięcie rachunkowe, winien być obrazem, przedstawiającym w cyfrach projekty wzgl. rezultaty działalności danego związku komunalnego. Im bardziej różnorodne i ruchliwe jest tętno życia samorządowego, tem ważniejszą staje się kwestja „plastyczności” tego obrazu, bez której niepodobna niekiedy dojść do właściwej oceny działalności poszczególnych organizacji samorządowych.

Trudności, jakie w związku z tem napotyka statystyka finansów komunalnych w dążeniu do jednolitego ujęcia rezultatów gospodarki związków komunalnych tego samego wzgl. różnego stopnia, znane są dobrze tym wszystkim, którzy się z tą statystyką zetknęli. Niemożność dostatecznie porównalnego opracowania danych, dotyczących jednego kraju, nie mówiąc już o zestawieniach międzynarodowych, stwierdzono w niektórych państwach oddawna, a usiłowania podjęte przez tamtejszych statystyków, zajmujących się finansami komunalnymi, celem usunięcia przeszkód, dotychczas nie odniosły pożądanego skutku.

Główną przyczyną tych trudności jest — gdy chodzi o finanse komun poszczególnych krajów — wielka różnorodność oraz niedokładność polegającego opracowywaniu materiału, wywołana brakiem odpowiednich schematów i instrukcyj. Rozporządzenia wzgl. ustawy, normujące zewnętrzną formę budżetów, mało liczą się z wymaganiami statystyki finansów komu-

¹⁾ Dotyczy zestawienia ogólnego wszystkich działów, co nie wyłącza, o czem będzie mowa niżej, potrzeby dołączania budżetów poszczególnych zarządów, opracowanych na zasadach wskazanych wyżej.

nalnych, pozostawiając związkom samorządnym zupełną niekiedy swobodę w układaniu działów oraz „tytułów” budżetowych. Wskutek tego nie sposób przeprowadzić niekiedy należytej analizy i klasyfikacji liczb niedostatecznie określonych, lub — co gorsza — globalnych, a co zatem idzie, otrzymane zestawienia niezupełnie odpowiadają rzeczywistości, której winny być jaknajdokładniejszym, możliwym do osiągnięcia odbiciem.

Gdy chodzi o zestawienia międzynarodowe, trudności wypływają zarówno z przyczyny znacznych różnic w ustroju, skarbowości oraz zakresie działania związków komunalnych poszczególnych krajów, jak również wskutek niejednakowego teoretycznego ujmowania dotychczas problemu finansów komunalnych przez statystyków obcych. W sprawie tej były czynione już ze strony Międzynarodowego Instytutu Statystycznego próby¹⁾, mające na celu uzgodnienie metod dla osiągnięcia porównalności opracowań statystycznych, głównie jednak zwrócono uwagę na statystykę finansów wielkich miast.

Jeżeli trudności, o których była mowa, istnieją dotychczas w krajach, w których samorząd lokalny jest oddawna rozwinięty, gdzie posiada on za sobą długą historję i tradycję, a zagadnienia komunalne znalazły swój wyraz w bogatej literaturze, nietrudno przyjąć do wniosku, że prace statystyczne nad finansami komunalnymi w naszym kraju, gdzie w każdej dzielnicy mamy dotychczas odmienne organizacje komunalne, gdzie brak ogólnych schematów oraz przepisów normujących szczegółowo kwestję układania budżetów oraz sprawozdań rachunkowych, — nie należą do łatwych.

Trudności te szczególnie dotkliwie dały się odczuć komisjom ministerjalnym oraz ciałom ustawodawczym w okresie tymczasowej reformy skarbowości związków komunalnych, kiedy to brak danych statystycznych, wywołany z przyczyn — obok wymienionych — również natury technicznej, nie pozwalał na dokładne rozejrzenie się w dotychczasowych rezultatach działalności tych związków. To też nic dziwnego, że powyższy stan rzeczy, szczególnie niepożądany u nas, rychło skłonił sfery miarodajne do usunięcia zła i jeden z opracowywanych obecnie projektów rozporządzeń wykonawczych do ustawy z 11-go sierpnia 1923 roku o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych²⁾ zajmie się m. in. również sprawą ujednolinitania schematów budżetowych.

¹⁾ Ob. Jan Piekalkiewicz. „Prace i zadania Międzynarodowego Instytutu Statystycznego w dziedzinie statystyki skarbowej”, Miesięcznik Statystyczny, r. 1923, t. VI, zesz. 3.

²⁾ Dotychczas ukazały się dwa rozporządzenia wykonawcze, odnoszące się do art. art. 1 — 32 wymienionej ustawy.

W kwestji tej wystąpił także, jako szczególnie zainteresowany, Główny Urząd Statystyczny, przedkładając własny projekt wzorów budżetowych. Nie przesądzając, jak ostatecznie ujmie to zagadnienie rozporządzenie wykonawcze, zajmijmy się w niniejszym artykule, z uwagi na doniosłe znaczenie tej sprawy dla organów komunalnych, rozpatrzeniem projektu Głównego Urzędu Statystycznego.

Przedewszystkiem więc, gdy chodzi o ujęcie zgrubsza poruszonego zagadnienia, projekt Głównego Urzędu Statystycznego dzieli zamknięcia rachunkowe (budżety) wszystkich związków komunalnych na dwie odrębne części. Część pierwszą, mającą istotne znaczenie nietylko dla statystyki finansów komunalnych, ale w równym stopniu i dla gospodarki tych związków, stanowią dochody i wydatki rzeczywiste, część drugą — t. zw. sumy obrotowe.

A. Podział sum budżetu (zamkn. rach.) na rzeczywiste i obrotowe.

Kwestja ujmowania przez statystykę jedynie rzeczywistych realnych dochodów oraz wydatków z wyodrębnieniem w osobną grupę znacznych niekiedy sum, nie posiadających tego charakteru, a wpływających w sposób sztuczny na zwiększenie budżetów wogóle (nietylko budżetów związków komunalnych), nie jest nowa. Głównie jednak poświęcający się badaniom życia samorządowego pisarze zwrócili na tę kwestję uwagę, kładąc szczególny nacisk na konieczność wyeliminowania w zestawieniach statystycznych wszelkich pozycji, będących wynikiem manipulacji czysto buchalteryjnych oraz pozycji przechodnich, jako nie wywierających żadnego wpływu na majątek komun, a zaciemniających jedynie w sposób poważny obraz ich rzeczywistej gospodarki.

Jak dalece sprawa ta jest ważna dla statystyki finansów komunalnych dowodzi u nas np., że na zestawieniach statystycznych pruskich związków komunalnych można się opierać tylko częściowo¹⁾ i to po poczynieniu odpowiednich zastrzeżeń.

To samo dotyczy materiałów statystycznych, odnoszących się do b. dzielnicy austriackiej²⁾. Autor niniejszego z własnego doświadczenia przekonał się, jak dalece odbiegają niekiedy ogólne sumy wykazanych przez związki komunalne w zamknięciach rachunkowych dochodów i wydatków od otrzymanych po odrzuceniu nieistotnych pozycji zestawień. Nierzadki jest wypadek, gdy wypęczniele sztucznie zamknięcie rachunkowe kurczy się na

¹⁾ Ob. dr. B. Konopiński. „System skarbowości komunalnej bylej dzielnicy pruskiej”, w pracy zbiorowej p. t. „O skarbowości związków komunalnych”, str. 82.

²⁾ Ob. uwagę niżej.

laboratoryjnym tygłu statystyki do jednej trzeciej swej pierwotnej wysokości!¹⁾ Jak łatwo w tych wypadkach o fałszywy sąd o gospodarce komunalnej, zwłaszcza, gdy mamy do czynienia z zestawieniami sumarycznymi!

Bezsprzecznie, jak słusznie zauważył dr. Konopiński,²⁾ prawidłowa gospodarka komunalna wymaga takiej procedury buchalteryjnej, która każdy ruch kapitału notuje skrzętnie w swoich księgach, rezultaty jednak osiągnięte tą drogą, oddające skądinąd nieocenione usługi lokalnym zarządom finansowym, przyprawiają o melancholię statystyków, przystępujących do ich opracowania, dla badacza zaś życia samorządowego, który pragnął na nich oprzeć się bezpośrednio, nie posiadają tej wysokiej wartości, jaką niewątpliwie udałoby się im nadać, udzielając pewnych koncesyj na rzecz wymagań statystyki.

Kwestji tej sporo miejsca poświęcił w Niemczech dr. Otto Most w swej pracy o finansach gminnych³⁾. Odróżnia on mianowicie w dziale, omawiającym wysunięte przez niego t. zw. podstawowe tezy, obowiązujące statystykę finansów komunalnych, trzy rodzaje sum (pozycji), nazwanych przez niego ogólnie przechodniami (durchlaufende Posten), które ze względu na swoje wyłącznie rachunkowe, buchalteryjne znaczenie oraz niemożność rozporządzania nimi przez zarządy gminne, każe statystykę traktować odrębnie⁴⁾.

Do pierwszej grupy zalicza on przychody, które wpływają do kasy komunalnej tylko tymczasowo („interimsweise“), nie wywierając żadnego wpływu na gospodarkę finansową, gdyż nie mogą być obrócone na pokrycie potrzeb gminnych. Należą tutaj m. in. kaucje, podatki pobierane przez gminę na rzecz innych korporacji publicznych i Państwa i t. p. Gmina w tym wypadku spełnia jedynie rolę pośrednika, pobierając sumy zgóry przeznaczone dla kogo innego, celem dalszego ich przekazania.

Do drugiej grupy należą dochody i wydatki niektórych gałęzi administracji komunalnej, ściśle mówiąc, przedsiębiorstw komunalnych, jak banki,

¹⁾ Taki jest np. stosunek tych liczb w niektórych powiatach, szczególnie Małopolski (w b. Król. Kongr. większość sum przelewnych i t. p. ujęta została przez powiaty w osobną grupę, w t. zw. sumy pozabudżetowe) gdzie po przerobieniu zamknięć rachunkowych okazuje się, że połowa, a nawet około $\frac{2}{3}$ niekiedy sum wykazanych przypada na sumy przechodnie.

²⁾ Idem, str. 82.

³⁾ Dr. Otto Most. Die Gemeindefinanzstatistik in Deutschland. Schriften des Vereins für Socialpolitik, Gemeindefinanzen T. 127, część 2.

⁴⁾ „Alle Einnahmen und Ausgaben dagegen, die auch innerhalb des Beobachtungsjahres selbst bloos rechnungsmässige sind und die Gemeindefinanzrechnung nur durchlaufen, ohne der Gemeindeverwaltung selbst verfügbar zu werden bezw. zu sein, müssen sorgsam ausgeschieden werden“. Op. cit. str. 142.

kasy oszczędności i lombardy, które są w znacznej części pozycjami przechodniami, wynikającymi wyłącznie z ruchu kapitałów. Uwzględnianie takich sum przez statystykę czyni ogólne zestawienia zamknięć rachunkowych wysoce nieprawdziwymi. Dr. Most jako przykład podaje zamknięcie rachunków miejskiej kasy w Düsseldorfie, w którym na 138 milionów mk. dochodów nie mniej jak 79 przypadało właśnie na te sumy.

Do trzeciej grupy zalicza wreszcie pozycje, które są rezultatem nieuniknionych w łonie danego gospodarstwa finansowego, jako całości, rozrachunków i uiszczeń między różnymi działami tej samej administracji.

Należą tu t. zw. dodatki (Beiträge) jednej gałęzi administracji na rzecz drugiej na pokrycie ogólnych kosztów administracyjnych lub oprocentowanie na jej cele zaciągniętych pożyczek, różne zwroty, jak za światło, opał, kanalizację lub zajmowanie lokalu w budynkach miejskich i t. p. Ze stanowiska porównawczej statystyki finansów komunalnych ostatnia grupa zasługuje, zdaniem Mosta, na szczególną uwagę, gdyż tego rodzaju rozrachunki mają powszechne zastosowanie, przyczem sposoby zastosowania są nadzwyczaj różnorodne, wskutek czego łatwo o podwójne zaliczenie tych samych kwot¹⁾.

Trudno z punktu widzenia wymagań statystyki finansów komunalnych nie zgodzić się z przytoczonymi wyżej wywodami dr. Mosta. Zadanie tej statystyki bowiem nie polega bynajmniej na schematycznym ujęciu i operowaniu całym materiałem, jaki jej dostarcza buchalterja, lecz, jak zaznaczyliśmy to już wyżej, tylko tą jego częścią, która dla zobrazowania rzeczywistej gospodarki danego związku komunalnego posiada istotne, realne znaczenie. Między założeniami statystyki finansów komunalnych a zestawieniami buchalteryjnymi, mającymi zgoła odmienne zadania do spełnienia, zachodzą zatem poważne różnice.

Statystyce wszakże nie chodzi w tym wypadku wyłącznie o stwierdzenie powyższych różnic. Opierając się w swych opracowaniach na materiale buchalteryjnym, nie może jej być — idąc konsekwentnie — obojętnem, jeśli chce należycie spełnić swoje zadanie, jak ten materiał został zestawiony. I tutaj wchodzimy w istotę poruszonego zagadnienia. Skoro bowiem taki jest stan rzeczy, statystyka finansów komunalnych ma prawo żądać, iżby zamknięcia rachunkowe odpowiadały również jej wymaganiom,

¹⁾ Urzędowa statystyka austriacka (ob. Oesterreichische Statistik, tom XXXI, 2 i XL, 3) również odróżnia dochody i wydatki rzeczywiste (reelle) od dochodów i wydatków nierealnych (interims—einnahmenausgaben), biorąc za podstawę do obliczeń tylko te pierwsze pozycje. Według tej statystyki do pozycji nierealnych, „przechodnich“, zaliczone zostały pożyczki (odnośnie do pożyczek ob. uwagę niżej), zaliczki, depozyty i sumy obce oraz pozostałości kasowe.

ażebym sposób ich zestawienia umożliwiał i ułatwiał prace statystyczne. Słabą stroną słusznych uwag dr. Mosta stanowi poniekąd brak dostatecznego zainteresowania się tą równie doniosłą kwestią, jaką dla statystyki finansów komunalnych przedstawia jakość podlegającego opracowywaniu materiału.

Ograniczając się wyłącznie do teoretycznych rozważań na temat zadań i metod tej statystyki, omawiając nawet w osobnym rozdziale¹⁾ trudności, jakie wogóle statystyka finansów komunalnych ma do pokonania, nie zwrócił dostatecznej uwagi na konieczność praktycznego rozwiązania tej kwestii przez wysunięcie analogicznych żądań pod adresem samych materiałów, z jakimi statystyka finansów komunalnych ma do czynienia. Powszeczna zależność statystyki od materiału, od jego rodzaju i jakości w zakresie statystyki finansów komunalnych, śmiało rzec można, osiąga swój punkt kulminacyjny. To też pomijanie tej kwestii przez statystyka jest co najmniej nieuzasadnione, tem więcej, że w związku z wysuniętymi przez Mosta tezami, trudności, o których mowa, wzrosły znakomicie.

Paląca potrzeba umożliwienia statystyce przeprowadzenia w praktyce wskazań teorii nie da się rozwiązać inaczej, jak tylko na drodze wywarcia odpowiedniego wpływu na formę sporządzanych przez buchalterję komunalną budżetów oraz zamknięć rachunkowych. W wypadku tym statystyka musi, oczywiście, liczyć się z wymaganiami buchalterji, żądania jej nie mogą wykraczać poza granice możliwości oraz konieczności buchalteryjnych.

Wracając do projektu G. U. S. zauważymy, że dzieląc zamknięcia rachunkowe (budżety) na dwie części, dąży on do ujęcia przez buchalterję, w drugiej z nich wszystkich omówionych wyżej, a poruszonych przez Mosta sum nieistotnych, przechodnich, czyli, jak je projekt nazywa, obrotowych. Zostały one podzielone metodycznie, podobnie jak to uczynił dr. Most, na kilka grup, acz w sposób nieco odmienny.

Pierwszą kategorię sum obrotowych stanowią według projektu przelewy wśród których projekt odróżnia przelewy fikcyjne od przelewów efektywnych.

Przelewy fikcyjne stanowią, zdaniem projektodawcy, sumy powstałe wskutek fikcji stosunków prawnych między poszczególnymi działami administracji tego samego związku komunalnego. Są to rozrachunki czysto buchalteryjne, które nie powinny być uwzględnione w dziale sum rzeczywistych, gdyż nie stanowią realnych dochodów, względnie wydatków. Weźmy przykład: wydział administracji majątkiem miejskim wstawia po stronie dochodów sumy tytułem opłaty za lokal, opał, światło i t. p. od wydziału

¹⁾ Die Schwierigkeiten der Gemeindefinanzstatistik. Op. cit. str. 12—23.

np. szkolnego, zdrowia i t. p.; sumy te, podobnie jak wydatki na te cele w budżetach wymienionych wydziałów, są fikcyjne, ponieważ w rzeczywistości żaden z nich nie płaci nic na rzecz administracji majątku. Rzeczywistym będzie tylko wydatek tego ostatniego wydziału na kupno węgla, utrzymanie lokali miejskich i t. d. W uwagach do projektu podano jednak, że ze względu na rzeczowy system układu budżetu, o czym będzie mowa niżej, za rzeczywiste należy uważać i jako takie traktować wydatki poszczególnych wydziałów, np. szkolnego, szpitalnego, i t. p., a nie wydziału administracji majątku, gdyż materialnie obciążają one odnośne dziedziny działalności samorządowej, powstałe zaś z tego tytułu dochody i wydatki wydziału administracji majątkiem miejskim — za fikcyjne.

Obok przelewów fikcyjnych odróżnia projekt również przelewy efektywne, które zachodzą wtedy, gdy jeden dział administracji komunalnej przekazuje drugiemu (bądź instytucji, przedsiębiorstwu, zakładowi i t. p. własnemu) pewną kwotę pieniężną z rozmaitych tytułów.

Drugą kategorię sum obrotowych stanowią według projektu sumy przechodnie własne, które, aczkolwiek kasowo, podobnie jak przelewy efektywne, zostały rozchodowane (przychodowane), w rzeczywistości jednak nie posiadają charakteru wydatków (dochodów) istotnych. W odróżnieniu od grupy pierwszej sumy te nie wynikają z rozrachunków różnych działów administracji (instytucji, przedsiębiorstw) tej samej komuny między sobą, lecz ze stosunków tejże komuny z osobami trzecimi. Np. suma złożona do depozytu przez związek komunalny lub lokata własnej gotówki, udziały, zaliczki udzielone do wyrachowania osobom trzecim, zaliczki na pensje dla pracowników komunalnych, pożyczki udzielone przez związek i t. d.¹⁾

¹⁾ Gdy chodzi o pożyczki zaciągnięte i spłacane przez związki, to zaliczono je do dochodów i wydatków rzeczywistych.

W związku z tem zasługuje na uwagę podział dochodów i wydatków w pracy dr. Marcina Nadobnika p. t. „Die Finanzen der Bezirksvertretungen” (ob. „Statistisches Jahrbuch der autonomen Landesverwaltung”, rocznik XII str. 47 i nast.). Opierając się na systemie austriackim, autor dzieli dochody i wydatki na realne i nierealne, przyczem do tych ostatnich zalicza: w dochodach — pożyczki zaciągnięte, zwrotne zapomogi i zaliczki, zwrócone pożyczki, sprzedaż papierów wartościowych oraz pozostałość kasową z roku poprzedniego; w wydatkach — pożyczki udzielone i zaliczki zwrotne, kupno papierów wartościowych i pozostałość kasową na rok następny.

Jak z powyższego widzimy, pożyczka zaciągnięta przez związek komunalny traktowana jest tam jako „nichtreelle Einnahmen”, spłatę natomiast pożyczek wraz z oprocentowaniem włączono do wydatków rzeczywistych. W uzasadnieniu przytoczonego wyżej podziału pozycji budżetowych szanowny autor podaje, że przez dochody realne, czyli rzeczywiste, rozumie (współ z dr. Weyr'em) takie dochody, które powiększają majątek pieniężny („Geldvermögen”) komuny, przez wydatki zaś realne — wydatki, które

Do trzeciej kategorii sum obrotowych zalicza projekt t. zw. sumy przechodnie obce. Są to, podobnie jak sumy przechodnie własne (druga grupa), sumy rzeczywiście kasowo zaprzychodowane i wydatkowane, jednakże, w odróżnieniu od tej grupy, nienależące już do funduszy własnych komuny, a stojące nazewnątrz, sumy, w stosunku do których związek komunalny tylko pośredniczy, ściągając je względnie przyjmując na rzecz osoby (instytucji, zakładu i t. p.) trzeciej, nie własnej, bądź na przechowanie.

Tego rodzaju sumą przechodnią, lub, jak ją projekt nazywa, obcą, będzie w budżecie powiatowego związku komunalnego lub miasta np. podatek wojewódzki od obrotu trunkami w wyszynku i drobnej sprzedaży trunków (przewidziany przez art. 25 ust. z 11/VIII — 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych), ściągany w myśl ustawy przez te związki na rzecz samorządu wojewódzkiego. Będą niemi również te wszystkie sumy uzyskane z wpływów podatkowych, które tytułem udziału przypadają na rzecz innych związków komunalnych. Projekt kładzie wielki nacisk na konieczność umieszczania przez związki komunalne w dziale dochodów rzeczywistych budżetu (zamknięcia rachunkowego) tylko tych sum, które idą bezpośrednio na ich rzecz, w dziale zaś sum obrotowych (przechodnich obcych) kwot, które przeznaczone są dla innych związków komunalnych. Np. gminy miejskie obowiązane są 10% sumy wpływu z podatków od budynków miejskich przekazywać na rzecz samorządu wojewódzkiego. Dochód z tego podatku winien być, zgodnie z projektem, wykazany, po potrąceniu 10%, w dziale dochodów rzeczywistych, natomiast kwota, odpowiadająca 10% — w dziale sum obrotowych. Oczywiście, że w budżecie

ten majątek zmniejszają. Definicja więc odpowiada całkowicie, biorąc a contrario, przyjętym przez omawiany projekt pojęciom „sum obrotowych,” podział wszakże pozycji nie został w praktyce całkowicie do niej dostosowany. Trudno bowiem uważać wpływy z pożyczek za dochód nie powiększający majątku pieniężnego komuny, skoro w rzeczywistości jest odwrotnie, bowiem każda pożyczka, zwiększając w momencie jej zaciągnięcia ilość rozporządzalnej gotówki, tem samem zwiększa majątek pieniężny związku i to bez względu na charakter pożyczki (t. j. czy jest ona długo lub krótkoterminowa), następnie zaś przy jej spłacie następuje zmniejszenie zapasu gotówki, co szanowny autor uznał, zaliczając spłaty pożyczek do wydatków realnych.

W przeciwnym razie odmiennemu traktowaniu tych pozycji w dochodach i wydatkach brak byłoby dostatecznego uzasadnienia. Między dochodami i wydatkami realnymi powstałaby znaczna, niczem nieuzasadniona rozbieżność, która na dalszą metę trudna byłaby nawet do pomyślenia. Jedno z dwojga więc: albo wpływ z pożyczki nie jest wpływem „rzeczywistym,” a co zatem idzie i jej zwrot, jej spłata należeć będą do wydatków nierealnych, albo jest dochodem rzeczywistym, a w takim razie i wydatek będzie rzeczywisty.

związku wojewódzkiego ta ostatnia kwota, jako dochód rzeczywisty, powinna być wskazana już w dziale dochodów rzeczywistych. Podobnie co do wpływów z samoistnego podatku od kopalń. Jeżeli wpływy z tego podatku idą na rzecz kilku współuprawnionych związków komunalnych, to sumy przeznaczone dla tych związków należy w budżecie (zamknięciu rachunkowym) tego związku komunalnego, któremu powierzono pobór wymienionego podatku, umieścić w dziale sum obrotowych, we wpływach zaś rzeczywistych winna figurować jedynie suma przeznaczona wyłącznie na rzecz zajmującej się ściąganiem podatku od kopalń komuny. W budżetach natomiast uprawnionych do udziału w tym podatku związków sumy otrzymane z tego podatku od ściągającego go związku należy wykazać w dziale dochodów rzeczywistych (wpływy z podatków), a nie w dziale sum obrotowych, gdyż stanowią one tam już dochód rzeczywisty tych związków.

Jak z powyższego widzimy, projekt Głównego Urzędu Statystycznego zmierza do wprowadzenia znacznych wprawdzie, jednak doniosłych dla statystyki zmian w praktykowanych dotychczas przez związki komunalne sposobach sporządzania zamknięć rachunkowych (gdyż głównie o nie tutaj chodzi), starając się jednocześnie przez wyczerpujące określenie sum obrotowych oraz dostarczenie szczegółowych wzorów, z których dotyczący gmin miejskich podajemy na końcu niniejszego artykułu, zapobiec możliwym nieporozumieniom.

B. Podział sum rzeczywistych budżetu (zamknięcia rachunkowego) na bieżące i zaległe.

Druga z kolei kwestja, której projekt Głównego Urzędu Statystycznego poświęca część swych uwag, dotyczy dochodów i wydatków zaległych. Podobnie jak sumy obrotowe, rzeczywiste dochody i wydatki zaległe winny być, zdaniem projektu, wydzielone również w osobną grupę, zamieszczoną w budżecie, względnie w zamknięciu rachunkowym na miejscu pierwszym. Podział ten ze zrozumiałych powodów nie obejmuje sum obrotowych, podobnie jak nie odróżnia się wśród tych ostatnich wpływów względnie rozchodów zwyczajnych i nadzwyczajnych. Skoro bowiem zgodzimy się, że sumy obrotowe nie mają dla gospodarki związków komunalnych istotnego znaczenia, pozostanie obojętnem, czy stanowią one należności bieżące czy zaległe, czy też pochodzą ze źródeł zwyczajnych lub nadzwyczajnych.

Ta druga kwestja nie nasuwa tylu trudności, co pierwsza, gdyż związki komunalne w znacznej większości same już podział ten wprowadziły, wydzielając w osobne dyscypliny dochody i wydatki zaległe, czyli spóźnione, wynikłe w okresach poprzednich i stanowiące ich część integ-

ralną. Jednakże grupa ta przeważnie traktowana jest przez związki komunalne po macoszemu, nierzadko podawane są tylko ogólne sumy zaległości, wskutek czego nietylko nie można przeprowadzić klasyfikacji liczb składowych, ale często niewiadomo, co dany związek komunalny uważa za dochód, względnie wydatek „zaległy”. Że sprawa ta nie jest taka prosta, jak by się wydawało, wynika to choćby z następującego objaśnienia do projektu:

„Do tego działu (t. j. do grupy dochodów wzgl. wydatków zaległych rzeczywistych. Przyp. aut.) należy zaliczać tylko wydatki (dochody) wynikające z zaciągniętych już uprzednio przez związek komunalny zobowiązań, a nie wydatki (dochody), jakie miały powstać w roku ubiegłym z tytułu przewidzianych, a niezrealizowanych przez związek komunalny w danym okresie swobodnych zamierzeń. Jeżeli zatem związek komunalny preliminował w roku ubiegłym wydatek na budowę np. studni, drogi, szpitala, czy też na dobrowolne zapomogi (datki) dla rozmaitych towarzystw lub własnych pracowników, to takie wydatki (aczkolwiek działalność samorządu w danych kierunkach — jako oparta na przepisach ustawowych — jest jego obowiązkiem), dokonane dopiero w roku lub latach następnych, nie mogą być przecież uważane za zaległe, ponieważ nie posiadają charakteru indywidualnie zniewalającego komunę do bezwzględnego ich wykonania w określonym terminie. Podobnie, jeśli związek komunalny preliminował jakąś sumę tytułem np. dobrowolnych datków od stron na rzecz zakładów komunalnych — wpływ z powyższego źródła dopiero w okresie następnym nie może być uważany za dochód zaległy. Inaczej, gdy chodzi o wydatki (dochody) wynikające z zobowiązań, zaciągniętych przez związek (lub w stosunku do związku) dobrowolnie, bądź też na skutek wyraźnego postanowienia ustawy. Tego rodzaju wydatki (dochody), nieuskutecznione we właściwym okresie budżetowym, lecz dopiero w następnym, należy bezwzględnie traktować, jako zaległe. Naprzykład niewypłacona w roku ubiegłym pensja pracowników komunalnych, należności z tytułu kupna — sprzedaży materiałów, nieruchomości (o ile określony został termin zapłaty, przyczem przez „termin” rozumie się cały okres budżetowy, a nie dzień lub miesiąc), obowiązkowe dotacje na rzecz zakładów wojewódzkich, stałe zapomogi udzielane instytucjom na zasadzie uchwał sejmiku, bądź rady miejskiej, zaległości podatkowe, niezwrócone koszty utrzymania w zakładach własnych i t. d.”

Jak z zacytowanego wyżej objaśnienia wynika, nie wszystko, co było przewidziane w roku poprzednim, stanowi dochód wzgl. wydatek zaległy. Będą niemi tylko te sumy, co do których istniała powinność, obowiązek wydatkowania, wzgl. uiszczenia, przyczem obojętne jest, jaką drogą ten obowiązek powstał, t. j. czy narzuciła go ustawa lub rozporządzenie władzy,

czy też zrodziły go zobowiązania zaciągnięte przez związek dobrowolnie lub wreszcie uchwały jego organów.

C. Podział sum rzeczywistych bieżących budżetu (zamknięcia rachunkowego) na zwyczajne i nadzwyczajne.

Trzecią kwestją, którą projekt porusza, jest kwestja podziału dochodów i wydatków rzeczywistych bieżących na zwyczajne i nadzwyczajne. Podział ten, jak to zaznaczyliśmy już wyżej, nie obejmuje sum obrotowych oraz dochodów i wydatków zaległych.

Kwestja podziału dochodów i wydatków na zwyczajne i nadzwyczajne, pozornie łatwa, wywołała w nauce dużo sporów i dziś jeszcze spotykamy się z różniami w tym względzie kryterjami. Podczas więc, gdy jedni oznaczają jako dochody nadzwyczajne niektóre wyliczone przez siebie nieregularne wpływy, zaliczając jednocześnie do wydatków nadzwyczajnych tylko te wydatki, które pokryte zostały przez dochody nadzwyczajne (czyli według sposobu pokrycia)¹⁾, inni za podstawę rozgraniczenia dochodów i wydatków zwyczajnych i nadzwyczajnych przyjęli wpływ odnośnych sum na zwiększenie względnie zmniejszenie majątku komunalnego²⁾.

To ostatnie stanowisko, zajmowane także przez Mosta, wydaje się nam słuszniejsze. Pomijając bowiem trudność, szczególnie w obecnych czasach, ustalenia zależności między poszczególnymi pozycjami dochodów i wydatków, która często zostaje dziś zagubiona, uzależnianie wogóle charakteru wydatków od sposobu ich pokrycia czyni cały podział przypadkowym, słusznym może, gdy chodzi o wzgląd na politykę finansowo-gospodarczą danej komuny, nie posiadający jednak na zewnątrz większego znaczenia. Brak mu bowiem niezależnego, obiektywnego kryterjum, które pozwoliłoby odróżnić, który wydatek, bez względu na jego miejsce w budżecie, jest zwyczajny, a który nadzwyczajny.

Nie ulega kwestji, że prosta potrzeba zachowania równowagi między dochodami, a wydatkami nakazuje organom komunalnym czynić zestawienia, które możnaby nazwać rachunkami, względnie planami rozchodowania poszczególnych wpływów nieregularnych, trudno jednak zgodzić się na to, ażeby wszystkie takie wydatki — bez względu na ich charakter — poczynione z powyższych wpływów, można było uważać za nadzwyczajne.

Uzależnianie bowiem pojęcia wydatków nadzwyczajnych — jak słusz-

¹⁾ A. Machowicz. Zasady budżetowania, kasowości i rachunkowości komunalnej. Przekł. polski, str. 5, poza tem dr. Most, op. cit., w którym wymieniono szereg poglądów.

²⁾ Mowa tu o majątku w szerszym znaczeniu, a nie o majątku pieniężnym.

nie pisze J. Piekalkiewicz¹⁾ — „od sposobu ich pokrywania wogóle jest błędne, gdyż przy podziale dochodów i wydatków na zwyczajne i nadzwyczajne chodzi nam... i to może głównie nawet, o ich wzajemny stosunek, t. j. o wyjaśnienie, w jakim stopniu wydatki zwyczajne lub nadzwyczajne są pokrywane przez dochody zwyczajne i nadzwyczajne, gdyż ten właśnie stosunek w znacznej mierze wyjaśnia nam stan finansowy”..., jak w danym wypadku, związków samorządnych.

Otóż, zdaniem zwolenników drugiego poglądu, charakter wydatku nadzwyczajnego tkwi w nim od momentu jego zamierzenia, wynika z samej jego istoty. Cechę wyróżniającą ten wydatek stanowi przede wszystkim jego nieregularność, niestałość w budżecie, a czasami także niemożność przewidzenia go i określenia zgóry. Kładziemy nacisk na słowo „w budżecie”, gdyż nie chodzi tutaj, oczywiście, o plany skarbowe, które mogą obejmować nawet bardzo długie okresy czasu, tak, że każdy wydatek mógłby być uważany właściwie za „przewidziany” lecz o stanowisko, jakie zajmuje on w budżecie, względnie w zamknięciu rachunkowym²⁾.

Poza tem wydatki nadzwyczajne w przeważającej większości są wydatkami inwestycyjnymi, chociaż należą tutaj i takie wydatki, które tego charakteru nie posiadają, jak np. spłata pożyczek.

Dr. Most powiada ogólnie, że wydatki i dochody nadzwyczajne mają tę właściwość, że pociągają za sobą zmniejszenie względnie zwiększenie majątku komunalnego (np. sprzedaż gruntów, kupno domu, budowa drogi i t. p.). Podobnie ujmuje tę kwestję i Piekalkiewicz, nazywając wydatkami nadzwyczajnymi wydatki inwestycyjne (a więc powiększające majątek komunalny), dochodami nadzwyczajnymi — dochody zmniejszające majątek komunalny. To ostatnie określenie jest jednak, naszym zdaniem, zaciasne, albowiem nie mieści w sobie takich wydatków nadzwyczajnych, które nie są inwestycyjnymi, jak np. spłata pożyczek, jak również nie obejmuje ono dochodów, które — nie zmniejszając majątku komunalnego — należą do nadzwyczajnych, jak zapomogi (nie stałe, ustawowo przewidziane dotacje, lecz jednorazowe), specjalne składki na cele inwestycyjne i t. p.

Co się tyczy specjalnie spłaty pożyczek, to projekt zalicza je częściowo do wydatków nadzwyczajnych, częściowo zaś do zwyczajnych. Mianowicie, jeżeli pożyczki są spłacane na zasadzie planów amortyzacyjnych, bądź też stałymi ratami rocznymi, przy których spłatę przewiduje się co najmniej w ciągu lat 20-tu, projekt uważa takie spłaty za wydatki zwyczajne — wszelkie inne — za nadzwyczajne.

¹⁾ Idem, str. 87.

²⁾ Dr. Ad. Pragier. Zarys skarbowości komunalnej, cz. 1, str. 186.

Motywy powyższego podziału posłużyło, że w pierwszym wypadku mamy do czynienia z wydatkami, które nie posiadają cechy niestałości, oraz nieprzewidywalności, przyczem długoletnie (najmniej w ciągu lat 20-tu) raty można traktować poniekąd jako normalną amortyzację włożonego już w gospodarstwo komunalne kapitału.

Uzasadnieniu temu nie brak słuszności. Inna kwestja, czy takie bądź co bądź subtelne rozgraniczanie pojęć, pomijając już wysuwana przez niektórych statystyków potrzebę zachowania korelacji między poszczególnymi pozycjami dochodów i wydatków, która w tym wypadku wydawałaby się wskazaną, pożądana jest z punktu widzenia korzyści praktycznych. Trzeba bowiem liczyć się z tem, że z chwilą przyjęcia proponowanego przez projekt podziału wszystkie sumy przeznaczone na spłaty pożyczek tracą swój zdecydowany dotychczas charakter, nabierając natomiast cech niepewności. Pozycja „spłata pożyczek” pozbawiona zostanie w ten sposób dla statystyka swej dotychczasowej wymowy, wskutek potrzeby, a w związku z tem — trudności zaliczenia danej pozycji do wydatków zwyczajnych lub nadzwyczajnych. W rezultacie będzie on zmuszony uznać daną pozycję nie za taką, za jaką wypadłoby to uczynić zgodnie z przyjętymi założeniami, lecz za taką, za jaką uznały ją lokalne finansowo-budżetowe organa związków komunalnych. A czyż można mieć złudzenie co do należytego i w równym stopniu starannego kwalifikowania tych sum przez różnorakie związki samorządne? Gorzej jeszcze: statystyka nie będzie miała nawet możliwości sprawdzić, jak dana klasyfikacja została przeprowadzona, trudno bowiem wymagać, ażeby do każdej pozycji związki obowiązane były dodawać wyczerpujące wyjaśnienia co do sposobu spłaty każdej poszczególnej pożyczki.

To też omawiany punkt projektu stanowi dość ryzykowny — naszym zdaniem — eksperyment, którego rezultaty praktyczne nie każą na siebie długo czekać.

D. Materjalny układ budżetu (zamkn. rach.).

Omówiwszy przytoczone wyżej podstawy formalnego podziału budżetu (zamknięcia rachunkowego), projekt podaje wskazówki jak należy przeprowadzić jego podział także pod względem materjalnym. W tym względzie, jako obowiązujące, wysunięte zostały dwie zasady, a mianowicie: zasada 1) przejrzystości i 2) dokładności.

Przejrzystość budżetu polega na jego logicznej budowie. Poszczególne dziedziny działalności, zestawione w osobne działy, winny zawierać wyczerpującą i zamkniętą w sobie całość (oddzielne wydatki i dochody zwyczajne oraz wydatki i dochody nadzwyczajne). Całość tę, zdaniem

Przejrzystość
budżetu.

projektu, osiągnąć można tylko na drodze rzeczowego, a nie formalnego układu budżetu. Stąd wynika, że wszelka klasyfikacja oparta na podstawie wyłącznie mechanicznej, czysto formalnej, jak np. podział dochodów i wydatków według wydziałów magistratu lub referatów wydziału powiatowego, przy której istnienie liczb globalnych (t. j. liczb zbiorowych, dotyczących niekiedy różnorodnych gałęzi działalności) jest nieuniknione, sprzeciwia się zasadzie przejrzystości. Każdy z działów („tytułów”) budżetu, odpowiadający pewnej sferze działalności, winien obejmować wszystkie pozycje, odnoszące się do tego działu. Jeżeli budżet ma być przejrzysty, należy unikać rozproszenia pozycji, dotyczących tej samej dziedziny, po różnorodnych działach budżetu.

Związki komunalne dość powszechnie stosują dotychczas podział budżetów według poszczególnych wydziałów względnie referatów zarządu komunalnego (w Małopolsce a także w b. dzielnicy pruskiej według fundusów).

Podział ten, acz ze względów administracyjno-gospodarczych zrozumiały i konieczny (szczególnie, gdy chodzi o większe gospodarstwa komunalne) nasuwa jednak wiele trudności w ogarnięciu całokształtu gospodarki komunalnej oraz poszczególnych jej dziedzin, albowiem dochody z tego samego źródła pochodzące, wzgl. wydatki na ten sam cel przeznaczone rozrzucone są po całym budżecie, rozbite między wydziały, przyczem układ wewnętrzny poszczególnych budżetów nie zawsze jest jednaki, wskutek czego nieodzwonne jest studjowanie całego, niekiedy znacznego materiału. Jako przykład w tym kierunku mogą posłużyć budżety m. st. Warszawy, zewnętrznie prezentujące się okazale, które materialnie jednak stanowią istny labirynt (opieramy się tutaj na budżecie na rok 1920/21), wymagający wielkiego nakładu pracy i mozolnych studjów, jeśli się chce na ich podstawie zapoznać z obroną dziedziną działalności miejskiej. Podobnie nieprzejrzyste, acz równie pracowite, są budżety m. Poznania, w których spotyka się wiele trudnych do odgadnięcia, a często przelewnych pozycji i odsyłaczy.

Ponieważ jednak podział budżetu według wydziałów magistrackich, wojewódzkich, względnie według referatów znaczniejszych związków powiatowych jest nieuniknioną koniecznością, należałoby w obrębie istniejącego systemu wprowadzić zmiany umożliwiające szybkie ogarnięcie materiału nie tylko przez postronnego badacza, lecz przede wszystkim przez własne organa komunalne, a następnie łatwe opracowanie go przez statystykę. Ulepszenia te można osiągnąć jedynie przez uznanie za obowiązujący jednolitego podziału wszystkich budżetów, opartego na ogólnej o identycznym znaczeniu numeracji działów, tytułów i paragrafów, przyczem tytuły względ-

nie paragrafy nie wykazujące żadnych wpływów względnie wydatków byłyby, oczywiście, w budżecie danego działu opuszczane.

Tą drogą otrzymalibyśmy możliwość łatwego w każdej chwili zestawienia rzeczowego materiału, łącząc poprostu odpowiednie pozycje, paragrafy, tytuły dochodów i wydatków poszczególnych budżetów, związki komunalne zaś byłyby uwolnione od konieczności czynienia podwójnych zestawień.

Zastosowanie tego sposobu, jak również uwzględnienie poniżej wyluszczonych wymogów, dałoby zamknięcia rachunkowe odpowiadające wymaganiom statystyki i dopuszczające czynienie przez tę ostatnią rozmaitych, zależnie od potrzeby, zestawień.

Dokładność budżetu polega na wyczerpującem określeniu wydatku względnie dochodu, przez co zapobiega się istnieniu pozycji niejasnych. Przez dokładność nie należy jednak — w myśl projektu — rozumieć szczegółowości (t. j. kazuistycznego wyliczenia najdrobniejszych nawet pozycji), aczkolwiek pojęcia te są do siebie zbliżone. Zamknięcie rachunkowe będzie dokładne, jeżeli wszystkie pozycje zostaną określone wyraźnie i będą jednorodne, t. j. będą dotyczyły dochodów lub wydatków tego samego rodzaju. Objaśnimy to na przykładzie: magistrat wydał sumę X na płacę swych pracowników, sumę Y na emerytury, Z — na szkolnictwo i t. p. Szczegółowem będzie zamknięcie wyliczające każdy poszczególny wydatek, a więc: płaca sekretarza A — 100, kancelisty B — 50 i t. d. Dokładność osiągniemy drogą krótszą, podając: płace urzędników magistrackich — 1000, remuneracje — 100, koszta podróży i diety — 250 i t. d., posegregowawszy, oczywiście, uprzednio personel między właściwe działy, odpowiadające sprawowanym przez tych urzędników funkcjom, a więc personel zatrudniony np. w wydziale zdrowia włączymy do zdrowotności i t. d. Podobnie, jeśli powiat wydał pięć zapomóg dla tego samego typu szkół; wystarczy jeśli poda: zapomogi dla szkół np. rolniczych — X mk., pozostawiając wszelkie szczegółowe wykazy załącznikom do budżetu (zamknięcia rachunkowego), bądź rubrykom „uwagi” (marginesom). Tak samo w dochodach. Z podatków wydział powiatowy uzyskał np. sumę X, z pożyczek — Y, z zapomóg — Z. Z zacytowanych dochodów dwa ostatnie wskazują prócz źródła, z jakiego pochodzą, również na przeznaczenie uzyskanych kwot, co odnośnie do podatków może zachodzić tylko wyjątkowo. Należy zatem wykazywać nie tylko źródło pochodzenia, ale i (odnośnie do dochodów o określonym zgóry przeznaczeniu) przeznaczenie tych kwot. Krótko mówiąc, celem osiągnięcia dokładności treść każdej pozycji dochodów winna odpowiadać na pytanie: z jakiego źródła pochodzi, od kogo i ew. na jaki cel jest przeznaczona; podobnie w wydatkach: na jaki cel (ew. komu, jakiej instytucji) została wydana.

Dokładność
budżetu

Widzimy stąd, że dokładność jest uzupełnieniem przejrzystości i w obrębie poszczególnych działów („tytułów”) budżetu spełnia tę rolę, jaką racjonalny podział na działy spełnia zgrubsza w ramach całego budżetu.

Przedsiębiorstwa komunalne.

Na szczególną uwagę zasługuje poruszona przez projekt sprawa sposobu ujmowania w budżetach (zamkn. rach.) sum dotyczących przedsiębiorstw własnych związków komunalnych. Do przedsiębiorstw komunalnych należy w myśl projektu zaliczać wszystkie instytucje, posiadające charakter gospodarczy (przemysłowy, handlowy, kredytowy lub rolny) i pokrywające swe wydatki z własnych dochodów. Przedsiębiorstwami będą nie tylko instytucje wydzielone w samodzielne jednostki o własnym zarządzie, rachunkowości i kasowości (osoby prawne), ale i te, które są zarządzane przez administrację ogólną. Otóż dochodów i wydatków eksploatacyjnych łącznie z wydatkami na amortyzację wszystkich instytucji, podpadających pod powyższe określenie, nie należy — według projektu — zamieszczać w budżecie ogólnym, lecz podawać je osobno w formie odrębnych sprawozdań (bilansów, rachunków zysków i strat), które winny być dołączone do ogólnego budżetu. W odpowiednim dziale dochodów rzeczywistych zwyczajnych winien być wstawiony jedynie czysty zysk z przedsiębiorstw (po odrzuceniu przelewów, które zostaną uwidocznione, jako jedna z pozycji sum obrotowych), w odpowiednim zaś dziale rzeczywistych wydatków zwyczajnych — niedobór do pokrycia (deficyt). Natomiast wydatki inwestycyjne, jak na organizację, budowę, przebudowę, kapitalny remont lub rozszerzenie przedsiębiorstwa (osobowe i rzeczowe), w całości należy zamieścić w budżecie ogólnym.

Takie ujęcie kwestii jest konsekwencją wyluszczonych wyżej zasad, w myśl których należy unikać sztucznego zwiększania budżetów (zamknięć) przez zamieszczanie w nim sum obrotowych, do których to *sui generis* sum będą niewątpliwie należały i kwoty wydatkowane na eksploatację przedsiębiorstw komunalnych, jak również dochody w wysokości wydatków z eksploatacji tych przedsiębiorstw osiągnięte.

W wypadku tym bowiem z punktu widzenia zadań budżetu (zestawienia) ogólnego interesującymi będą raczej ostateczne wyniki eksploatacji przedsiębiorstw komunalnych, jako mające wpływ na budżet ogólny, a nie sama gospodarka przedsiębiorstw, która może i powinna być przedmiotem osobnych, niezależnych badań i której specyficzny, odrębny zresztą charakter nie da się porównać z działalnością samorządu na pozostałych polach.

Gdy chodzi o skarbowość komunalną, ważne, oczywiście, miejsce

zajmuje kwestia sposobu prowadzenia przedsiębiorstwa i związanej z tem jego rentowości, zagadnienia te wszakże wchodzi już w zakres polityki gospodarczej samorządu i jako takie częściowo tylko (mianowicie, gdy chodzi o rezultaty eksploatacji i inwestycje) mieszczą się w ramach budżetu ogólnego, którego zadanie w tej dziedzinie winno sprowadzać się wyłącznie do zanotowania ostatecznych wyników finansowych danego przedsiębiorstwa.

Oдноśnie do eksploatacji przedsiębiorstw, budżet ogólny winien być zatem budżetem netto.

Inaczej, gdy chodzi o wydatki inwestycyjne.

Wydatki bieżące przedsiębiorstwa pokrywają zazwyczaj ze swych dochodów bieżących, w małej części tylko z dotacji udzielonych z funduszy ogólnych komuny, które to kwoty zresztą w dochodach tego przedsiębiorstwa, jak i w wydatkach ogólnego budżetu uwidocznione będą w dziale sum obrotowych. Inwestycje natomiast z reguły czynione są z funduszy pochodzących z zewnątrz samego przedsiębiorstwa, przeważnie z pożyczek, które dany związek komunalny zaciąga na rzecz inwestującego przedsiębiorstwa własnego, zatem z funduszy obciążających nie tylko dane przedsiębiorstwo, ale w równej mierze cały związek komunalny, jako taki.

Z drugiej strony budżet zwyczajny przedstawia normalną działalność związku komunalnego, stanowiąc w ten sposób jej syntetyczny, zamknięty w sobie wyraz, podczas gdy wydatki nadzwyczajne nie stanowią już tej logicznej całości. Zamieszczenie zatem wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstwa w wydatkach nadzwyczajnych budżetu ogólnego nie zepsuje obrazu działalności tego przedsiębiorstwa, gdyż w załącznikach do odrębnych pozycji budżetu ogólnego związki obowiązane będą podawać pełne zamknięcia rachunkowe (bilanse, rachunki zysków i strat) przedsiębiorstw, obejmujące zarówno wydatki zwyczajne, jak nadzwyczajne.

Zamieszczanie zresztą sum przedsiębiorstw brutto w ogólnym budżecie łatwo mogłoby doprowadzić do fałszywych wniosków na temat rentowności danego przedsiębiorstwa, zaciemniając niekiedy zupełnie obraz jego gospodarki, tem więcej, gdy się uwzględni, że przy tym systemie podawanie sum ryczałtowych, globalnych, nie rozbitych na poszczególne kategorie, nie jest bynajmniej wykluczone, jak o tem można sądzić z dotychczasowego doświadczenia.

To też koncepcja projektodawców, zmierzająca do wykazywania w budżecie ogólnym w dziale dochodów wzgl. wydatków zwyczajnych tylko niedoborów, czy nadwyżek dochodów osiągniętych z eksploatacji przedsiębiorstw komunalnych, w dziale wydatków nadzwyczajnych zaś wszystkich inwestycji podjętych w tych przedsiębiorstwach, wydaje się słuszną.

Nie przeładowując ogólnego budżetu sumami eksploatacyjnymi, pozwoli ona w jednym rzucie ująć istotne, realne wyniki normalnej gospodarki przedsiębiorstw komunalnych oraz przyjrzeć się działalności inwestycyjnej związków w tym zakresie. O samej gospodarce zaś mówić będą, jak wspomnieliśmy wyżej, załączone do ogólnego budżetu bilanse i rachunki zysków i strat, sporządzone na zasadach buchalterji handlowej, a nie kameralnej. Ujmowanie w powyższy sposób rachunkowości przedsiębiorstw własnych nie nasunie samorządom większych trudności.

Zaliczanie wydatków rzeczywistych do obrotowych i odwrotnie.

O wiele więcej skomplikowanym wydaje się zalecany przez projekt system zaliczania wydatków rzeczywistych niektórych wydziałów administracji komunalnej, ponoszonych przez nie w interesie innych działów administracji do wydatków obrotowych, wydatków zaś faktycznie przelewnych w tych ostatnich działach do rzeczywistych.

Kwestja ta związana jest z wysuniętą przez projekt potrzebą rzeczowego układu budżetów. W myśl tej zasady wszelkie wydatki istotnie obciążające związek komunalny, które w ostatecznym rezultacie ponoszone są przez inne działy na rzecz i niejako w zastępstwie danego działu, winny być włączone do budżetu tego ostatniego (co w praktyce zwykle ma miejsce przez umieszczanie odpowiednich sum przelewnych) i uznane tam za realne, chociażby to nie odpowiadało rzeczywistości ze względów formalnych.

Nawiązując do podanego wyżej (ob. cz. A) przykładu, zauważymy, że wydział administracji majątkiem miejskim istotnie nabywa węgiel nie tylko na potrzeby własne, ale również na opalanie budynków szkolnych, szpitali i t. d., jednym słowem na rzecz wszystkich wzgl. większości działów administracji miejskiej.

Czy jednak słusznem będzie, jeśli wymieniony wydatek poniesiony rzeczywiście przez ten wydział zapiszemy w całej wysokości na jego rachunek? Oczywiście, popełnimy błąd, gdyż przy rozkładzie rozlicznych funkcji administracyjnych zarząd — jak w danym wypadku, miasta — kieruje się względami wyłącznie utylitarnymi, starając się poszczególne dziedziny życia miejskiego uczynić jaknajbardziej gospodarczo sprawnymi, samą administrację zaś tańszą.

Gdybyśmy wyobrazili sobie, że każdy z działów tej administracji stanowi zamkniętą w sobie i samodzielną całość gospodarczą, wydatki te niewątpliwie musiałyby one ponosić, przyczem każdy z nich czyniłby to, oczywiście z osobna. Zostawiając tego rodzaju wydatki w budżecie jednego tylko z zarządów administracji, uczynilibyśmy błąd i to podwójny, gdyż z jednej strony obciążilibyśmy sztucznie dany zarząd sumami dotyczącymi

innych działów administracji, z drugiej strony zaś zmniejszylibyśmy fałszywie wydatki tych drugich. Kwoty zatem, odpowiadające wartości świadczeń w realjach na rzecz poszczególnych zarządów administracyjnych winny być wykazane nie jako przelewy, lecz jako wydatki rzeczywiste w budżetach tych ostatnich, w wydatkach zaś pierwszego należy kwotę odpowiadającą sumie tych świadczeń wykazać w dziale sum obrotowych, jako przelew.

Znaczne trudności nasunie tylko w dziale administracji, sprawującej funkcje zastępcze, podział poszczególnych wydatków między rzeczywiste i obrotowe. Spotkamy się tam bowiem z koniecznością sztucznego zmniejszania szeregu jeśli nie wszystkich sum rzeczywistych, co będzie miało miejsce szczególnie w tych wypadkach, gdy rozrachunki między tym wydziałem a innymi wynikły z różnorodnych tytułów. Np. poszczególne zarządy zwracają administracji ogólnej wydatki na umundurowanie woźnych, za korzystanie np. z taboru miejskiego i t. p. W wydatkach administracji ogólnej mieścić się będą najprzeróżniejsze pozycje, jak np. koszt kupna materiału, robocizny, płace woźniców, utrzymanie koni, reperacje i t. p. W tych wypadkach, po uzgodnieniu ogólnej sumy przelewnych zwrotów od innych zarządów zaleca się proporcjonalne zmniejszenie wszystkich pozycji. W każdym razie jednak związki obowiązane są podawać podstawy dokonanego podziału.

Gdy chodzi o odsetki i spłatę pożyczek, to ponieważ w miastach, większych powiatach i ew. województwach budżety będą sporządzane wydziałami, odnośne sumy łącznie z innymi — o ile stanowią przelew na rzecz wydziału zarządu majątkiem i długami komuny, — winny być wykazane w dziale sum obrotowych tych budżetów, jak również w dochodach wydziału zarządu majątkiem i długami.

Gminy miejskie oraz gminy wiejskie o charakterze miejskim.

Wydatki.

Wydatki zaległe za rok (lata) ubiegły (należitości rzeczywiste, nieobrotowe, które winny były być uiszczone w roku (latach) ubiegłym, które jednakże — jako spóźnione zostały uregulowane dopiero w roku bieżącym). Wyliczyć

WYDATKI ZWYCZAJNE

I. Koszta administracji ogólnej.

1) Rada miejska:

- a) wydatki osobowe
- b) „ rzeczowe
- 2) Magistrat (j. w.)
- 3) Zarząd finansowy i pobór podatków i opłat (j. w.)
- 4) Podatki z nieruchomości miejskich, przeznaczonych na potrzeby administracji ogólnej
- 5) Zarząd ogólny majątkiem miejskim, przezn. na potrzeby administracji ogólnej
- 6) Kontrola (j. w.)
- 7) Koszty prawne
- 8) Emerytury i odprawy
- 9) Inne (wyliczyć) np. wydatki na komisariat rządowy w Małopolsce i t. p.

II. Procenty i spłata długów.

- 1) Procenty
- 2) Amortyzacja i raty roczne

III. Oświata.

- 1) Zarząd ogólny
- 2) Szkolnictwo ogólne:
 - a) szkoły powszechne:
 - aa) utrzymanie szkół miejskich
 - bb) zasiłki na utrzymanie szkół prywatnych
 - b) ochrony (j. w.)
 - c) szkoły średnie (j. w.)
 - d) „ dla małozdolnych, głuchoniemych i t. p. (j. w.)
 - e) „ i kursy wieczorowe (j. w.)
 - f) kursy dla dorosłych (j. w.)
- 3) Szkolnictwo specjalne:
 - a) kursy i seminarja nauczycielskie (j. w.)
 - b) szkoły rzemieślnicze (j. w.) wyszczególnić w/g typów
 - c) „ sztuk zdobniczych (j. w.)
- 4) Szkoły różne, np.:
 - a) kursy dla akuszerok (j. w.)
 - b) szkoły kroju (j. w.)
 - c) kursy pożarnicze (j. w.)
 - d) inne (wyliczyć j. w.)
- 5) Stypendja dla uczniów

- 6) Inne (np. zasiłki na Auxiljum Academicum, wydatki na Rady szkolne i t. p.)
- 7) Higiena szkolna (ogólny nadzór nad stosunkami zdrowotnymi w szkołach)

IV. Sztuka i kultura.

- 1) Zarząd ogólny
- 2) Teatry:
 - a) utrzymanie teatrów miejskich
 - b) zasiłki dla teatrów prywatnych
- 3) Muzea:
 - a) utrzymanie muzeów miejskich
 - b) zasiłki dla muzeów prywatnych
- 4) Biblioteki publiczne:
 - a) utrzymanie bibliotek miejskich
 - b) zasiłki dla bibliotek prywatnych
- 5) Subsydja i stypendja:
 - a) na cele naukowe (zapomogi dla tow. naukowych, dla Kasy Miastowskiego i t. p.)
 - b) na cele sportowe (na związki harcerzy i t. p.)
- 6) Inne (wymienić np. zasiłki dla tow. ochrony zabytków, tow. zachęty sztuk pięknych i t. p.)

V. Statystyka.

- 1) Wydatki administracyjne (osobowe, rzeczowe)
- 2) Wydawnictwa

VI. Opieka społeczna (Ust. z 16/VIII 23 r. Dz. U. R. P. 92).

- 1) Zarząd ogólny
- 2) Opieka nad niemowlętami, dziećmi i młodzieżą, nad sierotami, półsierotami, dziećmi zaniedbanymi, opuszczonymi, przestępnymi oraz zagrożonymi przez wpływy złego otoczenia:
 - a) utrzymanie zakładów miejskich
 - b) zasiłki na powyższe cele
 - c) koszty utrzymania biednych w zakładach obcych (wojewódzkich, krajowych i t. p.)
 - d) zapomogi udzielone bezpośrednio biednym
- 3) Ochrona macierzyństwa (wyliczyć, jak wyżej)
- 4) Opieka nad starcami, inwalidami, kalekami, nieuleczalnie chorymi, upośledzonymi umysłowo i wogóle nad niezdolnymi do pracy (wyliczyć j. w.)

- 5) Opieka nad bezdomnymi ofiarami wojny i szczególnie ciężko poszkodowanymi (wyliczyć j. w.)
- 6) Opieka nad b. więźniami (j. w.)
- 7) Walka z żebractwem, włóczęgostwem, alkoholizmem i nierzędem (j. w.)
- 8) Pomoc społeczna:
 - a) Pomoc prawna (utrzymanie biura porad prawnych, wyliczyć jak wyżej)
 - b) Inspekcja pracy
 - c) Pośrednictwo pracy
 - d) Kontrola służby domowej
 - e) Inne (wyliczyć)

VII. Cele religijne (wyznaniowe).

- 1) Zasiłki na utrzymanie budynków kościelnych
- 2) Płace, zasiłki, zwroty kosztów i t. p. dla duchownych (wyliczyć jak wyżej)
- 3) Zasiłki dla gmin wyznaniowych

VIII. Zdrowotność.

- 1) Zarząd ogólny
- 2) Szpitale, lazarety, lecznice:
 - a) utrzymanie szpitali miejskich
 - b) zasiłki na utrzymanie szpitali: a) wojewódzkich, b) powiatowych, c) prywatnych
 - c) koszty utrzymania chorych w szpitalach (lecznicach) obcych
- 3) Ambulatorja ogólne:
 - a) utrzymanie
 - b) inne (wyliczyć)
- 4) Izby położnicze (wyliczyć jak pod VIII, 2)
- 5) Płace akuserek miejskich
- 6) Stacje szczepienia ospy, zastrzyków cholery, tyfusu i t. p. (wyliczyć jak VIII, 3)
- 7) Dozór sanitarny (j. w.)
- 8) Zakłady dezynfekcyjne i spalanie odpadków (wyliczyć, jak VIII, 3)
- 9) kolumny dezynfekcyjne (utrzymanie, kosztu dezynfekcji mieszkań i t. p.)

- 10) Kąpieliska (wyliczyć jak pod VIII, 2)
- 11) Domy izolacyjne (j. w.)
- 12) Laboratoria chemiczne, bakteriologiczne i inne (bad. mięsa, art. spoż. i t. p.)
- 13) Utrzymanie urządzeń kanalizacyjnych
- 14) „ studzien i zbiorników

IX. Weterynarja.

- 1) Lecznice dla zwierząt (komory dezynfekcyjne i t. p.):
 - a) utrzymanie
 - b) zasiłki na utrzymanie lecznic
 - aa) wojewódzkich
 - bb) powiatowych
 - cc) prywatnych
- 2) Płace, zwroty kosztów i zasiłki weterynarzy miejskich (nienależących do personelu rzeźni miejskiej)
- 3) Zwalczanie epizooty (wyliczyć)

X. Bezpieczeństwo publiczne.

A. Świadczenia na rzecz Państwa.

- 1) Policja (zwrot państwu $\frac{1}{4}$ kosztów utrzymania policji państwowej i t. p.)
- 2) Sądy i areszty

B. Wydatki we własnym zakresie.

- 1) Nadzór budowlany (policja budowlana)
- 2) „ handlowy „ targowa
- 3) Inspekcja mechaniczna
- 4) „ opałowa
- 5) Straż ogniowa:
 - a) utrzymanie
 - b) zasiłki dla straży ochotniczych
 - c) składki do Związku Florjańskiego i t. p. (wyliczyć).

XI. Utrzymanie dróg, ulic, placów i ogrodów publicznych.

- 1) Ulice, place, drogi i mosty
- 2) Plantacje ogrodów publicznych
- 3) Pomniki i figury
- 4) Czyszczenie ulic

- 5) Regulacja i pomiary
- 6) Inne (wyliczyć)

XII. Oświetlenie.

- 1) Elektryczne
- 2) Gazowe
- 3) Naftowe
- 4) Inne (wyliczyć)

XIII. Utrzymanie realności (budynków) miejskich, nie przeznaczonych na potrzeby administracji ogólnej lub cele wyżej wymienione i nie należących do przedsiębiorstw miejskich.

(np. utrzymanie budynków odnajętych na potrzeby wojska i t. p.)

XIV. Deficyty przedsiębiorstw eksploatowanych przez miasto.

- 1) Tramwaje
- 2) Elektrownia
- 3) Gazownia
- 4) Wodociągi
- 5) Hale miejskie
- 6) Rzeźnie, jatki
- 7) Drukarnia i introligatornia
- 8) Lombard
- 9) Kasy pożyczkowo-oszczędnościowe
- 10) Przedsiębiorstwa handlowe
- 11) „ „ rolne i leśne
- 12) Inne, np. gazeta miejska, biuro plakatowania i t. p. (wyliczyć)

XV. Nadzór nad przedsiębiorstwami koncesjonowanymi.

- 1) (Wyliczyć)

XVI. Różne.

- 1) Składki do związku miast i t. p. (wyliczyć)

WYDATKI NADZWYCZAJNE.

I. Administracja.

- 1) Budowa (kupno) domów na potrzeby administracji ogólnej
- 2) Założenie telefonów

- 3) Kupno koni, pojazdów i uprzęży na potrzeby administracji ogólnej
- 4) Inne (wyliczyć)

II. Oświata.

- 1) Budowa szkół (wyliczyć według typów)
- 2) Zasiłki na budowę szkół a) wojewódz., b) powiat., c) prywat. — wyliczyć j. w.
- 3) Zakładanie, urządzenie szkół (wyliczyć według typów)
- 4) Zasiłki na zakładanie i urządzenie szkół (wyliczyć jak pod II—2)
- 5) Inne (budowa i urządzenie burs dla uczniów i t. p.)

III. Zdrowotność.

- 1) Budowa szpitali, lecznic
- 2) Zasiłki na budowę szpitali i lecznic prywatnych (wojew. prywatn.)
- 3) Zakładanie i urządzenie szpitali i lecznic
- 4) Zasiłki na założenie i urządzenie szpitali i lecznic prywatnych (j. w.)
- 5) Budowa, urządzenie i założenie innych zakładów higienicznych (łaźnie, odwieszalnie i t. p.) wyliczyć; podać osobno zasiłki j. w.
- 6) Przeprowadzenie (budowa) kanalizacji
- 7) Budowa (bicie nowych studzien)

IV. Weterynaria.

- 1) Budowa lecznic dla zwierząt (komór dezynfekcyjnych i t. p.)
- 2) Zasiłki na powyższe cele dla: a) województwa, b) powiatu, c) osób (instytucji) prywatn.
- 3) Założenie i urządzenie lecznic dla zwierząt (komór i t. p.)
- 4) Zasiłki na powyższe cele (j. w.)

V. Budowa nowych ulic, dróg, zakładanie nowych ogrodów i plantacji.

- 1) Ulice:
 - a) z brukiem drewnianym
 - b) „ „ kostkowym kamiennym
 - c) „ „ zwykłym
 - d) szosowe
 - e) inne (wyliczyć)
- 2) Ogrody spacerowe i plantacje
- 3) Place i ogrody do zabaw dla dzieci i sportów

VI. Specjalne opłaty (dopłaty) na rzecz Samorządu Wojewódzkiego na pokrycie kosztów założenia, urządzenia i budowy zakładów i urządzeń dobra publicznego (wyliczyć)

VII. Inwestycje przedsiębiorstw eksploatowanych przez miasto.

- 1) Tramwaje (kupno wzgl. budowa gmachów dla potrzeb przedsiębiorstwa, sprawienie maszyn, taboru i t. p.), wyliczyć szczegółowo
- 2) Elektrownia i t. d.

VIII. Wydatki związane z wojną.

- 1) Koszta mobilizacji, kwaterunki, podwoły i t. p. (wyliczyć)

IX. Spłata pożyczek (zwrot długów).

X. Inne.

- 1) Wybory do ciał ustawodawczych
- 2) Przeprowadzenie spisu ludności i t. p.
- 3) Budowa i kupno domów, nieruchomości ziemsk. na cele niewymienione wyżej (wyliczyć)

Sumy obrotowe.

I. Przelewy (między wydziałami i instytucjami komunalnymi).

II. Sumy przechodnie (przejściowe).

A. Sumy przechodnie własne:

- 1) Lokata własnej gotówki.
- 2) Udziały.
- 3) Zaliczki do wyrachowania.
- 4) „ na płace pracownikom komunalnym.
- 5) Pożyczki udzielone przez związek komunalny.
- 6) Inne — wyliczyć.

B. Sumy przechodnie obce:

- 1) Sumy wojewódzkie:
 - a) podatki na rzecz samorządu wojewódzkiego:
 - aa) samoistny podatek wojew. w wysokości 3% od obrotu trunkami w wyszynku i drobnej sprzedaży trunków
 - bb) część (wskazać % dodatku do podatku) lub samoistnego od gruntów na obszarze gmin miejskich
 - cc) 10% dodatku do podatku od budynków miejskich
 - dd) 10% „ „ „ przemysłowego
 - b) inne (wyliczyć) np. grzywny podatkowe, datki osób trzecich na rzecz samorządu wojewódzkiego i t. p.

2) Sumy powiatowe:

- a) podatki na rzecz samorządu powiatowego:
 - aa) część (wskazać %) dochodu z podatku od gruntów na obszarze gmin miejskich
 - b) inne (wyliczyć)

3) Depozyty osób (instytucyj i t. p.) trzecich.—Wyliczyć.

III. Pozostałość kasowa na rok następny.

Gminy miejskie oraz gminy wiejskie o charakterze miejskim.

Dochody.

W p ł y w y z a l e g ł e

(należitości rzeczywiste — nieobrotowe, które winny były wpłynąć w roku ubiegłym, które jednakże — jako nieuiszczone w należytym czasie — wpłynęły dopiero w roku bieżącym). Wyliczyć

DOCHODY ZWYCZAJNE.

I. Podatki

(sumy przeznaczone wyłącznie na rzecz gminy miejskiej).

1. Dodatki do podatków państwowych.

A. Podatki bezpośrednie:

- 1) Dodatek do podatku od gruntów na obszarze miejskim (może być też pobierany, jako samoistny)
- 2) Dodatek do podatku od budynków na obszarze miejskim
- 3) „ „ „ przemysłowego
- 4) „ „ „ dochodowego (tylko dla b. Dzieln. Pruskiej)

B. Podatki pośrednie:

- 1) Dodatek do podatku od spirytusu
- 2) „ „ „ „ wina musującego
- 3) „ „ „ „ wina
- 4) „ „ „ „ piwa
- 5) „ „ „ „ drożdży
- 6) „ „ „ „ zapalek
- 7) „ „ „ „ kwasu octowego
- 8) „ „ „ „ patentów na wyrób wzgl. sprzedaż trunków

2) Udział w państw. pod. dochodowym.

3) „ w podatkach państwowych.

4) Podatki samoistne:

A. Podatki bezpośrednie:

1) Podatek od gruntów wolnych od państw. pod. gruntowego (jeżeli podatek od gruntów miejskich wogóle pobierany jest jako samoistny, należy go tu wykazać, a nie sub. IA, 1)

2) Podatek od lokali

3) „ „ zbytku mieszkaniowego

4) „ hotelowy

5) „ od prawa polowania

6) „ „ plakatów, szyldów i anonsów

7) Inne (wyszczególnić, np. podatek od psów i t. p.)

B. Podatki pośrednie:

1) Podatek od kopalń (węгля, soli, ropy naftowej, w wysokości 1% ceny wzgl. wartości sprzedażnej)

2) Podatek od towarów wywożonych lub przywożonych drogami żelaznymi lub wodnymi (podatek ten mogą pobierać tylko te gminy miejskie, które pod koniec czerwca r. 1923 uzyskały zatwierdzenie statutowe o poborze samoistnych podatków od towarów przywożonych lub wywożonych (Art. 12)

3) Podatek od publicznych zabaw, rozrywek i widowisk

4) „ „ stawek gry lub zakładów i od wygranych

5) Inne (wyszczególnić)

II. Opłaty.

1) Administracyjne (za czynności i poświadczenia urzędowe organów komunalnych)

1-a) Opłaty w sprawach sporno-administracyjnych (tylko dla b. Dzielnicy Pruskiej)

2) Za karty pobytu, karty i księgi meldunkowe

3) Od polis towarzystw ubezpieczeniowych

4) Za znaki dla pojazdów i psów

5) Za świadczenia w biurach policji państwowej

6) Dodatek do opłaty państwowej od zaprotestowanych weksli

7) Dodatek do opłaty państwowej (pobierany samoistnie) od umów o przeniesienie własności nieruchomości

8) Dodatek do opłaty państwowej (pobierany samoistnie) od spadków i darowizn na obszarze miasta (art. 16)

9) Inne (wyszczególnić)

III. Z własności miejskiej oraz instytucji zarządzanych przez miasto.

A. Dochody z nieruchomości, kapitałów i przedsiębiorstw miejskich.

1) Z nieruchomości:

a) czynsze i dzierżawy domów, lokali i parceli niezabudowanych (wyliczyć)

b)

2) Z kapitałów:

a) odsetki od kapitałów pożyczonych (nie własnym instytucjom wzgl. przeds.)

b) odsetki od papierów wartościowych

3) Czysty zysk z przedsiębiorstw eksploatowanych przez miasto:

a) tramwaje

b) elektrownia

c) gazownia

d) wodociągi

e) hale miejskie

f) rzeźnie, jatki

g) drukarnia i introligatorka

h) lombard

i) kasy pożyczkowo-oszczędnościowe

j) przedsiębiorstwa handlowe

k) „ „ rolne i leśne

l) inne (wyliczyć)

B. Z nieruchomości i kapitałów fundacyjnych oraz z legatów.

1) z nieruchomości:

a) z majątków i lasów

b) z domów i parceli niezabudowanych

2) z kapitałów i rent

C. Dochody z majątku publicznego (dobro gminne).

1) za zajęcie gruntu miejskiego i przestrzeni ponad gruntem

2) dochód z opłat za prawo handlu na targowiskach, placach i ulicach

3) „ „ „ targowych od artykułów żywności (dostarczanych przez producentów rolnych) sprzedawanych w halach targowych

4) ze studzien i wag

D. Od towarzystw koncesjonowanych.

1) elektrownia

- 2) gazownia
- 3) inne (wyliczyć)
- E. Ze sprzedaży majątku ruchomego i inne uboczne wpływy z własności.
 - 1) Sprzedaż starych materiałów, narzędzi, drzew i t. p.
 - 2) Dochód z taboru miejskiego (wynajem koni, pojazdów, sprzedaż nawozu i t. p.)
 - 3) Za wynajem lokali, sal miejskich na posiedzenia, odczyty i t. p.
 - 4) Za umieszczenie anonsów i wystaw na budynkach miejskich
- IV. Zwroty wydatków zakładów i urzędzeń miejskich.
 - 1) Wpływy szkolne:
 - a) wpisy
 - b) inne (wyliczyć)
 - 2) Teatry
 - 3) Muzea
 - 4) Wpływy instytucyj opieki społecznej:
 - a) zwrot od pensjonarzy kosztów utrzymania w zakł. op. społ. (przytułkach, schron.)
 - b) zwrot od gmin obcych (związków ubogich) części kosztów utrzymania ubogich
 - 5) Szpitale i zakłady lecznicze:
 - a) zwrot od chorych kosztów utrzymania w szpitalach, lecznicach
 - b) „ „ gmin obcych kosztów leczenia i utrzymania w szpit. i leczn.
 - 6) Inne zakłady i urządzenia higieniczne:
 - a) ambulatorja ogólne
 - b) izby położnicze
 - c) zakłady dezynfekcyjne i spalania odpadków
 - d) kąpieliska
 - e) domy izolacyjne
 - f) laboratorja chemiczne, bakterjologiczne (zwrot koszt. bad. mięsa, art. spoż. i t. p.)
 - 7) Kanalizacja:
 - a) za korzystanie z kanalizacji
 - b)
 - 8) Wpływy lecznic dla zwierząt
 - 9) Straż ogniowa
 - 10) Inne (wyliczyć)

V. Specjalne opłaty (dopłaty)

adjacentów i interesantów (właścicieli nieruchomości, przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, którym urządzenia i zakłady miejskie przynoszą szczególne korzyści gospodarcze lub udogodnienia. Art. 31 punkt 1) *na pokrycie kosztów utrzymania miejskich urzędzeń i zakładów dobra publicznego* (wyliczyć)

VI. Zwrot przez państwo i samorząd wojewódzki kosztów z tytułu przekazanych gminie miejskiej zadań.

- 1) Zwrot wzgl. ryczałt udzielony przez państwo (wyliczyć)
- 2) „ „ „ „ „ samorząd wojew. (wyliczyć)
 - a) 10% wpływów samoistnego pod. woj. od obrotu trunkami w wyszynku i drobnej sprzedaży trunków tyt. zwrotu koszt. jego poboru
 - b)

VII. Subwencje i zasiłki zwyczajne na utrzymanie zakładów i urz. miejsk.

- 1) Państwowe (wyliczyć)
- 2) Wojewódzkie (wyliczyć)
- 3) Powiatowe „
- 4) Inne:
 - a) od instytucyj prywatnych
 - b) od osób prywatnych

VIII. Różne (grzywny i t. p.)

DOCHODY NADZWYCZAJNE.

I. Specjalne opłaty (dopłaty) *adjacentów i interesantów* (jak wyżej) na pokrycie kosztów budowy, urządzenia i założenia miejskich zakładów i urzędzeń dobra publicznego (wyliczyć)

II. Zwrot przez Państwo i samorząd wojewódzki kosztów z tytułu przekazanych gminie miejskiej zadań.

- 1) Zwrot wzgl. ryczałt udzielony przez Państwo:
 - a) na przeprowadzenie wyborów do ciał ustawodawczych
 - b) „ „ spisu ludności i t. p.
- 2) Zwrot wzgl. ryczałt udzielony przez samorząd wojew. (wyliczyć)

III. Pożyczki.

- 1) Od państwa
- 2) „ związków komunalnych (wojewódzkich, powiatow.—(wymienić). . . .
- 3) Obligacyjne
- 4) Od instytucji kredytowych:
 - a) samorządowych
 - b) prywatnych
- 5) Od osób prywatnych
- 6) Inne (wyliczyć)

IV. Zapomogi nadzwyczajne (wymienić cel).

- 1) Od państwa
- 2) „ związków komunalnych (powiatow., wojewódzkich (wymienić). . . .
- 3) „ instytucji prywatnych
- 4) Inne (wymienić)

V. Inne dochody nadzwyczajne (wyliczyć).

Sumy obrotowe.

I. Pozostałość kasowa z roku poprzedniego.

II. Przelewy (między wydziałami i instytucjami komunalnymi).

III. Sumy przechodnie (przejściowe).

A. Sumy przechodnie własne.

- 1) Lokata własnej gotówki.
- 2) Zwrot zaliczek do wyrachowania.
- 3) „ „ na płace pracownikom komunalnym.
- 4) „ „ pożyczek udzielonych przez związek komun.
- 5) Inne (wyliczyć).

B. Sumy przechodnie obce.

- 1) Sumy wojewódzkie:
 - a) podatki na rzecz samorządu wojewódzkiego:
 - aa) samoistny podatek wojewódzki w wys. 3% od obrotu trunkami w wyszynku i drobnej sprzedaży trunków
 - bb) część (wskazać procent) dodatku do podatku (lub samoistnego) od gruntów na obszarze gmin miejskich

cc) 10% dodatku do podatku od budynków miejskich

dd) 10% „ „ „ przemysłowego

b) Inne (wyliczyć np. grzywny podatkowe, datki osób trzecich na rzecz samorządu wojewódzkiego i t. p.)

2) Sumy powiatowe:

a) podatki na rzecz samorządu powiatowego:

aa) część (wskazać %) dochodu z podatku od gruntów na obszarze gmin miejskich

b) inne (wyliczyć)

3) Depozyty osób (instytucji i t. p.) trzecich (wyliczyć)

Załączonych wyżej wzorów budżetów (zamknięć rachunkowych), jak wyjaśniono w projekcie, nie należy uważać za wyczerpujące. Jak sama nazwa wskazuje, stanowią one tylko przykład, jak związki komunalne mają na przyszłość układać swe ogólne budżety (zamknięcia rachunkowe). Obowiązujący ma być jedynie podział na tytuły (działy), w obrębie których pozostawia się związkom swobodę wstawiania pozycji, przy uwzględnieniu, oczywiście, nakreślonych wyżej uwag zasadniczych, oraz przytoczonych poniżej wyjaśnień projektu do niektórych działów wzorów. Swoboda ta jest konieczna z uwagi na wielką różnorodność osobliwie wydatków komunalnych, których najbardziej nawet szczegółowy wzór nie byłby w stanie przewidzieć.

Przy wypisywaniu pozycji projekt zwraca szczególną uwagę na zaakcentowaną w załączonych wyżej wzorach potrzebę wydzielania wydatków związanych z akcją zapomogową związków. Jak wiadomo, działalność związków samorządowych przejawia się w sposób dwojaki: z jednej strony utrzymują one (lub inwestują) instytucje własne, z drugiej zaś udzielają zasiłków na utrzymanie, założenie lub budowę szeregu instytucji obcych (komunalnych, społecznych lub prywatnych). Charakter tych wydatków nie powinien nasuwać żadnych wątpliwości, stąd też odnośne pozycje należy formułować wyraźnie. Jeżeli dana suma stanowi zasiłek (subsydium, zapomogę) trzeba to podać. Przeprowadzony we wzorach szczegółowy podział (utrzymanie zakładów własnych, zasiłki dla gmin (województw) na utrzymanie zakładów gminnych (wojewódzkich), zasiłki na utrzymanie zakładów prywatnych) niektórych tylko tytułów (działów), należy traktować jako przykład, dotyczący także i innych (działów).

Zastosowanie załączonych wzorów może pociągnąć za sobą poza toż zarzucenie przez wydziały powiatowe w b. zaborze austriackim dotychczasowego systemu sporządzania zamknięć rachunkowych (budżetów) według poszczególnych funduszy. Nowe wzory wszakże, wprowadzając pewną

oszczędność w tym kierunku wskutek zastąpienia kilkunastu niekiedy zamknięć rachunkowych przez jedno ogólne, nie wywołają zupełnych zmian w stosowanej dotychczas przez te związki rachunkowości.

Wyjaśnienia do poszczególnych działów (tytułów) i pozycji wzorów budżetów (zamkn. rach.).

WYDATKI.

Tytuł 1. Koszta administracji ogólnej. Tytuł ten według projektu obejmuje tylko te wydatki na administrację, które z uwagi na swoje ogólnoadministracyjne przeznaczenie nie mogą być włączone do żadnego z następnych tytułów strony rozchodowej. Jak powiada Machowicz ¹⁾, „uposażenia członków magistratu, tudzież urzędników, sług, przydzielonych bezpośrednio do naczelników wydziałów zarządu ogólnego (nadzoru) winny być wykazane w budżecie zarządu ogólnego, natomiast uposażenia pozostałych urzędników i służby, zwłaszcza osób, pełniących obowiązki w zakładach (np. w straży ogniowej, w szpitalach) i tych, które są czynne niemal wyłącznie w służbie zewnętrznej (np. administratorzy, maszyniści, dozorczy, ogrodnicy miejscy), mają być wykazywane w budżetach zarządów oddzielnych”. Inaczej mówiąc, te działy administracji komunalnej, które sprawują funkcje w kierunkach objętych przez wszelkie inne tytuły wydatków, winny być do nich włączone, a więc wydatki administracyjne (osobowe i rzeczowe) np. wydziału szkolnego należy zamieścić w tytule „oświata”, wydziału szpitalnego — w tytule „zdrowotność” i t. d., wymieniając je na pierwszym miejscu, jak to czyni omawiany tytuł wzoru. Zachowując podobny podział, w wydatkach nadzwyczajnych należy umieścić kwoty na cele inwestycyjne administracji ogólnej.

Przez koszta prawne (I, 7) należy rozumieć koszta procesów, opłaty sądowe oraz utrzymanie biura radcy prawnego, a nie biura porad prawnych, które zamieszczone być winny w dziale VI.

Tytuł II, wyd. nadzwyczajne — IX. Procenty i spłata długów oraz spłata pożyczek. Oprócz spłaty długów na zasadzie planów amortyzacyjnych, jak była o tem mowa wyżej, do działu „Procenty i spłata pożyczek” w wydatkach zwyczajnych należy zaliczać i stałe raty roczne, których spłatę przewiduje się conajmniej w ciągu lat 20. W dziale „zwrot długów” figurować winny jednorazowe spłaty pożyczek, zaciągniętych przez komunę oraz raty stanowiące więcej, niż $\frac{1}{20}$ pożyczonej kwoty.

¹⁾ Op. cit. str. 5.

Tyt. III, nadzwycz. — tyt. II. Szkolnictwo i oświata. Tytuły powyższe uwzględniają obowiązujące przepisy ustaw z dn. 17/II 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych, oraz o budowie publicznych szkół powszechnych (Dziennik Ust. Rp. P. Nr. 18 poz. 143 i 144). Tam wszakże, gdzie dotychczas istnieją jeszcze specjalne związki lub fundusze szkolne, należy to w redakcji odpowiednich pozycji, obejmujących sumy przeznaczone na rzecz tych związków lub funduszy, zaznaczyć.

Tyt. VI, p. 8, lit. b. Inspekcja pracy. Wydatki na inspekcję pracy obejmują w myśl projektu wszelkie koszty związane z nadzorem nad ogólnymi warunkami pracy w fabrykach i warsztatach. Kontrola kotłów natomiast wejdzie do działu X. B, 3 „inspekcja mechaniczna”.

Tyt. VIII, p. 12 i tyt. IX. Zdrowotność i szpitalnictwo. W uwagach do projektu powiedziano, że jeśli weterynarze oraz mikroskopisci (stki) należą wyłącznie do personelu rzeźni miejskiej, wydatków na płace i t. p. tych pracowników (m. in. koszta badania mięsa i art. spoż.) nie należy wydzieląć, pozostawiając je w budżecie rzeźni. Jednakże przy odpowiednich pozycjach wydatków budżetu ogólnego należy uczynić o tem wzmiankę.

Komunikacja (tyt. XI i V). Do grupy wydatków zwyczajnych na komunikację (drogi, ulice, place i t. p.) wejdą tylko koszty konserwacji oraz naprawy zwyczajnej, koszty dozoru, czyszczenia i t. p. Wydatki zaś na budowę (osobowe i rzeczowe), przebudowę (rekonstrukcję) dróg lub zmianę bruków, sadzenie drzewek przy drogach i t. p. należy wykazać, wyszczególniając z osobna, w dziale wydatków nadzwyczajnych.

Różne (gminy w. — XII, powiaty — XIII, miasta — XVI). Dział ten winien obejmować zasadniczo tylko sumy drobne, których nie można zaliczyć do żadnego z działów wyraźnie określonych, jak np. grzywny, składki do związku sejmików powiatowych lub związku miast i t. p. Wszelkie poważniejsze sumy zaliczone do tego działu należy wyszczególnić dodatkowo.

Specjalne opłaty (dopłaty) na rzecz samorządu wojewódzkiego na pokrycie kosztów utrzymania, założenia, urządzenia i budowy zakładów i urządzeń wojewódzkich dobra publicznego.

Na zasadzie art. 32 p. 1 Ustawy z dn. 11/VIII — 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. Ustaw R. P. Nr. 94, poz. 747) na pokrycie kosztów założenia i utrzymania zakładów i urządzeń dobra publicznego mogą krajowe związki komunalne oraz Tymczasowy Wydział Samorządowy pobierać specjalne dopłaty od gmin miejskich i powiatowych związków komunalnych, którym te zakłady i urządzenia przynoszą korzyści lub udogodnienia.

Wydatki poniesione przez miasta i powiaty na mocy cytowanego artykułu na utrzymanie wojewódzkich zakładów i urzędzeń dobra publicznego winny być wymienione przez te związki w odnośnych pozycjach poszczególnych tytułów wydatków zwyczajnych. W dziale wydatków nadzwyczajnych należy wykazywać jedynie wydatki poniesione przez miasta lub powiaty tytułem udziału w kosztach założenia i t. p. inwestycjach wojewódzkich.

Inwestycje przedsiębiorstw (wyd. nadzwycz. — tyt. VII). Wydatki na inwestycje przedsiębiorstw należy podawać szczegółowo, wykazując między innymi w osobnej pozycji wydatki na kupno i budowę nieruchomości, przeznaczonych na potrzeby przedsiębiorstw.

DOCHODY

Specjalne opłaty (dopłaty) adjacentów i interesantów na pokrycie kosztów utrzymania oraz urzędzenia, założenia wzgl. budowy komunalnych zakładów dobra publicznego (tyt. V; doch. nadzwycz. tyt. I). Na zasadzie art. 31 p. 1 cytowanej wyżej ustawy z d. 11/VIII — 1923 r. związki komunalne winny pobierać na pokrycie kosztów założenia i utrzymania urzędzeń i zakładów dobra publicznego specjalne dopłaty od tych właścicieli nieruchomości, przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych, którym te urzędzenia i zakłady przynoszą szczególne korzyści gospodarcze lub udogodnienia. Dochody idące z tego źródła na utrzymanie (konserwację) urzędzeń komunalnych należy wykazać w dochodach zwyczajnych, przeznaczone zaś na inwestycje — w dziale dochodów nadzwyczajnych.

Subwencje i zasiłki zwyczajne (tyt. VII) oraz subwencje i zasiłki (zapomogi) nadzwyczajne (tyt. IV). Cechą wyróżniającą te działy od omówionych wyżej (specjalnych opłat) jest ich charakter dobrowolnych świadczeń na rzecz komuny, podczas gdy pierwsze stanowią nałożoną na obywateli przez związki komunalne powinność, obowiązek. Ta cecha różni je także od wszelkich zwrotów kosztów, w których również tkwi obowiązek bądź z tytułu świadczeń udzielonych przez komuny, bądź też wskutek powierzenia jej pewnych zadań przez Państwo lub samorząd wojewódzki. Dzielić jak wyżej.

Różne (w. tyt. VIII). Uwaga, podobnie jak do analogicznej rubryki wydatków. Należy tu zatem wymienić te dochody idące na rzecz związku komunalnego, które nie mieszczą się w żadnym z działów wyraźnie określonych, a więc grzywny administracyjne, kary i t. p. Odnosnie do kar podatkowych (procentów zwłoki) winny one być podane, jako oddzielne podpozycje pod odpowiednimi rubrykami wpływów z podatków, a nie w dziale dochodów „różnych”. W razie niemożności przeprowadzenia

takiego podziału, należy je wydzielić jako końcową, osobną pozycję, w każdej z grup podatków.

Już po oddaniu artykułu do druku ukazało się rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej, dotyczące obowiązku i sposobu pokrywania wydatków przez związki komunalne (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 747), które jest dalszym rozwinięciem przepisów ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

W związku z poruszonym przez nas tematem szczególne znaczenie posiada § 11 powyższego rozporządzenia, powierzający Ministrowi Spraw Wewnętrznych wydanie w porozumieniu z Ministrem Skarbu bliższych przepisów dotyczących m. inn. formy i sposobu sporządzania przez związki komunalne budżetów oraz zamknięć rachunkowych.

Dr. J. POLAK.

Stan higieniczny miast polskich.

Według ankiety, przeprowadzonej przez
Związek Miast Rzeczypospolitej Polskiej
w roku 1921.

O stanie higienicznym miast polskich pisano bardzo wiele. Istnieją w literaturze liczne opisy miast poszczególnych pod względem higienicznym; roczniki „Zdrowia” zamieszczają ich cały szereg. Podobnie istnieją liczne prace, odnoszące się do higieny miast polskich wogóle. Opisy takie należą do epoki przedwojennej i odnoszą się przeważnie do miast b. Królestwa Polskiego. Obfity materiał odnośny dają roczniki Zjazdów, urządzanych przez Warszawskie Towarzystwo Higieniczne. Ogólne zestawienie stosunków przedwojennych znajdziemy w odnośnych rozdziałach „Wykładu higieny miast”, opracowanego przez autora niniejszego (1908)¹⁾.

Co się tyczy ankiet specjalnych, to te były przedsięwzięte przez Warszawskie Towarzystwo Higieniczne, a głównie wymienić tu należy ankietę w sprawie zaopatrzenia ludności w wodę.

W roku 1918 zarządziła ankietę Dyrekcja Służby Zdrowia Publicznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, wyniki zaś jej opisał inż. Felicjan Rakiewicz w dodatku do Biuletynu Ministerstwa Zdrowia Publicznego № 62 z roku 1918.

¹⁾ O zaopatrzeniu w wodę zbierało Towarzystwo wiadomości dwukrotnie: w roku 1896, gdy otrzymano 67 odpowiedzi na kwestjonariusz Wydziału Higieny Ludu Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego i w roku 1902 (166 odpowiedzi). P. Wykład higieny miast str. 291. W temże dziele (str. 351) znajduje się wiadomość o ankiecie w r. 1896, dotyczącej usuwania nieczystości z większych miast b. Królestwa Polskiego. (Sprawozdanie d-ra Certowicza „Zdrowie” Nr. 142 str. 238). Wreszcie o kąpielach publicznych drukował dr. K. Chelchowski sprawozdanie p. t.: Nasze kąpiele prowincjonalne, publiczne, kolejowe i fabryczne. „Zdrowie”. Sierpień 1901 r. P. Wykład higieny miast str. 545.

Wyniki cyfrowe ankiety tej nie dadzą się porównać z naszymi obecnymi, albowiem pomijając już fakt, iż obejmuje ona wyłącznie b. Królestwo Polskie, prócz powiatów: Siedleckiego i Suwalskiego, zawiera dane nie tylko dla miast, ale i dla dawnych miasteczek i osad i materiały są opracowane powiatami. Miasta większe w poszczególnych tablicach są wyodrębnione; przeto właściwem będzie wymienić tu wyniki najogólniejsze, przez p. Rakiewicza otrzymane.

Dane dostarczone zostały z 316 „miejscowości”. Z tych 316 miejscowości urządzenia wodociągowe posiada 15, przyczem Olkusz, Pilica, Pińczów i Stopnica czerpią wodę ze źródeł, Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek, Dąbrowa Górnicza (Tow. franc.-włoskie), Płock i Pułtusk—z rzeki. Dąbrowa Górnicza (Tow. franc.-rosyjskie), Miłowice i Grodziec—z szybów kopalnianych, wreszcie Częstochowa (w różnych posesjach tylko), Wysoka (fabryka cementu) i Lublin—ze studzien.

Zatem za odliczeniem wielkich miast i fabryk, mających dla swych potrzeb i poniekąd dla personelu urządzone wodociągi, pięć miast i osadę Ciechocinek oznaczono jako posiadające wodociągi.

Z 316 miejscowości, objętych ankietą p. Rakiewicza, studnie wiercone istniały w 97 miejscowościach. Mimo atoli, że 219 miejscowości studzien wierconych wcale nie posiadają, nawet i w owych 97 miejscowościach, posiadających studnie, do których to miejscowości należy pewna liczba miast, studnie wiercone nie wszędzie są czynne, a nadto zwykle obok wierconych, istnieją i to w przeważającej liczbie — kopane.

Autor posiadał wogóle wiadomości o liczbie studzien, a mianowicie, odliczywszy miasta: Częstochowę, Kalisz, Komorów, Lublin, Łuków, Płock i Sosnowiec, miał wiadomości zaledwie o 453 studniach, z których 26,3% miało cembrowinę drewnianą, a 32,7% — cembrowinę murowaną.

Wiadomości o dokonanych badaniach wody i wynikach badań nie znajdujemy w ankiecie, natomiast co do ilości, oblicza inż. Rakiewicz, iż na mieszkańca przypada 9,6 litra, którą to ilość uważa autor, stosując normę znacznie mniejszą od wymaganej przez higienę, za czwartą część ilości normalnej.

Co się tyczy usuwania nieczystości w miastach, miasteczkach i osadach b. Królestwa Polskiego, to z tablic ankiety, o której mowa, wypadło, iż na 132 miejscowości, o których wiadomości zebrano, zaledwie w 17 istniały kanały w ziemi zbudowane dla ścieków (kanalizację właściwą jedynie w Warszawie urządzono), w innych miejscowościach istnieją tylko rynsztoki i rowy otwarte, ścieki jedynie wszędzie wpuszczają się do rzeki; aparaty pneumatyczne miano w 28 miastach, a i w tych wogóle równocześnie ze zwyczajnymi kublami i beczkami do wywożenia.

Ankieta wreszcie dostarczyła danych o kąpielach, z których wynika, że na 255 miast i miasteczek w 42 niema żadnych urządzeń kąpielowych, a w 92 są tylko kąpiele rytualne.

Dane zebrane przezemnie, dotyczą 268 miast ze wszystkich województw Rzeczypospolitej, z wyjątkiem ziemi Wileńskiej, która nie była w czasie ankiety wcielona do Polski, nadto oprócz Województwa Pomorskiego, z którego nie otrzymano wcale danych i oprócz Górnego Śląska. Ze Śląska Cieszyńskiego nadesłano dane z Cieszyna.

Miasta wszystkie podzieliśmy na następujące kategorie:

1) Mające mniej, niż 5.000 ludności	w liczbie	77
2) „ 5 — 10.000 ludności	„ „	85
3) „ 10 — 20.000 „	„ „	44
4) „ 20 — 50.000 „	„ „	30
5) „ powyżej 50.000 „	„ „	12

Z 256 miast, mających mniej, niż 50.000 ludności, przypada

Na 5 Województw b. Królestwa Polskiego . . .	105 miast
„ 3 „ Kresów Wschodnich . . .	19 „
„ Województwo Poznańskie . . .	45 „
„ 4 Województwa Małopolski . . .	86 „
„ Śląsk Cieszyński . . .	1 „

Oprócz liczb ludności, podanych przez zarządy miast, umieściliśmy w tablicach nowych dane, zaczerpnięte z Tomu V, cz. 5 Miesięcznika Statystycznego, wydawanego przez Główny Urząd Statystyczny (R. 1922), p. t. „Tymczasowe rezultaty spisu ludności Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 września 1921 r.”

Niestety, jak widać z tablic, różnice są niekiedy bardzo znaczne, co świadczy o nieścisłych sposobach zbierania danych o ludności.

Według danych spisu ludności, Polska liczyła w dniu 30 września 1921 r. — 27.160.163 mieszkańców, w tem Górny Śląsk 980.296, Litwa Środkowa 488.968 wojsko 318.452.

Miast istnieje 613, w tem na Górnym Śląsku 13 i w Litwie Środkowej 5.

Przystępując do zobrazowania stanu higienicznego miast na podstawie danych ankiety, spostrzegamy odrazu wielkie różnice stanu tego w dzielnicach Polski, przed wojną różnym rządów podległych, podczas gdy województwa, do jednej dzielnicy Państwa należące, okazują uderzające do siebie podobieństwo.

Pozostawiając na stronie 12 miast wielkich, t. j. ponad 50.000 ludności liczących i zgrupowawszy miasta: a) b. Królestwa Polskiego, a więc należące do województw: Warszawskiego, Łódzkiego, Lubelskiego, Kielec-

kiego i Białostockiego, b) Kresów Wschodnich (województwo Nowogródzkie, Poleskie i Wołyńskie), c) b. Dzielnicy Pruskiej (woj. Poznańskie, z Pomorskiego bowiem wiadomości nie nadesłano) i d) Małopolski (woj. Krakowskie, Lwowskie, Stanisławowskie i Tarnopolskie), mamy ogółem odpowiedzi z miast:

z 1-szej dzielnicy . . .	105
„ 2-giej „ . . .	19
„ 3-ciej „ . . .	45
„ 4-ej „ . . .	86
Ogółem . . .	255

Cechy higieniczne powyższych kategorii miast według nadesłanych wiadomości są następujące:

B r u k i.

Dzielnica pierwsza. Z liczby 105 miast 1-szej dzielnicy 6 nie posiada wcale bruków, w 67 bruki są złe, a w 29 średnie, a tylko w trzech znajdują się bruki ulepszone. Za bruki średnie uważam takie, które są zbudowane z kamienia polnego, znajdują się na wszystkich lub prawie wszystkich ulicach, zaopatrzonych również w chodniki, oraz, o ile w odpowiedziach zarządów miejskich nie wspomniano o zniszczeniu bruków, wybojach i t. p. Brukami ulepszonymi nazywam takie, które, jeżeli nie w całości, to choć w części ułożone są z kostek granitowych, porfirowych i in., z kostek drewnianych, z klinkieru, tudzież asfaltowe. Bruki „średnie” uważałyby można za złe, „złe” zaś za bardzo złe.

W drugiej dzielnicy Państwa (Kresy Wschodnie) z 19 miast 7 zupełnie nie mają bruków, 8 mają bruki złe, 4 średnie, żadne zaś z tych miast nie posiada bruków ulepszonych.

W trzeciej grupie natomiast niema miast bez bruków, w 12 bruki oznaczyć wypadło jako złe, w 10 jako średnie, natomiast 23 miasta posiadają bruki ulepszone. Należy zważyć, że bruki „złe” tej grupy niewątpliwie lepsze są od „złych” w miastach dwóch pierwszych dzielnic.

Wreszcie z 86 miast Małopolski 3 nie mają bruków, 25 mają bruki złe, 43 — średnie i 13 — ulepszone.

Sprawa więc bruków w miastach polskich jest bardzo zaniedbaną; jedynie miasta b. Dzielnicy Pruskiej mają ułożone bruki ulepszone w znacznej mierze; postęp pewien okazała Małopolska. Jeżeli ograniczymy statystykę jedynie do miast, mających mniej, niż 10.000 ludności, to wynik otrzymamy jeszcze jaskrawszy, a mianowicie pokaże się, że połowa miast woj. Poznańskiego posiada bruki ulepszone, w Małopolsce tylko 15% miast, a w całej pozostałej Polsce jedno tylko miasto.

Jeżeli wreszcie podzielimy jeszcze powyższą kategorię miast na dwie grupy, z których pierwsza składa się z miast z ludnością do 5,000, a druga od 5 do 10 tysięcy, to przekonamy się, że większość tych najmniejszych miast w b. Dzielnicy Pruskiej posiada bruki ulepszone, w Małopolsce istnieje około 12% takich miasteczek, zaś w pozostałej Polsce miasta z ludnością poniżej 5.000 wszystkie posiadają bruki złe lub zgoła żadnych nie mają.

Zaopatrzenie w wodę.

Z tablicy I, widać, że z liczby 256 miast 149 czyli znacznie więcej, niż połowa, posiada wodę złą. „Średnie” zaopatrzenie w wodę, t. j. studnie wiercone, często jednak dające wodę, nieodpowiadającą warunkom higienicznym, posiada miast 84, czyli przeszło 30 na sto, zaś zaledwie 45 posiada wodociąg (niecałe 20 na sto).

I w tym wszakże wypadku ratuje sytuację b. Dzielnica Pruska, w której na 45 miast 19, t. j. blisko połowa, posiada wodociąg, złej wody zaś nie posiada żadne miasto tej dzielnicy.

Zbliżone warunki co do wodociągów mają miasta Małopolski, z których 24 zaopatrzone w wodociąg, natomiast z liczby pozostałych 52 miast znaczna większość posiada złe zaopatrzenie w wodę.

Z liczby ogólnej 182, mających mniej, niż 10,000 ludności, 113 posiada urządzenia złe, 38 średnie, 31 zaś posiada wodociągi, przyczem województwa b. Królestwa oraz Kresów Wschodnich, z wyjątkiem dwóch miast, posiadają złe zaopatrzenie w wodę.

Usuwanie nieczystości i odpadków.

Kanalizacja, jaką w Anglii nietylko miasta, ale wsie nader liczne od dawna urządziły, w obrębie Państwa Polskiego, prócz Warszawy, istnieje tylko w b. Dzielnicy Pruskiej i w Małopolsce. Pewna liczba miast zaprowadziła wywózkę nieczystości za pomocą wozów hermetycznych z pneumatycznym opróżnianiem dołów kloacznych. Taki system zaliczyliśmy do „ulepszonych”, lubo doły kloaczne jednak za szkodliwe dla zdrowia uznaliśmy. Co się tyczy kanalizacji, to wyjąwszy Poznań, Kraków, Lwów, Cieszyn, miasta do skanalizowanych zaliczone mają kanalizację zazwyczaj częściową tylko zarówno pod względem systemu (rozdzielczą lub tylko dla wód atmosferycznych), jak i pod względem zaopatrzonego w kanały terytorjum.

Miasta Kresów Wschodnich wszystkie bez wyjątku uprzątają nieczystości w sposób prymitywny, podobnie jak 95 miast b. Królestwa na ogólną liczbę 100. Ulepszone sposoby (przeważnie z kanalizacją) mają: b. Dziel-

nica Pruska (prawie połowa ogółu miast) i Małopolska (trzecia część ogółu miast tej dzielnicy).

Co zaś się tyczy usuwania odpadków i śmieci, to właściwie jakiegokolwiek organizacji prawidłowej sprawa ta nie posiada nawet w wielkich miastach naszych, jak: Warszawa, Łódź, Lublin i t. p. W danych wypadkach możemy jedynie podzielić miasta na dwie kategorie, z których jedna nie posiada absolutnie żadnej organizacji, druga zaś jedynie zaczątki organizacji w postaci bądź skromnych taborów miejskich do wywożenia śmieci, zazwyczaj bez specjalnych typów wozów i bez śmietników prawidłowej budowy, bądź w postaci tylko gospodarczego ześrodkowania wywózki w zarządzie miejskim, z wynajmowaniem wozów od przedsiębiorców.

Bez wszelkiej organizacji usuwania śmieci mamy miast 199, z ogólnej liczby 256, z organizacją zaś wzmiankowaną 57. Z czterech powyższych kategorii województw przypada: na pierwszą 94 miast, nie posiadających żadnej organizacji, a tylko (1 1/2%) posiada zaczątki organizacji; dla drugiej kategorii odnośne cyfry są 17 i 2; dla trzeciej 29 i 16 (więcej niż połowa), dla czwartej 59 i 27 (połowa).

Dla miast z ludnością do 5 tysięcy wyniki wypadły szczególnie rażąco, a mianowicie: z 27 miast b. Królestwa zaledwie jedno posiada, acz prymitywną, organizację wywózki, z 8 miast Kresów Wschodnich — żadne i jedynie 7 miast (na 32) województwa Poznańskiego i 5 (na 30) miast Małopolski posiada skromną organizację.

Podobne wyniki dały odpowiedzi rządów miast, liczących 5 — 10 tysięcy mieszkańców.

Oświetlenie.

W czasach okupacji niemieckiej i austriackiej budowano elektrownie w zarządzie miast lub koncesyjne. Z nich wiele już zdążyło się zepsuć lub zawieszano ich czynność czasowo lub stale z powodu braku opału. Stałe, przed wojną zbudowane, elektrownie prawie wyłącznie istnieją w b. Dzielnicy Pruskiej i w Małopolsce. Gazownie w małych miastach urządzano w licznych miastach b. Dzielnicy Pruskiej.

Z ankiety wynika, iż połowa miast b. Królestwa Polskiego (53 na 105) nie posiada zgoła żadnego oświetlenia lub też posiada jedynie rzadko rozmieszczone, znane dobrze latarnie naftowe, zasługujące w zupełności na nazwę „pszczyła”. Druga połowa miast b. Królestwa posiada, wogóle niezmiernie skąpe, oświetlenie elektryczne, gazowni zaś żadne miasto w województwach b. zaboru rosyjskiego, mające mniej, niż 10,000 ludności, nie posiada. Elektrowni natomiast liczą te dwie kategorie miast 24 i 3. Województwo Poznańskie posiada 26 gazowni miejskich z ogólnej liczby miast, ankietą objętych, i 18 elektrowni. Miasta Małopolski posiadają 11

gazowni i 20 elektrowni, nadto niektóre oświetlają się lampami naftowo-żarowymi, niestety w większości miast zniszczonymi podczas wojny. Przeszło połowa miast poznańskich z ludnością do 5,000 posiada gazownię (17 na 32) i 10 elektrowni, gdy miasta najmniejsze Małopolski liczą ogółem 1 gazownię i 1 elektrownię.

Budynki szkolne.

Wiadomo, że za czasów uciemiężenia, szkoła pod władzą Rosji była zaniedbaną jeszcze bardziej od innych zakładów społecznych, a przeto i budynki szkolne w b. zaborze rosyjskim urągają wszelkim zasadom higieny. Natomiast szkoły b. dzielnicy pruskiej, przeznaczone w znacznym stopniu dla zniemczenia ludności, przeważnie znakomicie są urządzone. Małopolska, w której autonomiczne władze krajowe dbały o szkolnictwo, posiada również w wielu miastach prawidłowo urządzone budynki szkolne.

Budynki szkolne podzieliłem na 3 kategorie pod względem warunków higienicznych i oznaczyłem kategorie te liczbami, rozumiejąc pod liczbą 1. bądź szkoły, umieszczone w wynajętych mieszkaniach prywatnych, bądź w budynkach, skleconych bez żadnego względu na higienę; pod liczbą 2. budynki szkolne, już w pewnym stopniu uwzględniające zdrowotność, zaś pod liczbą 3. budynki, odpowiadające wymaganiom higieny.

Te ostatnie istnieją w 33 miastach b. dzielnicy pruskiej, na liczbę ogólną 45, w Małopolsce w 54 miastach na 86, zaś w b. Królestwie Polskim zaledwie w 4 na 105, zaś na Kresach Wschodnich niema ich wcale. Z tablicy zasadniczej widać, że ogrody i boiska przy szkołach są udziałem jedynie niewielkiej liczby szkół, przeważnie również tylko w woj. Poznańskim i w Małopolsce.

Szpitala.

Na 256 miast 95 mają szpitale, po części stanowiące własność samych miast, po części sejmików, rządu lub kongregacji. 161 szpitali, czyli prawie $\frac{2}{3}$ ogólnej liczby szpitali nie posiada. I tu zachodzi w miastach najmniejszych stosunek taki sam, jak w sprawie budynków szkolnych; mianowicie z liczby miast z ludnością poniżej 5.000 na 97 miast zaledwie 14 posiada szpitale, a z tych dziewięć przypada na b. dzielnicę pruską. Różnią się pod tym względem miasta te od kategorii z ludnością 5 — 10.000 (na 85 miast w 31 istnieją szpitale, z tych zaś większość przypada na b. Królestwo Polskie i Małopolskę (15 i 9). W 35 miastach b. Królestwa i Kresów Wschodnich, mających mniej od 5.000 mieszkańców, istnieją zaledwie 4 szpitale.

Kąpiele publiczne.

Pod względem kąpiei publicznych Polska zajmuje niewątpliwie jedno z ostatnich miejsc w Europie, nie wspominając już o Stanach Zjednoczonych Ameryki, w których chłopci i robotnicy bardzo często mają we własnych mieszkaniach kąpiele.

Na 256 miast, z których mamy odpowiedzi, tylko 103, czyli mniej niż połowa, posiada kąpiele publiczne. Ze 182 miast, liczących 10 tysięcy mieszkańców, tylko 66, a więc trzecia część, może się kąpać; podobnie z liczby 27 miast z ludnością do 5.000 ludności—36, czyli również $\frac{1}{3}$ posiada kąpiele.

Oczywiście i tu prym trzymają Poznańskie i Małopolska; zasługuje zaś na uwagę fakt, iż w miastach tych Kresy Wschodnie posiadają względnie więcej kąpiei (5 na 8), niż b. Królestwo Polskie (9 na 18). Oczywiście wniosków ściślejszych wobec małych liczb wyprowadzać nie podobna, ale przypuszczać należy, że ma tu pewne znaczenie zwyczaj ludu rosyjskiego używania łaźni.

Fatalny stan miast, zwłaszcza w b. Królestwie, stąd jeszcze wypływa, że znaczną liczbę kąpiei publicznych w małych miastach stanowią łaźnie rytualne żydowskie, po największej części źle urządzone, brudne i bardzo niechętnie przez ludność chrześcijańską wogóle używane.

Ogrody publiczne.

Pod względem ogrodów publicznych (o zadrzewieniu ulic, mianowicie w b. zaborze rosyjskim, trudno mówić) podzieliśmy miasta na 3 kategorie, z których najgorszą, t. j. nie posiadającą wcale ogrodów, oznaczyliśmy liczbą 1, mającą małe ogródki lub skwery — liczbą 2, zaś wyposażoną w większe lub wielkie ogrody, parki i t. p. — liczbą 3. Otóż do tej ostatniej kategorii należy zaledwie 55 miast na 256, do drugiej — 53, zaś do miast zupełnie pozbawionych ogrodów należy miast 148, czyli znaczna większość. Poznańskie w tym względzie rażąco odbija od pozostałych ziem polskich; nawet miasta z ludnością do 10.000 ludności i do 5.000 posiadają tam z tego względu postać kulturalną (27 na 41 i 21 na 32).

Rzeźnie.

Rzeźnie, jako należące do bardzo ważnych pod względem higienicznym urządzeń miejskich, stanowią jeden ze wskaźników kultury sanitarnej. Podzieliśmy je na trzy kategorie, z których pierwsza obejmuje zakłady, a raczej najczęściej tylko pomieszczenia do uboju bydła, w rodzaju jakiejś starej stodoły, chlewa lub rzeźni, z szalasu jakiegoś złożonej. Do miast, oznaczonych liczbą 1, zaliczyliśmy również miasta, nie mające rzeźni,

o których powiedziano, iż rzeźnicy w domach swych biją bydło. Kategoria druga oznacza miasta z rzeźniami już specjalnie na cel ten zbudowanymi, ale bynajmniej nie odpowiadającymi warunkom rzeźni higienicznej, a więc zbyt małymi, źle brukowanymi, nie mającymi należytych urządzeń technicznych i chłodni, warunków do badań mięsa. Do kategorii, oznaczonej liczbą 3, zaliczyliśmy miasta z rzeźniami zbliżonymi do typu wzorowych.

Tych ostatnich mamy zaledwie 32 w 286 miastach. Województwo Poznańskie wykazało takich miast 20, Małopolska 10, Kongresówka 1, a Kresy Wschodnie ani jednego. W Poznańskim tylko jedno miasto niema rzeźni. Małopolska liczy 24 miasta, najgorszej pod względem rzeźni kategorii i 52 — średniej. W b. Królestwie i na Kresach Wschodnich prawie ściśle połowa miast należy do 1-szej i połowa do 2-ej kategorii (52 i 52 oraz 9 i 10).

Jak wspominałem na początku sprawozdania, ankieta nie obejmuje Ziemi Wileńskiej, ani Górnego Śląska. Ze Śląska Cieszyńskiego przysłano odpowiedzi z Cieszyna, o którym, jak widać z tablic, krótko powiedzieć można, iż należy do najlepszych miast we wszystkich poszczególnych sprawach, w ankiecie przewidzianych.

Z całego zestawienia danych ankiety wynika potwierdzenie zupełnie jasne faktów, zresztą w ogólnych zarysach już przeważnie znanych, a mianowicie:

1. Państwo Polskie nietylko nie jest jednolite pod względem warunków kulturalno-zdrowotnych, ale przedstawia rażące różnice w różnych dzielnicach.

2. Ankieta potwierdza wpływ prawodawstwa, a jeszcze bardziej administracji sanitarnej państwowej na postęp higieniczny miast. Wpływ samorządów, do których działalności należało urządzenie miast i zakładów miejskich w Prusach i w Galicji oraz wpływ policji, do której należało w Prusach utrzymanie czystości w miastach, najbardziej się uwydatnił w b. dzielnicy pruskiej.

3. Ponieważ poprawa stanu higienicznego miejsc zaludnionych, a co zatem idzie, zmniejszenie śmiertelności, podniesienie fizycznej siły ludności i postęp warunków ekonomicznych, stanowi jedno z najpierwszych zadań Państwa, przeto Państwo użyć winno wszelkich wysiłków, aby względnie prawidłowy stan sanitarny Kresów Zachodnich nie uległ pogorszeniu, zaś stan dzielnic b. zaboru rosyjskiego czynił bardzo szybkie postępy.

4. Na poprawę stanu sanitarnego Rząd Państwa, i w szczególności główny jego organ sanitarny, Generalna Dyrekcja Zdrowia, winna zwrócić szczególną uwagę, z dwóch jeszcze względów specjalnych, a mianowicie: ponieważ stworzyć należy trwałą zaporę przenoszeniu chorób epidemicz-

nych z Rosji i Ukrainy, do czego najpewniej uzdrowotnienie miast i wsi zwłaszcza na Kresach Wschodnich się przyczyni, i ponieważ stworzenie na granicy państw obcych wysokiej kultury posiada wielkie znaczenie w dziedzinie nietylko zdrowia, lecz i stosunków międzynarodowych wogóle.

4. Środki, jakimi Rząd wogóle, a w szczególności Generalna Dyrekcja Zdrowia może osiągnąć poprawę zdrowia Rzeczypospolitej, a w szczególności jej dzielnic zaniedbanych, są następujące:

a) rozciągnięcie baczego nadzoru, aby wszystkie ustawy, zmierzające do utrzymania i poprawy zdrowia publicznego, były ściśle wykonywane, przy sprawnym energicznym nadzorze władz, którym Państwo nadzór takowy zleciło;

b) w szczególności rozciągnięcie baczego nadzoru nad samorządami, którym ordynacja miejska i powiatowa przekazały najważniejsze zadania w dziedzinie uzdrowotnienia;

c) udzielanie wskazówek samorządom za pomocą instrukcji natury prawnej i technicznej, oraz za pomocą pośrednictwa i ułatwień w uzyskiwaniu pożyczek na inwestycje sanitarne, również za pomocą subwencji przynajmniej w wyjątkowych wypadkach;

d) wprowadzenie do budżetu Państwa bardzo wysokiej pozycji na pomoc gminom w dziedzinie uzdrowotnienia oraz na subwencje dla instytucji społecznych, mających uzdrowotnienie na celu;

e) zastosowanie na szerszą skalę propagandy i interwencji osobistej delegatów rządu w dzielnicach zaniedbanych w porozumieniu z organami miejscowymi, którym zdrowotność miast została powierzona;

6. Niesłuchanie ważne, poniekąd decydujące, znaczenie posiada inicjatywa społeczna miejscowa. Ze względu na gotową i poniekąd już doświadczoną organizację jaką posiada Warszawskie Towarzystwo Higieniczne, należy utworzyć przy pomocy Państwa oraz Związku Miast i Zrzeszenia Sejmików, organ centralny doradczo-techniczny tej instytucji, tworzyć wszędzie miejscowe oddziały i koła Towarzystwa, zaciągając do udziału w nich wszystkich dobrze myślących i miłujących zdrowie obywateli oraz organizując ich współpracę z miejscowymi instytucjami samorządów.

TABLICA I.
Ogół miast.

Województwa	Ilość miast	Bruki				Zaopatrzenie w wodę				Usuwanie nieczystości				Usuwanie śmieci		Oświetlenie			Budynki szkolne		Miasta ze szpitalami		Miast bez szpitali		Ogrody publicz.			Rzeźnie									
		1. 2.		3. 4.		1. 2.		3. 4.		1. 2.		3. 4.		1. 2.		3. 4.		1. 2.		3. 4.		1. 2.		3. 4.		1. 2.		3. 4.									
		1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.								
		bez bruków				wodociąg								miasto z gazownią				miasto z elektrownią lub bez oświel.								z kąpielarni publicz.				bez kąpeli							
		złe				średnie				częściowo ulepszone																											
Warszawskie	40	1	26	12	1	36	3	1	39	—	1	37	3	—	23	—	18	22	24	26	11	3	17	22	1	—	—	—	—								
Łódzkie	16	1	12	3	—	15	—	1	16	—	16	—	—	10	—	—	7	9	7	10	3	3	9	7	—	—	—	—	—								
Kieleckie	18	—	7	10	1	16	1	1	17	—	1	17	1	—	7	—	10	8	9	10	6	2	7	11	—	—	—	—	—								
Lubelskie	20	2	14	3	1	19	1	—	17	3	14	6	—	9	—	—	6	14	9	11	14	1	5	13	7	—	—	—	—								
Białostockie	11	2	8	1	—	9	2	—	11	—	10	1	—	3	—	—	5	6	6	5	5	1	6	5	—	—	—	—	—								
Nowogrodzkie	4	2	2	—	—	4	—	—	4	—	4	—	—	1	—	—	1	3	4	3	1	—	1	3	—	—	—	—	—								
Poleskie	9	2	5	2	—	9	—	—	9	—	9	—	—	4	—	—	3	6	4	7	1	1	4	5	—	—	—	—	—								
Wołyńskie	6	3	1	2	—	5	1	—	6	—	4	2	—	2	—	—	2	4	2	4	2	2	4	2	—	—	—	—	—								
Poznańskie	45	—	12	10	23	—	28	17	25	20	29	16	—	18	—	—	18	27	17	28	11	4	30	1	24	20	—	—	—								
Pomorskie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
Krakowskie	35	—	13	12	10	14	7	14	28	—	7	26	9	—	9	—	8	27	12	23	21	11	3	5	26	4	—	—	—								
Lwowskie	22	—	10	10	2	10	8	4	12	10	13	9	2	4	—	—	5	17	7	15	14	4	4	6	13	3	—	—	—								
Stanisławowskie . . .	16	1	2	12	1	7	6	3	12	4	12	4	3	5	—	—	10	5	11	6	10	12	2	2	9	6	1	—	—								
Tarnopolskie	13	2	—	—	—	5	5	3	12	—	1	8	5	1	3	—	5	4	9	5	8	11	2	4	7	2	—	—	—								
Śląsk Cieszyński . .	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
Ogółem	256	16	112	87	41	149	62	45	208	—	48	199	57	38	99	119	95	161	103	153	148	53	55	86	138	32	—	—	—	—							

1) 11 zniszczonych.

2) 4 żarowo-naftowe.

TABLICA II.
Miasta z ludnością poniżej 5.000.

Województwa	Ilość miast	Bruki				Zaopatrzenie w wodę			Usuwanie nieczystości		Usuwanie śmieci	Oświetlenie		Budynki szkolne	Miasta ze szpitalami		Miast bez szpitali	Miast		Ogrody publicz.			Rzeźnie				
		1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	1.	2.		miasta z gazownią	miasta z elektrownią		oświetlenie prywatne lub bez oświel.	1.		2.	3.	z kąpielarni publicz.	bez kąpeli	1.	2.	3.	1.	2.	3.
Warszawskie . .	9	—	9	—	—	9	—	—	8	1	—	4	—	2	7	—	—	9	3	6	—	—	—	3	—	6	
Łódzkie	4	1	4	—	—	4	—	—	4	—	—	1	—	—	3	1	—	4	1	3	—	—	—	1	—	3	
Kieleckie	1	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	1	—	—	—	—	—	4	
Lubelskie	6	2	6	—	—	6	—	—	6	—	—	2	—	1	5	—	2	6	1	5	—	2	—	2	—	4	
Białostockie . .	7	2	7	—	—	7	—	—	7	—	—	2	—	2	5	—	5	5	4	3	—	2	—	3	—	4	
Nowogrodzkie . .	2	2	2	—	—	2	—	—	2	—	—	1	—	1	1	—	1	2	2	2	—	—	—	2	—	2	
Poleskie	4	2	4	—	—	4	—	—	4	—	—	—	—	1	3	—	2	2	1	1	—	—	—	1	—	1	
Wołyńskie	2	2	2	—	—	2	—	—	2	—	—	10	—	5	7	20	9	23	13	19	2	21	1	22	9	9	
Poznańskie . . .	32	—	12	6	14	26	6	22	25	7	17	10	—	—	8	—	18	5	13	5	—	—	—	2	16	7	
Pomorskie	18	—	11	3	4	7	3	8	15	3	1	1	—	2	8	—	8	2	6	7	1	—	—	—	7	1	
Krakowskie . . .	8	—	6	2	—	6	1	1	3	5	2	—	—	2	—	6	2	2	1	1	—	—	—	—	2	2	
Lwowskie	2	1	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	2	—	
Stanisławowskie .	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tarnopolskie . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Śląsk Cieszyński .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ogółem	97	12	55	12	18	48	34	15	79	18	84	13	18	21	58	16	43	38	14	83	36	61	10	21	15	72	10

1) W tem 8 z oświetleniem żarowo-naftowym; — 2 zepsute.

TABLICA III.
Miasta z ludnością 5—10 tysięcy.

Województwa	Ilość miast	Bruki				Zaopatrzenie w wodę			Usuwanie nieczystości		Usuwanie śmieci		Oświetlenie		Budynki szkolne		Miasta ze szpitalami		Miasta bez szpitali		Miast bez kapieli			Ogrody publicz.			Rzeźnie				
		1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	1.	2.	miasta z gazownią	miasta z elekrownią lub bez oświetl.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	
		bez bruków	złe	średnie	częściowo ulepszone																										
Warszawskie . .	18	1	9	7	1	17	1	—	18	—	—	7	11	6	11	1	9	5	13	3	2	2	15	1							
Łódzkie	3	—	3	—	—	3	—	—	3	—	—	3	—	2	1	—	1	2	2	1	—	—	—	—							
Kieleckie	11	—	4	7	—	10	—	1	11	—	1	4	7	3	8	—	5	6	7	3	2	1	10								
Lubelskie	2	—	1	1	—	2	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—								
Białostockie . .	1	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—								
Nowogrodzkie . .	2	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	2	1	1	1	—	1	3	2	1	—	1	1								
Poleskie	3	2	—	1	—	3	—	—	3	—	—	—	2	1	2	—	1	1	3	2	1	—	1								
Wolyńskie	1	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	1	1	—	—	—								
Poznańskie . . .	9	—	—	3	6	—	2	7	2	7	4	5	6	—	—	9	6	3	5	4	2	1	6	2							
Pomorskie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—								
Krakowskie . . .	11	—	1	5	4	7	—	4	8	3	8	3	1	4	6	2	9	4	7	5	6	8	2	1	—						
Lwowskie	8	—	2	5	1	7	—	1	5	3	5	3	1	—	7	4	2	6	3	5	1	2	1	6	1						
Stanisławowskie .	8	—	1	6	1	7	—	1	6	2	5	3	3	5	1	4	3	7	1	7	1	—	5	3	1						
Tarnopolskie . .	8	—	—	7	—	5	1	2	7	1	4	1	1	6	2	4	2	6	3	5	6	2	2	5	1						
Śląsk Cieszyński .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—						
Ogółem	85	4	24	42	12 ¹⁾	65	4	16	68	17	66	9	30	48	17	40	28	31	54	30	55	54	17	14	12	59	14				

¹⁾ w 3 wypadkach nie podano bruków.

TABLICA IV.
Miasto z ludnością 10 — 20 tysięcy.

Województwa	Ilość miast				Bruki			Zaopatrzenie w wodę			Usuwanie nieczystości		Usuwanie śmieci		Oświetlenie		Budynki szkolne		Miasta ze szpitalami		Miast bez kapieli		Ogrody publicz.			Rzeźnie		
	bez bruków	złe	średnie	częściowo ulepszone	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	1.	2.	miasto z gazownią	miasto z elekrownią lub bez oświetl.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	
Warszawskie	8	—	8	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	7	1	4	4	4	5	3	2	6	—	8	—	—	—
Łódzkie	6	—	6	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	4	—	3	2	1	4	2	3	1	2	—	6	—	—
Kieleckie	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2	—	—
Lubelskie	9	—	9	—	—	—	—	—	9	—	—	—	—	—	3	—	5	4	1	6	5	4	8	1	—	9	—	—
Białostockie	2	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	2	—	—	2	—	—
Nowogrodzkie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Poleskie	1	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Wolyńskie	2	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—	2	—	1	1	1	1	—	—	—	—	—
Poznańskie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pomorskie	4	—	1	3	—	—	—	—	4	—	—	—	—	2	3	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Krakowskie	4	—	2	2	—	—	—	—	4	—	—	—	—	2	2	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Lwowskie	4	—	2	2	—	—	—	—	4	—	—	—	—	2	2	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stanisławowskie	3	—	1	2	—	—	—	—	3	—	—	—	—	2	1	—	—	1	3	1	3	2	1	1	—	3	—	—
Tarnopolskie	2	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	1	1	2	2	—	—	2	—	—
Śląsk Cieszyński	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—
Ogółem	44	1	31	9	3	24	11	9	42	2	32	4	22	2	16	16	22	22	20	24	22	17	5	40	1	3	—	—

TABLICA V.

Miasta z ludnością od 20 do 50 tysięcy.

Województwa	Ilość miast	Bruki				Zaopatrzenie w wodę			Usuwanie nieczystości		Usuwanie śmieci	Oświetlenie		Budynki szkolne	Miasta ze szpitalami		Miasta bez szpitali	Miast bez kąpiel.	Ogrody publicz.			Rzeźnie				
		1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	1.	2.		1.	2.		3.	1.			2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.
		bez bruków	złe	średnie	częściowo ulepszone																					

TABLICA VI.

Stan higieniczny miast według województw.

I Województwa	1— 5 (b. Królestwo Polskie)	— 105 miast
II „	6— 8 (Kresy Wschodnie)	— 19 „
III „	9—10 (b. Dzielnica Pruska)	— 45 „
IV „	11—14 (Małopolska)	— 86 „
V „	15— (Śląsk Cieszyński)	— 1 „

Bruki — (odpowiedzi 254).

	Bez bruków	złe	średnie	ulepszone
I	6	67	29	3
II	7	8	4	—
III	—	12	10	23
IV	3	25	43	13
V	—	—	—	1

Zaopatrzenie w wodę

	Złe	średnie	wodociąg.
I	95	29	3
II	18	1	—
III	—	28	17
IV	36	26	24
V	—	—	1

Usuwanie nieczystości

	Prymitywne	ulepszone
I	100	5
II	19	—
III	25	20
IV	64	22
V	—	1

Usuwanie śmieci

	Prymitywne	w części zorg.
I	94	11
II	17	2
III	29	16
IV	59	27
V	—	1

Oświetlenie

	Miasta z gazownią	z elektrownią	Bez oświetl. lub prymityw.
I	—	52	53
II	—	7	12
III	26	18	—
IV	11	20	14
V	1	1	—

U w a g a: 11 zniszczonych, 4 żarowo-naft.

	Budynki szkolne			Miasta ze szpit.		Miasta z kąpiel.	
	1	2	3	ze szpit.	bez szpit.	z kąpiel.	bez kąpiel.
I	40	61	4	48	57	49	56
II	8	11	—	6	13	6	13
III	5	7	33	18	27	17	28
IV	7	25	54	22	64	30	56
V	—	—	1	1	—	1	—

	Ogrody publiczne			Rzeźnie		
	1	2	3	1	2	3
I	65	26	14	59	52	1
II	14	4	1	9	10	—
III	11	4	30	1	24	20
IV	58	19	9	24	52	10
V	—	—	1	—	—	1

TABLICA VII.

Miasta z ludnością do 10.000.

	B r u k i				Zaop. w wodę			Usuw. niecz.		Usuw. śmieci		Oświetlenie			Bud. szkol.		Miasta		Miasta		Ogrody publ.			R z e z n i e			
	1	2	3	4	1	2	3	1	2	1	2	1	2	3	1	2	3	ze szpit.	bez szpit.	z kąp.	z kąp.	1	2	3	1	2	3
I	62	6	40	15	1	60	1	61	1	60	2	—	24	38	17	43	2	18	44	21	41	47	10	5	12	49	1
II	14	7	6	1	—	14	—	14	—	14	—	—	3	4	4	10	2	2	12	6	8	12	2	—	4	10	—
III	41	—	12	9	20	24	13	24	17	29	12	7	17	12	7	5	7	29	15	26	18	23	11	3	27	1	24
IV	65	3	21	29	10	39	9	48	17	44	21	4	9	32	7	23	35	10	55	21	44	50	12	3	10	48	7

Miasta z ludnością poniżej 5.000.

	B r u k i				Zaop. w wodę			Usuw. niecz.			Usuw. śmieci		Oświetlenie		Bud. szkol.		Miasta		Miasta		Ogrody publ.		R z e z n i e									
	1		2		3		4		1		2		1		2		1		2		3		z kap.		bez kap.		1		2		3	
I	27	5	22	—	—	27	—	—	—	26	1	—	—	9	18	5	21	1	3	24	9	18	25	2	—	9	18	—	—	—		
II	8	4	4	—	—	8	—	8	—	8	—	—	1	1	—	6	—	1	7	5	3	8	—	—	—	3	5	—	—	—		
III	32	—	12	6	14	22	10	22	10	25	7	17	10	1	5	7	20	9	23	13	19	9	2	21	1	22	9	1	—	—		
IV	30	3	17	6	4	22	8	22	8	25	5	1	1	1	8	4	9	17	1	29	9	21	24	6	—	2	27	1	—	—		

TABLICA VIII.

Miasta z ludnością 5 — 10 tysięcy.

	B r u k i				W o d a			Usuw. niecz.		Usuw. śmieci		Oświetlenie		Bud. szkol.		Miasta		Miasta		Ogrody publ.		R z e z n i e						
	1		2		3		4		1		2		1		2		1		2		1		2		3			
I	35	1	18	15	1	33	1	34	1	34	1	—	15	20	12	22	1	15	20	12	23	22	8	5	3	31	1	
II	6	3	2	1	—	6	—	6	—	6	—	—	2	4	2	4	—	1	5	1	5	4	2	—	—	1	5	—
III	9	—	—	3	6	—	2	7	2	7	4	5	6	5	—	—	9	6	3	5	4	2	1	6	—	2	7	
IV	35	—	4	23	6	26	1	26	9	22	13	3	8	24	3	14	18	9	26	12	23	26	6	3	8	21	6	

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej

z dnia 17 czerwca 1924 r.

o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne.

(Przedruk z Dz. U. R. P. № 51 1924, poz. 522).

Na zasadzie art. 1 punkt. 4 b. i art. 2 ustawy z dnia 11-go stycznia 1924 roku o naprawie Skarbu Państwa i reformie walutowej (Dz. U. R. P. № 4, poz. 28) oraz zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 1924 roku zarządzam co następuje:

§ 1. Budżet związku komunalnego określa granice gospodarki finansowej związku w roku obrachunkowym. Zarząd związku komunalnego obowiązany jest granic tych ściśle się trzymać.

Jeżeli w ciągu roku obrachunkowego zajdzie potrzeba wydatku nieprzewidzianego w budżecie lub przewidzianego w niewystarczającej wysokości, to na uskutecznienie takiego wydatku organ uchwalający winien specjalnie zezwolić w budżecie dodatkowym i jednocześnie wskazać w nim środki pokrycia.

Gdy nieprzewidziany wydatek nie da się odroczyć bez szkody dla związku komunalnego lub gdy wynika z ustawowego obowiązku, zarząd związku może dokonać wydatku, ale jest obowiązany zawiadomić o tem reprezentację związku celem zatwierdzenia wydatku i sposobu jego pokrycia na najbliższym posiedzeniu.

§ 2. Zarząd związku komunalnego układa corocznie preliminarz budżetowy wszystkich dochodów i wydatków, spodziewanych w następnym roku obrachunkowym, i to w takim czasie, by mógł być rozpatrzony, uchwalony i zatwierdzony (art. 8) przed rozpoczęciem roku obrachunkowego.

Przynajmniej na 14 dni przed wniesieniem pod obrady reprezentacji związku komunalnego należy preliminarz budżetowy wyłożyć na przeciw jednego tygodnia celem przeglądania i wnoszenia zarzutów i spostrzeżeń przez zainteresowanych, których o tem zawiadomić należy publicznym ogłoszeniem.

Zainteresowanymi w rozumieniu niniejszego rozporządzenia są płatnicy danin komunalnych.

§ 3. Preliminarz składa się:

- a) z budżetu administracyjnego i
- b) budżetu przedsiębiorstw komunalnych.

Budżet administracyjny obejmuje wydatki i dochody dotyczące administracji komunalnej oraz dochody czyste lub deficyty przedsiębiorstw komunalnych.

Budżety przedsiębiorstw komunalnych zawierają dochody i wydatki (plany finansowo-gospodarcze) każdego przedsiębiorstwa z osobna.

Zarówno w budżecie administracyjnym jak i w budżecie przedsiębiorstw komunalnych wydatki i dochody dzielą się na zwyczajne i nadzwyczajne.

§ 4. Jako dochody zwyczajne budżetu administracyjnego uważać należy:

- a) przychody z majątku, z funduszy i fundacji należących do związku komunalnego i pozostających w jego administracji, oraz inne wpływy prywatno-prawne,
- b) czysty zysk z przedsiębiorstw komunalnych,
- c) wpływy z opłat administracyjnych i z opłat za korzystanie z urządzeń i zakładów komunalnych, oraz z dopłat na ich utrzymanie,
- d) wpływ z danin komunalnych zaległych z poprzednich lat i z takich danin, które przypadają związkom z mocy samych ustaw a nie wymagają osobnych uchwał i statutów,
- e) dotacje i należności przypadające od Państwa, lub innych związków samorządnych na podstawie tytułów publiczno-prawnych,
- f) wpływy z innych regularnie powtarzających się przychodów,
- g) przychody z podatków (samoistnych i dodatków do podatków państwowych), wpływających do kasy związku z mocy uchwał i statutów komunalnych bez względu na to, czy uchwały te i statuty podlegają zatwierdzeniu władzy nadzorczej, czy też nie podlegają. Jako podatki w znaczeniu niniejszego rozporządzenia należy uważać także specjalne opłaty drogowe.

Jako dochody zwyczajne przedsiębiorstw komunalnych należy uważać wpływy normalne z eksploatacji tych przedsiębiorstw.

Do dochodów nadzwyczajnych budżetu administracyjnego względnie budżetu przedsiębiorstw zalicza się wpływy ze sprzedaży i likwidacji majątku komunalnego, wpływy z podatków inwestycyjnych, z dopłat na założenie i rekonstrukcję urządzeń i zakładów komunalnych i wpływy z pożyczek długoterminowych oraz wpływy jednorazowe lub powtarzające się w nieregularnych odstępach czasu i wpływy przypadkowe.

§ 5. Do wydatków nadzwyczajnych winny być zaliczane wydatki nie związane z normalnym tokiem administracji lub eksploatacji przedsiębiorstwa w szczególności wydatki inwestycyjne t. j. wkłady mające dawać stały dochód lub podnieść trwale sprawność gospodarczą, wydatki na nowe budowle i na kupno maszyn i nieruchomości. Należą tu także wydatki na przedterminowe spłaty długów długoterminowych.

Wydatki na oprocentowanie i spłatę takich pożyczek według planu umorzenia zalicza się do wydatków zwyczajnych.

§ 6. Przy układaniu preliminarza budżetowego należy, oprócz przepisów dotyczących samego budżetowania, uwzględnić także przepisy już obowiązujące co do administracji majątku, funduszy, przedsiębiorstw i zakładów komunalnych, co do dochodów i wydatków komunalnych jak również przepisy zawarte w § 7 niniejszego rozporządzenia.

§ 7. Wydatki nadzwyczajne mogą być dokonywane tylko wtedy, gdy istnieje możliwość ich pokrycia ze środków nadzwyczajnych, lub z nadwyżki dochodów zwyczajnych ponad potrzebę pokrycia wydatków zwyczajnych.

W braku takiego pokrycia należy tych wydatków zaniechać.

§ 8. Preliminarze budżetowe podlegają zatwierdzeniu władzy nadzorczej tylko o tyle, o ile zawierają pozycje przewidziane w § 4 ustęp pierwszy lit. g) lub takie pozycje, które opierać się winny na uchwałach podlegających zatwierdzeniu władzy nadzorczej.

Jeżeli budżet lub część jego podlega zatwierdzeniu, powinna władza nadzorcza dokonać zatwierdzenia w ciągu dni 30-tu od dnia otrzymania preliminarza. O ile władzy nadzorczej nasuwa się wątpliwość co do prawności lub celowości budżetu albo jego części, winna w ciągu dni 30 żądać bliższych wyjaśnień lub dokonania zmian według uzasadnionego zlecenia, przy równoczesnym zatwierdzeniu tej części budżetu, która nie nasuwa wątpliwości.

Wykonanie części budżetu, co do których władza nadzorcza zażądała wyjaśnień lub zmian, może nastąpić dopiero po uznaniu złożonych wyjaśnień za wystarczające lub po dokonaniu wymaganych zmian.

§ 9. Zarządy związków komunalnych obowiązane są prowadzić dokładną rachunkowość pobranych wpływów i dokonanych wydatków jak również zaległości poborowych i płatniczych.

Najpóźniej w ciągu 4 miesięcy po upływie roku obrachunkowego każdy zarząd związku komunalnego winien złożyć reprezentacji związku do rozpoznania sprawozdanie rachunkowe z wykonania budżetu oraz z wszelkich innych przychodów i rozchodów pozabudżetowych, celem uzyskania pokwitowania (uznania rachunku za rzetelny).

§ 10. Każdy związek komunalny jest obowiązany prowadzić księgę inwentarza majątku, która dawać powinna dokładny obraz czynnego i biernego stanu majątkowego z końcem roku obrachunkowego.

§ 11. Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu wyda bliższe przepisy:

a) co do formy, treści oraz sposobu prowadzenia księgi inwentarza majątkowego,

b) co do formy, sposobu i terminu sporządzania i uchwalania preliminarza budżetowego,

c) co do formy układania, sposobu i terminu przedłożenia sprawozdań rocznych, co do kontroli rachunkowej i uznania rachunków za rzetelne.

§ 12. Związki komunalne są obowiązane przedkładać za pośrednictwem swych władz nadzorczych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Skarbu w sposób i w terminach, które przepisze rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu, budżety lub zestawienia budżetów oraz perorydyczne tymczasowe zamknięcia rachunkowe z okresu bieżącego lub ich zestawienia.

Minister Spraw Wewnętrznych lub Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych może badać gospodarkę związków komunalnych przez własnych delegatów.

Delegaci mają prawo zasięgać informacji o działalności związków komunalnych, żądać udzielenia sobie ich uchwał i aktów dla zaznajomienia się z ich treścią, zwiedzać zakłady, urządzenia i przedsiębiorstwa komunalne, prowadzić dochodzenia na miejscu, dokonywać rewizji ksiąg i kas.

O ile Minister Skarbu na podstawie sprawozdań swoich delegatów lub na podstawie przedkładanych mu budżetów i zamknięć rachunkowych spostrzeże nieprawidłowości natury finansowej lub brak oszczędności w gospodarce związku komunalnego, to zawiadomi o nich Ministra Spraw Wewnętrznych celem wydania stosownych zarządzeń.

§ 13. Władzami nadzorczymi w myśl niniejszego rozporządzenia są władze wymienione w art. art. 36 i 37 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. № 94, poz. 747). Przepisy art. 38 do 41 powołanej ustawy mają także zastosowanie do postępowania władz nadzorczych na podstawie niniejszego rozporządzenia.

§ 14. Wykonanie niniejszego rozporządzenia porucza się Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Skarbu.

Terminy wejścia w życie poszczególnych przepisów rozporządzenia określi Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Prezydent Rzeczypospolitej: *S. Wojciechowski.*

Prezes Rady Ministrów i Minister Skarbu *W. Grabski.*

Minister Spraw Wewnętrznych: *Z. Hübner.*

Z obcego ustawodawstwa (wolne tłumaczenie).

USTAWA

z dnia 12 sierpnia 1921 roku.

№ 329 Zbioru praw i rozp.

o tymczasowym uregulowaniu gospodarki finansowej gmin i miast z prawem municypalnym.

Zgromadzenie Narodowe Republiki Czeskosłowackiej uchwaliło następującą ustawę:

ARTYKUŁ 1.

Gospodarka finansowa gmin.

O budżecie.

§ 1.

1) O wszystkich dochodach i wydatkach gminy, przedsiębiorstw, zakładów i funduszków gminnych i pod zarząd gminy wchodzących należy zestawiać corocznie budżet na następny rok administracyjny, który jest analogiczny z administracyjnym rokiem państwowym.

2) Budżet dzieli się na zwyczajny i nadzwyczajny.

§ 2.

Pozycje dochodów w budżecie zwyczajnym stanowią:

1. regularnie otrzymywane zyski z własności gminnej, następnie zakładów i funduszków gminnych i pod zarządem gminy się znajdujących,
2. czysty zysk z gminnych przedsiębiorstw zarobkowych,
3. dodatki do podatków, opłaty i podatki gminne już zatwierdzone,
4. przydziały państwowe,
5. wszelkie inne regularnie się powtarzające dochody.

§ 3.

Pozycje dochodów w budżecie nadzwyczajnym stanowią:

1. nadzwyczajne zyski z majątku gminy,
2. dochód ze sprzedaży własności gminnej,
3. pożyczki,
4. dochody nadzwyczajne dla pokrycia specjalnie oznaczonych nadzwyczajnych wydatków, przepisanych opłat i danin,
5. inne przypadkowe dochody.

§ 4.

1) Pozycje wydatków w budżecie zwyczajnym stanowią prawdopodobne oczekiwane, powtarzające się wydatki, niezbędne do zachowania mienia gminy zapłacenia wynagrodzeń personelowi gminnemu, administracji gminy i należytego wykonania obowiązków, wyznaczonych gminie przez ustawę lub w inny sposób, lub wchodzących w zakres jej działalności w ogólnym interesie publicznym, zwłaszcza też do opłacania procentów i umarzania długów gminnych.

2) Pozycje wydatków w budżecie nadzwyczajnym stanowią prawdopodobne spodziewane wydatki przypadkowe lub tymczasowe, zwłaszcza wydatki związane z nabyciem nowego i trwałego podwyższenia wartości dotychczasowego mienia gminy.

§ 5.

1) Wydatki budżetu zwyczajnego nie mogą być pokrywane dochodami nadzwyczajnymi.

2) Zmiany w pozycjach dochodów i wydatków budżetu podlegają uchwaleniu ze strony bezpośredniej władzy nadzorczej.

3) Jeżeli naczelnik gminy lub osoba, która poleca pokrycie wydatku (§ 8), postanowienia tego nie przestrzega, odpowiada za powstałą skutek tego stratę.

4) O obowiązku pokrycia straty decyduje bezpośrednia władza nadzorcza, od jej orzeczenia wszak może jak gmina tak osoba przeciwko której wydano wyrok, ażeby stratę pokryła, odwołać się.

5) Na podstawie orzeczenia prawomocnego władzy nadzorczej ustala zwykły sąd wysokość odszkodowania, przyczem orzeczenie władzy nadzorczej o obowiązku pokrycia straty go obowiązuje.

§ 6.

1) Budżet (§ 1) zestawia naczelnik gminy i po omówieniu go w radzie gminnej podaje przedstawicielstwu gminy. Przedstawicielstwo gminy

winno wydać swą opinię o nim najpóźniej na dwa miesiące przed rozpoczęciem roku administracyjnego, na który budżet brzmi. Budżet należy na 14 dni, zanim rozstrzygnię o nim przedstawicielstwo gminy, wywiesić w urzędzie gminnym do przejrzenia publicznego, po poprzednim przedłożeniu go komisji skarbowej (§ 9) do zaopiniowania. O czasie, kiedy budżet będzie wywieszony, należy obwieścić w sposób w gminie przyjęty. Opinię komisji skarbowej oraz poczynione uwagi odnośnie budżetu należy przy uchwalaniu brać pod uwagę.

2) Posiedzenie przedstawicielstwa gminy, na którym ma być uchwalony budżet należy zwołać i oznajmić o nim publicznie przynajmniej na trzy dni naprzód. Dla ważności uchwały konieczną jest obecność dwóch trzecich członków przedstawicielstwa gminy; uchwała zapada większością przekraczającą połowę głosów obecnych.

3) Jeżeli na posiedzenie przedstawicielstwa gminy nie stawi się lub podczas omawiania i decydowania o budżecie nie jest obecna liczba członków niezbędna dla prawomocności uchwały, winien naczelnik gminy zwołać ponownie członków przedstawicielstwa na posiedzenie o tymże przedmiocie i zaznaczyć, że uchwała tego posiedzenia będzie prawomocną bez względu na liczbę obecnych.

4) Postanowienie przedstawicielstwa gminy o budżecie obwieszane jest w sposób w gminie przyjęty w ciągu 14 dni. Od uchwały można odwołać się do bezpośredniej władzy nadzorczej.

5) Przejrzeć budżet, uczynić o nim uwagi oraz odwołać się od uchwały o nim ma prawo każdy wyborca lub płatnik daniny w danej gminie.

§ 7.

1) Budżet gminy należy przedłożyć natychmiast po upływie terminu odwoławczego bezpośredniej władzy nadzorczej, i to jeżeli podano przeciwko niemu odwołanie, lub jeżeli mają być pobierane dodatki gminne w wysokości wymagającej decyzji wyższej władzy — w dwóch egzemplarzach, w przeciwnym razie tylko w jednym. Jeden egzemplarz pozostaje zawsze u bezpośredniej władzy nadzorczej do potrzeby urzędowej.

2) O budżecie zakwestjonowanym decyduje bezpośrednia władza nadzorcza tylko w zakresie podanego odwołania, posiada wszak prawo i obowiązek zbadać zarazem, czy budżet odpowiada wszystkim postanowieniom ustawowym, a zwłaszcza, czy obejmuje wszelkie obowiązki publiczne na gminę nałożone, lub zobowiązania pieniężne oparte na tytułach wykonawczych, o ile bezpośrednia władza nadzorcza powiadomiona jest o takich zobowiązaniach gminy.

3) Jeżeli chodzi o uchwalenie dodatków gminnych, zbada bezpośrednia władza nadzorcza budżet według poszczególnych pozycji, może zażądać od naczelnika gminy niezbędnych wyjaśnień, czynić uwagi, dotyczące uzupełnienia lub poprawy budżetu. Uwagi te winny być omówione w przedstawicielstwie gminy w przeciągu dni 14. Jeżeli chodzi o wskazówkę, według której trzeba zaliczyć do budżetu obowiązki publiczne gminy ustawowo na nią nałożone lub zobowiązania pieniężne oparte na tytułach wykonawczych, należy polecić gminie, ażeby uzupełniła w tym kierunku budżet w ciągu dni 14, zaznaczając, że w przeciwnym razie władza nadzorcza budżet sama uzupełni i niezbędne do pokrycia dodatki sama dopisze do podatków bezpośrednich.

4) O ile gmina nie przygotowała budżetu w oznaczonym ustawowo terminie a nawet i pomimo wezwania bezpośredniej władzy nadzorczej w terminie przez tę ostatnią wyznaczonym, władza ta może sama zestawić budżet z mocy urzędowej na koszt gminy. W odezwie władzy nadzorczej należy na skutki te wyraźnie zwrócić uwagę gminy.

5) Od decyzji bezpośredniej władzy nadzorczej, na mocy której połączono po myśli p. 3 uzupełnienie budżetu, lub zestawiono z urzędu po myśli p. 4 niniejszego paragrafu budżet gminny, może przedstawicielstwo gminy podać odwołanie ze skutkiem oddalającym do wyższej władzy nadzorczej.

6) Jeżeli mają być pobierane dodatki gminne do podatków bezpośrednich, w wysokości podlegającej uchwale wyższej władzy nadzorczej, przedłoży bezpośrednia władza nadzorcza budżet, po przejrzeniu po myśli p. 3, wraz z odnośnym wnioskiem wyższej władzy nadzorczej, której odnośnie do zbadania i ewentualnego uzupełnienia budżetu przysługują te same prawa jak bezpośredniej władzy nadzorczej na mocy poprzednich postanowień.

O wydatkach i ich likwidacji.

§ 8.

1) Gospodarkę gminną prowadzi się w ramach budżetu.

2) Wszelkie wydatki pborów gminnych oraz zakładów, przedsiębiorstw i funduszy gminnych oraz przez gminę administrowanych przekazuje do wypłaty w ramach prawomocnie ustalonego budżetu naczelnik gminy według uchwały rady gminnej lub na jej pełnomocnictwo.

3) Tylko w nagłych i nieprzewidzianych wypadkach, w których, wskutek tego iż spowodować mogą dla gminy lub mieszkańców straty lub niebezpieczeństwo, nie można zwlekać, może naczelnik gminy sam na własną odpowiedzialność przekazać niezbędny wydatek, lecz na najbliż-

szem następnym posiedzeniu winien przedstawić sprawę do dodatkowej uchwały radzie gminnej, względnie, jeżeli chodzi o wydatek pokrycie którego nie jest przewidziane w budżecie, przedstawicielstwu gminy, zgodnie z postanowieniami wymienionymi dalej.

4) Jeżeli budżet na dany rok nie został jeszcze prawomocnie zatwierdzony, należy prowadzić gospodarkę w ramach budżetu z roku ubiegłego, o ile pozycje wydatków poprzedniego budżetu nie są większe, aniżeli budżetu o którym mowa. Wyjątkowo można poczynić i nowe wydatki, zawarte w budżecie dotychczas prawomocnie nie zatwierdzonym, jeżeli gmina jest do nich prawnie zobowiązana.

5) Co się tyczy przedsiębiorstw i zakładów gminnych to tutaj może być na mocy uchwały przedstawicielstwa gminy prawo zleceń likwidowania bieżących wydatków niezbędnych dla funkcjonowania tych przedsiębiorstw powierzone innej osobie, lecz zawsze tylko w ramach zatwierdzonego budżetu. Poprzednie dwa punkty i tu obowiązują analogicznie.

§ 9.

1) We wszystkich gminach muszą być utworzone specjalne komisje skarbowe. W specjalnych godnych uwzględnienia wypadkach wyższa władza nadzorcza może zezwolić na wyjątek. Co do liczby członków obowiązują postanowienia § 9 ustawy z dn. 31 stycznia 1919 r., № 75 Zb. pr. i r.

2) Połowę członków obiera przedstawicielstwo gminy, resztę mianuje bezpośrednia władza nadzorcza, zażądawszy przedtem wniosków od grup wyborczych i przestrzegając — w miarę możliwości — zasady stosunkowego zastępstwa. Przyczem należy przestrzegać zasady, ażeby komisja przynajmniej w połowie nie składała się z członków przedstawicielstwa gminy i by w skład jej wchodził fachowiec.

3) Komisja skarbowa ma prawo kontrolować całkowitą gospodarkę gminy i odwoływać się ze skutkiem oddalającym od wszystkich uchwał przedstawicielstwa gminy natury finansowej.

4) Zwłaszcza powinny być przedstawiane komisji tej budżety i rachunki gminy, przed obwieszczeniem ich, do zbadania i wydania opinii.

5) Komisja obowiązana jest wydać swą opinię w ciągu 8-iu dni, a w nadzwyczajnych naglących razach w ciągu dni 3-ch, jeżeli przedstawicielstwo gminy lub gminna rada nie udzieliła dłuższego terminu, w przeciwnym razie opinii się nie uwzględnia.

6) Jeżeli w komisji wyłuszczyły się zdania rzeczowo odmienne, należy stanowisko mniejszości wraz z motywami przedstawić w opinii.

§ 10.

1) Wydatków w budżecie nieprzewidzianych (§ 8 p. 2) nie mogą gminy ponosić, jeżeli niema zarazem prawomocnej gwarancji, iż będą pokryte.

2) Wniosek o wydatku nie zawarty w budżecie może pochodzić jedynie ze strony rady gminnej, a do komisji skarbowej należy się zwrócić, ażeby wyraziła o nim swoją opinię.

3) Uchwała takiego wydatku bez równoczesnego zabezpieczenia pokrycia jest nieważną i nie może być przeprowadzona. Za stratę spowodowaną przez jej urzeczywistnienie ponosi osobistą odpowiedzialność naczelnik gminy lub jego zastępca, uskuteczniający ją oraz członkowie rady gminnej lub przedstawicielstwa gminnego, którzy głosowali za decyzją lub jej przeprowadzeniem. Dlatego głosowanie winno być imienne, a nazwiska osób głosujących za wnioskiem zapisane w protokół posiedzenia.

4) Gwarancja ta odpada, jeżeli rachunki zostały zgodnie z § 16 prawomocnie zatwierdzone.

5) O domaganiu się odszkodowania za straty obowiązują analogicznie postanowienia § 5 p. 4 i 5.

§ 11.

Jeżeli w jakikolwiek inny sposób postawi się przedstawicielstwu gminy wniosek nowego wydatku, należy skierować go do rady gminnej i komisji skarbowej do zaopiniowania i zaprojektowania pokrycia. Dopiero potem może być wydatek i jego pokrycie zatwierdzone przez przedstawicielstwo gminy.

§ 12.

1) Wszystko co wymieniono w §§ 10 i 11 o wnioskach nowych wydatków obowiązuje również odnośnie wniosku na wstrzymanie lub obniżenie dochodów w budżecie przewidzianych.

§ 13.

Wyjątek w postanowieniach §§ 10 i 11 dopuszczalny jest jedynie, jeżeli chodzi o nagłe, nieprzewidziane zarządzenia, które w żadnym wypadku nie mogą być odłożone, np. podczas katastrof żywiołowych. W tych wypadkach sprawa winna być przedstawiona przedstawicielstwu gminy do uchwalenia likwidacji najpóźniej na najbliższym posiedzeniu, zwołanem w ciągu 14 dni, i to z wnioskiem rady gminnej i komisji skarbowej.

§ 14.

1) Jeżeli chodzi o nowe przedsiębiorstwo lub urządzenie nieprzewidziane w budżecie, na pokrycie których trzeba zaciągnąć pożyczkę,

sprzedać zasadniczą własność gminy, podnieść dodatki do podatków pośrednich lub bezpośrednich najmniej o 20% lub zaprowadzić nową albo podnieść najmniej o jedną piątą dotychczasową samoistną daninę gminną — nie patrząc na przewidziany czysty zysk — trzeba przedłożyć ogólny plan i budżet komisji skarbowej do zbadania i złożenia opinii, poczem trzeba na 14 dni przed posiedzeniem przedstawicielstwa gminy wystawić go do przejrzania ogółowi, o czym w sposób przyjęty w gminie należy podać do wiadomości publicznej.

2) Jeżeli w tym terminie najmniej jedna dziesiąta wyborców, zapisanych na ostatniej zatwierdzonej liście wyborczej, przeciwstawi się projektowi, trzeba uchwałą przedstawicielstwa gminy o tem, czy i w jaki sposób należy przedsięwziąć lub urządzenie założyć, we wszystkich wypadkach przedłożyć bezpośredniej władzy nadzorczej, ażeby ją uchwaliła. Zawsze wszak wystarczającym jest podpisanie się 5,000 wyborców.

O prowadzeniu ksiąg, zestawianiu rachunków i kontroli.

§ 15.

1) Gminy obowiązane są prowadzić należycie książki rachunkowe (o wszystkich dochodach i wydatkach) według wzorów ustalonych lub zatwierdzonych przez wyższą władzę nadzorczą.

2) Ta ostatnia ma prawo na koszt gminy założyć książki lub doprowadzić je do porządku, o ile wcale ich nie prowadzono, lub prowadzono niewłaściwie.

3) Jeżeli gmina nie ma urzędnika, któryby prowadził księgi i kasę, winien prowadzić księgi i kasę jeden z członków przedstawicielstwa gminnego przez nie zamianowany, który może dokonywać wypłat jedynie na zlecenie naczelnika gminy lub urzędującego zastępcy.

§ 16.

1) Najpóźniej w ciągu 3-ch miesięcy po upływie roku administracyjnego należy zamknąć księgi rachunkowe, a naczelnik gminy obowiązany jest po omówieniu w radzie gminnej przedstawić wszystkie udowodnione rachunki o wpływach i wydatkach dochodów gminnych oraz zakładów, przedsiębiorstw i funduszków gminnych oraz przez gminę administrowanych — komisji skarbowej do kontroli, a wraz z jej opinią — przedstawicielstwu gminnemu do uchwalenia. Rachunki zatwierdzone przez przedstawicielstwo gminne należy podać do kontroli bezpośredniej władzy nadzorczej i załączyć do jej użytku odpis całkowitego zamknięcia rachunków.

2) Rachunki te za wyjątkiem rachunków gminnych przedsiębiorstw zarobkowych, które mogłyby zdradzić tajemnicę handlową należy zawczasu

przynajmniej na 14 dni przed posiedzeniem przedstawicielstwa gminy wywiesić do publicznego przejrzania. Termin, gdy będą wywieszone, należy w sposób przyjęty w gminie opublikować, a złożone zarzuty należy podczas uchwalania rachunków brać pod uwagę.

3) Punkty od 2 do 5 § 6 obowiązują analogicznie.

4) Bezpośrednia władza nadzorcza zbada przedłożone rachunki, przyczem ma prawo zażądać od naczelnika gminy potrzebnych wyjaśnień, jeżeli nie zajdą przeszkody — rachunki zatwierdza, w przeciwnym razie oznajmi o stwierdzonych przeszkodach naczelnikowi gminy, czyniąc zarazem zarządzenia, ażeby je usunąć.

5) Jeżeli w ciągu 3-ch miesięcy naczelnik gminy nie otrzyma od władzy nadzorczej jakichkolwiek zarzutów co do przedłożonych rachunków, należy uważać rachunki te za zatwierdzone.

6) Odpowiedzialność naczelnika gminy oraz członków przedstawicielstwa gminy za gospodarkę samorządową za dany rok administracyjny mija, za wyjątkiem czynów karnych, po upływie 4 lat od dnia, gdy przedstawicielstwo gminne rachunki te zatwierdziło.

7) Co do żądania odszkodowania za straty obowiązują analogicznie postanowienia § 5 p. 4 i 5.

§ 17.

1) Inwentarz ruchomości i nieruchomości, stanowiących majątek gminy, zakładów, przedsiębiorstw i funduszków gminnych i przez gminę administrowanych, należy prowadzić w ewidencji tak, ażeby zgadzał się zawsze z rzeczywistym stanem.

2) Gminy obowiązane są na żądanie bezpośredniej władzy nadzorczej przedstawić jej do przejrzania inwentarz i jego części.

§ 18.

1) Wyższa władza nadzorcza obowiązana jest przekonywać się z urzędu przynajmniej raz na 4 lata o stanie gospodarki gmin, posiadających przeszło 3,000 mieszkańców lub gmin mających znaczniejsze mienie, względnie przeprowadzać specjalną kontrolę bądź całej gospodarki bądź też jednego z działów, zwłaszcza jeżeli zachodzi podejrzenie, że gospodaruje się tu niewłaściwie. Przytem może zależnie od charakteru wypadku skorzystać z organów bezpośredniej władzy nadzorczej. W pozostałych gminach przeprowadza rewizję bezpośrednia władza nadzorcza. Wyższa władza nadzorcza może w jakimkolwiek czasie dokonać przeglądu lub specjalnej rewizji gospodarki również w którejkolwiek z tych gmin. Odezwoom ministerstwa spraw wewnętrznych lub ministerstwa skarbu, ażeby dokonać

takiej kontroli w którejkolwiek z gmin, obowiązana jest uczynić zadość i poza ustalonym programem kontrolnym.

2) Koszty połączone z przeprowadzeniem kontroli lub rewizji ponosi zazwyczaj wyższa władza nadzorcza, która jej dokonywa. Na gminę może być nałożony obowiązek zapłacenia najwyżej połowy kosztów powstałych przy przeprowadzeniu specjalnej kontroli, jeżeli stwierdzone zostaną niewłaściwości lub nieporządki w gospodarstwie gminnym. Koszta specjalnej kontroli dokonanej na żądanie gminy ponosi ta ostatnia całkowicie. W obu tych wypadkach osoba, która dopuściła się niewłaściwości lub nieporządku, obowiązana jest zwrócić gminie kosztu kontroli. Nie dotyczy obowiązek pokrycia kosztów udowodnionych błędów rachunkowych ustalony w niniejszym punkcie. Co się tyczy domagania się odszkodowania za straty obowiązuje analogicznie § 5 p. 4 i 5.

3) Naczelnik gminy obowiązany jest przedłożyć organom kontroli potrzebny materiał pomocniczy, a zwłaszcza protokoły ze wszystkich posiedzeń rady gminnej, komisji skarbowej i przedstawicielstwa gminy.

4) Wszystkie gminy obowiązane są w ciągu 3-ch miesięcy po skończeniu roku administracyjnego podać wyższej władzy nadzorczej wykaz długów gminnych do 31 grudnia ubiegłego roku.

5) Wszystkie władze publiczne, samorządowe i państwowe obowiązane są udzielić organom kontroli podczas pełnienia powierzonego im zadania wszelkiej pomocy, o ile nie sprzeciwia się to wyraźnie przepisom ustawowym.

Pokrycie.

§ 19.

1) Na pokrycie wydatków gminy należy użyć przede wszystkim dochodów z majątku gminy.

2) Jeżeli pewna część tego majątku przeznaczona jest na pokrycie pewnych wydatków, nie można zysku z tego mienia użyć do innych celów.

§ 20.

1) Jeżeli kilka osad złączonych jest w jedną miejscową gminę z zastrzeżeniem, że każda z nich zatrzyma prawo własności swego mienia, należy dochody z danego mienia użyć według zawartej ugody, jeżeli takiego porozumienia nie było,—na pokrycie wydatków przypadających na daną osadę. Ewentualny nadmiar pozostaje wyłączną własnością osady.

2) Co się tyczy zarządu takim własnym mieniem osady, obowiązują analogicznie postanowienia niniejszej ustawy.

§ 21.

1) Całkowitą własnością gminy, zakładów i funduszy gminnych oraz przez gminę administrowanych należy zarządzać tak, ażeby w zupełności odpowiadając celowi, do którego jest przeznaczona zachowana była bez uszczerbku, o ile zaś może przynosić dochody, ażeby osiągnięto jak-największy stały zysk, jeżeli to nie pociągnie za sobą niekorzyści interesów ogółu.

2) Zwłaszcza należy zważać, ażeby ze względu na stratę wartości części własności, ulegających zużyciu, nagromadzone były fundusze potrzebne do ponownego uzyskania tych części lub ich zastąpienia, o ile nie chodzi o inwestycje z pożyczek, które należy umarzać według postanowień § 23 p. 3. W ten sposób powstałych funduszy można użyć do celu innego aniżeli są przeznaczone tylko za zezwoleniem bezpośredniej władzy nadzorczej.

3) Zwykłych dochodów należy użyć na pokrycie wydatków przewidzianych w budżecie zwyczajnym na rok bieżący, a jeżeli wydatki te zostały pokryte—względnie na pokrycie budżetu nadzwyczajnego. Nadmiar należy użyć na pokrycie wydatków budżetu w najbliższych dwóch latach. Jeżeli nie są potrzebne do tego celu, uchwałą przedstawicielstwa gminy o użyciu ich zatwierdza bezpośrednia władza nadzorcza.

4) Dochodów nadzwyczajnych należy użyć, o ile nie zachodzi konieczność pokrycia nimi wydatków przewidzianych w budżecie nadzwyczajnym, do powiększenia, względnie podwyższenia wartości zasadniczego mienia gminy, przede wszystkim na zapłacenie długów leżących na danym majątku.

5) Rozdzielić własność lub ewentualny nadmiar dochodów z niej nie jest dozwolone.

§ 22.

1) Przedsiębiorstwa zarobkowe gminy, zakładów i funduszy gminnych i przez gminę administrowanych należy prowadzić, o ile gospodarka takich przedsiębiorstw nie jest szczegółowo unormowana specjalną ustawą, zazwyczaj tak, ażeby dochody pokryły przynajmniej wszystkie wydatki, włącznie z zaplaceniem procentów oraz umorzeniem kapitału zakładowego.

2) Nadmiaru należy użyć, o ile przedsiębiorstwo zarobkowe nie jest częścią składową specjalnego mienia celowego, na pokrycie powszechnych zwykłych wydatków gminy.

3) Jeżeli z przedsiębiorstw powstaną inne fundusze aniżeli wymienione w § 21 p. 2, można ich użyć tylko za zezwoleniem bezpośredniej władzy nadzorczej.

§ 23.

1) Uchwała bezpośredniej władzy nadzorczej nie jest potrzebną dla następujących rezolucji przedstawicielstwa gminnego w przedmiocie gospodarowania własnością gminy:

1. Jeżeli chodzi o sprzedaż własności gminy lub zakładów i funduszków gminnych i przez gminę administrowanych, w gminach posiadających ponad 30,000 mieszkańców i to jeżeli wartość jej własności, o której sprzedaż chodzi, w gminach o liczbie mieszkańców przewyższającej 30,000, najwyżej do 100,000 mieszkańców liczącej, w każdym poszczególnym wypadku nie przekracza 50,000 K. Cz., w gminach liczących ponad 100,000 mieszkańców — zaś K. Cz. 100,000. Części składowych mienia zasadniczego nie wolno bez zatwierdzenia bezpośredniej władzy nadzorczej odprzedać. Również niezbędna jest decyzja bezpośredniej władzy nadzorczej przy sprzedaży własności nieruchomości w gminach posiadających najwyżej 30,000 mieszkańców.

Wyjątkowo nie jest wymagana uchwała wyższa decyzji o sprzedaży parceli, która zapewnia miejsce według ustalonej linii budowlanej ulicznej.

2. O pożyczce gminnej lub przejęciu gwarancji, gdy gmina nie będzie obciążona tem na dłużej aniżeli do końca roku, lub jeżeli chodzi o obciążenie trwające dłużej, gdy oprocentowanie i umorzenie całkowitego długu, a zatem włącznie z dotychczasowym długiem gminy, nie wymaga większych aniżeli 20% dodatków do podatków bezpośrednich, do których uchwalono dodatki zgodnie z przepisami w danej gminie na rok w ciągu którego przedstawicielstwo gminne pożyczkę uchwała. Pożyczki, za które gmina bierze na siebie nieograniczoną odpowiedzialność za zobowiązania danej instytucji pieniężnej (stowarzyszeń) nie są dopuszczalne.

3. O wynajmie (wydzierżawieniu) własności gminnej nieruchomości lub o przedłużeniu najmu (dzierżawy) na przeciąg 6 lat w drodze licytacji lub przez opublikowanie drogą postępowania ofertowego.

4. O kupnie nieruchomości, jeżeli udowodniony regularny czysty zysk z danej nieruchomości wystarczy przynajmniej na zwykłe zapłacenie odsetków i umorzenie ceny kupnej i kosztów ubocznych i jeżeli cena kupna nieruchomości nie przekracza w gminach posiadających mniej aniżeli 3,000 mieszkańców — 25,000 K. Cz., w gminach liczących ponad 3,000 do 50,000 mieszkańców — 200,000 K. Cz., w gminach przewyższających liczbą mieszkańców 50,000 najwyżej liczących 100,000 — K. Cz. 1,000,000, a w gminach ponad 100,000 mieszkańców — 10,000,000 K. Cz. Jeżeli wszak cena kupna wraz z ubocznymi kosztami może być pokryta z kapitałów zasadniczych gminy, wysokość jej nie decyduje.

2) W innych razach decyzje takie, jak również decyzje, że nieruchomości własność gminy albo zakładów lub funduszków gminnych oddaną ma być w zastaw lub obciążona ma być stałym ciężarem, bądź też że ma się zakupić jakieś prawo lub odstąpić, bądź że w lesie gminnym ma się wyrąbać więcej drzew, aniżeli dopuszcza systematyczna gospodarka leśna, wymagają zatwierdzenia ze strony bezpośredniej władzy nadzorczej. Decyzje te mogą zapadać li tylko przy przestrzeganiu przepisów p. 2—6 § 6.

3) Władza zezwalająca na zaciągnięcie pożyczki powinna poczynić zarządzenia, ażeby zagwarantowane było należyte jej spłacenie, a mianowicie dbać o to, ażeby pożyczka zaciągnięta dla celów inwestycyjnych spłacana była przy trwałych inwestycjach w czasie odpowiadającym charakterowi inwestycji, najdłużej wszak w ciągu 40 lat, w innych zaś razach najdłużej do czasu prawdopodobnego trwania inwestycji.

4) Pożyczka użyta może być jedynie do tego celu, w jakim była uchwalona.

5) We wszystkich wypadkach, gdy na mocy specjalnych ustaw koniecznym było, ażeby uchwała przedstawicielstwa gminnego zatwierdzona została uchwałą sejmiku krajowego (zwykłą lub przez cesarza potwierdzoną) lub w których dla prawomocności prawnego postępowania gminy konieczną, byłaby ustawa krajowa, zatwierdza nadal wyższa władza nadzorcza. W tych wypadkach obowiązują analogicznie postanowienia poprzednich punktów 1 — 4.

§ 24.

Przedstawicielstwo gminy może, w granicach obowiązujących ustaw, uchylać decyzje o pobieraniu w gminie, o ile na pokrycie wydatków nie starczą inne dochody, dodatki (§ 26 i 27), opłaty (§ 28), następnie daniny (§§ 30, 31, 33, 34, 35 i 38) i pobory w naturze (§ 39).

§ 25.

Wydatki poczynione wyłącznie w interesie poszczególnych warstw mieszkańców lub poszczególnych części obwodu gminy lub wreszcie poszczególnych członków gminy, np. wydatek na stróża pola, pokryją w całości zainteresowani. Należy dać im sposobność wyrażenia swego zdania przedtem, zanim zarządzenia powodujące taki wydatek się urzeczywistnią, zwłaszcza jeżeli chodzi o wyznaczenie funkcjonariusza, który powoduje wydatek.

§ 26.

1) Jeżeli chodzi o przeprowadzenie takich zarządzeń, które leżą coprawda w interesie ogółu, lecz z których pewni właściciele gruntów, domów lub przemysłów osiągną specjalne korzyści gospodarcze, mo-

żna od osób tych zażądać pewnych pomocy do przeprowadzenia, względnie utrzymania tych zarządzeń.

2) Pomoc ta może polegać bądź na jednorazowych opłatach, względnie rozłożonych na kilka lat, bądź też na opłatach w czasie trwania danego zarządzenia się powtarzających.

3) Mogą być one w porozumieniu z tymi interesantami omówione, albo też, jeżeli nie dojdzie się do porozumienia, ustalone na mocy uchwały wyższej władzy nadzorczej. Wysokość ich dostosowuje się w obu wypadkach do wartości specjalnej korzyści gospodarczej dla poszczególnych interesantów z zarządzenia tego wypływających, oraz uwzględniając interes jaki ma z przeprowadzenia tego zarządzenia ogół.

4) Jeżeli nie chodzi o pomoc ustaloną, należy plan tego zarządzenia wraz z odnośnym całkowitym kosztorysem i wnioskiem rozłożenia opłat po poprzednim przedstawieniu komisji skarbowej (§ 9) wywiesić do publicznego przejrzania równocześnie z budżetem gminy, który obejmuje wydatek nie pokryty rozłożeniami opłatami, z wyraźnym zaznaczeniem, że interesanci mogą przeciw obliczeniu kosztów i planowi opłat postawić zarzuty.

5) Jeżeli chodzi o zarządzenie nieprzewidziane w budżecie, należy postępować analogicznie przestrzegając postanowień §§ 10, 11 i 14.

6) Wyższa władza nadzorcza decyduje w takim wypadku nie tylko o zarzutach, stawianych przeciw obowiązкови i wysokości pomocy, lecz i o ewentualnych zarzutach, podanych według p. 2 § 14.

§ 27.

Jeżeli wskutek tego, iż w gminie posiada siedzibę lub oddział wielkie przedsiębiorstwo, albo jeżeli zamieszkuje w niej znaczna liczba pracowników takiego przedsiębiorstwa z gminy sąsiedniej, powstają dla gminy znaczne wydatki (np. zapomogi dla biednych, komunikacja, dozór sanitarny, wymagania kulturalne, policja bezpieczeństwa lub straż ogniowa), któreby w przeciwnym razie, — (co powinno być możliwe do udowodnienia) — nie istniały wcale lub przynajmniej istniały lecz nie w takiej mierze, gmina posiada prawo na pokrycie takich kosztów zażądać na mocy uchwały przedstawicielstwa gminy od danego przedsiębiorstwa specjalnej zapomogi, wysokość której ustala się według stosunku całkowitej liczby mieszkańców danej gminy do liczby pracowników danego przedsiębiorstwa w niej zamieszkujących i z uwzględnieniem stosunku dodatków gminnych przez przedsiębiorstwo lub jego pracowników w gminie płaconych do całkowitej potrzeby, którą z dodatków gminnych do podatków bezpośrednich państwowych należy pokryć. W ten sposób ustalone dodatki nie mogą prze-

kraczać sumy wyższych wydatków powstałych dla danej gminy wskutek istnienia przedsiębiorstwa.

2) O ile dodatki takie nie są dobrowolnie omówione, obowiązują dopiero po uchwaleniu przez wyższą władzę nadzorczą. Władza ta może rozłożyć opłaty uchwalić tylko wtedy, jeżeli wydatki są rzeczywiście potrzebne i w wysokości niezbędnej.

3) Postanowienia, na mocy których pewne przedsiębiorstwa państwowe nie płacą podatków od zarobku, obowiązują tutaj również.

§ 28.

1) Gminy upoważnione są do pobierania opłat bądź jako wynagrodzenie za używanie urządzeń przez nie w interesie ogółu założonych i utrzymywanych, bądź jako wynagrodzenie za poszczególne funkcje organów gminnych.

2) Do tego zaliczają się np.: opłaty za grunta, bruki, wodę, kanalizację, opłaty cmentarne, budowlane, sanitarne, przynależnościowe i za urzędowanie gminne.

3) Opłaty mogą być zastosowywane do stopnia korzystania z danego urządzenia, czynności urzędowej danego organu gminy, a gdzie zgađa się to z charakterem opłaty i z uwzględnieniem podatkowej zdolności subjektu oraz faktu, iż zmuszony jest on na mocy postanowień prawno-publicznych używać danego urządzenia.

4) O pobieraniu tych opłat winna odnośna gmina, jeżeli dotychczas tego nie uczyniła, wydać odnośne przepisy.

5) Rząd upoważnia się do wydania na przyszłość wzorowych przepisów dla głównych rodzajów i do ustalenia w miarę potrzeby najwyższego stopnia opłat.

6) O ile przepisy przez gminę zatwierdzone zgodne są z temi wzorami, zezwala na pobieranie opłat i zatwierdza przepisy wyższa władza nadzorcza; jeżeli uchylają się od nich lub przekraczają miarę oznaczoną jako najwyższą, niezbędne jest zezwolenie rządu.

§ 29.

1) Podatki gminne mogą być pobierane bądź jako dodatki do podatków, bądź jako samodzielne daniny.

§ 30.

1) Dodatki do podatków bezpośrednich należy rozłożyć regularnie na wszystkie przepisane w gminie podatki tego rodzaju, o ile ustawa zezwala na wyznaczanie do nich dodatków, bez różnicy czy płatnik jest

członkiem gminy, czy nie, i to równomiernie na cały obwód gminy, o ile nie zastosuje się postanowień §§ 20 i 25.

2) Do poszczególnych rodzajów podatków bezpośrednich dodatki gminne mogą być wyznaczane w różnych wymiarach, odstąpienie od tej zasady, co się tyczy jednego rodzaju podatku dozwolone jest jedynie w drodze wyjątku i tylko za zezwoleniem odnośnego urzędu skarbowego (§ 50).

3) Podatek powszechny zarobkowy i podatek od zarobku przedsiębiorstw obowiązanych do prowadzenia ksiąg, uważać należy w tym wypadku za jeden rodzaj podatków bezpośrednich.

§ 31.

1) Decyzja przedstawicielstwa gminnego o najwyżej 100 procentowych dodatkach do podatków bezpośrednich nie wymaga wyższego zatwierdzenia.

2) Dodatki do podatków bezpośrednich, które przekraczają 100%, nie przewyższają jednak 200% któregoś z podatków bezpośrednich, mogą być nałożone jedynie po zezwoleniu bezpośredniej władzy nadzorczej.

3) Na pobieranie dodatku do podatku bezpośredniego, za wyjątkiem podatku od zarobku — ponad 200% do 300% zezwala wyższa władza nadzorcza.

4) Jeżeli mają być pobierane dodatki do podatku zarobkowego w wysokości ponad 200% a do innych podatków ponad 300% do uchwalenia ich przez wyższą władzę nadzorczą konieczną jest zgoda urzędu skarbowego (§ 49). Jeżeli nie osiągnie się porozumienia, decyduje rząd. Podanie gminy o zezwolenie tych wyższych dodatków do podatków winny być udokumentowane wykazem opłat, dodatków do podatków państwowych spożywczych, samodzielnych danin w gminie już zaprowadzonych.

5) Kompetencję zezwalania dodatków do podatków bezpośrednich rozstrzyga przy dyferencyjnych dodatkach wymiar najwyższego dodatku.

6) Prawo władzy nadzorczej zezwolenia dodatku w wymiarze przez przedstawicielstwo gminy ustalonym, obejmuje w sobie również prawo ustalania dodatków gminnych w wymiarze wyższym lub niższym potrzebnym do pokrycia niedoboru budżetowego.

7) Władze powołane do decydowania o podaniach o zezwolenie do dodatków obowiązane są wydać decyzję najpóźniej do 2-u miesięcy od dnia odbioru podania.

8) Jeżeli w przedmiocie wysokości dodatków władza nadzorcza na dany rok nie wydała decyzji, należy pobierać je w wysokości z roku ubiegłego.

§ 32.

1) Podatek od zarobku według części II ustawy o podatkach osobowych z dnia 25 października 1896 r. № 220 ust. Państw. (na Słowaczyż-

nie i Rusi Podkarpackiej podatek zarobkowy od przedsiębiorstw obowiązanych do prowadzenia ksiąg) wypisany na rok 1920 i 1921 wraz z dodatkami wojennymi oraz ze wszystkimi dodatkami jednostek samorządowych nie może przewyższać 80% czystego zysku z tego roku handlowego, który uważany jest za podstawę przy wyznaczaniu podatku.

2) O ileby obowiązek wspomniany w pierwszym punkcie był wyższy obniży się stosunkowo nałożony podatek państwowy, włącznie z dodatkiem wojennym i dodatkami samorządowymi.

3) Za czysty zysk uważa się po myśli pierwszego punktu czysty dochód otrzymany po odliczeniu odsetek od pożyczek i podatku zarobkowego (§ 94 lit. c i f) ustawy o os. podatkach, a na Słowaczyźnie i Rusi Podkarpackiej art. VIII ust. z r. 1909 i art. XXXIV 1916.

4) Postanowienia poprzednich punktów nie obowiązują przy nakładaniu podatku od zarobku według § 100 ust. 2 (podatek minimalny) i p. 9 ustawy o os. podatkach.

5) Przeciwnie ustaleniu czystego zysku (p. 3) można wnieść rekurs w Krajowym Urzędzie skarbowym (na Słowaczyźnie i Rusi Podkarpackiej do Komisji podatkowej zarządu municypalnego), których decyzja jest ostateczną.

§ 33.

1) Na wniosek wyższej władzy nadzorczej mogą gminy za zezwoleniem rządu lub władzy przez niego upoważnionej nałożyć i pobierać najwyżej 10 procentowy dodatek do podatku państwowego z przepisania nieruchomości między osobami żyjącymi, o ile chodzi o nieruchomość znajdującą się w katastrze danej gminy.

2) Dodatek wypisuje naczelnik gminy, a pobierają organa gminy. Przeciwnie nakazowi płatniczemu można wnieść odwołanie, które rozpatruje przedstawicielstwo gminy. Odwołanie niema mocy oddalającej.

3) Od decyzji przedstawicielstwa gminy można się odwołać do bezpośredniej władzy nadzorczej, której decyzja jest ostateczną.

4) Odnosnie obowiązku płatniczego, osobistej i rzeczowej gwarancji, terminów płatniczych, procentów za zwłokę, wymagania egzekucyjnego i przedawnienia obowiązują analogicznie postanowienia ustawy o podatku państwowym.

5) Władze, wymierzające podatek państwowy, obowiązane są podać do wiadomości gmin wszelkie dane, potrzebne do wymiaru dodatku.

§ 34.

1) Dodatki do podatków państwowych spożywczych można pobierać za zezwoleniem wyższej władzy nadzorczej, o ile przewidziane jest to wyraźnie w specjalnej ustawie i najwyżej w wysokości tam ustalonej.

2) Gminne podatki od spożycia, gdy się je pobiera czy jako dodatek, czy jako samodzielny podatek, mogą obarczać jedynie spożycie w gminie.

§ 35.

1) Samodzielne podatki od spożycia mogą być przez gminę pobierane na zasadzie zezwolenia wyższej władzy nadzorczej, jeżeli statuty, które zostały przez przedstawicielstwo gminy w danym razie ustalone, odpowiadają wzorowym statutom, wydanym o pobieraniu danego podatku przez rząd, zwłaszcza jeżeli wymiar ich nie będzie wyższy aniżeli wymiar w rozporządzeniu rządu jako najwyższy dopuszczalny.

2) Jeżeli wyższa władza nadzorcza w ciągu 3-ch miesięcy od dnia otrzymania przez nią podania o zezwolenie poboru w ramach statutu wzorowego, nie wyda orzeczenia, uważa się podatek ten przez milczenie uchwalony, a ustalone statuty za zatwierdzone.

3) Podatek gminny o którym nie wydano wzorowych statutów, lub który miałby być pobierany według zasad odmiennych od wydanych przez rząd, lub też w wyższym wymiarze, aniżeli oznaczoną za dopuszczalny, pobierany być może jedynie za zezwoleniem rządu.

4) Upoważnia się Rząd, ażeby dla tych podatków gminnych wydał jednolite przepisy, w porozumieniu z wyższą władzą nadzorczą powierzył pobieranie i kontrolę dla wszystkich gmin lub niektórych z nich innym organom samorządowym, by ustalił wymiar odszkodowania za tę czynność.

§ 36.

Postanowień §§ 34 i 35 nie zmieniają przepisy §§ 20 i 21 ustawy o akcyzie na linji z dnia 14 kwietnia 1920 r. № 246 Zb. pr. i rozp.

§ 37.

1) We wszystkich gminach należy pobierać podatek od zabaw i podatek od wzrostu wartości nieruchomości i to wyłącznie na korzyść gminy; tylko z dochodu podatku od zabaw uzyskanego w gminach w Czechach, 10% należy do Praskiego Funduszu Szpitalnego.

2) Czwarty punkt § 35 obowiązuje również.

§ 38.

1) Jako samodzielne podatki może gmina następnie pobierać:
Podatki z komornego lub za korzystanie z pomieszczeń.
Podatki za przejściowe ulokowanie.
Podatki za obwieszczenia wszelkiego rodzaju, podawane do wiadomości publicznej, za wyjątkiem inseratów w czasopiśmie i książkach.

Podatki od niezabudowanych parceli.

Podatki za utrzymywanie motorowych środków komunikacji.

Podatki od komunikacji.

Podatki za zużycie prądu elektrycznego i gazu do oświetlenia.

Podatki od psów.

Podatki zbytku (np. podatek od lokali luksusowych, podatek od wydatków w restauracjach, teatrach, kinematografach i t. p.).

2) O zezwalaniu pobierania tych podatków obowiązują analogicznie postanowienia § 35.

3) Jakiegokolwiek inne podatki gminne prócz wymienionych w niniejszej ustawie wolno pobierać li tylko za zezwoleniem rządu.

§ 39.

1) Na mocy orzeczenia przedstawicielstwa gminy i po poprzednim uchwaleniu przez wyższą władzę nadzorczą można w razie koniecznej potrzeby żądać na korzyść gminy usług (ręcznych lub podwód, motorowych środków komunikacji).

2) Do usług ręcznych obowiązani są zasadniczo wszyscy mieszkańcy i płatnicy gminy w wieku od 18 do 60 lat równomiernie, o ile nie dowiodą, że do wymaganej służby są fizycznie niezdolni i nie mogą zapłacić kwoty niezbędnej do wynajęcia zdolnego zastępcy; zaś do usług podwódm (motorowymi środkami komunikacji)—wszyscy właściciele zaprzęgów w gminie w stosunku do liczby zaprzęgów (motorowych środków komunikacji), które posiadają.

3) Wymagane usługi mogą wykonywać i zdolni zastępcy.

4) Zamiast wykonania służby może być przez osobę do niej zobowiązaną zapłacona do kasy gminnej kwota niezbędna dla wynajęcia zdolnego zastępcy. Najwyżej dopuszczalna kwota określi się w sposób wskazany w p. 1.

5) W razie konieczności, np. podczas katastrof żywiołowych, niema obowiązku czekania na uchwałę według punktu 1.

6) Zwolnione są:

1. Od usług takich wogóle osoby, które mają ulgi na zasadzie postanowień prawa międzynarodowego i w zakresie tych postanowień.

2. Od usług ręcznych:

a) Urzędnicy, funkcjonariusze i robotnicy urzędów publicznych i przedsiębiorstw, rzeczywiście czynni, zaliczając w to profesorów i nauczycieli szkół publicznych, i posiadających prawo publiczności.

b) Osoby znajdujące się w czynnej służbie wojskowej.

c) Lekarze w służbie publicznej.

d) Osoby pracujące na kolejach prywatnych i przedsiębiorstwach żeglugi wodnej i powietrznej, służących do komunikacji publicznej.

e) Osoby zajęte w elektrowniach i zakładach gazowych, choćby prywatnych, ale służących dla społeczeństwa światłem i siłą, następnie osoby zajęte przy wodociągach

f) Niezamożne matki, które muszą roztaczać swą opiekę nad dziećmi.

3. Od usług podwodami (motorowymi środkami komunikacji) lekarze obwodowi, ale tylko jeżeli chodzi o powóz służbowy (motorowy środek komunikacji).

Zwolnienia wyszczególnione pod № 2 nie obowiązują w krytycznych razach, np. podczas katastrof żywiołowych, w których to razach z osób wymienionych pod № 2 zwolnione są od usług ręcznych tylko te osoby, które z obowiązków swej służby lub powołania nie mogą opuścić swego stanowiska.

Postanowienia ogólne.

§ 40.

1) W przedmiocie posiedzeń przedstawicielstwa gminnego, na których uchwała się sprawę opłat pomocy, podatków i obowiązków w naturze, obowiązują postanowienia p. 2 do 5 § 6 analogicznie.

2) Odpis obwieszczenia o zapadłej uchwale winien być dostarczony wyższej władzy nadzorczej.

§ 41.

1) Dodatki w myśl postanowień §§ 26 i 27 wyznacza naczelnik gminy i pobiera je za pomocą organów gminnych.

2) Jeżeli chodzi o dodatki zgodzone dobrowolnie, należy w odnośnej umowie, w innych zaś razach w decyzji uchwalającej, ustalić termin ich wypłaty.

3) Dodatki wczas niezapłacone egzekwuje naczelnik gminy, a przy postępowaniu egzekucyjnym obowiązują analogiczne przepisy jak przy ściąganiu niezapłaconych podatków bezpośrednich.

§ 42.

1) Obliczenia, nakazy i pobierania dodatków gminnych do państwowych podatków dokonywują te same organa, które upoważnione są do pobierania odnośnych podatków państwowych.

2) Gminy obowiązane są oznajmić organom, pobierającym dodatki do podatków bezpośrednich do końca maja ich wysokość na bieżący rok administracyjny. Jeżeli nie uczynią tego, pomimo że zawczasu zawiadomione zostały o dozwolonych dodatkach, wspomniane organa pobierają

dodatki przez cały rok w wysokości ustalonej na rok ubiegły, chyba że otrzymały decyzję władzy zezwalającej na dodatki, iż dozwolone jest pobieranie dodatku niższego.

3) Przeciw dodatkom gminnym można odwołać się do bezpośredniej władzy nadzorczej, tylko jeżeli wyznaczono ich w wyższym wymiarze, aniżeli dopuszczalny jest ustawowo. Odwołanie nie ma mocy oddalającej.

4) Dodatkom gminnym nieprawidłowo obliczonym można przeciwstawić się przez odwołanie podania władzom wyznaczającym je; decyduje o nim z ostateczną ważnością urząd skarbowy (§ 50).

5) Dodatki płatne są jednocześnie z odnośnym podatkiem, co się tyczy dopominania się ich i przedawnienia, to obowiązują tu te same przepisy odnośnie podatku państwowego.

6) Obowiązek płacenia procentów za zwłokę w zapłaceniu dodatków do podatków państwowych bezpośrednich, przewidziany jest w ustawie z dnia 16 marca 1921 r. № 116 Zb. pr. i rozp.

§ 43.

1) Statuty, które należy wydać w przedmiocie opłat lub podatków według §§ 28, 35, 37 i 38, winny zawierać zwłaszcza następujące postanowienia:

1. W jakiej wysokości pobiera się opłata (podatek) lub według jakiej miary opłata (podatek gm.) się ustala.

2. Kto obowiązany jest opłatę (podatek) zapłacić i kto jest od opłaty (podatku) zwolniony.

3. Kto opłatę (podatek) pobiera, komu należy opłatę (podatek) wręczyć.

4. Jakie poczyniono zarządzenia celem kontroli, ażeby opłata (podatek) został należycie zapłacony, jakie obowiązki leżą na obywatelach płacących opłatę (podatek), ażeby kontrola gminna mogła być wykonywana.

5. Kiedy opłata (podatek) jest płatna i jak się wymaga;

6. Do jakich celów użyje się zysku z opłaty (podatku).

7. Jakie kary za niedotrzymanie przepisów i inne kary nałożone będą na osoby, które będą starały uchylić się od płacenia opłaty (podatku), lub osoby które nie przestrzegają reguł wydanych o pobieraniu opłaty (podatku).

2) Prawo postępowania karnego w przedmiocie kar za niedotrzymanie przepisów należy do gmin we własnym obwodzie działalności, w przedmiocie innych kar do urzędów skarbowych (§ 50).

3) Statuty o sposobie pobierania opłaty (podatku) w gminie winne być uchwalane przez władzę, która na pobieranie ich zezwala. Uchwalone statuty muszą być w gminie przez 14 dni obwieszczone. Każdy wyborca i płatnik gminy ma prawo przejrzeć statuty te w urzędowym lokalu gminy.

4) Władza nadzorcza, której należy przedstawić po myśli § 16 zamknięcie rachunków, winna baczyć, ażeby zysków z opłat (podatku) gminie zezwolonych, użyto do celów dla których były przeznaczone.

§ 44.

1) O ile statuty o pobieraniu poszczególnych opłat (podatków) według niniejszej ustawy nie przewidują czego odmiennego wyznacza je naczelnik gminy a pobiera za pomocą organów gminnych. Przeciwnie naczelnikowi płatniczemu można złożyć odwołanie, o którym decyduje przedstawicielstwo gminy. Odwołanie niema mocy oddalającej.

2) Od decyzji przedstawicielstwa gminy można się odwołać do bezpośredniej władzy nadzorczej, której decyzja jest ostateczną.

3) Opłaty względnie podatki wczas niezapłacone egzekwuje naczelnik gminy. Przy postępowaniu egzekucyjnym obowiązują te same zasady jak przy ściąganiu niezapłaconych podatków bezpośrednich.

§ 45.

1) Uwagi i protesty dopuszczalne na mocy niniejszej ustawy przedstawiać należy w terminie 14-to dniowym u naczelnika gminy (w urzędzie gminnym).

2) Odwołanie należy podać w ciągu 14 dni; o miejscu złożenia odwołania obowiązują postanowienia dotychczasowe o ile ustawa niniejsza ich nie zmienia.

3) Termin podania zarzutów, protestów lub odwołania zaczyna się od dnia następnego po obwieszczeniu lub zawiadomieniu.

§ 46.

O przedawnieniu dodatków (§§ 26 i 27), opłat gminnych i podatków (§§ 28, 35, 37 i 38) obowiązują te same postanowienia jak przy przedawnieniu podatków bezpośrednich.

§ 47.

Jeżeli ustawa lub odnośny statut o pobieraniu danego podatku gminnego nie przewiduje zmiany, należy płacić od sum dodatków opłat i podatków gminnych, które nie zostały wczas zapłacone, procenta za zwłokę, zgodnie z postanowieniami obowiązującymi w przedmiocie procentów za zwłokę w płaceniu podatków bezpośrednich. Obowiązek ten dotyczy tylko dodatków opłat i podatków gm., jeżeli całkowity obowiązek roczny z tytułu dodatków opłat i podatków na cały rok ustalonych przewyższa 100 K. Cz., jeżeli chodzi o dodatki, opłaty i podatki, nakładane w pojedynczych wypadkach — gdy przewyższa K. Cz. 50.

§ 48.

1) W Czechach z Witoraskiem, uważa się za bezpośrednią władzę nadzorczą po myśli niniejszej ustawy starostwo, wyższą władzę nadzorczą Krajowy Zarząd Administracyjny; w stosunku do miast z własnym statutem pełni wydział krajowy obowiązki władzy nadzorczej bezpośredniej i wyższej.

2) Na Morawie z Walczykiem i na Śląsku z Hluczynem pełni obowiązki bezpośredniej i wyższej władzy nadzorczej nad wszystkimi gminami wydział krajowy (Krajowa Komisja Rządząca).

3) Na Słowaczynie uważa się według niniejszej ustawy za bezpośrednią władzę nadzorczą zarząd municypalny, za wyższą władzę nadzorczą Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

§ 49.

O ile na mocy niniejszej ustawy wyższa władza nadzorcza postępuje w porozumieniu z urzędem skarbowym, uważa się:

1. Na terytorjum Republiki oprócz Słowaczyny: za urząd skarbowy — krajowy urząd skarbowy.

2. Na Słowaczynie: jako urząd skarbowy — Ministerstwo Skarbu.

§ 50.

Jako urząd skarbowy według dalszych postanowień niniejszej ustawy uważane są:

1. Na terytorjum Republiki oprócz Słowacji:

a) w wypadku § 42 p. 4 o ile chodzi o dodatki do podatków bezpośrednich i w wypadku § 43 p. 2 — zarząd podatkowy,

b) w wypadku § 42 p. 4 o ile rozchodzi się o dodatki do podatków pośrednich — powiatowa dyrekcja skarbowa,

c) w wypadku § 30 p. 2 w Czechach i na Morawie — krajowa dyrekcja skarbowa, na Śląsku — dyrekcja skarbowa.

2. Na Słowaczynie:

a) w wypadkach § 42 p. 4 i § 43 p. 2 — dyrekcja skarbowa,

b) w wypadku § 30 p. 2 — generalna dyrekcja skarbowa w Bracławie.

§ 51.

1) Do czasu, zanim na Słowaczynie przeprowadzone zostaną prawomocne wybory na mocy ustawy z dnia 31 stycznia 1919 r. № 75 Zb. pr. i rozp. obejmuje stanowisko naczelnika gminy w miastach z uregulowanym magistratem burmistrz, w wypadkach §§ 41 i 42 — magistrat.

2) W miejsce rady gminnej uważa się w tych miastach magistrat.

§ 52.

1) Do czasu wspomnianego w poprzednim paragrafie zajmuje miejsce naczelnika gminy w wielkich i małych gminach wójt wspólnie z gminnym (obwodowym) notariuszem.

2) Funkcję rady gminnej w wielkich i małych gminach pełni zwierzchnictwo gminy.

ARTYKUŁ II.

Gospodarka finansowa miast z prawem municypalnym.

§ 53.

Postanowienia art. I obowiązują również dla gospodarki finansowej miast z prawem municypalnym na Słowacyzynie z uchyleniami niżej podanymi.

§ 54.

1) Stanowisko naczelnika gminy w miastach z prawem municypalnym obejmuje burmistrz, w wypadkach §§ 41 i 44 — magistrat.

2) Funkcję rady gminnej pełni w tych miastach — magistrat, funkcję przedstawicielstwa gminnego — municypalna rada danego miasta.

§ 55.

Liczbę członków komisji skarbowej w miastach z prawem municypalnym ustala Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

§ 56.

Czynność bezpośredniej i wyższej władzy nadzorczej pełni względem miast z prawem municypalnym Ministerstwo Spraw Wewnętrznych; o ile po myśli postanowień niniejszej ustawy wyższa władza nadzorcza postępuje za zgodą urzędu skarbowego (§ 31), uważa się, gdy chodzi o miasta z prawem municypalnym, za urząd skarbowy Ministerstwo Skarbu.

ARTYKUŁ III.

Postanowienia wspólne.

§ 57.

1) Wszelkie postanowienia ustaw i rozporządzeń, następnie statutów miejskich i municypalnych dotyczące gospodarki finansowej gmin z prawem municypalnym, unormowanej niniejszą ustawą, tracą ważność.

2) Praw nadzorczych nad gminami, o ile chodzi o miasta z prawem municypalnym, przysługujących na mocy ustaw węgierskich głównym służnym (starostom) i żupanom (wojewodom) ustawa niniejsza nie narusza.

3) Również niezmienione pozostają postanowienia ustawy z dnia 6 lutego 1920 r. № 114 i 116 Zb. praw i rozp., dotyczące Wielkiej Pragi.

§ 58.

1) Działalność, należąca na mocy niniejszej ustawy do bezpośredniej władzy nadzorczej, należeć będzie z chwilą gdy na wymienionem terytorjum Republiki utworzone zostaną urzędy żupne (wojewódzkie) i powiatowe, do komitetu powiatowego, a działalność wyższej władzy nadzorczej do komitetu żupnego (wojewódzkiego).

2) W czasie tym odwołania zgodnie z ustawą niniejszą rozstrzygać będzie komitet powiatowy, a w dalszym postępowaniu komitet żupny (wojewódzki). Wyjątek stanowią odwołania według §§ 4 p. 5, 16, p. 7, 18 p. 2, ostatnie zdanie 33, 44 i 47 niniejszej ustawy, o których decydować będą na mocy ustawy z dnia 9 marca 1920 r. № 158 Zb. pr. i rozp. senat powiatowy, a w dalszym postępowaniu — senat żupny (wojewódzki).

§ 59.

1) Ustawa niniejsza nabiera mocy dnia 1 października 1921 roku na całym obszarze Republiki Czeskosłowackiej, oprócz Rusi Podkarpackiej.

2) Gminy, względnie miasta z prawem municypalnym, mogą nadal pobierać dotychczas ustalone dodatki, opłaty, podatki i wymagać nadal dotychczas zatwierdzone daniny w naturze, o ile rząd nie ustali zmiany.

3) Działanie niniejszej ustawy może być przez rozporządzenie rządowe całkowicie lub częściowo względnie przez odpowiednie zmiany rozszerzone tymczasowo do czasu dalszego ustawowego unormowania sejmu Podkarpackiej Rusi, — na terytorjum Rusi Podkarpackiej.

§ 60.

Przeprowadzenie ustawy poleca się Ministrom: Spraw Wewnętrznych i Skarbu.

Skorowidz

Ustaw i rozporządzeń za czas od 1/V — 24 do 1/VII — 24 r., sporządzony na podstawie „Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej” (do № 57 włącznie), „Monitora Polskiego” (do № 155 włącznie), „Dziennika Urz. Min. W. R. i O. P. (do № 10 włącznie), „Dziennika Urz. Min. Sprawiedliwości” (do № 13 włącznie), „Dziennika Urz. Min. Spraw Wewnętrznych (do № 1 włącznie), „Dziennika Urzęd. Generalnej Dyrekcji Poczty i Telegrafów (do № 28 włącznie).

Koleje Żelazne.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 5/V — 24 r. w przedmiocie zmiany postanowień o bezpośredniej komunikacji towarowej pomiędzy Polską i Austrią.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 434.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 12/V — 24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 439.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 12/V — 24 r. o zmianie w postanowieniach, dotyczących bezpośredniej komunikacji towarowej pomiędzy Polską a Tryjestem.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 440.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 16/V — 24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 455.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 16/V — 24 r. o zmianach w części I taryfy ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 456.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 27/V — 24 r. o rozciągnięciu na przewozy kolejami wąskotorowymi zmian i uzupełnień taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 474.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 27/V — 24 r. o zmianie taryfy osobowej i bagażowej na linii Jabłonna — Wawer — Karczew towarzystwa akcyjnego warszawskich dróg żelaznych dojazdowych.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 475.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 4/VI — 24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 502.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 7/VI — 24 r. w przedmiocie zmiany postanowień o bezpośredniej komunikacji towarowej pomiędzy Polską a Węgrami przez Czechosłowację.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 503.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 17/VI — 24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 531.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 17/VI — 24 r. w sprawie zmian w warunkach komunikacji kolejowej pomiędzy Polską a Łotwą przez stację Zemgale.

Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 538.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 21/VI — 24 r. o uzupełnieniu i zmianach taryfy osobowej i bagażowej, obowiązującej na polskich kolejach państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 539.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 17/VI — 24 r. o otwarciu tymczasowego ruchu osobowego na linii kolejowej Nasielsk — Sierpc.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 557.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 27/VI — 24 r. o rozciągnięciu na przewozy kolejami wąskotorowymi zmian i uzupełnień taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 578.

Rozporządzenie Ministra Kolei Żelaznych z d. 27/VI — 24 r. o zmianach i uzupełnieniach części I-ej taryfy ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 579.

Ustawa z d. 12/VI — 24 r. o zakresie działania Ministra Kolei Żelaznych i organizacji urzędów kolejowych.

Dz. U. R. P. Nr. 57/24 poz. 580.

Oświecenie Publiczne i Wyznania Religijne.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 7/V—24 r. o wywłaszczeniu gruntów na rzecz rozszerzenia rzymsko-katolickiego cmentarza grzebalnego we wsi Górka Pabjanicka.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 436.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 31/V — 24 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych do nauczania robót ręcznych w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 499.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 17/V — 24 r. o utworzeniu okręgowych komisji konserwatorskich.

Monitor Polski Nr. 135/24 poz. 391.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 14/IV—24 r. w sprawie wykonania postanowień rozdziałów 2, 4 i 5 działu I. ustawy z d. 9 października 23 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8/24 poz. 73.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 26/I — 24 r. w sprawie egzaminów państwowych w Państwowym Instytucie Pedagogicznym.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/24 poz. 82.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 24/III — 24 r. w sprawie zmniejszenia liczby godzin nauczania dla kierowników publicznych szkół powszechnych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/24 poz. 83.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 3/IV — 24 r. w przedmiocie nostryfikacji zagranicznych dyplomów naukowych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/24 poz. 84.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 17/V — 24 r. w przedmiocie zmiany Rozporządzenia o egzaminach państwowych na nauczycieli szkół średnich.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/24 poz. 85.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 23/V — 24 r. w sprawie podręczników szkolnych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9/24 poz. 86.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 31/V — 24 r. dotyczące zmiany § 19 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z d. 29/I — 23 roku w sprawie egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich i seminarjów nauczycielskich w brzmieniu ustalonym rozporządzeniem z d. 14/VI — 23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 558.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 23/VI — 24 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej Przepisów Tymczasowych o szkołach elementarnych w Królestwie Polskim na powiaty: grodzieński i wołkowyski oraz gminy: białowieską, masiewską i suchopolską powiatu bielskiego województwa białostockiego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 577.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/VI — 24 r. w sprawie statutu organizacyjnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Monitor Polski Nr. 153/24 poz. 482.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 12/V — 24 r. w sprawie regulaminu egzaminów dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 10 poz. 94.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 27/V — 24 r. w sprawie zwolnienia od egzaminu pedagogicznego na podstawie § 14 rozporządzenia z d. 29/I — 23 r. w sprawie egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 10 poz. 95.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 30/V — 24 r. w sprawie zmiany kalendarza w kościele prawosławnym w Polsce.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 10/24 poz. 96.

Praca i Opieka Społeczna.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 14/V—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w przedmiocie przejęcia spraw repatriacji przez władze administracyjne.

Monitor Polski Nr. 115/24 poz. 331.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 26/V—24 r. w przedmiocie tymczasowego rozszerzenia działalności okręgowych urzędów ubezpieczeń z siedzibą w Warszawie i Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 491.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 28/V—24 r. w przedmiocie ustalenia kaucji zarobkowych pośredników pracy.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 511.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 7/VI—24 r. o wprowadzeniu w życie ustawy z d. 30/I—24 r. w przedmiocie rozciągnięcia obowiązujących na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i cieszyńskiej części wojew. śląskiego ustaw o obowiązkowym ubezpieczeniu robotników od wypadków na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, wołyńskiego, poleskiego, nowogródzkiego oraz ziemi wileńskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 512.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 26/VI—24 r. o nadaniu statutu Państwowym Zakładom Przemysłowo - Szkolnym dla inwalidów w Piotrkowie.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 548.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 26/VI—24 r. o zastosowaniu złotego do obliczenia wkładek (premji) jakoteż świadczeń pieniężnych (rent) i o przerachowaniu na złote dawnych zobowiązań rentowych w ubezpieczeniu na wypadek do niezdolności do pracy, na starość i na korzyść pozostałych po ubezpieczonych rodzin w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 549.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o zastosowaniu złotego do obliczania składek (premji) jakoteż świadczeń pieniężnych (rent) i o przerachowaniu na złote dawnych zobowiązań rentowych w ubezpieczeniu urzędników prywatnych w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 571.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o zastosowaniu złotego do obliczania składek (premji) jakoteż świadczeń pieniężnych (rent) i o przerachowaniu na złote dawnych zobowiązań rentowych w ubezpieczeniu pensyjnym funkcjonariuszy w b. dzielnicy austriacko-węgierskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 572.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 29/VI—24 r. w sprawie wykonywania opieki społecznej nad obywatelami polskimi, którzy w żadnej gminie Rzeczypospolitej Polskiej nie mają prawa do opieki trwałej, oraz ponoszenia wynikających stąd kosztów.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 576.

Przemysł i Handel.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 25/IV—24 roku o opłatach za czynności urzędów miar.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 415.

Ustawa z d. 11/IV—24 r. o władzach górniczych.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 424.

Ustawa z d. 10/IV—24 r. w przedmiocie zakazu wywozu ropy poza obszar celny Państwa.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 435.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 31/III—24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu melasy, maku i gorczycy.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 444.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 30/IV—24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu jęczmienia i słodu.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 446.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 10/V—24 r. w przedmiocie zmiany brzmienia punktów 5 i 14 artykułu 10 oraz całego artykułu 15 rozporządzenia z d. 11/VI—20 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 447.

Ustawa z d. 6/V—24 r. w przedmiocie zmian w ustawie z d. 15 lipca 1920 r. o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej (Dz. U. R. P. Nr. 70 poz. 466).

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 461.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 24/V—24 r. w przedmiocie zwolnienia przemysłu podawania wody sodowej i bezalkoholowych lemoniad od przymusu koncesyjnego.

Dz. U. R. P. Nr. 46/24 poz. 481.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 23/V—24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 47/24 poz. 482.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 27/V—24 r. w przedmiocie podwyższenia niektórych opłat pocztowych obrotu wewnętrznego.

Dz. U. R. P. Nr. 47/24 poz. 483.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 15/V — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu trzody chlewnej.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 487.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 21/V — 24 r. w przedmiocie zmiany normy stawki celnej, do której wysokości podlegają towary opłacie celnej według wagi brutto.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 488.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 3/VI—24 r. w przedmiocie podwyższenia kwoty przekazów pocztowych z Francji do Polski i w kierunku odwrotnym.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 500.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 14/VI — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu o utworzeniu drugiej Izby dla spraw handlowych przy sądzie Okręgowym w Poznaniu, o zwiększeniu liczby sędziów handlowych i ich zastępców w tymże sądzie oraz o zmianach w sposobie ich powoływania.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 518.

Obwieszczenie z d. 7/VI — 24 r. w sprawie sprostowania błędów w rozporządzeniu Ministra Przemysłu i Handlu z d. 25/IV — 24 r. o opłatach za czynności urzędów miar.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 521.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 26/VI—24 r. w sprawie taryfy celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 54/24 poz. 540.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 25/VI — 24 r. o bilansowaniu w złotych oraz określeniu w złotych kapitałów własnych przedsiębiorstw, obowiązanych do prowadzenia ksiąg handlowych.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 542.

Reforma Rolna.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14/V—24 r. w sprawie zmian w ustawie z d. 10/VI — 21 r. w przedmiocie utworzenia Państwowego Banku Rolnego.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 450.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 11/IV — 24 r. w instrukcji, dotyczącej warunków oraz trybu wykonywania czynności pomiarowych, związanych z przebudową ustroju rolnego, przez mierniczych upoważnionych na podstawie rozporządzenia Ministra Reform Rolnych z d. 14/XII — 23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 466.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych i Ministra Skarbu z d. 10/V — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych, w przedmiocie ustalenia ceny sprzedaży poszczególnych gospodarstw i parcel gruntowych i rozrachunku z ich nabywcami.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 467.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 27/V — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości w przedmiocie stosowania rozporządzenia tymczasowego Rady Ministrów z d. 1 września 1919 r. normującego przenoszenie własności nieruchomości ziemskich na obszarze powiatów wileńskiego, oszmiańskiego, święciańskiego, trockiego i brasławskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 485.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 27/V — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości w przedmiocie parcelacyjnego podziału ziemi na obszarze powiatów wileńskiego, święciańskiego, oszmiańskiego, trockiego i brasławskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 486.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 2/VI — 24 r. w przedmiocie sprawdzania i zatwierdzania operatów pomiarowych w pracach, związanych z przebudową ustroju rolnego na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz na obszarze okręgu administracyjnego wileńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 509.

Postanowienie Ministra Reform Rolnych z d. 21/V — 24 r. o udzieleniu Bankowi Ziemskiemu, Spółce Akcyjnej w Katowicach, upoważnienia do przeprowadzania podziału nieruchomości ziemskich.

Monitor Polski Nr. 137/24 poz. 396.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 24/V — 24 r. o upoważnieniu do zawodowego wykonywania scalania gruntów.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 550.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z d. 2/VI — 24 r. o ustalaniu i wznawianiu zewnętrznych granic obszarów, podlegających przebudowie ustroju rolnego na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, wołyńskiego, poleskiego i nowogródzkiego oraz na obszarze okręgu administracyjnego wileńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 551.

Roboty Publiczne.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 31/III — 24 r. uchylające rozporządzenie z d. 4/III — 1919 r. w sprawie utworzenia komisji dla kontroli zużycowania i rozdziału gmachów państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 428.

Ustawa z d. 6/V — 24 r. w przedmiocie zmian w ustawie z d. 15 lipca 1920 r. o zmianie cen za dostarczanie energii elektrycznej (Dz. U. R. P. Nr. 70 poz. 466).

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 461.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 24/V — 24 r. o wywłaszczeniu na rzecz miasta st. Warszawy posesji „Mokotów Nr. hip. 42” w celu uporządkowania ulicy Puławskiej w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 463.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 7/V — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych w przedmiocie urządzenia i prowadzenia ksiąg wodnych wraz ze zbiorami map wodnych i dokumentów.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 468.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/IV — 24 r. w sprawie budynków państwowych.

Monitor Polski Nr. 111/24 poz. 319.

Ustawa z d. 6/V — 24 r. o pomocy państwowej na odbudowę budynków, zniszczonych lub uszkodzonych wskutek działań wojennych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 492.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 2/VI — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przedmiocie pobierania opłat od statków, tratów i spustu drzewa luźnego na wodach publicznych śródlądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 530.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Skarbu z d. 20/VI — 24 r. o zwinięciu urzędów odbudowy i rozwiązaniu rad odbudowy.

Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 537.

Rolnictwo i Dobra Państwowe.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 7/IV — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych w przedmiocie uznania świadectw tymczasowej licencji ogierów i rejestracji klaczy zarodowych.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 429.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/IV — 24 r. w przedmiocie zmiany ustawy Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 442.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14/V — 24 r. w sprawie zmian w ustawie z d. 10/VI — 21 r. w przedmiocie utworzenia Państwowego Banku Rolnego.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 450.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 15/V — 24 r., wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przedmiocie podwyższenia opłat za egzaminy dla kandydatów na leśniczych w lasach państwowych.

Monitor Polski Nr. 128/24 poz. 375.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 4/VI — 24 r. w sprawie zmiany statutu Galicyjskiego Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego we Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 496.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 13/VI — 24 r. w przedmiocie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad majątkiem pocerkiewnym Symoniszki-Ruskie w gminie Dukszty powiatu brasławskiego.

Monitor Polski Nr. 140/24 poz. 404.

Skarbowość.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 29/IV — 24 r. w przedmiocie częściowej zmiany rozporządzenia o dopuszczaniu przedsiębiorstw ekspedycyjnych do pośrednictwa w załatwianiu formalności celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 417.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/IV — 24 r. w przedmiocie uzupełnienia paragrafu 6 rozporządzenia z d. 13/XII — 20 r. o postępowaniu celnym.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 420.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 1/V—24 r. w przedmiocie zmiany przepisów o opłatach stemplowych, obowiązujących na obszarze Ziemi Wileńskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 421.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. o prowizorium budżetowym na czas od 1/IV do 30/VI — 24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 422.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. o upoważnieniu Rządu do zabezpieczenia i użycia pożyczki zaciągniętej u Rządu Republiki Francuskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 425.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 29/IV — 24 r. w sprawie zastosowania złotego do opłat stemplowych na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 430.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 6/V—24 r. w przedmiocie przeliczenia na złote sum pieniężnych ustalonych w markach polskich ustawą z d. 26 września 1922 r. o przyznawaniu nagród za zwalczanie przemytnictwa oraz rozporządzeniem wykonawczem do tej ustawy z d. 24 listopada 1922 r.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 431.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 3/IV — 24 r. w przedmiocie przekazania miejskiej komisji szacunkowej wymiaru państwowego podatku dochodowego na obszarze m. Łodzi.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 437.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 2/V — 24 r. o zabezpieczeniu środków, potrzebnych na oprocentowanie i umorzenie zagranicznej 7% pożyczki w lirach włoskich oraz utworzenie funduszu rezerwowego.

Dz. U. R. P. Nr. 41/24 poz. 438.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14/V — 24 roku o przeliczeniu zobowiązań prywatno-prawnych.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 441.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 31/III — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu melasy, maku i gorczycy.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 444.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 23/IV — 24 r. zmieniające niektóre postanowienia rozporządzenia Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 28/III — 24 r. w przedmiocie regulowania obrotu dewizami i walutami zagranicznymi oraz obrotu pieniężnego z zagranicą.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 448.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 30/IV — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu jęczmienia i słodu.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 446.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 10/V — 24 r. w przedmiocie zmiany brzmienia punktów 5 i 14 artykułu 10 oraz całego artykułu 15 rozporządzenia z d. 11/VI — 20 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 447.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/V — 24 r. o ustaleniu na miesiąc czerwiec 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 453.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Ministra Przemysłu i Handlu z d. 10/V—24 r. w sprawie obniżenia podatku węglowego na obszarze Rzeczypospolitej.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 454.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 23/V—24 r. w przedmiocie uzupełnienia art. 11 rozporządzenia z d. 11 czerwca 1920 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 471.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 15/V — 24 r. w sprawie sprzedaży wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 472.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 27/V — 24 r. o wymianie marek polskich.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 473.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 26/V — 24 r. o ustaleniu wzorów monet.

Dz. U. R. P. Nr. 45/24 poz. 476.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 30/V — 24 r. o połączeniu (fuzji) Państwowych Instytucji Kredytowych w Bank Gospodarstwa Krajowego.

Dz. U. R. P. Nr. 46/24 poz. 477.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/V — 24 r. o statucie Banku Gospodarstwa Krajowego.

Dz. U. R. P. Nr. 46/24 poz. 478.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/V — 24 r. w sprawie uruchomienia Banku Gospodarstwa Krajowego oraz likwidacji Polskiego Banku Krajowego, Państwowego Banku odbudowy i Zakładu Kredytowego Miast Małopolskich.

Dz. U. R. P. Nr. 46/24 poz. 479.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 23/V — 24 r. w przedmiocie składania kaucji przez zagraniczne zakłady ubezpieczeń.

Dz. U. R. P. Nr. 46/24 poz. 480.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 23/V — 24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 47/24 poz. 482.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 25/IV — 24 r. w przedmiocie zmian w paragrafach 21, 23, 24 i 25 Instrukcji Rachunkowo-kasowej dla władz i urzędów celnych oraz specjalnych kas państwowych przy tych urzędach. (Dz. Urz. Min. Sk. Nr. 24 z 1922 r.).

Dz. Urzęd. Min. Skarbu Nr. 13/24 poz. 353.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 15/V — 24 r. o wprowadzeniu opłat wywozowych od wywozu trzody chlewnej.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 487.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 21/V — 24 r. w przedmiocie zmiany normy stawki celnej, do której wysokości podlegają towary opłacie celnej według wagi brutto.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 488.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/V — 24 r. w przedmiocie

dokonania losowania wszystkich wygranych od 4% państwowej pożyczki premjowej, wydanej na zasadzie ustawy z d. 16 lipca 1920 r.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 489.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/V — 24 r. uzupełniające rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 29 września 1923 r. dotyczące wykonania ustawy z d. 15/VI — 23 r. w przedmiocie wyrównania podatków gruntowych, oraz zastosowania ulg w tychże podatkach z powodu szkód, poniesionych wskutek działań wojennych i klęsk żywiołowych.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 490.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/V — 24 r. w przedmiocie ponownego losowania premji w d. 1 lipca 1924 r.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 497.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 19/V — 24 r. w sprawie zastosowania złotego do opłat stemplowych od weksli.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 513.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 19/V — 24 r. w sprawie podwyższenia opłat stemplowych od weksli na obszarze Górnośląskiej części województwa śląskiego i zastosowanie złotego do tych opłat.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 514.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 28/V — 24 r. w przedmiocie blankietów wekslowych w walucie złotowej.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 515.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/V — 24 r. w przedmiocie uzupełnienia oraz zmiany brzmienia niektórych paragrafów rozporządzenia Ministra Skarbu o postępowaniu celnym z dnia 13 grudnia 1920 r.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 516.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 7/VI — 24 r. w przedmiocie wypuszczenia 5% państwowej pożyczki konwersyjnej z r. 1924.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 517.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 17/VI — 24 r. o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne.

Dz. U. R. P. Nr. 51/24 poz. 522.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 17/VI — 24 r. o wy-

miarze i poborze państwowego podatku od nieruchomości w gminach miejskich oraz od niektórych budynków w gminach wiejskich na r. 1924.

Dz. U. R. P. Nr. 51/24 poz. 523.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 7/VI w przedmiocie zmiany rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 28/IV—24 r. w sprawie zastosowania złotego do opłat stemplowych oraz podatku giełdowego—na całym obszarze Państwa z wyjątkiem górnośląskiej części województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 51/24 poz. 524.

Ustawa z d. 12/VI—24 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z dnia 9 października 23 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 525.

Ustawa z d. 12/VI—24 r. w sprawie częściowej zmiany ustawy z dnia 11/XII—23 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 526.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VI—24 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc lipiec 24 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonarjuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 527.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VI—24 r. zmieniające częściowo rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I—24 r. w przedmiocie zmian w kwotach pieniężnych określonych w przepisach karnych, karno-administracyjnych i niektórych skarbowych oraz w przepisach porządkowych i dyscyplinarnych tudzież w przedmiocie zastosowania złotego (franka złotego) do obliczania niektórych z tych kwot.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 529.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 13/VI—24 r. w przedmiocie odroczenia płatności rat podatku dochodowego za rok 1924, określonych w punktach 3 i 4 § 1 rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 11/IV—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 533.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 13/VI—24 r. w przedmiocie określenia ilości komisji szacunkowych dla podatku dochodowego na obszarze województw: wielkopolskiego, pomorskiego i górnośląskiej części wojew. śląskiego, tudzież rozwiązywania dotychczasowych komisji szacunkowych i odwoławczych dla podatku dochodowego, działających na tym obszarze na podstawie przepisów obowiązujących do końca roku 1923.

Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 534.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 17/VI—24 r. w przedmiocie ustalenia przeciętnej wartości złotego za I półrocze—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 535.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 20/VI—24 r. w przedmiocie ustalenia nowych terminów dopłaty do ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych na rok 1924, mającej być pobraną na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej Polskiej z d. 12/IV—24 r. o podwyższeniu ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych.

Dr. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 536.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 26/VI—24 r. w sprawie taryfy celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 54/24 poz. 540.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 7/V—24 r., dotyczące wykonania ustawy z d. 26/III—20 r. w przedmiocie urządzania loterii i założenia Polskiej Państwowej Loterii Klasowej tudzież ustawy z d. 5/XII—23 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej powyższej ustawy na obszar województw: śląskiego, wołyńskiego, poleskiego i nowogródzkiego, powiatów: grodzieńskiego i wołkowyskiego, jak również gmin: białowieskiej, suchopolskiej i masiewskiej województwa białostockiego oraz powiatów: wileńskiego, oszmiańskiego, święciańskiego, trockiego, brasławskiego, dziśnieńskiego, duniłowiczowskiego i wilejskiego ziemi wileńskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 54/24 poz. 541.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 26/VI—24 r. w przedmiocie konwersji 8% państwowej pożyczki złotej z r. 1922 na 8% pożyczkę konwersyjną.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 543.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 26/VI—24 r. o uproszczeniu szacowania zniszczeń wojennych przy wymiarze podatku majątkowego.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 544.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 27/VI—24 r. o Pocztowej Kasie Oszczędności.

Dz. U. P. R. Nr. 55/24 poz. 545.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 2/VI—24 r. w sprawie obniżenia podatku od węgla na obszarze Rzplitej.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 552.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 20/VI—24 r. zmieniające częściowo § 52 rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 27/VI—23 r. w celu wykonania ustawy z d. 14/V—23 r. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 553.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 20/VI—24 r. o zmianie cennika detalicznej sprzedaży wyrobów tytoniowych Państwowych fabryk tytoniu.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 584.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 27/VI—24 r. w przedmiocie ustalenia rabatu handlowego dla sprzedawców wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 555.

Ustawa z d. 6/VI—24 r. o opłacie od kart do gry na rzecz Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 561.

Ustawa z d. 12/VI—24 r. w przedmiocie opłat sądowych na obszarze sądów apelacyjnych krakowskiego i lwowskiego oraz sądu okręgowego cieszyńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 562.

Ustawa z d. 25/VI—24 r. tycząca się przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z d. 7/IV—22 r. w przedmiocie podwyższenia i zrównania stawek przy niektórych opłatach stemplowych (należnościach).

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 563.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. zmieniające §§ 6, 7 i 8 rozporządzenia z d. 14/IV—24 r. w przedmiocie zmiany ustroju pieniężnego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 564.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o pborze drugiej raty podatku majątkowego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 565.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o zmianach i sprostowaniu rozporządzenia z d. 14/V — 24 r. o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 566.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI — 24 r. o przekazaniu gminom czynności poboru podatku gruntowego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 567.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 29/VI — 24 roku o lichwie pieniężnej.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 574.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 20/VI — 24 r. o zaciąganiu pożyczek w listach zastawnych, celem uzyskania środków na zapłacenie podatku majątkowego.

Dz. U. R. P. Nr. 57/24 poz. 581.

Sprawiedliwość.

Ustawa z d. 11 kwietnia 1924 r. o ochronie lokatorów.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 406.

Rozporządzenie Ministrów: Sprawiedliwości i Skarbu z d. 15/IV—24 r. w przedmiocie wykonania rozporządzenia Rady Ministrów z d. 25/II—24 r. o podwyższeniu opłat sądowych na obszarze sądów apelacyjnych krakowskiego i lwowskiego i sądu okręgowego cieszyńskiego oraz zastosowania złotego do opłat sądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 418.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 5/V—24 r. o strawnem i drogowem dla organów sądowych w b. dzielnicy austriackiej.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 419.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. w przedmiocie skrócenia czasu aplikacji, wymaganej do uzyskania uzdolnienia do urzędu sędziowskiego w okręgach sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz górnośląskiej części okręgu sądu apelacyjnego w Katowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 427.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 2/V—24 r. w przedmiocie odbywania skróconej aplikacji sądowej w województwach zachodnich.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 432.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 5/V — 24 r. o zmianie taryfy adwokackiej obowiązującej w b. zaborze austriackim.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 433.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14/V—24 r. o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 441.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 2/V — 24 r. w porozu-

mieniu z Ministrem Skarbu i Prezesem Najwyższej Izby Kontroli w przedmiocie uiszczania opłat sądowych w znaczkach sądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 448.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. w przedmiocie kosztów sądowych, opłat w górnośląskiej części okręgu sądu apelacyjnego w Katowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 449.

Rozporządzenie Rady ministrów z d. 9/V—24 r. o zastosowaniu złoto do kosztów i opłat sądowych w górnośląskiej części sądu apelacyjnego w Katowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 452.

Rozporządzenie Ministrów: Sprawiedliwości, Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 4/III — 24 r. w przedmiocie zmiany przepisów o odbieraniu i nadawaniu sądowych przesyłek pocztowych oraz niektórych przepisów instrukcji sądowej i instrukcji dla organów wykonawczych w b. dzielnicy austriackiej.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 464.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 27/V — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Przemysłu i Handlu oraz Skarbu o odszkodowaniu za utratę zarobku asesorów i ich zastępców w sądach przemysłowych w Bielsku, Krakowie i Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 465.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 2/V — 24 r. w przedmiocie obliczania kosztów wykonania kary w okręgach sądów apelacyjnych w Krakowie, Lwowie, Poznaniu, Toruniu i Katowicach.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 10/24 poz. 16.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 20/V—24 r. o nauczaniu w szkołach więziennych.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 17/24 poz. 17.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/V—24 r. o przedłużeniu terminów wekslowych w okręgu sądu apelacyjnego w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 493.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/V — 24 r. o przedłużeniu terminów wekslowych w okręgu sądu apelacyjnego w Lublinie.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 494.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 4/VI—24 r. o uzupełnieniu rozporządzenia Rady Ministrów z d. 10/III — 24 r. w przedmiocie taksy dla pisarzy hipotecznych.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 495.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 7/VI — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami Skarbu i Spraw Wewnętrznych o opłatach za czynności sądowo-lekarskie na obszarach, na których obowiązują ros. ustawa postępowania karnego z roku 1864 i austr. ustawa o postępowaniu karnem z r. 1873.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 501.

Ustawa z d. 28/V — 24 r. o rozciągnięciu na górnośląską część województwa śląskiego mocy obowiązującej ustawy z d. 29 października 1920 r. o spółdzielniach oraz ustaw późniejszych, dotyczących ruchu spółdzielczego.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 504.

Ustawa z d. 28/V—24 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustaw o Najwyższym Trybunale Administracyjnym na obszar województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 505.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 4/VI — 24 r. o zmianie właściwości terytorjalnej sądów Okręgowych w Płocku i Włocławku.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 508.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 14/VI — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu o utworzeniu drugiej Izby dla spraw handlowych przy sądzie okręgowym w Poznaniu, o zwiększeniu liczby sędziów handlowych i ich zastępców w tymże sądzie oraz o zmianach w sposobie ich powoływania.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 518.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 3/IV—24 r. o utworzeniu II rewiru śledczego w powiecie wołyńskim w okręgu sądu okręgowego w Wilnie.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 12/24 poz. 18.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VI — 24 r. zmieniające częściowo rozporządzenie Rady Ministrów z d. 21/I — 24 roku w przedmiocie zmian w kwotach pieniężnych określonych w przepisach karnych, karno-administracyjnych i niektórych skarbowych oraz w przepisach porządko-

wych i dyscyplinarnych tudzież w przedmiocie zastosowania złotego (franka złotego) do obliczania niektórych z tych kwot.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 529.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 23/VI—24 r. o sądownictwie do-
rażnem w okręgach Sądów Apelacyjnych w Warszawie, Lublinie i w Wilnie.

Dz. U. R. P. Nr. 53/24 poz. 532.

Ustawa z d. 12/VI—24 r. w przedmiocie opłat sądowych na obszarze
sądów apelacyjnych krakowskiego i lwowskiego oraz sądu okręgowego cie-
szyńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 562.

Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z d. 4/VI — 24 r. w przed-
miocie wypuszczenia w obieg znaczków sądowych, wyrażonych w walucie
złotowej, oraz wycofania z obiegu znaczków, opiewających na marki polskie.

Monitor Polski Nr. 152/24 poz. 477.

Sprawy Wewnętrzne.

Ustawa z d. 11 kwietnia 1924 r. o ochronie lokatorów.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 406.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 10/IV — 24 roku
o zmianie granic gmin wiejskich Winnica i Kozłowo w powiecie Pułuskim.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 416.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/IV — 24 roku o rozszerzeniu
granic gminy miejskiej Zakroczymia w powiecie warszawskim.

Dz. U. R. P. Nr. 42/24 poz. 443.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 30-go kwietnia
1924 r. o utworzeniu gminy Marki w powiecie warszawskim.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 469.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 17/V—24 r. o prze-
pisach sanitarnych dla zakładów fryzjerskich i golarskich.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 470.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 16/V—24 r., wy-
dane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie opłat za analizy,
wykonywane w Państw. Instytucie Farmaceutycznym.

Monitor Polski Nr. 118/24 poz. 341.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 5/XII — 23 roku
w sprawie opłat za rozpatrywanie obrazów kinematograficznych.

Dz. Urz. Min. Spraw Wewnętrznych Nr. 1/24 poz. 1.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie organi-
zacji Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy Ministerstwie Spraw Wewnętrz-
nych.

Dz. Urz. Min. Spraw Wewnętrznych Nr. 1/24 poz. 2.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/V — 24 roku w przedmiocie
ustalenia wynagrodzenia za wypełnione karty statystyczne, dotyczące ruchu
naturalnego ludności.

Dz. U. R. P. Nr. 48/24 poz. 484.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 14/V — 24 roku
o utworzeniu samoistnej gminy administracyjnej Mikulice w powiecie prze-
worskim.

Dz. U. R. P. Nr. 49/24 poz. 498.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/V — 24 roku o rozszerzeniu
granic miasta Rawy Mazowieckiej.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 507.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 20/V — 24 roku
wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w przedmiocie opłaty za
egzaminu uczniów aptekarskich w b. dzielnicy Pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 510.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 17/VI—24 r. o obo-
wiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne.

Dz. U. R. P. Nr. 51/24 poz. 522.

Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 24/V—24 r. w przed-
miocie zniesienia przymusowego zarządu państwowego nad majątkiem To-
warzystw „Deutscher Beamten Wohnungsbauverein” Kolonja Jarocin „Ge-
meinnützige Baugenossenschaft Luisenheim in Posen Stadt Zegrze i Rataje”.

Monitor Polski Nr. 142/24 poz. 410.

Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 24/V—24 r. w przed-
miocie zniesienia przymusowego zarządu państwowego nad majątkiem tow.
„Deutsche Laudesgenossenschaft Eigenes Heim in Nowy Pomyśl”.

Monitor Polski Nr. 142/24 poz. 411.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 17/V — 24 r.

dane w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Sprawiedliwości w sprawie zmiany taksy za badanie żywności i przedmiotów użytku w Państw. Zakładach Badania Żywności i Przedmiotów Użytku.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 556.

Obwieszczenie z d. 26/VI—24 r. dotyczące sprostowania rozporządzenia Rady Ministrów z d. 14/II — 24 r. o utworzeniu miasta Ruda Pabjanicka w powiecie łódzkim.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 560.

Sprawy Wojskowe.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. o poborze rocznika 1903 r., kontyngencie rekruta na rok 1924 i o rozciągnięciu mocy obowiązującej tymczasowej ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej na obszar województwa śląskiego, Spisza i Orawy.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 423.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/IV — 24 r. w przedmiocie podwyższenia niektórych norm zasiłków dla rodzin osób powołanych na ćwiczenia wojskowe.

Dz. U. R. P. Nr. 43/24 poz. 451.

Ustawa z d. 6/V—24 r. uchylająca ustawę z d. 11/V—20 r. w przedmiocie uznania nazwisk, przybranych podczas służby wojskowej.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 459.

Ustawa z d. 6/V—24 r. o stosowaniu na obszarze województwa śląskiego wszystkich dotychczasowych ustaw w sprawach wojskowych.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 460.

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 5/V—24 r. o wywłaszczeniu gruntu na założenie obozu lotniczego i miejsca do odbywania popisów lotniczych w Lublinie na Bronowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 506.

Sprawy Zagraniczne.

Traktat przyjaźni między Polską a Turcją.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 407.

Oświadczenie Rządowe z d. 15/IV — 24 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Traktatu przyjaźni między Polską a Turcją, podpisanego w Lozannie dnia 23 lipca 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 408.

Umowa handlowa między Polską a Turcją.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 409.

Oświadczenie Rządowe z d. 15 kwietnia 1924 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych umowy handlowej między Polską a Turcją, podpisananej w Lozannie d. 23 lipca 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 410.

Konwencja osiedleńcza między Polską a Turcją.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 411.

Oświadczenie Rządowe z d. 15/IV — 24 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych konwencji osiedleńczej między Polską a Turcją, podpisananej w Lozannie d. 23 lipca 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 412.

Konwencja o pomocy lekarskiej, zawarta między Rzplitą Polską a Królestwem Serbów, Kroatów i Słoweńców d. 9/V — 23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 413.

Oświadczenie Rządowe z d. 26/IV — 24 r. o przystąpieniu Grecji do protokołu dodatkowego do przejranej Konwencji Berneńskiej o ochronie utworów literackich i artystycznych z d. 13 listopada 1908 r. podpisanego w Bernie d. 20/III — 1914 r.

Dz. U. R. P. Nr. 39/24 poz. 414.

Ustawa z d. 11/IV — 24 r. w przedmiocie ratyfikacji traktatu pokoju między Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi a Austrią, podpisanego w St. Germain-en-Laye dnia 10 września 1919 r. oraz 2 protokółów, deklaracji i dwóch międzynarodowych układów w sprawie udziału w kosztach oswobodzenia ziem po-austriackich i rozrachunku odszkodowań dla Włoch, podpisanych tegoż dnia 10 września 1919 r. w St. Germain-en-Laye i dołączonych do powyższego traktatu.

Dz. U. R. P. Nr. 40/24 poz. 426.

Ustawa z d. 6/V—24 r. w przedmiocie ratyfikacji traktatu handlowego i nawigacyjnego pomiędzy Rzeczypospolitą Polską a zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanji, podpisanego w Warszawie d. 26 listopada 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 457.

Ustawa z d. 6/V—24 r. w przedmiocie ratyfikacji traktatu handlowego i nawigacyjnego pomiędzy Polską a Finlandją, podpisanego w Warszawie dnia 10 listopada 1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 458.

Ustawa z d. 14/V — 24 r. w przedmiocie ratyfikacji umowy między Rzeczpospolitą Polską a Królestwem Serbów, Kroatów i Słoweńców, dotyczącej stosunków prawnych obywateli obu stron, z protokołem końcowym, podpisanych w Belgradzie d. 4/V — 23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 44/24 poz. 462.

Oświadczenie rządowe z d. 31/V—24 r. w przedmiocie złożenia przez Rząd Estoński dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowego Porozumienia, dotyczącego zwalczania obiegu wydawnictw pornograficznych, podpisanego w Paryżu d. 4/V — 1910 r.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 519.

Oświadczenie rządowe z d. 6/VI—24 r. w przedmiocie złożenia przez Rząd Japoński dokumentu ratyfikacyjnego Międzynarodowej Konwencji o utworzeniu w Paryżu Instytutu Chłódnictwa, podpisanej w Paryżu dnia 21/VI — 1920 r.

Dz. U. R. P. Nr. 50/24 poz. 520.

Oświadczenie rządowe z d. 13/VI — 24 r. w przedmiocie przystąpienia Wolnego Państwa Irlandji i Terytorjum Tanganjki do Międzynarodowej Konwencji Radiotelegraficznej, podpisanej w Londynie dnia 5 lipca 1912 r.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 559.

Traktat Handlowy i Nawigacyjny pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Zjednoczonym Królestwem.

Dz. U. R. P. Nr. 57/24 poz. 582.

Oświadczenie rządowe z d. 21/VI — 24 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego między Polską a Zjednoczonym Królestwem, podpisanego w Warszawie d. 26/XI—23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 57/24 poz. 583.

Zdrowie Publiczne.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 16/V — 24 roku, wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie opłat za analizy, wykonywane w Państwowym Instytucie Farmaceutycznym.

Monitor Polski Nr. 118/24 poz. 341.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VI—24 r. o powołaniu urzędu Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do walki z epidemjami.

Dz. U. R. P. Nr. 52/24 poz. 528.

Różne.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 26/VI—24 r. o statucie wydawnictwa „Monitor Polski”, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 546.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 26/VI—24 r. w przedmiocie statutu Polskiej Agencji Telegraficznej.

Dz. U. R. P. Nr. 55/24 poz. 547.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o nadaniu statutu dla Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 568.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI—24 r. o nadaniu statutu dla Państwowych Zakładów Wodociągowych na Górnym Śląsku.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 569.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI — 24 roku o statucie przedsiębiorstwa „Polskie Lasy Państwowe”.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 570.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 28/VI — 24 roku w sprawie zmiany statutu Zakładu Kredytowego Miejskich Właścicieli Domów w Poznaniu.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 573.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 29/VI — 24 r. o sprzedaży nieruchomości Skarbu Państwa, będących w Zarządzie Państwowych Zakładów Graficznych.

Dz. U. R. P. Nr. 56/24 poz. 575.

Skorowidz rzeczowy druków Sejmu

za czas od 15/IV do 1/VII — 24 r.

Koleje Żelazne.

Wniosek posła Wiszniewskiego i kolegów z klubu P. S. L. w sprawie podwyższonych taryf kolejowych o 50% na kolejach lokalnych w obrębie Dyrekcji Lwowskiej, Stanisławowskiej i Krakowskiej.

Druk Sejmu Nr. 1222 z d. 18/V—24 r.

Wniosek posła Hellera i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie zrównania taryfy kolejowej w ruchu towarowym i osobowym na liniach lokalnych z taryfą linii kolei państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1298 z d. 13/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Komunikacyjnej w przedmiocie ustaw o zamianie, względnie sprzedaży nieruchomości, będących własnością Państwa (Druki Nr. 230, 657, 658, 662, 735, 736, 745, 534).

Druk Sejmu Nr. 1306 z d. 17/VI—24 r.

Oświecenie Publiczne i Wyznania Religijne.

Projekt ustawy o zmianie niektórych przepisów ustawy z d. 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich, wniesiony przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Druk Sejmu Nr. 1202 z d. 5/V—24 r.

Wniosek posłów Klubu Ukraińskiego w sprawie gwałtownego wyświęcenia na kościół cerkwi prawosławnej we wsi Stężycza, pow. krasnostawskim, woj. Lubelskim.

Druk Sejmu Nr. 1214 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Kazimierza Czapińskiego i tow. z P. P. S. w sprawie utworzenia uniwersytetu z językiem wykładowym ukraińskim.

Druk Sejmu Nr. 1216 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posłów Klubu Ukraińskiego w sprawie bezprawnego odebrania i zamierzonego przeświadczenia cerkwi prawosławnej św. Ilji we wsi Ubrodowiczach pow. Hrubieszowskim na Chełmszczyźnie, na kościół katolicki.

Druk Sejmu Nr. 1217 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posłów Juljana Smulikowskiego i tow. z P. P. S. w sprawie redukcji państwowości polskiej przez zwijanie szkół i stanowisk nauczycielskich.

Druk Sejmu Nr. 1219 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Jul. Smulikowskiego w sprawie organizowania szkół o wyższym typie organizacyjnym i zatrudnienia zredukowanych sił nauczycielskich.

Druk Sejmu Nr. 1221 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Stanisława Thugutta i tow. z Klubu Zw. Polskich Stronnictw Ludowych „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” o specjalnym podatku szkolnym.

Druk Sejmu Nr. 1235 z d. 22/V—24 r.

Wniosek posłów Klubu Ukraińskiego w sprawie odebrania za pomocą gwałtu i teroru od prawosławnych cerkwi św. Spasa we wsi Spasie, pow. Chełmskim.

Druk Sejmu Nr. 1236 z d. 23/V—24 r.

Wniosek posłów z Klubu Ukraińskiego w sprawie zamierzonego wyświęcenia na kościoły katolickie zamkniętych obecnie cerkwi prawosławnych w Horodle, Witkowie i Hołownie.

Druk Sejmu Nr. 1253 z d. 27/V—24 r.

Wniosek posła Wł. Konopczyńskiego i kolegów ze Związku Ludowo-Narodowego w sprawie egzaminów ścisłych w szkołach akademickich.

Druk Sejmu Nr. 1258 z d. 23/V—24 r.

Wniosek posła ks. Mikołaja Ilkowa i kolegów z Klubu Ukraińsko-Włościańskiego w sprawie natychmiastowego utworzenia garnizonowej cerkwi wojskowej unickiej w Warszawie dla kapelanji wojskowej obrządku unickiego (gr. kat.), ustanowionej dla formacji wojskowych tegoż obrządku przy Ministerstwie Spraw Wojskowych w Warszawie i w sprawie uregulowania stosunków religijnych tegoż obrządku w całym Państwie.

Druk Sejmu Nr. 1320.

Wniosek posła Inslera z Koła Żydowskiego w sprawie utrudnień, czynionych absolwentom uniwersytetów zagranicznych przy nostryfikacji dyplomów.

Druk Sejmu Nr. 1322 z d. 21/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Oświatowej o projekcie rządowym ustawy w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z d. 26/IX — 22 r. dotyczącej kwalifikacji zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych. (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 828)—(Druk Nr. 994).

Druk Sejmu Nr. 1327 z d. 25/VI—24 r.

Projekt ustawy, zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa, wniesiony przez Min. W. R. i O. P.

Druk Sejmu Nr. 1337 z d. 27/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Oświatowej o projekcie rządowym ustawy, zmieniającej niektóre przepisy ustawy z d. 13/VI — 20 r. o szkołach akademickich (Druk 1202).

Druk Sejmu Nr. 1338 z d. 28/VI—24 r.

Praca i Opieka Społeczna.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy o zaproponowanych przez Senat poprawkach do projektu ustawy o społecznym pośrednictwie pracy (Druk Sejmu №№ 774 i 1085).

Druk Sejmu Nr. 1243 z d. 27/V—24 r.

Wniosek posła ks. Styczyńskiego i kol. ze Zw. Ludowo-Narodowego, N. P. R. i Chrz. Demokracji w sprawie racjonalnej likwidacji koncesji prywatnych fabryk tytoniowych celem uniknięcia masowego bezrobocia.

Druk Sejmu Nr. 1252 z d. 27/V—24 r.

Wniosek posła Bronisława Ziemięckiego i tow. w sprawie zajęć w fabryce Widzewskiej Manufaktury w Łodzi w dniu 30/V—24 r.

Druk Sejmu Nr. 1260 z d. 3/VI—24 r.

Wniosek posłów Brzezińskiego, Milczyńskiego i kolegów z Klubu N. P. R. w sprawie wypowiedzenia koncesji i likwidacji fabryk tytoniowych.

Druk Sejmu Nr. 1271 z d. 3/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy o poprawkach zaproponowanych przez Senat do projektu ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia (Druk Sejmu №№ 404, 691, 1024).

Druk Sejmu Nr. 1273 z d. 6/VI—24 r.

Wniosek posłów: Jana Puchałki, Ludwika Gdyka i tow. z Klubu Chrz. Demokracji w przedmiocie doraźnej pomocy dla bezrobotnych.

Druk Sejmu Nr. 1281 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posła ks. T. Styczyńskiego i kol. ze Zw. Lud.-Narod. w sprawie zmiany rozporządzenia Ministerstwa Skarbu (Dz. U. R. P. № 29, poz. 291 z 17/III r. b.), dotyczącego przymusowego ubezpieczenia od inwalidztwa i na starość w b. dzielnicy pruskiej.

Druk Sejmu Nr. 1284 z d. 6/VI—24 r.

Wniosek posłów Z. Praussowej, B. Ziemięckiego i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie załatwienia przez sądy poza kolejną spraw o niewypłacenie przez pracodawców zarobków robotniczych.

Druk Sejmu Nr. 1309 z d. 17/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy o zaproponowanych przez Senat poprawkach do przyjętego przez Sejm w dniu 8/IV r. b. projektu ustawy w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet (Druk №№ 391 i 1006).

Druk Sejmu Nr. 1317 z d. 20/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Ochrony Pracy w przedmiocie projektu ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia, przedłożonej przez Rząd (Druk №№ 404, 691, 1024, 1273).

Druk Sejmu Nr. 1318 z d. 18/VI—24 r.

Wniosek posła ks. Mikołaja Ilkowa i kolegów z Klubu Ukraińsko-Włościańskiego w sprawie natychmiastowego przyjścia z pomocą ludności wiejskiej, a przede wszystkim ludności górskiej na Podkarpaciu w woj. Stanisławowskim, przed klęską trapiącą ją coraz bardziej z powodu niezwykłego rozmnożenia się w tych stronach wilków, dzików, niedźwiedzi i innych rodzajów dziczyzny.

Druk Sejmu Nr. 1330 z d. 25/VI—24 r.

Przemysł i Handel.

Wniosek posła Wrony i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie zrównoważenia cen artykułów fabrycznych z cenami produktów rolnych.

Druk Sejmu Nr. 1213 z d. 20/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Komunikacyjnej o zaproponowanych przez Senat poprawkach do projektu ustawy o pocście, telegrafii i telefonii (Druk 1060).

Druk Sejmu Nr. 1232 z d. 26/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej i Przemysłowo-Handlowej w sprawie projektu ustawy o uregulowaniu stosunków celnych (Druk Nr. 947).

Druk Sejmu Nr. 1233 z d. 22/V—24 r.

Wniosek posłów: Ludwika Gdyka, Jana Puchałki i Antoniego Harasza i kolegów z Klubu Chrz. Demokracji w przedmiocie kryzysu w przemyśle.

Druk Sejmu Nr. 1275 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posłów Klubów: Chrześcijańsko-Narodowego, Związku Ludowo-Narodowego i Chrz. Demokracji w sprawie zastosowania środków zaradczych dla usunięcia zastoju w życiu gospodarczym.

Druk Sejmu Nr. 1279 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posłów sejmowych Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie zniesienia opłat wywozowych od eksportowanych zagranicę nadmiarów cukru polskiego.

Druk Sejmu Nr. 1297 z d. 11/VI—24 r.

Wniosek posła Eisensteina i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie zmiany art. 1 ustawy z d. 14/II—22 r. zmieniającej ustawę z d. 18/XII—1919 roku o czasie pracy w przemyśle i handlu (Dz. U. R. P. Nr. 14/22 poz. 127).

Druk Sejmu Nr. 1300 z d. 13/VI—24 r.

Reforma Rolna.

Wniosek posłów: Józefa Niskiego, Józefa Dziegielewskiego, Jana Kwapińskiego, Marjana Malinowskiego i tow. ze Zw. P. P. S. w sprawie nowelizacji ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o zakresie działania Ministra Reform Rolnych i organizacji urzędów i komisji ziemskich.

Druk Sejmu Nr. 1277 z d. 3/VI—24 r.

Projekt poprawek do projektu ustawy o parcelacji i osadnictwie (Druk Nr. 90), wniesiony przez Min. Reform Rolnych.

Druk Sejmu Nr. 1295 z d. 14/VI—24 r.

Wniosek posła W. Ostrowskiego i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie zaległych kontraktów, wynikających z kupna—sprzedaży gruntów w drodze parcelacji w myśl reformy rolnej.

Druk Sejmu Nr. 1314 z d. 18/VI—24 r.

Wniosek posła M. Janeczka i kolegów z Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie sprzedaży łąk, należących do majątku państwo-

wego Jedlnia, dzierżawionych przez mieszkańców okolicznych wsi i parcelacji tegoż majątku państwowego Jedlnia w powiecie Kozienickim.

Druk Sejmu Nr. 1315 z d. 17/VI—24 r.

Roboty Publiczne.

Sprawozdanie Komisji Robót Publicznych z wniosków nagłych: 1) posła Michała Janeczka (Druk Nr. 645), 2) posła Henryka Wyrzykowskiego (Druk Nr. 680).

Druk Sejmu Nr. 1255 z d. 12/V—24 r.

Wniosek posłów Anusza, Gerlicza, Hausnera, M. Helmana, Hryckiewicza, Nadera, Paczkowskiego, Posackiego, Potoczka, Włodascha i kolegów w sprawie obmyślenia i przeprowadzenia sposobów, zapobiegających powtórnej katastrofie powodziowej, oraz przystąpienia do regulacji Wisły i dopływów.

Druk Sejmu Nr. 1264 z d. 3/VI—24 r.

Wniosek posła Bielaka i kolegów z Klubu P. S. L. „Piaś” w sprawie bezwzględnego rozpoczęcia robót około naprawy przerwanych wałów rzeki Łęgu w pow. Tarnobrzskim, celem uchronienia ludności przed dalszymi szkodami.

Druk Sejmu Nr. 1299 z d. 13/VI—24 r.

Wniosek posłów: Józefa Romana, Józefa Bednarczyka i kolegów z klubu P. S. L. w sprawie regulacji rzeki Białki, powiat Biała, Małopolska.

Druk Sejmu Nr. 1325 z d. 24/VI—24 r.

Wniosek posłów Gruszki, Jedynaka i kolegów z Klubu P. S. L. „Piaś” w sprawie zmiany ustawy z d. 26 października 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 91 poz. 671) o popieraniu publicznych przedsiębiorstw melioracyjnych.

Druk Sejmu Nr. 1329 z d. 25/VI—24 r.

Wniosek ks. posła Ilkowa z Klubu Ukraińsko - Włościańskiego i kolegów w sprawie podjęcia natychmiastowej regulacji rzek górskich wzdłuż całego Podkarpacia, a przede wszystkim w tych miejscowościach, gdzie obecnie zagraża poważne niebezpieczeństwo dla ludności wiejskiej, w powiatach: Kosów, Stanisławów, Kałusz, Dolina, Stryj.

Druk Sejmu Nr. 1332 z d. 25/VI—24 r.

Wniosek posła Skrzypy i tow. z Klubu Ukraińskiej Socjalno-Demokratycznej Partji w sprawie uregulowania koryta rzeki Sanu oraz przywró-

cenia zabranej przez San ziemi włościanom wsi Łazowo, w gminie krzeszowskiej, pow. biłgorajskim.

Druk Sejmu Nr. 1339 z d. 26/VI—24 r.

Rolnictwo i Dobra Państwowe.

Sprawozdanie połączonych Komisji Skarbowej i Rolnej dotyczące projektu ustawy o sposobie zapłacenia podatku majątkowego w myśl ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o podatku majątkowym przez płatników, posiadających majątki (nieruchomości) ziemskie, związane ograniczeniami własności, w drodze sprzedaży tych majątków (Druk Nr. 991).

Druk Sejmu Nr. 1203 z d. 9/IV—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej, dotyczące projektu ustawy o częściowej zmianie dekretu z d. 16/I—19 r. w przedmiocie organizacji urzędów ochrony lasów (Druk 880).

Druk Sejmu Nr. 1205 z d. 10/V—24 r.

Wniosek posła Toczka i kolegów z Klubu P. Z. L. w sprawie lichwy, jakiej się dopuszczają właściciele ziemscy na biednej ludności rolniczej z powodu pobierania nadmiernych cen za pastwiska, trawy i sianokosy.

Druk Sejmu Nr. 1215 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Jana Sobka i kolegów z Klubu P. S. L. w sprawie przeprowadzenia klasyfikacji ziemi w Rzeczypospolitej Polskiej.

Druk Sejmu Nr. 1247 z d. 23/V—24 r.

Wniosek posła Posackiego i kolegów z Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie wydania drzewa na odbudowę budynków, zniszczonych działaniami wojennymi, a pozostałego z dawnych umów ekwiwalentowych M. R. P. w Małopolsce.

Druk Sejmu Nr. 1248 z d. 27/V—24 r.

Wniosek posła Jana Kwapińskiego i tow. ze Zw. P. P. S. w sprawie zmiany pozycji 1169 „Przepisów weterynaryjno-policyjnych w przedmiocie walki z chorobami zakaźnymi u zwierząt domowych” z r. 1908, obowiązujących w b. zaborze rosyjskim.

Druk Sejmu Nr. 1268 z d. 3/VI—24 r.

Wniosek posła Józefa Sanojcy i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie naprawy stosunków, panujących w urzędach ziemskich w województwie kieleckim.

Druk Sejmu Nr. 1276 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posłów Klubów: Chrześcijańsko-Narodowego, Zw. Ludowo-Narodowego i Chrz. Demokracji w sprawie zastosowania środków zaradczych dla usunięcia zastoju w życiu gospodarczym.

Druk Sejmu Nr. 1279 z d. 5/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej o zaproponowanych przez Senat poprawkach do przyjętego przez Sejm w dniu 18 marca 1924 roku projektu ustawy w przedmiocie uwłaszczenia b. czynszowników, b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w województwach: nowogródzkim, poleskim, wołyńskim, okręgu administracyjnym wileńskim, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim woj. białostockiego (Druk №№ 655 i 990).

Druk Sejmu Nr. 1282 z d. 6/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej w przedmiocie wniosków posłów Sejba i tow. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” oraz posłów Pasickiego i tow. z Klubu P. S. L. w sprawie przedłużenia mocy ustawy z d. 2 lipca 1920 r. o ochronie drobnych dzierżawców rolnych (Druk №№ 1018 i 1020).

Druk Sejmu Nr. 1293 z d. 12/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej i Drożyznianej o wnioskach: 1) PP. Bednarczyka i Malika w sprawie zniesienia ograniczeń wywozu zagranicę (Druk Nr. 1027), 2) posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie wywozu wytworów produkcji rolniczej zagranicę (Druk Nr. 1037), 3) posłów Klubu Chrześcijańsko-Narodowego w sprawie zbyt niskich cen na produkty rolnicze (Druk 1039), 4) posłów Klubu P. Z. L. w sprawie przywozu bydła rzeźnego z Rumunii (Druk Nr. 1153), 5) posła Łaskudy w sprawie natychmiastowego zamknięcia granic wschodnich celem wstrzymania przywozu bydła (Druk Nr. 1154), 6) posłów Michałaka, Ciszaka i tow. w sprawie zamierzonego zezwolenia Rządu na wywóz zboża chlebowego (Druk Nr. 780).

Druk Sejmu Nr. 1294 z d. 13/VI—24 r.

Wniosek posła Chomińskiego i tow. z Klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Zjed. Ludowe” w sprawie przedłużenia ustawy z d. 3/XI—23 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze ziemi wileńskiej, województw nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego, oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokólskiego i białostockiego, województwa białostockiego (Dz. U. R. P. Nr. 112 poz. 893).

Druk Sejmu Nr. 1326 z d. 24/VI—24 r.

Projekt ustawy o popieraniu kultury rolniczej i organizacji rolniczych, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1328 z d. 23/VI—24 r.

Wniosek posła Skrzypy i tow. z Klubu Ukraińskiej Socjalno-Demokratycznej Partji w sprawie uregulowania koryta rzeki Sanu oraz przywrócenia zabranej przez San ziemi włościanom wsi Łazowo, w gminie krzeszowskiej, pow. biłgorajskim.

Druk Sejmu Nr. 1339 z d. 26/VI—24 r.

Wniosek posłów M. Kozłowskiego, L. Dobii i kolegów ze Związku Ludowo-Narodowego w sprawie ochrony łososia i rybołówstwa na wodach Dunajca na obszarze pow. Nowotarskiego.

Druk Sejmu Nr. 1340 z d. 26/VI—24 r.

Skarbowość.

Sprawozdanie połączonych Komisji Skarbowej i Rolnej, dotyczące projektu ustawy o sposobie zapłacenia podatku majątkowego w myśl ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o podatku majątkowym przez płatników, posiadających majątki (nieruchomości) ziemskie, związane ograniczeniami własności, w drodze sprzedaży tych majątków (Druk Nr. 991).

Druk Sejmu Nr. 1203 z d. 9/IV—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej, dotyczące projektu ustawy o opodatkowaniu piwa.

Druk Sejmu Nr. 1207 z d. 10/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Budżetowej o preliminarzu budżetowym Rzeczypospolitej Polskiej na rok 1924.

Druk Sejmu Nr. 1210 część 1—17.

Projekt ustawy w przedmiocie upoważnienia Rady Ministrów do przyznawania poręki Skarbu Państwa za dopełnienie zobowiązań instytucji kredytu długoterminowego z tytułu emisji listów zastawnych, wniesiony przez Ministerstwo Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1211 z d. 15/V—24 r.

Wniosek posła Kapelińskiego i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie uruchomienia kas pożyczkowych gminnych.

Druk Sejmu Nr. 1224.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie zmiany ustawy o opodatkowaniu spadków.

Druk Sejmu Nr. 1225 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Tadeusza Prószyńskiego i kolegów ze Zw. Ludowo-

Narodowego w sprawie noweli do ustawy z d. 28 października 1921 roku o opłatach stemplowych (Dz. U. R. P. Nr. 92 poz. 676).

Druk Sejmu Nr. 1226 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie rewizji budżetów samorządowych i zaprowadzenia w nich najdalej idących oszczędności.

Druk Sejmu Nr. 1227 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posła Z. Kadłubowskiego i kolegów ze Związku Ludowo-Narodowego w przedmiocie nieuiszczenia wynagrodzenia za grunta, zajęte pod kolej żelazną Suwałki—Raczki i pobierania przez Skarb podatków za te grunta od poprzednich właścicieli.

Druk Sejmu Nr. 1228 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posłów Klubu Pol. Str. Ludowego w sprawie wstrzymania zapłaty 100% dodatku do podatku gruntowego, mającego być wpłaconym w czasie od 10/V—24 r. do 10 czerwca 1924 r. (Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 12/IV—24 r. Dz. U. R. P. Nr. 33).

Druk Sejmu Nr. 1229 z d. 20/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej i Przemysłowo-Handlowej w sprawie projektu ustawy o uregulowaniu stosunków celnych (Druk Nr. 947).

Druk Sejmu Nr. 1233 z d. 22/V—24 r.

Projekt ustawy o rozciągnięciu mocy obowiązującej ustawy z d. 14/V—23 r. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego (Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 412) na Górnośląską część Województwa Śląskiego, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1254 z d. 28/V—24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zmian w przepisach o podatkach komunalnych i niektórych innych zmian w tekście ustawy z d. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 747), wniesiony przez Ministerstwo Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1257 z d. 6/VI—24 r.

Wniosek posła Hołowacza i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie nadużyć przy ściąganiu podatków.

Druk Sejmu Nr. 1265 z d. 3/VI—24 r.

Wniosek posłów Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie zmiany ustawy o podatku majątkowym z d. 11 sierpnia 1923 r. poz. 746.

Druk Sejmu Nr. 1269 z d. 3/VI—24 r.

1) Projekt ustawy, tyczącej się przedłużenia mocy obowiązującej ustawy z d. 7 kwietnia 1922 r. w przedmiocie podwyższenia i zrównania stawek przy niektórych opłatach stemplowych (należnościach) (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 315), 2) wniosek w przedmiocie zmiany projektu ustawy o opłatach stemplowych (Druk Nr. 1136); wniesione przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1274 z d. 2/VI—24 r.

Projekt ustawy o ugruntowaniu naprawy Skarbu Państwa i poprawie gospodarstwa społecznego, wniesiony przez Prezydium Rady Ministrów.

Druk Sejmu Nr. 1283 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posła ks. T. Styczyńskiego i kol. ze Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie zmiany rozporządzenia Ministerstwa Skarbu (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 291 z d. 17/III r. b.), dotyczącego przymusowego ubezpieczenia od inwalidztwa i na starość w b. dzielnicy pruskiej.

Druk Sejmu Nr. 1284 z d. 6/VI — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej o wnioskach: a) posłów Gruszkę, Kiernika i kol. z Klubu P. S. L., b) posłów Rosmarina, Inslera i tow. z koła żydowskiego w sprawie opłat paszportowych. (Druk 1075 i 1134).

Druk Sejmu Nr. 1292 z d. 12/VI — 24 r.

Projekt ustawy o poborze przez Skarb Państwa akcji nowych emisji, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1301 z d. 14/VI — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zmiany niektórych przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1302 z d. 11/VI — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej o wniosku posła Putka i tow. z klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie naruszenia ustawy o podatku majątkowym przez zwolnienie majątków kościelnych i duchowieństwa od płacenia tegoż podatku. (Druk Nr. 1002).

Druk Sejmu Nr. 1313 z d. 20/VI — 24 r.

Wniosek posła Jedynaka i kolegów z klubu P. S. L. „Piast” w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 29/IX—23 r. (Dz. U. R. P. Nr. 101 poz. 797) o ulgach w podatkach gruntowych i budynkowych z powodu szkód, poniesionych wskutek działań wojennych.

Druk. Sejmu Nr. 1323 z d. 21/VI — 24 r.

Projekt ustawy o popieraniu kultury rolniczej i organizacji rolniczych, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1328 z d. 23/VI — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej w przedmiocie projektu ustawy o rozciągnięciu mocy obowiązującej ustawy z d. 14/V — 23 r. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego (Dz. U. R. P. Nr. 58 poz. 412) na Górnośląską część wojew. śląskiego. (Druk Nr. 1254).

Druk Sejmu Nr. 1334 z d. 27/VI — 24 r.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kolegów z klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie: 1) nie płacenia przez ordynację Zamojską podatków skarbowych i samorządowych, 2) odraczania przez Ministerstwo Skarbu rzeczonych podatków i 3) klęskowego skutkiem tego powstrzymania życia samorządów powiatowych.

Druk Sejmu Nr. 1341.

Wniosek posłów ze Związku Ludowo-Narodowego w przedmiocie ustawy, dotyczącej zmiany niektórych opłat stemplowych.

Druk Sejmu Nr. 1343 z d. 26/VI — 24 r.

Wniosek posła A. Langiera i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie zwolnienia od podatku majątkowego parcelantów, którzy na zasadzie ustawy z d. 15/VIII — 20 r. otrzymali ziemię.

Druk Sejmu Nr. 1344 z dn. 27/VI — 24 r.

Sprawiedliwość.

Projekt ustawy o sędziach i prokuratorach sądów ogólnych, wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1200 z d. 2/V—24 r.

Projekt ustawy o upoważnieniu Rządu do wydawania przepisów o wykonywaniu kary śmierci, wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1201 z d. 30/IV—24 r.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kolegów z Klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedności Ludowej” w sprawie spiesznego dokonywania działów majątkowych przez Sądy Rzeczypospolitej Polskiej.

Druk Sejmu Nr. 1231 z d. 20/V—24 r.

Wniosek posłów Zw. Parl. Pol. Socjalistów w sprawie uchylecia sądownictwa doraźnego na całym obszarze Rzeczypospolitej.

Druk Sejmu Nr. 1242 z d. 23/V—24 r.

Projekt ustawy o przyznawaniu darów z łaski, wniesiony przez Prezydium Rady Ministrów.

Druk Sejmu Nr. 1244 z d. 24/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Prawniczej w sprawie wniosku posła Sommersteina w kwestji unormowania opłat sądowych na obszarze sądów apelacyjnych krakowskiego i lwowskiego i sądu Okręgu cieszyńskiego (Druk Nr. 1170).

Druk Sejmu Nr. 1256 z d. 5/VI—24 r.

Wniosek posłów Związku Parlamentarnego Polskich Socjalistów i Związku Polskich Stronnictw Ludowych „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie pogwałcenia art. 98 konstytucji przez wydanie wyroku śmierci przez sąd doraźny przeciw Szlamie Englowi oraz przez wykonanie tego wyroku w Łodzi.

Druk Sejmu Nr. 1258 z d. 23/V—24 r.

Sprawozdanie Komisji Prawniczej o projekcie ustawy o adwokaturze w Wojew. Poznańskim, Pomorskiem i Górnośląskiej części Woj. Śląskiego (Druk Nr. 720).

Druk Sejmu Nr. 1286 z d. 10/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Prawniczej o zaproponowanych przez Senat poprawkach do przyjętego przez Sejm w dniu 11 kwietnia 1924 r. projektu ustawy w przedmiocie umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości na terenie b. zaboru rosyjskiego (Druk 1161).

Druk Sejmu Nr. 1305 z d. 16/VI—24 r.

Projekt ustawy o języku urzędowania sądów, urzędów prokuratorskich i notariatu, wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1336 z d. 27/VI—24 r.

Sprawy Wewnętrzne.

Projekty ustaw: 1) w sprawie częściowej zmiany ustawy z d. 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska, 2) w sprawie częściowej zmiany ustawy z d. 11/XII — 23 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państw. i wojskowych, wniesione przez Prezesa Rady Ministrów.

Druk Sejmu Nr. 1204 z d. 11/V — 24 r.

Projekt ustawy o uzupełnieniu dekretu z d. 7/II — 1919 r. w przedmiocie tymczasowych przepisów o widowiskach, wniesiony przez Min. Spraw Wewnętrznych.

Druk Sejmu Nr. 1212 z d. 14/V — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Ukraińskiego w sprawie masowych aresztowań na Wołyniu włościan i inteligencji ukraińskiej w kwietniu r. b.

Druk Sejmu Nr. 1218 z d. 20/V — 24 r.

Wniosek posła Graebe i kol. z Klubu Zjednoczenia Niemieckiego i innych posłów w sprawie zniesienia rozporządzenia Rady Obrony Państwa z d. 20/VII — 20 r. (Dz. U. R. P. Nr. 64 poz. 426).

Druk Sejmu Nr. 1223 z d. 20/V — 24 r.

Wniosek posłów Koła Żydowskiego w sprawie systematycznego eliminowania ludności żydowskiej przy rozstrzyganiu i rozważaniu najważniejszych spraw państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1234 z d. 23/V — 24 r.

Wniosek posła Wędziagolskiego i tow. z klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie budowy pogranicznych domków przez Okręgową Komendę Policji Państwowej w Wilnie.

Druk Sejmu Nr. 1262 z d. 3/VI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Administracyjnej o wniosku posła Gdyka i innych posłów Klubu Chrześcijańskiej Demokracji w sprawie przywrócenia istnienia Zgromadzenia majstrów kominiarskich (Druk Nr. 630).

Druk Sejmu Nr. 1272.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie utworzenia specjalnej Komisji dla zbadania działalności Urzędu dla walki z lichwą i spekulacją.

Druk Sejmu Nr. 1285.

Wniosek posła Wiślickiego i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie zniesienia ustawy z d. 2/VII — 20 r., znowelizowanej ustawą z d. 5/VII — 22 r. „o zwalczaniu lichwy wojennej”.

Druk Sejmu Nr. 1291.

Wniosek posła Konopczyńskiego i kol. ze Związku Ludowo-Narodowego, Chrześcijańskiej Demokracji i Klubu Chrześcijańsko - Narodowego w sprawie uzgodnienia z Konstytucją prawa o stowarzyszeniach, obowiązującego na terenie b. Galicji.

Druk Sejmu Nr. 1310 z d. 17/VI—24 r.

Wniosek posła Kapelińskiego i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie nieobciążania policji zbyt wieloma obowiązkami i stopniowego zmniejszania ilości funkcjonariuszów policyjnych.

Druk Sejmu Nr. 1321 z d. 21/VI—24 r.

Projekt ustawy o języku państwowym i języku urzędowania państwowych i samorządowych władz administracyjnych, wniesiony przez Minister. Spraw Wewnętrznych.

Druk Sejmu Nr. 1335 z d. 27/VI—24 r.

Sprawy Zagraniczne.

Wniosek posłów Związku Parlamentarnego Polskich Socjalistów w sprawie spowodowania akcji międzynarodowej organizacji pracy, mającej na celu przywrócenie i utrzymanie w Niemczech 8-godzinnego dnia i 48-godzinnego tygodnia pracy.

Druk Sejmu Nr. 1289 z d. 10/VI — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie uzupełnienia art. 20 Konwencji między Polską a Francją, podpisanej dnia 6/II — 1922 r., wniesiony przez Min. Spraw Zagranicznych.

Druk Sejmu Nr. 1303 z d. 13/VI — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie ratyfikacji wraz z tekstem Układu polsko-niemieckiego, dotyczącego praw członków i urzędników Naczelnego Komitetu Kolei Górnośląskich, podpisanego w Warszawie dnia 23/II — 1924 r., wniesiony przez Min. Spraw Zagranicznych.

Druk Sejmu Nr. 1304 z d. 14/VI — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie ratyfikacji polsko-niemieckiego układu, podpisanego w Warszawie d. 23/II — 1924 r. o górnośląskim pasie granicznym oraz tekst samego układu, wniesiony przez Min. Spraw Zagranicznych.

Druk Sejmu Nr. 1312 z d. 18/VI — 24 r.

Sprawy Wojskowe.

Sprawozdanie Komisji Wojskowej, dotyczące projektu ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego (Dr. 238).

Druk Sejmu Nr. 1206 z d. 9/V — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Wojskowej w sprawie poprawek, zaproponowanych przez Senat do ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Druk 884), przyjętej przez Sejm w d. 8/II — 24 r.

Druk Sejmu Nr. 1208 z d. 13/V — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Wojskowej w przedmiocie projektu ustawy o zakwaterowaniu wojska (Dr. 992).

Druk Sejmu Nr. 1209 z d. 16/V — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Wojskowej o zaproponowanych przez Senat poprawkach do projektu ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej. (Druk Nr. 979 i 425).

Druk Sejmu Nr. 1245 z d. 28/V 24 — r.

Różne.

Wniosek posła A. Pączka i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie powołania specjalnej Komisji Sejmowej dla zbadania nieporządków i nadużyć w Głównym Urzędzie Probierczym i Komisji zbiórki kruszców szlacheckich na Skarb Narodowy.

Druk Sejmu Nr. 1220 z d. 20/V — 24 r.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kolegów z Klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie pozostawienia księgi wieczystej Ordynacji Zamojskiej przy sądzie okręgowym w Zamościu.

Druk Sejmu Nr. 1230 z d. 20/V — 24 r.

Wniosek posła Paczkowskiego i kolegów z klubu Chrz. Demokracji w sprawie eksmisji emerytów kolejowych z mieszkań służbowych.

Druk Sejmu Nr. 1240 z d. 23/V — 24 r.

Wniosek posła Kozłowskiego i kolegów ze Zw. Ludowo-Narodowego w sprawie nieprawego zamykania w soboty monopolowych sklepów tytoniowych, oraz w sprawie poddzierzawiania tychże.

Druk Sejmu Nr. 1241 z d. 23/V — 24 r.

Wniosek posła Potoczka i kolegów z klubu P. S. L. „Piast” w sprawie klęsk elementarnych w powiecie Nowy Sącz.

Druk Sejmu Nr. 1246 z d. 27/V — 24 r.

Wniosek posła Nawrockiego i kolegów z Klubu P. S. L. „Piast” w sprawie doraźnej pomocy ludności z powodu klęski elementarnej w powiecie Skalańskim.

Druk Sejmu Nr. 1249 z d. 27/V — 24 r.

Wniosek posła Bednarczyka i kol. z Klubu P. S. L. w sprawie powodzi na Podhalu.

Druk Sejmu Nr. 1250 z d. 27/V — 24 r.

Wniosek posłów Zamorskiego, ks. Matusa, Sobolaka i kolegów ze Zw. Lud. Narod. w sprawie przyścia z pomocą mieszkańcom 12 gmin pow. Skałeckiego.

Druk Nr. 1251 z d. 27/V — 24 r.

Wniosek posła H. Mianowskiego i kolegów z Klubu Chrz. Demokracji w sprawie klęsk gradobicia i powodzi w okolicy Krakowa.

Druk Sejmu Nr. 1261 z d. 3/VI — 24 r.

Wniosek posła Gruszki i kolegów z klubu P. S. L. „Piast” w sprawie klęski gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1263 z d. 3/VI — 24 r.

Wniosek posła Posackiego i tow. z Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie udzielenia państwowej pomocy ludności powiatu Złoczowskiego, nawiedzanej klęską gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1266 z d. 3/VI — 24 r.

Wniosek posła Wiewiórskiego i tow. z Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie udzielenia państwowej pomocy ludności powiatu Przemyskiego, nawiedzanej klęską gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1267 z d. 3/VI — 24 r.

Wniosek posła Potoczka i kolegów z Klubu P. S. L. „Piast” w sprawie klęski gradobicia w powiecie Nowy Sącz.

Druk Sejmu Nr. 1270 z d. 3/VI — 24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie uzupełnienia art. 72. Regulaminu Sejmu.

Druk Sejmu Nr. 1278 z d. 5/VI — 24 r.

Wniosek posła Kapelińskiego i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie”: i „Jedność Ludowa” w sprawie umorzenia kar za uprawę tytoniu na własny użytek bez zachowania przepisanych formalności.

Druk Sejmu Nr. 1280 z d. 5/VI — 24 r.

Wniosek posła Józefa Sanojcy i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie kar za uprawę tytoniu na własny użytek.

Druk Sejmu Nr. 1287 z d. 10/VI — 24 r.

Wniosek posłów Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie uprawy tytoniu w roku 1924 r.

Druk Sejmu Nr. 1288 z d. 10/VI — 24 r.

Wniosek posła Józefa Sanojcy i tow. z Klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie przyścia z pomocą dotkniętym klęską gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1290 z d. 10/VI — 24 r.

Wniosek posła T. Jemielewskiego i kol. z P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie nieściągnięcia przez „Demat” opłat za drut i gruz wojenny.

Druk Sejmu Nr. 1296 z d. 11/VI — 24 r.

Wniosek posła Piotra Kubisa oraz kolegów Klubu Chrz. Demokracji w sprawie klęski gradobicia i powodzi, które to nieszczęścia dotknęły kilka wsi powiatu lublinieckiego w woj. śląskim.

Druk Sejmu Nr. 1307 z d. 17/VI — 24 r.

Wniosek posła Toczka i kolegów z Klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie udzielenia pomocy państwowej ludności powiatu brzozowskiego i przemyskiego, nawiedzanej gradobiciem.

Druk Sejmu Nr. 1308 z d. 17/VI — 24 r.

Wniosek posła Stanisława Hellmana i tow. z Klubu Zw. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie przyścia z pomocą ludności byłego pasa przyfrontowego, a mianowicie: zniesienia opłaty, nałożonej przez ekspozyturę wileńską Dematu za zgniły materiał drzewny, który został użyty na budowę czasowych mieszkań.

Druk Sejmu Nr. 1311 z d. 17/VI — 24 r.

Wniosek posła Kiernika i kolegów z klubu Polskiego Stronnictwa Ludowego w sprawie natychmiastowego przyścia z pomocą ludności gmin powiatu bocheńskiego, dotkniętych klęską gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1316 z d. 18/VI — 24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie przejęcia na własność państwową ziemi wsi Chałupy (na Helu) i rozsprzedaży jej pomiędzy rybaków, dotychczasowych długoletnich dzierżawców.

Druk Sejmu Nr. 1319 z d. 20/VI — 24 r.

Wniosek posła W. Ostrowskiego i kolegów z klubu P. S. L. „Piast” w sprawie klęsk elementarnych, jakie dotknęły powiat buczacki.

Druk Sejmu Nr. 1324 z d. 21/VI — 24 r.

Wniosek posłów Jana Brodackiego i Jana Jedynaka z Klubu P. S. L. w sprawie klęski gradobicia w powiatach Pilzno, Kopczyce.

Druk Sejmu Nr. 1331 z d. 25/VII — 24 r.

Wniosek ks. posła Mikołaja Ilkowa z Klubu Ukr. Włościańskiego i kol. w sprawie szybkiego zwolnienia ludności miejskiej woj. stanisławowskiego od opłat skarbowych rozmaicie stosowanych za pobieranie dla wypasu bydła na pokarm ropy solnej ze źródeł, znajdujących się na Podkarpaciu, jakoteż zastosowanie tych ulg do ludności woj. lwowskiego.

Druk Sejmu Nr. 1333 z d. 25/VI — 24 r.

Wniosek posła Józefa Romana i kolegów z klubu „Piast” w sprawie przyjęcia z pomocą ludności powiatu bialskiego w Małopolsce, dotkniętej klęską powodzi, spowodowanej wylewem rzeki Soły.

Druk Sejmu Nr. 1342 z d. 27/VI — 24 r.

KRONIKA.

Z ŻYCIA MIAST.

Szkolnictwo.

Rada M. na posiedzeniu 4/IV r. b. upoważniła Prezydenta miasta do przejęcia darowizny, t. j. nieruchomości i materiału na budowę szkoły powszechnej w Dojlidach od właściciela majątku Dojlidy ks. J. Lubomirskiego. Białystok.

Z uchwalonego na posiedz. Rady M. w dn. 7 i 9/V r. b. budżetu m. Białegostoku nadwyżkę wpływów w sumie Zł. 14,765,94 postanowiono przekazać na cele szkolnictwa powszechnego.

Rada M. na pos. 3/IV r. b. uchwaliła nabycie jaknajprędzej placu odpowiedniego na budowę szkoły na Ostatnim Groszu i pobudowanie w sezonie budowlanym przynajmniej 4 ubikacji; upoważniła również R. M. Magistrat do postawienia na Zawodziu prowizorycznej barakowej szkoły. Częstochowa

Na kosztą związane z budową szkoły powszechnej Rada M. akceptowała 31/V r. b. przekazane przez Magistrat Komitetowi Budowy Szkoły Powszechnej Mk. 900,000,000. Gabin.

Rada Miejska w dn. 31/V r. b. postanowiła jednogłośnie zapisać się na członka zwyczajnego T-wa Uniwersytetu Lubelskiego i sumę składki Zł. 50 przenieść do budżetu roku przyszłego jako wydatek zwyczajny. Gostynin.

Na posiedz. Rady M. w dn. 29 marca r. b. postanowiono zapisać się w poczet członków T-wa Uniwersytetu Lubelskiego. Lubartów.

Na pos. Magistratu w dn. 12/IV r. b. uchwalono wykończyć kompletnie budowę gmachu szkolnego na Koźminku i od 1-go września r. b. oddać go do użytku szkół. Lublin.

Uchwalono również wybudowanie baraku szkolnego na Dziesiątej.

Łódź.

Magistrat na pos. w dn. 15/IV r. b. postanowił przejąć szkołę Towarzystwa Kolei Elektrycznych Łódzkich.

Rada Szkolna Miejska m. Łodzi postanowiła przesłać do wiadomości Prezydium Senatu Rzeczypospolitej Polskiej następującą uchwałę: „Rada Szkolna miasta Łodzi, na posiedzeniu odbytem w dniu 15 kwietnia r. b., po zapoznaniu się i rozważeniu uchwalonej przez Sejm w drugim czytaniu ustawy o ochronie pracy kobiet, młodocianych i dzieci, uważa za swój obowiązek poprzeć całą swą powagą te punkty, które dotyczą: 1) zakazu pracy dzieci do lat 15; 2) obowiązku przedstawiania przez młodocianych przy przyjęciu do pracy świadectwa z uczynienia zadość obowiązkowi szkolnemu; 3) wymagania, by nauka zawodowa i uzupełniająca młodocianych była wliczana do godzin pracy, uważa bowiem, że dzięki tej ustawie wzrośnie zasób wiedzy posiadanej przez szeroki ogół”.

Do wszystkich szkół powszechnych miejskich i prywatnych uczęszczało ogółem w ciągu m. kwietnia r. b. 65,956 dzieci, w tem:

a) do powszechnych miejskich szkół polskich	36,832	dzieci
b) „ „ „ „ „ niemieckich	6,319	„
c) „ „ „ „ „ żydowskich	17,646	„
d) „ „ „ „ „ prywatnych „	5,159	„

Magistrat postanowił założyć składnicę botaniczną dla prowadzenia nauki systematyki roślin w miejskich szkołach powszechnych.

W myśl uchwał Rady M. w sprawie przymusowego dokształcania Magistrat postanowił:

1) ogłosić w roku szkolnym 1924/25 przymus dokształcania młodzieży roczników 1908/9 oraz części rocznika 1910, a mianowicie urodzonych przed 1/IX—1910 r.;

2) uruchomić w r. 1924/25 potrzebną ilość kompletów w miejskich wieczornych szkołach powszechnych, miejskich wieczornych szkołach uzupełniających i w miejskiej szkole dokształcającej zawodowej dla młodzieży pracującej w przemyśle, rzemiośle i handlu.

Na pos. Rady M. w dn. 28 maja r. b. uchwalono zorganizować uroczyste zakończenie roku szkolnego 1923/24 dla abiturjentów miejskich szkół powszechnych i wręczyć każdemu z tych abiturjentów egzemplarz tekstu Konstytucji z dn. 17 marca 1921 r., należycie oprawiony i zaopatrzony w odpowiednią dedykację.

Uchwalono również najenergiczniej zaprotestować przeciwko zamiarom Min. W. R. i O. P. zlikwidowania Państwowej Żeńskiej Szkoły Handlowej w Łodzi.

Opoczno.

Rada M. w dn. 3 maja r. b. uchwaliła oddać pod budowę domu

nauczycielskiego część ogrodu miejskiego, położonego przy szkole im. Kazimierza Wielkiego.

Na posiedz. Magistratu w dn. 28/IV r. b. uchwalono przygotować plan budowy szkół miejskich, a jednocześnie czynić starania o uzyskanie subsydium i pożyczki państwowej na tę budowę.

Rada M. na posiedz. 15/V r. b. upoważniła Magistrat do wybudowania z materiału po rozebranych barakach kąpielowych sali gimnastycznej na nieruchomości miejskiej przy ul. Niskiej dla potrzeb szkół dzielnicy Sieleckiej.

Dla usunięcia braków w języku rodzimym niektórych sfer miasta utworzony został specjalny komitet, który organizuje w porozumieniu z pomorskim Kuratorjum Okr. Szkolnego kursa 3-miesięczne wieczorowe dla dorosłych, którzy nie mieli możliwości zapoznania się z prawidłami języka polskiego w słowie i piśmie. Termin rozpoczęcia kursów oznaczono na 1 czerwca r. b.

Na posiedz. Rady M. w dn. 10 — 13 marca r. b. uchwalono: zatwierdzić budżet Wydz. Oświaty i Kultury na r. 1924 w dochodach 2,574,173 Zł. w wydatkach 9,821,275 Zł.; wezwać Magistrat: do bezwłocznego przystąpienia do budowy przynajmniej 100 sal szkolnych na cele powszechnego nauczania; do rozwinięcia działu kultury zwłaszcza w dziedzinach niewymagających wielkich dopłat ze strony Magistratu; do starań u Rządu o uzyskanie subwencji na budowę sal szkolnych.

W nowym roku szkolnym Magistrat pragnie oddać do użytku szkoły powszechnej nowobudujący się gmach. Ponieważ jednak zastój obecny w przemyśle spowodował zmniejszenie się wpływów z udziału w państwowym podatku obrotowym (głównego źródła dochodowego miasta), postanowiono na posiedzeniu Rady M. w dn. 5/VI r. b. wystąpić do Rządu o pożyczkę w sumie 30,000 Zł. na wykończenie gmachu.

Kultura i sztuka.

Rada m. przyznała T-wu Krajoznawczemu w Częstochowie kredyt w wysokości 1000 zł. na przeniesienie, remont i t. d. zbiorów Towarzystwa, z tem zastrzeżeniem, że T-wo Krajoznawcze odda na własność miasta swoje zbiory w ciągu roku bieżącego.

W I kwartale r. b. wpłynęło na budowę Teatru Miejskiego ze składki na budowę, pobieranej wspólnie z miejskim podatkiem widowiskowym, około

Sandomierz

Sosnowiec.

Toruń.

Warszawa.

Zgierz

Częstochowa.

Łódź.

105 miliardów mk. W d. 4 kwietnia r. b. odbyło się posiedzenie komitetu budowy teatru dla rozpatrzenia szkiców budowy projektu prof. Przybylskiego, który zobowiązał się w terminie 3 miesięcznym opracować projekt budowy w układzie ostatecznym, aby umożliwić komitetowi przystąpienie do robót ziemnych w parku kolejowym już w sierpniu b. r.

W dniu 8 kwietnia r. b. odbyła się uroczystość otwarcia stałej wystawy sztuki, pozostającej pod epidą Wydziału Oświaty i Kultury Magistratu, zorganizowanej przez p. Marjana Dienstl-Dąbrowę. Wystawa ta jest zaczątkiem stałej miejskiej galerii sztuki, organizację której powierzono p. Dienstl-Dąbrowie. Galeria mieścić się będzie w odpowiednio przebudowanym pawilonie parku im. Sienkiewicza. 10% wpływów za bilety wejścia przeznaczone będą na rzecz Kasy miejskiej na zakup dzieł sztuki dla Galerji.

Miejskie Muzeum Nauki i Sztuki zwiedziło w ciągu kwietnia r. b. 2368 osób. W tem było 1825 młodzieży i 543 dorosłych. Prócz tego zbiorowe wycieczki do Muzeum urządziły szkoły powszechne: № 8, 113, 128, 137, 141, 148 (dwa razy), 154, Uniwersytet Robotniczy i Miejskie kursy Wieczorne (2 razy).

Warszawa.

Budżet Muzeum Narodowego na r. 1924 zatwierdziła Rada M. w wydatkach na zł. 234,865 — w dochodach na zł. 3,494. Uchwalono budowę gmachu dla Muzeum Narodowego na placu przy Alei 3 Maja.

Skarbowość miast

(Budżety).

Białystok.

Budżet m. Białegostoku na r. 1924 uchwalono na posiedz. Rady M. w dn. 7 i 9/V r. b. w wydatkach zwyczajnych: w ogólnej sumie wpływów zł. 1.533.999 oraz wydatków zł. 1.519.233,06. Nadwyżkę wpływów w sumie zł. 14 765,94 postanowiono przekazać na cele szkolnictwa powszechnego.

Brześć Kuj.

Budżet na r. 1924 uchwalony na pos. Rady M. 22/III — 24 r. określono w wydatkach na 51.579,49 zł., w dochodach na 50.527,25 zł.

Kołomyja.

Lustracja majątku gminnego, przeprowadzona w maju r. b. przez delegata Wydziału Samorządowego, wykazała, że obecne kierownictwo Zarządu Miasta żadnych długów nie zaciągnęło, opłaciło natomiast około 10 miliardów mk. należności biernych; budżet gminy na r. 1924 wykazuje blisko 300 miliardów mk. niedoboru, który jednak da się jeszcze zmniejszyć przez eliminowanie niektórych pozycji wydatków, jako mniej koniecznych. W ogólności stwierdził delegat, że gospodarka gminna jest dobra i racjonalna.

Kraków.

Projekt preliminarza budżetowego m. Krakowa na r. 1924, przedsta-

wiony na pos. Rady Miejskiej w dn. 15/IV r. b. przewiduje w wydatkach sumę zł. 8.500.278, w dochodach zł. 7.097.950, czyli niedobór wyniósłby zł. 1.402.328.

Przedkładając budżet Radzie Miejskiej Prezydent miasta zaznaczył, że Ustawa o tymczas. ureg. fin. kom. nie stworzyła dla Krakowa wystarczających źródeł dochodowych. Omawiając dział robót publicznych, Prezydent uzasadnił szeroko konieczność przebrukowania wielu placów i ulic, przebudowy i rozbudowy sieci tramwajowej, budowy Muzeum Narodowego, budowy hal targowych i t. d.

Poszczególne działy budżetu przedstawiają się następująco:

	Wydatki	Dochody
Zarząd Główny	1.680.239	332.515
Zarząd Majątku Miejsk.	154.554	992.416
Podatki i opłaty gminne	170.000	2.890.904
Zarząd długu miejskiego	180.328	10.481
Bezpieczeństwo publiczne	872.957	93
Budowy i roboty publiczne	799.454	73.459
Upiększanie miasta	320.830	6.365
Zarząd targowy	106.838	104.335
Zdrowotność miasta	2.353.525	1.370.777
Dobroczynność, opieka społ.	767.198	35.171
Sztuka i zabytki histor.	380.220	206.379
Oświata i wyznania	700.362	140.935
Sprawy wojskowe	308	28
Różne	14.465	4.092
Razem	8.500.278	7.097.950

Budżet na r. 1924 uchwalony w dn. 6/V r. b. wynosi w dochodach i wydatkach — 44.028 zł.

Budżet na r. 1924 uchwalony w przychodach i rozchodach na zł. 417.738.

Plan zamierzeń inwestycyjnych Magistratu m. Łomży na okres dwudziestoletni wraz z kosztorysem wydatków i źródłami pokrycia, przedstawiony przez Prezydenta Miasta na Posiedzeniu Rady M. w dn. 18 czerwca r. b.

	Koszt
Sporządzenie pomiarów miasta oparte na metodzie triangulacyjnej i poligonalnej	zł. 29.200
Sporządzenie planu regulacyjnego z projektem nowych dzielnic przemysłowych i mieszkalnych	„ 2.920

Lipno.

Plock.

Łomża.

Budowa gmachów dla 21 szkół powszechnych	Zł. 2.314.305
" 63 domków dla 126 nauczycieli szkół powszechnych	" 1.068 795
Budowa gmachów dla 5 szkół zawodowych średnich. .	" 480.000
" 10 domków dla 20 nauczycieli szkół zawod. średn.	" 169.650
" łaźni miejskiej	" 37.500
" hal targowych	" 288.000
Budowa miejskiego domu ludowego dla pomieszczenia teatru, sali zebrań i biblioteki miejskiej	" 450.000
Budowa ochron i przytułków dla pomieszczenia 1/2% ogółu ludności	" 281.250
Rozbudowa Magistratu i sali R. M.	" 100.000
Budowa domów mieszkalnych dla pracowników miejskich (15 domków z 30 mieszkaniami)	" 254.475
Budowa aresztu miejskiego	" 25.000
Wywiercenie 5 studni artezyjskich	" 21.000
Budowa nowej elektrowni	" 300.000
Zamiana kabli	" 162.000
Zaprowadzenie wodociągów i kanalizacji	" 4.000.000
Ogółem	Zł 9.984.095

Źródła pokrycia.

- 1) 10% ogólnych wydatków budżetowych na cele inwestycyjne:

w I pięcioleciu	$40.000 \times 5 = 200.000$	
" II "	$50.000 \times 5 = 250.000$	
" III "	$60.000 \times 5 = 300.000$	
" IV "	$80.000 \times 5 = 400.000$	1.150.000
- 2) wpływ ze specjalnego podatku inwestycyjnego:

w I pięcioleciu	$30.000 \times 5 = 150.000$	
" II "	$37.500 \times 5 = 187.500$	
" III "	$45.000 \times 5 = 225.000$	
" IV "	$60.000 \times 5 = 300.000$	862.500
- 3) wartość maszyn i urządzeń istniejącej elektrowni 100.000 |- 4) zwrot ze Skarbu Państwa — 50% bezzwrotna dotacja na budowę szkół i mieszkań dla nauczycieli 2.016.375 |- 5) zwrot kosztów budowy aresztu miejskiego 25.000 |- 6) 30% bezzwrotnej dotacji na sporządzenie pomiarów miasta 8.760 |- 7) budowa hal targowych powierzona przedsiębiorstwu na zasadach koncesji na lat 20 288.000 |

- 8) długoterminowa pożyczka ze Skarbu Państwa do lat 40 na budowę szkół 2.016.375 |- 9) długoterminowa pożyczka obligacyjna miejska, lub też pożyczka w Banku Gospodarstwa Krajowego 3.516.815 || Razem. | 9.983.825 |

Przyjawszy do wiadomości plan powyższy, Rada M. poleciła Magistratowi opracowanie budżetu inwestycyjnego na najbliższą przyszłość, obejmującego budowę szkoły na Rybakach, studni nad rzeką Narwią, urządzenie łaźni oraz przebudowę elektrowni.

Zamierzenia Skarbowe Zarządu Miasta Łodzi na rok 1925.

Łódź.

Na posiedzeniu Rady M. w dniu 5 czerwca r. b. Prezydent Miasta, przedstawiając budżet miasta na rok bieżący, w dłuższym exposé omówił warunki, w jakich obecny Magistrat, wybrany w dn. 24 lipca 1923 roku, objął Zarząd Miasta, dalej poczynania Magistratu w czasie ubiegłego urzędowania, jak również plany i zamierzenia prac na przyszłość.

Exposé to brzmi w streszczeniu:

Obejmując zarząd miasta, Magistrat zastał finanse miejskie w stanie b. ciężkim,—zmuszony był zaciągnąć pożyczkę w sumie 3 miliardów marek dla spłacenia zobowiązań terminowych. Była to jednak pierwsza i ostatnia pożyczka, gdyż już od września zaczęto iść o własnych siłach, skierowawszy główną uwagę na sanację finansów miejskich. Akcja ta szła w dwóch kierunkach: zmniejszenia zbędnych i nieprodukcyjnych wydatków oraz powiększenia wpływów w granicach ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu fin. komun.

Jednocześnie nie zaniedbywał Magistrat prac inwestycyjnych w zakresie szpitalnictwa, robót brukarskich, budowy łaźni ludowej, wznoszenia gmachów szkół powszechnych i t. p.

Waloryzacja podatków i stabilizacja waluty umożliwiła wcześniejsze—niż to bywało w latach ubiegłych—sporządzenie preliminarza budżetowego.

Za podstawę obliczenia sum budżetu Komisja Skarbowo - Budżetowa przyjęła ogólny wpływ podatków i opłat miejskich za I kwartał r. b., t. j. okres, w którym nabrała już mocy obowiązującej ustawa z dn. 6/XII—23 r. o zastosowaniu stałej jednostki do obliczania danin i niektórych dochodów publicznych.

Preliminarz budżetu m. Łodzi na rok 1924 ułożony został bez deficytu. Zawiera on (bez Wydziału Handlowego i Gazowni Miejskiej): w wydatkach zwyczajnych—Zł. 10,682,382, nadzwyczajnych—Zł. 3,496,032; we wpływach zwyczajnych—Zł. 12,205,287, w nadzwyczajn.—Zł. 1,973,128.

Administra-
cja i Zarząd
Główny.

Stosunek płac pracowników do ogółu wydatków wynosi 45,1% (preliminowana kwota Zł. 5,457,976), podczas gdy w sierpniu 1923 r. stanowił 52,8%.

W utrzymaniu personelu administracyjnego zastosowano najdalej idące środki oszczędności, a więc skasowano łączenie kilku stanowisk w jednej osobie, zniesiono nieprawnie pobierane świadczenia i dodatki, zaprowadzono ścisłą kontrolę wypłat uposażeń i dodatków do nich.

Dalej zmodyfikowano przepisy, regulujące definitywnie stosunek zarządu miasta do pracowników. Na podstawie tych przepisów opracowane zostaną regulaminy urzędowania, a w związku z opracowaniem statutów organizacyjnych oraz przeprowadzeniem podziału pracy nastąpi ustalenie etatu administracyjnego. Znajdzie to wyraz w budżecie roku 1925, który obecnie już jest układany, a wniesienie którego do Rady Miejskiej projektowane jest w dniu 1 października r. b.

W bieżącym roku budżetowym prelimitowano:

1) na wydatki Wydziału Opieki Społecznej	Zł.	737,589
2) „ „ „ Oświaty i Kultury	„	2,002,371
3) „ „ „ Budownictwa	„	1,574,001
4) „ „ „ Zdrowotności publ.	„	1,743,769
5) „ „ „ Gospodarczego	„	993,668

Skarbo-
wość.

Działalność Wydziału Podatkowego w pierwszych miesiącach po wejściu w życie ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 roku o tymcz. ureg. fin. kom. szła w kierunku skorygowania prowizorycznego statutów podatkowych, opracowania statutów podatków dotychczas przez miasto niepobieranych. Opracowano projekty statutów podatków: od gruntów, od budynków, od spadków i darowizn, od zbytku mieszkaniowego, od oświetlenia elektrycznego w lokalach z wyszynkiem alkoholu, opłat za prawo jazdy po mieście, pod. od przedmiotów zbytku, od towarów przywożonych drogami żelaznymi. Wystąpiono do władz nadzorczych o zatwierdzenie przyjętych przez Radę Miejską projektów podatkowych na cele budowy gmachów szkolnych i domów wychowawczych, oraz statutów: podatku hotelowego, pod. od widowisk, zabaw i rozrywek, 4%-ej opłaty od umów o przeniesienie własności nieruchomości, podatku od psów i podatku od lokali.

Wydział Podatkowy podjął również energiczne kroki w celu redukcji kosztów eksploatacji podatków, pobieranych na rzecz miasta przez władze kolejowe i notariuszy za inkaso. Uzyskano od Min. Skarbu podwyższenie do 9% wynagrodzenia za wymiar i pobór państwowego podatku od dochodu (poprzednio 3%). Sporządził również Wydział spisy płatników państwowego podatku majątkowego.

Najbliższymi zamierzeniami Wydziału jest uzyskanie od władz nadzorczych zatwierdzenia wszystkich projektów, zrealizowania poboru nowych podatków ustawowo dopuszczonych a dotychczas nie pobieranych i wreszcie reorganizacja Działu Sekwestracyjnego.

Na polu oświatowo-kulturalnym obecny Zarząd Miejski szedł po linii tradycji poprzedniego Magistratu, otaczając szczególną troską ten dział pracy.

Budżet Wydziału Oświaty i Kultury zajmuje najważniejszą pozycję w wydatkach zwyczajnych Magistratu (23,9%, czyli $\frac{1}{4}$).

Dorobek prac wydziału tego przedstawia się jak następuje:

Założona została Miejska Ochrona — przedszkole, wyposażona w nowoczesne urządzenia i pomoce naukowe; Szkolnictwu Powszechnemu oddany został do użytku gmach szkoły; otwarto 2 pracownie przyrodnicze dla dziatwy szkolnej; uruchomiono 3-cią wypożyczalnię książek dla dzieci i młodzieży; zorganizowano w szeregu punktów miasta święta sadzenia drzew; poczyniono przygotowania do urządzenia składnicy botanicznej; zrealizowano uchwałę Rady Miejskiej o obowiązkowym dokształcaniu w szkołach wieczornych młodzieży rocznika 1908 i 1909, która nie ukończyła kursu szkoły powszechnej; rozpoczęto działalność Podkomisji Dokształcania Młodocianych; otwarto poradnię ogólną dla abiturjentów szkół powszechnych; rozszerzono Kinematograf Oświatowy; subsydjowano wydawnictwa Teatr Popularny; powołano do życia Miejską Galerję Sztuki; otaczano szczególną opieką Teatr Miejski.

W stadium organizacji znajdują się sprawy:

zwiększenia opieki nad wychowaniem przedszkolnym; zorganizowania jednorocznego kursu śpiewu dla nauczycieli szkół powszechnych; otwarcia dwóch nowych wypożyczalni książek dla dzieci i młodzieży; otwarcia czytelni dla dorosłych i t. p.

Na przyszłość zamierza Wydział:

zorganizować miejską sieć ochron - przedszkoli; otworzyć piątą pracownię przyrodniczą, 2 nowe wypożyczalnie książek, czytelnię pism, poradnię zawodową dla młodzieży, Muzeum Pedagogiczne; wznowić działalność Uniwersytetu Powszechnego, wreszcie rozszerzyć akcję budowy gmachów szkolnych.

W sierpniu r. b. zostaną wykończone i oddane do użytku szkolnego dwa budujące się gmachy szkolne (na 26 i na 13 oddziałów); do jesieni wykończone będą w surowym stanie, t. j. nakryte dachem, dalsze 2 budynki szkolne (na 28 i na 26 izb szkolnych); rozpoczęta zostanie budowa 3-ch gmachów.

Oświata
i kultura.

Opieka
Społeczna.

Wydatki Wydziału Op. Społ., wzrosły w stosunku do r. ub. o 1,8% przez otwarcie nowych warsztatów w Miejskich Domach Wychowawczych oraz przez powiększenie znaczne ilości tanich obiadów, wydawanych bezrobotnym.

Działalność Wydziału polegała w dziale opieki otwartej: na wydawaniu tanich obiadów dla dzieci i inteligencji oraz dla bezrobotnych, mleka dla karmiących matek i niemowląt, udzielaniu porad prawnych przez specjalnie zorganizowany w tym celu Dział Porad Prawnych.

W dziale opieki zamkniętej: powołano do życia Kuratora Miejskich Domów Wychowawczych, Komisję Opieki nad Dzieckiem, Komisję Gospodarczą; zorganizowano warsztat rymarski dla Wychowawców Miejskiego Domu Wychowawczego dla Młodzieży; ustalono dla wszystkich Miejskich Domów Wychowawczych zasadniczą metodę wychowawczą, wśród starszych wychowawców wprowadzono samorząd, zorganizowano w tych domach biblioteki i czytelnie pism, unormowano posiłki dla dzieci i personelu, jak również warunki pracy i płacy wychowawców praktykujących w warsztatach prywatnych i miejskich, zaopatrzone wreszcie Miejskie Domy Wychowawcze w 3 pełne zmiany bielizny i 2 zmiany odzieży i obuwia.

Podjął także Wydział walkę z żebractwem przez umieszczanie żebrzących dzieci w Miejskim Pogotowiu Opiekuńczym dla Dzieci; zorganizowano zbiornię dla starców oraz zwrócono się do Chrześc. T-wa Dobroczynności o oddanie miastu Domu Starców i Kalek.

Pozatem zaprojektowano budowę gmachów dla Miejskich Domów Wychowawczych i wszczęto starania o nabycie placu w Rabce pod budowę sanatorium dla dzieci.

Pracami Wydziału przewidywanymi na najbliższy okres byłyby: przystąpienie do budowy gmachów Miejskich Domów Wychowawczych, kontynuowanie walki z żebractwem (zorganizowanie domów pracy), urządzenie wzorowych Domów Noclegowych, uruchomienie Miejskiego Domu dla Starców i Kalek, zorganizowanie poradni i rozdawnictwa mleka dla matek karmiących i niemowląt, stałej pomocy dla bezrobotnych, internatu dla dziewcząt upadłych, rozpoczęcie walki z alkoholizmem oraz opieki nad więźniami po odbyciu kary.

Budo-
wnictwo.

Budżet Wydziału Budownictwa na rok 1924 stanowi 18,8% budżetu zwyczajnego i 70,7% budżetu nadzwyczajnego, a mieści w swych ramach zamierzone (i częściowo już wykonane) inwestycje miejskie, jak: budowa gmachów szkolnych, łaźni ludowej, rozszerzenie budynku Magistratu, brukowanie i przebrukowanie całego szeregu ulic, prace przygotowawcze dla realizacji planu kanalizacyjno-wodociągowego i wiele innych.

Na organizację Wydziału Budownictwa składają się Oddziały: Zabudowy Miasta, Budownictwa, Mechaniczno-Instalacyjny, Pomiarów i Brukarski.

Oddział pierwszy, t. j. Zabudowy Miasta w pracach swoich napotyka na olbrzymie trudności, gdyż 1-o miasto nie posiada dotąd pomiarów, a więc podstawy do opracowania planów regulacyjnych; 2-o szczupłe środki finansowe nie pozwalają na prowadzenie racjonalnej polityki gruntowej, t. j. nabywanie placów dla zrealizowania zamierzeń w kierunku: przedłużenia ulic, zakładania placów publicznych, zieleńców, kolonji mieszkalnych i t. p.

W dziale komunikacji opracował Oddział Zabudowy szereg projektów z dziedziny zagadnień komunikacji kolejowej i wodnej. Projekty te stanowią cenny materiał przy opracowaniu planu rozbudowy węzła łódzkiego i jako takie przedstawione były w roku 1923 na konferencji ministerjalnej, która uznała za konieczne stworzenie specjalnego biura dla opracowania projektu rozbudowy tego węzła.

Plan strefowego podziału miasta na dzielnice przemysłowe i mieszkalne jest jednym z najważniejszych zadań Oddziału Zabudowy. Projekt takiego podziału już opracowano i wkrótce będzie on przedstawiony specjalnej komisji fachowej, celem wprowadzenia tego projektu w życie.

Opracowuje również Oddział plan drogowy oraz prowadzi prace specjalne, jak: projekt regulacji i ukształtowania placu Hallera, rozmieszczenia szpitala miejskiego, politechniki, I-szy projekt dzielnicy mieszkalnej, uzupełnianie planów sytuacyjnych bloków i ulic, sporządzanie szeregu tablic i wykresów statystycznych, dotyczących rozwoju życia kulturalnego, ruchu budowlanego i t. p.

Oddział Budownictwa za pośrednictwem swych agend, t. j. biura technicznego, warsztatów miejskich, składu głównego i cegielni wykonuje polecenia na roboty budowlane i dostawy materiałów dla poszczególnych wydziałów Magistratu. Ogółem wykonano w czasie od 1/VIII — 1923 roku do 1/VI — 1924 roku 1,334 zamówienia.

Oddział Mechaniczno-Instalacyjny prowadzi roboty remontowe i instalacyjne w szpitalach, szkołach i innych budynkach zajętych przez Zarząd Miasta.

Oddział Pomiarów zmierzył w sezonie letnim 1923 roku 889 ha, zaś przez 1,5 miesiąca bieżącego sezonu pomiarowego — 152 ha. Dalsze roboty prowadzić będzie Oddział w dzielnicach miejskich, przyłączonych w r. 1915, których planów miasto nie posiada.

Oddział brukarski prowadzi intensywną pracę przy przebrukowaniu i naprawach ulic. Oddział zajmuje główną pozycję w budżecie Wydziału Budownictwa, a mianowicie: z wydatków zwyczajnych Wydziału w sumie 1,574,001 zł. pozycja Oddziału brukarskiego stanowi 1,034,343 zł.

Zdrowot-
ność.

Wydział Zdrowotności Publicznej działalność swoją prowadzi w 2-ch kierunkach: podniesienia stanu sanitarnego miasta i zapewnienia opieki lekarskiej chorym wszelkiego rodzaju. W pierwszym kierunku Wydział wykonuje swą działalność przez lekarzy sanitarnych (1 lekarz na każde 2 komisariaty), mających do pomocy zorganizowane biura. W kierunku drugim, wobec warunków wytworzonych przez wojnę, zmuszone jest miasto podejmować szeroką akcję leczniczą wśród ubogiej ludności, głównie w walce z gruźlicą.

W dziedzinie Szpitalnictwa dąży Zarząd Miejski do budowy w najbliższym czasie miejskiego powszechnego szpitala na 2,250 łóżek (1 łóżko przypadałoby na 200 mieszkańców); w dziedzinie sanitarno-weterynaryjnej—do budowy zakładu utylizacyjno-sterylizacyjnego dla niszczenia padliny.

Dążyć musi Zarząd do zabezpieczenia miastu gruntów na potrzeby mających powstać gmachów publicznych na pomieszczenie różnych instytucji Wydziału Zdrowotności Publicznej.

Działalność
Gospodarcza
Magistru.

Wydział Gospodarczy, oprócz spraw administracyjnych związanych z użytkowaniem i eksploatacją lokali miejskich, prowadzi intensywną politykę inwestycyjną zwłaszcza w Oddziale Plantacji Miejskich. Dąży Wydział nie tylko do uporządkowania i upiększenia parków, ale również do zakładania szeregu instytucji i przedsiębiorstw dochodowych, jak: cukiernie, mleczarnie, kioski i t. p.

Z zamierzeń Wydziału w dziale oczyszczania miasta zasługuje na uwagę projekt scentralizowania przez Wydział oczyszczania części miasta.

Urząd Sta-
nu Cyw.

W pierwszych latach powojennych Urząd Stanu Cywilnego walczył z deficytem, jednak już w roku bieżącym osiągnął równowagę budżetową. Zachodzi mimo to konieczność podwyższenia opłat o 20%, celem stworzenia rezerwy dla pokrycia niedoboru podczas słabych co do frekwencji miesięcy letnich.

Statystyka.

Wydział Statystyczny Magistratu obejmuje sferą swych prac wszystkie dziedziny życia miasta. W okresie sprawozdawczym podjął Wydział i wprowadził, jako stały dział pracy, badania z dziedziny stanu zatrudnienia w przemyśle łódzkim oraz rozbudował statystykę gruźlicy i alkoholizmu. Wyniki tych prac spotkały się z szerokim zainteresowaniem i uznaniem sfer gospodarczych i naukowych w kraju, jak również w międzynarodowym biurze do walki z alkoholizmem w Lozannie.

Opracował także Wydział szczegółową statystykę personelu miejskiego.

Z działalności wydawniczej Wydziału podkreślić należy wydanie pierwszej systematycznej publikacji statystycznej p. t. „Rocznik Statystyczny m. Łodzi za rok 1922”, zawierający wyniki prac Wydziału z wszelkich gałęzi badań.

Urząd Mieszkaniowy znajduje się w stadium likwidacji.

Sprawy mie-
szkaniowe.

W okresie sprawozdawczym odbyło 17 posiedzeń Delegacji Wydziału Przedsiębiorstw Miejskich, 18—Rady Nadzorczej Gazowni Miejskiej i 26—komisyjnych.

Przedsię-
biorstwa
miejskie.

Na posiedzeniach tych omawiano sprawy związane z prowadzeniem i rozbudową elektrowni, gazowni, tramwajów, rzeźni, targowisk i t. p. przedsiębiorstw miejskich, opracowano projekt statutu Spółki Akcyjnej Kolei Elektrycznej Łódzkiej.

W sprawie kanalizacji i wodociągów prowadzone są pertraktacje z przedstawicielami kapitałów zagranicznych i krajowych w celu sfinansowania tej akcji.

W omawianym okresie Wydział Handlowy rozwinął szeroką akcję opłatową i żywnościową dla zaopatrzenia szkół i instytucji miejskich, jak również poczynił znaczne zakupy środków żywności dla odsprzedaży masom pracującym. Ceny na artykuły spożywcze oznaczane są od 5—15% niższe od cen rynkowych.

Działalność
handlowa
Magistratu.

Na przyszłość zamierza Wydział rozszerzenie działu sprzedaży hurtowej.

Sprawy sanitarne i higiena.

Na wniosek Magistratu Rada M. wyraziła swą zgodę na przyjęcie wszystkich warunków i zobowiązań, zastrzeżonych przez Generalną Dyрекcję Zdrowia, w sprawie przekazania miastu Białemustokowi łaźni, znajdującej się na Etapie Urzędu Emigracyjnego w Białymstoku.

Białystok

— Na wniosek lekarza powiatowego uchwaliła Rada M. na posiedzeniu w d. 15/V r. b. przydzielić place dla urządzenia ogródków higienicznych dla dzieci.

Bydgoszcz.

Rada M. poleciła Magistratowi zająć się pokryciem domu kąpielowego dachem, celem jaknajszybszego uruchomienia łaźni, do której część instalacji natryskowej otrzymano z Generalnej Dyrekcji Zdrowia Publ.

Lubartów.

Łódzkiemu Oddziałowi Polskiego Czerwonego Krzyża postanowiła Rada M. oddać bezpłatnie 3 morgi gruntu z placu miejskiego pod budowę gmachu dla gruźliczych, z warunkiem rozpoczęcia budowy w ciągu roku bieżącego i ukończenia w ciągu 5 lat.

Łódź.

— Na pos. w dn. 3/IV r. b. Rada M. postanowiła przyjąć na rzecz gminy darowiznę Towarzystwa Pomocy Lekarskiej w Łodzi, a mianowicie: nieruchomość położoną przy ul. Gdańskiej, wszystkie legaty a między innymi legat rb. 1000, zabezpieczony na hipotecę, oraz ruchomości z wszelkimi aktywami i pasywami rzeczzonego towarzystwa, a to w celu dalszego prowadzenia tej instytucji, mającej za zadanie udzielanie pomocy lekarskiej w nagłych nieszczęśliwych wypadkach w obrębie gminy m. Łodzi.

— Z dniem 1 maja postanowił Magistrat otworzyć na okres 5 miesięcy letnich sanatorium dla dzieci gruźliczych w Chojnach.

— Na posiedz. Wydz. Zdrowotności Publ. w dn. 14/IV r. b. uchwalono zwrócić się do Magistratu z wnioskiem o otwarcie specjalnego ambulatorium miejskiego dla chorób zewnętrznych.

— W roku bieżącym Wydział Opieki Społecznej będzie wysyłał chore dzieci do uzdrowisk w Busku i Rabce. W Busku Wydział Opieki Społecznej dysponuje w kolonji im. D-ra Brudzińskiego 10-ciu miejscami w ciągu 5 miesięcy. Kolonja w Rabce będzie prowadzona w ciągu 4 sezonów po 40 miejsc w każdym; z tego 20 miejsc w kolonji Wydział Opieki Społecznej oddał do dyspozycji Kasy Chorych. Do powyższych uzdrowisk wysyłane są dzieci na zasadzie kwalifikacji, wydawanych przez Sekcję do walki z gruźlicą, przyczem pierwszeństwo mają wychowanki Miejskich Domów Wychowawczych.

— W celu zorganizowania walki ze ślepotą w szkołach powszechnych odbyła się w początkach maja r. b. konferencja w lokalu Wydziału Oświaty i Kultury, z udziałem prezesa Sekcji do walki z jaglicą oraz inspektora Szkolnego. Uczestnicy konferencji przyszli do wniosku, że do akcji tej należy powołać przy Wydziale Zdrowotności Publicznej specjalną komisję, w której skład powinien wchodzić delegat Wydziału Oświaty i Kultury. W sprawie szkół dla jaglicznych postanowiono: 1) wysyłać do szkół dla jaglicznych tylko te dzieci, które mogą zarazić swoje otoczenie w szkole normalnej; 2) dzieci z jaglicą trudną do wyleczenia zwalniać zupełnie ze szkół; 3) zwrócić się do Sekcji walki z jaglicą, aby dokonała przeglądu dziatwy, znajdującej się w szkołach jaglicznych, celem przeprowadzenia ewentualnych zmian systemu leczenia; 4) ze względu na nieodpowiednie warunki higieniczne lokalu zamknąć szkołę № 3.

— Uchwalono na pos. R. M. w dn. 28/V r. b. wezwać Magistrat do jaknajrychlejszego uruchomienia jednego baraku dla chorych gruźliczych w szpitalu miejskim w Radogoszczu, jak również do szybkiego opracowania planu powiększenia ilości łóżek szpitalnych w Łodzi.

Sasnowiec,

W celu uporządkowania miasta pod względem sanitarnym i bezpie-

czeństwa, Magistrat uchwalił na posiedz. w dn. 11 kwietnia r. b. wezwać wszystkich właścicieli nieruchomości do:

- 1) natychmiastowego uporządkowania posesji pod względem sanitarnym;
- 2) oczyszczenia fasad domów;
- 3) doprowadzenia balkonów, gzymsów, attyk i ornamentów do stanu bezpieczeństwa;

4) uporządkowania chodników,
w dniu zaś 1-go maja r. b. przystąpić do rewizji przez władze miejskie stanu sanitarno-budowlanego posesji.

— Na pos. w dn. 5 maja uchwalił Magistrat, wobec pojawienia się wśród dzieci szkoły powszechnej choroby oczu — jaglicy, przeprowadzić systematyczne leczenie chorych dzieci do czasu zupełnego wyleczenia, a wydatek na miesięczne wynagrodzenie lekarza i felczera oraz koszty lekarstw pokryć z kredytu na walkę z chorobami zakaźnymi.

— Magistrat na pos. 26 maja r. b. upoważnił Prezydium do prowadzenia pertraktacji z Modrzejowskimi Zakładami Górniczo-Hutniczymi w sprawie nabycia nieruchomości szpitalnej na Pekinie. Projektowano nabyć tę nieruchomość dla potrzeb szpitalnictwa miast Zagłębia, które w tym celu winny zawrzeć Spółkę lub też stworzyć Związek Specjalny.

— Rada M. na pos. w dn. 15/V r. b. postanowiła wypłacić Kolonji Leczniczej Dziecięcej im. Dr. Med. J. Brudzińskiego w Busku zł. 5.000, tytułem dalszego udziału na budowę sanatorium dla dzieci.

Opieka Społeczna.

Rada M. na posiedzeniu w dn. 31 marca r. b. przyjęła wniosek Magistratu następującej treści:

„Wobec krytycznej sytuacji na rynku pracy, tak w Będzinie, jak i w przyległych miastach i wobec masowego zwalniania robotników przez przemysł, Rada m. Będzina postanawia dla zatrudnienia bezrobotnych przy robotach miejskich i częściowego pokrycia kosztów tych robót zaciągnąć u Skarbu Państwa Polskiego pożyczkę w wysokości 100.000 zł., na warunkach, jakie Rząd dla pożyczki tej przepisze”.

Rada M. na posiedzeniu w dn. 23 maja r. b. uchwaliła w celu przyjsia z pomocą bezrobotnym, których liczba w/g wykazu Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy w Białymstoku dosięgła 8.477 na ogólną liczbę 10.000 robotników — wystąpić do Minist. Pracy i Opieki Społecznej o udzielenie miastu pożyczki w wysokości 300.000 złotych, zaciąganych częściowo w miarę potrzeby, celem przyjsia bezrobotnym z niezwłoczną pomocą,

Będzin.

Białystok.

czy to w formie natychmiastowego rozpoczęcia robót użyteczności publicznej, czy też przez zakup artykułów pierwszej potrzeby na uruchomienie kuchni dla bezrobotnych.

Częstochowa.

(Pos. R. M. 31/V — 24 r.). Celem przyścia z pomocą bezrobotnym Rada M. uchwaliła przystąpić do robót publicznych przy obwałowaniu rzek Warty i Kucelinki, w Parku na Zawodziu, przy zakładaniu zagonków dla dzieci i przy brukach.

W tym celu postanowiono zaciągnąć od Rządu pożyczkę w sumie 60,000 złotych.

Lublin.

Na pos. Rady M. w dn. 1/IV r. b. uchwalono wypłacić Warszawskiemu Komitetowi Ratunkowemu 1¹/₂ miljarda mk. tytułem subwencji na prowadzenie akcji ratowniczej z powodu wylewu Wisły.

Łódź.

— Rada M. na pos. w dn. 3/IV r. b. postanowiła przyznać Magistratowi dalsze 65 miljardów mk. na prowadzenie w m. kwietniu akcji pomocy bezrobotnym. Suma 25 miljardów przydzielona została Wydziałowi Opieki Społ. na zwiększenie ilości obiadów wydawanych bezpłatnie w tanich kuchniach miejskich, 40 miljardów zaś Wydziałom Gospodarczemu i Budownictwa na prowadzenie robót publicznych (kopanie stawu w parku miejskim im. ks. J. Poniatowskiego i regulację rzeki Jasienia).

— W ciągu m. marca Magistrat zatrudniał 4.125 bezrobotnych, przy oczyszczaniu ulic ze śniegu, przy robotach ziemnych. Siłami temi rozpoczęto również roboty niwelacyjne w Miejskim Zakładzie Hodowlanym.

— Na pos. w dniu 10/IV r. b. Rada M. jednomyślnie postanowiła wyrazić cześć poległym 3 strażakom, którzy zginęli w dn. 9 b. m. przy pożarze fabryki Augersteina, przyjąć udział w pogrzebie, wyasygnować 25 miljardów mk. na zabezpieczenie bytu pozostałym rodzinom, wzgl. na fundusz ubezpieczeniowy dla Straży; kwotę tę przekazać Zarządowi Łódzkiej Straży Ogniowej Ochotniczej, który łącznie z dokooptowanymi osobami z pośród członków Rady Miejskiej zajmie się losem pozostałych rodzin.

— Delegacja Wydziału Opieki Społecznej uchwaliła, do czasu zorganizowania schroniska dla osób żebrzących, rozpocząć walkę z żebractwem za pomocą wydawania potrzebującym zapomóg żywnościowych i pieniężnych. Do akcji tej mają być zaproszone sfery przemysłowo-handlowe. Zostanie też wydana specjalna odezwa do społeczeństwa, nawołująca do nieudzielania żebrakom datków pieniężnych. Pozatem uchwalono odbyć z przedstawicielem Komisarjatu Rządu konferencję w sprawie stosowania przez organy policyjne represyj przeciwko żebrakom oraz przeprowadzenia rejestracji żebraków, uprawiających swój proceder w Łodzi.

Na pos. Rady M. w dn. 10/VI r. b. wybrano delegację do Min. Pracy i Op. Społ. celem przedstawienia grozy sytuacji mas. robotniczych w Radomiu w związku z panującym bezrobociem.

Radom.

Na skutek starań poczynionych przez Magistrat, miasto otrzymało od Min. Pracy i Op. Społ. 33.000 zł. pożyczki na roboty inwestycyjne, celem wszczęcia akcji pomocy dla bezrobotnych.

Sosnowiec.

Na pos. Mag. w dn. 14/V r. b. uchwalono upoważnić Prezydenta Miasta do proponowania Chrześcijańskiemu T-wu Dobroczynności przejęcia zakładów wychowawczych T-wa przez miasto.

Rada M. na pos. 10/IV r. b. postanowiła przychylić się do projektu Wydz. Pow. Sejmiku Będzińskiego i Magistratu m. Sosnowca uruchomienia w powiecie będzińskim zakładu wychowawczo - poprawczego dla moralnie zaniedbanej młodzieży.

Na pos. Rady M. w dn. 12 maja r. b. uchwalono zaciągnięcie 50.000 zł pożyczki rządowej na wykonanie robót, celem zatrudnienia bezrobotnych

Toruń.

Magistrat uchwalił zorganizować patronat prawny przy Magistracie dla nieemożliwej ludności miasta. Minimalne opłaty za udzielanie pomocy prawnej osobom zakwalifikowanym przez Magistrat będą określone w specjalnej umowie z kancelarją aplikantów adwokackich, którzy objęli kierownictwo patronatu.

Zgierz.

Na prowadzenie robót publicznych, w celu choć częściowego dania pracy bezrobotnym, postanowiła Rada M. zaciągnąć pożyczkę u Rządu w sumie zł. 100.000. W razie otrzymania pożyczki projektuje się następujące roboty:

1) oczyszczenie koryta rzeki Bzury — praca dla	20 osób
2) ułożenie chodnika przy ul. Łęczyckiej	25 „
3) brukowanie ulic	10 „
4) wyrób płyt	20 „
5) ułożenie chodników	20 „

Razem praca dla 95 osób

Rozbudowa miast i kwestja mieszkaniowa.

Magistrat na pos. 30/IV r. b. uchwalił sprzedać tereny na budowę will, pod warunkiem, że nabywca obowiązany jest w ciągu 2-ch lat dom mieszkalny pobrać.

Bydgoszcz.

Uchwalono również odstąpić bezpłatnie teren fabryce konserw, pod warunkiem pobudowania fabryki i własnej rzeźni w ciągu 2-ch lat. Z chwilą

otwarcia rzeźni zobowiązana jest fabryka opłacać $\frac{1}{3}$ taryfy ubojowej na przeciąg pierwszych 5 lat, w następnych 5 latach — $\frac{1}{2}$ taryfy i po upływie 10 lat — stale $\frac{1}{3}$ taryfy.

Kraków.

W m. kwietniu i maju r. b. wydano konsensów budowlanych:

- a) na budowę domów mieszkalnych — 9.
- b) na nadbudowę pięter na domach mieszk. względnie budowę oficyn — 16.
- c) inne budowy i przebudowy — 39.

Krasnystaw.

W dniu 8 marca r. b. odbyła się w Krasnymstawie uroczystość poświęcenia nowoodbudowanego ratusza miejskiego, oraz uroczyste posiedzenie Rady Miasta, która powzięła jednomyślnie następujące uchwały:

a) „Rada Miejska dla upamiętnienia nowoodbudowanego ratusza, oraz dając jednocześnie wyraz konieczności sanacji Skarbu Państwa, postanawia zakupić 25 akcji Banku Polskiego”;

b) Rada Miejska m. Krasnegostawu w uroczystość poświęcenia odbudowanego ratusza, uznając doniosłą opiekę Pana Wojewody dla naszego miasta, składa wyrazy głębokiej wdzięczności, tusząc niepłonną nadzieję o jego przychylności na przyszłość dla sprawy odbudowy ruin grodu Krasnostawu, który byłby siedliskiem krzewienia odrodzonej kultury polskiej — uchwałę tę Rada Miejska wysłała w formie depeszy na ręce Wojewody Lubelskiego, p. St. Moskalewskiego.

Końskie.

Rada M. w dn. 16/IV r. b. postanowiła przystąpić do wykończenia rozpoczętej budowy domu miejskiego, ponieważ Wydział Powiatowy, któremu proponował Magistrat wykończenie domu i przyjęcie w dzierżawę wraz z 2 morgami pola, przeznaczając budynek ten na przytułek Powiatowy dla starców, ani też Dyrekcja Państw. Gimn., której proponowano dokończenie budowy i przyjęcie dzierżawy domu na mieszkania dla Dyrektora i Nauczycieli, na propozycję nie zareagowali.

Lublin.

Zatwierdzono w II kwartale r. b. planów na budowę domów mieszkalnych — 3, na nadbudowę pięter — 3, oraz na inne budowle i przebudowy — 8.

Łódź.

Na pos. Rady M. w dn. 3/IV r. b. postanowiono zezwolić w drodze wyjątku w r. 1924 na budowę nowych wzgl. nadbudowę istniejących domów frontowych, których projektowana wysokość przekracza szerokość ulicy, przy której są one położone, z tem, że wysokość domu nie może przekraczać półtora raza wziętej szerokości ulicy oraz że wzniesione domy, wzgl. nadbudowane części, przeznaczone zostaną całkowicie na cele mieszkalne.

— Dążąc do ułatwienia i uproszczenia przebiegu udzielania koncesyj budowlanych, które często są przewlekane z powodu nienależycie ustalonych zadań zabudowy, Delegacja Wydziału Budownictwa postanowiła powołać do życia Komisję techniczną złożoną z fachowców — inżynierów i architektów dla rozpatrywania wszystkich spraw, dotyczących zabudowy miasta.

Rada M. w d. 15/V r. b. udzieliła zezwolenia na wybudowanie domu mieszkalnego drewnianego przy ulicy Błonie.

Płock.

W m. kwietniu r. b. wybudowano nowych mieszkań 2, ubikacji mieszkaniowych 5, lokali handlowych i przemysłowych 46. Wniosków budowlanych wpłynęło 64, zezwoleń udzielono 49.

Poznań.

W II kwartale r. b. Magistrat zatwierdził 13 planów budowy, w tem 3 na domy mieszkalne, 6 na nadbudowę pięter i budowę oficyn, oraz 4 na inne budowle i przebudowy.

Sosnowiec.

W m. styczniu r. b. znajdowało się budynków w budowie:

nowe budowle	462	lokali mieszk.	1781,	izb mieszk.	5865
przebudowy	64	„	„	54	„
nadbudowy	113	„	„	278	„
razem	639	lokali mieszk.	2113	izb mieszk.	6997

Warszawa.

— oprócz robót budowlanych prowadzonych przez Warszawską Dyr. Kolei Państwowych.

W m. lutym r. b.:

nowe budowle	478,	lokali mieszk.	1802,	izb mieszk.	5929
przebudowy	66	„	„	58	„
nadbudowy	120	„	„	297	„
razem	644	lokali mieszk.	2157	izb mieszk.	7104

Inwestycje miejskie.

Na posiedzeniu w dn. 31/III Rada M. postanowiła przystąpić w charakterze członka założyciela Tow. Kolei Elektr. Zagłębia węglowego w Polsce i upoważnić p. Prezydenta m. Będzina do przyjęcia 750 sztuk akcji uprzywilejowanych na rzecz miasta i do występowania w imieniu miasta we wszystkich czynnościach zmierzających do uruchomienia tejże Spółki, jak również do przyjęcia udziału we władzach Spółki.

Będzin.

Bydgoszcz. Magistrat na pos. 23 kwietnia r. b. uchwalił przystąpić natychmiast do naprawy uszkodzonego przez powódź wybrzeża. Część kosztów postanowiono rozłożyć na zainteresowanych, korzystających z holowniczych mostków i wybrzeża.

— Na tymże posiedzeniu uchwalono uruchomić lombard miejski.

Końskie. W dn. 2/IV r. b. Rada M. uchwaliła podjąć pertraktacje u miarodajnych czynników rządowych w sprawie nabycia przez Magistrat rządowych budynków, znajdujących się na terenie m. Końskich, a mianowicie cerkwi i łaźni wraz z placami. Łaźnię projektuje Rada M. uruchomić, zaś budynek cerkwi przeznaczyć na rozbiórkę, celem użycia materiału na nowe budowle.

Lublin. W d. 12 maja odbyło się w Magistracie pierwsze posiedzenie Komitetu Organizacyjnego Sp. Akc. „Lubelska Elektrownia Okręgowa” z udziałem przedstawicieli miasta.

Po omówieniu szczegółów Statutu S-ki Akcyjnej uchwalono przystąpić niezwłocznie do opracowania szczegółowego wykonawczego projektu elektrowni, dążąc do rozpoczęcia robót jeszcze w bieżącym sezonie.

Następnie omawiano szczegółowo sprawę budowy w Lublinie tramwajów elektrycznych, która ma być dostosowana do budowy elektrowni, aby wkrótce po uruchomieniu tejże—możliwym było uruchomienie tramwajów.

Przybliżony termin uruchomienia elektrowni określono na wiosnę 1926 r.

Łódź. — Magistrat postanowił rozpocząć wstępne badania hydrogeologiczne terenów na północ od Łodzi, w szczególności zaś doliny rzeki Bzury. Badania te będą miały doniosłe znaczenie dla dalszego biegu prac kanalizacyjno-wodociągowych.

— Na pos. w dniu 2 maja r. b. Magistrat postanowił w jaknajkrótszym czasie urządzić targowisko na placu Dąbrowskiego, w celu zaspokojenia potrzeb mieszkańców tej dzielnicy, pozbawionych dotychczas placu targowego.

— W celu umożliwienia komunikacji pomiędzy Łodzią i Starem Rokicem a Łaskowicami, Magistrat postanowił przychylić się do podania mieszkańców przedmieścia Stare Rokicie i przystąpić do budowy mostu drewnianego na rzece Karolewce.

Sandomierz. Na zasadzie orzeczenia komisji, złożonej z Burmistrza Miasta, jego zastępcy i ławnika, która dokonała oględzin miasta w dn. 23 i 24 kwietnia r. b., stwierdzono konieczność przeprowadzenia w mieście następujących robót:

- 1) budowy nowej rzeźni miejskiej,
- 2) wykończenia wewnętrznego urządzenia zakładu kąpielowego,
- 3) przebudowania i reperacji studzien w mieście,
- 4) wykopania starych latarni miejskich,
- 5) przebrukowania i naprawy wszystkich ulic w mieście,
- 6) uregulowania i wybrukowania ulicy Podwale,
- 7) wykończenia domu w parku miejskim.

Powyższe roboty postanowiono wykonać pod osobistym kierunkiem burmistrza z budżetu na inwestycje miejskie.

Rada M. na pos. 10/IV r. b. uchwaliła nabyć od Skarbu Państwa na własność m. Sosnowca 2 nieruchomości pokordonowe, składające się z zabudowań mieszkalnych i gospodarczych.

— Na zasadzie porozumienia z pełnomocnikiem dóbr ks. Radziwiłła uzyskano prawo do korzystania z wytwarzanego przez Zarząd dóbr prądu elektrycznego celem oświetlenia miasta elektrycznością. Na pos. Rady M. w dn. 14/V r. b. uchwalono zawrzeć umowę z Zarządem Dóbr Staszowskich na dostarczanie prądu elektr. do lokali prywatnych w mieście.

— Umieszczone zostały chodniki w mieście, tak pobudowane jako też mające się pobudować z tem, że:

1) kosztu dotychczas wybudowanych chodników i wybudowanych w ciągu następnych lat pokrywają: miasto w wysokości — 25% kosztów budowy, adiacenci właśc. domów — w wysokości 75%.

2) kosztu budowy chodników rozłożone będą na adiacentów na lat 15 w ratach, które corocznie określi Wydział Budowlany.

— Na budowę w r. b. targowicy miejskiej wstawiono do budżetu Zł. 1.500.

Komunikacja.

Udzielono zezwolenia prywatnym przedsiębiorcom na uruchomienie od dn. 8 maja r. b. w mieście autobusów.

Na pos. Rady M. w dniu 17/IV r. b. uchwalono przejąć pod zarząd gminy odcinki dróg powiatowych, leżące na terytorjum m. Kołomyi, a to: Kołomyja—Obertyn, Kołomyja—Słobódka leśna i Kołomyja—Oskrzesińce—Kornicz.

Polityka aprowizacyjna.

(Pos. R. M. 3/IV — 24 r.). Powzięto uchwałę protestującą przeciwko zgłoszonemu w Sejmie wnioskowi o zniesienie ograniczeń wywozowych na zboże.

Łódź.

Rada M. w dn. 3 kwietnia r. b. postanowiła zaprotestować przeciwko wniesionemu do Sejmu wnioskowi o zniesienie ograniczeń wywozowych na zboże, uważa bowiem, że uchwalenie tego wniosku spowodziłoby wzrost drożyzny i godziłoby w interesy miast.

Sosnowiec

Na pos. R. M. w dn. 10/IV r. b. uchwalono przesłać na ręce P. Marszałka Sejmu i P. Prezesa Rady Ministrów kategoryczny protest przeciw zgłoszonemu w Sejmie wnioskowi o zniesienie ograniczeń wywozowych na zboże.

Rozszerzenie granic miast.

Brześć Kuj.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 10 marca r. b. zostały rozszerzone granice miasta Brześcia Kuj. przez włączenie do miasta następujących miejscowości: z gminy wiejskiej Falborz: osada młynarska „Topielec”, Cukrownia „Brześć Kujawski”, Osada „Bugaj” i kolonja „Nowo-Stary Brześć” wraz ze stacją kolejki „Brześć Kujawski”; z gminy wiejskiej Piaski: cegielnia i zakłady ceramiczne „Rumaki” i z gminy wiejskiej Wieniec—kolonja „Karaskowo”.

Różne.

Łódź.

Rada M. przyznała na rok bieżący subsydjum dla kasy im. Mianowskiego w wysokości 1 miljarde marek.

W maju r. b. odbyła się w Magistracie konferencja z posłami łódzkimi, poświęcona aktualnym sprawom gospodarki komunalnej, zwołana w celu nawiązania stałego kontaktu pomiędzy władzami miejskimi a pp. posłami i uzyskania za ich pośrednictwem poparcia dla spraw i projektów łódzkich na terenie sejmowym oraz w urzędach centralnych.

Omawiano między innymi sprawy: przeniesienia st. kolejowej Łódź — Fabryczna na polesie widzewskie, co miałooby dla miasta ogromne znaczenie zarówno pod względem ekonomicznym jak społecznym; rozbudowy miasta; kredytów na utrzymanie dróg państwowych i wojewódzkich, przechodzących w granicach m. Łodzi; kredytów na budowę szkół powszechnych; podatków od gazu i elektryczności, od ładunków kolejowych, od spirytusu i wyrobów wódczanych, podatku inwestycyjnego na budowę szkół i domów wychowawczych; otwarcia w Łodzi wyższego zakładu naukowego i państwowych szkół średnich; realizacji ustawy z dn. 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej; nowelizacji ustawy elektrycznej z dn. 21 marca 1922 r. w kierunku rozszerzania uprawnień samorządowych; przyspieszenia udzielenia koncesji na budowę kolejki Łódź-Tomaszów; nadmiernego obciążenia finansów miejskich w związku z nową Ustawą o ochronie lokatorów; wreszcie — boisk sportowych w ilości, odpowiadającej potrzebom ludności miejscowej.

Komisja opieki nad plantacjami projektuje urządzenie w Łodzi stałej wystawy przemysłowej.

Rada M. w dn. 17/IV r. b. upoważniła Magistrat do zapisania się na członka rzeczywistego Ligi Obrony Powietrznej Państwa. Płock.

Ś. p. Jan Kanty Federowicz.

Dnia 13-go lipca b. r. zmarł w Krakowie Prezydent Miasta Krakowa ś. p. Jan Kanty Federowicz, b. Prezes Zarządu Związku Miast Polskich, ostatnio Członek Zarządu Związku Miast Polskich.

Zmarły Prezydent urodził się w Krakowie w 1858 r.; w samorządzie miasta Krakowa pracował od r. 1894, wybrany w tym roku do rady miasta; w roku 1916 wybrany viceprezydentem, przechodzi kolejno na fotel prezydenta 1918 r. i godność tę sprawuje do ostatniej chwili swojego życia. W sprawach Związku Miast bierze udział prawie od chwili powstania Związku obrany do zarządu w r. 1918, od roku 1920 piastował godność viceprezesa zarządu, a po ustąpieniu prezesa p. Drzewieckiego z początkiem r. 1922 obrany prezesem zarządu prowadził sprawy Związku przez cały rok 1922 aż do końca swojej kadencji. Za czasów prezesury ś. p. Jana Kantego Federowicza przeszła bardzo ważna dla rozwoju miast ustawa o rozbudowie miast. Sprawy tej, był zmarły głównym i gorącym rzecznikiem i dzięki Jego wysiłkom miasta otrzymały tę tak ważną dla nich ustawę. Bronił równie gorliwie i obronił interesy miast w ustawie o reformie rolnej, czuwając nad tą sprawą do ostatniej chwili. Cześć Jego pamięci.

Pogrzeb ś. p. Prezydenta odbył się w Krakowie w dniu 15 lipca b. r. Związek Miast reprezentowali P. P. viceprezesi Związku: Dr. Chłamtacz, Ratajski i dyrektor biura Grotowski. Prezydjum Zarządu Związku złożyło w imieniu Związku wieniec na trumnie ś. p. zmarłego.

Przegląd czasopism krajowych.

„*Ekonomista*”—kwartalnik poświęcony nauce i potrzebom życia. Organ Tow. Ekonomistów i Statystyków Polskich w Warszawie; Tom I za kwartał I 1924 rok, zawiera w dziale artykułów:

- 1) Dziewulski St.: „Albert Thomas”.
- 2) Albert Thomas: „Międzynarodowa organizacja pracy”, przemówienie wygłoszone w dn. 22 lutego 1924 roku na uroczystej Akademii w Sali Rady Miejskiej w Warszawie.
- 3) W. Landau: „Metody i źródła statystyki płac”.
- 4) C. Walewska: „Warunki bytu i pracy służby domowej w Polsce”.
- 5) K. Siedlecki: „Drogi komunikacyjne pomiędzy Rosją a Europą Zachodnią”.

Dalej zawiera zeszyt kronikę Finansową w opracowaniu J. Piekalkiewicza; bogaty dział rozbiórów i sprawozdań; wiadomości i informacje z życia ekonomicznego; zestawienie przeciętnych cen zboża na giełdach zagranicznych; zestawienie kursów walut i niektórych akcji na giełdzie warszawskiej w I kwartale 1924 r.

Tom II za kwartał II — 1924 r. — dział artykułów:

- 1) Dziewulski St.: „Perspektywy naszego handlu zagranicznego”.
 - 2) Krzyżanowski A.: „Studjum ekonomiczne”. Odpowiedź na ankietę „*Ekonomisty*”.
 - 3) Kempner St. A.: „Przyczynki do teorii pieniędzy”.
 - 4) Gruber H.: „Rozwój polityki ubezpieczeniowej na tle stosunków międzynarodowych i państwowych”.
 - 5) Piekalkiewicz J.: „Sesja Międzynarodowego Instytutu Statystycznego w Brukseli”.
 - 6) Jastrzębski W. „Teoria produkcji” — (uwagi z powodu książki prof. Wł. Zawadzkiego).
- Dopełnia numer:
Kronika Przemysłowa — przez Z. Miducha. Kronika Społeczna — przez W. Landaua. Rozbiory i Sprawozdania. Wiadomości i informacje z życia

ekonomicznego. Odpowiedzi Redakcji. Przeciętne ceny zboża na giełdach zagranicznych. Ruch kursów, walut, listów zastawnych i akcji na Giełdzie Warszawskiej w II kwartale 1924 r.

„*Ruch Prawniczy i Ekonomiczny*” — organ wydziału prawno-ekonomicznego Uniw. Poznańsk.—zeszyt 2 za kwartał II 1924 r. zawiera:

A) Artykuły:

- 1) Babiński Leon: „Konwencje haskie prawa prywatnego i ich moc obowiązująca po wojnie”.
- 2) Horszowski Józef dr.: „Daniny komunalne na utrzymanie i budowę dróg publicznych”.

W artykule tym, opartym na tle ustawy drogowej i ustawy o tymcz. ureg. fin. kom., autor podkreśla różnicę między „specjalnymi opłatami drogowymi” a „specjalnymi dopłatami adjacentów” pobieranymi na koszt budowy i utrzymania dróg publicznych; omawia system i sposób pobierania opłat za używanie dróg publicznych, zamieszcza wreszcie wyciąg z dzieła inż. Nestorowicza „Sprawa drogowa w Polsce, porównujący źródła środków na utrzymanie i budowę dróg w następujących państwach: Francji, b. Galicji, Rosji i Polsce.

3) Chmielowski Kazimierz: „Zmiany kompetencji sądownictwa administracyjnego”.

B) Przegląd piśmiennictwa, obejmujący 2 działy: prawniczy i ekonomiczny.

C) Przegląd prawodawstwa.

D) „orzecznictwa.”

E) Kronika ekonomiczna.

W dziale tym m. in. p. M. Porowski w artykule p. t. „Gospodarka komunalna” omawia znaczenie ustawy o tymcz. ureg. fin. kom. dla powiat. zw. kom., gmin wiejskich i gmin miejskich, wykorzystanie przez miasta uprawnień podatkowych wynikające z tej ustawy, stan finansów miast w związku z wydaniem omawianej ustawy i waloryzacją podatków i opłat miejskich, dochody i wydatki miasta Warszawy, Lwowa i Krakowa w roku 1923; cytuje dalej autor uchwały Komisji Skarbowej Sejmu, wyrażające konieczność unormowania zasad gospodarki komunalnej, wreszcie omawia akcję oszczędnościową Warszawy i wyraża nadzieję, że za przykładem stolicy przystąpią i inne związki komunalne do uporządkowania swej gospodarki i wprowadzenia oszczędności.

F) Miscellanea.

„*Przegląd ubezpieczeniowy*” — kwartalnik poświęcony sprawom ubezpieczeniowym i ekonomicznym. Organ Związku Polskich Prywatnych Zakładów Ubezpieczeń.

Wyszedł z druku zeszyt za I kwartał r. b. o następującej treści:

1. Dane dotyczące pożarów w r. 1922. Biuro Centralne Zrzeszenia Towarzystw Ubezpieczeń od Ognia.
2. Metody pracy Amerykańskich Towarzystw Ubezpieczeń.
3. Pięćdziesięciolecie „Vesty”.
4. Henryk Barylski (notatka biograficzna).
5. Kronika Krajowa i Zagraniczna.
6. Bibliografia.

„Wiomości Statystyczne m. Poznania”, opracowane przez Urząd Statystyczny stoł. m. Poznania. Wydawnictwo miesięczne. Wyszło z druku 5 zeszytów za m. styczeń — maj r. b.

Pismo zawiera następujące działy:

- I. Naturalny ruch ludności.
- II. Zmiany miejsca zamieszkania.
- III. Stan zaludnienia.
- IV. Zdrowotność.
- V. Nieruchomości; stosunki mieszkaniowe.
- VI. Zamożność i ubóstwo.
- VII. Praca.
- VIII. Ceny; aprowizacja mięsna.
- IX. Varia.

W Zeszycie 3 za m. marzec 1924 r. znajdujemy zestawienie kwartalne za I kwartał r. b., z którego wynika, iż w stosunku do poprzedniego kwartału liczba małżeństw zmniejszyła się o 156, urodzeń żywych notowano o 121 więcej; zgonów o 137 więcej.

Zwiększyła się śmiertelność niemowląt oraz dzieci w 2 — 5 roku życia.

Choroby zakaźne spowodowały 280 zgonów (w kwart. poprz. 181), z czego 167 na gruźlicę; 67 na zapalenie płuc i t. d.

Przyrost naturalny w kwart. sprawozdawczym nieco słabszy. Ubytek naturalny u ludności niemieckiej—ewangelickiej i żydowskiej.

Ruch wędrowny słabszy. Nadwyżkę przyływu wykazują wszystkie wyznania, województwo poznańskie, b. dzielnice rosyjska i austriacka; nadwyżkę odpływu — zagranica, woj. pomorskie i śląskie.

Ogólny przyrost ludności w stosunku rocznym 2,79% (przyrost naturalny 1,25%).

Wzrost cen w styczniu wielki, od lutego prawie ustał. Wodostan Warty w końcu marca gwałtownie wzrastający. Ruch przyjezdnym b. słaby.

„Miesięcznik Statystyczny m. Warszawy” — wydawnictwo miesięczne Magistratu m. st. Warszawy. Wyszły z druku 2 zeszyty — za mies. styczeń i luty r. b., zawierające następujące działy:

Przegląd ważniejszych dat statystycznych oraz uwagi ogólne.

Obszar, ludność, budowie.

I. Meteorologia.

II. Ruch ludności.

III. Zdrowotność.

IV. Apropowizacja, ceny.

V. Giełda pieniężna.

VI. Praca.

VII. Pożary.

VIII. Ruch budowlany, (streszczenie danych patrz Kronika — Rozbudowa miast i kwestja mieszkaniowa. Przyp. Redakcji).

Dodatek.

W dziale „dodatek” znajdujemy w zesz. № 1 za m. styczeń r. b., p. t. „Szkolnictwo powszechne m. Warszawy w r. szk. 1923/4”, tablice, obrazujące stan szkolnictwa w dniu 15 października 1923 r. Jak wynika z tych tablic, liczba szkół w porównaniu z poprzednim rokiem wzrosła o 15, przy czym rozwój szkolnictwa ilustruje wzrost liczby szkół wieloklasowych: w r. ub. było np. szkół 6-klasowych — 26, w r. b. — 44, 7-io klasowych w r. ub. — 43, w r. b. — 60. Liczba dzieci w tych szkołach w r. b. zwiększyła się niewiele, wynosiła bowiem w r. b. 69.975, gdy w r. ub. 69.243. Był to wynik zarządzenia o usunięciu dzieci nieodpowiednich wiekiem dla danej klasy. Wzrost szkół dokonał się dzięki zmniejszeniu przeludnienia oddziałów: w r. b. przeciętna dzieci na oddział wynosiła 42,9 — w r. ub. 44,6.

Charakterystycznym jest wzrost w r. b. liczby dzieci wyznania mojżeszowego, która wzrosła w porównaniu z r. ub. o 1,2%, w porównaniu zaś z r. szk. 1921/2 — o 4,4%. Dotyczy to jednak wyłącznie dziewcząt, gdyż liczba chłopców w r. b. nie tylko nie wzrosła, ale spadła o 88 dzieci.

Zeszyt № 2 za m. luty r. b. przynosi sprawozdanie o wpływach z podatków miejskich w r. 1923, z którego wynika, iż miasto pobierało 21 podatków: 18 własnych i 3 dodatki do podatków państwowych.

Z podatków tych na ogólną sumę dochodów budżetowych w wysokości 1.647.717.024 tys. mk. wpływy z podatków (bez opłat) wyniosły 1.141.309.503 tys. mk., czyli 69,2%.

Procentowo daje nam pojęcie tablica, z której podajemy ogólne zestawienie, i tak:

	Wpływ roczny w tys. mkp.	%
1. Pod. od własności nieruchomości i na utrzym. zakł. dobroczynnych	16.084	0,00
2. „ od lokali	64.481.580	5,65
3. „ „ koni	387.540	0,03
4. „ „ psów	394.939	0,03
5. Specjalny pod. weterynaryjny od własc. zwie- rząt gospod. i użytkowych	5	0,00
6. Pod. od rowerów i samochodów	500.372	0,04
7. „ „ ekwipaży	71.261	0,01
8. Nadzwyczajna danina na budowę szkół miejskich	33.167.937	2,91
9. Dod. do skarbowego pod. stempl. przy zmia- nie tytułu własn. nieruch.	28.204.039	2,47
10. Pod. od obrotu i dod. do państw. zasadn. pod przemysł.	525.292.199	46,02
11. „ od widowisk, koncertów, zabaw i rozryw. (gier) w zakł. publ. i totaliz.	239.718.513	21,00
12. „ od alkoholu	187.520.450	16,43
13. „ „ piwa	2.480.179	0,22
14. „ „ gazu	435.836	0,04
15. „ „ elektryczności	14.279.413	1,25
16. „ „ ładunkowy	7.402.808	0,65
17. „ „ podnajmu mieszkań	12.391.054	1,09
18. „ „ biletów pasaż. na kolejkach.	553.883	0,05
19. „ przy ubezp. od ognia na rzecz Kasy Miej.	988.533	0,09
20. „ od spożycia	23.022.888	2,02
	1.141.309.513	100,00

„Szkoła Powszechna” — kwartalnik pedagogiczny, poświęcony sprawom wychowania i nauczania szkolnego oraz kształcenia nauczycieli, wydawany nakładem Ministerstwa W. R. i O. P.

Wyszedł z druku zeszyt I za 1924 rok, zawierający artykuły: I. Moszczeńskiej: „U źródeł wychowania obywatelskiego” i Z. Ziemińskiego: „Organizacja uczuć”.

W dziale p. t. „Dziennik Nauczyciela” szereg autorów wypowiada spostrzeżenia swoje i uwagi na temat wychowania i nauczania dzieci, a mianowicie:

Tadeusz Wolf: „Z życia polskiej szkoły na Górnym Śląsku”.

Stefan Orzeszkowski: „Kronika kolonji letniej”.

Al. Janowski: „Krajoznawstwo w szkole”.

Poza powyższymi działami znajdujemy jeszcze dział „Z literatury” omawiający wydawnictwa z dziedziny nauczania, oraz przegląd pism i wiadomości bieżące.

„Polska Oświata Pozaszkolna” — pismo poświęcone sprawom oświaty dorosłych, wydawane przez Związek Pol. Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Wyszły w roku bieżącym 2 zeszyty.

Zeszyt 1 rozpoczyna się komunikatem Redakcji, oznajmującym o podjęciu przez Związek Pol. Nauczycielstwa Szkół Powsz. wydawnictwa omawiającego sprawy Oświaty Pozaszkolnej, wobec likwidacji ze względów oszczędnościowych działalności Wydziału Oświaty Pozaszkolnej Min. W. R. i O. P. i w związku z tem zawieszenia czasopisma p. t. „Oświata Pozaszkolna”.

Dalej idą artykuły: D-ra Romana Dyboskiego: „Nauka a oświata pozaszkolna”; M. Jaworskiej: „O szkołę powszechną dla dorosłych”; E. N.: „Konferencja oświatowa”; H. Budzyńskiej: „Nauczanie języka polskiego na kursach dla dorosłych”.

Następują materiały sprawozdawcze. Z ruchu oświatowego w Polsce. Z ruchu oświatowego zagranicą. Przegląd literatury. Przegląd pism.

Na zeszyt 2-gi składają się artykuły:

D-ra K. Nitscha: „Stosunek nauki do oświaty pozaszkolnej”; dokończenie artykułu d-ra R. Dyboskiego: „Nauka a oświata pozaszkolna”; H. Orsza-Radlińskiej: „Ideały bibliotek powszechnych w Rosji”; d-ra Eust. Nowickiego: „Uniwersytet ludowy na wsi i zakres jego kulturalnego oddziaływania”; dr. Milkuszyówny: „Konferencje metodyczne nauczania matematyki na Kursach dla Dorosłych m. st. Warszawy”; H. Świtalskiej: „Rola bibliotek w pracy oświatowej”. Materiały sprawozdawcze. Z ruchu oświatowego w Polsce. Z ruchu oświatowego zagranicą. Przegląd literatury, przegląd pism.

KOMUNIKATY.

Zakład leczniczy dla dzieci gruźliczych w Zakopanem.

Stworzony przez Księżęcy Biskupi Komitet dla pomocy ofiarom dotkniętym klęskom wojny, Zakład dla dzieci gruźliczych w Zakopanem po zlikwidowaniu działalności Komitetu został przez Księcia Biskupa Krakowskiego darowany Zakładowi Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Zakład przeznaczony jest dla najbiedniejszych dzieci, za które opłacają instytucje społeczne, a więc wydziały opieki społecznej sejmikowe, gminne albo też Kasy Chorych.

Instytucje, które dzieci na kurację oddają — i to dzieci z gruźlicą zamkniętą, gruczołową, kostną a więc materiał lekarski, który jest jedynie do uratowania — opłacają taksę szpitalną III klasy, t. j. obecnie 2,25 zł. dziennie od jednego dziecka. Dzieci mają za to leczenie, ubranie z wyjątkiem obuwia i naukę w zakresie szkół powszechnych.

Zakład mieścił około 60 dzieci, po stwierdzeniu jednak przez Uniwersytet Jagielloński konieczności rozszerzenia Zakładu wobec ogromnego zapotrzebowania, z pomocą szeregu instytucji rozpoczęto przed półtora rokiem budowę z zamiarem doprowadzenia pod dach już w roku bieżącym małego skrzydła zakładu.

Ze względu na to, że środki Uniwersytetu Jagiellońskiego płyną właściwie wyłącznie od rządu i mogą być zużywane jedynie dla Klinik Uniwersyteckich i dla celów naukowych — praca, którą Uniwersytet przedsięwziął ma charakter wyłącznie społeczny, a Uniwersytet prowadzi ją właśnie jako społeczną akcję, chcąc doświadczenie lekarskie swoich sił użyć dla dobra chorych dzieci z całej Polski.

Bez poparcia instytucji, którym dobro dzieci leży na sercu, Uniwersytet nie zdoła doprowadzić do końca rozpoczętego dzieła, koszty bowiem budowy są bardzo znaczne i tylko wspólnymi siłami gmach będzie można postawić.

Koszt wybudowania Zakładu na 250 dzieci obliczony jest na sumę około 350.000 złotych. Licząc, że Uniwersytet swoimi wpływami postara się o 100.000 złotych, wypada na jedno łóżko zakładu zdobyć 1.000 złotych.

Udział ten wpłacać można ratami bądź miesięcznemi, bądź też 2-tygodniowemi.

Tym którzy udział złożą, Uniwersytet gwarantuje, że w Zakładzie, który powstanie, zostaje 1 miejsce zagwarantowane dla dzieci, które dana instytucja zechce wysłać, z uwzględnieniem oczywiście przepisów lekarskich co do kwalifikacji chorych dzieci. Nadto od chwili otwarcia łóżek w nowym Zakładzie będzie od kosztów utrzymania (które obecnie są unormowane według taksy szpitalnej) odtrącona część odpowiadająca kosztom mieszkania. Ci, którzy udział swój już wpłacili, mają obecnie także pierwszeństwo w umieszczeniu dzieci w już istniejącym Zakładzie.

Zarząd Związku Miast Polskich wzywa Zarządy Miast, w zakresie działania których leży opieka nad dziećmi, do poparcia akcji Uniwersytetu przez zagwarantowywanie łóżek dla dzieci swych obywateli.

Tradycja, jaką ma stary Jagielloński Uniwersytet i przeszłość dotychczasowa istniejącej już Instytucji w Zakopanem powinny stanowić gwarancję, że praca rozpoczęta dla dobra przyszłych pokoleń naszego kraju wyda jaknajlepsze owoce.

Poniżej zamieszczamy projekt umowy, którą Uniwersytet gotów jest zawrzeć z Zarządami Miast.

Wszelkie zgłoszenia należy kierować pod adresem: Kuratorjum Zakładów leczniczych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, ul. św. Jana 20, I p.

U M O W A

zawarta między Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie z jednej strony, Magistratem w z drugiej strony w sposób następujący:

I. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie jest na zasadzie kontraktu kupna i sprzedaży z daty Nowy Targ 31 października 1921 r. zainstabulowany na właściciela realności 1 wh. 4228 ks. kr. — gm. kat. Zakopane Sądu powiatowego Zakopane objętej i na gruntach tej realności buduje Zakład dla dzieci chorych na skrofulozę, gruźlicę kostną i gruczołową.

II. Magistrat w przyczynia się do tej budowy sumą Zł. w ten sposób, że przy podpisaniu tej umowy wypłaci sumę resztę w ratach następujących

III. Wzajemnie za tę sumę zastrzega sobie Magistrat w prawo pomieszczenia w Zakładzie dla dzieci swoich członków.

IV. Za dzieci umieszczone w Zakładzie Magistrat w

opłacać będzie od chwili pomieszczenia dzieci w nowym Zakładzie kwoty odpowiadające całkowitej taksie pobieranej za trzecią klasę w szpitalu krajowym w Krakowie z potrąceniem jednak 10% tytułem odsetek względnie ekwiwalentu za użytkowanie przez Zakład włożonego na jego budowę kapitału.

Kwota odpowiadająca 10% zniżki nie będzie ulegała zmianie bez względu na to, czy będzie odpowiadać stopie procentowej w stosunku do włożonego kapitału, gdyż w prawie żądania pomieszczenia jednego dziecka mieści się również wynagrodzenie za użytkowanie tego kapitału i to bez względu na to, czy i w jakiej mierze Magistrat w z prawa tego korzystać będzie.

Kuratorjum Zakładu zastrzega sobie prawo żądania dodatku drożyznianego do unormowanej wyżej opłaty w tym wypadku, gdyby różnica cen artykułów pierwszej potrzeby między Zakopanem a Krakowem była tak znaczną na niekorzyść Zakopanego, że odpowiednie żywienie chorych dzieci mogłoby na tem ucierpieć.

V. Desygnowanie dzieci przysługuje Magistratowi w

Co do warunków przyjmowania i wydalania dzieci, porządku domowego i t. p. obowiązywać będzie jedynie tylko regulamin Zakładu i zarządzenia Kuratorjum, względnie innych władz przełożonych Zakładu i w tym kierunku nie przysługuje Magistratowi żadna ingerencja. Magistrat ma jednak prawo przez delegata swego wrazie skarg, skontrolować sprawę żywienia dzieci i uwagi swe zakomunikować Kuratorjum Zakładu Leczniczego.

VI. Przed upływem lat dwudziestu od daty tej umowy nie przysługuje żadnej stronie prawo rozwiązania tego stosunku prawnego. Dopiero po upływie tego czasokresu wolno jednej lub drugiej stronie stosunek ten rozwiązać za poprzednim dwuletnim wypowiedzeniem. Po rozwiązaniu wskutek takiego wypowiedzenia z którejkolwiek strony, spłaci Uniwersytet Jagielloński w Krakowie Magistratowi w cały kapitał odpowiadający wartości Złotych polskich w dwóch równych rocznych ratach, z których pierwsza płatna jest w rok po rozwiązaniu.

VII. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie po spłacie kapitału według postanowień ust. VI nie będzie obowiązany wobec Magistratu w do żadnych innych świadczeń.

VIII. Koszta spisania tego aktu i należytość stemplową ponosi Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, koszta intabulacji i ekstabulacji w całości wraz z stemplami i taksami skarbowymi, ponosi Magistrat w

IX. Strony zrzekają się prawa unieważnienia tego aktu z powodu pokrzywdzenia ponad połowę wartości.

X. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie względnie Kuratorjum Se-

natu Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie zezwala, aby na zasadzie tej umowy w stanie biernym realności 1 wh. 4228 ks. gr. kat. Zakopane, Sądu powiatowego w Nowym Targu na rzecz Kuratorjum Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie zainstabulowanej, prawo zastawu dla sumy złotych polskich według postanowień ust. VI tego aktu na rzecz Magistratu w zainstabulowaniem zostało.

Magistrat w obowiązuje się ustąpić pierwszeństwa hipotecznego na rzecz prawa zastawu dla zaciągnąć się mającej pożyczki w rządowej, lub jakiegokolwiek innej instytucji finansowej na cele budowy i urządzenia Zakładu.

„TYDZIEŃ AKADEMIIKA“.

PROGRAM „TYGODNIA“. — WIELKA OGÓLNOKRAJOWA LOTERJA. — TYSIĄCE WARTOŚCIOWYCH FANTÓW.—APEL O TWORZENIE KOMITETÓW LOTERJI.

1. Dorocznym zwyczajem Rada naczelna do spraw pomocy młodzieży akademickiej organizuje w czasie od 9 — 16 listopada r. b. wielką akcję na rzecz pomocy młodzieży akademickiej p. n. „Tydzień Akademika“. — Na program zasadniczy złożą się:

- a) I Ogólnokrajowa loteria fantowa.
- b) Doliczenie drobnych kwot w wysokości 10, 25 i 50 groszy do rachunków w sklepach, restauracjach, kinach i t. d.
- c) Imprezy dochodowe jak bale, rauty, koncerty, zabawy ludowe i t. p.

2. Najważniejszą jednak atrakcją „Tygodnia“ jest loteria fantowa, którą Rada zamierza przeprowadzić na terenie całej Rzeczypospolitej — wszędzie, gdzie znajdzie się grono osób, które zgłoszą gotowość zajęcia się sprawą.—Projekt loterii przewiduje 102,000 szt. fantów, które będą rozegrane w stosunku 1 fant na 5 losów, a wśród których znajdują się m. in. fanty Rady Naczelnej jako to: 2 samochody, koń z powozem, maszyny rolnicze, biżuterja, wyroby platerowane i srebrzone, 5 wagonów węgla, komplety mebli, dywany i t. d. oraz fanty zebrane przez lokalne Komitety loterii.

Stronę techniczną przygotowania loterii, jako to: losów, druków, zezwoleń i t. d. oraz skompletowania 2,000 fantów programowych wyżej przytoczonych bierze na siebie Rada Naczelna — Na lokalnych Komitetach loterii, którymi z urzędu będą Komitety Wojewódzkie pomocy mł. ak. i Koła Przyjaciół Akademika oraz Komitety ad hoc powołane — będzie leżał niezbyt uciążliwy obowiązek zebrania pewnej ilości fantów (minimum 100 szt.) i następnie rozsprzedaż nadesłanych losów, cena których wynosić będzie 1 zł.

W ten sposób poraz pierwszy Rada Naczelna daje możliwość szerokim kołom społeczeństwa na terenie całej Rzeczypospolitej uczestniczenia w rozgrywce wartościowych fantów przy niskiej cenie losu, i minimalnym nakładzie pracy ze strony organizatorów.

3. By jednak loteria została przeprowadzona w projektowanych ramach i osiągnęła zamierzony cel, jakim jest ukończenie budowy domów akademickich w Warszawie, Lwowie i Krakowie, koniecznem jest, by cała

Rzeczpospolita pokryła się siecią lokalnych Komitetów loterii, któreby zrealizowały plany Rady Naczelnej bez łożenia na ten cel środków materialnych.

W pierwszym rzędzie do tej akcji w zakresie dania impulsu do tworzenia Komitetów loterii — powołane są miasta, a jeśli zainteresują się one tą akcją, to niewątpliwie powstaną kilkadziesiąt Komitetów.

Rada Naczelna apeluje w tej sprawie do pp. Prezydentów i Burmistrzów, by zechcieli łaskawie zainteresować na terenie swych wpływów grono obywateli, którzyby zajęli się przeprowadzeniem loterii i nadesłali zgłoszenie do Rady Naczelnej Warszawa, Kopernika 41, tel. 147-35.

Zarząd Związku Miast Polskich popiera gorąco apel Rady Naczelnej, wzywając Zarządy Miast do jaknajszerszej akcji w urzędzeniu „Tygodnia Akademika”.

NADEŚLANE.

„W obronie gospodarki miejskiej w Ciechanowie”.

W zeszytach 3 — 6 „Samorządu miejskiego” z roku bieżącego ogłoszony był artykuł p. t. „O stanie naszych miast i gospodarce miejskiej”. Na podstawie tego artykułu ogłosił „Kurjer Warszawski” w Nr. 181 b. r. sprawozdanie, dotyczące się głównie szkolnictwa.

W obu tych artykułach zajmowali się autorowie wielokrotnie stanem gospodarki m. Ciechanowa. Ponieważ zasadnicze wnioski wysnute były przedewszystkiem ze schematycznego zestawienia wpływów i wydatków miast Województwa Warszawskiego za rok 1921, a więc na podstawie zestawienia li tylko liczbowego, należy przedstawić pewne sprostowania, na które zgodzą się zapewne i autorowie wymienionych artykułów, a przedewszystkiem autor artykułów w „Kurjerze Warszawskim” po przeczytaniu zamieszczonych niżej uwag.

Przedewszystkiem nie możemy się zgodzić na to, żeby zmiany w gospodarce miejskiej w chwili obecnej były b. niewielkie w stosunku do r. 1921.

Art. „Kurjera Warszawskiego” zaznacza wysoki % wydatków, bo 74,6% na uposażenie Burmistrza i Magistratu. Oczywiście, że cyfra ta oparta jest na zestawieniu liczbowym, ogłoszonym w wymienionym numerze „Samorządu miejskiego”. Trzeba by jednak rozważyć co oznacza suma, wyszczególniona pod rubryką wydatków osobowych, i czy oznacza ona to samo dla Ciechanowa i innych miast. Musimy oświadczyć, że 74,6% to nie tylko wydatki na uposażenie Burmistrza i Magistratu, ale także całkowite utrzymanie instytucji, aresztu, policji i t. p.

Wobec tego gros tych wydatków przechodzi na wydatki rzeczowe. Poza tem trzeba wziąć pod uwagę, że zniszczone miasto Ciechanów było w roku 1920 tak biedne (wskutek najazdu bolszewików), że nie było w stanie wypłacić całkowicie nawet pensji swym funkcjonariuszom. Zaległości wypłacił Magistrat dopiero w roku 1921, wobec czego w owych 74,6%

figuruje także owa suma zaległości — prawdopodobnie wiele innych miast nie było w tak ciężkim położeniu, prawdopodobnie wiele z tych miast część wydatków, które dla Ciechanowa figurują w rubryce osobowych, przedstawiła w rubryce rzeczowych wydatków i stąd pochodzi owa bijąca w oczy niewtajemniczonego nieproporcjonalność wydatków osobowych miasta Ciechanowa.

Co do szkolnictwa — to autor w „Kurjerze Warszawskim” pisze z tryumfem, że obywatel miasta Ciechanowa płacił za wychowanie swojego dziecka tylko 27 marek w roku 1921. Jeżeli ta liczba jest za małą w porównaniu z odpowiednimi liczbami wielu innych miast, to trzeba wziąć pod uwagę, że niektóre miasta Województwa Warszawskiego utrzymują własne szkoły, przyczem oczywiście wydatki na szkolnictwo i kulturę rosną w wysokim stopniu, i tak naprz. Żyrardów-miasto dwa razy większe od Ciechanowa przy sumie rozchodowej około 10.000.000 mk. wydaje na oświatę około 3.500.000 mk., ale tylko dlatego, że utrzymuje własne gimnazjum. W Ciechanowie tej potrzeby nie było, ponieważ istniało w roku 1921 gimnazjum państwowe męskie i dobrze prosperujące gimnazjum żeńskie, obok prywatnego własnym kosztem utrzymującego się gimnazjum żydowskiego. Poza tem posiadał Ciechanów w tym roku 5 szkół powszechnych (1500 dzieci), których nauczyciele płatni byli przez Rząd, wobec czego Magistrat subwencjonował tylko wszystkie te instytucje oświatowe w razie potrzeby. Poza tem przypominamy, że Ciechanów był w roku 1920 miastem przez najazd zniszczonym, nie mógł więc prelimitowanych wydatków na oświatę wyasygnować w tym samym roku, lecz dopiero w roku następnym. Nie zmienia to jednak postaci rzeczy, że wydano w roku 1921 nie 323,310 mk., ale 1.241.810 mk., a więc że obywatel m. Ciechanowa wydał faktycznie na kształcenie dziecka nie 27 mk., ale z górą 100 mk., a więc nie mniej jak Płock, Kutno, Łowicz, Skierniewice, Pułtusk, Grodzisk, Mińsk-Mazowiecki, Płońsk, Wyszaków, Lipno, Grójec, Aleksandrów, Rawa, Sierpc, Wołomin, Maków, Kałuszyn, Gąbin, Góra-Kalwarja, Błonie, Mogielnica, Warka, Nowe-Miasto, Różan, Przedecz, Dobrzyń nad Wisłą, Biała, Nieszawa, Lubień.

Nie jesteśmy zdania, że gospodarka miejska w Ciechanowie jest idealna; chcieliśmy jednak wykazać, że nie jest ona tak okropną, jak ją przedstawiono we wspomnianych wyżej artykułach.

Burmistrz miasta Ciechanowa W. Werner.

Sekcja Pośrednictwa Pracy Bratniej Pomocy studentów Wyższej Szkoły Handlowej w Warszawie przy ul. Koszykowej 9, tel. 45-84, posiadając w gronie swych członków absolwentów wydziału Samorządowego i studentów wyższych semestrów na tymże wydziale, rozporządza pewną ilością kandydatów na stanowiska kierownicze i pomocnicze.

„SAMORZĄD MIEJSKI“

(prenumerowany
przez zarządy wszystkich miast polskich)
przyjmuje ogłoszenia firm handlowych, przedsiębiorstw i biur budowlanych, przemysłowo-technicznych i t. p.

CENY OGŁOSZEN:

1 strona za tekstem	—	30 złotych
$\frac{1}{2}$ strony	—	15 „
zewnątrzną stronę okładki	—	100 „
wewnętrzna „	—	80 „

ADRES REDAKCJI I ADMINISTRACJI,
Warszawa, Miodowa 7, tel. 107-11.

Fabryka Żarówek

„CYRKON“

WARSZAWA, NOWOWIEJSKA 13.

TELEF.: 60-81, 84-23 i 201-07.

„ERICSSON“

POLSKA AKCYJNA SPÓŁKA ELEKTRYCZNA

WARSZAWA

DOSTARCZA I INSTALUJE:

KOMPLETNE URZĄDZENIA SYGNALIZACJI POŻAROWEJ

KOSZTORYSY BEZPŁATNE.

APARATY i Stacje Odbiorczo-Nadawcze dla RADJO.

AKUMULATORY żelazo-niklowe „NIFE“

i Latarki Akumulaturowe.

WSZELKIE MATERIAŁY INSTALACYJNE DLA PRĄDÓW SŁABYCH.

Kompletne urządzenia Elektrowni.

Prądnice, Silniki, Transformatory.

Al. Ujazdowskie 47, dom własny. TYMCZASOWO: Ceglana 11.

ADRES TELEGRAFICZNY: „ERICSSON-WARSZAWA.”

TEL. 102 i 115.

CEGIELNIE

KOMINY FABRYCZNE

buduje, reparuje

MASZYNY CEGIELNIANE

dostarcza

Inż.-cer. Józef Cieszewski

Biuro Techniczne dla Przemysłu Ceramicznego

„CERAMENT”

Warszawa, Krakowskie Przedm. 7, telefonu № 749.

Adres telegr. „Cerament”.

SKŁADY PAPIERU
i materiałów piśmiennych

J. Dziewulski

Krak. Przedm. 29 (obok Hot. Saskiego)

Marszałkowska 97

Dostawy do Biur i Urzędów.

BIURO MIERNICZE

INŻYNIER

ALEKSANDER PAWLIKOWSKI

Hoża 8.

WARSZAWA

Telefon 97-47

FIRMA EGZYSTUJE OD ROKU 1914.

WYKONYWA:

TRJANGULACJE, POMIARY MIAST, KOMASACJE, PARCELACJE, REGULACJE SERWITUTÓW.

POMIARY POSIADŁOŚCI ZIEMSKICH, POMIARY PRZESTRZENI LEŚNYCH. (URZĄDZENIA LASÓW).

SPORZĄDZA DOWODY POMIAROWE, PRZEPROWADZA STUDJA KOLEJOWE i HYDROTECHNICZNE.

UDZIELA EKSPERTYZ i KONSULTACJI.

Piece kaflowe pokojowe są przeżytkiem

Jedynie racjonalnymi są piecyki kaflowe przenośne systemu patentow. 5-cio kanałowego „HEKLA”, gdyż grzeją silniej i dłużej, są trwalsze, tańsze, estetyczniejsze i oszczędzają 75% opału.

Na żądanie wstawia się piecyki próbne, gratis, bez zobowiązań. Kuchenki przenośne „Hekla” z pasztetnikami służą do gotowania, pieczenia i równocześnie do ogrzewania lokali.

Posadzka terrakotowa. Płytki glazurowane ściennie.

Kafle wszelkiego rodzaju. ——— Roboty zduńskie.

Polskie Zakłady Ceramiczne „Hekla,” H. Gallas i S^{ka}

Warszawa, Nowy-Świat 62 (w podwórzu). Tel. 36-62.

BIURO TECHNICZNE

MINC I WYGANOWSKI

Warszawa, Bracka № 12. Tel. 128-08 i 92-04.

POSIADA STAŁE NA SKŁADZIE:

PŁYTY GUMOWE czyste, z przekładkami, z okładką, do wody gorącej i zimnej. KLAPY różnych wymiarów.

PIERŚCIEŃ różnych typów i fasonów.

WĘŻE tłoczące, ssące, do kwasów, piwa, benzyny, pary i parcie.

WĘŻE BEZ PRZEKŁADEK wszystkich średnic i grubości.

SZNURY GUMOWE twarde, miękkie i z przekładkami.

PAKUNKI azbestowe suche, grafitowane, bawełniane, konopne, przetłuszczane, minjowane, do włazów, z jądrem gumowym i siatką metalową.

AZBEST w arkuszach, nici azbestowe i włókna.

EBONIT w pałeczkach i w arkuszach.

FIBRA AMERYKAŃSKA.

PASY skórzane blankowe, z szerści wielbłądziej i balata.

PŁYTY USZCZELNIAJĄCE do najwyższego ciśnienia przegranej pary znanej marki EMIWIT.

SZKŁA WODOWSKAZOWE I ARMATURY.

GUMY POWOZOWE. OPONY SAMOCHODOWE. TAŚMA IZOLACYJNA.

Biuro Inżynieryjno-Budowlane Władysław Czarnocki

b. przez jedenaście lat kierownik robót żelbetowych i budowlanych biura Inż. M. LUTOSŁAWSKIEGO i kierownik robót w wspólnym biurze JURKOWSKI i CZARNOCKI

Biuro: Złota № 24 m. 7, tel. 64-15

Fabryka wyrobów betonowych posadzki ksyolitowej „SKAŁODRZEW,” stolarnia i skład

Warszawa, Solec № 55 dom własny.

Budowa domów, fabryk w jeneralnej antreprzyzie.

ROBOTY ŻELBETOWE:

Mosty, wiadukty, ściany oporowe, fundamentowanie, pale żelbetowe różnych systemów stropy mieszkalne i fabryczne, kopuły, schody, składy, zbiorniki, kominy fabryczne, wieże ciśnień.

ROBOTY BETONOWE:

Stopnie, płyty chodnikowe, rury i studnie, wanny, łodzie, dachówka i cegła.

Najlepsze podłogi chlormagnezjowe „SKAŁODRZEW.”

PROJEKTY I KOSZTORYSY.

MANOMETRY, TERMOMETRY

Materiały optyczne

Piorunochrony

Telefony, materiały instalacyjne elektryczne

poleca

STANISŁAW STRAUS

Warszawa Al. Jerozolimska 22 tel. 153-52

Firma egzystuje od 1886 r. Konto czekowe P. K. O. № 2606.

Warszawskie Biuro Techniczne

„VAPOR”

WARSZAWA, ŻÓRAWIA № 6, TEL. 223-00.

Hurtownia Artykułów Techniczno-Sanitarnych.

Zawsze na składzie, w wielkim wyborze, pierwszorzędnych wytwórni krajowych i zagranicznych:

Fajansowe: umywalki, klozety, pisuary i bidety;

Żeliwne emaljowane: wanny, umywalki, zlewy i pisuary;

Miedziane i żelazne ocynkowane piece kąpielowe dla węgla i gazu;

Zwykłą i wykwinną armaturę: baterje kąpielowe, krany umywalkowe, czerpalne, wentyle i t. p.

Rury: kamionkowe żeliwne: kanalizacyjne i wodociągowe, gazowe: czarne i ocynkowane, kotłowe.

ZJEDNOCZONE ZAKŁADY WAPIENNE

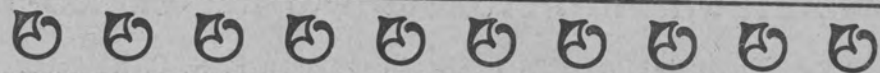
„WAPNORUD”

RUDNIKI POD CZĘSTOCHOWĄ

POLECAJĄ W WYBOROWYM GATUNKU: WAPNO, KAMIEŃ WAPIENNY I MIAŁ.

BIURO SPRZEDAŻY W WARSZAWIE: TRĘBACKA 15.

TELEFONY: 6-22, 6-23, 6-77.

Skorowidz Tomu IV „Samorządu Miejskiego”
za rok 1924.

Kroński Al.: „Krytyka projektowanego ustroju władz ko-
munalnych miejskich”

Nowak St. dr.: „Uwagi nad projektem ustawy o gminie
miejskiej”

Piekałkiewicz J.: „Nasza nowa waluta”

„Waloryzacja danin komunalnych”

Polak J. dr.: „Stan higieniczny miast polskich”

Porowski M.: „O stanie naszych miast i gospodarce
miejskiej”

Przeorski T. dr.: „Organizacja gminy miejskiej według
projektu rządowego”

Przeorski T. dr.: „Projekty samorządu powiatowego
i wojewódzkiego”

Rzepkiewicz St.: „Zamknięcia rachunkowe związków
komunalnych a wymagania statystyki”

Suligowski A. prof. dr.: „O reformie prawa wyborcze-
go do ciał ustawodawczych a także samorządowych,
a w szczególności miejskich”

Szczepański Cz.: „Ustawa o gminie miejskiej”

Świerczewski Cz. inż.: „O Zakładach Gazowych War-
szawskich w związku z organizacją przemysłu chemicz-
nego na tle obrony państwa”

Taubenschlag G. dr.: „Wywłaszczenie ziemi dla miast”

Tillinger T. inż.: „Kanał węglowy”

Turczynowicz J.: „O ordynacji wyborczej dla gmin
miejskich”

Wielgus P. dr.: „Ustawa o tymczasowym uregulowaniu
finansów komunalnych w praktycznym zastosowaniu”

Zbrożyna St.: „Uwagi nad projektem rządowym ustawy
o gminie miejskiej”

Zieliński L. dr.: „Ustawa o tymczasowym uregulowaniu
finansów komunalnych”

Kwartal	Strona
II	106
III	12
I	36
I	62
III	76
II	26
II	1
II	39
III	39
III	1
IV	1
IV	35
II	51
IV	21
IV	8
I	21
IV	11
I	1

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 17/VI —
24 r. o obowiązku pokrywania wydatków przez związki
komunalne
Z obcego ustawodawstwa (Czechosłowacja). Ustawa z dn.
12 sierpnia 1921 roku o tymczasowym uregulowaniu go-
spodarki finansowej gmin i miast z prawem municy-
palnem

Kwartal	Strona
III	94
III	98
II IV	113 42
I	74
II	65
III	122
IV	97
I	106
II	90
III	148
IV	154
III	167
IV	42
III	169
IV	44
III	170
IV	56
III	179
IV	43
III	181
IV	46
III	183
IV	48
III	183
IV	53
III	187
IV	56

Sprawozdanie z III Zjazdu lekarzy i działaczy sanitarnych
miejskich
Kongres międzynarodowy miast w Amsterdamie (R. Śląski) .

Skorowidz ustaw i rozporządzeń za czas od	1/I—15/III—24 r.
„ „ „ „	16/III—1/V „
„ „ „ „	1/V—1/VII „
„ „ „ „	1/VII—1/XII „
Skorowidz rzeczowy druków Sejmu za okres od	1/I—15/III—24 r.
„ „ „ „	16/III—15/IV „
„ „ „ „	15/IV—1/VII „
„ „ „ „	1/VII—1/XII „

Szkolnictwo	III	167
"	IV	42
Kultura i Sztuka	III	169
"	IV	44
Skarbowość miast (budżety)	III	170
" " (stawki podatków i opłat)	IV	56
Sprawy Sanitarne i higiena	III	179
" " "	IV	45
Opieka Społeczna	III	181
" "	IV	46
Rozbudowa miast i kwestja mieszkaniowa	III	183
" " " "	IV	49
Inwestycje miejskie	III	185
" "	IV	53
Komunikacja	III	187
"	IV	56

wadzenia zadań, wchodzących do zakresu samorządu. Związki takie mogą otrzymać charakter publiczno - prawny tylko na podstawie osobnej ustawy.

Art. 66. W organizacji administracji państwowej przeprowadzona będzie zasada dekoncentracji. Organy administracji państwowej w poszczególnych jednostkach terytorjalnych mają być przytem zespolone w jednym urzędzie, pod jednym zwierzchnikiem. Zarazem uwzględniona będzie zasada udziału obywateli, powołanych drogą wyboru do wykonania zadań tych urzędów, w granicach określonych ustawami.

Art. 67. Prawo stanowienia, w sprawach należących do zakresu działania samorządu, przysługuje radom obieralnym. Czynności wykonawcze samorządu wojewódzkiego i powiatowego należą do organów utworzonych na zasadzie zespolenia kolegów, obieranych przez ciała reprezentacyjne, z przedstawicielami państwowych władz administracyjnych i pod ich przewodnictwem.

Art. 69. Źródła dochodowe państwa i samorządów będą ustawami ściśle rozgraniczone.

Art. 70. Państwo będzie sprawowało nadzór nad działalnością samorządu przez wydziały samorządu wyższego stopnia. Nadzór ten mogą jednak ustawy przekazać częściowo sądownictwu administracyjnemu. Wyjątki, w których uchwały organów samorządu wymagać będą wyjątkowo zatwierdzenia przez organy samorządu wyższego stopnia, lub przez ministerstwo, będą określone ustawami.

Art. 71. Odwołanie się od orzeczeń organów zarówno rządowych, jak i samorządowych, dopuszczane będzie do jednej wyższej instancji, o ile ustawy nie przewidują w tym względzie wyjątków.

Art. 73. Do orzekania o legalności aktów administracyjnych w zakresie administracji, tak rządowej, jak i samorządowej, powoła osobna ustawa sądownictwo administracyjne, oparte w swej organizacji na współdziałaniu czynnika obywatelskiego i sędziowskiego z Najwyższym Trybunałem Administracyjnym na czele. Z powyższych zasad, z naczelnem założeniem, że ostatecznym celem administracji państwowej, zarówno jak i samorządowej jest utrzymanie i umocnienie Rzplitej, wynika, że: 1) samorząd jest systemem administracji publicznej i nie jest celem sam dla siebie; 2) że władza uchwalająca samorządu ma być ściśle oddzielona od władzy zarządzającej wykonawczej i 3) że związki samorządowe mają mieć przekazane działy administracji państwowej, przytem charakter władz administracyjnych otrzymają województwa, powiaty wiejskie i miejskie i gminy wiejskie i miejskie. Powyższe tezy prowadzą do konsekwencji, które nakreśla ustawa konstytucji marcowej. W całą organiczną budowę państwa przenika zasada samorządu, poczynwszy od najniższej jej komórki, gminy,

i kończąc na udziale ludności w zarządzie Rzplitej, Sejmie i Senacie. W praktycznym rozwinięciu tego założenia wysuwa się sprawa podporządkowania, wzajemnego ustosunkowania i uzgodnienia zakresu działania tych poszczególnych ogniw administracji państwowej i samorządowej, drogą wzajemnego, jednego organu wyższej kategorii nad drugim, niższej kategorii, nadzoru i kontroli. Rdzeniem tej funkcji państwowej jest czynnik obywatelski, który wypełnia konstrukcję samorządu wszystkich stopni, rady gminne i miejskie, sejmiki powiatowe i wojewódzkie. Z zasadniczych funkcji samorządu wyodrębniają się w sposób właściwy związkom prawno-publicznym: 1) uchwalanie i wydawanie, z mocą sankcji egzekucyjnej, statutów miejscowych w granicach terytorjum danego związku, 2) zlecanie czynności wykonawczych i zarządu czynnikom wybranym przez właściwe reprezentacje samorządowe, a nadto załatwianie agend administracji państwowej przez organa samorządowe w drodze t. zw. zleconego zakresu działania. By jednak osiągnąć powszechnie uznany postulat podziału władz, jest koniecznem ściśle oddzielenie w drodze przepisów władzy uchwalającej i kontrolującej od wykonawczej, a wobec poruczenia tej władzy wykonawczej wykonywania agend administracji państwowej, koniecznem jest posiadanie przez wykonawców pewnych kwalifikacji i wykształcenia zawodowego (przygotowania zawodowego), co w dalszej konsekwencji prowadzi do zatwierdzenia wyborów czynników wykonawczych przez władze państwowe, względnie przyjęcia do wiadomości wyboru danego kandydata, oraz ograniczonego do najistotniejszych potrzeb nadzoru nad działalnością organu wykonawczego przez jednostki wyższego stopnia samorządowego, względnie przez państwo.

Oczywista, że zmiana ustawy o samorządzie, głęboko sięgająca w życie narodowe, społeczne i gospodarcze wywołała dyskusję zasadniczą, poza szeregiem żądań i wniosków, ku uzupełnieniu tego projektu na zjazdach dzielnicowych, zgłoszonych ze strony centrali reprezentacji gmin miejskich, a więc Związku Miast, wywołała konieczność gruntownego i szczegółowego przejrzenia, zwłaszcza, że w niektórych postanowieniach swych odbiega od tego, opracowanych przez zjazdy Związku Miast w Poznaniu, Lwowie i Katowicach. Różnice te, częściowo już w pracach komisji uzgodnione, dotyczą głównie przeprowadzonej przez projekt: 1) zasady zespolenia organizacji samorządowej z organizacją administracji państwa, 2) zatwierdzania wyborów członków magistratu przez władze nadzorcze, 3) utraty mandatu radzieckiego przez radnego, wybranego na członka magistratu, 4) podziału ławników na zawodowych i niezawodowych, 5) możliwości mianowania członków magistratu z urzędu przez władze nadzorcze, aż do mianowania członków magistratu, którzy będą zatwierdzani

przez władze nadzorcze, 6) czasu kadencji rady miejskiej, proponowanej przez projekt rządowy na cztery lata, przez Związek Miast na lat sześć, 7) badania nie tylko legalności, ale i celowości gospodarki przez władze nadzorcze, i kontroli jej przez wyższe jednostki samorządowe, 8) zawierania uchwał rady miejskiej (według projektu przewodniczy prezes rady, burmistrz, względnie członek magistratu) — Związek Miast żąda wyboru przewodniczącego z łona komisji, 10) przeprowadzenia wyborów przez prezydenta, względnie burmistrza (projekt rządowy), zamiast sędziego (projekt Związku Miast).

To są zasadnicze różnice projektów — rządowego i Związku Miast. Mam przekonanie, że te różnice, po szeregu opinii, wypowiedzianych przez strony zainteresowane, ulegną zniwelowaniu, i w ustawie, skoro uzyska moc prawa, słuszne i celowe życzenia samorządów, poparte opinią jego działaczy, znajdą należyte ustawowe ujęcie.

Projekt ustawy o gminie miejskiej ujęty jest w formę ustawy dla wszystkich miast Rzplitej i w 122 artykułach, podzielonych na 11 tytułów, zawiera może zbyt szczegółowe — czego jednak za wadę poczytywać nie można — kodyfikacyjne zestawienie przepisów o gminie miejskiej. Zasadniczym punktem tytułu 1-go jest podział miast, o których mówi art. 3-ci, i członkostwo gminy.

Na podstawie art. 3-go rozróżnia się gminy niewydzielone z powiatu, wydzielone z powiatu i miasto stołeczne Warszawę. Miasta wydzielone z powiatu stanowią samodzielne okręgi powiatowe, tak dla administracji samorządowej, jak i państwowej, przyczem z wyjątkiem Lwowa, Krakowa, Poznania, Wilna i Łodzi (w myśl poprawki komisji statutowej Związku Miast do tej kategorii zaliczone zostały miasta: Lublin i Bydgoszcz) mają prawo, w ramach ustawy zasadniczej, uzyskać wspólną dla wszystkich ustawę. Postanowienie powyższe projektów, wreszcie zgodne z intencjami życzeń działaczy samorządowych, przyjąć należy z uznaniem, o ile chodzi o wyzwolenie miast wydzielonych z pod wszelkiego wpływu i nieuzasadnionej ustawowo ingerencji starostów, jako przedstawicieli władzy administracyjnej I-ej instancji. Utworzenie z tych miast oddzielnych okręgów powiatowych, tak dla administracji samorządowej, jak i państwowej, wniesie niewątpliwie polepszenie w stosunkach obecnie panujących i przyczyni się w znacznym stopniu do spotęgowania sprawności administracji. Jeżeli chodzi jednak o podział miast, to za więcej słuszny i zgodny z interesami samorządów uznać należy podział, ustalony ostatecznie przez komisję statutową Związku Miast, który rozróżnia:

I. Miasta niewydzielone z powiatu i to: 1) miasta, których władzą nadzorczą jest wydział powiatowy, 2) miasta, których władzą nadzorczą jest

wydział wojewódzki. Do ostatniej kategorii zalicza się miasta: a) liczące ponad 10.000 mieszkańców, b) będące siedzibą starostwa, c) stojące dotychczas pod nadzorem wydziału wojewódzkiego, d) będące uzdrowiskami o charakterze użyteczności publicznej. Spis miast ad 2-do oznaczy rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych.

II. Miasta wydzielone z powiatu, tworzące samodzielne okręgi powiatowe, tak dla administracji państwowej, jak i samorządowej, uznane jako takie na mocy uchwały Rady Ministrów, powziętej na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych, i to: 1) miasta, których władzą nadzorczą jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Do ostatniej kategorii zalicza się miasta: Kraków, Lwów, Łódź, Poznań, Wilno, Lublin i Bydgoszcz.

III. Miasta, wydzielone z województwa, tworzące samodzielne okręgi wojewódzkie dla administracji państwowej i samorządowej. Miastem tej kategorii jest Warszawa.

Inne miasta mogą być uznane za samodzielne okręgi wojewódzkie, tylko drogą ustawy państwowej. Miasta, stojące pod nadzorem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych mają prawo do uzyskania osobnej ustawy miejskiej, oraz ordynacji wyborczej na podstawie własnego projektu, opracowanego w granicach przepisów niniejszej ustawy.

Wszystkie inne miasta, wydzielone z powiatu, mają prawo do uzyskania osobnej, wspólnej dla nich wszystkich, ustawy miejskiej, na podstawie projektu, opracowanego przez nie w granicach przepisów niniejszej ustawy.

Niewątpliwie, wydzielenie z powiatów miast, będących siedzibą starostw, lub liczących ponad 10 000 mieszkańców, ułatwi rozwój tych miast i stworzy z nich ośrodki kulturalne, czemu obecnie staje nieraz na przeszkodzie już to małe zainteresowanie sprawami takiego miasta, względnie podporządkowanie jego interesów interesom wyższej jednostki, reprezentującej czynnik niezainteresowane w rozwoju takiego miasta. Odnosnie tak zwanego członkostwa gminy, wysuwany jest zarzut niedostatecznej jasności tej definicji, jednak nie jest ona rzeczą istotną i nad tą zastanawiać się nie będę.

Co do czynnego i biernego prawa wyborczego, to art. 18 projektu określa prawo czynne, przy ukończeniu 21 lat życia, zaś art. 20 prawo bierne przy ukończeniu 25 lat. Skład rady, ilość radnych określa ustawa od 12 do 100, w zależności od liczby mieszkańców, poza tem ustawa zawiera szereg przepisów, dotyczących sprawy, kto nie może być wybrany na radnego miasta, sposobu i czasu zwoływania obrad, warunków ich prawomocności, uzupełnienia składu rady, przewodnictwa w radzie i komisjach.

Z postanowień tego tytułu, poważniejszą różnicę zdań wywołuje wiek,

konieczny do posiadania czynnego i biernego prawa wyborczego, przyczem proponowanym jest podniesienie wieku dla czynnego prawa wyborczego do 25 lat, biernego — do lat 30. Argumenty, które wytaczane są w obronie tych ostatnich wysokości wieku mają wszelką słuszość ze stanowiska podniesienia gospodarczej powagi rad miejskich, nie stanowią jednak, moim zdaniem, istotnego znaczenia dla projektowanej ustawy.

Tytuł trzeci w art. 41 — 60 omawia ustrój Magistratu. Problem ustroju Magistratu był przedmiotem najbardziej gorących sporów na wszystkich zjazdach, i niewątpliwie nastrocza największe trudności do ustawowego sprecyzowania. Walczą bowiem u nas dwie zasady: zasada kolegialności, posuwania nieraz do kolegialności w załatwianiu konkretnych zjawisk, lub postanowień ciał uchwalających, i zasada jednoosobowości zarządu.

To też wychodząc z założenia, że decydującym czynnikiem winien być w gospodarce samorządowej organ wykonawczy, kwestję ustroju Magistratu należy specjalnie uwydatnić. Jak zaznaczyłem poprzednio, projekt ustawy wyłącza członków magistratu ze składu rady miejskiej i, z uwagi na konieczność rozdziału władzy uchwalającej, jaką jest rada, od wykonawczej, jaką jest magistrat — jest to rzeczą słuszną.

Co się tyczy art. 43, który mówi o zawodowych i niezawodowych członkach magistratu, to pomimo zdecydowanego stanowiska większości przedstawicieli samorządu na zjazdach, stanowiska komisji statutowej Związku Miast, która podział ten przesądziła i odrzuciła, sprawa takiej czy innej koncepcji magistratu, nie jest, w moim przekonaniu, dostatecznie omówioną i do dyskusji pozostaje otwartą.

Przejęcie szeregu agend administracji państwowej, stworzy konieczność posiadania sił zawodowych, wyszkolonych i rutynowanych; wprowadzić siły te znajdują się wśród personelu urzędniczego, jednak czy nie lepiej, aby za tak poważny dział pracy z zakresu przekazanego dany wykonawca był odpowiedzialny nie tylko jako urzędnik, lecz jako mandatarjusz i zaufany społeczeństwa. Równie kwestją poważną jest przepis, nakazujący wybór członków zawodowych na podwójną ilość kadencji rady, kwalifikacje wymagane dla członków magistratu, oraz stosunek rady do magistratu, jako istotne zagadnienia dobrego, stojącego na wysokości zadania, przygotowanego do pracy, sprawnego organu wykonawczego.

Te kwestje w każdym gronie działaczy samorządowych wywoływać będą szeroką i wprost sprzeczną nieraz dyskusję. Z tych jednak wywodów wyłania się jeden wniosek, że jak każda władza, tak i każdy urząd wymaga, aby ktoś nim kierował i był odpowiedzialny za jego czynności i działalność. Rozważać, naradzać się i postanawiać może wiele jednostek, wykonywać, rządzić i za rządy swe ponosić odpowiedzialność — jedna.

Ta sprawa winna być również ściśle ujęta i sprecyzowana, aby nie pozostawiała wątpliwości, szkodliwych dla rozwoju samorządu i ugruntowania powagi kolegialnej władzy wykonawczej w społeczeństwie i u czynników państwowych.

Streszczając się do minimum, muszę poruszyć sprawę nadzoru nad samorządem. Ingerencja władzy nadzorczej, na podstawie projektów ustawy o gminie miejskiej, uregulowana jest w sposób następujący. Nadzór nad samorządami sprawuje: 1) wydział powiatowy nad działalnością miast niewydziałonych z powiatu, 2) wydział wojewódzki nad działalnością miast wydzielonych z powiatu, oraz specjalnie zaznaczonych w ustawie, miast niewydziałonych, oraz 3) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nad działalnością miast wydzielonych z województw. Forma ingerencji władzy nadzorczej jest uzależniona od art. 70 konstytucji, który postanawia: Państwo będzie sprawowało nadzór nad działalnością samorządu przez wydziały samorządu wyższego stopnia. Otóż forma tego nadzoru usuwa bezpośrednio od wpływów na czynności związków samorządowych czynniki rządowe i przekazuje nadzór jednemu samorządowi nad drugim. Mieści się w tym ta zła strona, że o działaniu związków samorządowych decyduje organ związków samorządowych wyższego stopnia, lecz posiadający odmienny charakter, i mogący niedoceniać działalności podporządkowanych sobie gmin miejskich. Co się tyczy zakresu ingerencji władzy nadzorczej, to jest ona bardzo szeroka w projekcie ustawy, tyczy się rozpatrywania poszczególnych zarządzeń gminy miejskiej z punktu widzenia legalności, dobrej administracji, a nawet i celowości. Oprócz tego, władza nadzorcza ma szeroką ingerencję przy zatwierdzaniu członków zarządu miasta. Można kwestionować, czy dla rozwoju miasta tak określona ingerencja władzy nadzorczej jest wskazana i należałoby domagać się zmniejszenia ingerencji władzy nadzorczej, szczególnie do spraw gospodarczych i do analizy celowości kredytów budżetowych.

Wszystkie te, poruszone bardzo ogólnikowo i tylko podkreślone kwestje i zagadnienia, de lege ferenda, posiadają znaczenie zasadnicze.

J. TURCZYNOWICZ.

O ordynacji wyborczej dla gmin miejskich ¹⁾.

Oдноśne ustępy konstytucji naszej z dnia 17-go marca 1921 roku świadczą niezbicie, że demokratyczne Państwo Polskie cały swój byt i rozwój pragnie oprzeć na własnym społeczeństwie, ujętem w formy samorządu.

Jest to pogląd słuszny i prawdziwie nowoczesny. Nikt lepiej nie zapewni państwu potęgi, jak uświadomiony obywatel, nikt lepiej nie wyzyska najżywotniejszych sił społeczeństwa, jak samorząd pomyślany racjonalnie, a konsekwentnie przeprowadzony.

Państwo żyje dla społeczeństwa, samorząd winien być dla państwa. Praktyka państw i narodów wykazała, że tylko ustawy żywe, czyniące załość warunkom życia, przechodzą w dalsze pokolenia i kładą swe piętno na ich obliczu. Lecz ustawy są stosowane przez ludzi do tego powołanych i ludzie decydują o ich żywotności. Jeżeli przeszczepimy najidealniejszą ustawę z innych warunków, jeżeli ludzie nie potrafią czy nie zechcą jej w krąg swych interesów i potrzeb włączyć — umrze śmiercią naturalną nawet bez choroby i walki. I o żywotności projektowanej ustawy o gminie miejskiej będą decydowali ludzie, którzy ją w życiu stosować będą, dlatego też i dla losów ustawy o gminie miejskiej i dla losów państwa, najważniejszym jest zagadnienie, kto będą ci ludzie? Na to pytanie ma nam odpowiedzieć ustawa o ordynacji wyborczej dla gmin miejskich, uchwalona przez Radę Ministrów i wniesiona obecnie do ciał ustawodawczych.

Projekt ustawy tej przewiduje przede wszystkim, że wybory w całym państwie, a więc i na kresach, z wyjątkiem jedynie województwa śląskiego, mają być według systemu jednolitego, a nie jak projektował Zjazd Związku Miast we Lwowie w roku 1922, aby ustawa była ramową i by tak zwane

¹⁾ Referat wygłoszony na zjeździe miast w Lublinie.

wydziały (dlaczego nie rady, dlaczego używać germanizmu?) wojewódzkie mogły, w zależności od miejscowych warunków, wprowadzać zmiany i uzupełnienia, przez życie nieraz narzucane. Projekt ustawy rządowej wprowadza powszechne, tajne, bezpośrednie i proporcjonalne, lecz nie równe prawo głosowania, przewiduje bowiem pluralność, t. j. prawo do oddania dodatkowego, lub dodatkowych głosów, w zależności od pewnych warunków.

Czy proporcjonalność, czy stosunkowy rozdział mandatów jest rzeczą w głosowaniu do rad miejskich słuszną, mam wielkie wątpliwości. Wprawdzie przy wyborach proporcjonalnych, idealnie rzeczy biorąc, rada miejska powinna być odzwierciedleniem kierunków myśli i dążeń całego społeczeństwa i nawet mniej licznych jego grup, lecz zasada ta wychodzi z błędnego założenia, że całe społeczeństwo jest tak silnie zróżniczkowane, że pomieści się wewnątrz zorganizowanych obozów, gdy tymczasem życie założeniu temu kłam zadaje. Przeciwnie, jest odwrotnie: silniejsze indywidualności często chodzą poza grupami zorganizowanymi, a ta zasada pcha je w objęcia grup, w których pomieścić się nie mogą. Odwrotnie — zasada proporcjonalności oddaje wyborców w ręce partii politycznych, zamiast skupić całą ich uwagę na zagadnienia gospodarcze, do rozwiązywania których rady miejskie w pierwszym rzędzie są powołane.

Proporcjonalność jednak tak się u nas przyjęła bez walki i krytycyzmu, że nie mam nadziei, by uwagi powyższe znalazły oddźwięk szerszy. Pluralność jest u nas nowością, w dodatku pluralność nie podatkowa, nie stopnia zamożności, lecz przewagi zasług dla państwa. Rada Ministrów ustaliła 4 warunki dodatkowych głosów:

- a) stan małżeński lub wdowi, i nie mniej, niż czworo dzieci;
- b) służba państwowa lub samorządowa, z wyboru lub nominacji;
- c) bezpośredni udział w kampanji wojennej, w szeregach armji polskiej, lub strata małżonka, lub dziecka w tychże szeregach;
- d) władanie językiem polskim w słowie i piśmie.

Jak widzimy, pluralność jest tu projektowaną, jako korektywa proporcjonalności. Ma ona dać przewagę elementom zrównoważonym i osłabić wpływy nie zrównoważonej młodzieży.

Osobiście mam wrażenie, skoro stajemy na stanowisku pluralności, powinniśmy dać większą przewagę inteligencji pracującej i skreślenia, poczynione z pierwotnego projektu, nie należą do najszcześniejszych. Tę sprawę mogłaby załatwić jedynie ustawa ramowa, nawet z możliwością stosowania pluralności, lecz nie ogólnopństwowa ustawa, bez możliwości czynienia odchylenia, w związku z miejscowymi warunkami.

Jedną z najważniejszych zasad projektowanej ustawy są okręgi wy-

borcze w art. 72 i następnych proponowane. Okręgi wyborcze mogą w wielu miastach decydująco wpłynąć na oblicze przyszłych rad miejskich, lecz pod jednym warunkiem, jeżeli o okręgach wyborczych nie będą decydowały same rady miejskie. Każda rada miejska niewątpliwie będzie broniła do upadłego swego stanu posiadania. Ta geografia wyborcza wciągnie rady w wir walk partyjnych, a nawet osobistych, a tego powinniśmy unikać i strzec się ich. Jedynie władza nadzorcza, władza nie okupacyjna, a nasza własna, do której możemy mieć zaufanie, może być powołana do tworzenia okręgów wyborczych. A jednak i ta zasada — zasada okręgów wyborczych — może być całkowicie sparaliżowaną, o ile w każdym poszczególnym wypadku nie będziemy bacznej uwagi zwracali na niewłączone do miast przedmieścia i sąsiednie gminy, które mogą być zarówno środkiem obrony polskości naszych miast, jak i źródłem wszelkich niebezpieczeństw, zarówno źródłem bogactwa miasta, jak i przyczyną smutnych powikłań gospodarczych. Tę ostrożność dyktują nam szczególnie względy państwowe. W referacie swoim całkowicie pomijam milczeniem szereg postanowień natury formalnej, jak kalendarz wyborczy, sposób zgłaszania list, głosowanie, a nawet kto ma być komisarzem wyborczym, są to bowiem szczegóły, o których i pisano tylokrotnie, a Zarząd Związku Miast szczegółowej poddał je ocenie. Zatrzymam jeszcze uwagę nad sprawą wyboru zarządu miejskiego. Projekt ordynacji, idąc za przykładem miast pruskich, pragnie, aby każda rada miejska, po ukonstytuowaniu się, ogłosiła konkurs na stanowiska przełożonych magistratu, a ostatni — konkurs na stanowiska poszczególnych ławników zawodowych. Nie należy mieć nic przeciwko temu, jeżeli któraś z rad miejskich, nie mając upatrzonego kandydata lub kandydatów, ogłosi taki konkurs, ale wprowadzać do ustawy w tym względzie przymus, wydaje mi się rzeczą co najmniej zbędną. Prawda, że na stanowiska te trzeba dobierać ludzi starannie, że nie można ograniczać się do swego partykularza, ale mam wrażenie, że nie prędko nadejdą u nas te czasy, by kandydat, przywdziawszy, jak w starożytnym Rzymie, białe szaty, chciał spacerować po forum Romanum i publicznie głosić o swojej kandydaturze na to, aby być wybranym. To nie jest w naszym stylu. U nas zbyt często osoby, stawiające same swe kandydatury, ośmieszają się, a prawdziwie wartościowi ludzie nie zgłoszą się wcale. To nie jest droga do zdobycia kierowników magistratu, obdarzonych powagą i zaufaniem ogółu. Od kandydatów winniśmy żądać cenzurów naukowych nawet bardzo wysokich, ale zwolnijmy ich od zabiegania o posady.

STEFAN ZBROŻYNA.

Uwagi z powodu projektu rządowego „Ustawy o gminie miejskiej i ordynacji wyborczej do gmin miejskich“¹⁾.

I. Ustawa o gminie miejskiej.

Sprawa podziału miast nie nasuwa żadnych poważniejszych zastrzeżeń. Byłoby może lepiej, gdyby ustawa od razu wskazywała w załączniku, które miasta podlegają nadzorowi wydziału wojewódzkiego (art. 3. 1 b) oraz miasta wydzielone z powiatu (art. 3 p. 2). Również wydaje mi się nie celowe zamykanie możliwości uzyskania dla miast większych, będących stolicami prowincji lub posiadających specyficzne cechy, większych atrybucji administracyjnych i samorządowych (art. 3 p. 3 B.) na podstawie oddzielnego statutu, przez wymienienie tylko pięciu miast. Należałoby może dodać: To samo prawo przysługuje miastom: Lwów, Łódź, Kraków, Poznań i Wilno oraz tym, które w drodze ustawodawczej do miast tej kategorii zaliczone zostaną. Wszystkie uwagi, dotyczące art. 3 projektu ustawy, podzieli każdy, kto pracy samorządowej się dotykał i widział te szalone trudności wynikające z dwoistości władzy na terenie miast wydzielonych. Dziwić się wypada, że organa administracji państwowej, jak Min. Spraw Wewnętrznych, wcześniej w te sprawy nie wejrzały, pomimo opinii wyrażonej Zjazdów miast i przy uchwalaniu ustaw, jak np. „Zasadnicza ustawa sanitarna“ i t. p., wyraźnie nie wskazały, że pierwszą instancją w tych sprawach w miastach wydzielonych są magistraty. To samo dotyczy wymiaru i poboru danin państwowych, które to zadania przy odpowiednim instru-

Podział
miast.

¹⁾ Referat wygłoszony na zjeździe miast w Piotrkowie.

waniu i kontroli urzędów skarbowych mogłyby być przez miasta wypełnione z korzyścią i dla państwa i dla gmin.

Członkostwo
gminy
miejskiej.

Wraz z członkostwem gminy musi być ostatecznie uregulowana sprawa stałych i niestałych mieszkańców gminy. Prowadzenie dotychczas, w byłej Kongresówce, przez gminy ksiąg stałej i niestałej ludności jednocześnie z obowiązującą ustawą o samorządzie miejskim (dekret) wywołuje dużo nieporozumień. Ustawa o gminie miejskiej i wiejskiej musi jasno określać, kto jest członkiem gminy, oraz zobowiązywać gminy do prowadzenia urzędowych rejestrów członków gminy, jak i zamieszkałych w gminie obywateli państwa. Projekt ustawy zdaje się odróżniać pojęcia „członków gminy” i „obywateli miejskich”, (art. 4 i art. 10), uważam, że pojęcia te winny się wzajemnie pokrywać — są jednoznaczne. Widoczne jest, że projektodawcy chcieli pominąć wyraźne określenie terminu, od którego mieszkańca miasta uważać należy za członka gminy miejskiej, wskazując jedynie warunki, przy których obywatel państwa może zostać członkiem gminy. Pozostawienie tej sprawy w stadium niejasności, lub pozostawienie gminom swobody decyzji w tych sprawach niewątpliwie tworzy b. poważny moment walki na terenie samych gmin ze szkodą dla innych zadań gminy. Zresztą różnorodność co do pojmowania członkostwa gminy przez zarządy gmin dałaby jaknajfatalniejsze rezultaty. Sprzeciwiam się jednak wnioskowi p. Dr. Nowaka¹⁾, który uważa, że członkiem gminy może pozostać tylko ten, kto co najmniej rok zamieszkuje w granicach danej gminy, a nawet termin ten skłonnyby był jeszcze przedłużyć. Uważam, że obawy p. Dr. Nowaka i innych, iż w sprawach zarządu miasta mogliby decydować ludzie nie znający jego potrzeb, są płonne. Wypowiadałem się za półrocznym terminem zamieszkiwania w granicach gminy, jako wystarczającym dla uzyskania członkostwa gminy. Obywatel państwa opartego o współpracę samorządów, jak konstytucja nasza przewiduje, nie może dłuższy okres czasu być pozbawiony opieki gminy i praw ustawowo zagwarantowanych. Zwłaszcza obecnie, kiedy stosunki gospodarcze dopiero się kształtują, kiedy wędrówki w poszukiwaniu pracy są częstsze niż w warunkach normalnych, ustalonych, kiedy wykonanie reformy rolnej, komasacji spowoduje większe przegrupowania w rozmieszczeniu ludności, — postawienie zbyt odległego terminu zamieszkiwania dla uzyskania członkostwa gminy pozbawiłoby tysiące ludzi pracy zasadniczych praw społecznych i politycznych.

Art. 11 projektu ustawy uważam za zbyteczny. Gminy mają b. wiele

¹⁾ w artykule „Uwagi nad projektem ustawy o gminie miejskiej” („Samorząd Miejski” Nr. 7—9 1924 r.).

sposobów pociągnięcia do współpracy szerszych mas obywateli miasta (członków gminy) poza przymusem ustawowym

Ze sprawą członkostwa gminy organicznie wiąże się sprawa czynnego i biernego prawa wyborczego. P. Dr. Rudolf Sikorski w artykule „Projekty ustaw samorządowych” przytacza główne motywy, które kierowały twórcami projektu ustawy o gminie miejskiej (str. 2 „Samorz. Miejski” 1923 r.), oraz powołuje się na zdanie barona Steina reformatora i budowniczego życia samorządowego w Niemczech (str. 3 tamże). Wydaje mi się jednak, że zasady te niezupełnie dostatecznie i konsekwentnie zostały w projektach przeprowadzone. Osobiście uważam, że konsekwentne przeprowadzenie zasad tych wymaga przyznania członkom gminy prawa wybieralności i wybierania bez jakichkolwiek specjalnych ograniczeń ani co do wieku, ani co do czasu zamieszkiwania w gminie. Ustawą konstytucyjną zostało określone, iż obywatele państwa, którzy ukończyli lat 21, posiadają prawo czynne wyborcze do sejmu, a przy 25 latach bierne.

Jeżeli chodzi o wybory do izb ustawodawczych, zwolennicy cenzusu wieku mogą mieć pewne złudne racje. Natomiast, jeżeli chodzi o bierne i czynne prawo wyborcze do zarządów gmin, te racje całkowicie odpaść muszą. Gdzie, jeżeli nie w zarządzaniu miastem, jeżeli nie przy rozpatrywaniu spraw gminnych, tak blizkich każdemu obywatelowi, wyrobić się może poczucie odpowiedzialności, znajomość zagadnień poważniejszej i ogólniejszej natury. P. Dr. Nowak uważa, że projekt rządowy idzie zbyt daleko, dając młokosom czynne i bierne prawo wyborcze, że specjalnym naciskiem podkreślając, że wiek należałoby przesunąć co najmniej o lat 5 (25 czynne i 30 bierne), a okres zamieszkiwania jeszcze o jeden rok. Jak p. Dr. Nowak zaznacza, jest to sprawa sporna bardzo i jest sprawą sumienia. Ustawodawstwo nasze samorządowe musi cechować nieco większa ufność w rozum stanu obywateli. Nie przypuszczam, ażeby się zdarzył wypadek w którymkolwiek mieście, by o losach jego decydować mieli ludzie posiadający wyłącznie lat 21 albo 25. W mniejszych miastach znają się prawie wszyscy i to b. dobrze. Jeżeli więc będzie wypadek, że wysunięty zostanie do rady miejskiej kandydat posiadający 21 lat życia, znaczy to, że posiada do tego pełne kwalifikacje umysłowe. Mówiąc słowami barona Steina, cytowanymi przez dr. R. Sikorskiego należy „Formalistykę i mechanizm służbowy w kolegiach rozbić przez dobór ludzi, znawców praktycznego życia, a w jego miejsce wprowadzić żywotnego twórczego i czynnego ducha, oraz bogactwo poglądów i uczuć, zaczerpniętych z niezmierzonych zasobów przyrody”. Nie należy więc zwężać ram dla doboru ludzi, zwłaszcza obecnie, kiedy rozpoczynamy budowę, kiedy nieza-

Prawo czynne
i bierne
wyborcze.

długo wystąpi nowe pokolenie nieokaleczone w niewoli, wychowane w polskiej racji stanu i w polskiej szkole,—niech jaknajprędzej stanie do pracy ze świeżym zasobem wiedzy i umiłowań. My, wchodząc w bujne życie społeczne i polityczne, nie umieliśmy często nawet obradować, czuliśmy i do dziś dnia czujemy na sobie więzy niewoli, sfera naszych uczuć i pragnień zwężona,—nie bójmy się młodszych i dajmy im ustawową możliwość korzystania z pełni praw obywatelskich w wolnej ojczyźnie. Dlatego też wypowiadam się za przyznaniem prawa czynnego i biernego głosu członkom gminy, którzy ukończyli 21 lat życia.

W art. 22 proj. ustawy, uważam, należy skreślić słowa w ust. a) „członka magistratu“. Nie można członka magistratu, wybranego przez radę i posiadającego jej zaufanie, obarczonego większą odpowiedzialnością za bieg spraw miejskich, pozbawiać prawa głosu decydującego na plenum rady, t. j. nie uznawać go jednocześnie za członka rady.

Kadencja
Rady
Miejskiej.

Wnosząc z dotychczasowej praktyki, uważam, że kadencja rady miejskiej nie powinna być dłuższa niż lat 3. Do powyższego zdania skłaniają mnie następujące motywy: 1) Po trzyletniej pracy radni miejscy robią się opieszali, praca w radzie staje się dla nich ciężarem. Ludzie, pragnący dalej pracować jako radni i interesujący się sprawami miasta, którzy wykazali pewną żywotność w poprzedniej radzie, niewątpliwie przez poszczególne ugrupowania społeczne zostaną wprowadzeni do nowej rady. 2) Dłuższa kadencja sprzyja szerzeniu się korupcji i protekcjonizmu. 3) Rada o silnej indywidualności przekaże cały szereg spraw następnej radzie w sposób statutowo przewidziany, niema więc obawy o ciągłość pracy. Zresztą chodzi o kapitalne zagadnienia gospodarki miejskiej (jak wodociąg, elektryfikacja, opieka społeczna), które, o ile są w świadomości obywateli miasta, niejednokrotnie przez zmianę rady szybciej mogą być rozwiązane i przeprowadzone. 4) Jesteśmy początkującymi na polu pracy samorządowej, przez częstsze wybory prędzej dokona się selekcji sił i osób do pracy tej uzdolnionych i zamiłowanych, również przyczyni się znacznie do szybszego zaznajomienia się obywateli z kapitalnymi zadaniami gospodarki komunalnej, a zatem szybciej obudzi się krytycyzm rzeczowy w stosunku do zarządzeń miejskich.

W art. 26—ustęp drugi należy skreślić i wstawić następujący: „Jeżeli po wyczerpaniu listy zastępców okaże się brak więcej niż 10% ustawowej liczby radnych, wówczas burmistrz względnie prezydent zarządza wybory uzupełniające na zasadzie ostatnich list wyborczych“.

W art. 29, w ustępie drugim należy dodać „prezydenta względnie burmistrza lub magistratu“, skreślić „lub przewodniczącego magistratu“.

W art. 34 ostatni ustęp sformułować należałoby jak następuje: „Wstrzymujących się od głosowania uważa się za głosujących za wnioskiem“. Uważam, że należy tę kwestję jasno rozstrzygnąć, gdyż w praktyce powstać mogą z tego powodu duże nieporozumienia; sprzyja to rozwojowi ciągłego lawirowania, a radny musi wiedzieć czego chce i do czego dąży. Jeżeli wnioski zgłoszone nie odpowiadają mu, musi sformułować swój.

W art. 38 możnaby skreślić dodatek, że protokół, oprócz przewodniczącego i sekretarza, podpisuje jeszcze dwóch radnych.

Sprawa ustroju magistratu jest kwestią pierwszorzędnej wagi, ale zdaniem moim nie można w tym wypadku tworzyć jednolitego szablonu. Magistrat musi być organizmem żywym, czułym, posiadającym ciągły kontakt z obywatelami gminy. Magistrat winien mieć możliwość kierowania sprawami gminy w ciągłym kontakcie z jej obywatelami, i to nie tylko przez prasę, ale przez współpracę w komisjach obywatelskich. Gdyby praca członków magistratu opierała się jedynie na nich samych, gdyby nie mieli personelu urzędniczego fachowego i biurowego, możnaby uznać tezę projektu ustawy za słuszną i jedynie racjonalną. Według mnie kwestja fachowości lub niefachowości ławników nie da się rozstrzygnąć tak prosto jak projekt przewiduje. Zgórą już cztery lata pracuję w zarządzie miasta i obserwuję życie samorządu, jego pracę zbliżoną. Jedyną przyczyną niefachowości członków magistratu są rady miejskie. Poziom naszych rad miejskich z przyczyn od nas niezależnych nie jest dostatecznie wysoki, a zatem i ocena fachowa ludzi powoływanych na członków magistratu jest b. niedostateczna. Nasi małomiasteczkowi obywatele są b. zarozumiali, zaśiedzieli, że tak powiem, o małym horyzoncie myślenia i mało uspołecznieni—zbyt zaściankowi. W tych warunkach radny miejski, chociaż ustawa mówić będzie o fachowości, wybierze na radzie miejskiej fachowca, który poziomem swym nie wiele odbiegać będzie od jego pojęć. Sam znam wypadki, kiedy wcale inteligentne w swym składzie rady lub magistraty powoływały na kierowników np. elektrowni zwykłych monterów, bo to taniej miało kosztować, albo na kierowników biur powoływano b. burmistrzów z czasów rosyjskich, którzy nie mają najmniejszego zrozumienia dla dzisiejszych zadań samorządu. Sedno zagadnienia leży więc głębiej nieco i zwykłą formułką ustawy rozwiązać się nie da. Z powyższego p. Dr. Nowak mógłby wyciągnąć wnioski, że należy ordynację wyborczą do rad miejskich zmienić, ja wyciągam wnioski zgoła inne. Wierzę w ludzi, wierzę w tę masę ludzkiego materiału, który kryje w sobie bogactwa intelektualne b. poważne. Jeszcze zbyt krótki okres, aby wydać można było sąd o zdolnościach obywateli do samorządzenia się. Mieliśmy dopiero jeden raz wybory do rady

Ustrój
Magistratu.

miejskiej i to w warunkach, kiedy nie było czasu na zastanawianie się nad doborem ludzi, kiedyśmy się sami nie znali, bo w życiu publicznym nie wolno nam było brać udziału. Jestem głęboko przekonany, że podwójnych wyborach do rad miejskich pogląd obywateli na gospodarkę gruntownej i korzystnej ulegnie zmianie. Praca w samorządzie jest zbyt ciekawą, dającą dużo horoskopów na przyszłość, aby nie pociągnęła ku sobie lepszych elementów. Wprawdzie zasłużyć sobie na uznanie obywateli miasta jest jednak dość trudno, ale może to i całe szczęście, że obywatele sądzą pracę rad i magistratów nie według słów a czynów. Obywatele nasi — to realiści, patrzą na efekt pracy i prowadzić się za nos lata całe nie dadzą. Sądzę więc, że droga selekcji powolnej i pozostawienie doboru ławników fachowych roztropności rad miejskich przy krótszej ich kadencji będzie najlepsza i najrozumniejsza. Wiele jeszcze elementarnych pojęć dojrzeć musi drogą naturalną — ale za to skuteczną. Na ziemiach Polski są różne systemy powoływania członków magistratów, osobiście byłbym przeciwny forsowaniu jakiejś formuły, byłbym raczej za pozostawieniem ram ogólniejszych, któreby uwzględniały przyzwyczajenia dzielnicowe i pomnażały bogactwo form zbiorowego życia samorządowego. Jeżeli powoływać byśmy się chcieli na inne kraje, to każdy z systemów rozwiązuje tę sprawę mniej lub więcej dobrze, ale tam, gdzie życie samo kształtowało ustrój samorządu, jak w Anglii, tam tych sztucznych tworów, jakimi są ławnicy fachowi — niema. Ażeby jednak dać możliwość pracy w samorządzie ludziom, których jedynym bogactwem jest wiedza, wypowiedziałbym się za ustawowym określeniem minimum wynagrodzenia dla członków magistratu według kategorii miast i płac urzędników państwowych, oraz przyznania członkom magistratów po kilkuletniej pracy w samorządzie prawa do emerytury. Rady miejskie, zwłaszcza w małych miastach, na tym punkcie są zbyt drażliwe, zbyt może skąpe, co w połączeniu ze skromnym stosunkowo stanowiskiem, odcięciem od szerszego świata nie pociąga ludzi zdolniejszych do tak wdzięcznej mimo wszystko pracy.

Przy zastosowaniu projektu ustawy w wielu miastach Kongresówki zostałby zmarnowany dotychczasowy dorobek, bowiem wielu zdolnych ławników, wybranych do magistratu w proporcjonalnych wyborach, większość rady niezangażowałaby i ci z konieczności szukaliby innego pola pracy i zarabkowania. Honorowi ławnicy rekrutowaliby się z żywiołów więcej niezależnych materialnie, bo przy naszej zbyt małej tolerancji dla cudzych przekonań, obywatele żyjący z pracy rąk własnych i głowy nie mogliby zbyt długo na stanowiskach wytrwać. Znam częste wypadki wymawiania pracy radnym miejskim, nie należącym do ugrupowań zachowawczych, aby w ten sposób zmusić ich do wyjazdu i do złożenia mandatu radzieckiego,

zwłaszcza, jeżeli zdradzali wybitniejsze zdolności bronięcia też przeciwnych poglądowi pracobiorców. Położenie honorowych ławników byłoby trudniejsze, zwłaszcza, że wchodzi często w grę interesy przedsiębiorstw sprzeczne z interesami miasta.

Wypowiadam się za dotychczasowym systemem wyboru ławników stosowanym w Kongresówce, z pozostawieniem możliwości uwzględnienia różnic dzielnicowych, oraz za określeniem ustawowym minimum wynagrodzenia dla członków magistratu i prawa do emerytury.

Z powyższych przesłanek wynika również, że jestem przeciwny podwójnej kadencji członków magistratu, gdyż ciągłość pracy dostatecznie gwarantuje aparat urzędniczy, a zarządzenia celowe i dobre niewątpliwie znajdą aprobatę nowego magistratu.

Żeby jednak możliwie szybko podnieść poziom naszych rad miejskich i magistratów, należy podjąć pracę uświadamiającą obywateli co do zadań gospodarki gminnej oraz stosować bliższą współpracę obywateli, podnosząc dyskusje publiczne w prasie i zgromadzeniach na tematy z dziedziny gospodarki miast w danym mieście aktualne.

Członkowie magistratu nie powinni zajmować żadnych innych stanowisk płatnych, bez zgody rady miejskiej.

Należy w ustawie zaznaczyć, że odpowiedzialność za pracę komisji miejskiej ponosi magistrat, z wyjątkiem komisji radzieckich, które mają charakter opiniodawczy dla rady, i wyłącznie przez radę powołanych.

Należałoby uwzględnić również kompetencję prezydenta w stosunku do członków magistratu i do jego uchwał, aby stworzyć podstawę do regulaminu wewnętrznego dla magistratu.

6. Z projektu ustawy o gminie miejskiej, w artykułach dotyczących uprawnień władz nadzorczych, wieje dziwna i daleko idąca nieufność do organów samorządu miejskiego. Władze nadzorcze usiłują niemal przy każdej sposobności podkreślić prawa do ingerencji, nawet w sprawach stosunkowo małoważnych. Władza nadzorcza zastrzega sobie prawo zatwierdzania wszystkich członków magistratu, prawo zatwierdzania poszczególnych uchwał rady oraz budżetu. Zdawałoby się, że dosyć tych uprawnień władz nadzorczych, tymczasem projekt wylicza — prawo zawieszania członków magistratu, wstawiania pozycji do budżetu wbrew woli rady, wyznaczania komisarza i t. d. Wszędzie musi być pewna miara i pewna celowość — system. Daleki jestem od tego, aby pozbawiać władzę nadzorczą prawa wszelkiej ingerencji do spraw miejskich, ale jeżeli chodzi o system, to wybrałbym raczej system represyjnego nadzoru, niż prewencyjny. Wystarczy jeżeli władza nadzorcza będzie miała prawo zawieszania w czyn-

nościach członków magistratu, rozwiązania rady, złożenia z urzędu prezydenta, bo do tego muszą być podstawy. Jest to jakby kara za postępowanie wbrew ustawie, za działanie na szkodę państwa lub gminy. Nie mogę zgodzić się z p. dr. Nowakiem, który stawia sprawy w ten sposób: za prawo egzekutywy dla magistratu — zatwierdzanie członków magistratu przez władzę nadzorczą. Poszlibyśmy parę kroków dalej i cienia z samorządu by nie pozostało. Wszak ci sami obywatele wybierają sejm, naczelną władzę ustawodawczą państwa, źródło władzy wykonawczej. Do obywateli trzeba mieć choć trochę zaufania, tymbardziej, że chodzi tu o sprawy przede wszystkim lokalne, zarządu miejskim majątkiem, i administracyjne, również nie wybiegające poza ramy administracji lokalnej. Władza nadzorcza posiada tysiące środków reagowania na sprzeczne z ustawą postępowanie gminy. Przy tak skonstruowanym nadzorze gros odpowiedzialności za gospodarkę miejską i administrację spada na władze nadzorcze, skutkiem czego jest zmniejszenie poczucia odpowiedzialności, ciążyącej na członkach gminy i jej zarządzie. Rozumiem, że twórcy projektu rządowego w praktyce zetknęli się z całym szeregiem b. poważnych wykroczeń samorządów przeciwko zasadniczym ustawom i stąd płynie ich nadzwyczajna troskliwość o zabezpieczenie praw nadzoru nad samorządem władzom zwierzchnim, ale po szczególnych wypadków nie można generalizować, tymbardziej, że żyliśmy dotychczas w okresie wielkiego chaosu prawnego i stan taki z dnia na dzień usunąć się nie da. Pozwolę sobie zwrócić uwagę na inną stronę nadzoru, która dotychczas była bardzo źle postawiona. Chodzi mi o szybkość i właściwe tempo usuwania i likwidowania wykroczeń zarządów gmin przeciw prawu. Znam wypadki, bardzo liczne niestety, gdzie władza nadzorcza skonstatowała bardzo poważne uchybienia zarządów gmin, ale konsekwencji właściwych nie wyciągnęła. Sprawy wloką się latami całymi bez widomego rezultatu, co niesłychanie demoralizująco wpływa na opinię publiczną, no i wpływ moralny władzy nadzorczej maleje, decyzje władzy są lekceważone.

Jest rzeczą zrozumiałą, że władze państwowe, przekazując część lokalnej władzy administracyjnej zarządom miast, pragną mieć głos w sprawie zagwarantowania sobie odpowiednich kwalifikacji członków zarządu gminy, chodzi o wybór środków, które dadzą najlepsze rezultaty. Jestem zdania, że większą gwarancję daje kolegium rady, wybierające zarząd, zwłaszcza jeżeli chodzi o miasta większe (wydzielone), że kandydat posiada pełnię kwalifikacji, niż jednoosobowa decyzja p. referentów wojewódzkich czy ministerjalnych. Kolegia radzieckie znacznie poważniej będą badać kwalifikacje kandydata, gdyż będzie to miało pierwszorzędne znaczenie dla obywateli miasta. Zresztą, gdyby istotnie nie było możliwości uzyskania dla

zarządów miast większych praw władz administracyjnych, możnaby się zgodzić i zastrzec dla władzy nadzorczej prawo umotywowanego sprzeciwu, a nie zatwierdzania wyboru członków zarządu miasta, jak to jest przewidziane w projekcie. Gdyby rada miejska po zapoznaniu się ze sprzeciwem władzy trwała na swoim poprzednim stanowisku, t. j. nie podzieliła stanowiska władzy nadzorczej i wybór swój ponownie potwierdziła, wówczas uważałoby należało członka zarządu miasta za wybranego. Mówiąc o członkach zarządu miasta, mam na myśli prezydentów wzgl. wiceprezydentów, gdyż na wybór ławników władza nadzorcza wpływu mieć nie powinna.

Przeciwny jestem zatwierdzaniu budżetu przez władzę nadzorczą, wystarczy jeżeli budżet będzie podawany do wiadomości, z ustawowo zagwarantowanym prawem dla władz nadzorczych wstawiania pozycji do budżetu, podyktowanych racją państwa. Prawo nadzoru powinno dotyczyć legalności zarządzeń władz miejskich, sprawa nadzoru nad celowością zarządzeń winna być ograniczona do paru poważniejszych wypadków, wymienionych w ustawie (np. sprawa długoterminowych pożyczek, przewyższających normalny budżet).

II. Ordynacja wyborcza.

Art. 2-gi ordynacji wyborczej przyznaje obywatelom pewnych kategorii dodatkowe głosy przy głosowaniu. Trudno mi jest zrozumieć motywy twórców projektu. Kiedy się mówi o dodatkowych głosach dla niektórych obywateli, trzeba brać pod uwagę pewne kryteria, ustalające rzeczywiście większą wartość moralną poszczególnych członków gminy. Obawiam się, że dyskusja na temat tych kryteriów łatwo może zaprowadzić na drogę humorystykę, dlatego wolalbym sprawy tej nie poruszać. Wypowiadam się za skreśleniem art. 2-go ordynacji wyborczej.

Ze względu na to, że prezydenci miast (przełożeni magistratu) mogą być osobiście zainteresowani w wyborach, że zazwyczaj reprezentują pewien kierunek polityczny, że pod ich nadzorem są spiswane listy wyborców, że zatem mogą i będą powstawać zarzuty, co do tendencyjności sporządzania list i powoływania członków komisji wyborczych, wypowiadam się za komisarzem wyborczym, sędzią, a nie przełożonym magistratu. Zresztą stało się to do pewnego stopnia przyzwyczajeniem na terenie Kongresówki, nie uważam za konieczne ten zwyczaj zmieniać.

Rozpisywanie konkursu na stanowisko prezydenta względnie wiceprezydenta stało się już prawie powszechnym zwyczajem. Ustawa dzisiejsza tego nie zabrania. Projekt ustawy nie wskazuje, kto ma obowiązek rozpisywania konkursu na stanowisko przełożonego magistratu, względnie jego za-

Zasady
wyborcze.

Komisarz
wyborczy.

Wybory
do
Zarządu
Miejskiego.

stępców: czy komisja wyborcza, czy świeżo ukonstytuowana rada, czy wreszcie magistrat, należałoby tę wątpliwość wyjaśnić. Wydaje mi się, że czynność tę winno spełnić prezydium rady. Należałoby również dodać, że zastępcą przełożonego magistratu wybierany jest również z konkursu i większością więcej niż połowy ustawowej liczby radnych.

Co się tyczy rozpisywania konkursu na stanowisko ławników zawodowych, to zgodnie z tem, co wyżej powiedziałem, ocenę kwalifikacji pozo- stawilibym radzie, bez rozpisywania konkursu. Każde z ugrupowań radzie- ckich, przypuszczam, zabiegać będzie o najlepsze siły na kandydatów na ławników, gdyż od tego zależy jej wpływ na bieg spraw miejskich.

Zresztą równie dobrze prezydium rady rozpiąć może konkurs i na stanowiska ławników jednocześnie z konkursem na przełożonego magistratu i jego zastępców. Z pośród zgłoszonych ofert ugrupowania radzieckie mogą wybrać siły najlepsze i umieścić na swych listach kandydatów. Zdarza się bowiem, iż na miejscu rzeczywiście trudno jest pozyskać ludzi, pragnących cały swój czas poświęcić pracom w zarządzie miasta.

Te luźne uwagi na temat poszczególnych artykułów i zasad projektu ustawy o samorządzie miejskim i ordynacji wyborczej dla gmin miejskich nie mogą mieć pretensji do naukowego traktowania tych skomplikowanych zagadnień. Chodzi o dyskusje na temat aktualny, do którego, niestety, nie rozporządzamy ani dłuższem doświadczeniem, ani dostateczną statystyką, ani wreszcie poważniejszymi rozprawami w języku ojczystym. Jest to więc garść spostrzeżeń, ujęta w formę może nie dość jasną, związana pewną myślą przewodnią, jaką jest chęć powołania do pracy twórczej w samo- rządzie gminnym tego bogactwa sił drzemących, często destrukcyjnych, bo lekceważonych, pomijanych lub krzywdzonych, do budowy lepszego życia w granicach ustawą zakreślonych.

Jaz koźłowy.

Inż. TADEUSZ TILLINGER.

K a n a ł w ę g ł o w y .

Rozpatrując tu sprawę kanału węglowego, nie będę mówił rzeczy po- wszechnie znanych zarówno o drogach wodnych wogóle, jak i o projektowa- nych w Polsce kanałach w szczególności. Poruszę tu tylko kwestje aktualne:

1) Czy projekt ten jest racjonalny, t. j. czy i dlaczego możemy wie- rzyć, że zamierzony wysiłek osiągnie swój cel, którym jest podniesienie dobrobytu Państwa?

2) Czy wysiłek ten jest współmierny z korzyściami, które ma przynieść?

3) Czy wysiłek nasz dla rozbudowy naszej sieci komunikacyjnej nie powinien być skierowany raczej w innym kierunku?

4) Jak się zapowiada rentowność projektowanych kanałów?

5) Czy wysiłek ten nie jest dla nas ponad siły?

Postaram się odpowiedzieć w krótkości na te pięć pytań.

1) Czy projekt jest racjonalny?

Za racjonalnością projektu przemawiają:

a) Ogólne warunki rozwoju w Polsce dróg wodnych. Polska jest krajem, który ma w Europie najlepsze warunki rozwoju sztucznych dróg wodnych, dzięki temu, że:

1) Kraj nasz jest stosunkowo bardziej równinny niż inne.

2) W granicach Polski leży najniższy punkt głównego wododziału europejskiego, a mianowicie: wododział pomiędzy Bugiem i Prypecią, na wysokości 140 mtr. nad poziomem morza, gdy naprz. wododział na pro-

jektowanym kanale pomiędzy Dunajem i Renem leży na wysokości 569 mtr., a na proj. kanale między Łabą i Dunajem na 372 mtr.

Dodajmy, że w Polsce wododział pomiędzy Bugiem i Prypecią leży w miejscowości kompletnie równinnej, obfitującej w wodę i jest już przekopany przez kanał Królewski, wymagający tylko pewnych przeróbek, gdy przeprowadzenie kanałów przez inne punkty głównego wododziału europejskiego wymaga ogromnych robót.

3) Polska sieć dróg wodnych, po jej należytych rozbudowaniu, oprócz ładunków krajowych, będzie miała jeszcze ładunki tranzytowe z Rosji, co wzmoże znacznie rentowność naszych kanałów. Tego korzystnego warunku nie mają drogi wodne w większości państw zachodnioeuropejskich.

4) Znaczna odległość przewozów w Polsce, która w drogach wodnych będzie przewyższała 300 km. Korzyści przewozu drogą wodną, w porównaniu z przewozem kolejami, uwydatniają się głównie przy przewozach powyżej 200 km. Pod tym względem drogi wodne w Polsce będą miały korzystniejsze warunki rozwoju, niż w Anglii i nawet w ojczyźnie kanałów — Holandji i Belgii.

b) Szczególne właściwości projektu.

Jako właściwości projektu, przemawiające za jego racjonalnością, należy wskazać: w pierwszym rzędzie nowoczesne zasady, przyjęte przy projektowaniu, tak co do ustalenia wymiarów kanału, jak i co do ułożenia kierunku trasy kanału i jego profilu podłużnego.

1) Jako wymiary poprzeczne kanału przyjęto profil, pozwalający na kursowanie statków o udźwigu do 1000 tonn. Doświadczenie Europy Zachodniej wskazuje, że kanały mniejsze, które budowano dawniej (100—300 t.), mają zbyt ograniczoną w stosunku do potrzeb nowoczesnego życia sprawność przewozową, i wszędzie widzimy tendencję zwiększenia wymiarów poprzecznych kanałów.

2) Przy wyborze trasy przyjęto zasadę prowadzenia drogi wodnej tamtędy, którą życie ekonomiczne wymaga, nie krępując się zbytnio naturalnym biegiem drobniejszych rzeczek.

W odległej przeszłości rzeki żeglowne, stanowiąc jedyne dla przewozów znaczniejszych drogi wewnętrzne, skupiały koło siebie ośrodki przemysłu i handlu. Z biegiem jednak czasu rozwój życia ekonomicznego zaczął wymagać stworzenia dróg komunikacyjnych w innych kierunkach niż te, które były stworzone przez odległe procesy geologiczne, nic wspólnego nie mające ze współczesnym życiem ekonomicznym, dla którego byłoby dogodniej, ażeby na przykład Dunaj wpadał do Adryatyku, a Wołga do morza Czarnego.

Zaczęły powstawać kanały żeglugi, następnie koleje żelazne. Te

ostatnie, łatwiej mogąc pokonywać trudności terenowe, wysunęły się w końcu XIX wieku na plan pierwszy. Jednakże w końcu tegoż wieku technika budowy kanałów postąpiła znacznie naprzód i pozwoliła w wielu wypadkach zwalczać dotąd nieprzewyciężone przeszkody.

Nowe kanały nie boją się ani wysokich nasypów, ani znacznych spadków i narówni z kolejami przekraczają inne arterie komunikacyjne, jak rzeki i koleje, mostami. Pozwoliło to na większe stosowanie się trasy kanałowej do kierunku wymaganego rzeczywistymi potrzebami ekonomicznymi. Zaczęto przedewszystkiem budować kanały w miejscach, gdzie odczuwać się dało zapotrzebowanie przewozu najcięższych towarów: węgla i rudy. Najważniejsze sztuczne drogi wodne, które zaczęto budować w ostatnich czasach we Francji, Belgii, Niemczech, a nawet w Rosji (kanalizowanie Dońca) — były przeznaczone dla wywozu węgla.

Dlatego też i u nas przedewszystkiem powstał projekt kanału z Zagłębia w kierunku największego zapotrzebowania przewozu węgla.

Jeżeli weźmiemy kąt zamknięty liniami Poznań — Katowice i Katowice — Warszawa, to ziemie zamknięte w tym kącie spożywały przed wojną 12 milionów tonn węgla; pozostałe ziemie — nie więcej 4 milionów.

Dlatego też przedewszystkiem wysuwa się naprzód kanał węglowy, obsługujący wraz z odnogami do Warszawy i Poznania wskazany kąt Poznań — Katowice — Warszawa, z odnogą na południe do Krakowa, przy ogólnej długości drogi wodnej 800 klm.

W ten sposób nad kanałem znajdzie się cały przemysł węglowy, 90 % przemysłu metalurgicznego i włókienniczego i 40 miast z ludnością ponad 10.000 mieszkańców, przekraczającą ogółem 3.000.000, czyli 75 % ludności miejskiej całej Polski. Trudno było przy stosunkowo nieznacznej długości całej sieci kanałów (800 km.) połączyć ze sobą drogą wodną więcej punktów przemysłowych. Projektowane kanały stworzą rzeczywiście oś pocię rzową naszej sieci komunikacyjnej i będziemy mogli śmiało twierdzić, że żadne państwo nie posiada tak dogodnej i racjonalnej sieci dróg wodnych, jaką będzie posiadała Polska po zrealizowaniu projektu kanału węglowego z odnogami ¹⁾.

¹⁾ UWAGA 1. Odchylenie trasy kanału czy to do Warty czy do Pilicy, jak to proponowało wielu znanych inżynierów (inż. Sadkowski, inż. Ingarden), lub do Prosnicy (prof. Ehlers) nie może być uważane za racjonalne z powodów następujących:

Regulacja rzeki tak małej jak Warta powyżej Koła, nie da dostatecznych dla większej żeglugi rezultatów.

Kanalizacja zaś jej z powodu niskich brzegów wymagałaby znacznej ilości słuz i jazów. Przybliżony kosztorys wykonany we wszystkich kierunkach przez Biuro Projektów M. R. P. wykazuje, że różnica kosztów budowy obydwóch wariantów nie przekracza 7—8 %.

2. Profil podłużny.

A teraz zwróć uwagę na pewne dodatnie cechy techniczne projektu, mianowicie charakter profilu podłużnego. W profilu tym udało się, przez doprowadzenie najwyższego stanowiska aż do Huty Królewskiej i Laury, umieścić główne porty załadownicze na stanowisku działowym.

Wobec tego zmniejsza się w dwójnasób ilość niezbędnej dla służowania wody w porównaniu, gdyby ładunki musiały wchodzić na stanowisko działowe i schodzić z niego na całej długości kanału.

Spadek jest od Śląska do Torunia ciągle w jedną stronę. Przy projektowaniu uwzględnia się zasadę ześrodkowania spadków i utrzymywania jak najdłuższych stanowisk w jednym poziomie.

Na kanale mamy stosunkowo niewiele śluz (ok. 40 na 700 km.) i kilka bardzo długich stanowisk.

Górne stanowisko od Herbów poczynszy dochodzi w kocie + 278 do Huty Laury, H. Królewskiej (ok. 70 km.) i może być w przyszłości przedłużone jeszcze 20 km. na południe aż do Mikołajowa i Orzesza. A więc na Śląsku mielibyśmy ogromnie długie 90 do 100 km. stanowisko bez śluz, wiążące wszystkie przemysłowe punkty Śląska.

Różnica ta jest zbyt małą, by pozbawiać przez to dostępu do kanału tak ważne ośrodki przemysłu jak Częstochowa i Łódź. Jednocześnie przy kierunku na Wartę odległość dla towarów idących do Warszawy zarówno liniowa jak i taryfowa silnie wzrasta wskutek większej ilości śluz do przebycia, rentowność zaś kanału wskutek oddalenia od środowisk przemysłu — będzie mniejsza.

To samo stosuje się do innych kierunków (przez Pilicę lub Prosnę).

UWAGA 2. Co do trasy kanału pomiędzy jeziorem Gopłem i dolną Wisłą istnieją dwa warianty:

a) na Toruń, z ujściem do Wisły koło Cierpic.

b) na Bydgoszcz, z wyzyskaniem istniejącej sztucznej drogi wodnej: skanalizowanej Noteci mniej więcej aż do Łabiszyna i ze sprostowaniem stamtąd drogi nowym kanałem w kierunku Brdyujścia. Ten ostatni wariant przez jezioro Jezuićkie, był brany pod uwagę w roku 1922, lecz następne studia szczegółowe były zrobione tylko w kierunku wariantu pierwszego.

Z uwagi, że rozbudowa dróg wodnych musi iść stopniowo i że winno się liczyć z drogami, portami i t. p. urządzeniami istniejącymi, być może, że przynajmniej na początek będzie racjonalniej zadowolnić się stopniowym ulepszeniem istniejącej drogi wodnej Gopło—Bydgoszcz, a rozwój życia ekonomicznego i porównania szczegółowo opracowanych projektów najlepiej pokażą, w jakim kierunku ma być podjęte przeprowadzenie definitywnego kanału dla statków 1000-tonnowych.

UWAGA 3. Dające się słyszeć zdania, że przeprowadzenie kanału przez Gopło odbierze wodę z jeziora i pogorszy warunki żeglugi w kanale Bydgoskim zasilanym przez Górną Notec, są oparte na nieporozumieniu.

Drugie stanowisko o znacznej (około 80 km.) długości widzimy w środkowej części kanału powyżej Pabjanic.

Nareszcie 3-cie na kocie + 98 mamy od Łęczycy do Warszawy (135 klm.) i w stronę Koła 20 klm. ogółem przeszło 150 klm. w jednym poziomie.

Jeżeli teraz uprzytomnimy sobie, że na francuskich kanałach śluzy spotykają się co 2—5 klm., że na nowobudującym się kanale węglowym z Charleroi do Brukseli na sekcji Bruksela—Tubize mamy 6 śluz na 20 klm. — widzimy, jak dogodnie pod względem technicznym warunki przedstawia nam kanał węglowy mający śluzy średnio co 18 klm.

Przyjąwszy pod uwagę, że każda śluza pod względem straty czasu i taryfy jest równoznaczna do przedłużenia drogi o 4 klm. widzimy, że gdy na kanałach francuskich i belgijskich śluzy zwiększają odległość taryfową przeszło 2 razy, co utrudnia im konkurencję z kolejami, na projektowanych w Polsce kanałach śluzy zwiększają tę odległość nie więcej jak o 20%.

Widzimy więc, że pod względem profilu podłużnego nasze kanały mają ogromną przewagę nad kanałami Zach. Europy. A więc pod względem techniki budowy kanałów, projektowane kanały będą się odznaczały zastosowaniem współczesnych zasad budowy i będą

Poziom jezior Gosławickich, które będą połączone z Gopłem leży o 6 m. wyżej od poziomu Gopła i między jeziorami ma być wybudowana śluza i zakład wodny. Przez tą śluzę i turbiny będzie wpływała do jeziora pewna określona ilość wody, która dotąd do jeziora Gopła nie dochodziła. Dla nowo powstającego kanału będzie używana tylko ta ilość wody, jaka dodatkowo do jeziora Gopła będzie doprowadzona. Ilość ta w pierwszej śluzie będzie mogła być dokładniej skontrolowaną i wobec tego niema zupełnie obawy o jakiekolwiek pogorszenie warunków odpływu Górnej Noteci.

UWAGA 4. Oczywiście sieć kanałowa o tak ważnym znaczeniu państwowym będzie musiała mieć u wyjścia do Bałtyku swój port. Portem tym nie może być Gdyńia, oddzielona od kanału zatoką, co utrudnia wejście statków kanałowych, ani Gdańsk ze swoją wrogą dla Polski polityką.

Port taki winien powstać koło Tczewa, na terytorjum polskim i może być połączony kanałem morskim przez nizinę Gdańską z morzem. Przykładem tego rodzaju kanałów są kanały, łączące z morzem porty w Brużes, Amsterdamie, Gandawie i Brukseli. Mamy dostateczne podstawy prawne, aby wymóc zgodę Wolnego Miasta na przeprowadzenie tego kanału przez jego terytorjum. Zresztą Gdańszczanom wcale to zbyt wielkiej krzywdy nie przyniesie. Jeden z dyrektorów niemieckiej firmy w Gdańsku mówił mi, że firma ta będzie mogła zarabiać dobrze bez względu na to, czy okręty wyładowuje się o 10 klm. na północ od Gdańska w Nowym Porcie, czy będą się wyładowywały o 25 klm. na południe w Tczewie. Oczywiście mowa tylko o uczciwym zarobku. Z hakatystycznych szykan i szantażu trzeba będzie skwitować.

miały pod tym względem, jako aparat przewozowy, znaczną wyższość nad kanałami wielu innych państw ¹⁾.

2. Czy proponowany wysiłek jest współmierny z oczekiwaniami korzyściami?

Budowa kanału węglowego wraz z odnogami do Krakowa, Poznania i Warszawy wyniesie do 400.000.000 zł., a wraz z przedłużeniem drogi wodnej na wschód aż do Prypeci około 500.000.000 zł.

Jakie korzyści otrzyma Kraj za to?

Główną korzyść otrzyma Kraj z potanienia przewozu kanałami w porównaniu z przewozem kolejami. Oczywiście trudno jest ściśle obliczyć tę korzyść.

Taniość przewozu wzmoże silnie ruch towarów masowych ciężkich, jak węgiel, kamień (granity Wołyńskie), rudy, torf, drzewo opałowe — dla których nawet najniższe taryfy kolejowe były za wysokie. Zapotrzebowanie przewozu w naszym Kraju wynosiło przed wojną około 16 miliardów tonno-klm. Musimy się liczyć z zapotrzebowaniem za lat 15—20 nie mniej 24 miliardów t.-k. Z tej liczby $\frac{1}{3}$ czyli około 8 miliardów mogłoby być przewiezione projektowanymi drogami wodnymi ²⁾. Ponieważ najniższa taryfa kolejowa wynosi 3 grosze za t.-k., a wodna statkami 1000 t. cztery razy mniej, więc przewóz kolejami tych 8 miliardów t.-k. kosztowałby 240 milionów złotych, a statkami tylko 60.000.000 zł. Dodając do tego opłatę kanałową dla oprocentowania kapitału w wysokości również 60.000.000 zł., całkowity koszt przewozu drogą wodną wyniesie 120.000.000 złotych, czyli o 120.000.000 mniej niż koleją. O tę sumę mniej więcej zmniejszy się koszt różnych przewozów, czyli potanieją koszty produkcji. Oczywiście powyższe cyfry nie są ścisłe, dają jednak pewne przybliżenie dla oceny korzyści ekonomicznych kanałów. Z powyższych cyfr możemy wnioskować, że korzyść, jaką Kraj odniesie z potanienia przewozów, pokrywa w kilka lat koszty budowy kanałów. Szczególniej dla naszej produkcji węglowej, kanały będą miały decydujące znaczenie. Przewóz jednej tonny węgla z Katowic do Gdańska wyniesie kanałem o 12 zło-

¹⁾ Do tego dodamy pomyślne wyjątkowo warunki wywłaszczenia, szczególnie na Górnym Śląsku, gdzie kanał, idąc niezabudowanym pasem byłej 500-letniej granicy, wchodzi w sam środek rejonu przemysłowego nie waląc ani jednego budynku! Te wyjątkowo dogodne warunki wywłaszczenia nie będą jednak trwały długo i wskazany pas może się zabudować, jeżeli budowa kanału pójdzie w odwłokę.

²⁾ W Niemczech w r. 1911 (przed ukończeniem kanału śródlądowego) drogami wodnymi przewożono 27%, w Rosji 43% ładunków, obliczonych w tonno-kilometrach.

tych taniej niż kolej. Pozwoli mu to konkurować z węglem angielskim na Bałtyku, gdy dziś już w Bydgoszczy tej konkurencji nie wytrzymuje. Zarówno i nasz przemysł drzewny otrzyma w kanałach gwarancję swego rozwoju. Koszt przewozu jednej tonny węgla do Warszawy, Łodzi i Poznania, zmniejszy się o 4 do 5 złotych, do Torunia i Bydgoszczy o 6 do 7 złotych. Wielkie miasta, jak Warszawa i Łódź, konsumujące rocznie przeszło 1.000.000 tonn węgla, zaoszczędzą rocznie na przewozie opału kilka milionów złotych, to samo da się powiedzieć o materiałach budowlanych i t. p.

Pozatem przebudowa kanału Królewskiego (Bug—Prypeć) ułatwi odwodnienie paruset tysięcy hektarów ziemi, dotąd nieużytecznej. Powinna ona, po zmeliorowaniu stać się terenem dla naszego osadnictwa, które szczególnie wzdłuż ważnej strategicznie drogi wodnej ma wielkie znaczenie.

Poza korzyściami ekonomicznymi, jakie dadzą kanały, należy również wspomnieć o korzyściach politycznych i strategicznych.

Uniezależnienie przewozu w Kraju od faktycznego monopolu kolejowego, czyni Kraj bardziej odpornym na wszelkie wstrząśnienia wewnętrzne i zewnętrzne. Zabezpieczenie stolicy Państwa energii elektrycznej, w ilości dostatecznej dla podtrzymania działania stacji miejskich (oświetlenie, tramwaje, pompy), niezależnie od dowozu węgla, ma również na wypadek wojny ogromne znaczenie. Pozatem kanały ułatwią przerzucanie całych korpusów wojska z jednego końca Państwa na drugi.

W niektórych wypadkach kanały stwarzają dość ważną zaporę dla celów obrony. Względy powyższe winnyby przemawiać za większym zainteresowaniem się tą sprawą Ministerstwa Spraw Wojskowych.

Tworząc nową kość pacierzową całej naszej sieci komunikacyjnej, kanały przyczynią się do organicznego ostatecznego zjednoczenia ziem polskich.

Podane wyżej względy wskazują, że korzyści, których się można spodziewać, są bardzo znaczne i w zupełności okupują niezbędny wysiłek.

3. Czy nie lepiej byłoby jednakże skierować ten wysiłek w innym kierunku: na rozbudowę kolei i regulację rzek?

a) Co do uzgodnienia projektu budowy kanałów i projektów kolejowych należy zwrócić uwagę na następujące:

Państwo powinno mieć jeden program, a mianowicie: program komunikacyjny.

Mylne jest przekonanie, że kanały są znacznie droższe od kolei. Jeżeli chodzi o budowę samej linii, to rzeczywiście koszt budowy kanału

1.000-tonnowego w naszych warunkach jest 2 razy większy, niż koszt budowy linii kolejowej. Lecz należy pamiętać, że tabor kanałowy jest tańszy od kolejowego.

Każdy tabor jest w pewnym stosunku do ilości dokonywanych przewozów. Mniej więcej na 1 milion tonno-kilogramów przewiezionych rocznie kosztuje tabor kolejowy 68.000 zł., a kanałowy 22.500 zł.; wobec tego, przy napięciu ruchu około 5.000.000 t-k. koszty budowy linii kolejowej i kanału wraz z taborami są równe, a przy większym napięciu kanał wraz z taborami okazuje się tańszym¹⁾ od kolei z odpowiednim taborami. A więc dla przewozu 8 miliardów t-k. rocznie musielibyśmy na zwiększenie swego taboru kolejowego wydać około $8.000 \times 68.000 = 544.000.000$ zł., gdy tabor kanałowy, potrzebny dla tej pracy przewozowej będzie kosztował tylko $8.000 \times 22.500 = 180.000.000$ zł.

A więc Kraj zaoszczędzi 364.000.000 na taborze kolejowym, a Skarb Państwa więcej, gdyż tabor kanałowy całkowicie należy zwykle do przedsiębiorstw prywatnych. Jeżeli nie wydamy 400—500 milionów złotych na kanały — rzecz trwałą — będziemy zmuszeni wydać o 360 milionów złotych w tymże czasie więcej na tabor kolejowy — rzecz nietrwałą.

Widzimy z tego, że przy znacznej pracy przewozowej sieci kanałowej Państwo będzie miało ogromną oszczędność na taborze kolejowym, oszczędność, która prawie pokrywa koszty budowy kanałów.

b) Budowa kanałów a regulacja rzek.

Przechodzę teraz do kwestji, która nieraz bywa podnoszona, kwestji pogodzenia budowy nowych sztucznych dróg wodnych z kwestją uszluszenia istniejących rzek.

Słyszeć się daje nieraz zdanie: uregulujmy z początku Wisłę, a później dopiero budujmy nowe drogi wodne.

Zastrzegam się na wstępie, że nie kwestjonuję potrzeby regulacji Wisły.

Jest to bezsprzecznie wydatek niezbędny.

Ale nie należy jednak uważać, że ten wydatek winien być kryty z funduszy przeznaczonych na cele rozbudowy państwowej sieci komunikacyjnej.

Duże rzeki tylko wtedy przedstawiają dogodne drogi komunikacyjne i nadają się łatwo do pogłębienia za pomocą regulacji i bagrowania — jeżeli spadek ich nie przekracza przy ruchomym dnie 8—10 cm. na kilometr. Do takich rzek należą: Wołga, Dniepr, Dolna Łaba i Dolna Odra

¹⁾ Patrz broszurę T. Tillingera „Koleje i Kanały”.

i t. p. Przy spadku większym, nawet od 200 lat regulowana Łaba i Odra w czasie posuchy wykazują na przemiałach nie więcej 1,20 m. głębokości i żegluga nieraz spotyka się z trudnościami.

Wisła posiada spadek w części środkowej i dolnej 18—25 cm. na km., a górnej (powyżej Sandomierza) 35 cm., jest więc rzeką, na której dobre rezultaty regulacji są trudniejsze do uzyskania, niż na innych rzekach, — i w każdym razie wymagają wielu dziesięcioleci.

Jednakże rzeka ta przedstawia w czasie wezbrania niebezpieczny żywioł, który wymaga unieszkodliwienia.

Dolna Wisła w granicach b. zaboru pruskiego została uregulowana na średnią wodę kosztem około 400.000 złotych za 1 km. Koszt roczny utrzymania budowli regulacyjnych wynosił około 12.000 złotych.

Głębokości na tej Wiśle przy stanach niskich są tylko o 10 cm. większe niż na Wiśle nieuregulowanej od Modlina do Torunia i w czasie posuchy wynoszą zaledwie 1 mtr.

Gdyby między Toruniem i Gdańskiem nie było Wisły tylko łąka, koszt budowy kanału, głębokiego na 3 mtr., wyniósłby nie więcej 400.000 zł. za kilometr, czyli tyleż co koszty regulacji, koszty zaś rocznego utrzymania kanału nie wyniosłyby ponad 3000 zł., czyli $\frac{1}{4}$ kosztów utrzymania regulacji.

Żegluga zaś w kanale mogłaby się odbywać statkami 1000 tonnowymi przy stałym zanurzeniu do 2 m., gdy po Wiśle statki podnoszą nie więcej 300 tonn i często muszą stać z braku wody!

Czy więc, z punktu widzenia komunikacyjnego, wydatek na regulację Wisły jest racjonalny?

Uważam, że wydatek ten jest wydatkiem na walkę z żywiołem. Powinien być uważany za meljorację, przy której, jako produkt poboczny, otrzymuje się pewna drugorzędna droga wodna. Jeżeli sadząc przy szosie wiśnie, nie uważamy jednak budowy szosy za przedsiębiorstwo ogrodowe, tak samo regulacji Wisły nie możemy uważać za przedsiębiorstwo komunikacyjne. Wydatek na regulację Wisły jest również potrzebny, jak wydatek na obronę Państwa, jak wydatek na walkę z epidemjami i t. p., ale to niema nic wspólnego z kredytami na komunikację, i regulacja takiej rzeki jak Wisła nie może być uważana za przedsiębiorstwo komunikacyjne.

4. Jak się zapowiada rentowność projektowanych kanałów?

Omawiając celowość wydatku na kanały, musimy zwrócić uwagę na sprawę rentowności włożonego kapitału.

Eksploatacja kanałów tych różni się od eksploatacji kolei, bo gdy właściciel kolei jest jednocześnie właścicielem taboru i przedsiębiorcą

przewozowym, na kanałach przewóz towarów odbywa się przez różne przedsiębiorstwa prywatne, które wnoszą opłatę właścicielowi kanału od tonno-kilometra ładunku. Utrzymanie kanału kosztuje stosunkowo niedrogo, około 5000 zł. rocznie na kilometr. Wobec tego deficytu kanały dawać nie mogą (chyba tylko przy ruchu słabszym od 1.000 000 tonn), dochód zaś wzrasta stale przy wzroście ruchu. Gdy zapewniony jest ruch o natężeniu około 5.000.000 tonn, jak na kolei Wiedeńskiej, dochód z eksploatacji—przy przyjętych w Niemczech normach opłaty—jest zapewniony w wysokości 6%. Ze wzrostem ruchu dochód netto będzie wzrastał, przy 10 milionach tonn wyniesie 13—14%. Koszty całorocznego utrzymania całej sieci kanałowej wyniosą do 6.000.000 zł., które zawsze znajdą pokrycie, choćby tylko z eksploatacji energii, gdy deficyt kolei za rok 1923 wyniósł 320 milionów złotych, czyli prawie tyle co budowa kanału węglowego z odnogami. Czyż wobec tego nie jest racjonalnym lokowanie kapitału w przedsiębiorstwo, które deficytu dać nie może?

Z powyższego widzimy, że kwestja rentowności sprowadza się do kwestji intensywności ruchu: Jeżeli ruch będzie intensywny — rentowność jest pewna.

Są jednak jeszcze inne źródła rentowności, a mianowicie:

- a) przyrost wartości nadbrzeżnych terenów i
- b) eksploatacja energii wodnej.

Budowa nowych portów, zarówno wewnętrznych — Frankfurt n. M., — jak i morskich (nowy port w Antwerpii) — opiera się na wykupie dużego terytorjum, przylegającego do portu, i dzierżawieniem lub sprzedażą następnie terenów, wartość których wzrosła dzięki wykonanym budowlom.

Brzegi kanałów morskich Gandawa—Terneuzen i Bruksela—Antwerpja przekształcają się szybko w miasto fabryczne. Zarząd kanału Bruksela — Antwerpja sprzedaje w tym roku place po cenie 15 razy przekraczającej tę, która była zapłacona 10 lat temu.

Nad brzegami naszych kanałów znajdują się wielkie przestrzenie, które, jak naprz. nad kanałem Bug — Prypeć, z nieużytecznych błot staną się gruntami żyznymi: oczywiście, że przyrost wartości tych gruntów nie powinien pozostać całkowicie w ręku tych, którzy się do tego nie przyczynili.

Nad kanałem węglowym mamy olbrzymie przestrzenie, których wartość wzrośnie ogromnie. Właściciele tych terenów winni być pociągnięci do udziału w realizacji budowy, a część terenów tych winna być wykupiona dla zapewnienia rentowności przedsiębiorstwa.

Wyzyskanie energii wodnej. Spotykało się nieraz zarzuty, że kanały żeglugi nie powinny być jednocześnie używane jako kanały robo-

cze. Jednakże pogląd ten upadł i projekt kanału Ren — Dunaj opiera swą dochodowość na eksploatacji energii wodnej.

Nasze projektowane kanały przewidują możliwość wyzyskania znaczniejszych ilości energii:

- a) pomiędzy jez. Gopłem i Wisłą (ok. 10.000 HP).
- b) koło Poznania (ok. 2000 HP),
- c) koło Warszawy w kanale Małkinia — Praga (ok. 10.000 HP).

Dochód z eksploatacji siły wodnej niewątpliwie zwiększy ogólną rentowność kanałów ¹⁾.

¹⁾ UWAGA 6. Słyszeć się nieraz daje zdanie, że jednak kanały francuskie i angielskie słabo się rentują?

Jest to skutkiem okoliczności, które na kanałach projektowanych w Polsce nie będą miały miejsca, a mianowicie: Kanały śródlądowe we Francji i Anglii są przeważnie typu przestarzałego, gdyż były budowane jeszcze przed powstaniem kolei. Mają one przeważnie wielką ilość śluz i wymiary niewielkie, dla statków o pojemności 100 do 300 tonn. Wobec tego przewóz na nich jest stosunkowo drogi, konkurencja z kolejami, szczególnie wobec małych odległości, jest trudna i ruch jest nieznaczny—na kanałach francuskich gęstość ruchu przeważnie nie przekracza 1 do 2 milionów tonn. Jest to zamało na oprocentowanie kapitału. Nowoczesne kanały budują się dla statków o pojemności 1000 do 2000 tonn. Na nowowytbudowanej w roku 1910—1914 zachodniej części kanału tego typu Ren—Hanower, ruch od razu osiągnął natężenie 9 milionów tonn, mimo, że kanał nie jest jeszcze doprowadzony do końca, to jest do Łaby.

Nasze kanały będą w lepszych warunkach od kanałów francuskich i angielskich, zarówno co do wielkości i jednolitości wymiarów, jak i co do większej stosunkowo odległości przewozów, co zapewnia drodze wodnej przewagę nad koleją. Jednocześnie ruch ten będzie wzmocniony przez ładunki tranzytowe ze wschodu na zachód, czego kanały Zachodnio-Europejskie nie mają.

Możemy, według szczegółowych obliczeń, w kilka lat po otwarciu ruchu liczyć na natężenie 8—10 milionów tonn na linii północno-południowej i 4—5 milionów na linii zachodnio-wschodniej. Jest to zupełnie dostateczne dla zapewnienia wysokiego oprocentowania kapitału.

UWAGA 7. Musimy rozpatrzyć jeszcze, jak się przedstawia sprawa ewentualnej gwarancji Państwowej dla ew. przedsiębiorstwa budowy kanałów?

Nie jest ona *conditio sine qua non* dla kapitałów zagranicznych.

Jednakże należy zaznaczyć, iż rząd boi się tej gwarancji więcej niżby należało, gdyż mając smutne doświadczenie deficytu kolejowego (320.000.000 zł. za jeden rok 1923), myśli sobie: tyle się płaciło za koleje — kanały dopiero pokażą.

Tymczasem obawa ta jest zupełnie nieuzasadniona, gwarancja nie może się dotyczyć przedsiębiorstw przewozowych na kanale, lecz tylko samej eksploatacji kanału; otóż utrzymanie całej projektowanej sieci kanałowej nie przewyższy rocznie 6 milionów złotych, a 6% od kapitału budowy, licząc takowy na 600 milionów złotych, wyniesie 36.000.000 złotych.

Tyle należałoby płacić, gdyby po wybudowaniu kanałów, absolutnie nikt po nich nie pływał, prąd z elektrowni kanałowych byłby oddawany darmo i dzierżawy za place

5. Czy projekt sieci kanałów nie jest dla nas ponad siły?

Oczywiście trudno jest dać na to pytanie odpowiedź kategorię. Wskażę jednak na kilka przykładów, dowodzących, że jesteśmy w stanie nawet obecnie wykonywać wysiłki znacznie większe.

A więc:

1) W r. 1923 zapłaciliśmy deficyt kolejowy, który wyniósł 320 milionów złotych, a więc tyle, ile wymaga budowa całego kanału węglowego z odnogami do Poznania i Warszawy w ciągu 10 lat.

2) Odbudowaliśmy 1.000.000 budynków, co przedstawia wartość najmniej paru miliardów złotych, czyli kilka razy więcej, niż kanał węglowy.

wylądunkowe niktby nie płacił. Oczywiście, że takich warunków nie można przyjmować pod uwagę i przyjmując gwarancję, rząd ryzykowałby w najgorszym razie kilka milionów złotych rocznie, od chwili uruchomienia żeglugi na kanałach.

Co jednak zyskuje?

1. Rozpoczęcie robót i intensywne ich tempo w ciągu co najmniej 10 lat. Roboty te dadzą zatrudnienie kilkunastu tysiącom ludzi, pobudzą przemysł i zlikwidują bezrobocie.

W rezultacie Państwo więcej zyska dziś na zmniejszeniu zapomóg dla bezrobotnych niż ryzykuje za dziesięć lat.

2. Potaniecie przewozów i wyzyskanie taniej siły wodnej dadzą Państwu po otwarciu ruchu na kanałach daleko większe korzyści, niż wynosi największa kwota gwarancyjna, którą realnie można brać pod uwagę.

Wobec powyższego uważam, że gdyby żądano gwarancji, należałoby ją dać, zastrzegłszy jednak warunek, że gwarancja będzie miała miejsce, o ile będzie wybudowana cała projektowana sieć w określonym terminie. Gwarantowanie dochodowości oddzielnej, krótkiej linii kanałowej, byłoby ryzykiem.

W każdym razie gwarancja państwowa dochodowości kanałów nie jest bynajmniej rzeczą tak straszną, jak się to niektórym Ministrom Skarbu zdawało, i smutnego doświadczenia z eksploatacji kolei nie należy rozciągać na kanały.

UWAGA 8. Rozważmy jeszcze, jakie części projektowanej sieci kanałowej mogłyby być najrychlej wykonane?

Oczywiście winny być wzięte w rachubę najpierw te części, które przy minimum kosztów dadzą maximum efektu i które pod względem opracowania technicznego projektu są dostatecznie posunięte.

Po pierwsze. Połączenie Warty z Gopłem, skąd istnieje droga wodna do kanału Bydgoskiego (skanalizowana Górna Noteć). Dzięki istniejącym tu jeziorom (Gopło i jezioro Gosławickie), wykonanie 20 km. kanałów z dwiema śluzami stworzy tu drogę wodną długości 57 klm. z Konina do Kruszwicy. Droga ta umożliwi statkom z Warty przejścia do Wisły, unikając terytorium pruskiego (przez Kisztyń), ma więc z tego powodu duże znaczenie strategiczne. Szczegółowe zdjęcia i projekt części kanału są wykonane. Kosztorys wynosi 6.000.000 zł. przy śluzach dla statków 250 — 300 tonnowych (jakie kursują na Warcie i Górnej Noteci), lub 7.000.000 zł. przy śluzach definitywnych dla statków 1000 tonnowych.

A więc wysiłek nasz na odbudowę kraju wynosił rocznie tyle co całkowity koszt budowy projektowanej sieci kanałowej!..

A przecież i deficyty kolejowe i odbudowa zniszczeń wojennych kiedyś się skończą i siły nasze będą mogły być zwrócone na tworzenie rzeczy nowych i pożytecznych.

Być może, że dla urzeczywistnienia całkowitej sieci własnymi siłami będziemy potrzebowali zbyt długiego czasu.

Należy jednak uprzytomnić sobie, że zrealizowanie tych projektów, a zwłaszcza drogi wodnej Zachodnio-Wschodniej, nie tylko dla nas ma znaczenie. Droga ta jest niezbędną dla odrodzenia ekonomicznego całej Europy i dla jej pacyfikacji. To też zainteresowanie dla tej sprawy zagranicą istnieje.

Po drugie. Droga wodna Brześć, Pińsk. Faktycznie już ona istnieje. Stanowią ją skanalizowane rzeki Muchawiec, Pina i kanał Królewski. Wybudowany był on za Stanisława Augusta jako rów otwarty dla spławu traw. W roku 1840 — 1846 został przez rząd rosyjski rozszerzony i zaopatrzony w jazy iglicowe i zbiorniki. Obecnie droga ta znajduje się w stanie opłakanym, mimo to spław odbywa się na wielką skalę i większe parostatki mogą przechodzić przez kanał w ciągu okresu wiosennego i latem, póki wody jest pod dostatkiem.

System jazów iglicowych, które muszą być rozbierane przy każdorazowym przejściu traw, wymaga wielkiej ilości wody — przynajmniej 20 razy więcej niż byłoby potrzebne przy zwykłych śluzach komorowych.

W roku bież. Ministerstwo Rob. Publ. prowadzi studia dla opracowania projektu gruntownej przebudowy kanału z zamianą 20 jazów przez 5 do 6 śluz komorowych. Koszt tej przebudowy wraz z rozszerzeniem i sprostowaniem kanału nie przeniosą 25 — 30 milionów złotych przy długości całej drogi wodnej Brześć — Pińsk 200 klm.

Jako dalsza część tej drogi musiałaby być przeprowadzona kanalizacja Bugu za pomocą piętrzących wodę jazów i znajdujących się obok śluz komorowych (na wzór załączonego na fotografii jednego z jazów, zbudowanych w roku 1911, 1914 na rzece Dońcu. Takie jazy jednocześnie były budowane na Wełtawie i Łabie). Poniżej Małkini, z powodu trudności piętrzenia wody, wobec niskich brzegów należałoby uciec się do kanału lateralnego, skierowanego od Małkini wzdłuż kolei, wprost na Warszawę z ujściem do Wisły pod Żeraniem.

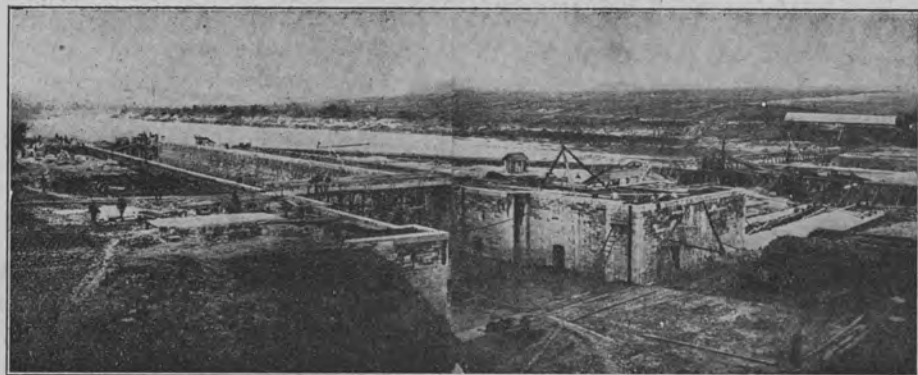
Po trzecie. Rozpoczęte w roku 1919 na Żeraniu koło Pragi roboty przy budowie kanału Obwodowego mogłyby być zakończone w związku z kanałem do Bugu pod Małkinią.

Na tym kanale istnieje spadek 18 mtr., ześrodkowany w trzech miejscach, gdzie możnaby wykorzystać wodę z Bugu. Stacje hydroelektryczne tego kanału mogą dać do 10.000 HP, to jest energię dostateczną dla potrzeb miasta Warszawy (tramwaje, oświetlenie, pompy).

Dotychczasowe stacje służyłyby jako rezerwy dla pokrycia większego zapotrzebowania. Dochód ze sprzedaży tej energii zapewniłby oprocentowanie, choć nie wysokie, kapitału budowy kanału Praga — Małkinia, koszt którego oblicza się na 33 miliony złotych, a wraz z budową stacji hydroelektrycznych na 40 milionów złotych.

Wiemy teraz, że kanały możemy prędzej czy później wybudować własnymi środkami. Ale i dla nas i dla całej Europy będzie lepiej, ażeby to nastąpiło prędzej. Z tego powodu można mieć nadzieję, że gdy przystąpimy do pracy własnymi środkami, otrzymamy pomoc kapitałów obcych dla przyspieszenia dzieła ¹⁾.

Wobec powyższego mamy dostawy do pewnego w kwestji naszych zamierzeń kanałowych optymizmu i możemy mieć nadzieję, że jeżeli społeczeństwo i Rząd zechcą mieć kanały i w tym kierunku swe usiłowania wyteżą, Polska — upośledzona w swym dostępie do morza — zajmie pod względem żeglugi wewnętrznej należne jej miejsce ²⁾.

Budowa śluzy i jazu.

¹⁾ Sprawą propagandy i uzyskania kapitałów zagranicznych dla budowy w Polsce kanałów zajmuje się specjalnie „Syndykat Bałtyk — M. Czarne” — i można już mieć nadzieję, że jego akcja w tej sprawie nie została bezowocną.

²⁾ Przy wygłoszeniu niniejszego referatu na Zjeździe w sprawie Budowy Dróg Wodnych w Bydgoszczy d. 14.IX.24. niektóre ustępy, z braku czasu, były skrócone lub opuszczone.

Inż. CZESŁAW ŚWIERCZEWSKI.

„O Zakładach Gazowych Warszawskich w związku z organizacją przemysłu chemicznego na tle obrony Państwa”.

Z końcem 1918 roku, natychmiast po zdobyciu niepodległości Polski, pewna grupa chemików, wśród których znaleźli się najwybitniejsi gazownicy polscy, złożona z osób pracujących na polu naukowym, w ministerstwach i przemyśle, nakreśliła sobie krótki program zorganizowania przemysłu chemicznego dla celów gospodarczych i obrony Państwa. Na pierwszy plan wysunęła się potrzeba organizacji przemysłu przetwórczo-węglowego i przetwórczo-smołowego, opartego głównie na surowcu w postaci węgla gazowniczego. Powiedziano sobie, że jak żołnierz w sposób sobie właściwy idzie spełnić obowiązek obrony Ojczyzny, tak chemik, świadom wielkiego znaczenia przemysłu chemicznego dla utrzymania i obrony Państwa, winien spełnić również ciążące na nim zadania.

I przystąpiono do roboty: na pierwszy plan wysunęła się sprawa zorganizowania placówki chemicznej dla wytwarzania produktów w postaci barwników syntetycznych, środków leczniczych i materiałów wybuchowych. Założono w roku 1920 przy współdziałaniu Ministerstwa Przemysłu i Handlu i Ministerstwa Spraw Wojskowych, przy pomocy kapitału polskiego i sił zawodowych, wyłącznie polskich, spółkę akcyjną pod nazwą „Przemysł Chemiczny w Polsce S. A. w Zgierzu”, która, zatrudniając dziś trzydziestu inżynierów chemików, produkuje (miesięcznie):

barwników 6 wagonów;

kwasów: siarkowego, solnego, azotowego i salicylowego do 25 wagonów, sporą ilość półproduktów i środków leczniczych.

Naturalnie, że cyfry powyższe nie czynią wrażenia imponującego, jeżeli chcielibyśmy je porównać z odnośnymi cyframi przemysłu niemieckiego.

kiego; pamiętajmy jednak, że przemysł ten w tych rozmiarach w Polsce istnieje dopiero 4 lata, jest więc bardzo jeszcze młody i w stosunku do swego wieku, jak również w stosunku do rozporządzalnych sił, rozwój jego uważać należy w naszych stosunkach za wielki.

Wspomniana powyżej grupa chemików zaczęła swą robotę od stworzenia wzmiankowanej spółki chemicznej w Zgierzu, a więc od końca swych zamierzeń, z tego jedynie względu, że robota ta była w danym momencie najłatwiejsza i usuwała odrazu zakusy czynników niepożądanych do stworzenia podobnych placówek, według właściwego sobie sposobu widzenia.

Równocześnie z powyższą akcją rozpoczęto kroki w kierunku uruchomienia największej destylarni drzewa w Europie w Hajnówce, w Puszczy Białowieskiej. Fabryka ta opuszczona przez Niemców, z chwilą ich odwrotu z Polski w r. 1918, zniszczona i obrabowana, — wymagała dużych trudów i nakładów po puszczeniu jej w ruch. I tu znowu przy pomocy owej grupy chemików, o której wyżej wspomniano, skłoniono władze państwowe do oddania w krótkoterminową dzierżawę owej destylarni, która uzupełniona brakującymi maszynami i aparatami została uruchomiona na miesiąc przed wejściem bolszewików do puszczy Białowieskiej w r. 1920. Uratowana od zagłady destylarnia, wskutek przewiezienia najcenniejszych jej części do Pruszkowa, przed wkroczeniem bolszewików do Hajnówki — w 37 wagonach i zmontowana powtórnie po ustąpieniu bolszewików z Polski już w postaci spółki akcyjnej „Hajnówka — leśny przemysł chemiczny” została powtórnie uruchomiona w październiku 1921 roku, wytwarzając dla przemysłu pokojowego i obrony Państwa cały szereg takich produktów, jak alkohol metylowy, aceton, octan wapnia, węgiel drzewny i inne. O wielkości produkcji niech zaświadczy ilość dzienna przez połowę fabryki przerabianego obecnie drewna, a mianowicie około 400 m³.

W obu powyższych wypadkach bardzo ważną rolę pomocniczą odegrało polskie Towarzystwo Gazownicze, założone w roku 1919 przy współudziale grupy gazowników polskich.

Trzecią rzeczą, od której należało właściwie zacząć, a zdobycie której zaraz z początkiem naszej niepodległości nie leżało w naszej mocy, było przyłączenie części Górnego Śląska do Państwa Polskiego. Stało się to dopiero z końcem 1922 roku. Państwo Polskie otrzymało w ten sposób węgiel gazowniczy i koksowniczy, szereg wielkich koksowni z benzolowniami do wmywania benzoli, o produkcji rocznej (dane przypuszczalne z r. 1921) około 70.000 t. smoły i około 10.000 t. benzoli, a co najważniejsza, i to nie bez pewnego wpływu pomienionej grupy chemików polskich, otrzymaliśmy na samej granicy Polski i niemieckiego Górnego Ślą-

ska największą w Europie destylarnię smoły węglowej w Świętochłowicach. Destylarnia ta w związku z gazowniami i koksowniami dostarcza nam całkowitą ilość węglowodorów aromatycznych potrzebną do wytwarzania produktów przejściowych i w następstwie końcowych produktów wyrabianych w Zgierzu, Pabjanicach, Grodzisku, Woli Krzysztoporskiej i t. d. W ten sposób łańcuch ogniw zaczynający się od węgla gazowniczego i kończący się produktami końcowymi w postaci barwników syntetycznych i t. d. został przy pewnych lukach, szczególnie z dziedziny kwasów nieorganicznych, zamknięty.

Zdawałoby się, że z chwilą przyłączenia Górnego Śląska do Polski i zapewnienia sobie olbrzymich źródeł smoły i wody amoniakowej, rola nasza jako organizatorów przemysłu chemicznego dla celów państwowych w czasie pokoju i obrony kraju — skończyła się. Tymczasem tak nie jest. Dobry gospodarz powinien urządzić swe gospodarstwo tak, ażeby przez zabezpieczenie sobie odpowiedniej rezerwy, być przygotowanym na wszelkie niebezpieczeństwa i w razie strat mieć odpowiednie źródła do ich pokrycia. Dobry gospodarz zabezpiecza się od takich klęsk, jak pożar, gradobicie, kradzież, zabezpiecza siebie starość przy pomocy towarzystw ubezpieczeń na życie i t. d. Państwo, jako dobry gospodarz, nie może sobie powiedzieć, że przez uzyskanie części Górnego Śląska a wraz z nim tego wszystkiego, czego mu brakowało do wytwarzania węglowodorów aromatycznych, ma już wszystko, czego potrzeba w tym kierunku dla celów gospodarczych i obrony kraju; może więc na tem poprzestać i spokojnie patrzeć w przyszłość. Nie! Tak nie jest!

Państwo, jako wzór najlepszego gospodarza powinno tak się urządzić, ażeby na wypadek klęsk żywiołowych, mieć rezerwę, z której mogłoby korzystać. Rezerwę tę w danym wypadku tworzy gazownictwo, w którym Gazownie Warszawskie wraz ze swą fabryką chemiczną wybijają się na pierwszy plan; produkują bowiem przeszło 50% gazu w stosunku do wszystkich gazowni w Polsce i wraz z gazem odpowiednio dużą ilość smoły, benzoli i t. d. Fabryka Chemiczna Gazowni Warszawskich jest dla tych gazowni i dla gazowni znajdujących się w pobliżu Warszawy tem, czem Świętochłowice dla Górnego Śląska. Wszystko to jest mało w stosunku do tego, co nam Górny Śląsk daje ze swych koksowni i destylarni smoły; jako rezerwa jednak dla obrony kraju daje gazownictwo taką już ilość węglowodorów lekkich, że nie są one bez znaczenia. A skoro w jednym z najbardziej bezpośrednio zainteresowanych ministerstw nam powiedziano, że obowiązkiem gazowników polskich jest rozwój gazownictwa po linii interesów państwowych, gdyż znaczenie jego dla Państwa jest niepoślednie, to zdawałoby się, że dyskusja nad tą sprawą powinna być za-

kończona i przystąpić należy bez straty czasu do roboty, to jest dążyć do szybkiego zwiększenia rezerwy w postaci węglowodorów aromatycznych. Tymczasem, aczkolwiek od czasu wojny bolszewickiej, wiele rzeczy w sferach państwowych zmieniło się na lepsze, to jednak i dziś jeszcze niema wszędzie jednakowego zrozumienia dla spraw tak jasnych, jak ta naprzykład, o której mówimy. I gdy z jednej strony mówi się do nas: „rozwijajcie gazownictwo, popularyzujcie gaz, jako środek konsumpcyjny, zakładajcie nowe i rozszerzajcie stare gazownie, ażeby tylko wyprodukować jaknajwiększą ilość benzoli i innych produktów suchej destylacji” — to z innej strony rzuca się organizacjom gazowniczym za ich gorącą działalność kamienie pod nogi, w postaci naprzykład jednakowego podwyższania podatku od świadectw przemysłowych dla wszystkich bez wyjątku gazowni bez względu na ich wielkość. A więc Warszawa, która produkuje 60.000.000 m³ gazu rocznie i zatrudnia 1.300 robotników i 270 urzędników — i Lidzbark lub Szczakowa, które produkują rocznie 50.000 — 100.000 m³ gazu, Margolin — 12.000 m³ i zatrudniają 1 — 3 robotników — mają zapłacić jednakowy podatek. Wynikiem tego rodzaju „polityki ekonomicznej” jest zamknięcie 30 gazowni, a jest nadzieja, że jeżeli popieranie tego „przemysłu” pójdzie dalej przez poszczególne urzędy po tej samej linii, to cyfra zamkniętych gazowni wkrótce się podwoi.

Miejmy nadzieję, że to wszystko wkrótce się jednak jeszcze zmieni i może w tem wszystkim najwięcej jest tylko nieporozumienia.

Jak już wyżej powiedzieliśmy, Gazownie Warszawskie wraz ze swą fabryką chemiczną wybijają się wobec zagadnień poruszonych w mojem przemówieniu na pierwszy plan. Zdajemy sobie sprawę, że pomimo wszystko, nie odpowiadają one jeszcze tym rozmiarom produkcji węglowodorów aromatycznych, o jakie nam chodzi, trzeba zatem je powiększyć, a do tego potrzebne są nam na razie dwie rzeczy: trzeba chcieć — i nie należy przeszkadzać.

Otóż co do pierwszego, nie zbywa na silnej woli i potrzebnej energii obecnemu zarządowi Gazowni Warszawskich. Z chwilą, kiedy weszliśmy do zarządu z końcem listopada ub. r. zastaliśmy zmniejszenie się konsumpcji w stosunku 16% do roku poprzedniego. Dziś mamy już pewną nadwyżkę w stosunku do wzmiankowanego roku. Stało się to w dużej części dzięki przez nas rozwiniętej propagandzie: urządziliśmy cały szereg pokazów gotowania i pieczenia na gazie, zapraszając na nie prasę, prezydent miasta, przedstawicieli rady miejskiej, sfery wojskowe i t. p. Rezultaty tych pokazów przeszły wszelkie oczekiwania, gdyż dziś gaz stał się znowu środkiem popularnym w dziedzinie gospodarstwa domowego i ilość nowo-ustawionych gazomierzy (w ciągu ostatnich paru tygodni ustawiono około

1.000 gazomierzy) rośnie z dnia na dzień, rokując tem samem jaknajlepsze nadzieje na zwiększenie spożycia gazu. Na pokazach tych dowiedliśmy, że gaz i dziś pomimo niższej wartości opałowej, niż przed wojną, jest jednak jeszcze najtańszym w kuchni środkiem opałowym. Dowiedliśmy również, że dzięki wprowadzeniu nowego systemu palników oszczędnościowych w kuchniach i piecykach do pieczenia, uzyskuje się oszczędność w zużyciu gazu przy sporządzaniu potraw przeszło 30%. Poza pokazami projektuje się urządzenie w Warszawie stałej sali pokazów i bezpłatne kursa gotowania dla pań i kucharek. Zwiększająca się konsumpcja pociągnie za sobą zwiększenie produkcji gazu, a wraz z tem naturalnie zwiększenie produkcji węglowodorów aromatycznych.

Że Warszawa ma duże szanse do rozwinięcia konsumpcji gazu, to dowodzi chociażby ta okoliczność, że cyfra stosunkowa konsumpcji gazu, jaka wypada na 1 mieszkańca m. Warszawy jest jeszcze w Warszawie bardzo niska. Przyjawszy, że na obszarze obejmującym sieć przewodów gazowych w Warszawie mieszka około miliona osób, wypada przeciętnie konsumpcja gazu na głowę 60 m³, podczas, gdy w Berlinie dochodzi ona do 250 m³. Dlaczego Warszawa nie miałaby dojść do tej cyfry? Powiadają niektórzy, że stoi temu na przeszkodzie „niska kultura”, że masy nie odczuwają potrzeb kulturalnych u nas w tej mierze, co naprzykład w Berlinie. Może być. W każdym razie, jeżeli sobie powiemy, że powinniśmy osiągnąć w Warszawie cyfrę stosunkową co najmniej 120 m³ na 1 mieszkańca, to nie powinno to przedstawiać trudności. Zwiększając podwójnie konsumpcję gazu, zwiększymy równocześnie podwójnie produkcję nie tylko gazu, ale i wszelkich związanych z nim produktów. Ażeby jednak zwiększyć produkcję, należy przystąpić do rozszerzenia warsztatu pracy, to jest powiększyć samą gazownię.

Mając na oku stale cel wytyczny w postaci stworzenia rezerwy węglowodorów, zapytajmy się przedewszystkiem, ile benzoli daje nam w tej chwili fabryka chemiczna Gazowni Warszawskich? Okazuje się, że ilość ta jest znikomo mała, gdyż wynosi ledwie 0,62% wytwarzanej smoły. Prawie całkowita ilość lekkich węglowodorów, zostaje wchłonięta drogą autokarburyzacji przez gaz wodny, należy zatem je wymyć wraz z temi węglowodorami, które znajdują się w gazie węglowym. Do tego celu posłużą nam dwie benzolownie zaprojektowane w obu gazowniach warszawskich, które dadzą, licząc po 12 gramów benzolu na 1 m³ gazu miejskiego, 60.000.000 × 12 gr. = 720 tonn benzoli w stosunku rocznym.

Dla zapewnienia sobie powyższej ilości benzoli w wypadku niemożności otrzymywania ich z Górnego Śląska, należy zaopatrzyć gazownię w większe ilości węgla, co też i obecnie Zakłady Gazowe Warszawskie

czynią. W umowie koncesyjnej z Magistratem m. st. Warszawy przewidziano obowiązkowy zapas węgla dla Gazowni Warszawskich w ilości 6-cio miesięcznej. Powinniśmy conajmniej taki zapas stworzyć. Pomimo wszystko jednak może się on w danych okolicznościach wyczerpać: powinniśmy zatem być na wszelki wypadek nie tylko niezależni od Górnego Śląska, ale i od samego surowca, to jest węgla gazowniczego. Polska może się niezależnić i w tym kierunku, gdyż posiada swoją własną ropę naftową, która nie tylko może zastąpić węgiel, jeżeli chodzi o gaz, ale w odpowiednich warunkach dać nam może znacznie większą ilość lekkich węglowodorów, niż węgiel. I oto w związku z tem położeniem rzeczy Gazownie Warszawskie projektują urządzenie na swoim terytorjum gazowni olejowej, wytwarzającej gaz olejowy, który wymyty z benzoli, przy produkcji rocznej w wysokości około 7.000.000 m³ da nam według prof. Smoleńskiego 860 tonn benzoli i ze smoły olejowej przez przefracjonowanie 1.022 tonny, razem około 1.890 tonn benzoli, które po dokonanej rektyfikacji i oczyszczeniu w rezultacie dostarczą 1.512 tonn. Ponieważ gaz olejowy po pozbyciu się benzoli będzie jeszcze wysoko-kaloryczny (około 9.000 górnych kalorii), przeto należy go rozcieńczyć gazem wodnym lub t. zw. gazem podwójnym w takim stopniu, ażeby pod względem kaloryczności i ciężaru gatunkowego zrównać go z gazem węglowo-wodnym, podwyższając równocześnie w pewnej mierze wartość opałową gazu miejskiego.

Razem tedy z gazem węglowym (mieszanym) i gazem olejowym otrzymamy $1.512 + 720 = 2.232$ tonn benzoli.

Cyfra ta nie odpowiada jeszcze całkowicie potrzebom Państwa i dlatego musi wejść w grę pomoc przede wszystkim gazowni innych, jak w Poznaniu, Lwowie, Krakowie i Łodzi, a szczególnie wobec bliskości tej ostatniej od Warszawy, tej ostatniej, na co specjalnie odnośnych czynników państwowych należy zwrócić uwagę.

Trzecim naszym zadaniem najtrudniejszym, jest przebudowa obecnych gazowni na gazownie typu nowoczesnego, które przez zmniejszenie kosztów produkcji: procentowe zmniejszenie podpału i robocizny, umożliwi szybkie dojście do cyfry 120 m³ spożycia gazu na jednego mieszkańca m. Warszawy, a wraz z tem umożliwi jednocześnie otrzymanie z samych Gazowni Warszawskich takiej ilości węglowodorów, jakiej żądają od nas władze.

Wspomniałem wyżej, że w Gazowniach Warszawskich projektuje się wybudowanie dwóch benzolowni. Otóż nie tylko projektuje się, ale i realizuje tę sprawę, bo jeszcze w tym roku zostanie udzielone zamówienie jednej z firm współlubiegających się o dostawy.

Sprawa gazowni olejowej w połączeniu z gazownią wodną w związku

z wytwarzaniem najwyższej ilości węglowodorów aromatycznych lekkich, przy wytrzymującej kalkulację cenie gazu, jest przedmiotem studjów praktycznych przez obecny zarząd Gazowni Warszawskich przeprowadzanych. Dużą i cenną usługę odda nam w tym względzie gazownia olejowa we Lwowie, dostarczająca gazu olejowego do oświetlenia wagonów kolejowych. W każdym razie definitywne rozstrzygnięcie tej sprawy projektuje się jeszcze w roku bieżącym, zaś zamówienie odnośnych urządzeń najpóźniej na wiosnę roku przyszłego.

Sprawa przebudowy gazowni, jako rzeczy znacznie trudniejszej od tamtych, będzie wymagała dłuższego kilkoletniego czasu dla ostatecznego jej załatwienia. Wchodzi tu w rachubę dokładne i wszechstronne przestudjowanie przedmiotu, sprawy finansowe, czas dłuższy do opracowania planów i t. d. Wszelkie zmiany jednak, jakie dziś zostają wprowadzone w Gazowniach Warszawskich czynią się w ścisłym związku z ich projektowaną przebudową.

Nakreśliłem ową wyraźną linię, po której gazownictwo polskie obowiązane jest kroczyć i zdawałoby się, że już chyba tu żadnych nieporozumień czy rozdzźwięków w sferach miarodajnych być nie powinno, że nie powinien już żaden mur chiński dzielić przemysł gazowniczy od urzędów czy ministerstw i że, przeciwnie, powinniśmy razem wspólnymi siłami dążyć do osiągnięcia wspólnego celu.

Tymczasem niestety należy skonstatować, że i dziś jeszcze tak nie jest. Gdy w jednym ministerstwie mówią do nas: „jesteście ważnym czynnikiem dla obrony Państwa, żądamy więc od was spełnienia takich i takich postulatów”, to inne ministerstwo w odpowiedzi na pewne podanie powiada: „co się tyczy związku gazownictwa z przemysłem chemicznym i wpływu rozbudowy gazowni na rozwój tego przemysłu, to nie da się to zaprzeczyć, jednakże nie należy tego faktu wyolbrzymiać, tembardziej, jeżeli przyjąć pod uwagę znikomą ilość wytwarzanych przez gazownie surowców dla tego przemysłu w porównaniu z ogromną ilością tych samych surowców, któremi dysponują koksownie górnośląskie i które nawet w małej części nie są obecnie przez nasz przemysł chemiczny zużytkowane”.

Przypadkiem tego samego zdania jest T-wo Dessau, które nie omieszkało wypowiedzieć się pomiędzy innemi, że budowanie benzolowni wobec nadmiaru benzoli na Górnym Śląsku — jest absurdem.

KRONIKA.

Z ŻYCIA MIAST.

Szkolnictwo.

Brześć
n/d Bug.

Rada M. na posiedzeniu w dniu 8/VIII r. b. jednogłośnie uznała konieczność subsydjowania niektórych szkół prywatnych. Postanowiono na razie udzielić jednorazowego subsydjum gimnazjum rosyjskiemu w kwocie 1,676 zł. z funduszy dyspozycyjnych Rady M., co zaś do innych szkół, które w podaniach o subsydjum nie sprecyzowały swych potrzeb, polecono Magistratowi zbadać stan finansowy tych szkół i wystąpić na następne posiedzenie Rady M. z odpowiednim wnioskiem i wskazaniem źródeł pokrycia tych wydatków.

Częstochowa.

Centralnemu biurowi kursów dla dorosłych przyznała Rada M. w dn. 28/VIII r. b. subsydjum roczne w sumie 200 zł.

— Na przyjęcie w dn. 22/IX r. b. delegatów Międzynarodowej Konferencji Studentów Rada M. otworzyła Magistratowi kredyt w sumie 1,000 zł.

— Na budowę gmachu dla szkoły powszechnej postanowiła R. M. na posiedzeniu w dn. 11/IX r. b. przyjąć od Rządu pożyczkę w wysokości 10.000 zł.

Gąbin.

Na posiedzeniu R. M. w dniu 18/X r. b. uchwalono pociągnąć wszystkich właścicieli gruntów, nieruchomości, przedsiębiorstwa handl. i przemysłowego, oraz wolne zawody do obowiązkowego dostarczania środków przewozowych pod zwózkę materiałów dla potrzeb budowy 7-klasowej szkoły powszechnej w Gąbinie. Do komisji rozkładu dostarczania środków przewozowych wybrano: 2 przedstawicieli inteligencji, 2 rolników, 2 rzemieślników i 4 kupców. Na koszt budowy wspomnianej szkoły postanowiono przyjąć od Skarbu Pań. pożyczkę w sumie 30.000 zł.

Na posiedzeniu Rady M. w dn. 16 sierpnia 1924 r. uchwalono wystąpić do władz miarodajnych o utworzenie w Gostyninie niższych klas Szkoły zawodowej, mianowicie państwowej Szkoły handlowej, a to w związku z projektem reorganizacji szkolnictwa średniego (uzgodnienia z programem szkół powszechnych).

Gostynin.

Na posiedzeniu Rady M. w dn. 27/VIII r. b. postanowiono zaciągnąć u Rządu pożyczkę w wysokości 50,000 złotych na dokończenie budowy gmachu szkoły powszechnej żeńskiej.

Kielce.

Na posiedzeniu Rady M. w dn. 1/X r. b. uchwalono na majstrów nieposyłających terminatorów na kursy dokształcające nakładać kary pieniężne w wysokości 5 zł. za każdy opuszczony dzień lekcji.

Koło.

Na posiedzeniu w dn. 26/VI r. b. uchwaliła Rada M. otworzyć VIII-ą klasę przy Szkole Wydziałowej i opłacać z funduszy gminy siłę nauczycielską, jak również pokrywać wydatki rzeczowe.

Kołomyja.

— Na posiedzeniu Rady M. w dn. 10/VII r. b. powołano komisję do spraw nowo utworzonych szkół: szewckiej, kieramicznej i handlowej. Komisji tej polecono również starania około powołania do życia prywatnego seminarjum nauczycielskiego żeńskiego, potrzebę którego ogromnie miasto odczuwa.

Na budowę gmachów szkolnych postanowiła Rada M. przeznaczyć całkowity wpływ z podatku od lokali.

Kutno.

Na odbytem w czerwcu r. b. posiedzeniu Komitetu budowy szkół powszechnych postanowiono przystąpić w najkrótszym czasie do budowy dalszych 2 gmachów szkolnych. Przy omawianiu spraw finansowych przewodniczący z uznaniem podkreślił, że Magistrat w maju r. b. wyasygnował na budowę szkół 50% ponad kwotę jaką zobowiązał się wypłacić.

Łódź.

— Bogata działalność oświatowa Magistratu m. Łodzi zaznaczyła się w I kwartale r. b. (według sprawozdania Wydz. Oświaty i Kultury) faktem otwarcia I-ej Miejskiej Ochrony Przedszkola; rozpoczęciem działalności Podkomisji Dokształcania Młodocianych, w związku z częściowym wprowadzeniem przymusu szkolnego dla tej kategorii uczących się; powołaniem do życia poradni szkolnej dla abiturjentów miejskich szkół powszechnych.

— W celu postawienia na właściwym poziomie nauki śpiewu w szkołach powszechnych, postanowił Magistrat na własny koszt zorganizować roczny kurs nauki śpiewu dla nauczycieli.

Siedlce.

Według sprawozdania przedstawionego przez Prezydenta Miasta na posiedzeniu Rady M. w dniu 4/IX r. b. wykonano już około 27% robót przy przebudowie gmachu na szkołę powszechną. Koszt ogólny przebudowy obliczono na 43,057 zł. 7 gr.

Sosnowiec.

Na posiedzeniu Zarządu Miasta w dn. 7/VII r. b. postanowiono przejąć do prowadzenia od 1/IX r. b. zamkniętą przez Akc. Tow. Sosnowieckich Fabryk Rur i Żelaza 4-o oddziałową szkołę powszechną, wydierżawiając od wspomnianego T-wa na okres roczny lokal szkoły wraz z urządzeniem i utensyljami szkolnymi.

— Na posiedzeniu Rady M. w dn. 24/VII r. b. uchwalono nadbudowę II piętra na budynku szkoły powsz., celem powiększenia go o 7 sal. Na koszt budowy przeznaczono z budżetu dodatkowego 20 tys. zł. i polecono Magistratowi wykonanie nadbudowy.

Zgierz.

Na posiedzeniu Rady M. w dn. 16/IX r. b. postanowiono przyjąć od Skarbu Państwa pożyczkę w sumie Zł. 40.000 na dokończenie robót przy budowie 4-klasowej szkoły powszechnej.

Żnin.

Rada M. na posiedzeniu w dniu 3/VII r. b. postanowiła przejąć na budżet miasta 50% kwoty płaconej tytułem uposażenia dla sił nauczycielskich szkoły wydziałowej.

Kultura i sztuka.

Białystok.

30 września r. b. Rada M. zaakceptowała umowę Magistratu z Dyrektorem teatru w Grodnie, mocą której założony zostaje w Białymstoku stały teatr miejski. W umowie zastrzeżono 12 przedstawień miesięcznie, w czym conajmniej 2 dla młodzieży i jedno dla żołnierzy po cenach ulgowych.

Częstochowa.

Na posiedzeniu Rady M. w dniu 28/VIII r. b. uchwalono pokrywać z funduszy miejskich do końca r. b. pensję bibliotekarza i opłaty za lokal Biblioteki im. Dr. Biegańskiego, oraz zwrócić się do Zarządu Biblioteki z propozycją przekazania tejże z początkiem r. 1925 na własność miasta.

Łódź.

Na odbytem w dn. 20 września r. b. pod przewodnictwem Prezydenta Miasta posiedzeniu Komitetu Budowy Domu Ludowego, postanowiono przyjąć program budowy tego Domu, z wykorzystaniem krytego podwórza, przeznaczonego na rozmaite sporty. Na opracowanie planu uchwalono ogłosić otwarty konkurs z terminem do 15 stycznia 1925 r.

Na wniosek Koła Pracy uchwaliła Rada M. na posiedzeniu w dn. 5/VI r. b. wezwać Magistrat do obmyślenia środków na utworzenie, ewent. subwencionowanie teatru popularnego, ku udostępnieniu przedstawień teatralnych szerokim masom pracującym.

Sprawy sanitarne, higiena, wychowanie fizyczne.

Na posiedzeniu w dn. 25/VIII r. b. Rada M. wyraziła opinię, że Magistrat winien zająć się opracowaniem projektu objęcia w przyszłości przez Zarząd Miasta akcji utrzymywania w czystości miasta.

Z początkiem sierpnia r. b. rozpoczęto prace około urzędu:

- 1) normalnego boiska sportowego o powierzchni 15.000 mtr. dla młodzieży;
- 2) placu do gier i zabaw o pow. około 25.000 mtr. dla dzieci.

Na posiedzeniu w dn. 2/VIII r. b. postanowiła Rada M. wyznaczyć plac na pastwiskach miejskich na urządzenie ćwiczeń zrzeszeń sportowych.

Na wniosek Wydziału Zdrowotności Publicznej polecił Magistrat Wydziałowi Budownictwa utrzymanie w stałej ewidencji, przy wykonywaniu polityki gruntowej, placów pod budowę następujących urządzeń:

1) miejskiego szpitala powszechnego . . .	obszar placu 75 ha
2) sanatorium dla gruźliczych o 100 łózkach	" " 20 "
3) 11 łaźni ludowych	" " 4,8 "
4) 2 basenów - pływalni	" " 1,- "
5) szpitala położniczego	" " 1,- "
6) ambulatorjum dla zwierząt	" " 1,- "
7) zakładu utylizacyjno-sterylizacyjnego . .	" " 1,- "
8) „ dla spalania odpadków	" " 1,- "

— Na posiedzeniu Mag. w dniu 3 października r. b. zatwierdzony został statut Sekcji do walki z alkoholizmem. Zadaniem Sekcji będzie zakładanie bezalkoholowych jadłodajń, moralna i materialna pomoc dla alkoholików i ich rodzin, propaganda walki z alkoholizmem, organizacja w zakładach leczniczych specjalnych oddziałów dla alkoholików i t. p. Na czele Sekcji stać będzie Rada, złożona z 15 osób: 5 reprezentantów administracji samorządowej i 10 działaczy społecznych, powołanych przez Magistrat.

— Z dniem 1-go listopada r. b. otwarte zostało specjalne ambulatorjum miejskie dla chorych na jaglicę.

— W celu postawienia na odpowiednim poziomie wychowania fizycznego młodzieży szkolnej, Wydział Oświaty i Kultury Mag. m. Łodzi zaangaż-

Warszawa.

Częstochowa.

Gostynin.

Koło.

Łódź

zował na bieżący rok szkolny instruktora-specjalistę dla udzielania fachowych wskazówek nauczycielstwu, organizowania lekcji wzorowych, oraz przygotowania zastępu nauczycieli wychowania fizycznego z pośród czynnych nauczycieli miejskich szkół powszechnych, przez zorganizowanie kilkumiesięcznych kursów.

Ozorków. Rada M. na posiedzeniu w dniu 14/V r. b. uchwaliła oddać do użytku zrzeszeń sportowych na przeciąg 5 lat plac miejski i zawiesić na przeciąg jednego roku pobór podatku od zawodów piłki nożnej i zabaw na wspomnianym placu, a to na pokrycie kosztów urządzenia tegoż.

Siedlce. Na posiedzeniu Rady M. w dniu 1/VII r. b. powzięto uchwałę utworzenia związku specjalnego dla wspólnego utrzymania, przez reprezentację miejską i powiatową, szpitala i zakładów opieki społecznej na terenie miasta Siedlec. Odpowiedni statut jednocześnie uchwalono.

Sosnowiec. Rada M. na posiedzeniu w dn. 9/X r. b. uchwaliła utworzenie Komisji Fund. Olimpijskiego. Skład Komisji: 1 przedst. Rady M. i 1 Magistratu z prawem kooptacji.

Warszawa. Rada M. na posiedzeniu w dn. 23/VI r. b. postanowiła wprowadzić mechaniczne oczyszczanie przez Tabor Miejski ulic o gładkiej powierzchni jezdni. Na pokrycie wydatków uchwalono pobierać opłatę od właścicieli nieruchomości i placów w stosunku 1 mtr.² powierzchni jezdni i chodników, przyległych do nieruchomości i placów.

Opieka Społeczna.

Brześć n/d Bug. Utrzymywana przez Magistrat, przy minimalnej pomocy Wydziału Hygieniczno-Lekarskiego, Stacja Opieki nad matką i dzieckiem, według sprawozdania zam. w „Życiu Samorządowym“ № 2—3, w m. czerwcu r. b. udzieliła 203 porady chorym dzieciom, 43—matkom ciężarnym i 48—matkom po porodzie—za opłatą po 30 gr. od porady (porady ubogim bezpłatne).

Mleka krowiego wydano 435 litrów, skondensowanego 675 litrów, cukru 26,5 klg. Po cenach minimalnych sprzedano 25 wyprawek i 40 ubrań.

Opiekowała się stacja w omawianym okresie 630 dziećmi do lat 2-ch, a w wypadku słabego zdrowia dziecka opieka przedłużana była do lat 3-ch.

Poza tą wyżej wspomnianą pomocą praktyczną, Stacja prowadzi ożywioną działalność w kierunku propagowania wśród matek zasad higieny, przez urządzenie pogadanek i pokazów, jak również drogą wizytacji mieszkań przez specjalne pielęgniarki.

Prowadzi również Stacja wielostronną i dokładną statystykę.

Według zdania wizytatorów Wydziału Hygieniczno-Lekarskiego, brzeska opieka nad matką i dzieckiem należy do najbardziej wzorowych w całej Polsce.

— Na posiedzeniu Rady M. w dniu 8/VIII r. b. uchwalono udzielić Tow. Opieki nad Sierotami Żydowskimi w Brześciu, opiekującemu się 104 dziećmi-sierotami, comiesięcznego subsydjum bezzwrotnego w wysokości 520 zł.

Dążeniem Zarządu Miasta na przyszłość jest przejęcie wszystkich instytucji dobroczynnych, subsydjowanych przez miasto.

Na posiedzeniu Rady M. w dn. 31 lipca r. b., przy omawianiu akcji pomocy bezrobotnym, powzięto rezolucje:

1) przeciwko próbom zmierzającym do przedłużenia 8-godzinnego dnia pracy, co zwiększyłoby bezrobocie;

2) w sprawie rozszerzenia ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia na warsztaty pracy zatrudniające mniej niż 5 robotników i na pracowników biurowych i umysłowych;

3) w sprawie poczynienia kroków, by Rząd zawarł umowę handlową z Państwami ościennymi.

Na posiedzeniu Rady M. w dn. 2/VII r. b. uchwalono celem zatrudnienia bezrobotnych przyspieszyć roboty inwestycyjne przewidziane w budżecie na rok bieżący, zaciągając u Rządu krótkoterminową pożyczkę w sumie zł. 100.000—spłacalną przez potrącenie należnych miastu od Państwa dodatków do pod. i opłat państwowych.

We wrześniu r. b. z miejskiej Stacji Opieki nad Matką i Dzieckiem korzystało 350 dzieci.

Rada M. na pos. 8/VII r. b. postanowiła zaciągnąć pożyczkę od Państwa, w sumie zł. 500.000 na wykonanie robót ziemnych i drogowych, w celu zatrudnienia bezrobotnych.

Z dniem 1 lipca r. b., Rada M. postanowiła przyjąć pod zarząd miasta od Łódzkiego Chrześcijańskiego Towarz. Dobroczynności Dom starców i kalek. Budżet tego Domu na czas od 1/VII do 31/XII r. b. Rada M. uchwaliła we wpływach zł. 4.140, w wydatkach zł. 73.624.

— Według sprawozdania Wydziału Opieki Społecznej w kwartale I r. b. dokonano następujących świadczeń:

1) w dziale opieki otwartej nad dziećmi—z pomocy lekarskiej korzystało 25 dzieci; obiadów dla dzieci wydano 308.200, z czego 70% bez-

płatnie, pozostałe po cenie 30.000 mk. za obiad. W porównaniu z kwartałem IV/1923 r. ilość wydanych obiadów wzrosła o 115.022, ku czemu głównie przyczyniło się bezrobocie w przemyśle łódzkim.

2) w dziale opieki zamkniętej — umieszczono w miejskich zakładach wychowawczych 68 dzieci (15 sierot, 43 półsierot, 10 posiadających rodziców, nie mogących dać dzieciom koniecznych warunków utrzymania). Przeciętnie przebywało w domach wychowawczych 576 dzieci dziennie. W Zakopanem przebywało przeciętnie dziennie 19 dzieci, za opłatą po zł. 2,2; w Witkowicach 32 dzieci, za opłatą po zł. 2 dziennie.

3) w dziale opieki otwartej nad dorosłymi — obiadów wydano 95.362, w tej liczbie dla bezrobotnych 74.510 (bezpłatnie), dla inteligencji 5.385 (po mk. 500.000); na akcję pomocy bezrobotnym wydawkowano w okresie sprawozdawczym przeszło 25 miliardów mk.; zapomóg na podróże do gmin przynależności wydano w 39 wypadkach na sumę około 270 milionów mk.; z pomocy prawnej korzystało 1.146 osób (w kwartale IV/1921 r. — 189 osób); na koszt miasta pochowano 309 osób (104 chrześcijan i 205 żydów).

4) w dziale opieki zamkniętej i półotwartej nad dorosłymi — z Domów Noclegowych korzystało przeciętnie 153 osoby dziennie; w Chrześcijańskim Domu Starców i Kalek przebywało na rachunek miasta 100 starców, w Żydowskim — 15; w Domu Pracy w Łagiewnikach pod Krakowem umieszczono 9 dziewcząt zajmujących się nierządem.

Pozatem 11 instytucjom prywatnym opiekującym się dziećmi udzielono subsydjów na rok 1924 na ogólną sumę 41.045 złotych, oraz wydano prywatnym ochronom żywności dla 902 dzieci, na sumę przeszło 2 miliardy marek.

Działalność Wydziału Opieki Społecznej w kwartale II r. b. charakteryzuje wzrost, w porównaniu z kwartałem I, dzieci umieszczonych w Miejskich zakładach. Wielka ilość zgłoszeń przy braku dalszych miejsc w tych zakładach, zmusiła Delegację Wydziału do umieszczania niemowląt za odpowiednią opłatą u osób prywatnych. Dzieci starsze postanowiła Delegacja umieszczać w prywatnych instytucjach opiekuńczych.

Z nowych działów opieki społecznej, podkreślić należy zapoczątkowanie ochrony macierzyństwa. Dział ten nie został jeszcze zorganizowany ostatecznie, pomoc jednak jest udzielana za pośrednictwem T-wa „Kropla Mleka“, które wydaje na rachunek Magistratu mleko matkom karmiącym i niemowlętom. Niezależnie od tego Magistrat przyznał T-wu „Kropla Mleka“ od 1 maja r. b. subsydjum w kwocie 300 zł. miesięcznie na działalność profilaktyczną Towarzystwa.

— Wydział Opieki Społecznej za przykładem roku ubiegłego postanowił prowadzić w bieżącym roku szkolnym akcję dożywiania dzieci szkolnych.

W projekcie jest wydawanie 4.000 obiadów dziennie.

— Biuro wypłaty zapomóg bezrobotnym, prowadzone przez Magistrat, w czasie od 26/VII r. b. wypłaciło ogółem sumę zł. 188.726,24 dla 30.067 bezrobotnych.

Rada M. na posiedzeniu w dn. 9/X r. b. postanowiła udzielić pracownikom związkowi zawodowemu — za pośrednictwem Międzyzwiązkowej Komisji Pracowniczej — pożyczki zwrotnej bezprocentowej i bezterminowej w kwocie 50.000 zł., celem podziału pomiędzy bezrobotnych pracowników intelektualnych. Na posiedzeniu zaś w dniu 16/X r. b. postanowiła Rada M. sumę pożyczki podwyższyć o 15.000 zł., celem udzielenia tej sumy Związkowi Zawodowemu na zorganizowanie pomocy dla bezrobotnych pracowników intelektualnych — ekspedjentów.

Na tymże posiedzeniu (w dniu 16/X r. b.) uchwaliła Rada M. przystąpić niezwłocznie do budowy kosztem około 55.000 złotych miejskiego domu noclegowego, według projektu opracowanego przez Biuro Budowy Gmachów Miejskich.

Na dalsze prowadzenie robót regulacyjnych koryta rzeki Bzury, celem zatrudnienia bezrobotnych uchwalono, na posiedzeniu Rady M. w dn. 12/VII r. b. zaciągnąć pożyczkę u Skarbu Państwa w sumie zł. 15.000. Ozorków.

Wobec dużej nędzy, panującej wśród klasy robotniczej w związku z bezrobociem, Rada M. na posiedzeniu w dniu 9/X r. b. postanowiła podwyższyć subsydjum dla „Kropli Mleka“ i Stacji Zdrowia dla dzieci z 100 do 600 zł. miesięcznie. Sosnowiec.

Na posiedzeniu Mag. w dniu 27/X r. b. polecono Wydziałowi budownictwa opracowanie kosztorysu domu noclegowego dla bezdomnych.

W dniu 19/IX r. b. z inicjatywy Wydziału Opieki Społecznej Magistratu m. Torunia zorganizowano „T-wo Opieki nad Żebrakami“. Akcję Tow. uchwalono rozpocząć z dniem 1 listopada r. b. przez sprzedaż tabliczek z napisem „Żebrakom wstęp wzbroniony“, sprzedawanych w cenie po 5 zł. miesięcznie dla kupców, rzemieślników, adwokatów, lekarzy i po 1 zł. miesięcznie dla osób prywatnych. Toruń.

Wsparcia uchwalono wypłacać tylko bonami, ważnymi na artykuły pierwszej potrzeby.

Rozbudowa miast i kwestja mieszkaniowa.

W czasie od 6--16/VIII r. b. Magistrat zatwierdził 12 planów na budowę domów oraz 7 na przebudowy domów i zabudowań gospodarczych.

Brześć n/B. Magistrat na posiedzeniu w dniu 28/VIII r. b. uchwalił wydać rozporządzenie doprowadzenia do porządku i stanu sanitarnego posesji prywatnych sposobem gospodarczym na rachunek właścicieli, lub też—w wypadku niemożności ustalenia właścicieli—na rachunek posesji.

Gabin. Na posiedzeniu Rady M. w dn. 5/VII r. b. uchwalono utworzyć Urząd Rozjemczy do Spraw najmu.

Końskie. Rada M. na posiedzeniu w dn. 16 czerwca r. b. postanowiła dokończyć budowy domu magistrackiego, który po wykończeniu oddać na mieszkanie dla nauczycieli gimnazjum państwowego w Końskich.

Na tymże posiedzeniu postanowiono zwrócić się do Władz Państwowych o utworzenie dla m. Końskich Urzędu Rozjemczego do spraw najmu, zgodnie z art. 14 Ustawy z dn. 14/IV 24 r. o ochronie lokatorów.

Krasnystaw. Rada M. na posiedzeniu w dn. 10 września r. b. postanowiła powołać do życia Urząd Rozjemczy do spraw najmu.

Lublin. Zezwoleń na budowę udzielił Magistrat od dn. 21/VI — 9/VIII r. b.:
12 na budowę domów mieszkalnych i zabudowań gospodarczych,
5 na nadbudowę pięter i oficyn,
8 na inne budowle i przebudowy.

Łódź. Według danych Wydziału Statystycznego Mag. m. Łodzi, wyniki ruchu budowlanego w 1923 r. przedstawiają się następująco: wzniesiono 207 nowych budynków, w tem 55 mieszkalnych, 68 przemysłowych i handlowych, 84 innego rodzaju; przebudowano 48 budynków, w tem 18 mieszkalnych, 16 przemysłowych i 14 innych; nadbudów dokonano 27, w tem 19 w budynkach mieszkalnych, 7 w budynkach przemysłowych i handlowych, 1 w budynkach innego rodzaju. Ogółem ruch budowlany w omawianym okresie przysporzył 716 nowych izb mieszkalnych, dla zaspokojenia zaś głodu mieszkaniowego potrzeba 120.000 nowych izb.

W związku z powyższym należy zanotować, że Magistrat w lipcu r. b. wystąpił do władz rządowych i posłów łódzkich z memorjałem w sprawie budowy gmachów państwowych w Łodzi, uważając za jedną z najważniejszych przyczyn braku mieszkań zajmowanie prywatnych lokali mieszkalnych przez liczne urzędy państwowe, wojskowe i cywilne.

W memorjale tym zwraca Magistrat uwagę, że rozpoczęcie budowy gmachów państwowych na terenie Łodzi dałoby również możność zatrudnienia dużej ilości bezrobotnych, oraz przyczyniłoby się do wzmożenia ruchu w przemyśle budowlanym.

— Inspekcja budowlana Mag. m. Łodzi w kwartale I r. b. rozpatrzyła i zatwierdziła ogółem 179 planów, mianowicie:

60 planów na budynki nowe mieszkalne,
34 „ „ „ przemysłowe,
19 „ „ „ różne (warsz.pracy, szopy, komórki, ustępy),
3 plany na przebudowę budynków mieszkalnych,
48 planów „ „ przemysłowych,
5 „ „ „ różnych.

W porównaniu z kwartałem I r. 1923 ilość przedstawionych i zatwierdzonych planów zmalała o 50%.

Do Urzędu Mieszkaniowego Magistratu m. Łodzi w I kwartale wpłynęło 1.550 spraw (513 — od gospodarzy, 1034 — od lokatorów, 3—z sądów), rozpatrzono zaś 1.577 spraw.

Na posiedzeniu Rady M. w dniu 16/X r. b. postanowiono, w celu zaopatrzenia w mieszkania ludności nieurzędniczej, zwrócić się do Min. Spraw Wewn. o zezwolenie na stosowanie w Łodzi p. b. art. 28 Dekretu o zapobieganiu brakowi mieszkań (Dz. Pr. 8/1919), nakazującego właścicielom lub dzierżawcom domów podział czteropokojowych i większych lokali niezajętych na mieszkania mniejsze, oraz o przyznanie Magistratowi m. Łodzi prawa zajmowania lokali dłużej niż kwartał próżno stojących, dla odnawiania ich na rachunek właścicieli domów, jak również prawa nakazania właścicielom domów zniszczonych i niezamieszkałych, by uczynili je przydatnymi do użytku.

Magistrat zatwierdził w czasie od 27/VI—3/X r. b.:

11 planów na budowę domów i zabudowań gospodarczych,
1 na przebudowę domu,
5 na inne budowle i przebudowy.

Radom.

Miejska Komisja Budowlana udzieliła w czasie od 20/V—5/VIII r. b. Sandomierz.

7 zezwoleń na budowy domów i zabudowań gospodarczych,
2 na przebudowy i remont domów.

W czasie od 4/VII do 31/X r. b. udzielił Magistrat zezwoleń budowlanych, jak następuje: Sosnowiec.

1 na budowę domu mieszkalnego,
16 na przebudowy domów i zabudowań gospodarczych.

Rada M. na posiedzeniu w dn. 1/VII r. b. uchwaliła wszcząć starania u odpowiednich władz celem uzyskania drogą wywłaszczenia części gruntów prywatnych dla przedłużenia ulicy Szkolnej do terenów nowopowsta-

Siedlce.

jącej kolonii urzędników państwowych i komunalnych. W związku z powyższym Rada M. zatwierdziła plan zabudowy kolonii urzędniczych na parcelach wydzielonych z państwowego majątku Starawieś, przedstawiony przez Spółdzielnię Mieszkaniową Urzędników Państwowych i Komunalnych.

Staszów. Rada M. na posiedzeniu 3/IX r. b. postanowiła upoważnić Magistrat do wydzierżawienia działek nieużytków przylegających do miasta pod budowę domów mieszkalnych, z zastrzeżeniem, żeby domy te zostały zbudowane i zamieszkałe najpóźniej do 2-ich lat po podpisaniu dzierżawy.

Suwałki. Na posiedzeniu Rady M. w dn. 24/VIII r. b. uchwalono określić sferę interesów mieszkaniowych miasta w granicach obecnych pól miejskich z dodaniem części państwowego folwarku Papiernia, wydzierżawionego władzom wojskowym dla ćwiczeń wojska.

Toruń. Na posiedzeniu Rady M. w dniu 20 sierpnia r. b. postanowiono przystąpić do budowy 2-ich baraków dla eksmitowanych lokatorów.

— W dniu 10 września r. b. uchwaliła Rada M. zwolnienie od opłat tych adjacentów, którzy do końca r. 1925 rozpoczną budowę domu. Ponadto powzięto rezolucję, upoważniającą Magistrat do sprzedaży gruntów miejskich na cele budowy po przystępnej cenie z zahipotekowaniem należności na drugim miejscu.

Włocławek. Rada M. na posiedzeniu w dniu 7/VIII r. b. uchwaliła zatwierdzić tymczasowo plan regulacyjny miasta. Jednocześnie uchwalono polecić Magistratowi wyjaśnienie obywatelom, jakie skutki będzie miał plan regulacyjny na wolny obrót nieruchomości, jak również opracowanie przepisów zabezpieczających obywateli od nadużyć na tle spekulacji nieruchomościami w związku z regulacją miasta.

Zgierz. Na posiedzeniu Rady M. w dniu 7/VIII r. b. uchwalono otwarcie kredytu w sumie zł. 1.450 na wydatki związane z powołaniem do życia Urzędu Rozjemczego do spraw najmu.

— (Posiedzenie Rady M. 8/X r. b.) uchwalono przeprowadzać kosztem Magistratu remont domów wskazanych przed Urzędem Rozjemczym do spraw najmu, w razie stwierdzenia złej woli ze strony gospodarza. Wyłożone przez Magistrat koszty uchwalono ściągać przymusowo z właściciela domu, a w razie niemożności zapłacenia — z lokatorów, przez pobieranie należnego gospodarzowi komornego.

Na cel powyższy przyznano Magistratowi kredyt w sumie 10.000 zł.
— Na tymże posiedzeniu uchwalono:

1) odnajmować na rachunek właściciela domu lokale próżne, stojące dłużej niż kwartał to samo zastosować do lokali wynajętych, ale dłużej niż kwartał niezamieszkałych;

2) nakazać właścicielom lub dzierżawcom domów zniszczonych i niezamieszkałych lecz do mieszkania zdalnych, naprawę i doprowadzenie ich do stanu mieszkalnego.

Inwestycje i przedsiębiorstwa miejskie.

W sezonie letnim r. b. Magistrat prowadził następujące roboty:

1) wykończenie parteru gmachu, w którym w przyszłości mają znaleźć pomieszczenie wszystkie szkoły miejskie;

2) porządkowanie ogrodu miejskiego, skweru ratuszowego i 3 bulwarów — ustawianie nowych ławek;

3) roboty kanalizacyjne — oczyszczanie kolektora i głównego kanału, zakładanie rur i budowa oraz naprawa mostków na kanałach;

4) roboty brukarskie — naprawa i założenie nowych bruków;

5) roboty wodociągowe — remont studzien, budowa i remont budek wodociągowych,

6) rzeźnia miejska — ogrodzenie, budowa bramy, gruntowny remont budynków oraz założenie nowych dźwigów (w projekcie jest kanaliz. rzeźni);

7) oświetlenie miasta — ustawianie nowych latarni naftowo-żarowych i elektrycznych;

8) budowa własnych gmachów — przystąpienie do budowy składów oraz pomieszczeń dla miejskich warsztatów: stolarskich, ślusarskich, kowalskich i mechanicznych na własnym placu.

Na posiedzeniu Rady M. w dniu 18/VIII r. b. zaakceptowano uchwałę Magistratu oddającą budowę sieci elektrycznej w mieście firmie „Danziger Siemensgesellschaft, Oddz. w Grudziądzu”, zastrzegając jednocześnie, aby przy pracach tych zatrudnić robotników miejscowych.

Rada M. w dniu 16/IX r. b. uchwaliła zgodzić się na uruchomienie elektrowni przez właścicieli młyna motorowego, z tem, że miasto oddaje do dyspozycji tychże na lat 12 sieć powietrzną ulic miasta z instalacją, udziela pożyczki z Kasy Miejskiej w sumie zł. 1.500 na kupno maszyny i instalacji, wzamian za co zobowiązuje właścicieli młyna do uruchomienia najdalej do 1/XII r. b. elektrowni i oświetlenia miasta 21 lampami o sile 50 świec za cenę $\frac{2}{3}$ części opłaty pobieranej od postronnych abonentów za 1 kw. godz. światła.

Brześć
n/d Bug.

Chełmno.

Garwolin.

Gąbin.

Celem uruchomienia w mieście oświetlenia elektrycznego, Rada M. na posiedzeniu w dniu 21 sierpnia 1924 r. uchwaliła zakupić motor „Diesla” — sieć elektryczna na głównych ulicach miasta jest zaprowadzona, posiada również miasto dynamo-maszyną z tablicą rozdzielczą i budynek na elektrownię. Koszta kupna motoru postanowiono pokryć częściowo z funduszy przewidzianych w budżecie r. 1924 na ten cel, częściowo zaś przez zaciągnięcie pożyczki lub też przez oddanie na pewien okres eksploatacji elektrowni prywatnemu przedsiębiorcy.

Gostynin.

Na posiedzeniu Magistratu i komisji Leśnej w dniu 10/IX r. b. postanowiono założyć tartak miejski, w celu korzystniejszego eksploatowania lasów miejskich.

— W dniu 13 października r. b. przystąpił Mag. do budowy jatek miejskich.

Kielce.

W dniu 28 czerwca r. b. uchwaliła Rada M. wystąpić do Min. Robót Publ. o nadanie miastu koncesji na budowę nowej elektrowni w Kielcach we własnym zarządzie.

Rada M. z dnia 2/VII r. b. uchwaliła zakupić na własność miasta plac pod rozszerzenie nieruchomości miejskiej zajętej przez Straż Ogniwą.

Kołomyja.

Na uruchomienie elektrowni postanowiła Rada M. na posiedzeniu 26 czerwca zaciągnąć pożyczkę w Kasie Oszczędności.

Kutno.

Inwestycje miejskie wykonane od początku roku bieżącego do mies. września:

- 1) ułożono 5.000 mtr.³ bruku,
- 2) zbudowano kanał kryty betonowy przy Warszawskim Przedmieściu,
- 3) ukończono budowę zakładu kąpielowego,
- 4) wykonano 50% robót pomiarowych miasta.

— We wrześniu r. b. postanowiono przystąpić do częściowej kanalizacji miasta.

Lublin.

Na posiedzeniu Rady M. 6/VI r. b. uchwalono wznowić czynności lombardu miejskiego.

Łomża.

Na posiedzeniu Rady M. w dniu 20 września r. b. uchwalono wystąpić do władz państwowych z memorjałem w sprawie przekazania miastu gmachu starego więzienia wraz z placem i ogrodem — nieruchomość ta bowiem jest najodpowiedniejszą na budowę szkół.

Na posiedzeniu w dniu 18 lipca r. b. Mag. ostatecznie zaakceptował plan kanalizacji i wodociągów i upoważnił Oddz. Kanalizacji i Wodociągów do uzyskania od odnośnych władz państwowych zezwolenia na rozpoczęcie robót budowl. i do uzyskania dekretów dla wywłaszczenia potrzebnych gruntów.

Na posiedzeniu Rady M. w dniu 4/IX r. b. uchwalono, celem zasilenia funduszy obrot. elektr. miejskiej, pobrać od abonentów korzystających z prądu miejskiego zaliczki w sumie 3-ch miesięcznych opłat w/g rachunku z marca r. b. Zwrot zaliczki następuje w chwili ustania stosunku prawnego abonenta prądu do Magistratu.

W sezonie letnim r. b. wykonane zostały następujące roboty:

- 1) odremontowano gmachy szkolne,
- 2) wykonano 14 ławek na skwery i odremontowano 12,
- 3) pokryto nowymi dachami gmach Klubu Miejskiego i pawilon w parku,
- 4) zamieniono 2 mostki drewniane na cementowe,
- 5) odremontowano łaźnię,
- 6) odremontowano miejski samochód ciężarowy,
- 7) poreperowano dachy i rynny spustowe na budynkach miejskich,
- 8) przebrukowano 5 ulic — razem 1.300 mtr.²,
- 9) uporządkowano Aleję 3-go maja,
- 10) pogłębiono kilka studzien artezyjskich.

Na posiedzeniu Rady M. w dniu 3/IX r. b. postanowiono zakupić nową dynamo-maszynę, aby przez powiększenie oświetlenia w mieście wpłynąć na bezpieczeństwo ogółu i podniesienie ruchu handlowego.

Na posiedzeniu Rady M. w dniu 5/VI r. b. postanowiono wystąpić do Min. Robót Publicznych z wnioskiem o przekazanie miastu gruntów państwowych w ilości około 850 hektarów w różnych dzielnicach Warszawy na urządzenie parków, zieleńców i t. p., jak również gruntów pod budowę cegielni miejskiej i rzeźni centralnej.

Według komunikatów Komisji Specjalnej Zakupu Nieruchomości i Komisji Specjalnej Rozszerzenia Sieci Szkolnej, przedstawionych na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 18/IX r. b., postanowiono nabyć:

- 1) część gruntu o powierzchni 407 mtr.² za sumę 4.048 zł. z kredytu na budowę nowych bruków i szos.
- 2) część nieruchomości około 7,740 mtr.² { za sumę 14.000 zł. z kredytu
- 3) plac kościelny „ 2,260 „ { na budowę gmachów szkoln.
- 4) części nieruchomości „ 8,880 „ po zł. 11 za mtr. z kredytu na bud. gmachów szkolnych.
- 5) nieruchomość za sumę 27.468 zł.

Łódź.

Siedlca

Staszów.

Warszawa.

Komunikacja.

Kielce. Na posiedzeniu Rady M. w dniu 2 lipca r. b. postanowiono przejąć pod zarząd miasta kilka odcinków dróg państwowych w granicach miasta.

Kołomyja. Na posiedzeniu Rady M. w dniu 23 lipca r. b. uchwalono wnieść do Min. Kolei memorjał w sprawie budowy kolei Kołomyja—Kosów, a również powołać komisję, któraby zajęła się propagowaniem w prasie budowy tej kolei.

Polityka aprowizacyjna.

Kielce. Na posiedzeniu Rady M. w dn. 21/VIII r. b. jednogłośnie uchwalono zwrócić się za pośrednictwem Województwa kieleckiego do Rządu z prośbą o jaknajrychlejsze wstrzymanie wywozu zagranicę zboża, bydła i nierogacizny. Uchwałę tę postanowiono zakomunikować wszystkim miastom.

Łódź. Wydział Handlowy Mag. m. Łodzi, prowadzący politykę cen najniższych w II kw. r. b. powiększył swe operacje w stosunku do I kw. r. b. o 63%, pomimo niebywałego zastoju w okresie przedświątecznym Wielkiejnocy. Jednocześnie zmniejszyły się koszty handlowe, wynoszące w omawianym okresie 45%, podczas gdy w kwartale I r. b. wyniosły 5,32%. Działalność Wydziału w okresie sprawozdawczym polegała na kontynuowaniu rozszerzania akcji zakupowej, to też duże rezerwy znajdujące się w składach, przedstawiające wartość 350—450 tys. złotych, wpływają decydująco na regulację cen rynkowych i zmniejszenie drogiego pośrednictwa prywatnych hurtowników.

W celu wypieku dobrego i taniego pieczywa, Wydział projektuje wydzierżawienie odpowiedniej piekarni do użytku miasta.

Zaznaczyć należy, że Wydział—wobec ustania pomocy rządu—zmuśzony jest prowadzić gospodarkę finansową na zasadzie samowystarczalności.

Zgierz. Na posiedzeniu Rady M. w dniu 8/X r. b. na wniosek Frakcji P. P. S. powzięto jednogłośnie następującą uchwałę:

„Rada Miejska zwraca się do Rządu Państwa o wszczęcie energicznej, z zastosowaniem jaknajostrejszych środków, akcji walki z drożyzną i o wydanie bezwzględnie zakazu wywozu żywności z kraju.“

Odpis uchwały postanowiono przesłać Zarządowi Związku Miast i robotniczym klubom poselskim.

Skarbowość.

(Stawki podatków i opłat).

Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 11 sierpnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 747) dała miastom szereg

uprawnień podatkowych, które zostały przez miasta wyzyskane częściowo już w r. 1923, w r. 1924 zaś prawie zupełnie.

Dla zobrazowania zakresu, w jakim ustawa znalazła zastosowanie, a również celem stworzenia materiału, na którym mogłyby opierać się miasta przy wprowadzaniu niewyzyskanych jeszcze źródeł podatkowych, biuro Związku miast polskich przystąpiło w roku bieżącym do prowadzenia statystyki stawek podatkowych uchwalonych w miastach.

Materiał ten jest obecnie niekompletny, brak bowiem danych z wielu miast, które dotychczas nie nadesłały jeszcze swych uchwał podatkowych, w miarę jednak napływu do biura Związku tych uchwał — wartość statystyki wzrośnie.

Poniżej podajemy ogólne dane, dotyczące się formy uchwalonych podatków i wysokości stawek, zainteresowane zaś miasta będą mogły otrzymywać w biurze Związku szczegółowe informacje dotyczące poszczególnych stawek podatkowych w poszczególnych miastach.

I. Podatki uchwalone na podstawie art. 1—19 ustawy.

1) Podatek od gruntów:

a) w formie dodatku do państwowego podatku gruntowego:

1 miasto	(Częstochowa)	—w wysokości	10%
1 „	(Wołkowysk)	— „	40%
1 „	(Łódź)	— „	50%
7 miast	(Brodnica, Krasnystaw, Opoczno, Słomniki, Staniśławów, Zgierz, Żnin)	— „	70%
9 „	(Białystok, Brześć n/Bug., Bydgoszcz, Płock, Sosnowiec, Siedlce, Toruń, Włocławek)	— „	90%
1 miasto	(Kraków)	— „	135% (z tem, że dodatek 45% ponad normę 90% pobierany będzie od stawki podatku państwowego bez dodatku progresywnego).

b) w formie samoistnego podatku od gruntów:

1 miasto	(Brześć Kuj.)	—w wysokości	10% przeciętnego dochodu netto z gruntów.
1 „	(Łódź)	— „	5-krotnej podatku pobieranego przez Skarb Państwa od grupy V klasy majątkowej tego samego obszaru—od gruntów ornych;
„			10-krotnej—od ogrodów i sadów.

2 miasta (Płock, Suwałki)	—30%	od sumy należności za wynajem mieszkania wraz z meblami, usługą, pościelą, oświetleniem i opałem.
1 miasto (Kraków)	—40%	
2 miasta (Brodnica, Sosnowiec)	—50%	
1 miasto (Krasnystaw)	—10—30%*	
1 miasto (Garwolin)	—15—25%*	
1 miasto (Warszawa)	—20—80%*	
1 miasto (Toruń)	—30—60%*	

8) *Dodatek do państw. pod. dochodowego* (b. Dzielnica Pruska):

1 miasto (Żnin)	4,5%	przy dochodzie ponad 20.674 — 68.913 zł.
	5%	" " " 68.913 zł.
	3%	od dochodu z uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę, poczynając od 4-go stopnia skali podatkowej.

9) *Podatek od spożycia, zużycia, wzgl. produkcji:*

(pobierany samoistnie przez miasta do dn. 1 lipca 1924 r.) **)

4 miasta (Baranowicze, Częstochowa, Słomniki, Zgierz)	—30%	opłaty państwowej od spirytusu, wyrobów wódczanych, win i piwa.
		i 15% od innych przedmiotów, jak zapalek drożdży, octu i t. p.
3 miasta (Brześć n/Bugiem, Płock, Siedlce)	—30%	od alkoholu i przetworów wódczanych.
1 miasto (Kraków)	—30%	od piwa, wina i miodu.

10) *Podatek od patentów na wyrób i sprzedaż trunków:*

16 miast (Baranowicze, Brześć n/B., Bydgoszcz, Częstochowa, Ciechanów, Końskie, Kraków, Opoczno, Ozorków, Poznań, Radom, Stanisławów, Siedlce, Suwałki, Warszawa, Żnin)	—100%	opłaty państwowej na wyrób
	i 200%	" " " sprzedaż
1 miasto (Rypin)	—200%	" " " "
1 " (Brodnica)	—100%	" " " wyrób
1 " (Kołomyja)	—100%	" " " i sprzedaż.

*) zależnie od kategorii hotelu.

**) podatek ten od 1 lipca 1924 r. pobierany jest przez organa państwowe, miasta zaś otrzymują 60% udziału.

11) *Podatek od ładunków kolejowych na kolejach normalno-tor.:*

4 miasta (Białystok, Gostynin, Suwałki, Łódź)	—	maksymalne stawki przewidziane w II Rozporz. Min. Spr. Wewn. z dn. 11/III — 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31 poz. 317).
2 " (Siedlce, Warszawa)	—	[jak wyżej (z wyj. opłat od zwierząt domowych, które te miasta uchwały w stawkach niższych, t. j. 0,10—0,50 zł.).
		30% sumy kosztów przewozu za 10 klm. od 14 rodzajów wymienionych w statucie towarów.
1 miasto (Końskie)	—	50% sumy kosztów przewozu za 20 klm. od dalszych 14 rodzajów towarów.
		0,50—2 zł. za przewóz zwierząt w sztukach pojedyn.
1 " (Wołkowysk)	—	0,10—0,43 zł. za przewóz wymienionych w statucie 14 rodzajów towarów.
		0,5—2 zł. za przewóz zwierząt w sztukach pojed.
		0,02—0,12 zł. za 100 kg., stosownie do taryfowych klas kolejowych.
1 " (Brześć n/B.)	—	0,07—0,30 zł. za przewóz zwierząt w sztukach pojedynczych.
9 miast (Baranowicze, Częstochowa, Dąbrowa Górna, Kalisz, Ozorków, Płock, Radom, Sosnowiec, Suwałki)	—	0,03—0,50 zł. za 100 kg. przes. pośp.
		0,01—0,20 " " " zwyczaj.
		0,02—1,— " za przewóz zwierząt w sztukach pojedynczych.
1 miasto (Lublin)	—	0,01—0,60 zł. za przewóz wymienionych szczegółowo w statucie 11 rodzajów artykułów.

12) *Podatek od przes. багаж., biletów pasaż. i ładunków na kol. dojazdowych:*

3 miasta (Gostynin, Ostrołęka, Warszawa)	—	maksymalne stawki, przewidziane w II rozp. Min. Spraw Wewn. z dn. 18/III—24 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 317).
1 miasto (Płock)	—	5% od ceny biletu pasażerskiego na statkach.
		3% " bil. багажов. i frachtów "
1 " (Ostrołęka)	—	0,15 zł. za 1m ² ładunku materiału drzewnego, przewożonego drogą wodną.

13) *Podatek od energii elektrycznej:*

3 miasta (Białystok, Łódź, Radom)	—25%	od r-ków elektrowni w lokalach z wyszynkiem alkoholu i w lokalach rozrywkowych.
1 miasto (Będzin)	—50%	

- 1 miasto (Dąbrowa Górna) — 50% miejskiego podatku od obrotu, od budynków i niezabudowanych placów, od lokali, od ładunków kolejowych i od węgla.
 1 „ (Sosnowiec) — 50% miejskiego podatku od budynków i niezab. placów i 25% od lokali (na budowę szkół).
 1 „ (Będzin) — 50% pod. mieszkaniowego.
 1 „ (Gostynin) — 50% wszystkich źródeł prawem przewidzianych.
 1 „ (Koło) — 50% podatku od lokali.

2) Podatek od przedmiotów zbytku:

- 21 miasto (Baranowicze, Brodnica, Brześć n/Bug., Bydgoszcz, Koło, Końskie, Krasnystaw, Łomża, Lublin, Łódź, Ostrołęka, Ostrzeszów, Puck, Radom, Sandomierz, Siedlce, Suwałki, Toruń, Warszawa, Zgierz, Żnin)
20—475 zł.	od samochodów osobowych,
2— 50 „	od motocykli,
1— 10 „	od rowerów,
15—175 „	od karet,
10—100 „	od powozów,
2,5—100 „	od wolantów,
2— 75 „	od innych ekwipaży resorowych,
15—150 „	od koni wierzchowych lub służących do obsługi ekwipaży osobowych,
10— 25 „	od pianin i fortepianów,
5—100 „	od bilardów do prywatn. użytku,
5— „	od stolików do gry,
10— „	od gramofonów i harmonji.
- 1 miasto (Brześć n/Bugiem) — 1,50 zł. dziennie od bilardów w lokalach publicz.
50 zł. rocznie	od bilardów w lokalach publicznych,
50 zł. rocznie	od fortepianów w lokalach publicznych,
20 zł. rocznie	od stolików do gry muzycz. w lokalach publicznych,
20 zł. rocznie	od gramofonów w lokalach publicznych,
50 zł. rocznie	od orchestronów w lokalach publicznych.
- 1 „ (Ostrzeszów)

3) Podatek od licytacji ruchomości:

- 1 miasto (Brześć n/Bugiem) — 10% od ceny licytacyjnej.

4) Podatek od broni palnej:

- 16 miast (Białystok, Brześć n/B., Bydgoszcz, Garwolin, Kalisz, Kielce, Końskie, Krasnystaw, Łódź, Łomża, Ostrołęka, Płock, Radom, Rypin, Sosnowiec, Zgierz)
4—60 zł.	od dubeltówki lub sztuceru,
1— 5 „	„ „ rewolweru.

5) Podatek od psów:

- 31 miasto (Baranowicze, Będzin, Brodnica, Brześć n/B., Bydgoszcz, Ciechanów, Dąbrowa Górna, Garwolin, Kalisz, Kielce, Koło, Kołomyja, Końskie, Kraków, Krasnystaw, Lublin, Łomża, Łódź, Ostrołęka, Ozorków, Płock, Radom, Siedlce, Solec Bydgoski, Sosnowiec, Toruń, Warszawa, Włocławek, Zgierz, Żnin)
1—60 zł.	od psa pokojow. lub myśliwskiego,
0,25—30 zł.	od psów podwórzowych.

6) Podatek od środków lokomocji (za prawo jazdy po mieście):

- 14 miast (Będzin, Bydgoszcz, Białystok, Ciechanów, Częstochowa, Dąbrowa Górna, Kalisz, Kraków, Łódź, Płock, Siedlce, Sosnowiec, Toruń, Warszawa)
1,23— 80 zł.	od dorożek pasażerskich,
4—267 „	od samochod. osob. i autobus.,
20—700 „	od samochodów ciężarow.,
1/2 powyż.	stawki od wozów przyczepnych do samochodów ciężarowych,
2— 40 zł.	od motocykli,
0,41— 5 „	od rowerów,
2,46—100 „	od platform,
10—150 „	od wozów meblowych,
3—100 „	od beczki asenizacyjnej,
0,82—100 „	od wozów ciężarowych,
3— 75 „	od powozów i karet,
1,23— 75 „	od bryczek,
25— 50 „	za każdorazowe przewiezienie kotła lub lokomobili,
2— 15 „	od wózków ręcznych,
1— 40 „	od karawanów,
3— 10 „	od konia lub muła,
30 „	od cyklonetek.

7) Podatek od składek ubezpieczeniowych:

- 1 miasto (Warszawa) — 3% od każdej sumy składki ubezpieczeniowej, t. j. od należności przypadającej za ubezpieczenia z polisy bez kosztów dodatkowych, jak pod. stemplowy, dodatek administracyjny, manipulacyjny i t. p.

8) Podatek od telefonów:

- 2 miasta (Dąbrowa Górnicza, Sosnowiec) $\left\{ \begin{array}{l} 12 \text{ zł. od telefonów prywatnych} \\ 15-30 \text{ „ „ „ zbiorowych} \\ 20-21 \text{ „ „ „ publicznych} \\ 15-30 \text{ „ „ centrali prywatnych} \\ 5-7 \text{ „ „ aparatów dodatkowych przy} \\ \text{centralach prywatnych.} \end{array} \right.$

9) Podatek od biletów tramwajowych i kolei dojazdowych:

- 1 miasto (Kraków) — 20% ceny każdego wydanego biletu jazdy lub karty abonamentowej tramwajowej.
1 miasto (Łódź) — 10% stawki taryfowej od biletów tramwajowych i kolei dojazdowych.

10) Podatek od służby domowej:

- 1 miasto (Ostrołęka) $\left\{ \begin{array}{l} 5 \text{ zł. rocznie za I osobę służby domowej,} \\ 10 \text{ „ „ „ II „ „ „} \\ 15 \text{ „ „ „ III „ „ „} \\ 20 \text{ „ „ „ IV „ „ „} \\ 25 \text{ „ „ „ za następną osobę służby domowej.} \end{array} \right.$
- 1 „ (Lwów) $\left\{ \begin{array}{l} 10 \text{ zł. rocznie przy 2-ch osobach służby domowej,} \\ 30 \text{ „ „ „ 3-ch „ „ „} \\ 60 \text{ „ „ „ 4-ch „ „ „} \\ \text{o 100 zł. rocznie więcej przy każdej następnej oso-} \\ \text{bie służby domowej.} \end{array} \right.$

11) Podatek od spożycia w lokalach gastronomicznych:

- 1 miasto (Bydgoszcz) $\left\{ \begin{array}{l} 5\% \text{ od rachunku w godz. od 8-ej r. do 10-ej wiecz.,} \\ 10\% \text{ „ „ „ „ 10-ej w. do 12-ej w nocy,} \\ 30\% \text{ „ „ „ „ po 12-ej w nocy.} \end{array} \right.$

- 1 miasto (Warszawa) — 10% od rachunku po godz. 11-ej wiecz. do 1-ej w nocy,
30% „ „ „ 1-ej w nocy aż do zamknięcia przedsiębiorstwa.
nadto 10% prócz stawek powyższych — od spożycia w gabinetach po godz. 11-ej w nocy.

12) Podatki specjalne:

a) podatek na potrzeby parafji miejscowej:

- 1 miasto (Dąbrowa Górnicza) — 30% miejskiego pod. od lokali (dla parafjan nieposiadających nieruchomości) i 10% miejskiego podatku od gruntów, budynków i niezabudow. placów (dla parafjan posiadających nieruchomości).

b) podatek wodociagowy:

- 1 miasto (Kraków) $\left\{ \begin{array}{l} 7560\text{-krotny czynsz z 1914 r. od lokali handl. i przem.} \\ 3780\text{- „ „ „ „ „ mieszk. do 2 ubik.} \\ 5040\text{- „ „ „ „ „ wszelkich innych.} \end{array} \right.$
U w a g a. Czynsz waloryzuje się: 180.000 mkp. = 1 zł.

c) podatek na straż ogniową:

- 1 miasto (Suwałki) — 60% składki ogniowej dla domów murowanych,
30% „ „ „ „ drewnianych.

d) podatek szkolny:

- 1 miasto (Wołkowysk) — 300.000—30.000.000 mk. zależnie od ustanowionych 12-u klas dochodu płatników.
1 „ (Słomniki) — 1—6½% — od dochodu w/g ustanowionych 8-u kl.

III. Opłaty uchwalone przez miasta na podstawie art. 27—31 wł. ustawy o tymcz. ureg. fin. komunalnych.

1) Opłaty drogowe:

- 1 miasto (Będzin) $\left\{ \begin{array}{l} \text{— od gruntów w wysokości państwowego pod. grunt. i od} \\ \text{placów niezab. w wysok. podatku od tychże.} \\ \text{— od budynków w wysokości premji asekurac. za r. 1924.} \\ \text{— od przeds. I, II, III i IV kat. 100\% ceny świadectwa} \\ \text{przemysł.; od reszty przeds. przemysł. i handl.—50\%.} \\ \text{— 100\% dopłaty dla przeds. handl., handli żelaza, skła-} \\ \text{dów materiałów budowl., detalicznej sprzedaży węgla.} \end{array} \right.$

1 miasto (Garwolin)	{	— od gruntów po 1 zł. za ha naturalny.
		— „ budynków w/g ostatniego szacunku asekurac. (1000 zł. = 1 hekt.)
		— „ przedsiębiorstw w/g ceny świad. przem. na r. 1924 (11 zł. = 1 hekt.)
1 „ (Kołomyja)	{	— od gruntów w/g 0,60-krotn. iloczynu pań. pod grunt.
		— „ budynków w/g ostatniego szac. asekur.
		— „ przedsiębior. 29 ⁰ / ₀ ceny świad. przemysł.
		— 25 ⁰ / ₀ dopłaty od gruntów, budynków i przeds. położonych w śródmieściu.
1 „ (Płock)	{	— od gruntów podleg. pań. pod. grunt. — 100 ⁰ / ₀ państw. podatku gruntowego.
		— „ gruntów niepodl. pań. pod. grunt. — 200 ⁰ / ₀ pań. komunal. pod. gruntow.
		— „ budynków 1 ⁰ / ₀ ostatniego szacunku asekurac.
		— „ przedsiębiorstw — 50 ⁰ / ₀ ceny świad. przem.
1 „ (Radom)	{	— od gruntów — 100 ⁰ / ₀ państw. pod. grunt.
		— „ budynków — 0,15 ⁰ / ₀ ostatniego szac. asekur.
		— „ przedsiębior. — 30 ⁰ / ₀ ceny świad. przem.
1 „ (Suwałki)	{	— od gruntów podleg. pań. pod. — 200 ⁰ / ₀ państw. podat. grunt.
		— „ gruntów niepodl. pań. pod. — 400 ⁰ / ₀ pod. komun.
		— „ budynków — 1 ⁰ / ₀ ostatniego szacunku asekur.
		— „ przedsiębiorstw — 50 ⁰ / ₀ ceny świad. przem.
1 „ (Wołomin)	{	— od gruntów — 5 zł. za 1 morgę naturalną.
		— „ placów niezab. — $\frac{1}{2}$ podatku komunalnego.
		— „ budynków — $\frac{1}{2}$ podatku komunalnego.
		— „ przedsiębiorstw — 20 ⁰ / ₀ ceny świadectw przem.

2) opłaty za najem podwód:

1 miasto (Lubartów)	— sumę prelim. na r. 1924 — zł. 6125 rozłożono na wszystkich właścicieli nieruchomości miejskich.
---------------------	---

3) dopłaty adjacjentów:

1 miasto (Sandomierz)	— 30 ⁰ / ₀ pod. od lokali — przy ulicach oświetlonych elektrycznością.
	— 20 ⁰ / ₀ — przy ulicach wyłożonych chodn. betonow.

4) opłaty kancelaryjne:

2,5—200 zł.	od podań na prawo otrzymania koncesji handl.-przem.,
20—210 „	od podań na przedłużenie lub zmianę godzin w restaurac.,
10— 50 „	od podań na przedłużenie lub zmianę godzin w handlu,
3— 10 „	od podań o przesiedl. do miasta,
0,20—35 „	od podań wszelkich innych,
0,10— 1 „	od załączników do podań,
0,16—35 „	za karty tożsamości, świadectwa moralności i t. p.,
0,20— 5 „	za wyciąg z ksiąg ludności,
2 — 5 „	zaświadczenie ksiąg — od pierwszych 100 kart,
0,02-0,05 „	zaświadczenie ksiąg — od każdej następnej karty,
1 — 10 „	zaświadczenie ksiąg pieczęcią lakową,
0,10—3,50 „	za wyciąg z biura adresowego,
0,25 — 5 „	„ paszport zwierzęcy dla dorosłego bydła,
0,10 — 3 „	„ paszport zwierzęcy dla małych zwierząt,
0,50—10 „	„ tłumaczenia na język polski — od każdej strony,
0,50—10 „	„ sporządzenie odpisu dokumentu z akt Magistratu I str.
0,26 — 3 „	„ — — — — — każda nast. str.
1—100 „	„ świadectwo akceptacyjne w sprawie przesiedlenia,
1 — 3 „	„ odpis w pełnym wyciągu z aktu urodzenia lub śmierci,
1 — 5 „	„ odpis w pełnym wyciągu z aktu ślubu,
0,50— 5 „	„ poświadczenie zapowiedzi ślubnej,
1 — 20 „	„ spisanie aktu znania,
0,10— 1 „	„ meldunki hotelowe osób przyjezdnych,

29 miast (Baranowicze, Będzin, Białystok, Brodnica, Brześć n/B., Brześć Kuj., Chełmno, Ciechanów, Garwolin, Gąbin, Gostynin, Koło, Kołomyja, Końskie, Kraków, Krasnystaw, Lubartów, Lublin, Łódź, Opoczno, Ostrołęka, Ozorków, Sandomierz, Sosnowiec, Suwałki, Toruń, Warszawa, Wołkowysk, Zgierz).

- 29 miast (Baranowicze, Będzin, Białystok, Brodnica, Brześć n/Bug., Brześć Kuj., Chełmno, Ciechanów, Garwolin, Gąbin, Gostynin, Koło, Kołomyja, Końskie, Kraków, Krasnystaw, Lubartów, Lublin, Łódź, Opoczno, Ostrołęka, Ozorków, Sandomierz, Sosnowiec, Suwałki, Toruń, Warszawa, Wołkowysk, Żnin) 0,50—5 zł. za kartę jednorazowego wstępu do rzeźni,
 1—5 „ „ „ zaświadczenia podatkowe,
 3—5 „ „ „ świadectwa lekarskie,
 1—30 „ „ „ komisje Sanitarne - Policji - no - Budowlane,
 2—6 zł. lub 1—3% sumy kosztorysowej, za zaświadczenia planów,
 0,20—10 zł. za wszelkie inne zaświadczenia.
- 1 miasto (Siedlce) — w wysokości analogicznych opłat państwowych.

5) *Opłaty za czynności Urzędów Rozjemczych do spraw najmu:*

- 1 miasto (Chełmno) — 2—30 zł.
 1 „ (Kołomyja) — 1—3 „
 1 „ (Łódź) — 0,15—25 „ i 30% jako wpis główny od określonego powództwa.
 1 „ (Zgierz) — 0,35—4 „ i 30% jako wpis główny od określonego powództwa.

6) *Opłaty za czynności Urzędów Inspekcyjno-Budowlanych.*

- 1 miasto (Gąbin) — 10—30 zł.
 1 „ (Kielce) — 0,20—10 „
 1 „ (Kołomyja) — 1—4 „
 1 „ (Warszawa) — 0,10—20 „

7) *Opłaty za czynności Miejskiego Patronatu Prawnego:*

- 1 miasto (Łódź) — 1,50—5 zł.

8) *Opłaty za utensylja szkolne w szkołach powszechnych:*

- 1 miasto (Staszów) — 1—2 zł. (zależnie od zamożności).
 1 „ (Końskie) { 6 zł. od miejscowych,
 30 „ „ „ pozamiejscowych.

9) *Opłaty za analizy wykonywane przez Laboratorium Miejskie:*

- 1 miasto (Sosnowiec) — 1—7,50 zł.
 1 „ (Lublin) — 4—15 „

UWAGA: Od fałszerzy produktów opłaty są o 100% wyższe.

10) *Opłaty za służbę bezpieczeństwa ogniowego w lokalach zabaw:*

- 1 miasto (Kraków) — 0,70—3 zł. za każdą godzinę dyżuru strażaka lub urzędnika, zaś po godzinie 12-ej w nocy i w dni świąteczne o 100% więcej.

11) *Opłaty za czynności egzekucyjne przy ściąganiu pod. miejsk.:*

- 1 miasto (Sosnowiec) — 0,10—0,50 zł.

12) *Opłaty za prowadzenie ewidencji dorożek i wozów ciężarowych:*

- 1 miasto (Brześć n/Bugiem) — 10—15 zł.

13) *Opłaty za czynności Dyrekcji Wodociągów i Kanalizacji:*

- 1 miasto (Warszawa) — 2—15 zł. (od właścicieli nieruchomości).

14) *Opłaty szpitalne (za leczenie i utrzymanie):*

- 1 miasto (Bydgoszcz) — 3—7 zł. dziennie (zamiejscowi 3,50—8 zł.)
 1 „ (Chełmno) — 1—2 „ „
 1 „ (Kielce) — 2—6 „ „
 1 „ (Sosnowiec) — 1,70—5,10 zł. dziennie.
 1 „ (Zgierz) — 4—5,50 zł. dziennie.

15) *Opłaty za świadczenia Wydz. Zdrowotn. Publ.:*

- 1 miasto (Łódź) — 0,70—5 zł. (przewóz, chorych, sekcje, analizy).

16) *Opłaty rzeźniane:*

- 18 miast (Będzin, Brześć n/B., Brześć Kujaw., Bydgoszcz, Chełmno, Gąbin, Gostynin, Kołomyja, Końskie, Kraków, Lubartów, Lublin, Łódź, Ozorków, Sandomierz, Siedlce, Sosnowiec, Suwałki)
3—17 zł. za ubój konia, osła lub muła — od sztuki,
2—17 „ „ za ubój bydła rosłego — od sztuki,
1—8 „ „ za ubój jałowizny — od sztuki,
0,20—3,50 zł. za ubój małych zwierząt — od sztuki,
0,03—0,27 zł. za ubój drobiu — od sztuki,
1,80—21 zł. za ubój nierogacizny — od sztuki,
0,10—1,05 zł. za oględziny weteryn. — od szt.,
1,05—5 zł. za badanie mięsa bitego poza rzeźnią — od sztuki,
1—5 zł. stawki ubezpieczeniowe — od szt.

17) Opłaty targowe:

a) rogatkowe:

11 miast	(Częstochowa, Gąbin, Gostynin, Kraków, Łomża, O z o r k ó w, Płock, Sandomierz, Staszów, Suwałki, Woł- kowysk)	0,30—1 zł.	od samochodu osobowego,
		0,50—150 zł.	„ „ ciężarowego,
		1,— — „ „	przyczepki do samochodu,
		0,10—0,30 „ „	pojazdów osobowych,
		0,05—0,60 „ „	wozów,
		0,05—1— „ „	konia,
		0,05—0,80 „ „	krowy lub wołu,
		0,02—0,70 „ „	nierogaczny,
		0,02—0,25 „ „	małych zwierząt,
		0,02 — — „ „	drobiu.

b) za używanie targowicy:

14 miast	(Baranowicze, Brodnica, Brześć n/B., Brześć Kuj., Bydgoszcz, Gąbin, Kołomyja, Końskie, Opoczno, Ozorków, Siedlce, Sosnowiec, Starogard, Zgierz)	{ 0,10—1,50 zł. od konia, { 0,10—1,25 „ „ bydła dorosłego, { 0,25—0,60 „ „ „ niedorosłego, { 0,06—1,— „ „ trzody, { 0,06—0,25 „ „ małych zwierząt.
----------	---	--

c) za postój rynkowy względnie straganowe:

20 miast (Baranowicze, Brodnica, Brześć n/B., Brześć Kuj., Bydgoszcz, Częstochowa, Gąbin, Gostynin, Koło, Kołomyja, Kraków, Opoczno, Ozorków, Radom, Starogard, Suwałki, Toruń, Warszawa, Wołkowysk, Żnin). — 0,02 — 9,16 zł.

18) *Opłaty kanałowe.*

1 miasto (Kolomyja)	— 2—20 zł. półrocznie od każdej ubikacji.
1 „ (Radom)	— 0,22—0,25 zł. rocznie od mieszkańca.
1 „ (Włocławek)	— 1—3 „ „ „

19) *Opłaty za wywóz śmieci, nieczystości, pompow. wody i t. p.*

1	miasto (Kraków)	—	0,30—30 zł.	każdorazowo,
1	„ (Lublin)	—	1—108 „	rocznie.
1	„ (Toruń)	—	2—3 ⁰ / ₀ „	rocznego czynszu najmu z czerwca 1914 r.

20) Opłaty za czyszczenie kominów:

9 miast (Bydgoszcz, Ciechanów, Kołomyja, — 0,05—7,35 zł.
Kraków, Krasnystaw, Ozorków, Ra-
dom, Sosnowiec, Toruń)

21) Opłaty dla czyszciciela miejskiego:

2 miasta (Gąbin, Gostynin) — 0,30—4 zł.

22) opłaty pogrzebowe (ekshumacyjne):

2 miasta (Kraków, Warszawa) — 1—100 zł.

22) *Ceny energii elektrycznej produkowanej w Elektr. Miej.*

1 miasto (Białystok)	—	0,37—0,88 zł. za 1 kilowat-godzinę.
1 „ (Brześć Kuj.)	—	$\left\{ \begin{array}{l} 0,50 \\ 2,16-4 \end{array} \right.$ „ „ zł. za poszczególne lampki miesięcznie.
1 miasto (Suwałki)	—	$\left\{ \begin{array}{l} 0,55 \text{ za 1 kilowat-godzinę,} \\ 1,25-5 \end{array} \right.$ za poszczególne lampki miesięcznie.

24) Ceny plynů:

1 miasto (Chełmno) — 0,31 zł. za 1m.³ gazu.

Stan finansów i gospodarka m. st. Warszawy.

W/g sprawozdania wygłoszonego przez Prezydenta m. Warszawy na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 25/IX — 1924 r. przy przedstawianiu preliminarza budżetowego na rok 1924.

We wstępie sprawozdania podkreśla Prezydent, że rok 1924 w gospodarce miasta jest pierwszym okresem bezdeficytowym, dzięki dwóm czynnikom: 1) stabilizacji waluty oraz 2) rozszerzeniu i ugruntowaniu uprawnień podatkowych miast przez ustawę z dn. 11/VIII — 23 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, (skutecznie przeprowadzoną przez Związek Miast Polskich).

Obydwa jednak te czynniki nie dałyby takich rezultatów, gdyby jednocześnie nie przeprowadzono zmian w organizacji aparatu administracyjnego Magistratu.

Zreorganizowano więc w pierwszym rzędzie Wydział Finansowy przez połączenie go z Wydziałem Podatkowo-Egzekucyjnym, dalej Wydział Administracji Majątkiem Miejskim, Wydział Budownictwa (obecnie Techniczny); wyodrębniono z wydziałów administracyjnych w oddzielne przedsiębiorstwo autonomiczne wodociągi i kanalizację; połączono Wydział Szpitalnictwa z Wydziałem Opieki Społecznej.

Zarządzenia zaś redukcyjne zmniejszyły liczbę 2.233 urzędników, ofi-
cjalistów, lekarzy do 1826 osób (18⁰/₀), robotników stałych z 4449 do
4050 (9⁰/₀).

Dla usunięcia zbędnego biurokratyzmu zmieniono system rządzenia Wydziałami, przenosząc czynnik odpowiedzialności z delegacji na naczelnika Wydziału, pozostawiając Zarządowi Wydziału, złożonego wyłącznie z członków Magistratu, decyzję w sprawach charakteru zasadniczego i w sprawach zazębiających się o inną gałąź gospodarki miejskiej.

Opieka Społ.
i Szpitalnictwo

Pierwsze miejsce w pozycji rozchodowej budżetu na rok 1924 zajmuje opieka społeczna i szpitalnictwo.

Preliminuje się na ten cel około 13 milionów złotych, czyli 29% ogólnego preliminarza.

Wydział Opieki Społecznej i Szpitalnictwa utrzymuje 23 szpitale i zakłady lecznicze, skład materiałów aptecznych, 8 zakładów opieki społecznej, 4 stacje miejskie opieki społecznej, dom wychowawczy, dom opuszczonych dzieci żydowskich i biuro miejskie pośrednictwa pracy. Prócz tych zakładów własnych Wydział utrzymuje 170 łóżek w szpitalu dla umysłowo chorych w Drewnicy, 50 w Zofjówce i Otwocku i 70 w szpitalu dziecięcym, wydaje doraźne zapomogi matkom i niemowlętom, urządza półkolonie letnie dla dzieci i niezamożnych (w r. 1924 na 4,000 dzieci), wydaje podarki gwiazdkowe (w r. 1923 — 5,000 dzieci), dożywia dzieci w ochronkach i szkołach ludowych, utrzymuje około 2,000 dzieci w zakładach społecznych i prywatnych.

Niezależnie od tego Wydział daje zapomogi na prowadzenie żłobków dla 1,500 dzieci i dla 300 dzieci zbieranych z ulicy, utrzymuje dom pracy dla dziewcząt i schronisko, oraz wydaje subwencje 65 instytucjom o charakterze społeczno-dobroczynnym.

W dziale tym mieści się również i działalność lombardu miejskiego, jako instytucji niezarobkowej, prowadzonej w celu dawania pomocy niezamożnej ludności miasta przez udzielanie pożyczek pod zastaw ruchomości.

Oświata
i Kultura.

Drugim z kolei działem stanowiącym przedmiot szczególnej troski i wysiłku miasta jest szkolnictwo, na które preliminuje się w r. 1924 przeszło 10 milionów złotych (8,1% ogólnego prelim. wydatków).

Liczba szkół powszechnych prowadzona przez miasto wynosi 175 przy 70,498 uczniów; dalej idą przedszkola w liczbie 57 (2,454 dzieci), szkoły zawodowe — 3 (1,499 uczniów), szkoły rękodzielnicze i doksztalające — 30 (4,900 osób) a w projekcie jest powiększenie ich do liczby 33; liczba kursów dla dorosłych sięga 180 (5,500 osób). Miasto prowadzi również 5 gimnazjów (972 uczniów) oraz Muzeum Pedagogiczne.

Od września 1922 r. uzyskało szkolnictwo 11 budynków szkolnych, na ukończeniu znajduje się 1 skrzydło szkoły, w budowie zaś są 3 budynki.

W/g danych statystycznych, posiadanych przez Magistrat co do roczników dzieci, na które rozciąga się przymus szkolny, zapotrzebowanie szkół powszechnych na najbliższe lata wyniesie po 5 budynków rocznie, nie licząc w to potrzeby budowania nowych gmachów dla zamiany nieodpowiednich lokali zajętych przez szkoły w domach prywatnych. Zamierzeniem na najbliższe lata musi być również budowa gmachów dla 3 szkół rękodzielniczych, 1-go gmachu dla szkoły zdobniczej oraz nadbudowa gmachu szkoły rzemieślniczej. Zadaniem miasta również jest jaknajszybsze uposażenie szkół, w maszyny i pomoce szkolne. Sprawa własnych gmachów szkolnych odnosi się i do gimnazjów, z których jedno tylko posiada lokal własny.

Działalność kulturalną prowadzi miasto przez subsydjowanie bibliotek i towarzystw oświatowych, popieranie wychowania fizycznego, szerzenie kultury muzycznej, (kół śpiewaczych zorganizowano 13), organizowanie odczytów i wycieczek.

Do działu tego należy również prowadzenie teatrów i Muzeum Narodowego.

Do zabezpieczenia spokoju i mienia obywateli przyczynia się miasto przez pokrywanie $\frac{1}{4}$ części wydatków państwa na utrzymanie policji w mieście (około $1\frac{1}{2}$ miliona złotych w r. 1924), utrzymanie straży ogniowej i prowadzenie ubezpieczeń nieruchomości od ognia.

W kierunku dostosowania straży ogniowej do nowych warunków i potrzeb miasta, na pierwszym punkcie postawiono przejście do automobilizacji straży, co częściowo już zostało wykonane, a dalsze prace idą szybkim tempem. Projektuje się budowę nowych oddziałów straży i uposażenie ich w niezbędne narzędzia i maszyny, zaprowadzenie sygnalizacji ulicznej i t. p.

Wydatki na straż ogniową na r. 1924 wynoszą przeszło 2 miliony złotych, wydatki na ubezpieczenia zł. 363.991).

Wydział Techniczny, w którego działalności należy budownictwo naziemne, komunikacja i budowle podziemne, plantacje i oświetlenie, ma w obecnym czasie za najważniejsze zadanie doprowadzenie do stanu zadawalniającego arterji komunikacyjnych (szczególniej bruków), należących już przed wojną, w porównaniu z arterjami komunikacyjnymi innych miast europejskich, do najgorszych, a pogorszonych jeszcze przez długoletnią wojnę. Drugim zadaniem Wydziału Technicznego, wymagającym jednak wielkich nakładów pieniężnych ze strony miasta, jest regulacja i zabrukowanie nowo przyłączonych przedmieść oraz renowacja i zmiana bruków na ulepszone, tudzież zadrzewienie miasta.

W roku bieżącym przewidziane jest poddanie gruntownemu remonto-

Bezpieczeństwo
publiczne.

Komunikacja
i zewnętrzny
wygląd miasta.

wi 88.795 m² bruku, oraz remontowi częściowemu — 232.645 m² bruków, szos i chodników; roboty terenowe i wał ochronny w parku młocińskim, roboty około ukończenia i oddania najpóźniej w czerwcu 1925 r. do użytku publiczności połowy mostu Poniatowskiego.

Oświetlenie ulic miasta wzmocniono ostatnimi czasy o 50%, (co wynosi 75% oświetlenia przedwojennego), zaprowadzono instalację elektryczną w parku Skaryszewskim.

W komunikacji tramwajowej i autobusowej, zarządzanej przez autonomiczną Dyрекję Tramwajów Miejskich, przewiduje się z budżetu r. 1924 między innymi wydatkami inwestycyjnymi, budowę nowych linii tramwajowych długości 15 klm. oraz nabycie 60 wozów tramwajowych.

Wodociąg
i kanalizacja.

Zwiększenie się liczby ludności miasta do rozmiarów wyższych od przedwojennych wpłynęło w pierwszej linii na wodociągi miejskie i zmusiły Magistrat mimo fatalnego stanu finansów miejskich, do przedsięwzięcia środków zaradczych. Rozpoczęto więc budowę 6-ej grupy (sześciu) filtrów, co pozwoli na powiększenie wydajności do 120.000 m³ na dobę. Uruchomienie tej grupy filtrów przewiduje się w r. 1925. W związku z tem dla zwiększenia wydajności stacji pomp rzecznych, zmontowano w roku bieżącym 3 nowe pompy odśrodkowe oraz przystąpiono do budowy nad brzegiem Wisły osadników wody.

Majątki
i przeds.
miejskie.

Dochód z majątku miejskiego, składającego się z domów, placów użyteczności publicznej, ulic, placów do zabudowania, parków i skwerów w obrębie granic miasta oraz dóbr rolnych, leśnych i t. p. poza temi granicami—preliminowano w budżecie na r. 1923 w sumie zł. 5.839.869 (w tem „Agril”—administracja gospodarki rolnej i leśnej—zł. 704.145); wydatki na majątek miejski preliminowano w sumie zł. 4.329.826 (w tem „Agril”—zł. 457.748).

W dziale gospodarki rolnej i leśnej przeprowadzono zmianę systemu uprawy z kierunku warzywniczego na czysto rolny, oraz przystąpiono do urządzenia nowoczesnego młyna mechanicznego i budowy tartaku parowego dwugatrowego.

W dziale przedsiębiorstw prowadzonych przez miasto we własnym zarządzie zasługuje na uwagę fakt przystosowania do obecnych warunków Wydziału Zaopatrywania, przez zmianę tej instytucji—prowadzonej dotychczas systemem biurokratycznym—na czysto handlowe samofinansujące się przedsiębiorstwo. Dążeniem Wydziału Zaopatrywania jest posiadanie wielkiej wzorowej piekarni mechanicznej, któraby pozwoliła na wypiek taniego pieczywa i obniżenie cen prywatnego wypieku.

Usiłowania miasta w kierunku uzyskania należytego wpływu na prowadzenie przedsiębiorstw koncesjonowanych (Elektrownia, Gazownia) uwień-

zione zostały w końcu r. 1923 powierzeniem miastu przez rząd administracji Zakładami Gazowemi, eksploatowanymi do i podczas wojny przez Tow. Dessauskie. Zmiana administracji umożliwiła obniżenie ceny gazu, który jest obecnie tańszy w Warszawie niż w innych miastach.

Plany i zamierzenia Zarządów Miast na r. 1925.

Budżet na r. 1925, uchwalony na posiedzeniu Rady Miejskiej 11/X r. b. uchwalono, jak następuje:

Koło.

Wydatki.

1) Za lata ubiegłe	Zł. 495,—
2) Utrzymanie Zarządu Miejskiego	„ 85.569,76
3) Szkolnictwo	„ 53.920,—
4) Komunikacja	„ 7.500,—
5) Zdrowotność, szpit. i higiena	„ 33.572,40
6) Opieka Społeczna i Dobroczynność Publiczna	„ 33.295,—
7) Bezpieczeństwo Publiczne	„ 14.870,30
8) Sąd, areszt i hipoteka	„ 2.297,60
9) Cele kulturalno-oświatowe	„ 3.000,—
10) Świadczenia dla władz wojskowych	„ 100,—
11) Elektrownia	„ 62.717,—
12) % od pożyczek	„ 507,05
13) Różne nieprzewidziane	„ 28.169,18
Ogółem	<u>Zł. 326.013,29</u>

Dochody.

1) Za lata ubiegłe	Zł. 574,72
2) Z majątków miejskich i przedsiębiorstw	„ 89.052,38
3) Za korzystanie z urządzeń miejskich	„ 11.000,—
4) Opłaty miejskie	„ 29.172,35
5) Kary	„ 570,62
6) Zapomogi, dodatki i zwroty	„ 51.655,—
7) Podatki	„ 140.222,37
8) Pożyczki	„ 5.000,—
9) Różne nieprzewidziane	„ 8.765,85
Ogółem	<u>Zł. 326.013,29</u>

Końskie.

Plan gospodarczy Magistratu na r. 1925, zaakceptowany na posiedzeniu Rady Miejskiej 25/IX—1924 r.:

- 1) dokonanie pomiaru miasta,
- 2) regulacja ulic,
- 3) wybrukowanie dróg wiodących do cmentarzysk,
- 4) wybudowanie schroniska dla starców,
- 5) założenie większego parku miejskiego, wzgl. zakupienie ziemi pod park,
- 6) dokonanie gruntownego remontu ratusza,
- 7) urządzenie rzeźni drobiu,
- 8) dokonanie gruntownego remontu rzeźni miejskiej i budynku szkolnego,
- 9) powiększenie ilości stróżów nocnych i punktów oświetleniowych w mieście,
- 10) przeprowadzenie asenizacji miasta przez Magistrat i zakup większej ilości wapna.

Radom.

Do budżetu na r. 1925 uchwalono na posiedzeniu Magistratu w dniu 27/VI—r. b. zaprojektowanie następujących robót:

- 1) ogrodzenie skweru,
- 2) „ parku,
- 3) ułożenie chodnika wzdłuż parku,
- 4) ustawienie domu (z robót publicznych),
- 5) przebudowanie na mieszkania szopy przy szkole rzemiosł,
- 6) budowę domu pod dach,
- 7) „ szkoły pod dach,
- 8) „ skrzydła łaźni z klozetami,
- 9) przebudowę ustępu na placu,
- 10) zabrukowanie 7 ulic,
- 11) roboty gruntowne przy przeprowadzaniu 2-ch ulic,
- 12) skanalizowanie gmachu Magistratu,
- 13) pokrycie płytami żelaznymi studzienek kanałowych.

Zgierz.

Budżet m. Zgierza na r. 1925 projektuje się, w następujących sumach:

	Przychód.	—	Rozchód.
I. Wydział Główny	Zł. 10.440,—	—	95.814,74
II. Nieruchomości	„ 55.918,60	—	37.155,—
III. Pożyczki i procenty	„ 220.000,—	—	72.725,13
IV. Zakłady miejskie	„ 50.600,—	—	70.735,71
do przen.	Zł. 336.958,60	—	276.430,58

		z przenies.	Zł. 336.958,60	—	276.430,58
V.	Wydział Budowlany	„	14.400,—	—	331.792,50
VI.	„ Szkolny	„	7.800,—	—	128.211,—
VII.	„ Opieki Społ.	„	—200,—	—	60.213,92
VIII.	„ Podatkowy	„	499.000,—	—	23.954,96
IX.	„ Ogólny.	„	—	—	36.755,64
		Ogółem	Zł. 858.358,60		858.358,60

R ó ż n e.

Rada M. na posiedzeniu w d. 5 czerwca r. b. przyznała subwencję na cele Ligi Obrony Powietrznej Państwa w sumie 100 zł. Chełmno.

Na dom techników studentów, jako pomnik ś. p. Prezydenta G. Narutowicza, Rada M. na posiedzeniu w dniu 17/VII r. b. postanowiła wyasygnować 50 zł. Garwolin.

Na posiedzeniu w dn. 11/IX—r. b. Rada M. postanowiła zakupić 10 akcji I-ej emisji S-ki „Drogi Wodne w Polsce“, uznając wielką doniosłość celu S-ki dla kraju. Gąbin.

Na posiedzeniu Rady M. 9 paździer. r. b. uchwalono asygnować 500 zł. Komitetowi sprowadzenia zwłok ś. p. Henryka Sienkiewicza i założenia fundacji Jego imienia, oraz 500 zł. na ofiary powstania w Gruzji. Kielce.

Na posiedzeniu w dn. 30/VIII r. b. Rada M. postanowiła zakupić 50 akcji S-ki „Drogi Wodne w Polsce.“ Koło.

Na posiedzeniu Rady M. w dniu 2 lipca r. b. uchwalono zmianę obowiązujących dotychczas przepisów szarwarkowych, a mianowicie: właściciele posiadający powyżej 10 mórg ziemi obowiązani będą dostarczać podwozy ciężarowe, posiadający zaś poniżej 10 mórg — siły robocze piesze, liczące nie mniej niż 16 lat. Kary za uchylenie się od powinności szarwarkowych ustalono, jak następuje: Krasnystaw.

- 1) od pieszej siły roboczej . . . 4 zł.
- 2) „ furmanki jednokonnej . . . 7 „
- 3) „ „ parokonnej . . . 10 „

Na dom techników studentów im. ś. p. Prezydenta G. Narutowicza Rada M. w dn. 1/VII—r. b. postanowiła asygnować 100 zł. Sandomierz.

Na posiedzeniu Rady M. w dniu 1/VII—r. b. postanowiono asygnować 150 zł. na dom techników studentów, jako pomnik ś. p. Prezydenta Narutowicza. Siedlca.

Sosnowiec. Rada M. na posiedzeniu dnia 9/X—r. b. uchwaliła zakupić 200 szt. akcji S-ki „Drogi Wodne w Polsce“, oraz asygnować na rzecz Ligi Obrony Powietrznej Państwa 2.000 złotych.

Warszawa. Rada M. na posiedzeniu w dniu 18/IX—r. b. uchwaliła przesłać na ręce Gruzńskiego Prezydenta Rządu Narodowego depeszę następującej treści:

„W chwili gdy Naród Gruzński powstał jak jeden mąż, aby zerwać pęta sowieckiej niewoli i krwią własną zdobyć swoje prawo do stanowienia o sobie i przywrócenia niepodległości demokratycznej Gruzji, Warszawa śle szlachetnemu Narodowi Gruzńskiemu bratnie pozdrowienia i życzenia zwycięstwa, wolności, niepodległości, rozwoju.“

Jednocześnie postanowiła Rada M. asygnować na pomoc sanitarną i środki opatrunkowe do dyspozycji Czerwonego Krzyża 20.000 zł.

Kongres międzynarodowy miast w Amsterdamie.

Kongres międzynarodowy miast, zorganizowany przez Związek międzynarodowy miast, którego siedziba znajduje się w Brukseli, odbył się dn. 30 czerwca i 1 lipca b. r. w Amsterdamie. Był to już drugi kongres miast, albowiem pierwszy, nader liczny i wspaniale zorganizowany, miał miejsce w Gandawie w 1913 r. i wraz z wycieczkami i przyjęciami, urządzanymi przez miasta belgijskie, ciągnął się od 27 lipca do 2 sierpnia.

Pierwszy kongres powziął decyzję, aby posiedzenia odbywać periodycznie, oraz, aby powołać do życia instytucję stałą dla ułatwienia stosunków między miastami i dla celów informacyjnych, która przygotowałaby przyszły kongres i wykonała uchwały powzięte. W programie swoim określił dość szerokie ramy, wyraźnie wskazując na liczne kwestje, związane z rozwojem miast i z życiem municypalnym, dla rozwiązania których wymiana doświadczeń osiągniętych przez różne narody może oddać nieocenione usługi.

Ponieważ drugi kongres już miał program węższy, przeto należy zwrócić uwagę na program pierwszego kongresu, mający charakter więcej ogólny i poruszający zagadnienia, do których bezwątpienia wróćą przyszłe kongresy miast.

Pierwszy kongres dzielił się na dwie części: I Budowa miast, II Organizacja życia municypalnego.

Oto szczegółowy program pierwszej części:

A. Budowa nowych dzielnic miejskich:

1) Powiększanie systematyczne miast. Metody postępowania i zasady. Plan całości.

2) Ulica—rozmiar jej i kierunek. Różne typy—bulwary, aleje, ulice ze schodami...

3) Przestrzeń niezabudowana—place publiczne, parki, skwery...

4) Budowle użyteczności publicznej, gmachy publiczne, ich położenie, dostęp, rozmieszczenie jednych w stosunku do drugih.

5) Domy i fasady—plany narzucone i konkursy fasad. Całości architektoniczne. Przepisy budowlane. Wysokość domów.

6) Środki transportu i lokomocji dla osób i towarów, koleje żelazne, wrzynające się w miasto, urządzenie stacji.

7) Części miasta: a) dzielnica dla instytucji administracyjnych, b) dzielnice handlowe, c) dzielnice mieszkalne, d) dzielnice robotnicze, e) dzielnice przemysłowe i wodne, f) dzielnice przeznaczone dla rekreacji, sportów i przyjemności.

8) Różne rodzaje miast: a) miasta-ogrody, b) miasta i skupienia przemysłowe, c) lotniska położone w miejscach malowniczych, d) miasta kąpielowe — wzdłuż brzegu morskiego i uzdrowiska, e) porty etc.

9) Przyłączanie dzielnic podmiejskich i ich dostosowywanie do całości miasta.

B. Zabezpieczanie i zarządzanie starych dzielnic w środku miasta:

1) Środki komunikacji — umożliwienie wielkiego ruchu, poszerzenie ulic, przeprowadzenie nowych ulic.

2) Budowle monumentalne—położenie nowych budowli monumentalnych, odsłanianie gmachów starych i ich odnawianie.

3) Całości architektoniczne—upiększanie fasad domów.

4) Środki legalne i administracyjne: a) urzędy oficjalne, prywatne i pośrednie, powołane do opieki nad całością planu miasta i jego dzielnic, b) środki w celu przymuszenia osób prywatnych do zabezpieczenia nieruchomości starych, posiadających charakter estetyczny lub archeologiczny, c) przepisy budowlane, d) przepisy o ruchu ulicznym.

Program drugiej części kongresu był następujący:

A. Podstawy prawne istnienia gminy:

1) Gmina, władze centralne i terytorjalne.

2) Zakres samodzielności władzy komunalnej.

3) Związki gmin, połączenia i stosunek miasta do jego przedmieścia.

4) Gmina i jej obywatel.

5) Gmina i jej administracja. Udział w administracji gminy, kontrola i odpowiedzialność urzędników. Metody administracji i ich udoskonalenie.

6) Działy administracji publicznej i ich wzajemny stosunek, oraz ich stosunek do zarządu gminy.

7) Policja municypalna—atrybucja, organizacja, stosunek do władzy centralnej.

B. Podstawy finansowe gminy:

1) Majątek nieruchomy i polityka gruntowa. Powiększenie majątku nieruchomego i ustanowienie specjalnych funduszy, na ten cel przeznaczonych. Polityka gruntowa miasta — kupno i sprzedaż placów budowlanych.

nych. Koncepcja prawna i gospodarcza wywłaszczenia w celu użyteczności publicznej.

2) Majątek ruchomy i udział gminy w przedsiębiorstwach zarobkowych.

3) Dochód przedsiębiorstw użyteczności publicznej.

4) Podatki i opłaty.

5) Długi i pożyczki gminne. Centralizacja i organizacja kredytu gminnego. Emisje obligacji miejskich.

C. Życie gospodarcze gminy:

1) Koncesje i dzierżawy. Zasady dobrego kontraktu. Czynsz dzierżawny. Udział w zyskach. Warunki wykupu etc.

2) Przedsiębiorstwa miejskie. Zarząd handlowy i rachunkowość handlowa.

3) Udział gminy w różnych przedsiębiorstwach, mających charakter użyteczności publicznej.

4) Przedsiębiorstwa użyteczności publicznej: wodociągi, gazownie, elektrownie, środki lokomocji, mieszkania, aprowizacja, kasy oszczędności i instytucje kredytowe.

D. Hygiena municypalna:

1) Organizacja ogólna higieny miejskiej.

2) Czystość (kanalizacja, oczyszczanie wody, walka z kurzem i dymem).

3) Hygiena miejska w stosunku do środków żywności.

4) Kąpieliska miejskie.

5) Walka z chorobami.

6) Grzebanie zmarłych.

E. Działalność intelektualna i kulturalna gminy. Szkolnictwo powszechne i pomoce szkolne.

F. Działalność społeczna gminy:

1) Gmina i jej personel.

2) Wpływ gminy na rynek pracy. Giełdy pracy, walka z bezrobociem.

3) Działalność dobroczynna gminy.

4) Rola kobiety w administracji municypalnej.

5) Stosunki międzynarodowe między miastami i ich wpływ na zbliżenie narodów.

G. Organizacja pracy biurowej gminy miejskiej:

1) Podział na działy.

2) Archiwum gminne.

3) Biura statystyki miejskiej.

4) Wydawnictwa specjalne gminy.

5) Informacyjne biura miejskie.

H. Miasto w ogólności:

- 1) Powstanie i rozwój miasta,
- 2) Stosunek miasta do życia gospodarczego,
- 3) Sposoby rozwoju życia miejskiego.

I. Urząd międzynarodowy dla informacji municypalnej:

Stworzenie Urzędu stałego, łączącego związki narodowe i koncentrującego materiał informacyjny międzynarodowy życia municypalnego.

Tak się przedstawia program pierwszego kongresu międzynarodowego miast i obejmuje on cały kompleks różnorodnych zagadnień, dotyczących życia municypalnego. W ramach tego programu miały być zbierane doświadczenia poszczególnych miast i narodów, miały być gromadzone fakty praktyczne, dla stworzenia syntezy, ujmującej w jedną całość rezultaty osiągnięte przez gminy miejskie. Z tego zbiornika wiadomości i porównań mogliby czerpać działacze samorządowi, korzystając dla swoich poczynań z szerokiego działu informacyjnego.

Na pierwszy kongres zgłoszono przeszło 70 raportów i specjaliści różnych krajów poruszyli w nich sprawy objęte programem ogólnym. Kongres postanowił na najbliższym swoim posiedzeniu wrócić do podstawowych zagadnień życia miejskiego, i nie schodzić z raz obranej drogi — wymiany poglądów działaczy i specjalistów miejskich, i dla utrzymania tego stałego kontaktu, dla zbierania materiałów, dla ich opracowania, oraz dla zwołania przyszłego kongresu okazała się, jako rzecz najpilniejsza, powołanie do życia Urzędu stałego międzynarodowego, pod nazwą Związku międzynarodowego miast. Ruch w kierunku zbliżenia miast i ułatwiania im wzajemnego porozumienia otrzymał odpowiednią organizację, od której zależała już dalsza praca w tej dziedzinie.

Następny kongres międzynarodowy miast miał być zwołany w 1915 najdalej w 1916 roku, lecz wielka wojna stanęła temu na przeszkodzie i zamiast łączenia i współpracy narodów pogłębiły się między nimi różnice które do tej pory utrudniają porozumienia w różnych dziedzinach, przez to samo i w dziedzinie nawiązania stosunków między miastami. Nie można było mówić o porównywaniu doświadczeń, kiedy wysiłki szły w kierunku wzmocnienia obrony przed wrogiem, nie można było myśleć o pracy pokojowej, kiedy cały świat oddychał atmosferą wojny.

Wraz z zawieszeniem broni nowe fakty kazały zwrócić uwagę na życie municypalne, podkreślając niebywałe dotąd jego znaczenie i rozrost.

Struktura współczesnego państwa opiera się na daleko idącym samorządzie terytorjalnym, nadając mu kształty często odmienne, dostosowane do warunków życia narodu — i po wojnie, która poczyniła takie spustoszenia, wytworzyła tyle nędzy, tym większe obowiązki spadły na zarządy miast

w zakresie łagodzenia okropnych skutków wojennych i niesienia pomocy najbardziej pokrzywdzonym. W miastach skupili się i ci, co pozostali bez pracy i ci, którym wojna dach nad głową zniszczyła. Trzeba było te nowe rzesze nakarmić i ulokować, chociaż samych miast wojna nie oszczędziła.

Działalność gminy miejskiej musiała się rozszerzyć i szczególną uwagę zwrócić należało na głód mieszkaniowy i na wszechstronną akcję społeczną, w zakresie higieny, walki z epidemjami, dobroczynności, dostarczenia środków żywności, walki z bezrobociem, opieki nad dzieckiem e. t. c.

Rozwinęła się inicjatywa samorządów w ramach prawodawstwa państwowego i w okresie kilku lat pracy pokojowej dała wyniki znaczne, odmienne w każdym kraju, lecz zmierzające do jednego celu — niesienia pomocy swoim mieszkańcom. Ta sama inicjatywa społeczna, która podsycała obronę narodową w chwili niebezpieczeństwa, gdy działania wojenne ustały zabrała się do dzieła, aby szerokim warstwom ludności zapewnić lepsze i spokojniejsze jutro.

Belgia i Francja odbudowały się głównie przy współudziale gmin, Holandia postawiła kwestję tanich mieszkań tak, aby pozwolić najbiedniejszej nawet rodzinie mieć swój domek schludny, powstawały nowe instytucje opiekujące się dzieckiem, rozszerzona została akcja w dziedzinie higieny społecznej, nowe udoskonalenia techniczne pozwalały reorganizować różne zakłady miejskie użyteczności publicznej, tak że po wojnie otwiera się dla samorządów municypalnych okres bogatych doświadczeń i niezmiernie intensywnej pracy.

Otóż nasuwa się konieczność zbierania informacji o nowych kierunkach i sposobach działania gmin miejskich, porównania osiągniętych rezultatów, wyprowadzania ogólnych wniosków, a to w celu spotęgowania jeszcze działalności miejskiej i wskazania właściwych dróg, ochraniających miasta przed krokami błędnymi, lub zbyt kosztownymi. Wytworzenie kontaktu między miastami jest bardzo potrzebne, gdyż gmina miejska, mając na widoku dobro swoich mieszkańców, powinna znać doświadczenia innych miast i być w posiadaniu środków i metod postępowania, które najwłaściwiej prowadzą do celu. I dlatego w tej dziedzinie prędkiej, jak w jakiejś innej, wyczuło potrzebę pójścia po linii pierwszego kongresu międzynarodowego miast i zwołania takiego samego kongresu następnego.

Program tego kongresu został ograniczony do dwóch spraw, posiadających pierwszorzędne znaczenie dla utrwalenia międzynarodowej współpracy w zakresie municypalnym.

A więc obejmował sprawę organizacji stałej, dla wymiany informacji i materiałów, dotyczących się działalności municypalnej, aby taką drogą przyczynić się do zgłębienia i rozwiązania problemów, z którymi spotyka się

każde miasto. Organizatorzy kongresu, a mianowicie Związek międzynarodowy miast, mieli na widoku rozszerzenie t. zw. „Tablettes documentaires municipales” — wydawnictwa periodycznego, gdzie powinny być streszczone i klasyfikowane artykuły, książki i wszelkie publikacje, pojawiające się we wszystkich krajach i poruszające zagadnienia miejskie.

Następnie na porządku dziennym kongresu postawiona była sprawa współpracy wielkich instytucji międzynarodowych, jak Biura międz. Pracy. Ligi czerwonego krzyża, Ligi: walki z chorobami wenerycznymi, walki z gruźlicą, walki z bezrobociem, z rakiem, Tow. opieki nad dzieckiem — z zarządami miast dla rozszerzenia akcji społecznej miast oraz akcji w zakresie higieny i dobroczynności.

Na zaproszenie Zarządu m. Amsterdamu kongres odbył się w tym mieście, gdzie przybyli liczni delegaci poszczególnych miast, związków miast narodowych i różnych organizacji międzynarodowych. A więc oprócz licznej delegacji holenderskiej i belgijskiej wzięła udział delegacja francuska z pp. Selliers i Massart na czele, był delegat angielski p. Montoyen Harris, czeski p. Prochazka, byli przedstawiciele Finlandji, Austrii, Niemiec, ogółem około 100 osób, reprezentujących 16 państw europejskich. Z Polski przybył na kongres p. Rottermund, i niżej podpisany. Kongres otworzył burmistrz Amsterdamu p. de Vlugt i powitał zebranych p. von Karnebeck, holenderski min. spr. zagranicznych.

Pierwszy dzień był poświęcony sprawie stworzenia stałej organizacji dla ułatwienia stosunków między municypalnościami, a drugi — akcji wielkich instytucji międzynarodowych na terenie miejskim.

Referentem pierwszej sprawy był obecny dyrektor Związku międzynarodowego miast p. senator Vinck, który całe znaczenie Związku międzynarodowego miast oparł na współpracy i ścisłym kontakcie ze związkami narodowymi tej samej natury.

Już sam fakt, że istnieją związki miast w poszczególnych krajach, wskazuje na potrzebę ciągłego porozumienia między miastami. Gdy chcą one przeprowadzić jakąś akcję wspólną, lub też gdy potrzebują informacji i szukają wzorów, wtedy organizacja centralna może najbardziej być pomocniczą. Jednak wymiana doświadczeń między miastami jednego kraju nie może już wystarczyć, kiedy trzeba posilkować się najnowszymi zdobyczami techniki i wiedzieć, jakie one wyniki dały.

Nie wystarczy szukać wzorów u siebie, a trzeba ich szukać wszędzie tam, gdzie miasto już wprowadziło podobne udoskonalenia i ma w tym względzie osiągnięte poważne doświadczenie. Przecież, kiedy decyduje się sprawa bruków, oczyszczania miasta, czy sposobu niszczenia śmieci etc., nie wystarczą doświadczenia jednego tylko kraju, przeciwnie

posilkować się należy doświadczeniami innych państw i w tym względzie doniosłe ma znaczenie nawiązanie stosunków stałych między miastami na terenie międzynarodowym.

Związki miast narodowe mogą tym szerszą akcję przedsięwziąć u siebie, o ile przez ścisły kontakt ze związkiem międzynarodowym, posiadać będą dla swoich członków szerokie informacje, które ułatwią pracę dla dobra mieszkańców. Związek międzynarodowy miast ze swojej strony przyczyni się do rozwoju akcji municypalnej, o ile będzie federacją związków narodowych, koncentrującą i rozpowszechniającą ich materiały i ich doświadczenie dalej na teren międzynarodowy.

Jest to cel, do którego dąży Związek międzynarodowy miast i stara się pozyskać jak najdalej idącą współpracę związków narodowych. Połączyć on chce w jedną całość rezultaty osiągnięte w dziedzinie municypalnej przez wszystkie miasta i rozporządzać szerokim materiałem informacyjnym, który mógłby ułatwić w każdym poszczególnym wypadku wybranie drogi właściwej.

Wobec rozwoju techniki i różnorodności metod i sposobów działania w zakresie municypalnym musi istnieć urząd pomocniczy, skracający wszelkie poszukiwania i badania i dający jasną i ścisłą odpowiedź na zagadnienie, z którym miasto ma do czynienia i szuka najodpowiedniejszej odpowiedzi dla jego rozwiązania.

Postanowienia zarządu miasta muszą być szybkie i prawidłowe i ci co myślą o zaspokojeniu potrzeb publicznych nie mogą się długo zastanawiać i powątpiewać o metodach działania. Jednak tak daleko idąca współpraca między związkami miast narodowymi dotąd jeszcze nie istnieje.

Związek międzynarodowy rozpoczął sam zbieranie i koncentrację informacji, tyjących się życia miast. Od 1921 r. robi on wyciągi z czasopism i książek, szczególnie w przedmiocie techniki municypalnej, i przystąpił do wydawania „Tablettes Documentaires Municipales.”

Związek miast belgijskich już docenił znaczenie „Tablettes Documentaires Municipales” i do czasopisma przez siebie wydawanego Życie municypalne — dołącza „tablettes” i przesyła do Związku międzynarodowego miast wszystkie informacje, mające znaczenie nie tylko lokalne. Na tym samym stanowisku stanęła Francja i Związek miast francuskich i współpracuje ze Związkiem międzynarodowym, przysyła informacje z Francji i do swojego organu dołącza „tablettes.” Oprócz tego obydwie powyższe Związki miast wspierają i materialnie Związek międzynarodowy, który bez pomocy miast francuskich, belgijskich i holenderskich nie mógłby istnieć.

W jednym z raportów, złożonych w sprawie współpracy miast francuskich ze Związkiem międzynarodowym miast, tak zostało określone sta-

nowisko francuskie: Wszystkie kraje w chwili obecnej pracują nad odbudową i szukają sposobów spotęgowania swojej akcji. A więc należy z uznaniem odnieść się do wysiłków, które dopomóc chcą zarządom miast przy rozwiązaniu problemów, dotyczących się dobra ogólnego, gdyż od rozwoju miast i od ugruntowania w nich instytucji humanitarnych zależy utorowanie drogi dla postępu ogólnego. Jeżeli świat posiada tysiące ośrodków życia municypalnego, to Francja liczy ich kilkaset i wszędzie tam wypływają i będą w przyszłości wypływać zagadnienia urzędzenia miasta, dobrej administracji, wychowania, finansów, przedsiębiorstw miejskich, higieny, opieki społecznej etc. Rozwiązanie tych zagadnień bezwątpienia uzależnia się od warunków lokalnych, lecz nie trzeba negować i punktu widzenia ogólnego, zasadniczego, który przy zastosowaniu praktycznym musi być brany pod uwagę. Otóż dla otrzymania tych informacji ogólnych, dla wymiany doświadczeń między najdalej położonymi krajami i miastami jest pożądane stworzenie Związku międzynarodowego miast, którego współdziałanie z odpowiednim związkiem francuskim tyczyłoby się punktów następujących: 1) dostarczyć municypalnościom francuskim informacje potrzebne pochodzenia zagranicznego, 2) dostarczyć związkowi międzynarodowemu informacje francuskie, przeznaczone dla użytku miast innych krajów.

W podobny sposób ustalił się stosunek ze Związkiem miast belgijskich i holenderskich. Miasta angielskie i amerykańskie chcą jeszcze bliżej określić formę swojej współpracy.

W państwach amerykańskich wszędzie istnieją związki miast i na konferencji Ogólnoamerykańskiej w 1923 r. w marcu w Santiago zastanawiano się nad zaciśnięciem węzłów między municypalnościami Nowego Świata i ustalenia współpracy z miastami Starego Świata. Miasta zaś angielskie przez usta p. Gibbon, Jeneralnego sekretarza Ministerstwa Zdrowia, wyraziły również uznanie dla Związku międzynarodowego miast, który — w rozumieniu Anglików, — winien być ośrodkiem wymiany doświadczeń, zrealizowanych przez miasta różnych krajów, i gdzie każde miasto mogłoby otrzymać informacje o stanie jakiejś sprawy w miastach innych krajów. Kontakty ze związkami miast innych państw są dość luźne i zadaniem kongresu odbytego było tę sprawę postawić na szerokiej płaszczyźnie i w przewidywaniu następnego kongresu ustalić jaknajszerszą łączność między wszystkimi ośrodkami narodowości i Związkiem międzynarodowym.

W tym kierunku potoczyła się dyskusja i mówcy popierali wywody referenta, akcentując potrzebę ześrodkowania w Związku narodowym miast wszystkich informacji i publikacji, interesujących życie municypalne, których analizy, ogłaszane w organie narodowym samorządu miejskiego, mogłyby być w danym egzemplarzu przesyłane do Związku międzynarodowe-

go miast. Dla ustalenia norm współpracy na gruncie narodowym i międzynarodowym, uznano próbę Związku miast holenderskich za najbardziej wskazaną, a polegającą na tym, że specjalne stowarzyszenia i związki holenderskie, jak Stowarzyszenie budowy tanich domów, Stow. inżynierów miejskich, Tow. Higieny społecznej etc. każde w swoim zakresie zbiera informacje i robi analizy bibliograficzne, które przesyła do Związku miast holenderskich, a ten dopiero tworzy jedną całość z materiału holenderskiego i odsyła w odpisie cały ten materiał do Związku międzynarodowego miast.

W rezultacie zapadły następujące uchwały w sprawie pierwszej objętej porządkiem dziennym:

Kongres uchwala:

1) Zaleca się związkom miast system organizacji, przyjęty przez Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten, co się tyczy zbierania informacji i materiału na gruncie narodowym, jak również co się tyczy współpracy ze Związkiem międzynarodowym.

2) Udziela swojej wysokiej aprobaty wydawnictwu „Tablettes documentaires municipales.”

3) Zwraca się do miast i do związków miast:

- a) aby popierały rozpowszechnianie tego wydawnictwa,
- b) aby dopomagały mu przez swoje składki i subwencje.

4) Ustanawia komisję, gdzie wszystkie związki miast mogłyby być reprezentowane, dla zbadania jak rozszerzyć dzieło obecne i zapewnić mu współpracę każdego związku, ustalając dla tej współpracy jednolitą metodę. Ta komisja będzie miała za zadanie przygotować program i przedłożyć go na najbliższą sesję kongresu.

Kongres wypowiedział życzenie, aby przyszła sesja miała miejsce w roku przyszłym, aby w niej wzięły udział wszystkie związki miast europejskie i amerykańskie, i w myśl zaproszenia delegacji francuskiej przyszła sesja odbędzie się najprawdopodobniej w Paryżu.

Co się tyczy składek, to wyrażono życzenie, aby związki miast sfederowane w Związku międzynarodowym płaciły $\frac{1}{3}$ centima belg. od każdego mieszkańca w miastach, należących do związku narodowego.

Drugi dzień kongresu poświęcony był sprawie współdziałania wielkich instytucji międzynarodowych i zarządów miast w sprawie higieny publicznej i akcji społecznej. Kongres zastanawiał się nad tym, co mogą skorzystać gminy miejskie, o ile ich działalność, obejmująca walkę z chorobami i z nędzą, oparta na realizacji szeroko pojętej opieki społecznej, zostanie skordynowana z działalnością, idącą w tym samym kierunku, specjalnych instytucji międzynarodowych, z których każda w imię hasła humanitarnych chce złagodzić niedole szerokich mas.

Trzeba nadmienić, że każda z tych instytucji międzynarodowych rozporządza często znacznymi funduszami, oraz niektóre z nich mają całą sieć zorganizowanych komitetów lokalnych, a więc współdziałanie ich z gminami dla obydwóch stron przedstawia się nader korzystnie. Zresztą gminy dla przeprowadzenia swego programu winny korzystać zawsze z inicjatywy społecznej. Więc nie może tu być mowy o rywalizacji, a musi być zastawiana ścisła koordynacja.

Pierwszą organizacją, rozwijającą się na terenie międzynarodowym, jest Czerwony Krzyż. Sekretariat jeneralny Ligi Towarzystwa Czerwonego Krzyża tę współpracę tak sobie przedstawia. Liga Towarzystw Czerwonego Krzyża utworzona jest w 1919 r. i obejmuje obecnie 51 Tow. narodowych. Pozostaje ona w ścisłym kontakcie z Ligą Narodów, z Biurem międzynarodowym Pracy, z Urzędem międzynarodowym higieny publicznej, z fundacją i innymi stow. Rockefellera, z Tow. Czerwonego Krzyża. Posiada program szeroki, a mianowicie: w dziedzinie społecznej — pomoc inwalidom, repartjantom, sierotom; w dziedzinie higieny — wychowanie powszechne, współpraca z instytucjami opiekującymi się dzieckiem, walka z chorobami społecznymi (gruźlicą, chorobami wenerycznymi, rakiem, alkoholizmem, chorobami umysłowymi), organizacja doraźnej pomocy w razie wypadków, szpitali, klinik, domów zdrowia; również Czerwony Krzyż działa wśród młodzieży szkolnej i wszczepia w nią zasady higieny, dobrej woli i solidarności społecznej.

Komitety centralne Czerwonego Krzyża pracują w różnych krajach w porozumieniu z administracją państwową, ale powinny być nawiązane stosunki między sekcjami lokalnymi i wydziałami higieny municypalnej i wtedy mogłyby one dopomagać gminie przy wykonaniu jej zadań w powyższej dziedzinie. Zamiast działać oddzielnie, komitety lokalne Czerwonego Krzyża mogłyby opracować swój plan akcji w porozumieniu ze zwierzchnością gminy. Przez to osiągnięta zostałaby nie tylko współpraca, lecz pogłębiłaby się praca pod hasłem zdrowia publicznego, dotąd oddzielnie przeprowadzana przez władze publiczne i różne instytucje prywatne.

Wychodząc z tego założenia należy dążyć do stworzenia Komitetów lokalnych Tow. higienicznych, w skład których weszliby przedstawiciele gminy, Czerwonego Krzyża i innych instytucji, o ile takowe działają w obrębie gminy. Te komitety lokalne miałyby za zadanie okazywać pomoc gminie, przy wykonaniu programu higieny publicznej. A więc kiedy chodzi o walkę z epidemiami, czy o stworzenie urządzeń sanitarnych, czy to o szerszą akcję sanitarną wśród szkół i starszego społeczeństwa, gmina mogłaby liczyć na pomoc Czerwonego Krzyża, który służyć jej będzie nie tylko swoimi wiadomościami fachowymi, lecz i całym swoim autorytetem, który posiada wśród

społeczeństwa. Przecież do Tow. Czerwonego Krzyża należą ci co higienę publiczną biorą głęboko do serca i rozumieją, że jest ona podstawowym warunkiem dobrobytu społecznego.

W tym samym duchu potraktowane zostały raporty o współdziałaniu gmin: w walce z rakiem, w walce z chorobami wenerycznymi i w walce z bezrobociem przymusowym.

W Belgii istnieje Liga narodowa walki z rakiem i ona ustaliła metodą współdziałania z władzami lokalnymi, która sprowadza się:

- 1) do popierania propagandy pouczającej o tym co to jest choroba raka,
- 2) do ponoszenia przez gminy kosztów leczenia raka u chorych pozbawionych środków,
- 3) do pomagania instytucjom, które zajmują się chorobą raka i leczą chorych uważanych za nieuczalnych. Referent dr. W. Schraenen proponował aby na tych zawodach był opracowany ogólny program akcji walki z chorobą raka i o ile będzie wykonany przez poszczególne zarządy gmin „to w wyniku swoim da rezultaty zadawalniące i zmniejszy cierpienia, które pociąga za sobą ta okropna choroba”.

Liga walki z chorobami wenerycznymi, również bardzo czynna w Belgii, opiera swoją akcję o współdziałanie całego świata lekarskiego. Przez odczyty i wystawy wprowadza zasady zdrowia moralnego, opiekuje się chorymi, starając się o to, aby zaraza dalej się nie rozpowszechniała.

W realizacji swego programu Liga wszędzie spotyka życzliwość zarządów gmin, które udzielają subsydjów, same organizują jej odczyty, zebrania, udzielają na ten cel lokali. Wynik tego współdziałania jest zadawalniący.

Również miasta winny interwenjować w celu złagodzenia skutków bezrobocia przymusowego. Istnieją różnorodne sposoby walki z bezrobociem i jest wskazane ustalić jednolity sposób postępowania, zostawiając jednak gminom znaczny udział w tej akcji, gdyż zarządy miejscowe mogą mieć najlepsze wiadomości o bezrobotnych o ich prawdziwym położeniu.

To samo należy powiedzieć i o udziale gminy w pracy instytucji, opiekujących się dzieckiem. Instytucje takie, jak: Porady dla niemowląt, Żłobki, Krople Mleka, Opieka Matek i dzieci słabych muszą posiadać pomoc gminy, zarówno pomoc państwa i innych samorządów.

W Belgii istnieją komitety lokalne Opieki nad Dzieckiem, w których zawsze bierze udział przedstawiciel gminy.

Gmina oprócz tego może znacznie rozszerzyć swoją opiekę nad dzieckiem i działać za pomocą opiekunek i doktorów, którzyby odwiedzali niemowlęta i matkom ich okazywali pomoc konieczną.

Sprawy współpracy gminy i różnych instytucji specjalnych nie wyczerpuje kilka przykładów i należy ją potraktować z całą powagą, zwracając

uwagę na jej stronę narodową i międzynarodową. W tym sensie przemawiali pp. Ensich i Selliers, i starali się znaleźć w tym względzie konkluzje najważniejsze. Można przewidzieć dwa typy interwencji gminy: w jednym wypadku gmina zadawalnia się tylko daniem subsydjów różnym instytucjom o charakterze społecznym i ogranicza się do działalności czysto administracyjnej, rejestracji, załatwienia biurokratycznego każdej kwestji, w drugim wypadku gmina chce być więcej żywotną i pospolu z inicjatywą prywatną sama zakłada i prowadzi instytucje dla potrzeb higieny publicznej dobroczynności, akcji społecznej i t. d.

Otóż tylko w drugim wypadku zjawia się problemat współpracy gminy i instytucji prywatnych. Gmina winna starać się o to, aby inicjatywa prywatna nie marnowała się, ale musi dążyć do tego, aby działała harmonijnie z innymi instytucjami pokrewnymi i nie komplikowała akcji przedsięwziętej. Obowiązkiem gminy jest utrzymać kontakt między pokrewnymi instytucjami i zespolić swoją pracę z akcją tych instytucji.

Wychodząc z tego założenia, gmina musi się starać o uzgodnienie organizacji i programu działania instytucji prywatnych i winna udzielać im znaczniejszej pomocy, nawet ważniejsze z nich przejmować na koszt gminy dopiero wtedy, gdy instytucje te godzą się na utrzymywanie najściślejszego kontaktu z władzami lokalnymi.

W każdym państwie, zależnie od charakteru ustawodawstwa, większe lub mniejsze ramy zakresającego dla interwencji władz publicznych i inicjatywy prywatnej, należy szukać ujednolajnienia sposobów współpracy gminy i instytucji prywatnych i pomocy, jaką zarządy miast okazywać winny tym, którzy rozpoczynają pracę w imię dobra powszechnego. O ile byłyby takie ogólne postanowienia, nie tylko zyskałyby intensywność akcji lecz również nie traciłoby się energii nie wiele drobiazgów, które niejednokrotnie hamują pracę działaczy prywatnych. Przecież gminy mogą zapewnić instytucjom prywatnym cały szereg informacji, materiałów, dokumentów, ułatwiać im ankiety, co znacznie już im uprościć może zadanie. Czy to w dziale higieny, czy opieki społecznej musi być opracowany jednolity program działania, oparty na łączeniu analogicznych instytucji w jedną całość narodową i na kordynacji ich akcji z akcją gminy, w związku z czem musi powstać odpowiednia organizacja lokalna.

Lecz współpraca może się rozwijać i na terenie międzynarodowym, a ponieważ poszczególne organizacje mają swoje centrale międzynarodowe, więc takowe mogą opracować jednakowe zasady tej współpracy dla różnych krajów. Na podstawie tych ogólnych zasad odbywać się może praca na miejscu, mogą być zbierane materiały, przeprowadzane ankiety, wprowadzane techniczne udoskonalenia,—jednym słowem należy dążyć do uogół-

nienia metod administracyjnych i postępowania niezależnie od specyficznych warunków miejscowych.

Takie były w ogólnych zarysach konkluzje drugiego dnia obrad i zostały one zawarte w uchwale następującej:

Kongres postanawia stworzyć komisję specjalną, która przeprowadzi ankietę i zbada stosunki w poszczególnych krajach między gminami i wielkimi instytucjami i Tow. międzynarodowymi, zajmującymi się higieną i akcją społeczną. Ta komisja ustali program, projekty i dezyderaty z jednej strony tych organizacji międzynarodowych i z drugiej strony potrzeby, życzenia i uwagi władz lokalnych, również władz terytorjalnych i centralnych — w tej sprawie komisja przygotowuje konkluzje, zwróci uwagę na stronę praktyczną i przedstawi takowe przyszłemu kongresowi miast.

W skład komisji wejdą przedstawiciele zarządów municypalnych różnych krajów i instytucji i tow. międzynarodowych. Skład osobowy 1-ej komisji ustali Zarząd Związku miast.

Oto dorobek drugiego kongresu międzynarodowego miast.

Dla uwypuklenia całości nadmienić należy, że członkowie przyjezdni goście byli bardzo gościnnie podejmowani przez Zarząd Amsterdamu i odbywali swoje posiedzenie w atmosferze przyjaznej i miłej. Z tego względu przemówienia nacechowane były serdecznością, czemu dali wyraz delegaci francuscy, proponując, aby kongres następny odbył się we Francji, a mianowicie w Paryżu, gdzie w tym czasie będzie otwarta wielka wystawa międzynarodowa sztuki dekoracyjnej. P. Massart, delegat Paryża, zapraszając do Paryża na kongres następny powiedział, że chociaż nadal istnieją różnice między narodami i nie pozwalają im być braćmi, jednak miasta wszystkie czują się siostrami i łączyć się winny w pracy dla dobra ogólnego.

Jeżeli ten kongres nie był zbyt wielką manifestacją działalności municypalnej i łączności między miastami, to jednak po okresie wojny był on koniecznym etapem, aby przyszedł kongres mógł zakreslić program szerszy i aby stał się prawdziwym zjazdem działaczy municypalnych międzynarodowych Starego i Nowego Świata. Bez tego etapu dalsza praca w tym kierunku byłaby prawie niemożliwa.

W stosunku do pierwszego kongresu, drugi miał ramy daleko węższe, ale zawierał zagadnienia podstawowe dla ustalenia porozumienia międzynarodowego między miastami, oraz zwrócił uwagę na współpracę w dziedzinie higieny i akcji społecznej między gminami i instytucjami, działającymi w tym samym kierunku.

Szczególnie druga kwestja, dobrze dostosowana do sytuacji powojennej miast, musi być uważana za szczęśliwe posunięcie, które znacznie wzmacniać może działalność gminy w dziedzinie higieny i akcji społecznej,

o ile tylko nastąpi koordynacja między organizacjami, co pracują dla jednego celu ale dotąd prawie się nie porozumiewają. Znaczenie kongresu wyraża się w tem, że szukał on sposobów dla nawiązania kontaktu międzynarodowego w imię pracy humanitarnej. Organizatorzy nie przejawiali tego założenia żadnymi politycznymi naleciałościami. Wypadki polityczne muszą iść swoją koleją bez potrzeby odruchów manifestacyjnych ze strony miast, ale organizatorzy kongresu zaakcentowali to, co bez kwestji jest rzeczą ważną i osłabić się nie da, a mianowicie, że miasta muszą potęgować swoją akcją w imię dobra ogółu i dla tego trzeba je uzbrajać we wszystkie środki pomocnicze, jak dobre informacje i najszerszą współpracę i koordynację działalności.

Stwierdzić należy, że udział Polski w kongresie miast był nieznaczny, a jednak nie powinniśmy tracić żadnej okazji, gdzie można mówić o przejawach naszego życia państwowego i narodowego. Zamało się o Polskę jeszcze wie zagranicą, a sądzą nas tak, jak nas znają. Rozumieją dobrze tę zasadę czesi, którzy wielkie znaczenie przywiązują do wszystkich wystąpień nazewnątrz.

Nie tylko chodzić nam powinno o propagandę, lecz i o korzyści, które osiągnąć można dla życia municypalnego ze ścisłego kontaktu z ośrodkiem międzynarodowym. Na przyszłym kongresie miast polski samorząd musi czynnie wystąpić i w Paryżu zmanifestować tężyżnę naszego życia miejskiego, od którego zależy rozwój całego państwa. Dla tego potrzebne jest rozejrzenie się w pracach obecnego kongresu, przyjęcie do wiadomości jego uchwał i przygotowanie się do wystąpienia na przyszłym kongresie.

Na pierwszym miejscu postawić należy współpracę samorządu miejskiego polskiego w wydawaniu „*Tablettes documentaires municipales*.”

Wydawnictwo to, obejmujące bibliografię analityczną dzieł i informacje w sprawach municypalnych, gdzie każdy naród stara się uwidocznic to co pisze i to co robi w zakresie życia miejskiego, nie może być pozbawione współpracy samorządu miejskiego polskiego.

W obecnej chwili „*Tablettes documentaires municipales*” zawierają działy następujące: I. Urbanizacja, II. Sprawy mieszkaniowe, III. Wodociągi, kanalizacje, śmiecie, IV. Oświecenie, ogrzewanie, siła, V. Transport, VI. Hygiena, VII. Pożarnictwo.

Analizy i informacje tyczą się przeważnie kwestji technicznych i muszą być uzupełnione działem finansów samorządowych, prawodawstwem miejskim, dobroczynnością i opieką społeczną. Uwagi w tym sensie poczynione, Związek miast postanowił w najbliższym czasie uwzględnić i odpowiednio rozszerzyć wydawnictwo, o którym mowa.

Współdział w wydawaniu „*Tablettes documentaires municipales*” polegać może na korzystaniu z analiz i informacji, interesujących Polskę i na umieszczaniu ich w „*Samorządzie Miejskim*” w tłumaczeniu polskim; również polegać może na wysyłaniu do Związku miast informacji i analiz z Polski, posiadających znaczenie szersze, w celu umieszczenia ich w tym wydawnictwie.

Jedna i druga strona współdziałania powinna znaleźć zastosowanie i otrzymać przychylne załatwienie ze strony naszego Związku miast. Dział informacyjny i bibliograficzny „*Samorządu Miejskiego*” zostanie przez to odpowiednio pogłębiony, z korzyścią dla czytelników i działaczy miejskich, zaś posyłanie analiz i informacji do Brukseli, chociaż wymagać będzie pewnego nakładu, jednak sownie się opłaci, gdyż pozwoli informować systematycznie inne państwa o postępach życia miejskiego w Polsce. Praktycznie cała ta sprawa da się rozwiązać bardzo łatwo i wystarczy, aby Związek miast zapewnił sobie współpracę niektórych instytucji i kilku osób. Dobry wynik tej akcji jest najpewniejszy. I inne uchwały kongresu nie pozbawione są znaczenia dla Polski i dla tego powinny być szczerze potraktowane.

Charakter działalności municypalnej w zakresie higieny i akcji społecznej należy się starać ująć w jedne ramy w całej Polsce i opracować zasady współpracy z inicjatywą prywatną.

Już nie tylko w celu przygotowania odpowiednich sprawozdań na następny kongres w zakresie higieny miejskiej i akcji społecznej miast, lecz dla lepszego opanowania tych dziedzin pracy przez nasze zarządy miejskie, należy ustalić typ postępowania, odpowiadający naszemu prawodawstwu, warunkom społecznym i psychice narodowej.

Kwestja nie jest błaha i zapomnieć o niej nie można, kiedy główną uwagę zwraca ustrój gminy miejskiej.

Wynik takiej pracy mógłby być w wyższym stopniu ciekawy i pouczający, ale wnioski wyciągać można dopiero po przeprowadzeniu poważnej ankiety w łonie wszystkich miast i po opanowaniu materiału zebranego przez specjalistów dla każdej dziedziny. Ten materiał mógłby również służyć do przygotowania raportów na kongres międzynarodowy, zgodnie z jego uchwałą.

Polski samorząd miejski musi mieć ambicję wystąpienia poważnie na kongresie miast w Paryżu, musi do tego wystąpienia się przygotować i odegrać tam rolę taką, aby powszechnie zwrócono uwagę na postęp naszego życia municypalnego.

W tym względzie nie wystarczy współpraca z wydawnictwem „*Tablettes documentaires municipales*”, nie wystarczy opanowanie szeregu rapor-

tów o stanie naszej pracy miejskiej w różnych dziedzinach, ale potrzeba, aby Związek miast, biorąc czynny udział w kongresie, podjął się roli głównego referenta jednej jakiejś sprawy, umieszczonej na porządku dziennym przyszłego kongresu. Otrzymanie niezbędnych materiałów dla ujęcia odpowiedniego referatu i jego przedmiotu można ustalić w porozumieniu ze Związkiem międzynarodowym miast, który godzi się raporty poszczególnych spraw, objętych porządkiem dziennym, powierzyć związkowi miast narodowych. Decyzja powzięta w tym sensie przez nasz Związek miast miałaby pierwszorzędne znaczenie.

Współpraca z „*Tablettes documentaires municipales*“, przygotowanie szeregu raportów na przyszły kongres międzynarodowy miast o polskim życiu municypalnym, oraz wystąpienie Związku miast polskich w roli głównego referenta dla jednej sprawy, objętej porządkiem dziennym kongresu—oto są najważniejsze formy współdziałania samorządu miejskiego w Polsce z samorządem miejskim innych państw, pozwalające jednocześnie wykazywać nazewnątrż przejawy naszej narodowej żywotności.

Trzeba tutaj dodać, że będąc zainteresowani w utrzymaniu organizacji międzynarodowej—Związku międzynarodowego miast, powinniśmy materialnie mu pomagać i posyłać składkę, w myśl jednej z uchwał kongresu. Za posyłałą składkę Związek miast polskich otrzymywałby bezpłatnie pewną ilość wydawnictwa „*Tablettes documentaires municipales*“, które już od siebie mógłby odprzedawać czytelnikom polskim. Pewna część składki musiałaby być przeznaczona na cele organizacyjne Związku międzynarodowego miast i na urządzenie przyszłego kongresu.

Kongres obecny poza posiedzeniem odbył szereg wycieczek na miejscu w Amsterdamie i w Belgji, gdzie zwiedzano urządzenia miejskie Antwerpji, Brukselli, do gminy Schaerbeek Saint-Gilles i innych. Imponujące są rezultaty działalności społeczeństwa belgijskiego po wojnie, gdzie znaczną rolę odegrała gmina, będąc zawsze wykonawczynią każdej nowej inicjatywy i konkretyzująca każdy nowy projekt.

Poznanie urządzeń i działalności miast zachodnio-europejskich daje tym większą podniechęć w pracy dla rozwoju miast polskich.

Roman Ślaski.

Skorowidz

Ustaw i rozporządzeń za czas od 1/VII do 1/XII—24 r., sporządzony na podstawie „*Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*“ (do № 100 włącznie), „*Monitora Polskiego*“ (do № 269 włącznie), „*Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości*“ (do № 22 włącznie), „*Dz. Urz. Min. W. R. i O. P.*“ (do № 17 włącznie) i „*Dz. Urz. Generalnej Dyrekcji Poczty i Telegrafów*“ (do № 43 włącznie).

Koleje żelazne.

Ustawa z dn. 12/VI—24 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustawy z d. 15/IV—1921 r. w sprawie powołania Państwowej Rady kolejowej na górnąśląską część woj. śląskiego oraz w przedmiocie zmian w statucie Państwowej Rady kolejowej.

Dz. U. R. P. Nr. 59/24 poz. 595.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 15/VII—24 r. o tymczasowym przewozie towarów, należących do osób prywatnych na będących w budowie liniach normalnotorowych kolei państwowych Kutno—Płock, Zgierz—Kutno i Nasielsk—Sierpc.

Dz. U. R. P. Nr. 62/24 poz. 615.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 15/VII—24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 62/24 poz. 616.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 17/VII—24 r. o zmianie „taksy komisowego“ pobieranego przez agencje celne polskich kolei państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 63/24 poz. 624.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 17/VII—24 r. o zmianie „taksy opłat“ pobieranych przez agencje celne polskich kolei państwowych za roboty fizyczne.

Dz. U. R. P. Nr. 63/24 poz. 625.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 1/VII—24 r. o zmianach i uzupełnieniach części I taryfy ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt.

Dz. U. R. P. Nr. 65/24 poz. 640.

Rozporządzenie Ministra Kolei i Robót Publicznych z d. 2/VII—24 r. w sprawie przepisów o skrzyżowaniu dróg publicznych z kolejami żelaznymi.

Dz. U. R. P. Nr. 65/24 poz. 641.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 22/VII—24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 66/24 poz. 646.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 22/VII—24 o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 66/24 poz. 647.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 25/VII—24 r. o rozciągnięciu na przewozy kolejami wąskotorowymi zmian i uzupełnień taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 66/24 poz. 649.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 26/VII—24 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej na górnośląską część wojew. śląskiego rozporządzenia wykonawczego Ministra Kolei Żelaznych z d. 17/X—21 r. do ustawy w sprawie powołania Państwowej Rady kolejowej.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 668.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 29/VII—24 r. w sprawie rozciągnięcia na Fiume warunków komunikacji towarowej pomiędzy Polską a Tryjestem.

Dz. U. R. P. Nr. 70/24 poz. 681.

Zarządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 31/VII—24 r. o wywłaszczeniu gruntów na rzecz Skarbu Państwa dla budowy stacji kolejowej Jędrzejów.

Dz. U. R. P. Nr. 71/24 poz. 688.

Ustawa z d. 16/VII—24 r. w przedmiocie zamiany państwowych gruntów kolejowych w Lisich Kątach pod Grudziądzem, przy stacji Chodecz w wojew. warszawskim i w gminie Ostrzeszów w wojew. poznańskim.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 711.

Ustawa z d. 16/VII—24 r. w przedmiocie zamiany państwowego gruntu kolejowego na grunt gminy Wąsosz w powiecie szubińskim.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 712.

Ustawa z d. 15/VII—24 r. w przedmiocie pozbycia, względnie zamiany niektórych gruntów kolejowych, położonych w gminach: Kulibki, Jaszcz, Komorowo i Skurcz.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 713.

Ustawa z d. 16/VII—24 r. w przedmiocie zamiany państwowego gruntu kolejowego na grunt prywatny w Sławnie, powiatu czarnkowskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 77/24 poz. 750.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 27/VIII—24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 77/24 poz. 752.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 27/VIII—24 r. o zmianie taryfy osobowej i bagażowej, obowiązującej na polskich kolejach państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 77/24 poz. 753.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 27/VIII—24 r. o zmianach i uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 77/24 poz. 754.

Ustawa z d. 16/VII—24 r. w przedmiocie zamiany części państwowego gruntu kolejowego w gminie Przybychowo, powiatu obornickiego, w woj. poznańskim na grunt należący do tejże gminy Przybychowo.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 762.

Ustawa z d. 16/VII—24 r. w przedmiocie ustąpienia na rzecz powiatowego związku komunalnego w Strzelnie 1889 m² państwowego gruntu kolejowego.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 763.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 15/IX—24 r. w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zmianach i uzupełnieniach Taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 793.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 15/IX—24 r. w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zmianach Taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.
Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 794.

Zarządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 15/IX—24 r. o wywłaszczeniu gruntów na rzecz przebudowy linii kolejowej Lublin—Rozwadów.

Dz. U. R. P. Nr. 83/24 poz. 795.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 19/IX—24 r. w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o uzupełnieniu taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.
Dz. U. R. P. Nr. 83/24 poz. 801.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 19/IX—24 r. w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zmianach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.
Dz. U. R. P. Nr. 83/24 poz. 802.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 20/IX—24 r. w sprawie listy kolei żelaznych, do których stosuje się Konwencję Międzynarodową o przywozie towarów kolejami żelaznymi.

Dz. U. R. P. Nr. 83/24 poz. 803.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 15/IX—24 r. o wywłaszczeniu gruntu pod budowę półkoszarki na linii kolejowej Lublin—Rozwadów.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 804.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 24/IX—24 r. w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o uzupełnieniu taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 815.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 7/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zatwierdzeniu taryf na przewóz bagażu i towarów prywatną koleją Twarda Góra—Nowe.

Dz. U. R. P. Nr. 89/24 poz. 845.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 18/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zmianach o uzupełnieniach taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 882.

Rozporządzenie Ministra Kolei z dn. 25/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Sprawiedliwości, Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zmianach tymczasowej bezpośredniej komunikacji osobowej, bagażowej i towarowej między stacjami polskich kolei państwowych a stacjami, położonymi na obszarze w. m. Gdańska, oraz między stacjami polskich kolei państwowych przez obszar w. m. Gdańska.

Dz. U. R. P. Nr. 95/24 poz. 888.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 27/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o rozciągnięciu na przywozy kolejami wąskotorowymi zmian i uzupełnień taryfy towarowej polskich kolei państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 95/24 poz. 889.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 27/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o wprowadzeniu bezpośredniej taryfy osobowej i bagażowej dla polsko-rumuńskiej komunikacji kolejowej.

Dz. U. R. P. Nr. 95/24 poz. 890.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 27/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o dopuszczeniu przewozu bagażu na będącej w budowie kolei Kutno—Płock—Radziwie.

Dz. U. R. P. Nr. 95/24 poz. 891.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 28/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zmianie opłat taryfy osobowej i bagażowej na linii kolejowej Nasielsk—Sierpc.

Dz. U. R. P. Nr. 96/24 poz. 897.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 28/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Pań-

stwowych o zmianach i uzupełnieniach rozporządzenia z d. 15/VII—24 r. o tymczasowym przewozie towarów, należących do osób prywatnych, na będących w budowie liniach normalnotorowych kolei państwowych Kutno—Płock, Zgierz—Kutno i Nasielsk—Sierpc.
Dz. U. R. P. Nr. 96/24 poz. 898.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 30/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zmianach w bezpośredniej komunikacji towarowej pomiędzy Polską a Tryjestem i Fiume.
Dz. U. R. P. Nr. 97/24 poz. 904.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 7/XI—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o uzupełnieniu taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.
Dz. U. R. P. Nr. 97/24 poz. 905.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 30/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o zmianach i uzupełnieniach części I taryfy ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt.
Dz. U. R. P. Nr. 98/24 poz. 907.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 30/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o uzupełnieniu taryfy towarowej polskich kolei żelaznych.
Dz. U. R. P. Nr. 98/24 poz. 908.

Rozporządzenie Ministra Kolei z d. 12/XI—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych o rozciągnięciu na przewozy kolejami wąskotorowymi zmian i uzupełnień części I taryfy ogólnej na przewóz towarów, zwłok i zwierząt.
Dz. U. R. P. Nr. 98/24 poz. 909.

Zarządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 12/XI—24 r. w sprawie udzielenia koncesji na budowę i eksploatację kolei elektrycznej użytku publicznego z Warszawy przez Grodzisk do Żyrardowa.
Dz. U. R. P. Nr. 100/24 poz. 924.

Zarządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 12/XI—24 r. w sprawie udzielenia koncesji na budowę i eksploatację wąskotorowej kolei elektrycznej prywatnej użytku publicznego z Łodzi przez Rokiciny do Tomaszowa.
Dz. U. R. P. Nr. 100/24 poz. 925.

Oświecenie Publiczne i Wyznania Religijne.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 4/VII—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie wykonania ustawy z d. 30/X—23 r. o państwowych stypendjach oraz innych formach pomocy dla młodzieży akademickiej.
Dz. U. R. P. Nr. 66/24 poz. 645.

Ustawa z d. 18/VII—24 r. o przedłużeniu dawnego trybu egzaminów w szkołach akademickich.
Dz. U. R. P. Nr. 70/24 poz. 678.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 6/VI—24 r. w sprawie legitymacji urzędniczych.
Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11/24 poz. 104.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 18/VI—24 r. w sprawie podręczników dla uczniów szkół powszechnych.
Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11/24 poz. 105.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 18/VI—24 r. w sprawie podręczników dla szkół zawodowych.
Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11/24 poz. 106.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 20/VI—24 r. w sprawie zmiany statutu państwowych kursów nauczycielskich.
Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11/24 poz. 107.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 5/VII—24 r. w sprawie podręczników szkolnych.
Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11/24 poz. 108.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 31/V—24 r. dotyczące zmiany § 19 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z d. 29/I—22 r. w sprawie egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich

i seminarjów nauczycielskich w brzmieniu ustalonym rozporządzeniem z d. 14/VI—23 r.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12/24 poz. 116.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 28/VI—24 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej Przepisów Tymczasowych o szkołach elementarnych w Królestwie Polskim na powiaty: grodzieński i wołkowyski oraz gminy: białowiecką, miasiewską i suchopolską powiatu bielskiego woj. białostockiego.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12/24 poz. 117.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 14/IV—24 r. w sprawie zmiany częściowej statutu normalnego państwowych średnich szkół technicznych kolejowych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12/24 poz. 118.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 4/VI—24 r. w sprawie uczniów (enic) prywatnych oraz hospitantek w gimnazjach państwowych na obszarze okręgów szkolnych: krakowskiego i lwowskiego.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 12/24 poz. 119.

Ustawa z d. 16/VII—24 r. w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustawy z d. 26/IX—22 r. dotyczącej kwalifikacji zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych.

Dz. U. R. P. Nr. 75/24 poz. 740.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. o środkach prawnych przeciw orzeczeniom i zarządzeniom państwowych władz szkolnych.

Dz. U. R. P. Nr. 76/24 poz. 748.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. zawierająca niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 766.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 9/X—24 r. w sprawie egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 859.

Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z d. 15/IX—24 r. w sprawie ogłoszenia ustawy o kwalifika-

cjach zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych.

Dz. U. R. P. Nr. 92/24 poz. 864.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 26/VIII—24 r. w sprawie opłat, obowiązujących w szkołach akademickich.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 15/24 poz. 154.

Rozporządzenie Min. W. R. i O. P. z d. 31/V—24 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych do nauczania robót ręcznych w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 16/24 poz. 160.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 25/VIII—24 r. w sprawie zmiany Statutu Komisji Pedagogicznej.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 16/24 poz. 161.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 26/VIII—24 r. w sprawie administrowania szkolnictwem zawodowym.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 16/24 poz. 162.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z d. 17/IX—24 r. w sprawie tytułu magistra praw.

Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 16/24 poz. 163.

Praca i Opieka Społeczna.

Ustawa z d. 10/VI—24 r. o społecznym pośrednictwie pracy.

D. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 585.

Ustawa z d. 12/VI—24 r. w przedmiocie uzupełnienia dekretu Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej z d. 6/VII—1919 r. o organizacji biur pośrednictwa pracy.

Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 586.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 4/VI—24 r. w sprawie zmiany względnie uzupełnienia niektórych postanowień niemieckich rozporządzeń, dotyczących demobilizacji gospodarczej w górnośląskiej części województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 587.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/VI—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej o przerachowaniu na złote kwot w ubezpieczeniu od wypadków w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 590.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/VI—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w sprawie przerachowania na złote kwot pieniężnych, wyrażonych w ustawie z d. 19/V 20 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby.

Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 591.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 28/VI—24 r. do rozporządzenia Rady Ministrów z d. 4/VI—24 r. w przedmiocie zmiany względnie uzupełnienia niektórych postanowień niemieckich rozporządzeń dotyczących demobilizacji gospodarczej w górnośląskiej części Województwa Śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 593.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 7/VII—24 r. o dodatkach drożyznianych do rent ubezpieczenia od wypadków dla osób, pobierających renty i dodatki do rent z Zakładu ubezpieczenia od wypadków we Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 60/24 poz. 604.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 9/XII—24 r. w sprawie ustanowienia i kompetencji Głównego Urzędu Ubezpieczeń.

Dz. U. R. P. Nr. 63/24 poz. 619.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych i Ministrem Skarbu z dn. 10 lipca 24 r. w sprawie przedłużenia terminu zgłaszania przez pracodawców w Państwowych Urzędach Pośrednictwa Pracy wolnych miejsc dla inwalidów wojennych ciężko poszkodowanych.

Dz. U. R. P. Nr. 63/24 poz. 620.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 18/VII—24 r. w sprawie przedłużenia czasu pracy w hutach w górnośląskiej części województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 63/24 poz. 621.

Ustawa z d. 2/VII—24 r. w przedmiocie pracy młodocianych i kobiet.

Dz. U. R. P. Nr. 65/24 poz. 636.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 14/VII—24 r. o nadaniu nowego brzmienia rozporządzeniu z d. 8/XI—20 r. o środkach przeciwko zwijaniu i unieruchamianiu zakładów.

Dz. U. R. P. Nr. 65/24 poz. 642.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 15/VII—24 r. o nadaniu nowego brzmienia rozporządzeniu o przyjmowaniu i wydalaniu robotników i pracowników podczas okresu demobilizacji gospodarczej z dn. 12/II—1920 r.

Dz. U. R. P. Nr. 65/24 poz. 643.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 25/VII—24 r. w sprawie ustalenia terminu wejścia w życie ustawy z dnia 19/V—20 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby w powiecie grodzieńskim.

Dz. U. R. P. Nr. 66/24 poz. 648.

Ustawa z d. 18/VII—24 r. o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia.

Dz. U. R. P. Nr. 67/24 poz. 650.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 25/VII—24 r. do ustawy z d. 10/VII—24 r. o społecznym pośrednictwie pracy.

Dz. U. R. P. Nr. 67/24 poz. 652.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej i Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 30/VII—24 r. w sprawie stowarzyszeń o celach opieki społecznej.

Dz. U. R. P. Nr. 70/24 poz. 682.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z dn. 31/VII—24 r. w sprawie rozstrzygania skarg przeciw zarządzeniom, względnie orzeczeniom organów związków komunalnych na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, tarnopolskiego, stanisławowskiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, warszawskiego, białostockiego, wołyńskiego, poleskiego i nowogrodzkiego, wileńskiego okręgu administracyjnego oraz m. st. Warszawy w sprawach, wynikających z wykonania ustawy z d. 16/VIII—23 r. o opiece społecznej.

Dz. U. R. P. Nr. 70/24 poz. 683.

Ustawa z dn. 18/VII—24 r. w przedmiocie uprawnień Ministra Pracy i Opieki Społecznej do powoływania Nadzwyczajnych Komisji Rozjemczych do załatwiania zatargów zbiorowych pomiędzy pracodawcami a pracownikami rolnymi.

Dz. U. R. P. Nr. 71/24. poz. 686.

Ustawa z dn. 25/VII—24 r. o zawieszeniu mocy obowiązującej ustawy z dn. 16/VIII—23 r. o opiece społecznej w wojew. poznańskim i pomorskim.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24. poz. 716.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 2/IX—24 r. w sprawie trybu postępowania zarządów odwoławczych funduszu bezrobocia przy powierzaniu swych czynności gminom lub innym instytucjom społecznym o charakterze publiczno-prawnym, w sprawie nadzoru ze strony zarządów obwodowych nad gminami i temi instytucjami oraz w sprawie zwrotu kosztów i wynagrodzenia Państwowych Urzędów Pośrednictwa Pracy, gmin i tych instytucji społecznych.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 771.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 2/IX—24 r. w sprawie zawieszenia i zmiany w stosunku do pewnych kategorii robotników niektórych przepisów art. 2 ustawy o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 772.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 2/IX—24 r. w sprawie regulaminu zarządu głównego i zarządów obwodowych funduszu bezrobocia.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 774.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 3/IX—24 r. w sprawie rozszerzenia działalności okręgowego urzędu ubezpieczeń z siedzibą we Lwowie na województwo wołyńskie.

Dz. U. R. P. Nr. 80/24 poz. 780.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 25/IX—24 r. w sprawie zabezpieczenia na wypadek bezrobocia robotników obcokrajowców.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 816.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dn. 26/IX—24 r. w porozumieniu z Ministrem Skarbu, Ministrem Przemysłu i Handlu, Ministrem Spraw Wojskowych, Ministrem Kolei i Ministrem Robót Publicznych o postępowaniu zakładów pracy przy ściąganiu wkładów na rzecz Funduszu Bezrobocia.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 817.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 26/IX—24 r. w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, Ministrem Przemysłu i Handlu, Ministrem Skarbu, Ministrem Spraw Wojskowych, Ministrem Kolei i Ministrem Robót Publicznych o postępowaniu przy przyznawaniu i wypłacaniu zasiłków dla bezrobotnych.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 818.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 26/IX—24 r. w porozumieniu z Ministrem Skarbu oraz Prezesem Najwyższej Izby Kontroli o sposobach dysponowania Funduszem Bezrobocia i o lokowaniu sum, wpływających do Funduszu Bezrobocia, o rachunkowości i kasowości, o wykonywaniu kontroli oraz o przedkładaniu sprawozdań z tytułu administrowania Funduszem Bezrobocia.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 819.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 1/X—24 r. w porozumieniu z Ministrem Skarbu, Ministrem Przemysłu i Handlu, Ministrem Spraw Wojskowych, Ministrem Kolei i Ministrem Robót Publicznych o postępowaniu przy ustalaniu przynależności do zakresu osób podlegających obowiązkowi zabezpieczenia na wypadek bezrobocia.

Dz. U. R. P. Nr. 87/24 poz. 831.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 1/X—24 r. o przedłużeniu czasu pracy w cukrowniach.

Dz. U. R. P. Nr. 88/24 poz. 837.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 1/X—24 r. w sprawie opłat ryczałtowych dla Wyższych Urzędów Ubezpieczeń.

Dz. U. R. P. Nr. 88/24 poz. 838.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 30/IX—24 r. w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Rolnictwa i Dóbr Państwowych oraz Przemysłu i Handlu w sprawie ustroju i zakresu dzia-

łania parytetowych komisji doradczych przy biurach pośrednictwa pracy w wojew.: poznańskim i pomorskim.

Dz. U. R. P. Nr. 88/24 poz. 842.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 15/X—24 r. w sprawie przedłużenia czasu pracy w hutach w górnośląskiej części wojew. śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 860.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 15/X—24 r. w sprawie zmiany niektórych postanowień rozporządzeń, dotyczących demobilizacji gospodarczej w górnośląskiej części województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 93/24 poz. 866.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 29/VIII—24 r. w sprawie powołania Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej dla ustalenia warunków pracy i płacy sezonowych robotników rolnych na terenie województw: warszawskiego, łódzkiego, lubelskiego, kieleckiego i białostockiego.

Monitor Polski Nr. 201/24 poz. 627.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 17/IX—24 r. w sprawie powołania Nadzwyczajnej Komisji Rozjemczej dla ustalenia warunków pracy i płacy rzemieślników folwarcznych, stółników i stałych robotników dniówkowych na terenie powiatów: Wileńskiego, Trockiego, Świąciańskiego, Oszmiańskiego, Wilejskiego i Dunilowickiego Ziemi Wileńskiej.

Monitor Polski Nr. 218/24 poz. 667.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 2/X—24 r. w sprawie nadania mocy obowiązującej dla wszystkich przedsiębiorstw rolnych w obrębie województw poznańskiego i pomorskiego kontraktowi taryfowemu dla rolnictwa z d. 11/VII—24 r. i w obrębie województwa poznańskiego kontraktowi dla robotników sezonowych w rolnictwie z d. 11/VII—24 r.

Monitor Polski Nr. 234/24 poz. 724.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 16/X—24 r. w sprawie nadania mocy obowiązującej dla wszystkich przedsiębiorstw rolnych w obrębie województwa pomorskiego kontraktowi dla robotników sezonowych województwa pomorskiego na rok 1924/25, oraz kontraktowi dla szwajcarów województwa pomorskiego na rok 1924/25.

Monitor Polski Nr. 246/24 poz. 779.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 15/X—24 r. w sprawie podwyższenia dodatków drożyznianych do rent, pobieranych na podstawie ustaw o ubezpieczeniu od nieszczęśliwych wypadków w przemyśle i rolnictwie, obowiązujących w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 872.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 20/X—24 r. w sprawie zakresu działania i organizacji Urzędu Emigracyjnego przy Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 873.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 14/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w sprawie praw i obowiązków kobiet, karmiących obce niemowlęta.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 876.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 27/X—24 r. w porozumieniu z Ministrem Skarbu, Ministrem Spraw Wojskowych, Ministrem Przemysłu i Handlu, Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Ministrem Kolei i Ministrem Robót Publicznych w sprawie zabezpieczenia na wypadek bezrobocia robotników sezonowych.

Dz. U. R. P. Nr. 96/24 poz. 896.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 7/XI—24 r. w przedmiocie rozciągnięcia na ziemię wileńską mocy obowiązującej ustawy z d. 19/V—20 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby oraz rozporządzenia z d. 16/V—22 r. w przedmiocie rozciągnięcia mocy obowiązującej ustawy z d. 19/V—20 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby na województwa: nowogrodzkie, poleskie i wołyńskie, powiaty: grodzieński i wołkowyski i gminy: białowieską, masiewską i suchopolską powiatu bielskiego, wojew. białostockiego.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 918.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 11/XI—24 r. w sprawie rozciągnięcia mocy obowiązującej art. 22 ustawy z d. 16/XI—23 r. o opiece społecznej na województwa: poznańskie i pomorskie.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 919.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z d. 13/XI—24 r. w sprawie nadania mocy obowiązującej dla przedsiębiorstw rol-

nych w obrębie województwa pomorskiego umowie dla służby włościańskiej na rok 1924/25 dla województwa pomorskiego.

Monitor Polski Nr. 267 poz. 851.

Przemysł i Handel.

Ustawa z d. 3/VI—24 r. o pocztach, telegrafii i telefonii.
Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 584.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 28/VI 24 r. w sprawie przedłużenia mocy obowiązującej rozporządzenia z d. 23/V—24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 589.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 3/VII—24 r. o opłatach probierczych.

Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 592.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 11/VII—24 r. w sprawie uiszczania cła w monecie złotej.

Dz. U. R. P. Nr. 59/24 poz. 598.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 11/VII 24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 59/24 poz. 599.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 28/VI 24 r. w sprawie zmiany brzmienia punktów 1 i 2 artykułu 10 rozporządzenia z d. 11/VI—1920 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 60/24 poz. 608.

Rozporządzenie Ministra Skarbu wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 1/VII—24 r. w przedmiocie szacowania przedmiotów majątkowych oraz sposobu księgowania przy sporządzaniu bilansów otwarcia w złotych.

Dz. U. R. P. Nr. 61/24 poz. 612.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 2/VII—24 r. o wysokości opłat za dozór kotłów parowych, należących do właścicieli prywatnych, zlecony przez władze państwowe Stowarzyszenia dozoru kotłów w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 62/24 poz. 614.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 28/VI 24 r. w sprawie uzupełnienia art. 2 rozporządzenia z d. 11/VI 20 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 63/24 poz. 618.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 10/VII—24 r. w sprawie zaprowadzenia wzajemnej wymiany przekazów pocztowych między Polską a Kanadą.

Dz. U. R. P. Nr. 63/24 poz. 622.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 12/VII—24 r. o częściowej zmianie rozporządzenia z d. 25/IV—24 r. o opłatach za czynności urzędów miar.

Dz. U. R. P. Nr. 63/24 poz. 623.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 26/VII 24 r. w sprawie zmiany brzmienia punktów 5 i 14 artykułu 10 oraz artykułu 15 rozporządzenia z d. 11/VI—20 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 663.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 28/VII 24 r. w sprawie uzupełnienia i częściowej zmiany rozporządzenia z d. 11/VII—24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 666.

Ustawa z d. 8/VII—24 r. w przedmiocie opłat od uprawnień górniczych.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 671.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z d. 11/VII—24 r. o ustaleniu rodzajów kotłów parowych, podlegających nadzorowi względnie dozorowi Ministra Spraw Wojskowych.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 676.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 30/VII—24 r. o przyznaniu IV Międzynarodowym Targom Wschodnim i Pierwszej Wystawie Polskiego Komitetu Wystaw Rolniczych, mającym się odbyć we Lwowie w czasie od 5 do 15 września 1924 r., ulg w przedmiocie ochrony wynalazków, wzorów i znaków towarowych.

Dz. U. R. P. Nr. 71/24 poz. 691.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 30/VII—24 r. o przyznaniu Wystawie Polskiej w Konstantynopolu, mającej się odbyć w czasie od 12/IX do 3/X—24 r., ulg w przedmiocie ochrony wynalazków, wzorów i znaków towarowych.

Dz. U. R. P. Nr. 71/24 poz. 692.

Obwieszczenie w sprawie sprostowania rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 2/VII—24 r. o wysokości opłat za dozór nad kotłami parowymi, należącymi do właścicieli prywatnych, zlecony przez władze państwowe Stowarzyszeniu dozoru kotłów w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 71/24 poz. 696.

Rozporządzenie Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z d. 31/VII 24 r. o uzupełnieniu § 2 rozporządzenia Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z dn. 31/V—22 r. w przedmiocie spółek akcyjnych, mających znaczenie państwowe lub użyteczności publicznej.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 710.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z dnia 6/VIII—24 r. w sprawie częściowej zmiany artykułu 1-go rozporządzenia o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 727.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 6/VIII—24 r. o wysokości opłat za dozór kotłów parowych, należących do właścicieli prywatnych, zlecony przez władze państwowe Stowarzyszeniu dozoru kotłów w Poznaniu.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 728.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 22/VIII—24 r. w sprawie domieszek dopuszczalnych w myśl przepisów probierczych.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 730.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 22/VIII—24 r. o wysokości opłat pobieranych przez Stowarzyszenie dozoru kotłów w Poznaniu za sprawdzanie urządzeń wymagających dozoru.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 729.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 21/VIII—

24 r. o uzupełnieniu § 4 rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości oraz Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 11/VII—23 r. w przedmiocie zakupu ropy brutowej do Państwowej Fabryki Olejów Mineralnych w Drohobyczu.

Dz. U. R. P. Nr. 75/24 poz. 744.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 25/VIII—24 r. w sprawie ryczałtowania opłat pocztowych za przesyłki listowe władzom i urzędowi państwowym oraz samorządowym.

Dz. U. R. P. Nr. 76/24 poz. 749.

Ustawa z d. 25/VII—24 r. o morskich opłatach portowych.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 764.

Ustawa z d. 25/VII—24 r. w przedmiocie wolnego obrotu handlowego między b. dzielnicą pruską a innymi dzielnicami Rzplitej Polskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 765.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 80/24 poz. 777.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 10/IX—24 r. w przedmiocie dodatkowego cennika detalicznej sprzedaży wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 80/24 poz. 779.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. o popieraniu przemysłu ludowego

Dz. U. R. P. Nr. 80/24 poz. 778.

Rozporządzenie Rady ministrów z d. 19/VIII—24 r. w sprawie zakazu przywozu i wywozu niektórych towarów.

Dz. U. R. P. Nr. 81/24 poz. 783.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 11/IX—24 r. w sprawie częściowej zmiany i uzupełnienia rozporządzenia z d. 11/VII—24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 787.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Mini-

strem Skarbu z d. 29/VIII—24 r. w sprawie wykonania ustawy z d. 8/VII—24 r. o opłatach od uprawnień górniczych.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 792.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 23/IX—24 w sprawie uzupełnienia artykułu 15 rozporządzenia z d. 11/VI—20 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 811.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Ministra Przemysłu i Handlu z d. 9/VIII—24 r. w sprawie wstrzymania poboru podatku od węgla na obszarze Rzeczypospolitej.

Dz. U. R. P. Nr. 85/24 poz. 821.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 26/IX—24 r. w sprawie zniżki taryfy telefonicznej za prasowe rozmowy telefoniczne Polskiej Agencji Telegraficznej.

Dz. U. R. P. Nr. 85/24 poz. 823.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 10/X—24 r. w sprawie uzupełnienia i przedłużenia mocy obowiązującej rozporządzeń o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 89/24 poz. 847.

Obwieszczenie Ministrów: Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z d. 8/X—24 r. w sprawie sprostowania rozporządzenia Ministrów: Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z d. 31/VII—24 r. o uzupełnieniu § 2 rozporządzenia Ministrów: Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z d. 31/V—22 r. w przedmiocie spółek akcyjnych, mających znaczenie państwowe lub użyteczności publicznej.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 861.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 9/X—24 r. w sprawie zleceń pocztowych w obrocie wewnętrznym.

Dz. U. R. P. Nr. 93/24 poz. 868.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 15/X—24 r. w sprawie zmian w rozporządzeniu Rady Ministrów z d. 2/VII—23 r. o utworzeniu Komitetu Technicznego przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu dla normalizacji wytworów przemysłowych oraz ich dostawy.

Monitor Polski Nr. 246/24 poz. 777.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 16/VII—24 r. L. 2272/III w sprawie wymiaru prowizji prywatnym sprzedawcom znaczków pocztowych.

Dz. Urz. Gen. Dyr. Poczt. i Tel. Nr. 30/24 poz. 137.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 21/VII—24 r. L. 2430/III w sprawie podwyższenia maksymalnej stawki przekazów czekowych Pocztowej Kasy Oszczędności.

Dz. Urz. Gen. Dyr. Poczt. i Tel. Nr. 30/24 poz. 138.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 26/IX—24 r. L. 2111/IX G. D. P. i T. o wprowadzeniu w obieg znaczka pocztowego opłaty, wartości 1 złotego z podobizną Pana Prezydenta Rzeczypospolitej.

Dz. Urz. Gen. Dyr. Poczt. i Tel. Nr. 39/24 poz. 171.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 15/X—24 r. w sprawie przerachowania na złote sum pieniężnych, przewidzianych jako kary administracyjne w przepisach i ustawach normujących stosunek służbowy funkcjonariuszów poczt telegrafów i telefonów.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 877.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 18/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w sprawie częściowej zmiany taryfy, zawierającej podział miejscowości na klasy.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 878.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 25/X—24 r. o zmianie rozporządzenia z d. 8/XI—24 r. w przedmiocie przepisów o budowie, ustawianiu i dozorcze kotłów parowych, używanych na lądzie.

Dz. U. R. P. Nr. 95/24 por. 892

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 10/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych i Spraw Wojskowych, w sprawie zakładania, utrzymywania i eksploataowania urządzeń radiotechnicznych, oraz w sprawie wyrobu sprzętu radiotechnicznego i handlu tym sprzętem.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 915.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 12/XI—24 r. o opłatach probierczych.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 916.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 12/XI—24 r. o zmianie rozporządzenia z d. 11/IX—24 r. w sprawie ustanowienia ceł wywozowych na niektóre towary.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 921.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z d. 25/X—24 r. o ustaleniu taksy płac dziennych i akordowych dla mierniczych górniczych (marksajdrów) na obszarze b. Królestwa Kongresowego.

Monitor Polski Nr. 253 poz. 804.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu i Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 12/XI—24 r. w sprawie zniesienia zarządu państwowego nad Elektrownią Warszawską.

Monitor Polski Nr. 251 poz. 828.

Rolnictwo i Dobra Państwowe.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 9/VII—24 r. o wprowadzeniu postanowień artykułów: 1176 (p. 3), 1184, 1185 i 1186 ustawy lekarskiej (Zb. Pr. b. Ces. Ros. tom XIII wyd. 1905 r.) na obszar okręgu administracyjnego wileńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 65/24 poz. 637.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 9/VII—24 r. o wprowadzeniu postanowień artykułów: 1176 (p. 3), 1184, 1185 i 1186 ustawy lekarskiej (Zb. Pr. b. Ces. Ros. tom XIII wyd. 1905 r.) na obszar województw: nowogródzkiego, poleskiego, wołyńskiego i części województwa białostockiego.

Dz. U. R. P. Nr. 65/24 poz. 638.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 24/VIII—24 r. o ustaleniu prawa własności nieruchomości, stanowiących hipoteczną własność wolnodziedziczną b. arcyksięcia Karola Stefana Habsburga, a położonych w województwie krakowskim.

Dz. U. R. P. Nr. 75/24 poz. 742.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dn. 30/IX—24 r. w sprawie rozpoczęcia czynności przez przedsiębiorstwo „Polskie Lasy Państwowe”.

Monitor Polski Nr. 225/24 poz. 689.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 30/IX—24 r. o organizacji przedsiębiorstwa „Polskie Lasy Państwowe”.

Monitor Polski Nr. 225/24 poz. 690.

Reforma Rolna.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Reform Rolnych z dn. 7/VI—24 r. w sprawie uchylenia § 14 austr. ces. rozp. z d. 9/VIII—1915 r. D. p. p. Nr. 234.

Dz. U. R. P. Nr. 59/24 poz. 596.

Ustawa z d. 20/VI—24 r. w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników b. wolnych ludzi i długoletnich dzierżawców w wojew.: nowogródzkiem, poleskiem, wołyńskim, okręgu administracyjnym wileńskim, oraz w powiatach: grodzieńskim, wołkowyskim, bielskim, białostockim i sokólskim województwa białostockiego.

Dz. U. R. P. Nr. 65/24 poz. 617.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Reform Rolnych oraz Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dn. 16/VII—24 r. w sprawie przyjmowania na poczet podatku majątkowego listów zastawnych Państwowego Banku Rolnego.

Dz. U. R. P. Nr. 64/24 poz. 634.

Ustawa z d. 2/VII—24 r. w przedmiocie umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości na terenie b. zaboru rosyjskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 669.

Obwieszczenie Ministra Reform Rolnych o sprostowaniu omyłki w rozporządzeniu Ministra Reform Rolnych z d. 2/VI—24 r. o ustalaniu i wznawianiu zewnętrznych granic obszarów, podlegających przebudowie ustroju rolnego na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, wołyńskiego, poleskiego i nowogródzkiego oraz na obszarze okręgu administracyjnego wileńskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 70/24 poz. 685.

Ustawa z dn. 31/VII—24 r. w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze ziemi wileńskiej, województw:

nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokólskiego i białostockiego województwa białostockiego.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 722.

Ustawa z dn. 31/VII — 24 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców rolnych a w szczególności zmiany niektórych przepisów ustawy z dn. 2/VII—20 r. oraz ustawy z dn. 18/III—20 r.

Dz. U. R. P. Nr. 75/24 poz. 741.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 17/IX—24 r. w sprawie ustalenia siedziby Poleskiego Okręgowego Urzędu Ziemskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 805.

Rozporządzenie Ministra Reform Rolnych z dn. 17/X — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu o państwowej pomocy kredytowej przy scalaniu gruntów.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 881.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 27/X—24 r. w sprawie zmian w statucie organizacyjnym Ministerstwa Reform Rolnych.

Monitor Polski Nr. 265/24 poz. 843.

Roboty Publiczne.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 26/VI—24 r. regulujące używanie i ochronę dróg.

Dz. U. R. P. Nr. 61/24 poz. 611.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Kolei z d. 2/VII—24 r. w sprawie przepisów o skrzyżowaniach dróg publicznych z kolejami żelaznymi.

Dz. U. R. P. Nr. 65/24 poz. 641.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z d. 27/VII—24 r. w sprawie utworzenia przedsiębiorstwa państwowego „Państwowe Zakłady Wodociągów na Górnym Śląsku”.

Dz. U. R. P. Nr. 67/24 poz. 654.

Rozporządzenie № 2 Ministrów Robót Publicznych i Skarbu z dnia 28/VII—24 w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości w sprawie wykonania ustawy z dn. 6/V—24 r. o pomocy

państwowej na odbudowę budynków zniszczonych lub uszkodzonych wskutek działań wojennych.

Dz. U. R. P. Nr. 70/24 poz. 680.

Ustawa z dn. 18/VII—24 r. w sprawie zmiany niektórych przepisów budowlanych na obszarach byłego zaboru rosyjskiego (rozporządzenie budowlano-policyjne dla wsi z dn. 20/XI—17 r. Dz. Rozp. dla Gen. Gub. Warsz. № 99 poz. 421, dekret z dn. 7/II—19 r. Dz. P. P. P. № 14 poz. 176 i rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 14/IV—24 r. Dz. U. R. P. № 36 poz. 383).

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 715.

Ustawa z dn. 31/VII—24 r. zmieniająca niektóre postanowienia ustawy z d. 9/VII—19 r. o budowie kanałów żeglownych, tudzież regulacji rzek żeglownych i spławnych.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 768.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Robót Publicznych z d. 12/VIII—24 r. w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych — do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 14/IV—24 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 383) w sprawie przekazania zarządom gmin miejskich i wiejskich zatwierdzania projektów budowli i wydawania pozwoleń na budowę na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, lubelskiego, kieleckiego, białostockiego, nowogrodzkiego, poleskiego, wołyńskiego, wileńskiego okręgu administracyjnego i m. st. Warszawy.

Dz. U. R. P. Nr. 87/24 poz. 829.

Rozporządzenie Ministrów: Robót Publicznych i Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z d. 18/X—24 r. o częściowej zmianie rozporządzenia z d. 6/VI—22 r. o ruchu samochodów i innych pojazdów mechanicznych na drogach publicznych.

Dz. U. R. P. Nr. 97/24 poz. 902.

Sprawy Wewnętrzne.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 2/VII — 24 r. o uregulowaniu pod względem prawnym granic powiatu warszawskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 60/24 poz. 601.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 2/VII — 24 r. o włączeniu gminy wiejskiej Demycze do gminy miejskiej Zabłotowa w pow. śniatyńskim.

Dz. U. R. P. Nr. 60/24 poz. 602.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 2/VII—24 r. o wyłączeniu gminy Rożnów z powiatu politycznego śniatyńskiego, a wcieleniu jej do powiatu politycznego kosowskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 60/24 poz. 603.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 21/VI — 24 roku o zmianie granic gmin wiejskich Grodzisk i Letnisko—Milanówek w powiecie błońskim.

Dz. U. R. P. Nr. 60/24 poz. 605.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 27/VI — 24 roku o utworzeniu samoistnej gminy administracyjnej pod nazwą „Polska Marynka“ w powiecie przemyskim.

Dz. U. R. P. Nr. 60/24 poz. 606.

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 26/VI — 24 r. regulujące używanie i ochronę dróg.

Dz. U. R. P. Nr. 61/24 poz. 611.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/VI—24 r. o zakładach naukowych i egzaminach szkolnych wystarczających do osiągnięcia stanowiska w państwowej służbie cywilnej.

Dz. U. R. P. Nr. 64/24 poz. 629.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/VI — 24 r. o wykonaniu ustępu 3 art. 116 ustawy o państwowej służbie cywilnej.

Dz. U. R. P. Nr. 64/24 poz. 630.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 26/VI — 24 r. o ustanowieniu tabeli stanowisk we władzach i urzędach państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 64/24 poz. 631.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 18/VII—24 r. w sprawie ustalenia na miesiąc sierpień 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 64/24 poz. 632.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VII — 24 r. o rozszerzeniu granic gminy miejskiej Dobromil w powiecie dobromilskim.

Dz. U. R. P. Nr. 65/24 poz. 639.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 16/VII — 24 roku

w sprawie zmiany granic gmin: Tuczyn, Kostopol i Kustyń w powiecie rówieńskim.

Dz. U. R. P. Nr. 66/24 poz. 644.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/VII — 24 r. o zmianie granic gminy miejskiej Grodzisk w powiecie błońskim.

Dz. U. R. P. Nr. 67/24 poz. 651.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VII — 24 r. w sprawie podziału powiatu rówieńskiego na dwie jednostki administracyjne i kreowania powiatu kostopolskiego, tudzież regulacji granic powiatów: rówieńskiego, dubnowskiego, łuckiego, ostrońskiego, krzemienieckiego i horochowskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 655.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/VII — 24 r. o utworzeniu gminy wiejskiej Łapy w powiecie wysoko-mazowieckim.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 656.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 25/VII — 24 r. o wyłączeniu z powiatu rypińskiego gminy Gójsk i włączeniu jej do powiatu sierpeckiego.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 657.

Ustawa z d. 17/VII — 24 r. w sprawie opłat za paszporty na wyjazd zagranicę.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 672.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/VII — 24 r. w sprawie dodatku na mieszkanie.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 673.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/VII—24 r. o rozszerzeniu obszaru gminy miejskiej Szydłowiec w powiecie koneckim.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 674.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/VII—24 r. o rozszerzeniu granic gminy miejskiej Końskie w powiecie koneckim.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 675.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 1/VIII—24 r. w celu wykonania ustawy z dnia 17/VII—24 r. w sprawie opłat za paszporty na wyjazd zagranicę.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 677.

Rozporządzenie Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do spraw walki z epidemiami z dn. 19/VII—24 roku w przedmiocie utrzymania porządku w domach, na dziedzińcach, chodnikach i jezdniach w gminach miejskich.

Dz. U. R. P. Nr. 70/24 poz. 679.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej i Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 30/VII—24 r. w sprawie stowarzyszeń o celach opieki społecznej.

Dz. U. R. P. Nr. 70/24 poz. 682.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z dn. 31/VII—24 r. w sprawie rozstrzygania skarg przeciw zarządzeniom względnie orzeczeniom organów związków komunalnych na obszarze województw: krakowskiego, lwowskiego, tarnopolskiego, stanisławowskiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, warszawskiego, białostockiego, wołyńskiego, poleskiego i nowogródzkiego, wileńskiego okręgu administracyjnego oraz m. st. Warszawy w sprawach, wynikających z wykonania ustawy z dn. 16/VIII—23 r. o opiece społecznej.

Dz. U. R. P. Nr. 70/24 poz. 683.

Ustawa z dn. 25/VII—24 r. w przedmiocie zniesienia § 14 rozporządzenia Ministra b. Dzielnicy Pruskiej z dn. 12/VIII—21 roku o zmianie ordynacji miejskiej dla 6 wschodnich prowincji monarchji pruskiej z d. 30/V—1853 r. (Zb. Ust. pruskich str. 261) i o przeprowadzeniu wyborów komunalnych w miastach b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 702.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 724.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 14/VIII—24 roku o urządzeniu i utrzymywaniu zakładów kąpielowych publicznych.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 733.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/VII—24 r. w sprawie zamiany gruntów fortecznych na komunalne w m. Poznaniu.

Dz. U. R. P. Nr. 75/24 poz. 743.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 4/VIII—24 roku wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych w sprawie określenia wysokości najwyższych norm podatku od wykonywania prawa polowania.

Dz. U. R. P. Nr. 78/24 poz. 759.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 26/VIII—24 roku w sprawie podwyższenia taryfy opłat dla urzędników stanu cywilnego na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 78/24 poz. 760.

Rozporządzenie III Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 16/VIII—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu celem wykonania ustawy z d. 11/VIII—23 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 790.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 11/IX—24 roku o taksie aptekarskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 791.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 8/IX—24 roku o zmianie granic gmin wiejskich Sielec i Bereza-Kartuska w powiecie prużańskim.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 806.

Rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów z d. 24/IX—24 roku do ustawy z d. 31/VII—24 r. o języku państwowym i języku urzędowania rządowych i samorządowych władz administracyjnych.

Dz. U. R. P. Nr. 85/24 poz. 820.

Obwieszczenie z d. 8/IX—24 r. o sprostowaniu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 5/XII—22 r. w przedmiocie zniesienia gmin: Świącice, Zelsin i Słowatycze, utworzenia gminy Szydłowice oraz zmiany granic pozostałych gmin w powiecie wołkowyskim.

Dz. U. R. P. Nr. 86/24 poz. 827.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 1/X—24 r. o wyłączeniu wsi Mały-Porsk z gminy Szczuryn powiatu łuckiego i włączeniu jej do gminy Hołoby w powiecie Kowelskim.

Dz. U. R. P. Nr. 88/24 poz. 839.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 1/X — 24 r. o utworzeniu samodzielnej gminy wiejskiej Kaliszanki w powiecie wągrowieckim.

Dz. U. R. P. Nr. 88/24 poz. 840.

Obwieszczenie z d. 27/IX — 24 r. w sprawie sprostowania błędu w rozporządzeniu Rady Ministrów z d. 25/VII — 24 r. o utworzeniu gminy miejskiej Łapy w powiecie wysoko-mazowieckim.

Dz. U. R. P. Nr. 88/24 poz. 843.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 1/X — 24 r. o ustaleniu granic okręgu ochrony sanitarnej w uzdrowiskach, posiadających charakter użyteczności publicznej, Ciechocinku i Zakopanem.

Dz. U. R. P. Nr. 89/24 poz. 848.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 1/X — 24 r. o opłatach za mieszkania zajmowane przez funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych w budynkach państwowych, przez Skarb Państwa wynajętych lub administrowanych.

Dz. U. R. P. Nr. 90/24 poz. 849.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 4/X — 24 r. o włączeniu folwarku Topornicy do gminy wiejskiej Mokre w powiecie Zamojskim.

Dz. U. R. P. Nr. 92/24 poz. 865.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 2/VII — 24 r. o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, ich rodzin oraz emerytów.

Monitor Polski Nr. 196/24 poz. 613.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 16/IX — 24 r. uzupełniające rozporządzenie z d. 28/VI — 24 r. (Monitor Polski Nr. 148) o utworzeniu Rady Spożyców.

Monitor Polski Nr. 228/24 poz. 703.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 20/X — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie zmiany maksymalnych norm podatku miejskiego od towarów, przywożonych drogami żelaznymi.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 875.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 27/X — 24 r. w sprawie zmiany niektórych postanowień rozporządzenia Rady Ministrów z d. 26/VI — 24 r. o ustanowieniu tabeli stanowisk we władzach i urzędach państwowych.

Dz. U. R. P. Nr. 95/24 poz. 885.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 15/X — 24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu celem wykonania ustawy z d. 31/VII — 24 r. o wprowadzeniu niektórych zmian w ustawie z d. 11/VIII — 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 95/24 poz. 886.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 27/X — 24 r. w celu wykonania ustawy z d. 17/VII — 24 r. w sprawie opłat za paszporty na wyjazd za granicę.

Dz. U. R. P. Nr. 95/24 poz. 887.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 27/X — 24 r. o rozszerzeniu granic gminy miejskiej Koło w powiecie kolskim.

Dz. U. R. P. Nr. 97/24 poz. 899.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 10/X — 24 r. w sprawie taksy aptekarskiej dla ubogich.

Dz. U. R. P. Nr. 97/24 poz. 900.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 28/X — 24 r. o utworzeniu gminy wiejskiej Letnisko-Falenica w powiecie warszawskim.

Dz. U. R. P. Nr. 97/24 poz. 901.

Rozporządzenie Ministrów: Robót Publicznych i Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych z d. 18/X — 24 r. o częściowej zmianie rozporządzenia z d. 6/VI — 22 r. o ruchu samochodów i innych pojazdów mechanicznych na drogach publicznych.

Dz. U. R. P. Nr. 97/24 poz. 902.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 10/XI — 24 r. o włączeniu kolonii „Staszówek” do gminy miejskiej Staszów w powiecie sandomierskim.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 911.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 31/X — 24 r. o zmianie granic gmin wiejskich: Końskowola, Puławy, Kurów i Gołęb w powiecie puławskim.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 917.

Obwieszczenie z d. 10/XI — 24 r. w sprawie sprostowania błędów w wykazie do rozporządzenia Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do spraw walki z epidemjami z d. 19/VII — 24 r. w przedmiocie utrzymania porządku w domach, na dziedzińcach, chodnikach i jezdniach w gminach miejskich.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 923.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu i Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 12/XI — 24 r. w sprawie zniesienia zarządu państwowego nad Elektrownią Warszawską.

Monitor Polski Nr. 261/24 poz. 828.

Skarbowość.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/V — 24 r. w przedmiocie zmian w rozmieszczeniu ewidencji katastru podatku gruntowego w okręgu izby skarbowej we Lwowie.

Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 588.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu i Przemysłu i Handlu z d. 28/VI—1924 r. w sprawie przedłużenia mocy obowiązującej rozporządzenia z d. 23/V — 24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 589.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/VI—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej o przerachowaniu na złote kwot w ubezpieczeniu od wypadków w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 590.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/VI—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w sprawie przerachowania na złote kwot pieniężnych, wyrażonych w ustawie z dnia 19/V—20 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby.

Dz. U. R. P. Nr. 58/24 poz. 591.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Reform Rolnych z d. 7/VI—24 r. w sprawie uchylenia § 14 austr. ces. rozp. z d. 9 sierpnia 1915 r. D. p. p. Nr. 234.

Dz. U. R. P. Nr. 59/24 poz. 596.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 26/VI—24 r. w przedmiocie zmiany statutu Banku Gospodarstwa Krajowego.

Dz. U. R. P. Nr. 59/24 poz. 597.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 11/VII—24 r. w sprawie uiszczania cła w monecie złotej.

Dz. U. R. P. Nr. 59/24 poz. 598.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 11/VII—24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 59/24 poz. 599.

Rozporządzenie VII Ministra Skarbu z d. 24/VI—24 r. w celu wykonania art. art. 33—43 i 45—48 ustawy z d. 11/VIII — 23 r. o podatku majątkowym.

Dz. U. R. P. Nr. 60/24 poz. 607.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 28/VI—24 r. w sprawie zmiany brzmienia punktów 1 i 2 artykułu w rozporządzeniu z d. 11/VI—20 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 60/24 poz. 608.

Rozporządzenie Ministra Skarbu wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 1/VII—24 r. w przedmiocie szacowania przedmiotów majątkowych oraz sposobu księgowania przy sporządzaniu bilansów otwarcia w złotych.

Dz. U. R. P. Nr. 61/24 poz. 612.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 2/VII—24 r. w przedmiocie zmiany kompetencji izb skarbowych do zniżania i umarzania kar pieniężnych (grzywien) lub podwyżek w sprawach, dotyczących się opłat stemplowych (należności stemplowych i bezpośrednich) i podatków: giełdowego oraz od spadków i darowizn.

Dz. U. R. P. Nr. 62/24 poz. 613.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Reform Rolnych oraz Ministrem Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 16/VII—24 r.

w sprawie przyjmowania na poczet podatku majątkowego listów zastawnych Państwowego Banku Rolnego.

Dz. U. R. P. Nr. 64/24 poz. 634.

Ustawa z d. 12/VI—24 r. o opodatkowaniu piwa.

Dz. U. R. P. Nr. 65/24 poz. 635.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu z d. 21/VII—24 r. o ustaleniu procentów zwłoki od niespłaconych w terminie kredytów na pobór wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 67/24 poz. 653.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 24/VII—24 r. w sprawie zmiany brzmienia paragrafu 13 rozporządzenia z d. 13/XII—1920 r. o postępowaniu celnym.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 662.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 27/VII 24 r. w sprawie zmiany brzmienia punktów 5 i 14 artykułu 10 oraz artykułu 15 rozporządzenia z d. 11/VI—1920 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 663.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 27/VII—24 r. w sprawie zniesienia inspektoratu skarbowego „Podgórze obszar wiejski w Krakowie.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 664.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 27/VII—24 r. w sprawie utworzenia inspektoratu skarbowego w Makowie.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 665.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 28/VII—24 r. w sprawie uzupełnienia i częściowej zmiany rozporządzenia z dn. 11/VII—24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 666.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/VII—24 r. w sprawie zmian w rozmieszczeniu ewidencji katastru podatku gruntowego w okręgu izby skarbowej w Krakowie.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 667.

Ustawa z d. 9/VII—24 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej: a) ustawy z d. 14/V—23 r. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego i b) ustawy z d. 16/VII—20 r. o opłacie stem-

plowej od sprzedaży przedmiotów zbytku na górnośląską część województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 670.

Ustawa z d. 8/VII—24 r. w przedmiocie opłat od uprawnień górniczych.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 671.

Ustawa z d. 17/VII—24 r. w sprawie opłat za paszporty na wyjazd zagranicę.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 672.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 1/VIII—24 r. w celu wykonania ustawy z dnia 17/VII—24 r. w sprawie opłat za paszporty na wyjazd zagranicę.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 677.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Ministra Sprawiedliwości z dnia 1/VIII—24 r. o lichwie pieniężnej.

Dz. U. R. P. Nr. 70/24 poz. 684.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. o naprawie Skarbu Państwa i poprawie gospodarstwa społecznego.

Dz. U. R. P. Nr. 71/24 poz. 687.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/VII—24 r. w celu wykonania ustawy z d. 9/VII—24 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej: a) ustawy z d. 14/V—23 r. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego i b) ustawy z d. 16/VII—1920 r. o opłacie stemplowej od sprzedaży przedmiotów zbytku na górnośląską część województwa śląskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 71/24 poz. 693.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/VII—24 r. w celu wykonania art. 1 ustawy z d. 9/VII—24 r. w sprawie rozciągnięcia na górnośląską część wojew. śląskiego mocy obowiązującej ustawy z d. 16/VII—20 r. o opłacie stemplowej od sprzedaży przedmiotów zbytku.

Dz. U. R. P. Nr. 71/24 poz. 694.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 7/VIII—24 r. w sprawie uzu-

pełnienia § 12 rozporządzenia z d. 13/XII — 20 r. o postępowaniu celnem.

Dz. U. R. P. Nr. 71/24 poz. 695.

Obwieszczenie Ministra Skarbu z d. 9/VII — 24 r. zmieniające obwieszczenie Ministra Skarbu z d. 24/VI — 24 r. w przedmiocie wycofania z obiegu znaczków stemplowych, których wartość nie jest wyrażona w walucie złotowej.

Monitor Polski Nr. 159/24 poz. 493.

Obwieszczenie Ministra Skarbu z d. 8/VII — 24 r. o opłatach wywozowych od drzewa.

Monitor Polski Nr. 161/24 poz. 499.

Obwieszczenie Ministra Skarbu z d. 8/VII — 24 r. o opłatach wywozowych od jęczmienia i słodu.

Monitor Polski Nr. 161/24 poz. 498.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VII — 24 r. o zwinięciu urzędu Nadzwyczajnego Komisarza dla spraw kredytu publicznego i oszczędności społecznych.

Monitor Polski Nr. 168/24 poz. 514.

Obwieszczenie Ministra Skarbu z d. 31/VII — 24 r. o opłatach wywozowych od drzewa liściastego nieobrobionego.

Monitor Polski Nr. 183/24 poz. 555.

Ustawa z dn. 18/VII — 24 r. w przedmiocie niektórych przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 699.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 16/VII—24 r. o należnościach za podróże służbowe, delegacje (odkomenderowania) i przeniesienia funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów oraz wojskowych.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 703.

Ustawa z dn. 18/VII—24 r. o sposobie zapłacenia podatku majątkowego w myśl ustawy z d. 11/VIII—23 r. o podatku majątkowym przez płatników, posiadających majątki (nieruchomości) ziemskie, związane ograniczeniami własności, w drodze sprzedaży tych majątków.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 714.

Ustawa z dn. 31/VII — 24 r. o wprowadzeniu niektórych zmian w ustawie z d. 11/VIII—23 r. o tymczasowym uregulowaniu fin. komunalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 719.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. w przedmiocie zmiany niektórych przepisów o opłatach stemplowych i komunalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 720.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. o pobieraniu od zaległości w podatkach bezpośrednich oraz w należnościach stemplowych kar za zwłokę, odsetek za odroczenie, tudzież kosztów egzekucyjnych.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 721.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. o poborze przez Skarb Państwa akcji nowych emisji.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 723.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 2/VII—24 r. o państwowej pomocy lekarskiej dla funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów, ich rodzin oraz emerytów.

Dz. U. R. P. Nr. 73/22 poz. 725.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 19/VIII—24 r. w przedmiocie ustalenia na miesiąc wrzesień 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 726.

Rozporządzenie Ministrów Skarbu oraz Przemysłu i Handlu z d. 6/VIII—24 r. w sprawie częściowej zmiany art. I-go rozporządzenia o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 727.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 9/VIII—24 r. w sprawie określenia ilości, miejsca urzędowania i składu Komisji Szacunkowych dla podatku dochodowego na obszarze m. st. Warszawy.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 731.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 13/VIII—24 r. w sprawie znajdującego się na obszarze województw: warszawskiego, łódzkiego, kieleckiego, lubelskiego, białostockiego, nowogródzkiego, poleskiego, wołyńskiego i okręgu administracyjnego wileńskiego mienia osób nieobec-

nych, uznanych za zaginione lub za zmarłe; mienia, znajdującego się w zarządzie ustanowionym przez b. okupantów lub przymusowym zarządzie państwowym; mienia należącego do osób prawnych, pozbawionych możliwości wykonywania swych praw, oraz mienia przechodzącego na własność Skarbu Polskiego na zasadzie art. XII Traktatu Pokoju między Polską a Rosją i Ukrainą.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 732.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 20/VIII—24 r. w przedmiocie zmian w postanowieniach o opodatkowaniu spirytusu na obszarze Rzplitej Polskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 74/24 poz. 738.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 25/VIII—24 r. w celu wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 20/VIII—24 r. w przedmiocie zmian w postanowieniach o opodatkowaniu spirytusu na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 75/24 poz. 745.

Rozporządzenie Ministra Skarbu wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 25/VIII—24 r. o kaucjach, składanych przez biura informacyjne o zdolności kredytowej.

Dz. U. R. P. Nr. 75/24 poz. 746.

Ustawa skarbowa na rok 1924 z d. 29/VII—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 76/24 poz. 747.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27/VIII—24 r. o udzieleniu poręki państwowej na listy zastawne, obligacje i inne zobowiązania.

Dz. U. R. P. Nr. 77/24 poz. 751.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. o monopolu spirytusowym.

Dz. U. R. P. Nr. 78/24 poz. 756.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 1/IX—24 r. o wykonaniu kontroli nad przestrzeganiem przez spółdzielnie kredytowe przepisów rozporządzenia o lichwie pieniężnej.

Dz. U. R. P. Nr. 78/24 poz. 758.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 4/VIII—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Rolnictwa i Dóbr

Państwowych w sprawie określenia wysokości najwyższych norm podatku od wykonywania prawa polowania.

Dz. U. R. P. Nr. 78/24 poz. 759.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 27/VIII—24 r. o wysokości odsetek prawnych.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 769.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 27/VIII—24 r. o zakazie wywozu zagranicę złota i srebra.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 770.

Obwieszczenie z d. 1/IX—24 r. w sprawie sprostowania błędu w rozporządzeniu Ministra Skarbu z d. 7/VI—24 r. w przedmiocie wypuszczenia 5% państwowej pożyczki konwersyjnej.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 776.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. w przedmiocie uregulowania stosunków celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 80/24 poz. 777.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 10/IX—24 r. w przedmiocie dodatkowego cennika detalicznej sprzedaży wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 80/24 poz. 779.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 17/IX—24 r. o ustaleniu na miesiąc październik 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 784.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 1/VIII—24 r. w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Spraw Wojskowych, Sprawiedliwości, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Przemysłu i Handlu, Kolei, Robót Publicznych, Pracy i Opieki Społecznej oraz Reform Rolnych, o przeliczowaniu kwot pieniężnych, wyrażonych w niektórych przepisach prawnych w rublach rosyjskich, markach niemieckich, złotych reńskich i koronach austriacko-węgierskich i markach polskich.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 785.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 5/VIII—24 r. w porozumieniu

z Ministrem Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości oraz Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie zmiany rozporządzenia z d. 25/VIII—23 r., zawierającego przepisy wykonawcze dla b. dzielnicy austriackiej w przedmiocie należytości od przeniesień majątku pod tytułem darmym.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 786.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 11/IX—24 r. w sprawie częściowej zmiany i uzupełnienia rozporządzenia z d. 11/VII—24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 787.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 11/IX—24 r. w sprawie tabeli towarów, dopuszczonych do odprawy celnej w urzędach celnych klasy II i w sprawie wykazu z oznaczeniem dopuszczalnego braku niektórych bliższych określeń w fakturze przy pisemnem zgłoszeniu przesyłek towarowych.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 788.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 19/IX—24 r. o uchyleniu mocy obowiązującej ustawy z d. 11/III—1919 r. w przedmiocie czasowego zakazu przywozu znaków pieniężnych w walucie austro-węgierskiej, niemieckiej i rosyjskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 789.

Rozporządzenie III Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 16/VIII—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu celem wykonania ustawy z d. 11/VIII—23 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 82/24 poz. 790.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 11/IX—24 r. w sprawie ustanowienia ceł wywozowych na niektóre towary.

Dz. U. R. P. Nr. 83/24 poz. 796.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 17/IX—24 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z d. 27/VIII—24 r. o zakazie wywozu z granicę złota i srebra.

Dz. U. R. P. Nr. 83/24 poz. 797.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Kolei z d. 17/IX—24 r. o zamknięciu sprzedaży obligacji Serji I 10% pożyczki kolejowej w sumie 50.000.000 złotych oraz o ustaleniu planu umorzenia dla tej sumy i sposobu obliczania wypłat z tytułu tej pożyczki.

Dz. U. R. P. Nr. 83/24 poz. 798.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 19/IX—24 r. w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Przemysłu i Handlu w sprawie zmiany kompetencji urzędów skarbowych przy wymierzaniu podatku spadkowego na obszarze b. dzielnicy rosyjskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 83/24 poz. 799.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 19/IX—24 r. o dodatkowym wylosowaniu w d. 1/X—24 r. jednej premji serji I-ej Premjowej Pożyczki Dolarowej.

Dz. U. R. P. Nr. 83/24 poz. 800.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Ministra Sprawiedliwości z d. 18/IX—24 r. zmieniające §§ 1 i 2 rozporządzenia Ministra Skarbu i Ministra Sprawiedliwości z d. 1/VIII—24 r. o lichwie pieniężnej.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 808.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 22/IX—24 r. w sprawie odstępowania Bankowi Polskiemu waluty obcej, uzyskiwanej z eksportu niektórych artykułów.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 809.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 22/IX—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Pracy i Opieki Społecznej w sprawie przerachowania na złote kwot pieniężnych w ubezpieczeniu od wypadków w rolnictwie, obowiązującym w b. dzielnicy pruskiej.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 810.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 23/IX—24 r. w sprawie uzupełnienia artykułu 15 rozporządzenia z d. 11/VI—20 r. o taryfie celnej.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 811.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Ministra Przemysłu i Handlu z d. 9/VIII — 24 r. w sprawie wstrzymania poboru podatku od węgla na obszarze Rzeczypospolitej.

Dz. U. R. P. Nr. 85/24 poz. 821.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 24/IX—24 r. w sprawie częściowej zmiany rozporządzenia z d. 11/VII—24 r. o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 85/24 poz. 822.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 22/IX—24 r. o uregulowaniu produkcji spirytusu w okresie przejściowym.

Dz. U. R. P. Nr. 86/24 poz. 826.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 17/IX—24 r. o dodatkach dla personelu technicznego Komisji Granicznej Polsko-Czesko-słowackiej.

Dz. U. R. P. Nr. 87/24 poz. 828.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 6/X—24 r. o zmianie i uzupełnieniu rozporządzenia z d. 11/IX—24 r. w sprawie ustanowienia cel wywozowych na niektóre towary.

Dz. U. R. P. Nr. 87/24 poz. 832.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 3/X—24 r. o wypuszczeniu biletów skarbowych.

Dz. U. R. P. Nr. 88/24 poz. 833.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 24/IX—24 r. w sprawie sprzedaży wyrobów tytoniowych.

Dz. U. R. P. Nr. 88/24 poz. 841.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 3/X—24 r. o opłatach stemplowych i sądowych, związanych z przerachowaniem wierzytelności prywatno-prawnych.

Dz. U. R. P. Nr. 89/24 poz. 844.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 30/IX—24 r. o ustaleniu cen za spirytus odpędzony w kampanji 1923—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 89/24 poz. 846.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 10/X—24 r. w sprawie uzupełnienia i przedłużenia mocy obowiązujących rozporządzeń o ulgach celnych.

Dz. U. R. P. Nr. 89/24 poz. 847.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 1/X—24 r. o opłatach za mieszkania zajmowane przez funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych w budynkach państwowych, przez Skarb Państwa wynajętych lub administrowanych.

Dz. U. R. P. Nr. 90/24 poz. 849.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 25/VIII—24 r. przedmiocie wykonania ustawy z d. 12/VI—24 r. o opodatkowaniu piwa.

Dz. U. R. P. Nr. 90/24 poz. 850.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 10/X—24 r. o wypuszczeniu serji I biletów skarbowych.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 857.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 10/X—24 r. o utworzeniu Tymczasowej Dyrekcji Polskiego Monopolu Spirytusowego i Tymczasowej Państwowej Rady Spirytusowej.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 858.

Obwieszczenie Ministrów: Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z d. 8/X—24 r. w sprawie sprostowania rozporządzenia Ministrów Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z d. 31/VII—24 r. o uzupełnieniu § 2 rozporządzenia Ministrów: Przemysłu i Handlu oraz Skarbu z d. 31/V—22 r. w przedmiocie spółek akcyjnych, mających znaczenie państwowe lub użyteczności publicznej.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 861.

Rozporządzenie Ministra Skarbu wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 21/IX—24 r. o ustanowieniu komisyj dla dokonywania szacunków przedmiotów majątkowych przy sporządzaniu bilansów otwarcia w złotych.

Dz. U. R. P. Nr. 92/24 poz. 863.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 10/X—24 r. o reorganizacji Polskiej Dyrekcji Ubezpieczeń Wzajemnych.

Dz. U. R. P. Nr. 92/24 poz. 862.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 20/X—24 r. o ustaleniu na miesiąc listopad 1924 r. mnożnej dla określenia uposażenia funkcjonariuszów państwowych i wojska.

Dz. U. R. P. Nr. 93/24 poz. 867.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 15/X—24 r. o przesunięciu na rok podatkowy 1924 terminu doręczenia nakazów płatniczych podatku dochodowego oraz terminu płatności tegoż podatku.

Dz. U. R. P. Nr. 93/24 poz. 869.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 20/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie zmiany maksymalnych norm podatku miejskiego od towarów, przywożonych drogami żelaznymi.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 875.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu z d. 15/X—24 r. w sprawie przerachowania na złote sum pieniężnych, przewidzianych jako kary administracyjne w przepisach i ustawach normujących stosunek służbowy funkcjonariuszów poczty, telegrafów i telefonów.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 877.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 18/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w sprawie częściowej zmiany taryfy, zawierającej podział miejscowości na klasy.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 878.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 21/X—24 r. o wymianie biletów z dawkowych poniżej jednego złotego.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 879.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 27/X—24 r. w sprawie uzupełnienia niektórych postanowień rozporządzenia Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 28/III—24 r. w przedmiocie regulowania obrotu dewizami i walutami zagranicznymi oraz obrotu pieniężnego z zagranicą w brzmieniu, nadanem mu rozporządzeniami Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 23/IV—24 r. i z d. 22/IX—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 880.

Obwieszczenie Ministra Skarbu z d. 27/X—24 r. w sprawie sprostowania błędów we wzorach do rozporządzenia Ministra Skarbu z d. 25/VIII—24 r. w przedmiocie wykonania ustawy z d. 12/VI—24 r. o opodatkowaniu piwa.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 883.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 15/X—24 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu celem wykonania ustawy z d. 31/VII—24 r. o wprowadzeniu niektórych zmian w ustawie z d. 11/VIII—23 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 95/24 poz. 885.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 15/X—24 r. w sprawie wykonania art. 6 — 24 polsko-niemieckiej konwencji Górno-Śląskiej, zawartej w Genewie d. 15/V—22 r. (załącznik do ustawy z d. 24/V—22 r. w przedmiocie ratyfikacji polsko-niemieckiej konwencji, dotyczącej Górnego Śląska, podpisanej w Genewie d. 15/V—22 r.

Dz. U. R. P. Nr. 95/24 poz. 886.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z d. 27/X—24 r. w celu wykonania ustawy z d. 17/VII—24 r. w sprawie opłat za paszporty na wyjazd zagranicę.

Dz. U. R. P. Nr. 95/24 poz. 887.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 31/X—24 r. o uregulowaniu produkcji spirytusu w okresie przejściowym.

Dz. U. R. P. Nr. 97/24 poz. 906.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 8/XI—24 r. o udzieleniu poręki państwowej na spłatę kapitału i odsetek obligacji spółek akcyjnych „Tramwaje Elektryczne w Zagłębiu Dąbrowskim S. A.” i „Elektryczne Koleje Dojazdowe S. A.”

Dz. U. R. P. Nr. 98/24 poz. 910.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu w porozumieniu z Ministrem Skarbu z d. 12/XI—24 r. o opłatach probierczych.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 916.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Dóbr Państwowych z d. 12/XI—24 r. o zmianie rozporządze-

nia z d. 11/IX—24 r. w sprawie ustanowienia ceł wywozowych na niektóre towary.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 921.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu i Sprawiedliwości z d. 14/XI—24 r. o lichwie pieniężnej.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 922.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 14/XI—24 r. o prawie wekslowem.

Dz. U. R. P. Nr. 100/24 poz. 926.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 14/XI—24 r. o prawie czekowem.

Dz. U. R. P. Nr. 100/24 poz. 927.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 14/X—24 r. w sprawie przyznawania nagród za przyczynianie się do wykrycia ukroczeń opłat stemplowych (należytości stemplowych i bezpośrednich).

Dz. Urz. Min. Skarbu Nr. 30/24 poz. 600.

Sprawiedliwość.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 19/VII—24 r. o uprawnieniach przewodniczących Urzędów Rozjemczych do spraw najmu.

Dz. U. R. P. Nr. 64/24 poz. 633.

Ustawa z dn. 2/VII—24 r. w przedmiocie umów sprzedaży lub przyrzeczenia sprzedaży nieruchomości na terenie b. zaboru rosyjskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 69/24 poz. 669.

Rozporządzenie Ministra Skarbu i Ministra Sprawiedliwości z dnia 1/VIII—24 r. o lichwie pieniężnej.

Dz. U. R. P. Nr. 70/24 poz. 684.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/VII—24 r. o taksie dla komorników sądowych.

Dz. U. R. P. Nr. 71/24 poz. 689.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 22/VII—24 r. o dyzlokacji sądów pokoju w powiecie lubartowskim w okręgu sądu okręgowego w Lublinie.

Monitor Polski Nr. 175/24 poz. 533.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 24/VII—24 r. o rozmieszczeniu rewirów śledczych w powiecie olkuskim w okręgu sądu okręgowego w Sosnowcu.

Monitor Polski Nr. 177/24 poz. 537.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 14/VII—24 r. o dyzlokacji sądów pokoju w powiecie łomżyńskim w okręgu sądu okręgowego w Łomży.

Monitor Polski Nr. 180/24 poz. 542.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 24/VII—24 r. o rozmieszczeniu rewirów śledczych w okręgu sądów okręgowych w Kielcach, Lublinie i Radomiu.

Monitor Polski Nr. 181/24 poz. 545.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 24/VII—24 r. o rozmieszczeniu rewirów śledczych w pow. radomskim w okręgu sądu okręgowego w Piotrkowie.

Monitor Polski Nr. 183/24 poz. 556.

Ustawa z d. 17/VII—24 r. w przedmiocie zmiany niektórych postanowień ustaw o sądach przemysłowych i sądach kupieckich.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 697.

Ustawa z d. 31/VII—24 w przedmiocie wstrzymania eksmisji dzierżawców gruntów, zajętych pod budynki i położonych w obrębie miast, miasteczek, wsi i osad na obszarze Ziemi Wileńskiej, wojew. nowogródzkiego, poleskiego i wołyńskiego, oraz powiatów: bielskiego, grodzieńskiego, wołkowyskiego, sokólskiego i białostockiego woj. białostockiego.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 722.

Ustawa z d. 18/VII—24 r. o adwokaturze w okręgach sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz górnośląskiej części okręgu sądu apelacyjnego w Katowicach.

Dz. U. R. P. Nr. 78/24 poz. 755.

Ustawa z d. 31/VII—24 r. o języku urzędowania sądów, urzędów prokuratorskich i notariatu.

Dz. U. R. P. Nr. 78/24 poz. 757.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 27/VII—24 r. o wysokości odsetek prawnych.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 769.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 24/IX—24 r. w przedmiocie niektórych zmian w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości o rejestrze handlowym z d. 22/IV—1919 r.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 813.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 24/IX—24 r. o przeniesieniu części ksiąg hipotecznych z Będzina do Sosnowca.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 814.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 30/IX—24 r. o oznaczeniu dnia przywrócenia normalnych warunków, jako początku terminu przewidzianego w art. 12 ustawy z d. 26/VII—19 r. o utraczonych tytułach na okaziciela.

Dz. U. R. P. Nr. 87/24 poz. 830.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 3/X—24 r. o opłatach stempowych i sądowych w sprawach, związanych z przerachowaniem wierzytelności prywatno-prawnych.

Dz. U. R. P. Nr. 89/24 poz. 844.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 28/VII—24 r. w sprawie podwyższenia opłat za utrzymanie więźniów wojskowych i administracyjnych i za żywienie więźniów sądowych.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 15/24 poz. 23.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 20/IX—24 r. o zmianie art. 1 rozporządzenia z d. 16/I—24 r. w przedmiocie umundurowania i uzbrojenia urzędników i niższych funkcjonariuszów więziennych.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 19/24 poz. 28.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 26/IX—24 r. o zmianie własności terytorjalnej sądów powiatowych w Zabłotowie i Kosowie.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 912.

Rozporządzenie Ministrów: Sprawiedliwości i Skarbu z d. 31/X—24 r. o ulgach w przedmiocie opłat za wpisy do rejestru handlowego.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 913.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 10/XI—24 r. o zmia-

nie właściwości terytorjalnej sądów powiatowych w Strzyżewie i Krośnie.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 914.

Rozporządzenie Ministrów: Skarbu i Sprawiedliwości z d. 14/XI—24 r. o lichwie pieniężnej.

Dz. U. R. P. Nr. 99/24 poz. 922.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 14/XI — 24 r. o prawie wekslowym.

Dz. U. R. P. Nr. 100/24 poz. 926.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dnia 14/XI — 24 r. o prawie czekowym.

Dz. U. R. P. Nr. 100/24 poz. 927.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dn. 11/X—24 r. w sprawie podwyższenia normy żywnościowej dla wychowanków w państwowych zakładach wychowawczo-poprawczych.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 21/24 poz. 32.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z d. 28/X—24 r. o uchyleniu 150 art. Tymczasowej instrukcji ogólnej dla Sądów Królestwa Polskiego.

Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości Nr. 22/24 poz. 35.

Sprawy Zagraniczne.

Ustawa z d. 12/VI—24 r. w przedmiocie ratyfikacji protokołu, podpisanego w Genewie dn. 14/VI — 23 r., dotyczącego poprawki art. 393 traktatu pokoju, podpisanego w Wersalu d. 28/VI—1919 r. oraz odpowiednich artykułów innych traktatów pokoju.

Dz. U. R. P. Nr. 59/24 poz. 594.

Ustawa z d. 9/XII—24 r. w przedmiocie ratyfikacji układu polsko-niemieckiego o górnośląskim pasie granicznym, podpisanego w Warszawie d. 23/II—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 60/24 poz. 600.

Ustawa z d. 9/VII—24 r. w sprawie ratyfikacji układu polsko-niemieckiego, dotyczącego praw członków i urzędników

Naczelnego Komitetu kolei górnośląskich, podpisanego w d. 23/II—24 r. w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 61/24 poz. 610.

Układ pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką, dotyczący wspólnej administracji wału w dolinie Kwidzyńskiej, podpisany w Poznaniu d. 27/I—1923 r.

Dz. U. R. P. Nr. 64/24 poz. 627.

Oświadczenie Rządowe z d. 20/VI—24 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych układu pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką, dotyczącego wspólnej administracji wału w dolinie Kwidzyńskiej, podpisanego w Poznaniu d. 27/I—23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 64/24 poz. 628.

Oświadczenie Rządowe z d. 23/VII—24 r. w sprawie przystąpienia Irlandji do międzynarodowej konwencji, dotyczącej ruchu automobilowego, podpisanej w Paryżu d. 11/X—1909 r.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 658.

Oświadczenie Rządowe z d. 23/VII—24 r. w sprawie przystąpienia Wysp Falklandzkich do międzynarodowej konwencji, dotyczącej zwalczania handlu kobietami i dziećmi, podpisanej w Paryżu d. 4/V—1910 r.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 659.

Obwieszczenie Rządowe z d. 23/VII—24 r. w sprawie złożenia przez Rząd Włoski dokumentów ratyfikacyjnych Międzynarodowej konwencji, dotyczącej zwalczania handlu kobietami i dziećmi, podpisanej w Paryżu d. 4/V—1910 r.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 660.

Oświadczenie Rządowe z dn. 24/VII—24 r. w sprawie uzyskania mocy obowiązującej przez Konwencję, dotyczącą spraw archiwalnych, podpisaną w Rzymie d. 6/IV—1922 r. pomiędzy Polską, Austrią, Węgrami, Włochami, Rumunją, Królestwem Serbów, Kroatów i Słoweńców, oraz Czechosłowacją.

Dz. U. R. P. Nr. 68/24 poz. 661.

Oświadczenie Rządowe z dn. 2/VII—24 r. w sprawie złożenia przez Rząd Republiki Czeskosłowackiej dokumentu ratyfikacyjnego Konwencji Rzymskiej z dn. 6/IV—22 r., podpisanej przez

Austrię, Włochy, Polskę, Rumunję, Królestwo Serbów, Kroatów i Słoweńców, Czechosłowację i Węgry, a dotyczącej spraw archiwalnych.

Dz. U. R. P. Nr. 71/24 poz. 690.

Ustawa z d. 25/VII—24 r. w przedmiocie ratyfikacji konwencji sanitarnej, podpisanej w Warszawie d. 7/II—24 r. pomiędzy Rządem Rzplitej Polskiej z jednej strony a Rządem Republiki Łotewskiej z drugiej.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 700.

Ustawa z d. 25/VII—24 r. w sprawie ratyfikacji traktatu handlowego i nawigacyjnego między Polską a Islandją, podpisanego w Warszawie d. 27/III—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 701.

Układ polsko-niemiecki w sprawie uprzywilejowanego tranzytu między polskim Górnym Śląskiem a resztą Polski przez niemiecki Górny Śląsk, podpisany we Wrocławiu d. 24/VI—22 r.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 704.

Oświadczenie Rządowe z d. 13/VI—24 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych polsko-niemieckiego układu w sprawie uprzywilejowanego tranzytu między polskim Górnym Śląskiem a resztą Polski przez niemiecki Górny Śląsk, podpisanego we Wrocławiu d. 24/VI—22 r.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 705.

Układ polsko-niemiecki podpisany w Berlinie d. 10/VII—23 r., dotyczący zmiany § 75 Układu polsko-niemieckiego, podpisanego we Wrocławiu d. 24/VI—22 r. o uprzywilejowanym tranzycie między polskim Górnym Śląskiem a resztą Polski przez niemiecki Górny Śląsk.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 706.

Oświadczenie Rządowe z d. 13/VI—24 r. w przedmiocie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych układu polsko-niemieckiego, podpisanego w Berlinie d. 10/VII—23 r. dotyczącego zmiany § 15 Układu polsko-niemieckiego, podpisanego we Wrocławiu dnia 24/VI—22 o uprzywilejowanym tranzycie między polskim Górnym Śląskiem a resztą Polski przez niemiecki Górny Śląsk.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 707.

Polsko-niemiecki układ o górnośląskim pasie pogranicznym.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 708.

Oświadczenie Rządowe z d. 21/VII—24 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Układu polsko-niemieckiego o górnośląskim pasie pogranicznym pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Rzeszą Niemiecką, podpisanego w Warszawie d. 23/II—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 709.

Ustawa z dn. 25/VII—24 r. w przedmiocie uzupełnienia art. 20 konwencji handlowej między Polską a Francją, podpisanej d. 6/VII—22 r.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 717.

Ustawa z d. 25/VII—24 r. w sprawie ratyfikacji traktatu handlowego i nawigacyjnego między Polską a Danją, podpisanego w Warszawie d. 22/III—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 73/24 poz. 718.

Traktat Handlowy i Nawigacyjny pomiędzy Polską a Irlandją podpisany d. 22/III—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 74/24 poz. 734.

Oświadczenie Rządowe z d. 16/VIII—24 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego z Irlandją, podpisanego w Warszawie d. 22/III—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 74/24 poz. 735.

Traktat Handlowy i Nawigacyjny pomiędzy Polską a Danją podpisany d. 22/III—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 74/24 poz. 736.

Oświadczenie Rządowe z d. 16/VIII—24 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego z Danją, podpisanego w Warszawie d. 22/III—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 74/24 poz. 737.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 24/VIII—24 r. o ustaleniu prawa własności nieruchomości, stanowiących hipoteczną własność wolnodziedziczną b. arcyksięcia Karola Stefana Habsburga, a położonych w województwie krakowskim.

Dz. U. R. P. Nr. 75/24 poz. 742.

Oświadczenie Rządowe z d. 24/VIII—24 r. w sprawie złożenia przez rząd Brazylijski dokumentów ratyfikacyjnych Międzynarodowego

dowego Porozumienia, dotyczącego zwalczania obiegu wydawnictw pornograficznych, podpisanego w Paryżu dn. 4/V—1910 r.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 775.

Traktat Handlowy i Nawigacyjny pomiędzy Polską a Finlandją podpisany w Warszawie d. 10/XI—23 r.

Dz. U. R. P. Nr. 81/24 poz. 781.

Oświadczenie Rządowe z d. 18/IX—24 r. w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego pomiędzy Polską a Finlandją, podpisanego w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 81/24 poz. 782.

Oświadczenie Rządowe z d. 16/IX—24 r. w sprawie złożenia przez Rząd Królestwa Serbów, Kroatów i Słoweńców dokumentów ratyfikacyjnych dotyczących Międzynarodowych Konwencji i Umów Pocztowych, podpisanych w Madrycie d. 30/XI—20 r.

Dz. U. R. P. Nr. 84/24 poz. 812.

Oświadczenie Rządowe z d. 16/IX—24 r. w sprawie przystąpienia Państw Syrii i Libanu, pozostających pod mandatem francuskim, do Międzynarodowej Konwencji o ochronie własności przemysłowej, podpisanej w Paryżu d. 20/III—1883 r., przejranej w Brukselli d. 14/XII—1900 r. i w Waszyngtonie d. 2/VI—1911 r.

Dz. U. R. P. Nr. 85/24 poz. 824.

Oświadczenie Rządowe z d. 16/IX—24 r. o przystąpieniu Irlandji do Międzynarodowej Konwencji z d. 21/VI—20 r. dotyczącej utworzenia Międzynarodowego Instytutu Chłodniczego w Paryżu.

Dz. U. R. P. Nr. 85/24 poz. 825.

Konwencja dotycząca międzynarodowej wymiany urzędowych wydawnictw i innych publikacji.

Dz. U. R. P. Nr. 88/24 poz. 834.

Oświadczenie Rządowe z d. 16/IX—24 r. w sprawie uzupełnienia artykułu 20 Konwencji Handlowej między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Francuską, podpisanej w Paryżu d. 6/II—22 r.

Dz. U. R. P. Nr. 88/24 poz. 836.

Oświadczenie Rządowe z d. 29/IX—24 r. w sprawie przedłuże-

nia terminu dla wnoszenia powództw do Mieszanego Trybunału Rozjemczego polsko-niemieckiego.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 851.

Oświadczenie Rządowe z d. 30/IX—24 r. w sprawie przystąpienia Palestyny do przejranej konwencji Berneńskiej o ochronie utworów literackich i artystycznych.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 852.

Oświadczenie Rządowe z dn. 7/X—24 r. w sprawie przystąpienia kolonji Brytyjskiej Złotego Brzegu do międzynarodowej konwencji o zwalczaniu handlu żywym towarem, podpisanej w Paryżu d. 4/V—1919 r.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 853.

Oświadczenie Rządowe z dn. 7/X—24 r. w sprawie złożenia przez Rząd Brazylijski dokumentów ratyfikacyjnych międzynarodowej konwencji o zwalczaniu handlu żywym towarem, podpisanej w Paryżu d. 4/V—1910 r. z odnośnym protokołem z tejże daty.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 854.

Oświadczenie Rządowe z d. 7/X—24 r. w sprawie przystąpienia Grecji do Konwencji Związkowej Paryskiej z d. 20/III—1880 r. o ochronie własności przemysłowej, przejranej w Brukseli d. 14/XII—1900 r. i w Waszyngtonie d. 2/VI—1911 r.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 855.

Oświadczenie Rządowe z d. 7/X—24 r. w sprawie przystąpienia Zagłębia Sarry do konwencji międzynarodowej, dotyczącej ruchu samochodowego, podpisanej w Paryżu d. 11/X—1909 r.

Dz. U. R. P. Nr. 91/24 poz. 856.

Protokół w sprawie tymczasowego uregulowania żeglugi powietrznej między Polską a Wielką Brytanią i Północną Irlandią.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 870.

Oświadczenie Rządowe z dn. 18/X—24 r. w sprawie wymiany not pomiędzy Rządem Polskim a Brytyjskim, dotyczących zatwierdzenia protokołu o tymczasowym uregulowaniu żeglugi powietrznej między Polską a Wielką Brytanią i Północną Irlandią, podpisanego w Warszawie dnia 13/VIII—24 r.

Dz. U. R. P. Nr. 94/24 poz. 871.

Oświadczenie Rządowe z dn. 28/X—24 r. w sprawie przystąpienia Państw Syrii i Libanu (pod mandatem francuskim) do Międzynarodowej Konwencji o ochronie utworów literackich i artystycznych, podpisanej w Bernie dn. 9/IX—1886 r. przejranej w Berlinie d. 13/XI—1908 r. i uzupełnionej przez protokół dodatkowy z d. 20/III—1914 r.

Dz. U. R. P. Nr. 97/24 poz. 903.

Sprawy Wojskowe.

Ustawa z d. 23/V—24 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

Dz. U. R. P. Nr. 61/24 poz. 609.

Ustawa z d. 20/VI—24 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Polskiej Marynarki Wojennej.

Dz. U. R. P. Nr. 64/24 poz. 626.

Ustawa z d. 18/VII—24 r. o podstawowych obowiązkach i prawach szeregowych Wojska Polskiego.

Dz. U. R. P. Nr. 72/24 poz. 698.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z d. 1/VIII—24 r. w sprawie postępowania o uznanie za zaginione bez własnej winy osób, których zaginięcie pozostaje w związku przyczynowym ze służbą wojskową.

Dz. U. R. P. Nr. 74/24 poz. 739.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 30/VII—24 r. w sprawie zamiany gruntów fortecznych na komunalne w m. Poznaniu.

Dz. U. R. P. Nr. 75/24 poz. 743.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 24/IX—24 r. o sposobie przeprowadzenia wyboru przy awansach oficerów w roku 1924.

Dz. U. R. P. Nr. 96/24 poz. 893.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z d. 24/IX—24 r. zmieniające rozporządzenie z d. 1/IX—23 r. o zasadach, dotyczących starszeństwa przy awansach, oraz sposobu przeprowadzenia wyboru na stopnie generalskie.

Dz. U. R. P. Nr. 96/24 poz. 894.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 20/X—24 r. w sprawie uzupełnienia rozporządzenia o sposobie użycia wojska dla zabezpieczenia porządku publicznego postanowieniami, dotyczącymi dodatku asystencyjnego.

Dz. U. R. P. Nr. 96/24 poz. 895.

Różne.

Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych w przedmiocie zmiany nazwy miejscowości.

Monitor Polski Nr. 157/24 poz. 488.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 2/VII—24 r. w sprawie Statutu Organizacyjnego Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Monitor Polski Nr. 158/24 poz. 491.

Rozporządzenie Rady Ministrów z d. 16/VII—24 r. w przedmiocie uzupełnienia statutu organizacyjnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Monitor Polski Nr. 170/24 poz. 518.

Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych z d. 19/VII—24 r. w sprawie zmiany niektórych nazw miejscowości Województwa Kieleckiego.

Monitor Polski Nr. 170/24 poz. 519.

Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 20/VII — 24 r. o zmianie nazwy gminy „Małpa“ na „Malinów“.

Monitor Polski Nr. 170/24 poz. 520.

Obwieszczenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 12/VII — 24 r. o zmianie nazw niektórych miejscowości Woj. Warszawskiego.

Monitor Polski Nr. 171/24 poz. 522.

Rozporządzenie Ministra Skarbu z d. 16/VII—24 r. w sprawie oznaczania w skróceniu jednostki monetarnej.

Monitor Polski Nr. 173/24 poz. 527.

Ustawa z d. 16/VII—24 r. w przedmiocie sprzedaży nieruchomości państwowej w Warszawie.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 761.

Ustawa z dn. 31/VII—24 r. w przedmiocie bezpłatnego odstąpienia m. Puławom 33,333 mtr.² gruntu z lasu państwowego „Ruda“ pod cmentarz grzebalny.

Dz. U. R. P. Nr. 79/24 poz. 767.

Rozporządzenie Prezydenta Rzplitej o ustanowieniu statutu orderu „Orła Białego“ z d. 23/X—24 r.

Monitor Polski Nr. 245/24 poz. 775.

Skorowidz rzeczowy druków sejmowych

za czas od 1/VII do 15/XI 24 r.

Koleje Żelazne.

Wniosek posła Widoty i kolegów z klubu P. S. L. „Piast” w przedmiocie przedłużenia Linji kolejowej Lwów — Podhajce przez Wiśniowczyk, Dobropole, Laskowce, Budzanów do Trembowli.

Druk Sejmu Nr. 1353 z d. 1/VII — 24 r.

Wniosek posła Kazimierza Widoty i kolegów z klubu P. S. L. „Piast” w przedmiocie odbudowy linji telegraficznej Trembowla — Janów — Budzanów.

Druk Sejmu Nr. 1358 z d. 2/VII — 24 r.

Wniosek posła K. Widoty i kolegów z klubu P. S. L. w sprawie budowy kolei z Iwania Pustego do Okopów Św. Trójcy.

Druk Sejmu Nr. 1397 z d. 11/VII — 24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie ułatwienia przejazdu na wybrzeże morskie przez terytorjum W. M. Gdańska.

Druk Sejmu Nr. 1400 z d. 14/VII — 24 r.

Wniosek posła T. Jemielewskiego i kol. z P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie przeniesienia stacji Puławy.

Druk Sejmu Nr. 1404 z d. 15/VII — 24 r.

Wniosek posła Chwalińskiego i kolegów z klubu P. S. L. „Piast” w sprawie uregulowania prawa własności gruntów, zabranych pod kolej w gminach: Praszka, Mokrsko, wsi Komorniki gminy Skomlin i gminie Kurów powiatu Wieluń.

Druk Sejmu Nr. 1416 z d. 17/VII — 24 r.

Wniosek posła Bona i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie zniesienia kolejki koło wsi Leplówka, powiatu Brzeskiego.

Druk Sejmu Nr. 1424 z d. 18/VII — 24 r.

Wniosek posła Prystupy z klubu Ukraińskiej Socjalno-Demokratycznej Partji i tow. w sprawie dokończenia budowy linji kolejowej z Łucka do Lwowa przez Stojanów.

Druk Sejmu Nr. 1438 z d. 31/VII — 24 r.

Wniosek posła Pawłaka i kol. z klubu N. P. R. w sprawie budowy połączenia kolejowego Jamielnik — Radomno — Rakówiec.

Druk Sejmu Nr. 1467.

Wniosek posła L. Bieńkowskiego i kol. ze związku Ludowo-Narodowego w sprawie przeniesienia stacji kolejowej ze wsi Raszówki do miasteczka Chorzeli w pow. Przasnyskim.

Druk Sejmu Nr. 1473 z d. 28/X — 24 r.

Wniosek posła Mianowskiego, Dolanowicza i tow. z klubu Chrz. Demokracji w sprawie ustawy o rentach kolejowych.

Druk Sejmu Nr. 1490 z d. 4/XI — 24 r.

Wniosek posła F. Kapelińskiego i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie rozciągnięcia taryfy o przewozie pasażerów za biletami klasy IV na całą sieć polskich kolei.

Druk Sejmu Nr. 1510 z d. 11/XI — 24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zamiany gruntu kolejowego przy stacji Chełmie na grunt prywatny, wniesiony przez Ministerstwo Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1526 z d. 12/XI — 24 r.

Wyznania Religijne i Oświecenie Publiczne.

Wniosek posła Schipera i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie szkół żydowskich na terenie Małopolski, utrzymywanych z fundacji bar. Hirscha.

Druk Sejmu Nr. 1350 z d. 28/VI — 24 r.

Sprawozdanie Komisji Oświatowej o wniosku p. Wł. Konopczyńskiego ze Z. L. N. w sprawie egzaminów ścisłych w szkołach akademickich. (Druk Nr. 1259).

Druk Sejmu Nr. 1365 z d. 2/VII — 24 r.

Projekt ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli, wniesiony przez Min. W. R. i O. P.

Druk Sejmu Nr. 1374 z d. 1/VII—24 r.

Sprawozdanie Komisji Konstytucyjnej w sprawie projektu ustawy, zawierającej niektóre postanowienia o organizacji szkolnictwa (Druk 1337).

Druk Sejmu Nr. 1375 z d. 4/VII—24 r.

Sprawozdanie Komisji Oświatowej o projekcie ustawy o środkach prawnych od orzeczeń i zarządzeń państwowych władz szkolnych (Druk 1158).

Druk Sejmu Nr. 1380 z d. 8/VII—24 r.

Wniosek posła Grünbauma i innych w sprawie statutu Społeczności Żydowskiej w Polsce.

Druk Sejmu Nr. 1394 z d. 23/VI—24 r.

Wniosek posła Stanisława Łańcuckiego i tow., dotyczący skasowania przymusu należenia ludności żydowskiej do żydowskiej gminy wyznaniowej.

Druk Sejmu Nr. 1415 z d. 17/VII—24 r.

Wniosek posła Utty i innych w sprawie zmiany artykułu 23 § 3 ustawy z d. 27/V—1919 r. o ustaleniu i wynagrodzeniu nauczycieli szkół powszechnych.

Druk Sejmu Nr. 1420 z d. 18/VII—24 r.

Wniosek posła M. Janeczka i kolegów z klubu poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie ustawowego przekazania gruntów pokarczemych pod budowę i na użytek szkół powszechnych.

Druk Sejmu Nr. 1421 z d. 18/VII—24 r.

Wniosek posła Krempy i kolegów z klubu poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie założenia szkoły tkackiej w Padwi Narodowej, powiecie Mieleckim, przy pomocy 12-tu warsztatów mechanicznych i przędzalni, jaka jest niezbędną w obecnych czasach i na przyszłość z powodu braku odzieży na wsi w Tarnobrzescim, Niskim, Kolbuszowskim i t. p. powiatach Małopolski.

Druk Sejmu Nr. 1426 z d. 18/VII—24 r.

Wniosek posła rabina Lewina i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie nadmiernego podwyższenia opłat uniwersyteckich w bieżącym roku akademickim

Druk Sejmu Nr. 1458 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posłów z Klubu Ukraińskiego w sprawie uregulowania drogi ustawową kwestji parafji zarówno prawosławnych, jak i katolickich.

Druk Sejmu Nr. 1492 z d. 4/XI—24 r.

Wniosek posłów Klubu Białoruskiego w sprawie przymusowego wysiedlenia z Polski duchownych prawosławnych, arcybiskupa Włodzimierza i archimandryty Tichona.

Druk Sejmu Nr. 1501 z d. 4/XI—24 r.

Wniosek posłów A. Langiera, W. Piotrowskiego i tow. w sprawie nowelizacji ustawy z d. 13/VII—20 r. o szkołach akademickich.

Druk Sejmu Nr. 1522 z d. 14/XI—24 r.

Praca i Opieka Społeczna.

Wniosek posła Pasickiego i kolegów z klubu P. S. L. „Piast“ w sprawie przyścia z pomocą ludności powiatu samborskiego, dotkniętej klęską elementarną gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1345 z d. 26/VI—24 r.

Wniosek posła Widoty i kolegów z klubu P. S. L. „Piast“ w sprawie przyścia z natychmiastową pomocą ludności nawiedzanej gradobiciem i powodzią w powiecie Trembowelskim.

Druk Sejmu Nr. 1348 z d. 28/VI—24 r.

Wniosek posła Zwolińskiego i kolegów z klubu P. S. L. „Piast“ w sprawie klęski gradobicia w powiecie zbaraskim.

Druk Sejmu Nr. 1349 z d. 28/VI—24 r.

Wniosek posła Madejczyka i kolegów z klubu P. S. L. „Piast“ w sprawie przyścia z pomocą przez Rząd ludności, dotkniętej klęską gradobicia, a to gmin Szerzyny i Zarzecza, w powiecie jasielskim w Małopolsce.

Druk Sejmu Nr. 1351 z d. 28/VI—24 r.

Wniosek posła ks. Mikołaja Ilkowa z klubu Ukraińsko-Włościańskiego i kolegów w sprawie szybkiego udzielenia kredytu dla podniesienia i rozwinięcia kooperatyw gospodarczych włościańskiego stronnictwa, jakoteż celem podniesienia kultury w rolnictwie, przechodzącym ciężki kryzys gospodarczy.

Druk Sejmu Nr. 1352 z d. 30/VI—24 r.

Wniosek posła Józefa Pomana z klubu P. S. L. w sprawie przyjęcia z pomocą rządową ludności powiatu żywieckiego, dotkniętej klęską gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1357 z d. 1/VII—24 r.

Wniosek posła Toczka i towarzyszy z klubu poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie zniszczenia przez gradobicie gospodarstw w gminie Szerzynch, powiecie Jasielskim.

Druk Sejmu Nr. 1359 z d. 2/VII—24 r.

Wniosek posła Hryckiewicza i kol. z klubu Chrz. Narodowego w sprawie przyjęcia z pomocą rządową ludności powiatu sokólskiego i białostockiego, która ucierpiała od burzy i gradobicia w d. 28 VI—24 r.

Druk Sejmu Nr. 1369 z d. 3/VII—24 r.

Wniosek posła Jana Puchałki i kolegów z klubu Chrz. Demokracji w przedmiocie ubezpieczenia na wypadek bezrobocia pracowników biurowych.

Druk Sejmu Nr. 1371 z d. 3/VII—24 r.

Projekt ustawy o pracownikach domowych, wniesiony przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej.

Druk Sejmu Nr. 1381 z d. 8/VII—24 r.

Wniosek posła Ad. Saranieckiego i kol. z klubu P. S. L. w sprawie klęski elementarnej, jaka dotknęła powiat stanisławowski.

Druk Sejmu Nr. 1384 z d. 8/VII—24 r.

Wniosek posłów Zofji Praussowej, Tadeusza Regera i tow. ze Zw. P. P. S. w sprawie niedostatecznej kontroli Urzędu Emigracyjnego nad przewozem emigrantów.

Druk Sejmu Nr. 1388 z d. 30/VI—24 r.

Wniosek posła Targowskiego i kolegów z klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie przyjęcia z pomocą przez Rząd gminie Stratyn Niżny, pow. Dolina (Małopolska) zniszczonej klęską gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1391 z d. 10/VII—24 r.

Wniosek posła Łaskudy i kolegów z klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie przyjęcia z pomocą przez Rząd gminom, zniszczonym klęską gradobicia i powodzi, to jest gminom: Słupnice Szlacheckie i Słupnice Królewskie oraz części gminy Hyszówek pow. Limanowa (Małopolska).

Druk Sejmu Nr. 1392 z d. 8/VII—24 r.

Wniosek posła Serg. Kozickiego i towarzyszy z klubu Ukraińskiego w sprawie przyjęcia z natychmiastową pomocą ludności powiatu dubieńskiego na Wołyniu oraz jaworowskiego w b. Galicji, gdzie olbrzymie szkody ma ludność od gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1395 z d. 8/VII—24 r.

Wniosek posłów Józefa Romana i Józefa Bednarczyka i kol. z klubu P. S. L. „Piaś” w sprawie klęsk elementarnych w powiecie Wadowice, Małopolska.

Druk Sejmu Nr. 1402 z d. 16/VII—24 r.

Wniosek posła Semena Melnika z klubu Ukraińsko-Włościańskiego i kolegów w sprawie natychmiastowej pomocy dla gmin: Meducha, Delejów, Międzyhorce, Siemikowce, Tustań, Chorostków, Bełszowce i części Halicza, dotkniętych klęską elementarną wskutek oberwania się chmury i gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1405 z d. 15/VII—24 r.

Wniosek posła Sygietowicza i kolegów ze Związku Ludowo-Narodowego w sprawie przyjęcia z pomocą rolnikom, dotkniętym klęską pożaru, gradobicia oraz innymi nieszczęśliwymi wypadkami.

Druk Sejmu Nr. 1408 z d. 17/VII—24 r.

Wniosek posła Jana Madejczyka i kolegów z klubu P. S. L. „Piaś” w sprawie przyjęcia z pomocą ludności rolniczej, dotkniętej klęskami żywiołowymi w powiecie Jasielskim.

Druk Sejmu Nr. 1412 z d. 17/VII—24 r.

Wniosek posła Wojtiuka z klubu Ukraińskiej Socjalno-Demokratycznej Partji i tow. w sprawie udzielenia przez Rząd pomocy gminie Jaworów, w b. Galicji Wschodniej, zniszczonej klęską gradobicia.

Druk Sejmu Nr. 1432 z d. 31/VII—24 r.

Wniosek posłów klubu Pol. Str. Lud. w sprawie katastrofalnego położenia ludności rolniczej, dotkniętej klęskami elementarnymi, i przyjęcia z pomocą dla przeprowadzenia zasiewów.

Druk Sejmu Nr. 1436 z d. 31/VII—24 r.

Wniosek posła Paszczuka z klubu Ukraińskiej Socjalno-Demokratycznej Partji i tow. w sprawie udzielenia przez Rząd pomocy położonym nad Słuczem i Horynią gminom powiatu Sarneńskiego, zniszczonym klęską powodzi.

Druk Sejmu Nr. 1439 z d. 31/VII—24 r.

Wniosek posłów Gdyka, ks. Kaczyńskiego, Harasza, Marciniaka i Puchałki z Klubu Chrz. Dem. w sprawie ustawy o ubezpieczeniu na starość i na wypadek niezdolności do pracy.

Druk Sejmu Nr. 1456 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posłów Bronisława Ziemięckiego, Kazimierza Czapińskiego i tow. w sprawie pociągów robotniczych.

Druk Sejmu Nr. 1471 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posła Pawlaka i kol. z klubu N. P. R. w sprawie inwalidów wojskowych przedwojennych i inwalidów urazowych nieobjętych umową zawartą między Polską a Niemcami w myśl art. 312 pokojowego Traktatu Wersalskiego i decyzji Rady Ligi Narodów z d. 17/VII—1922 r.

Druk Sejmu Nr. 1474 z d. 28/X—24 r.

Wniosek posła Błażeja Stolarskiego i kol. z klubu P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie dawnych rent rosyjskich.

Druk Sejmu Nr. 1478 z d. 30/X—24 r.

Wniosek posłów Jana Puchałki, Ludwika Gdyka z klubu Chrz. Dem. w przedmiocie ustawy, regulującej stosunki prawne dozorców domowych.

Druk Sejmu Nr. 1480 z d. 29/X—24 r.

Wniosek posła Antoniego Pączka i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie ustanowienia przez Rząd przymusowego Zarządu Państwowego nad Zakładami Starachowickimi.

Druk Sejmu Nr. 1483 z d. 30/X—24 r.

Wniosek posła Jana Dziducha (Chł. Str. Rad.) i tow. w sprawie porzywdzonych emigrantów polskich ze Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, wskutek przerachowania przez Skarb Państwa ich wkładów oszczędnościowych, złożonych w latach 1919 i 1920 w Pocztowej Kasie Oszczędnościowej za pośrednictwem Konsulatów Rzeczypospolitej Polskiej w Ameryce.

Druk Sejmu Nr. 1484 z d. 22/X—24 r.

Projekt ustawy o zakazie używania białego i żółtego fosforu przy wyrobie przedmiotów zapalnych, wniesiony przez Min. Pracy i Opieki Społecznej.

Druk Sejmu Nr. 1486 z d. 4/XI—24 r.

Projekt ustawy o rozciągnięciu na część górnośląską Woj. Śląskiego mocy obowiązującej ustaw o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin oraz zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych lub zaginionych bez własnej winy, których śmierć, względnie zaginięcie, znajduje się w związku ze służbą wojskową, wniesiony przez Min. Pracy i Opieki Społecznej.

Druk Sejmu Nr. 1487 z d. 4/XI—24 r.

Wniosek posła Mianowskiego, Dolanowicza i tow. z klubu Chrz. Demokracji w sprawie ustawy o rentach kolejowych.

Druk Sejmu Nr. 1490 z d. 4/XI—24 r.

Wniosek posłów St. Wojtacy, J. Puchałki, Sosińskiego, Harasza, Gdyka i kolegów z klubu Chrz. Dem. w sprawie doraźnej pomocy dla bezrobotnych pracowników umysłowych.

Druk Sejmu Nr. 1499 z d. 6/XI—24 r.

Wniosek posłów Waszkiewicza, Ziemięckiego i tow. w sprawie doraźnej pomocy dla bezrobotnych pracowników umysłowych.

Druk Sejmu Nr. 1503 z d. 6/XI—24 r.

Wniosek posłów Herza, Faustyniaka, Milczyńskiego i kol. z klubu N. P. R. w sprawie utworzenia sejmowej komisji emigracyjnej.

Druk Sejmu Nr. 1507 z d. 11/XI—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie uzupełnienia art. 70 Regulaminu Sejmowego.

Druk Sejmu Nr. 1508 z d. 11/XI—24 r.

Handel i Przemysł.

Wniosek posła ks. Mikołaja Ilkowa i kolegów z klubu Ukraińsko-Włościańskiego w sprawie natychmiastowej rewizji gruntownej ewentualnie likwidacji wszelkich udzielonych koncesji na hurtownie tytoniowe, trafiki, na wyszynki wódek i piwa protegowanym jednostkom żydowskiemu, rozsiąnym po wsiach i demoralizującym jakoteż wyzyskującym pod wszelkim względem ukraińsko-włościańskie masy i wydania zakazu pokątnego i wędrownego handlu towarami wszelkimi po wsiach przez żydów uprawianego, pod którego pozorem uprawia się wszelki szmugiel i przede wszystkim tytoniowy i wyzysk ludności.

Druk Sejmu Nr. 1346 z d. 26/VI—24 r.

Wniosek posła Hellera i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie wznowienia ruchu między Polską a Rumunją w punkcie granicznym w Zaleszczykach.

Druk Sejmu Nr. 1362 z d. 2/VII—24 r.

Sprawozdanie Komisji Morskiej o projekcie ustawy o morskich opłatach portowych (Druk 1043).

Druk Sejmu Nr. 1364 z d. 2/VII—24 r.

Sprawozdanie Komisji Przemysłowo-Handlowej o rządowym projekcie ustawy o zbiornikach używanych pod ciśnieniem (Druk 946).

Druk Sejmu Nr. 1387 z d. 11/VII—24 r.

Wniosek posła Bona i tow. z Klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedność Ludowa“ w sprawieniżenia cen hurtowych na sól.

Druk Sejmu Nr. 1403 z d. 15/VII—24 r.

Projekt ustawy o zmianach opłat, przewidzianych w ustawie z dnia 5/II—24 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych (Dz. U. R. P. Nr. 31 poz 306), wniesiony przez Minister. Przem. i Handlu.

Druk Sejmu Nr. 1505.

Reforma Rolna.

Wniosek posła ks. Mikołaja Ilkowa i kol. z klubu Ukraińsko-Włościańskiego w sprawie nielegalnego nabywania posiadłości gruntowych przez sprytną część elementu żydowskiego i innych handlarzy ziemią drogą spekulacji w powiatach: turczańskim, stryjskim, kosowskim, kałuskim, skolskim, stanisławowskim i innych wbrew ustawie o wykonaniu reformy rolnej.

Druk Sejmu Nr. 1347 z d. 26/VI—24 r.

Wniosek posła M. Malinowskiego i kol. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedność Ludowa“ w sprawie wstrzymania wykonywania Rozporządzenia Wyk. Ministerstwa Reform Rolnych z d. 24/V—24 r. o upoważnieniu do zawodowego wykonywania scalania gruntów (Dz. U. Nr. 55 poz. 550).

Druk Sejmu Nr. 1423 z d. 18/VII—24 r.

Wniosek posła Ostrowskiego i kolegów z klubu P. S. L. w sprawie rozwiązania umów dzierżawnych, dotyczących się domen państwowych w województwie Poznańskim i Pomorskim, oraz przekazania tychże na cele reformy rolnej.

Druk Sejmu Nr. 1457 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posła Franciszka Kapelińskiego i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedność Ludowa“ w sprawie przedłożenia ustawy, określającej wynagrodzenie i odpowiedzialność geometrów.

Druk Sejmu Nr. 1489 z d. 4/XI—24 r.

Wniosek posła Franciszka Kapelińskiego i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedność Ludowa“ w sprawie parcelacji gruntów pofortecznych.

Druk Sejmu Nr. 1494 z d. 4/XI—24 r.

Wniosek posłów Jana Kwapińskiego, Marjana Malinowskiego, Józefa Niskiego, Józefa Dziegielewskiego i tow. ze Z. P. P. S. w sprawie umożliwienia bezrolnym i małorolnym nabywania parceli z majątków, sprzedawanych na rzecz opłaty podatku majątkowego.

Druk Sejmu Nr. 1500 z d. 7/XI—24 r.

Rolnictwo i Dobra Państwowe.

Wniosek posła Bednarczyka i kolegów z klubu P. S. L. w sprawie zakupywania przez wojskowość koni na rynkach krajowych a nie zagranicą.

Druk Sejmu Nr. 1354 z d. 1/VII—24 r.

Wniosek posła K. Widoty i kolegów z klubu P. S. L. „Piast“ w przedmiocie odpowiedniego zorganizowania akcji walki z zarazą płucną bydła rogatego.

Druk Sejmu Nr. 1355 z d. 2/VII—24 r.

Wniosek posłów W. Ostrowskiego i K. Widoty z klubu P. S. L. w sprawie zaopatrzenia ludności wiejskiej w drzewo opałowe.

Druk Sejmu Nr. 1356 z d. 2/VII—24 r.

Wniosek posła Ballina i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedność Ludowa“ w sprawie zwolnienia z pod osadnictwa drobnych działek ziemi, od wielu lat własnoręcznie uprawianych przez osoby obdarowane, lub uwłaszczone, jakoteż drobnych właścicieli rolnych.

Druk Sejmu Nr. 1372.

Wniosek posłów klubu Białoruskiego w sprawie przymusu ubezpieczenia od ognia budynków wiejskich na ziemiach białoruskich.

Druk Sejmu Nr. 1389 z d. 5/VII—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w przedmiocie energicznego tępienia szkodników leśnych, a mianowicie: sówki, hojnówki i t. zw. mniszki.

Druk Sejmu Nr. 1393 z d. 10/VII—24 r.

Wniosek posła Hulaka i kolegów z klubu P. S. L. „Piaś” w sprawie zakazu pośredniczenia handlu ziemią w Poznańskiej dzielnicy oraz aby uczynić notariuszów odpowiedzialnymi za sporządzenie kontraktów.

Druk Sejmu Nr. 1414 z d. 17/VII—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej o zaproponowanych przez Senat poprawkach do projektu ustawy o ochronie drobnych dzierżawców rolnych (Druki Nr. 1018, 1020, 1293).

Druk Sejmu Nr. 1428 z d. 30/VII—24 r.

Projekt ustawy o wyjęciu dóbr Włoszakowic i Jezierzyc Kościelnych w woj. Poznańskim z pod działania ustawy z d. 14/VII—20 r. (Dz. U. R. P. Nr. 62 poz. 400), wniesiony przez Min. Rolnictwa i Dóbr Państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1443 z d. 14/VIII—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej w przedmiocie projektu ustawy o środkach ochronnych przeciw zarazie stadniczej u koni, przedłożony przez Rząd (Druk Nr. 20).

Druk Sejmu Nr. 1476 z d. 31/X—24 r.

Wniosek posła Antoniego Pasickiego i kolegów z klubu P. S. L. „Piaś” w sprawie wszczęcia przez rząd natychmiastowej akcji tępienia myszy na terenie woj. lwowskiego.

Druk Sejmu Nr. 1481 z d. 29/X—24 r.

Wniosek posła J. Poniatowskiego i kolegów z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie reorganizacji Zarządu Lasów Państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1485 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posła Krempy i tow. ze Związku Chłopskiego w sprawie przyjęcia z pomocą ludności, zrujnowanej klęskami wojny elementarnymi przez udzielanie kredytu długoterminowego niskoprocentowego dla podniesienia gospodarstwa rolnego.

Druk Sejmu Nr. 1496 z d. 6/XI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej o projekcie ustawy w sprawie zmian

w ustawie o rybołóstwie z d. 31/X—1887 r. dla Królestwa, Galicji i Lodomierji w W. Ks. Krakowskim (Druk Nr. 1062).

Druk Sejmu Nr. 1513 z d. 12/X—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej w wniosku nagłym posła M. Janeczka i innych z klubu P. Z. L. w sprawie uchylecia rozporządzenia Ministra Rol. i Dóbr Państw. z d. 15 I—24 r. wydanego w porozumieniu z Ministrem Przemysłu i Handlu w przedmiocie norm szacunkowych zwierząt domowych dla wymiaru podatku procentowego (Druk Nr. 1048).

Druk Sejmu Nr. 1514 z d. 13/XI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Rolnej o projekcie ustawy o kontroli państwowej nad ogierami i rejestracji klaczy zarodowych (Druk Nr. 1091).

Druk Sejmu Nr. 1517 z d. 14/XI—24 r.

Sprawozdanie Komisji o rządowym projekcie ustawy o Państwowej Radzie Rolniczej (Druk Nr. 906).

Druk Sejmu Nr. 1518 z d. 14/X—24 r.

Roboty Publiczne.

Wniosek posła Michalaka i kol. z klubu N. P. R. w sprawie rozpoczęcia budowy gmachów rządowych w m. Łodzi.

Druk Sejmu Nr. 1413 z d. 17/VII—24 r.

Wniosek posła Gruszki i kolegów z klubu P. S. L. „Piaś” w sprawie odbudowy mostu na Sanie pod Radymnem.

Druk Sejmu Nr. 1425 z d. 18/VII—24 r.

Wniosek posła Józefa Berka i kolegów z klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie budowy mostu na rzece Wisłocie pod Przeczycą, Jasłem i Łabiniem pow. Pilzno, na drodze do Tarnowa, Dębicy i Jasła.

Druk Sejmu Nr. 1437 z d. 31/VII—24 r.

Projekt ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z dnia 26/X—21 r. o popieraniu publicznych przedsiębiorstw meljoracyjnych, wniesiony przez Minister. Robót Publicznych.

Druk Sejmu Nr. 1448 z d. 10/X—24 r.

Wniosek posła Wiewiórskiego i kolegów z klubu Związku Chłopskiego w sprawie wznowienia robót regulacyjnych na rzekach Wisłocie i Jasiołce w pow. Krosno.

Druk Sejmu Nr. 1524 z d. 11/XI—24 r.

Skarbowość.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej o rządowym projekcie ustawy w przedmiocie zmiany niektórych przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn (Druk Nr. 1302).

Druk Sejmu Nr. 1366 z d. 3/VII—24 r.

Wniosek posła Kapelińskiego i inn. z klubu P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedność Ludowa“ w sprawie przekazania urzędowi gminnym egzekwowania wyroków sądowych i zaległych podatków.

Druk Sejmu Nr. 1370 z d. 3/VII—24 r.

Sprawozdanie połączonych Komisji Skarbowej i Budżetowej o projekcie ustawy o ugruntowaniu naprawy Skarbu Państwa i poprawie gospodarstwa społecznego (Druk Nr. 1283).

Druk Sejmu Nr. 1378 z d. 12/VII—24 r.

Projekt ustawy o pobieraniu od zaległości w podatkach bezpośrednich oraz w należnościach stemplowych kar za zwłokę, odsetek za odroczenie tudzież kosztów egzekucyjnych, wniesiony przez Ministerstwo Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1379 z d. 5/VII—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej o projekcie ustawy o Monopolu Spirytusowym (Druk Nr. 1148).

Druk Sejmu Nr. 1396 z d. 11/VII—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej o wniosku p. St. Thugutta o specjalnym podatku szkolnym (Druk Nr. 1235).

Druk Sejmu Nr. 1398 z d. 12/VII—24 r.

Wniosek posła Posackiego i kolegów z klubu poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie zmiany dotychczasowego poboru podatku gruntowego w Małopolsce i przeprowadzenia repartycji podatków gruntowych przez ewidencje katastru.

Druk Sejmu Nr. 1411 z d. 17/VII—24 r.

Ustawa o Monopolu Spirytusowym, w brzmieniu przyjętem przez Sejm w III czytaniu w dniu 17/VII—24 r.

Druk Sejmu Nr. 1417.

Wniosek posłów Ziemięckiego, Waszkiewicza i tow. ze Z. P. P. S. i N. P. R. w sprawie noweli do ustawy o monopolu tytoniowym z dnia 1/VI—22 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47 z d. 29/VI—22 r).

Druk Sejmu 1422 z d. 18/VII—24 r.

Wniosek posłów Jedynaka, Saranieckiego i kolegów z klubu P. S. L. „Piaśt“ w sprawie ściągania drugiej raty podatku majątkowego.

Druk Sejmu Nr. 1431 z d. 31/VII—24 r.

Wniosek posła Józefa Berka i kolegów z klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie niesprawiedliwego włączenia powiatów Gorlice, Pilzno, Grybów, Nowy Sącz, Brzesko, Tarnów, Jasło, opoczyne do I okręgu ekonomicznego, zamiast III-go.

Druk Sejmu Nr. 1430 z d. 31/VII—24 r.

Wniosek posłów Antoniego Matakiewicza, ks. Jana Czuja i tow. ze Stronnictwa Katolicko-Ludowego w sprawie pokrzywdzenia powiatu grybowski w Małopolsce przez zaliczenie do pierwszego okręgu ekonomicznego gruntów, położonych w tym powiecie, przy wymiarze podatku majątkowego.

Druk Sejmu Nr. 1433 z d. 31/VII—24 r.

Projekt ustawy o zmianie statutu Banku Polskiego, wniesiony przez Minister. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1444 z d. 15/IX—24 r.

Projekt o zwolnieniu od podatków i opłat publicznych: państwowych i samorządowych, osób korzystających z prawa eksterytorjalności oraz szefów zawodowych przedstawicielstw konsularnych państw obcych w Polsce, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1447 z d. 30/IX—24 r.

Projekt ustawy o pozbywaniu nieruchomości majątków, przejętych na własność Państwa jako dobra bezdziedziczne, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1449 z d. 14/X—24 r.

Projekt ustawy Skarbowej dodatkowej na rok 1924, wniesiony przez Min. Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1451 z d. 21/X—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie nadużyć skarbowych i szkód wyrządzonych Państwu na Górnym Śląsku.

Druk Sejmu Nr. 1459 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posłów Klubu Chr. Demokracji w sprawie pogłosek o nadużyciach podatkowych w przemyśle górnośląskim i o działalności antypaństwowej przemysłu górnośląskiego.

Druk Sejmu Nr. 1460.

Wniosek posłów Związku Parlamentarnego Polskich Socjalistów w sprawie nadużyć podatkowych na Górnym Śląsku.

Druk Sejmu Nr. 1461 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posłów Klubu Chrześcijańsko-Narodowego w sprawie nadużyć i działania na szkodę Państwa na Górnym Śląsku.

Druk Sejmu Nr. 1462 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posłów Koła Żydowskiego w sprawie noweli o podatku przemysłowym.

Druk Sejmu Nr. 1463 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie koniecznej reformy podatku przemysłowego (ustawy z d. 14/V—24 r. poz. 412).

Druk Sejmu Nr. 1464 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posłów Henryka Mianowskiego, Karola Holeksy, Adama Piotrowskiego, Wojciecha Sosińskiego i kolegów z klubu Chrz. Demokracji w sprawie noweli do ustawy o podatku przemysłowym.

Druk Sejmu Nr. 1479 z d. 29/X—24 r.

Wniosek posła F. Kapelińskiego i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie zmiany opodatkowania przedmiotów zbytku.

Druk Sejmu Nr. 1509 z d. 11/XI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej o projekcie ustawy w przedmiocie opłat stemplowych, które mają płacić spółdzielnie (Druk 252).

Druk Sejmu Nr. 1512 z d. 11/XI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej o wniosku p. Posackiego i tow. z klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie zmiany dotychczasowego poboru podatku gruntowego w Małopolsce i przeprowadzenia reparycji podatków gruntowych przez ewidencję katastru (Druk Nr. 1411).

Druk Sejmu Nr. 1515 z d. 13/XI—24 r.

Sprawozdanie Komisji Skarbowej: 1) o wniosku p. Jedynaka, Saranieckiego i tow. z klubu P. S. L. w sprawie ściągania drugiej raty podatku majątkowego (Druk Nr. 1431). 2) o wniosku p. Janeczka, Toczka i tow. z klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie bezprawnego pobierania przez urzędy skarbowe drugiej zaliczki na podatek majątkowy od płatników, których majątek nie przenosi 3.000 fr. zł. (Druk 1177). 3) o wnio-

sku nagłym p. Frostiga i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie egzekwowania drugiej zaliczki na podatek majątkowy (Druk Nr. 1087).

Druk Sejmu Nr. 1516 z d. 13/XI—24 r.

Wniosek posła M. Czuczmaja i tow. z klubu Ukraińskiego w sprawie nadużyć organów podatkowych I i II instancji względem narodu ukraińskiego, oraz w sprawie pogwałcenia przez te organa przepisów ustawowych (art. 3 § f, art. 8 § 3a ustawy z d. 11/VIII—23 r., art. 12 ustawy z dn. 15/VI—23 r. i rozporządzeń p. Ministra Skarbu z d. 29/II—23 r. i z d. 31/V—24 r. oraz rozporządzenia p. Prezydenta Rzplitej Polskiej z d. 26/VI—1924 r.

Druk Sejmu Nr. 1519 z d. 14/XI—24 r.

Wniosek posła Rzepeckiego i kolegów, dotyczący zmiany Rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z d. 14/V—24 r. (Dz. U. R. P. Nr. 42 poz. 441) o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych.

Druk Sejmu Nr. 1520 z d. 14/XI—24 r.

Wniosek posła Rzepeckiego i kolegów w sprawie zmiany Rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z d. 17/III—24 r. i 7/VI—24 r. o przerachowaniu pożyczek państwowych.

Druk Sejmu Nr. 1521 z d. 14/XI—24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zmiany niektórych przepisów o państwowym podatku dochodowym, obowiązujących na zasadzie ustawy o państwowym podatku dochodowym, ogłoszonej w rozporządzeniu Ministra Skarbu z d. 14/VII—23 r. (Dz. U. R. P. Nr. 77 poz. 607) oraz na zasadzie ustawy z d. 10/I—24 r. (Dz. U. R. P. Nr. 13 poz. 110), wniesiony przez Ministerstwo Skarbu.

Druk Sejmu Nr. 1527 z d. 14/XI—24 r.

Sprawy Wewnętrzne.

Wniosek posła Toczka i kolegów z klubu poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie nadmiaru wyższych urzędników w starostwach w Małopolsce.

Druk Sejmu Nr. 1360 z d. 2/VII—24 r.

Wniosek posła Inslera i tow. z Koła Żydowskiego w sprawie postępowania dyscyplinarnego przeciw komisarzowi policji Łabiakowi we Lwowie.

Druk Sejmu Nr. 1363 z d. 2/VII—24 r.

Wniosek posła Kapelińskiego i innych z klubu P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedność Ludowa“ w sprawie przekazania urzędowi gminnym egzekwowania wyroków sądowych i zaległych podatków.

Druk Sejmu Nr. 1370 z d. 3/VII—24 r.

Sprawozdanie Komisji Konstytucyjnej w sprawie projektu ustawy o języku państwowym i języku urzędowania państwowych i samorządowych władz administracyjnych. (Druk 1335).

Druk Sejmu Nr. 1376 z d. 4/VII—24 r.

Sprawozdanie Komisji Konstytucyjnej w sprawie projektu ustawy o języku urzędowania sądów, urzędów prokuratorskich i notariatu. (Druk Nr. 1336).

Druk Sejmu Nr. 1377 z d. 4/VII—24 r.

Projekt ustawy o zaliczeniu gminy Krzeszowice do miejscowości, podlegających galicyjskiej ustawie gminnej z d. 3/VII—1896 r. (Dz. Ustaw Kraj. Nr. 51), wniesiony przez Min. Spraw Wewnętrznych.

Druk Sejmu 1382 z d. 7/VII—24 r.

Wniosek posła Jerzego Barańskiego i tow. z Klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedność Ludowa“ w sprawie zmiany rozporządzeń Rady Obrony Państwa na miejscowościach granicznych.

Druk Sejmu Nr. 1383 z d. 11/VII—24 r.

Wniosek posła Kapelińskiego i inn. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie“ i „Jedność Ludowa“ w sprawie opłat, pobieranych przez rejentów.

Druk Sejmu Nr. 1385 z d. 8/VII—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego, klubu Chrześc. Narodowego, Chrześcijańskiej Demokracji, Piasta (P. S. L.) w sprawie wyborów komunalnych w b. Dzielnicy Pruskiej.

Druk Sejmu Nr. 1386 z d. 8/VII—24 r.

Wniosek posłów Klubu Białoruskiego w sprawie gwałtów i rabunków, popełnionych przez 27 p. ułanów w powiecie stołpeckim oraz biernego zachowywania się starosty stołpeckiego.

Druk Sejmu Nr. 1390 z d. 8/VII—24 r.

Projekt ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z dnia

13/II—1924 r. w przedmiocie stosowania na obszarze województwa śląskiego ustaw, dotyczących państwowej służby cywilnej, wniesiony przez Prezydium Rady Ministrów.

Druk Sejmu Nr. 1399 z d. 12/VII—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie wykonania ustawy emerytalnej.

Druk Sejmu Nr. 1401 z d. 15/VII—24 r.

Wniosek posła Serg. Kozickiego i tow. z Klubu Ukraińskiego w sprawie odmowy przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zatwierdzenia zmiany statutu „Ukraińskiego Pedagogicznego Towarzystwa“ we Lwowie.

Druk Sejmu Nr. 1407 z d. 15/VII—24 r.

Wniosek posła Marjana Dąbrowskiego i kolegów w sprawie rozwiązania Rady Miejskiej i Prezydium st. m. Krakowa.

Druk Sejmu Nr. 1409 z d. 17/VII—24 r.

Projekt ustawy o prowizorjum budżetowem Tymczasowego Wydziału Samorządowego we Lwowie na czas od 1/I do 30/VI—24 r., wniesiony przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.

Druk Sejmu Nr. 1419 z d. 17/VII—24 r.

Wniosek posłów Stanisława Rymara, Karola Holeksy i kolegów w sprawie zmiany ustawy z dn. 6/X—1901 r. (Dz. U. Kr. Nr. 108,) nadającej statut miejski stołecznemu miastu Krakowowi.

Druk Sejmu Nr. 1435.

Projekt ustawy o djetach i kosztach podróży lekarzy, jako znawców sądowych, w górnośląskiej części wojew. śląskiego, wniesiony przez Min. Spraw Wewnętrznych.

Druk Sejmu Nr. 1446 z d. 27/IX—24 r.

Wniosek posła T. Zagajewskiego i kolegów w sprawie pragmatyki służbowej dla pracowników poczt, telegrafów i telefonów.

Druk Sejmu Nr. 1465 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posła J. Smulikowskiego i tow. w sprawie noweli do ustawy z d. 9/X—23 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. 116/24 poz. 924.).

Druk Sejmu Nr. 1472 z d. 28/X—24 r.

Wniosek posła R. Sygietowicza i kol. ze Związku Lud.-Narodowego w sprawie oznaczania cen na artykułach monopolowych.

Druk Sejmu Nr. 1482 z d. 30/X—24 r.

Wniosek posłów Kalenkiewicza, Raczkowskiego, Zwierzyńskiego i kol. ze Związku Ludowo-Narodowego w sprawie ogłoszenia stanu wyjątkowego na terenach, na których odbywają się napady bandyckie, celem ostatecznego wytępienia tych zjawisk.

Druk Sejmu Nr. 1493 z d. 4/XI—24 r.

Wniosek posłów Herza, Faustyniaka i kol. z klubu N. P. R. w sprawie pragmatyki służbowej dla pracowników poczt, telegrafów i telefonów.

Druk Sejmu Nr. 1495.

Wniosek posłów klubu Ukraińskiego w sprawie antykonstytucyjnego zaprowadzenia stanu wyjątkowego, zwanego „militaryzacją” na ziemiach ukraińskich i tolerowania działalności polskich prywatnych organizacji bojowych na tychże terenach.

Druk Sejmu Nr. 1497 z d. 6/XI—24 r.

Wniosek posła J. Korneckiego i kolegów w sprawie noweli do ustawy o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska z d. 9/XI—23 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116 poz. 924).

Druk Sejmu Nr. 1498 z d. 6/XI—24 r.

Wniosek posła Kordowskiego i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie wydzielenia kolonji Ost i Folwarku z gminy stepańskiej w pow. rówieńskim, woj. wołyńskim i przyłączenia takowych do gminy niemowickiej, w pow. sarneńskim, woj. poleskiem.

Druk Sejmu Nr. 1504 z d. 7/XI—24 r.

Wniosek posłów klubu Ukraińskiego w sprawie nieludzkiego postępowania policji państwowej nad p. Olgą Werbenec.

Druk Sejmu Nr. 1523 z d. 14/XI—24 r.

Sprawiedliwość.

Wniosek posła Krempe i kolegów z klubu poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie zaprowadzenia sądów gminnych w gminach wiejskich i miejskich w Małopolsce—wedle załączonego tutaj projektu ustawy o sądach gminnych.

Druk Sejmu Nr. 1410 z d. 16/VII—24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie zatwierdzenia podpisanej w Gdańsku d. 14/II—24 r. umowy pomiędzy Polską a Wolnem Miastem Gdańskiem, celem wykonania art. 61 umowy z d. 21/X—21 r. (ust. z d. 17/XII—21 r. poz. 139 Dz. U.), wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1418 z d. 17/VII—24 r.

Wniosek posła Stanisława Łańcuckiego i tow. w sprawie rewizji procesów politycznych, w których oskarżycielem publicznym był p. prokurator Sozański.

Druk Sejmu Nr. 1434 z d. 31/VII—24 r.

Projekt ustawy wprowadzającej zmiany w przepisach o ustroju sądownictwa i w przepisach o postępowaniu karnem, obowiązujących w województwach poznańskim i pomorskim i w górnośląskiej części woj. śląskiego, wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1445 z d. 6/X—24 r.

Projekt ustawy o zmianach w urzędzeniu sądownictwa i w ustawie postępowania cywilnego (wyd. 1914 r.) obowiązującej w b. zaborze rosyjskim, wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1450 z d. 18/X—24 r.

Projekt ustawy o zmianie postanowień § 2 ustawy o wywłaszczeniu nieruchomości z d. 11/VI—1874 r. (Zb. U. pr. str. 221 i nast.), wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1452 z d. 20/X—24 r.

Projekt ustawy w sprawie zmiany przepisów tymczasowych o urzędzeniu sądownictwa w b. Królestwie Polskiem oraz w ros. ust. post. karnego, wniesiony przez Min. Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1453 z d. 22/X—24 r.

Projekt ustawy w przedmiocie przyłączenia miejscowości Bursztyn, Janowo, Kramrowo, Nowe Lignowy i Małe Polko do obwodu sądowego Sądu powiatowego w Gniewie, wniesiony przez Min. Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1455 z d. 23/X—24 r.

Projekt ustawy o zmianie ustawy z d. 31/VII—19 r. w sprawie wydawania Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, wniesiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości.

Druk Sejmu Nr. 1475 z d. 25/X—24 r.

Wniosek posła Fr. Kapelińskiego i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie utworzenia sądów gminnych.
Druk Sejmu Nr. 1491 z d. 4/XI—24 r.

Projekt ustawy, dotyczącej zmian w ustawie postępowania karnego, obowiązującej w b. dzielnicy rosyjskiej, wniesiony przez Min. Sprawiedliwości.
Druk Sejmu Nr. 1506 z d. 8/XI—24 r.

Wniosek posła Inslera i tow. z koła Żydowskiego w sprawie ujednolnienia wykładni przepisów o prawach emerytalnych i uwzględnienia praktyki przy wymiarze emerytur w poszczególnych resortach.
Druk Sejmu Nr. 1525 z d. 14/XI—24 r.

Sprawy Zagraniczne.

Projekt ustawy z uzasadnieniem wniosku w sprawie ratyfikacji Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego polsko-duńskiego, podpisanego d. 22/III—24 r. oraz tekst tego Traktatu.
Druk Sejmu Nr. 1367 z d. 25/VI—24 r.

Projekt ustawy z uzasadnieniem wniosku w sprawie ratyfikacji Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego polsko-islandzkiego, podpisanego w dniu 22/III—24 r. oraz tekst tego Traktatu.
Druk Sejmu Nr. 1368 z d. 2/VII—24 r.

Wniosek posłów Silberscheina, Schreibera i tow. z koła Żydowskiego w sprawie przeniesienia majątku fundacji bar. Hirscha i funduszu pensyjnego dla funkcjonariuszy tej fundacji oraz fundacji barona Klary Hirsch z Austrii do Polski.
Druk Sejmu Nr. 1427 z d. 18/VII—24 r.

Projekt ustawy o ratyfikacji układu polsko-niemieckiego w sprawach opiekuńczych, wniesiony przez Min. Spraw Zagranicznych.
Druk Sejmu Nr. 1440 z d. 31/VII—24 r.

Projekt ustawy w sprawie ratyfikacji Konwencji między Rzeczpospolitą a Związkiem Socjalistycznych Republik Rad o bezpośredniej osobowej i towarowej komunikacji kolejowej, podpisanej w Warszawie d. 24/IV—24 r., wniesiony przez Min. Spraw Zagranicznych.
Druk Sejmu Nr. 1441 z d. 31/VII—24 r.

Projekt ustawy w sprawie ratyfikacji układu polsko-niemieckiego w obrocie prawnym, podpisanego w Warszawie d. 5/III—24 r., wniesiony przez Min. Spraw Zagranicznych.
Druk Sejmu Nr. 1442 z d. 31/VII—24 r.

Projekt ustawy w sprawie ratyfikacji Konwencji Arbitrażowej pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Austriacką, podpisanej w Warszawie d. 13/XI—23 r., wniesiony przez Min. Spraw Zagranicznych.
Druk Sejmu Nr. 1454 z d. 18/X—24 r.

Projekt ustawy w sprawie przedłużenia terminu ustalonego w art. 20 Konwencji Handlowej między Polską a Francją, wniesiony przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych.
Druk Sejmu Nr. 1511 z d. 8/XI—24 r.

Sprawy Wojskowe.

Wniosek posła Ballina i tow. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie zniesienia przepisu, zobowiązującego wojskowych do upokarzających próśb o zezwolenie na zawarcie małżeństwa.
Druk Sejmu Nr. 1373 z d. 4/VII—24 r.

Wniosek posła T. Jemielewskiego i kol. z klubu Z. P. S. L. „Wyzwolenie” i „Jedność Ludowa” w sprawie wzywania wojska do pracy w prywatnych gospodarstwach.
Druk Sejmu Nr. 1406 z d. 15/VII—24 r.

Różne.

Wniosek posłów z klubu Ukraińskiego w sprawie uzupełnienia Regulaminu Obrad Sejmu Rzplitej Polskiej.
Druk Sejmu Nr. 1361 z d. 2/VII—24 r.

Wniosek posła Targowskiego z klubu Poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie odpisania pożyczki, danej ludności Wolicy Hnizyczowskiej skutkiem klęsk elementarnych, poniesionych w r. 1923.
Druk Sejmu Nr. 1429 z d. 31/VII—24 r.

Wniosek posła Józefa Berka i kolegów z klubu poselskiego Związku Chłopskiego w sprawie niesprawiedliwego włączenia powiatów: Gorlice, Pil-

zno, Grzybów, Nowy Sącz, Brzesko, Tarnów, Jasło, Ropczyce do I okręgu ekonomicznego, zamiast III.

Druk Sejmu Nr. 1430 z d. 31/VII—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie wydania przez Rząd przepisów normujących włączęstwo cyganów w Rzplitej.

Druk Sejmu Nr. 1446 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posła Jana Korneckiego i kolegów ze Zw. Lud. Narod. w sprawie zapewnienia normalnego rozwoju działalności Państwowego Instytutu Meteorologicznego.

Druk Sejmu Nr. 1468 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie wydania ustawy, interpretującej art. 22 Konstytucji.

Druk Sejmu Nr. 1469 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posłów Związku Ludowo-Narodowego w sprawie wybrania specjalnej komisji dla zbadania gospodarki „Głównego Urzędu Żywnościowego.

Druk Sejmu Nr. 1470 z d. 22/X—24 r.

Wniosek posłów Gdyka, Łabędy, Urbańskiego i tow. z klubu Chrz. Demokracji w sprawie redukcji świąt katolickich.

Druk Sejmu Nr. 1477 z d. 30/X—24 r.

Wniosek posłów klubu Chrz. Narod. i Związku Ludowo-Narodowego w sprawie zmiany Regulaminu Obrad Sejmu w kierunku rozszerzenia prerogatyw Marszałka dla utrzymania porządku — art. 12.

Druk Sejmu Nr. 1488 z d. 4/XI—24 r.

Wniosek posła K. Kotkowskiego i kol. ze Związku Ludowo-Narodowego w sprawie sprzedaży gruntu, tak zwanego stawu, ludności wiosek Witowic i Opoki, w gminie puławskiej, pow. puławskim, woj. lubelskiem.

Druk Sejmu Nr. 1502 z d. 7/XI—24 r.

Przegląd czasopism krajowych.

„*Ekonomista*” — kwartalnik poświęcony nauce i potrzebom życia. Organ Tow. Ekonomistów i Statystyków Polskich w Warszawie. Wyszedł z druku tom III za kwartał III r. b., poświęcony sprawie Gdańska, o następującej treści:

- I. Dziewulski St.: „Sprawa Gdańska”.
- II. Sławski St.: „Port Gdański, jako autonomiczne przedsiębiorstwo Skarbu Państwa i W. M. Gdańska”.
- III. Nagórski B.: „Rozwój ruchu portowego w Gdańsku”.
- IV. Wieniawski A.: „Stocznia Gdańska”.
- V. Hilchen F.: „Obecny stan włączenia celnego Gdańska do Polski”.
- VI. Dziewulski St.: „Ludność W. M. Gdańska”.
- VII. Siebeneichen A.: „Podstawy Polsko-Gdańskich stosunków gospodarczych”.
- VIII. Tennenbaum H.: „Polityka sportowa Polski”.
- IX. Gruber H.: „Dostęp do morza”.
- X. Kopeć H.: „Ruch robotniczy w W. M. Gdańsku”.
- XI. Materiały do Bibliografii Gdańska.
- XII. Z ostatniej chwili. Zgon prof. St. A. Kempnera.

„*Ruch Prawniczy i Ekonomiczny*”. Wyszedł z druku 3-ci zeszyt za 1924 r. „Ruchu Prawniczego i Ekonomicznego”, organu Wydziału prawnoko-
 ekonomijnego Uniwersytetu Poznańskiego. Na treść zeszytu składają się:
 Rozprawy: „Teoria i praktyka w prawie karnem” przez prof. Beszowskiego;
 „Bank Polski” — przez prof. Schmidta; Przegląd piśmiennictwa: 32 recenzji oraz bibliografia literatury prawniczej i ekonomicznej polskiej i obcej;
 Przegląd prawodawstwa skarbowego (pierwsze i jedyne systematyczne opracowanie za 1923 i 1924 r.), oraz kronika ustawodawcza; Przegląd orzecznictwa karnego i cywilnego Sądu Najwyższego dla wszystkich ziem

polskich oraz orzecznictwo Najwyższego Trybunału Administracyjnego; Kronika Ekonomiczna: rolnictwo, przemysł i górnictwo, handel i komunikacje, stosunki robotnicze, spółdzielczość; Miscellanea.

Prenumeratę w wysokości 10 zł. rocznie przyjmują wszystkie księgarnie w Polsce.

„Przegląd Ubezpieczeniowy” — kwartalnik poświęcony sprawom ubezpieczeniowym i ekonomicznym. Organ Związku Polskich Prywatnych Zakładów Ubezpieczeń.

Zeszyt za kwartał II r. b. zawiera:

1. Sprawa działalności niemieckich towarzystw ubezpieczeń na terenie Górnego Śląska.
2. Ubezpieczenie kredytu.
3. Lotnictwo a ubezpieczenie od wypadków.
4. Kronika krajowa i zagraniczna.
5. Bibliografia.
6. Bilanse.

„Szkoła Powszechna” — kwartalnik pedagogiczny, poświęcony sprawom wychowania i nauczania szkolnego oraz kształcenia nauczycieli, wydawany nakładem Ministerstwa W. R. i O. P.

Treść zeszytu za kwartał II r. b.:

I. Dział artykułów:

- I. Moszczeńska: „Co zawdzięczamy dzieciom”.
- Z. Ziemiński: „Organizacja uczuć”. II.
- M. Mazurowska: „Amerykanizacja”.
- S. Zielonka: „Wychowawcze znaczenie dyscypliny szkolnej”.

II. Dział p. t. „Dziennik Nauczyciela”:

- R. Warszawska: „Samorząd w szkole Nr. 84 w Warszawie”.
- S. Sokołowska: „Czytania w VII oddziale szkoły powszechnej”.
- H. Ryszkowska: „Rok polski”.

III. Dział „Z literatury” omawia wydawnictwa pedagogiczne.

IV. Dział „Ruch Pedagogiczny” zawiera sprawozdania:

- 1) Harcerski zlot narodowy
- 2) Zjazd pedagogiczny w Jędrzejowie.

V. Dział „Wiadomości” przynosi życiorys ś. p. St. Ułaszynówny, zasłużonej pracowniczki oświatowej z Rusi, oraz wiadomości z Sachalinu i Brazylii.

„Polska Oświata Pozaszkolna” — wydawnictwo Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Wyszedł z druku zeszyt 4, na którego treść składa się:

Program wiejskiego Uniwersytetu Ludowego Zw. P. N. S. P. w Szybach.

Artykuły: Dr. J. St. Bystron „Popularyzacja wiedzy i literatura popularna”; Dr K. Sochaniewicz: „Kult przeszłości w wychowaniu narodowym i obywatelskim dorosłych” (Cz. II). Z praktyki pracy oświatowej wśród dorosłych. (Program kursów początkowych dla dorosłych). Materiały sprawozdawcze. Z ruchu oświatowego w Polsce. Z ruchu oświatowego zagranicą. Przegląd literatury. Przegląd pism.

„Miesięcznik Statystyczny” — wydawnictwo Wydziału Statystycznego Magistratu m. Łodzi, redagowane w 2-ch językach (polskim i francuskim). Za I półrocze 1924 wydane zostały 2 zeszyty: Nr. 1—3 za m. styczeń—marzec i Nr. 4—6 za m. kwiecień—czerwiec. Obydwa zeszyty zawierają następujące działy:

- I. Meteorologia.
- II. Demografia.
- III. Zdrowotność.
- IV. Miejska Opieka Społeczna.
- V. Szkolnictwo powszechne.
- VI. Finanse miejskie.
- VII. Aprowizacja.
- VIII. Ceny.
- IX. Komunikacje.
- X. Pożarnictwo.
- XI. Przestępczość.

W I kwartale r. b., wobec uproszczenia (na wniosek Wydziału Statystycznego Magistratu m. Łodzi) przez Gł. Urząd Statystyczny statystyki cen, punkt ciężkości prac statystycznych Magistratu przeniósł się na inne działy, mianowicie zajęto się przede wszystkim zagadnieniem śmiertelności niemowląt. Badania w tym kierunku wykazały, iż na każde 100 urodzin żywych przypada średnio około 20 zgonów dzieci w 1 roku życia, podczas gdy w szeregu miast europejskich współczynnik analogiczny nie sięga nawet cyfry 10. Przystąpiono następnie do pogłębienia badań z zakresu statystyki gruźlicy, która — mimo pomyślnych dość cyfr charakteryzujących stopniowe zmniejszanie się katastrofalnych rozmiarów z czasu wojny — świadczy o b. poważnem jeszcze natężeniu tej choroby. W trzecim tygodniu stycznia r. b. zebrał Wydział Statystyczny ankietę w sprawie zatrud-

nienia w przemyśle włókienniczym a to w związku ze wzrostem bezrobocia.

Prowadził również Wydział systematyczną statystykę cen, mającą na celu ustalenie stosunku istniejącego poziomu cen do poziomu 1914 roku w złocie.

W dziale II „Miesięcznika Statystycznego” znajdujemy dane dotyczące się wzrastającej liczby mieszkańców m. Łodzi, a więc:

w I kwartale r. b. ludność powiększyła się drogą przyrostu naturalnego o 782 osoby, drogą zaś przyrostu napływowego o 1.791 osób. Ogółem liczba mieszkańców w końcu I kwartału wynosiła 517.552 osoby; w kwartale II: przyrost naturalny — 1.752, przyrost napływowy — 3.143, ogółem liczba mieszkańców w końcu II kwartału — 519.739 osób.

„Wiadomości Statystyczne m. Poznania” — wydawnictwo miesięczne Urzędu Statystycznego stoł. m. Poznania. Na treść zeszytu miesięcznego składają się następujące działy:

- I. Naturalny ruch ludności.
- II. Zmiany miejsca zamieszkania.
- III. Stan zaludnienia.
- IV. Zdrowotność.
- V. Nieruchomości.
- VI. Zamożność i ubóstwo.
- VII. Praca.
- VIII. Ceny; aprowizacja mięsna.
- IX. Varia.

W zeszycie za m. czerwiec r. b. oprócz wymienionych powyżej stałych działów — znajduje się przegląd za kwartał II r. b., z którego wynika, iż w stosunku do kwartału I r. b. zmniejszyła się liczba małżeństw o 26, liczba żywo urodzonych spadła o 103, liczba zgonów o 129.

Polepszyła się śmiertelność niemowląt (w kw. I—240, w kw. II—219) oraz dzieci w 2—5 roku życia (w I kw. — 66, w II kw. — 57).

Nadwyżka urodzeń żywych nad zgonami wyniosła w II kw. 641 (w I kw. 615) — przyrost naturalny wzmocniony.

Ubytek naturalny ludności niemieckiej, ewangelickiej i żydowskiej.

Ogólny przyrost ludności w stosunku rocznym 3,77 % — przyrost naturalny 1,28 %.

Ceny prawie stałe.

— Przegląd kwartalny za kwartał III r. b. w zeszycie za m. wrzesień r. b. wykazuje: wzrost liczby małżeństw w stosunku do kw. II o 26, spadek żywo urodzonych o 89, wzrost liczby zgonów o 146, pogorszenie

się śmiertelności niemowląt (338); śmiertelność u dzieci w 2—5 roku życia niezmienną (58).

Nadwyżka urodzeń żywych nad zgonami wyniosła 406 — przyrost naturalny słabszy.

Ubytek naturalny ludności niemieckiej, ewangelickiej i żydowskiej.

Ogólny przyrost ludności w stosunku rocznym 3,20 % — przyrost naturalny 0,81 %.

Ceny zdradzały tendencję wybitnie zwykłą, poraż pierwszy od stabilizacji pieniądza.

W wydawanym przez Wydział Statystyczny Magistratu m. Sosnowca „Kwartalniku Statystycznym”, w zeszytach za I i II kwartał r. b. znajdujemy ciekawe zestawienie przyrostu i ubytku poszukujących pracy według przyczyn, a mianowicie:

przybyło zarejestrowanych bezrobotnych wskutek:

	w kwart. I	w kwart. II
1) zamknięcia warsztatów pracy	2.039 bezrobotnych	— 3.114
2) powrotu jeńców i wychodźców	15 „	— 20
3) demobilizacji	18 „	— —
razem	2.072 bezrobotnych	— 3.134

ubyło wskutek:

	w kwart. I	w kwart. II
1) uruchomienia warsztatów pracy	997 bezrobotnych	— 932
2) zatrudnienia przy robotach publicznych	172 „	— 362
3) wychodźstwa zagranicę	503 „	— 1.469
4) skierowania do pracy przez clearing	93 „	— 67
5) zdjęcia z ewidencji	76 „	— 222
razem	1.841 bezrobotnych	— 3.052

Ruch ludności w m. Sosnowcu przedstawia się następująco:

Stan ludności z końcem grudnia 1923 — 95.296; z końcem marca 1924 — 95.801	
Urodzeń notowano w I kw. 1924 r. — 733; w II kw. — 735	
Małżeństw notowano „ „ — 275; „ — 208	
Zgonów „ „ „ — 539; „ — 494	
Śmiertelność dzieci do 1 roku życia „ „ — 164; „ — 188	
„ „ od 1—5 „ „ — 91; „ — 64	

Stałe działy kwartalnika są następujące:

- I. Spostrzeżenia meteorologiczne.
- II. Ruch ludności.
- III. Zdrowotność.
- IV. Szkolnictwo.
- V. Działalność Ochotniczej Straży Ogniowej.
- VI. Działalność Rzeźni Miejskiej.
- VII. Opieka Społeczna.
- VIII. Przegląd cen rynkowych artykułów pierwszej potrzeby.
- IX. Działalność Miejskiego Wydziału Budowlanego.
- X. Działalność Państwowego Urzędu Pośrednictwa Pracy.
- XI. Informacje bieżące.

„Miesięcznik Statystyczny” — wydawnictwo Magistratu m. stoł. Warszawy, wychodzące w czasokresach miesięcznych, zawiera następującą treść stałą:

Przegląd ważniejszych dat statystycznych oraz uwagi ogólne.

Obszar, ludność, budowlę.

- I. Meteorologia.
- II. Ruch ludności.
- III. Zdrowotność.
- IV. Aprowizacja, ceny.
- V. Giełda pieniężna.
- VI. Praca.
- VII. Pożary.
- VIII. Ruch budowlany.

Oprócz powyższych działów stałych zawiera miesięcznik jeszcze dodatek, w którym zamieszczane są sprawozdania cyfrowe przedsiębiorstw i instytucji miejskich oraz różne zestawienia.

I tak: w Nr. 3 „Miesięcznika Statystycznego” w dziale „Dodatek” znajdujemy dane dotyczące się stanu ludności m. Warszawy w dniu 1 stycznia 1924 r., z których wynika, że w porównaniu z 1 stycznia 1922 r. ludność m. Warszawy wzrosła o 9.150 głów, licząc w dniu 1 stycznia 1924 r. 965.237 mieszkańców (bez wojska i przyjezdnych), przyczem przyrost ludności wykazuje wyłącznie Praga i przedmieścia (11.702), podczas gdy w okręgach śródmiejskich liczba mieszkańców zmniejszyła się o 4.681.

Przyrost rzeczywisty ludności w omawianym okresie dwuletnim był o 8.617 głów mniejszy niż przyrost naturalny. Liczba niechrześcijan (głównie żydów) spadła w tym dwuleciu o 1.523.

Według wyznań ludność m. Warszawy w dniu 1 stycznia 1924 roku wynosiła:

chrześcijan	644.763	czyli 66,8 %
osób wyznań niechrześcijańskich	320.474	„ 33,2 %

W n-rze tym znajdujemy jeszcze dane dotyczące się przestępczości w I-szym kwartale 1924 r.

Nr. 4 za m. kwiecień — zawiera w „Dodatku”:

- 1) Dochody i wydatki kasy miejskiej w I-szym kwart. 1924 r.
- 2) Analfabetyzm u dzieci 13 i 14-letnich.
- 3) Zima 1923/24 r.

Nr. 5 — za m. maj:

- 1) Przedsiębiorstwa użyteczności publicznej w I kw. 1924 r. (Wodociągi i kanalizacja. Tramwaje. Elektrownia. Gazownia).
- 2) Ruch ludności w niektórych większych miastach w 1923 r.

Nr. 6 — za m. czerwiec:

- 1) Kary za opuszczanie nauki w szkołach powsz. 1923/24 r.
- 2) Przestępczość w II-gim kwartale 1924 r.

Nr. 7 — za m. lipiec:

- 1) Dochody i wydatki kasy miejskiej w II-gim kwartale 1924 r.
- 2) Ruch budowlany w roku 1923.

Ostatnio wydany zeszyt Nr. 8 za m. sierpień r. b. wykazuje w dziale „Ruchu ludności”:

urodzeń	2.005
małżeństw	550
skonów	1 108
przyrost napływowy	979 (minus)
„ rzeczywisty	82 (minus)

W dziale „Ruch budowlany” wykazano znajdujących się w budowie:			
nowych budowli	563	w tem lokali mieszk.	2.207; izb mieszk. 7 854
przebudów	71	„ „ „	91; „ „ 264
nadbudów	130	„ „ „	303; „ „ 986

razem budowli 764 w tem lokali mieszk. 2.601; izb mieszk. 9 104

W „Dodatku” zamieszczono:

- 1) Przedsiębiorstwa użyteczności publicznej w II kwartale 1924 r. Wodociągi i kanalizacja. Tramwaje. Elektrownia. Gazownia.
- 2) Miejska Opieka Społeczna (otwarta) w roku 1923.

Izba Handlowa w Katowicach przystąpiła do wydawania organu urzędowego p. n. „*Górnosląskie Wiadomości Gospodarcze*“, mającego na celu ułatwienie zbliżenia gospodarczego Górnego Śląska z innymi dzielnicami Rzeczypospolitej. Pismo to wychodzić będzie od 1 grudnia 1924 r. jako dwutygodnik z przekładem na język niemiecki.

Od redakcji.

Redakcja „Samorządu Miejskiego”, trzymając rękę na pulsie ogólnego ruchu teoretycznego, krajowego i zagranicznego, w dziedzinie gospodarki miejskiej i w pełnym zrozumieniu tej doniosłej i naprawdę niezbędnej roli, jaką dziś we wszystkich ośrodkach, czy to informacyjno-prasowych czy to naukowych, odgrywa przedewszystkiem należycie zestawiona *bibliografia*, t. j. systematyczna i możliwie pełna inwentaryzacja książek i czasopism z danej dziedziny wiedzy, poczynając od roku przyszłego prowadzić będzie stały dział bieżącej bibliografii czasopism krajowych i zagranicznych, poświęconych sprawom administracji miejskiej. Z czasopiśmiennictwa zagranicznego uwzględniać będzie narazie: Francję, Niemcy i Czechy; tytuły artykułów podawane będą w języku oryginału i w tłumaczeniu polskim.

Mamy niepłonną nadzieję, że inowacja wprowadzenia działu „Bibliografii” wychodzi naprzeciw realnym potrzebom intelektualnym naszych czytelników.

„*Tablettes Documentaires Municipales*” są brukselskiem wydawnictwem Międzynarodowego Związku Miast, do którego, w charakterze korespondenta (podobnie jak Związki Miast Francji, Anglii, Belgii, Holandji, Ameryki Północnej, Niemiec, Austrii, Hiszpanji, Włoch, Czechosłowacji, Rumunii, Szwecji, Danji i Finlandji), należy również Związek Miast Polskich. Wychodzą co 2 tygodnie (czwarty rok wydawnictwa) i zawierają rozbitą na stosowne działy (I — rozbudowa miast; II — mieszkania; III — wody, ścieki, odpadki, oczyszczania dróg; IV — oświetlenie, opał, siły poruszające; V — transporty i środki komunikacji; VI — higiena publiczna) bibliografię analityczną artykułów i informacji, dotyczących spraw miejskich a opierającą się na wyciągach z przeszło dwustu fachowych czasopism w różnych językach. „*Tabl. Documentaires Municipales*” nie ograniczają

się jedynie na wiadomości bibliograficznej (t.j. podaniu nagłówka artykułu, Nr. i str. czasopisma), lecz podają również krótką treść odnośnych artykułów w formie zwięzłych notatek („sous forme de notices succinetes”). Wysoce charakterystyczne są cyfry ilości czasopism, z których „Tablettes” korzystają (owe pisma cytowane nazwane są po francusku „les revues de-pouillées”, t.j. „pisma ograbione”), a które zliczyła redakcja „Samorządu Miejskiego”: więc czasopism niemieckich — 40, angielskich — 30, belgijskich — 21, austriackich — 3, kanadyjskich — 3, kubańskich — 1, duńskich — 1, hiszpańskich — 6, amerykańskich — 37, finlandzkich — 37, francuskich — 53, holenderskich — 24, włoskich — 13, meksykańskich — 1, norweskich — 1, polskich 3 („Bull. mensuel de la Municipalité de la ville de Lodz”, „Samorząd Miejski” i „Wiadomości Statystyczne”), szwedzkich — 1, szwajcarskich — 10 i czechosłowackich — 2.

Na życzenie zainteresowanego urzędu, urzędnika czy osoby prywatnej, redakcja „Tablettes Documentaires Municipales” (Bruxelles, 3-bis, rue de la Régence) przesyła wycinek z odnośnym artykułem lub cały Nr. danego czasopisma, a w razie wyczerpania danego egzemplarza lub trudności językowych, może służyć kopją fotograficzną lub daktylograficzną tekstu i ilustracji albo też odpowiedniem tłumaczeniem.

Celom współczesnych badań samorządu miejskiego w różnych krajach „Tablettes Documentaires Municipales” oddają znakomite, bibliograficzno-naukowe usługi, informując, organizując pracę badawczą i redukując do minimum potrzebny do odnośnych badań czas oraz środki finansowe.

Redakcja „Samorządu Miejskiego” będzie podawać pełny wykaz informacji bibliograficznych z każdego Nr. „Tablettes”.

Magistrat miasta Kamiennej pow. Koneckiego

O G Ł A S Z A

K O N K U R S

na posadę Miejskiego Lekarza Weterynarji

PRYWATNA PRAKTYKA NIE WYKLUCZONA

Wynagrodzenie według grupy VIII wzgl. VII, szczebel a pł. urzęd. państwowych.

Oferty wraz z odpisami świadectw i curriculum vitae należy nadsyłać do 1 stycznia 1924 r. do Magistratu miasta Kamiennej, pow. Koneckiego, poczta Skarżysko.

Burmistrz: Dr. T. Moźdzynski

Wystawa książek.

Zorganizowana przez Związek Księgarzy Polskich, urządzona w salach Resursy Obywatelskiej bezpłatna wystawa książki polskiej była wybitnem i nieprzemijającym zdarzeniem dnia; trwała od 19 do 23 listopada 1924 r. Była to z kolei już piąta, doroczna wystawa-jarma k książki polskiej, jaką urządzają stołeczni, pospołu z prowincjonalnymi, księgarze nasi w wskrzeszonym Państwie. Wystawa ostatnia była nietylko doroczną rewją naszej produkcji wydawniczej, ale jednocześnie — ostateczną repetycją przed wielkim egzaminem, jaki znowuż czeka książkę polską na Międzynarodowej Wystawie Książki, mającej się odbyć w kwietniu i maju 1925 r. we Florencji. Będzie to *Fiera internazionale del libro* (międzynarodowy targ na książki), jak brzmi urzędowa nazwa. Przypominamy, że na wystawie florenckiej druk i grafika polska zyskały już w maju r. 1922 wielki i poważny sukces. Wystawy-jarmarki książek organizowane są oddawna i na wielką skalę w Niemczech i we Francji. Odnosnie francuskich stosunków należy specjalnie nadmienić i wskazać jako zaiste dla nas godny wzór, że księgarstwo francuskie zużywa obecnie wiele intensywnych a w rezultacie owocnych wysiłków, aby zwiększyć obieg francuskich książek zagranicą: o drogach tych wysiłków wymownie świadczą wystawy francuskich książek, odbyte w ostatnich czasach z powodzeniem w Helsingforsie, Medjolanie, Zagrzebiu, Toronto, Strasburgu, Kairze, Aleksandrji, wreszcie w Pradze. Rząd francuski, w doskonałym zrozumieniu tych wystaw jako walnego środka francuskiej propagandy zagranicznej, wspierał je pod każdym względem.

Wystawa książki jest stosunkowo prostym a znakomitym środkiem propagandy książki, ważnym szczególnie u nas, w czasach dzisiejszych, które cechują ponure, kulturalne prognozy: kryzys książki i przełom w księgarstwie. Omawiana przez nas wystawa wypadła najzupełniej zadawalająco a jako dobrze zorganizowana cieszyła się większem powodzeniem

niż w roku ubiegłym. Wzięło w niej udział 36 największych naszych firm wydawniczych, umiejętnie naogół prezentując dorobek swój z roku ostatniego oraz ciekawsze książki z lat ostatnich. Zwiedzająca publiczność bardzo dużo skorzystała. Poza bezpośrednią orientacją bibliograficzną, doświadczała rozkoszy orientacji bibliofilskiej. Wydawcy nasi coraz częściej praktycznie oswajają się z pojęciem wykwintu szaty zewnętrznej książki, z pojęciem harmonii druku, papieru, ilustracji i okładki z treścią dzieła. Do najwykwintniej wydanych dzieł, spostrzeżonych przez nas na wystawie, należą: „Powieść o udułym Walgierzu” i „Wisła” Żeromskiego, w tłumaczeniu francuskim, ilustrowane przez Zygmunta Kamińskiego, wydane przez J. Mortkowicza; „Legenda” Reymonta z drzeworytami Skoczylasa — wydawnictwo młodej a wspaniale rozwijającej się „Biblioteki Polskiej” Wł. Kościelskiego; „Sylwetki” Tretera — wydawnictwo Ossolineum; luksusowe wydawnictwa Altenberga, jak np. „Klasztor i kobieta” z drzeworytami Skoczylasa, dalej — zawsze dbałe o elegancję, o estetykę szaty książki, choć nie mające pretensji do luksusu, wydawnictwa „Ignisu”, i wiele innych.

Księgarstwo polskie musi się zreorganizować, we własnym interesie musi obmyśleć wszystkie środki, które umożliwią nabywanie książek zawsze najwierniejszemu ich konsumentowi: pracującemu inteligentowi miejskiemu. Wystawa książki polskiej w Resursie Obywatelskiej była doniosłym wydarzeniem w życiu stolicy.

Firma egzystuje od r. 1900.

Bruki Miejskie z kamieni polnych, drobnokostkowe
i z kostek rzędowych (dużych).

Drogi bite.

Roboty ziemne.

Studja. Projekty. Całkowite wykonywanie robót.
Dostawa materiałów.

A. PRZYBYLSKI

Biuro Techniczne

Warszawa — Marszałkowska 22, tel. 55-15 i 68-30.

Książnica — Atlas

Lwów, Czarnieckiego 12 — Warszawa, Nowy Świat 59.

Poleca następujące wydawnictwa
prawnicze i społeczno — ekonomiczne.

Breit i Blumenfeld: Ustawa o podatku majątkowym. Cena 4 zł.
Gruszecka — Nitschowa M.: Nauka o Polsce współczesnej „ 3 zł.
J. Makarewicz: Prawo karne „ 6 zł.

Wykład porównawczy z uwzględnieniem prawa, obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej. Cz. I.

„Praca, niezmiernie pogłębiona w szczegółach i nadzwyczaj dokładnie obmyślona i napisana. Jest ona niejako koroną myśli, jakie ten znakomity prawnik rzucił w wydanej przed dziesięciu laty, w sferach naukowych cenionej pracy swojej p. t. „Prawo karne ogólne“. W historii prawniczej myśli i kultury polskiej obydwie te prace... jedno z najpoważniejszych zajmują i zajmować będą miejsce. Prawnikom polskim dzieło to bardzo polecamy“.

J. K. „Dzienniku Bydgoskim“, Nr. 96 z r. 1924.

J. Makarewicz: Przebudowa Społeczna. Cena 5.00 zł.

„Jasnym reflektorem bystrego, przenikliwego, a w sądach swoich bezstronnego umysłu oświetlone tu zostały zagadnienia, związane z istotą i charakterem przemiany społecznej, która niepostrzeżenie przebudowuje nasze życie od fundamentów... Książka która o tem mówi spokojnie, mądrze, z rozważą, a jednocześnie z miłością dla tego, co nam jest drogie, powinna się stać przyjaciółką każdego myślącego obywatela“.

Z. Dębicki w „Kurjerze Warszawskim“, nr. 100 z r. 1923

Pawłowski S. Bystron J. i Peretiakowicz A.:

Polska współczesna. Cena 2.80 zł.

Petyniak: Zarys nauki skarbowej „ 5.00 zł.

Petyniak i Tomanek: Zasady ekonomii społecznej „ 4.50 zł.

Stanisław Prus Szczepanowski: Myśli
o odrodzeniu narodem „ 6.00 zł.

Tom pierwszy pośmiertnego wydania zbiorowego:
Pisma i przemówienia.

„Dobrze, że ta niepospolita książka, jednego z najpromieniejszych duchów Polski pomnik nagrobny, ukazała się w odnowionej szacie na progu nowego żywota ojczyzny“.

A. Chotoniowski: w „Rzeczypospolitej“ Nr. 285 z r. 1923.

E. Hilton Young: O położeniu finansowem Polski. Cena 4.50 zł.

• Sprawozdanie, złożone Prezesowi Rady Ministrów dn. 10 lut. 1924 r.
Przekład z angielskiego.

Mało książek równać się może z tem dziełem pod względem treściwości, mało jest tamich, któreby... podawały taką masę wiadomości, nazwisk, tytułów i cytat.

„Przegląd Warszawski“, Nr. 26 z r. 1923

BIURO MIERNICZE

INŻYNIER

ALEKSANDER PAWLIKOWSKI

Hoża 8.

WARSZAWA

Telefon 97-47

FIRMA EGZYSTUJE OD ROKU 1914.

WYKONYWA:

TRJANGULACJE, POMIARY MIAST, KOMASACJE, PARCELACJE, REGULACJE SERWITUTÓW.

POMIARY POSIADŁOŚCI ZIEMSKICH, POMIARY PRZESTRZENI LEŚNYCH. (URZĄDZENIA LASÓW).

SPORZĄDZA DOWODY POMIAROWE, PRZEPROWADZA STUDJA KOLEJOWE i HYDROTECHNICZNE.

UDZIELA EKSPERTYZ i KONSULTACJI.

Biuro Inżynieryjno-Budowlane

Władysław Czarnocki

b. przez jedenaście lat kierownik robót żelbetowych i budowlanych biura
Inż. M. LUTOSŁAWSKIEGO i kierownik robót w spółnym biurze JURKOWSKI
i CZARNOCKI

Biuro: Złota № 24 m. 7, tel. 64-15

Fabryka wyrobów betonowych posadzki ksyrolitowej „SKAŁODRZEW,”
stolarnia i skład

Warszawa, Solec № 55 dom własny.

Budowa domów, fabryk w jeneralnej antreprzyzie.

ROBOTY ŻELBETOWE:

Mosty, wiadukty, ściany oporowe, fundamentowanie, pale żelbetowe różnych systemów stropy mieszkalne i fabryczne, kopuły, schody, składy, zbiorniki, kominy fabryczne, wieże ciśnień.

ROBOTY BETONOWE:

Stopnie, płyty chodnikowe, rury i studnie, wanny, łodzie, dachówka i cegła

Najlepsze podłogi chlormagnezjowe „SKAŁODRZEW.”

PROJEKTY I KOSZTORYSY.

196